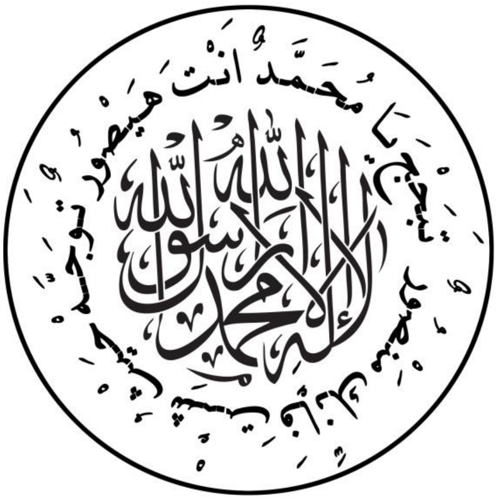
YAZILAR
35

2015

İhramcızâde
Hacı İsmail Hakkı
ALTUNTAŞ

İSBN:
ismailhakkialtuntas@gmail.com
http://ismailhakkialtuntas.com

Dizgi : **H. İsmail Hakkı Altuntaş**
Kapak :
Baskı- Cilt :

2015

İÇİNDEKİLER

بِسْـــمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على رسولنا محمد وعلى اله وصحبه وسلم اجمعين

İnternetteki sitemiz **http://ismailhakkialtuntas.com/** da 2015 yılarında okuyucularımızla paylaştığım yazılardan bir kısmıdır.

Yazılarda sıra gözetilmedi. Değişik konular peş peşe yazıldı. Bu şekilde okuyan açısından fazla sıkıntı oluşturmayacağı düşünüldü.

Tevfik ve inayet Allah Teâlâ'dandır.

İhramcızâde
İsmail Hakkı ALTUNTAŞ
Esenler /İstanbul

Başlangıç: 11. 04. 2015

Bitiş : 16. 05. 2015

14 Yazılar

RASÛLULLÂH sallallâhü aleyhi ve sellemin PEŞİNDE

Ebu Yezid Bestami (875) kaddesellâhü sırrahu'l azîz anlattı.

Ruhumun semalara yükseldiğini gördüm.

Cennet ve Cehennem ona gösterildiği halde o hiçbir şeye bakmıyor, hiçbir şeyle ilgilenmiyordu, çünkü o hadiseler aleminden ve onu örten perdeden kurtulmuştu.

Sonra vücudu Birlik ve kanatları Ebediyet olan bir kuş oldum, ve Mutlak varlığın havasında Saffet küresine gelinceye kadar uçmağa devam ettim.

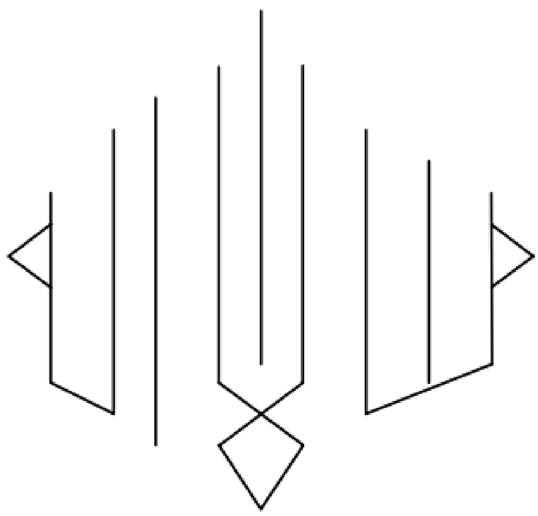
Ebediyet tarlasındaki Birlik ağacına baktım.

Bir de baktım ki bütün bunlar benim, o zaman haykırdım:

"Ey Turab bu hodbinlikle [kendini beğenen, enâniyetle, bencil, kibirle.]ben sana erişemem. Çünkü ben kendimden kurtulamıyorum"

O zaman Allah Teâlâ: **"Ey Ebü Yezid sen benim sevgili resulümün arkasından giderek kendi nefsinden kurtulmalısın. Gözlerini onun ayaklarının tozuna sür ve hep onun arkasından git"** diye cevap verdi.

Kaynak: Hucvuri, Keşful Mahcub (terc. Nicholson), s. 238

16 Yazılar

MEKASID-I SALİKIN- SEYYİD AHMED HÜSAMEDDİN

kaddesellâhü sırrahu’l âli

ŞEYH AHMED HÜSÂMEDDÎN-İ DAĞISTÂNÎ

HAYATI ve HAKKINDAKİ BİLGİ1[1]

1264 senesi Rebîu'l-evvelinde (Şubat-Mart 1848) Ban vilâyeti'nin – Dâğistân'da – Rukkâl şehrinde zînet-sâz-ı âlem-i şuhûd olmuştur. Pederleri Seyyid Saîd b. Seyyid Sefer b. Seyyid Haydar b. Seyyid Hasan b. Seyyid Kâsım b. Seyyid Muhammed b. Seyyid Dâvûd b. Seyyid Ca'feri es-sâlis b. Seyyid Muhammed Zâhid b. Seyyid Mûsâ Kâzım es-sânî b. Seyyid İbrâhîm b. Seyyid İsmâîl b. Seyyid Mustafa el-Ahrâr b. Seyyid Ahmed-i Bağdâdî b. Seyyid Süleymân b. Seyyid Îsâ el-Ahrâr b. Seyyid Abdullâh Tâhir b. Seyyidinâ Hz. Pîr İbrâhîm ed-Dessûkî b. Seyyid Ebu'l-Mecd b. Seyyid Kureyş b. Seyyid Muhammed et-Tayyib b. Seyyid Ebu'n-Nücâ b. Seyyid Ali Zeynelâbidîn b. Seyyid Abdülhâlık b. Seyyid Muhammed b. Seyyid Muhammed Ebu't-Tayyib b. Seyyid Abdülkâtim b. Seyyid Abdülhâlık b. Seyyid Ebu'l-Kâsım b. Seyyid Ca'fer el-Mehdî b. Seyyid Ali el-Hâdî b. Seyyid Muhammed el-Cevâd b. Seyyid Mûsâ el-Kâzım b. Seyyid İmâm Ca'fer es-Sâdık b. Seyyid Muhammed el-Bâkır b. Seyyid Ali Zeynelâbidîn b. Hz. İmâm Hüseyin b. Hz. Alî (*kerrema'llâhu vechehû ve radıya'llâhu anhum*).

İsm-i âlîleri, Ahmed; künyeleri, Ebu'l-Haydar; lakab-ı şerîfleri, Sefer, Hüsâmeddîn, Tevfîk, Hamdî ve Abdulgafûr'dur. Nakş-ı hâtem-i siyâdetleri, "Ni'me'r-refîk Ahmed-i Tevfîk"tır. Vâlidelerinin ismi, Şerîfe binti Abdullâh'dır.

Mehâdim-i kirâmından Seyyid Ali Rızâ Efendi, **Mevâlid-i Ehl-i Beyt** nâmıyla bir eser te'lîf edip, pederlerinin ve ecdâdının tercüme-i hâlini bunda yazmıştır. Mütâlaaya şâyân bir kitâbdır. Bunda yazıldığına göre, 1277/(1860-61)'de, berây-ı hacc-ı şerîf âzimi Mekke-i Mükerreme olan pederiyle birlikde bulunup, pederlerinin Mekke'de irtihâli üzerine Medîne-i Münevvere'ye gitmiştir. Bir müddet sonra İstanbul'a gelip pederlerinin vasiyeti üzerine Denizli'de, Şeyh Hacı Hasan Feyzî Efendi'ye mülâkî olduktan sonra, Uluborlu'da, pederlerinin mürîdânından Şeyh Hacı Mustafa Efendi merhûmun nezdine azîmetle zamân-ı mev'ûdun hulûlüne kadar tedrîs-i ulûm ile iştigâl etmiştir. Hacı Mustafa Efendi müşârünileyhe baldızı hanımı tezvîc eylemiştir.

1300/(1883) târîhinde, işâret-i ma'neviyye üzerine Sivrihisâr'a azîmetle neşr-i envâr-ı irfân eylediler. Şöhretini istirkâb edenlerin ağrâzı neticesi Ankara'da ikâmete me'mûr olup, Vâli Âbidîn Paşa merhûmun hürmetini celb ile, 1305/(1888) senesinde Bursa'ya **/136/** azîmet ve ihtiyâr-ı ikâmet eylemiştir. Maksem civârında, Ahmediyye nâmıyla bir medrese, bir mescid ve bir de hâne yaptırıp, 1313/(1895) târîhine kadar tedrîs ve ta'lîm ile meşgûl olmuştur. Burada da ashâb-ı ağrâzın ta'rîzına dûçâr olup, Sultân Abdülhamîd Hân'ın emriyle Trablusgarb'da ikâmete me'mûr edildiler. Burada da zamânlarını te'lîf-i âsâra hasr ile **Tefsîr-i Kebîr** ve **Muşahhasât-ı Suver-ı Kur'âniyye** nâm eserlerini yazdılar.

1324/(1908) senesinde inkılâb-ı hükûmet vâki' olunca, vâli Receb Paşa merhûmla İstanbul'a gelerek, Bursa'daki mescid ve medreselerinin ta'mîrine şitâbân oldular. Bir buçuk sene Bursa'da kalarak İstanbul'a avdetle, Çapa civârında Ârifî Paşa merhûmun konağını iştirâ ile 1324/(1908) sonuna kadar ikâmet buyurdular. 1331/(1915)'de Sivrihisâr'a gidip iki sene kaldılar. 1334/(1918)'de İzmir'e azîmetle yirmi gün misâfir oldular. İstanbul'a avdetlerinde,

---

1[1] Not: Hayatı Hakındaki Bilgi kısmı [Sefîne-i Evliyâ, Osmânzâde Hüseyin Vassaf, Mehmet Akkuş-Ali Yılmaz, İstanbul 2006, cilt II, s.266-277] kısımdan alıntılanmıştır.

harîk-ı kebîrde konakları yandı. Burada âsâr-ı aliyyelerinden yüz cildden fazlası yanmıştır. Ba'dehû Bursa'ya nakl-i hâne ettiler. Balıkesir-Bandırma'ya gittiler. Şubat 1337/(1921)'de İstanbul'a avdetle Hz. Sünbül civârında, Çınar Karakolu'na yakın "Voyvoda Konağı" denilen ikâmet-gâhda bulundular. Ahîren Beşiktaş'da bir hâneye nakledip, son günlerde Cerrâhpaşa civârında iştirâ buyurdukları hâneyi mesken ittihâz eylediler.

Nakşıbendî, Kâdirî, Çeşti ve Sühreverdî tarîklarının ve daha doğrusu tarîk-ı hikmet ü irfânın câmiü'l-esrârı bulunuyorlar.

Nakşî Silsilesi:

es-Seyyid eş-Şeyh Ahmed Efendi, eş-Şeyh Muhammed Saîd, eş-Şeyh Abdullâh Gulâm Ali, eş-Şeyh Şemseddîn Habîbullâh Hân, eş-Şeyh es-Seyyid Nûr Muhammed el-Bedvânî, eş-Şeyh Seyfeddîn, eş-Şeyh Muhammed el-Ma'sûm, eş-Şeyh Ahmed-i Fârûkî es-Serhendî, eş-Şeyh Muhammed el-Bâkî, eş-Şeyh Hâce Emkinekî, eş-Şeyh Dervîş Muhammed, eş-Şeyh Muhammed-i Zâhid, eş-Şeyh Hâce Ahrâr-ı Ubeydullâh, eş-Şeyh Muhammed el-Attâr, eş-Şeyh kutbu't-tarîka Muhammed Bahâeddîn Şâh-ı Nakşıbend. (*Kaddesa'llâhu esrârahum*)

Kâdirî Silsilesi:

es-Seyyid Ahmed Bahâeddîn, eş-Şeyh Muhammed Saîd, eş-Şeyh Abdullâh-ı Dehlevî, eş-Şeyh Mîrzâ Cân-ı Cânân, eş-Şeyh Şemseddîn Habîbullâh, eş-Şeyh Muhammed el-Âbid, /**137**/ eş-Şeyh Abdülahad, eş-Şeyh Muhammed Saîd, eş-Şeyh Ahmed-i Fârûkî, eş-Şeyh Seyyid İskenderî, eş-Şeyh Seyyid Kemâleddîn-i Kengî, eş-Şeyh Abdurrâhmân-ı Sânî, eş-Şeyh Fuzayl, eş-Şeyh Abdurrâhmân-ı evvel, eş-Şeyh Ebu'l-Hasan, eş-Şeyh Şemseddîn-i Sahrâî, eş-Şeyh Seyyid Ukeyl, eş-Şeyh Abdülvehhâb, eş-Şeyh Bahâeddîn, eş-Şeyh Şerefeddîn, eş-Şeyh Abdürrezzâk, eş-Şeyh kutbu'l-hakîka Seyyid Abdülkâdir-i Geylânî. (*Kaddesa'llâhu esrârahum*)

Ahmed Efendi hazretleri ilm-i tevhîdde ferîdü'l-asr olduklan gibi hakîkaten gavvâs-ı deryâ-yı Kur'ân'dır. Esrâr-ı maânî-i Hz. Kur'ân'a vâsıl, sâhib-i te'vîlât u makâmât bir pîr-i kâmildir. Mislini asırlar idrâk edememiş denilecek derecede, te'vîl-i ma'nâ-i Kur'ân'da vahîd-i zamândır. Hakk-ı âlîlerinde mu'teriz olan zevât vardır. "Ebcedci" ve "Hurûfî" diye hakîkat-i mesleklerinden haber-dâr olamayarak söz söyleyenler eksik değildir.

Bir gün huzûr-ı âlîlerinde bulundum. Esteîzü bi'llâh, (عَمَّ يَتَسَاءلُونَ، عَنِ النَّبَإِ الْعَظِيمِ)2[2] âyet-i kerîmesinde yalnız, (عمَ) üzerindeki tedkîkâtı bir sâatten ziyâde sürmüştür. Hakâyık-ı beyâniyyeleri karşısında mütehayyir kaldık. Derece-i irfânı yüksektir. Fakat avâm için imkân-ı istifâde görünmez. Meclis-i zikrden ziyâde neş'eleri sohbette görünür.

Harîm-i ismet-i ma'nâ-i Kur'ân'dır Hüsâmeddîn

Nedîm-i Hazret-i cânân-ı irfândır Hüsâmeddîn

Hakâyık âleminde mürşid-i âlî-tebâr oldu

2[2] "Birbirlerine neyi soruyorlar? Büyük haberi mi?" 83. Nebe' sûresi, 1,2. (H)

Hakîm-i sırr-ı insân mağz-ı Kur'ân'dır Hüsâmeddîn

Nübû'-ı hikmet olmuş kalb-i âlîsi serâirden

Vücûdu mülk-i aşka ayn-ı ihsândır Hüsâmeddîn

Uluvv-i kadrine eyler şehâdet bunca âsârı

Tecellî-gâh-ı feyz-i kudsi sübhândır Hüsâmeddîn

Muhibb-i kemter-i Vassâf'ı istişfâ ider her ân

Muhakkak bilmeli yektâ-yı devrândır Hüsâmeddîn

Şemâili :

Boyları mu'tedil, omuzlarının arası geniş, başları büyük, renkleri beyâz ise de humreti gâlib, gözleri büyücek, sakalı mutavassıt ve beyâz olup, kâl ü hâlleriyle herkesi kendilerine müsahhar kılarlar, /138/ hilmi gâlib, tab'ı mülâyim, mükrim ve fukarâ-perverdirler. Mâ-lâya'nî ile iştigâl buyurmazlar, dâimâ mebâhis-i Kur'âniyye'den zevk alırlar. Az şehlâ bakışlı olup, hâfızaları pek kuvvetlidir.

Âsâr-ı Aliyyeleri :

-- Muşahhasât-ı Suveri'l-Kur'âniyye'den :

- **Hakâyıku't-Tecrîd fî Menâzili't-Tevhîd.** Arabçadır, matbû'dur.
- **Esrâr-ı Ceberûtı'l-A'lâ.** Matbû'dır, çok mühimdir.
- **Muşahhasât-ı Suver-i Kur'âniyye,**
- **Rûhu'l-hikem, Muşahhasât-ı Sûre-i Meryem.** Matbû'dur.
- **Hikmetü'l-Envâr, Muşahhasât-ı Sûre-i Kehf.** Matbû'dur.
- **Nûru'l-hüdâ, Muşahhasât-ı Sûre-i Tâhâ.** Matbû'dur.
- **Huccetü'l-Hucec, Muşahhasât-ı Sûre-i Hac.** Matbû'dur.
- **Burhânu'l-Asfiyâ, Muşahhasât-ı Sûre-i Enbiyâ.** Matbû'dur.
- **Huccetü'l-Melei'l-A'lâ, Muşahhasât-ı Sûre-i Abese.** Matbû'dur.
- **Mezâhirü'l-Vücûd alâ Menâbiri'ş-Şuhûd.** Türkçe'dir. Kısmen matbû'dur.
- **Makâsıd-ı Sâlikîn.** Matbû'dur

- **Mevâridü't-Tenzîl fî Tercümeti Kur'âni'l-Celîl**. Tefsîru'l-Kur'ân. Gayr-i matbû'dur.

- **Lem'atü'l-Âfâk fi'z-Zuhûri ve'l-İşrâk**. Gayr-i matbû'dur.

- **Zübdetü'l-Makâl fi'l-Kevni ve'l-Hayâl.** Gayr-i matbû'dur.

- **Niyyetü'l-Hurûf alâ Cedveli'l-Ma'rûf.** Gayr-i matbû'dur.

- **Zübdetü'l-Merâtib.** Türkçedir, gayr-i matbû'dur.

Hakk-ı âlîlerinde Tunus kadısı şu yolda kelimât-ı ta'zîmiyyede bulunmuştur:

الهمام الفاضل والإمام البارع، البالغ أقصى الفضائل، الشيخ الكامل المتورع والمرشد الواصل المتشرع أستاذنا وأستاذ الأساتذة الكاملين وصاحب الشفقة على عباد الله أجمعين السيد السند مولانا أحمد حسام الدين الداغستانى النقشبندى الحسينى صاحب مفسر القرآن الكريم بإذن من جده الخلق العظيم عليه أفضل الصلوة وأزكى التسليم أدام الله إجلاله وزاد فى الخلق فضله وكماله ونفع بمعارفه المسلمين ونظمنا ببركاته فى سلك أهل الصدق واليقين.[3]3

Seyyid İsmet, Seyyid Ali Rıza, Seyyid Mahmûd Müctebâ ve Seyyid Mûsa Kâzım nâmında dört evlâdı vardır. İsmet ve Rıza Efendiler **Mevâlid-i Ehl-i Beyt**'i yazmışlar, neşr etmişlerdir.

Hz. Şeyh'in hangi bir eseri mütâlâa olunsa, tarîk-ı te'vîldeki rüsûhuna hayrân olmamak kâbil değildir. /139/ İlm-i hey'et, tabakâtu'l-arz, nebâtât, hayvânât, tıb ve fünûn-ı mütenevviaya dâir olan mebâhiste henüz fennen ma'lûm ve mekşûf olmayan bir çok noktalara tesâdüf edilir.

Bursa'da ekâbir-i urefâ ve evliyâ-yı asfiyâdan Kâdî Hân merhûmun şeref-i sohbetlerine mazhar olduğum zamân müşârünileyh Ahmed Efendi hazretlerinin kutb-ı memleket olduğunu lisân-ı ta'zîm ile söylemişlerdi. Kâdî Hân, Buhârâlı olup, eâzımdan idi. (*Kuddise sırruhû*)

Ahmed Efendi'nin tekkeleri yoktur. Haftada bir gün nezd-i âlîlerinde ictimâ' eden erbâb-ı aşk u muhabbet, hazîne-i ârifânelerinden müstefîd olurlar. **Mürîdlerinden ve urefâdan Hilmi Bey: "*Bir gün, azîzimin huzûrunda idim. Mübâhase-i dakîka cereyân ediyordu. Biri*, (أنا مدينة العلم وعلى بابها)4[4] *hadîs-i şerîfini okudu. Hz. Şeyh gözlerinden meserret yaşları dökerek*, (وأنا مفتاحها)5[5] *buyurdular*." diye nakl etmiştir.**

Mezâhiru'l-Vücûd nâm eserlerinden:

"Cenâb-ı Hakk'ın umûm beşeriyyete inzâl buyurduğu Kur'ân-ı Azîmü'ş-şân, her biri birer levh-i mahfûz olan bütün eşyâyı muhît ve ulûm u fünûnu câmi'dir. (وَاللَّهُ مِن وَرَائِهِم مُّحِيطٌ، بَلْ هُوَ قُرْآنٌ مَّجِيدٌ، فِي لَوْحٍ مَّحْفُوظٍ)6[6] Kur'ân'ın Levh-ı mahfûzu insândır. Mevcûdat, şuûnat, ma'kûlât, mahsûsât, ma'nâ-yı Kurân'dır. Şu cihânda meşhûdumuz olan saltanat u azamet-i ilâhiyye,

---

3[3] "Fazîletli ve himmet sâhibi, mümtâz bir insan, fazîletin en ileri derecesine ulaşmış, Allah'a karşı gelmekten son derece sakınan kâmil bir şeyh, Allah'ın emrettiklerine bağlı kalarak vuslata erişmiş bir mürşid, kâmil, hocaların hocası, Allah'ın bütün kullarına karşı şefkatli, hocamız Mevlânâ Seyyid Ahmed Hüsâmeddîn-i Dağıstânî en-Nakşıbendî el-Hüseynî, dedesinden icâzetli bir Kur'ân müfessiri idi. En güzel salât ve en temiz selâm ona olsun. Cenâb-ı onun derecesini artırsın, ilmini ve fazîletini yüceltsin. Marifetinden bütün Müslümanlar faydalansın. Bereketiyle, bizim doğruların ve gerçek iman sahiplerinin yolunda dosdoğru gitmemizi nasibetsin." (H)

4[4] "Ben ilmin şehriyim, Ali de kapısıdır" el-Aclûnî, Keşfü'l-Hafâ, c.I. s. 203. (H)

5[5] "Ben ise anahtarıyım." (H)

6[6] "Allah onları arkalarından çepeçevre kuşatmaktadır. Doğrusu bu yüce Kur'ân'dır. Levh-i mahfûz'da yazılıdır." Burûc sûresi, 20, 21, 22. (H).

ma'nâ-yı Kur'ân'la tecellî eder. Ma'nâ-yı Kur'ân, envâr-ı risâlettir. Kime verilmiş ise, vâris-i nebî ve İmâm-ı vakt olur. Vâris-i nebî olan zât, tercümeye sağmayan Kur'ân'ın ma'nâsını söyler ve halkı hakâyık-ı kevniyyeye âgâh eder.

Tevrât, Zebûr ve İncîl, Kur'ân'da nasıl mevcûd ise, Kur'ân dahi insân-ı kâmilin isti'dâdında mevcûddur. Yoksa Kur'ân-ı Kerîm'in elfâz-ı şerîfesine bakılıp da, ma'nâ verilemez. İnsân-ı kâmil, avâlim-i ilâhiyye vü kevniyyeyi câmi'dir."

Hulefâsı:

- **Seyyid Abdülkerîm Efendi.** Mekke-i Mükerremede, reîsü'l-müsevvidîndir.

- **Dağıstânî Abdülkerim Efendi.** İlm-i Kelâm mütehâssısı ve müellefât-ı adîde sâhibi olup, Medîne-i Münevvere'dedir.

- Müftü **Hasan Efendi.** Sivrihisâr'dadır.

- **Bilâl-zâde Mustafa Efendi**. Sivrihisâr'dadır.

- **Sûfî Muhammed Efendi**. Sivrihisâr'dadır.

/140/ - Müderris **Muhammed Efendi**. Ankara'dadır.

- Müderris **İbrâhîm Efendi**. Ankara'dadır.

- **Sâlih Efendi**. Ankara'dadır.

- **Hacı Kara Yûsuf Efendi.** Sâbık reîsü'l-müsevvidîn, Bursa'dadır.

- **Hacı Mustafa Efendi**, **Dağistânî**. Bursa'dadır.

- **Hacı Sâdık Efendi, Bağavî-zâde**. Sâbık reîsü'l-müderrisîn, Bursa'dadır.

- **Mustafa Efendi**. İçelli, Bursa'dadır.

- **Şeyh Bekir Efendi**. Eğinli Müftü-zâde, İzmir'dedir.

- **Hacı Alımed Efendi**. Tireli, İzmir'dedir.

- **Hacı Muhammed Efendi.** İzmir'dedir.

- **Hâfız Edhem Efendi**. Rodos'tadır.

- **Müftü Ahmed Kemâleddîn Efendi**. Bandırma'dadır.

- **Hâfız Mustafa Efendi.** Bandırma'dadır.

- Ulemâdan **Hacı Muhammed Efendi**. Bandırma'dadır.

- **Sefer Efendi**. Manyas'ta.

- **Hacı Abdülkerîm Efendi.** Karacabey'dedir.

- **Hacı Ömer Efendi**. Gönen'dedir.

- **Hacı İsmâîl Efendi**. Edincik'tedir.

- **Hacı Muhammed Efendi**. Yozgâdî, Bandırma'dadır.

– **Tevfîk Efendi**. Bandırma'dadır.

– **Mustafa Efendi**. Bandırma'dadır.

– **Halîl Efendi**. Hacı Kâmûsî-zâde, Karesi'dedir.

– **Hâlid Efendi**. Karesi'dedir.

– **Halîl Efendi**. Karesi'dedir.

– **Şeyh Şa'bân Efendi**. Kirmastı'da.

– **Hacı Abdurrahmân el-Mücâhid**. Antep'dedir.

– **Muhammed Mübârek Efendi**. Şam'dadır. Tarîk-ı Halvetî'de ilk bey'at aldığım şeyhimdir.

– Müftü **Hacı İbrâhîm Efendi**. Gelibolu'dadır.

– Müderris **Süleymân Efendi**. Fatsa'dadır.

– Müderris **Seyfeddîn Efendi**. İstanbul'dadır.

/141/ – Müderris **Hacı Ya'kûb Efendi**. Rizeli, İstanbul'dadır.

– Muhaddis **Hacı Ömer Efendi**. Eğinli, İstanbul'dadır.

– **Hâfız Muhammed Efendi**. Filibeli, İstanbul'dadır.

– **Hacı Muhammed Efendi**. Siverekli, İstanbul'dadır.

– **Hacı Saîd Efendi**. "Beytü'l-ilm" denilmekle ma'rûf, Dağıstan'dadır.

– **Seyyid Kâzım Efendi**. Müderris ve kadı, Dağıstan'dadır.

– **Abdülkâdir Efendi**. Dağıstan'dadır.

– **Şeyh Şa'bân Efendi**. Dağıstan'dadır.

– **Hacı Muhammed el-Kerûkî**. Müderris, Dağıstan'dadır.

– **Muhammed el-Mihrâkî**. kadı, Dağıstan'dadır.

– **Hacı Mîkâîl**. Dağıstan'dadır.

– **Pîr Muhammed**. Kadı, Dağıstan'dadır.

– **Necmeddîn-i Avârî**. Ulemâdan, Dağıstan'dadır.

– **Şeyh Ali Süğûrî**. Dağıstan'dadır.

– **Hacı Nasrullâh-ı Kûbâdî**. Dağıstan'dadır.

– **Hacı Abdurrahmân**. Ejderhânî, Dağıstan'dadır.

– **Abdülkâdir**. Ulemâdan, Kaşgar'da.

– **Seyyid Tâhir**. Çin vâizi.

– **Abdüllatîf et-Tarakânî**. Türkistân-ı Çinî'de.

– **Saîd-i Niyâzî**. Âhûn'da.

– **Şeyh el-Hâc Şâkir**. Semerkand'da.

– **Hacı Abdülbârî**. Lökçin'de.

- **Sâdık-ı Hıttânî**. Lökçin'de.
- **Şeyh Abdurrahmân**. Hârbîn'de.
- **Şeyh Ahmed Efendi**. Mûk'da.
- **Seyyid Müctebâ Hân**. Râmpur hâkimi, Hindistan'da.
- **Şeyh İsmâîl es-Safâyî**. Muhaddisîn-i kirâmdan, ulemâ-yı benâmdan, Tunus kadısı.
- **Şeyh Hasan el-Uveydân**. Trablusgarb'da.
- **Şeyh Ahmed**. Fas'da.

/142/ - **Şeyh Hacı Muhammed-i Şenkîtî**. Fas'da.

İrtihâli :

Şeyh-i müşârünileyh ile târîh-i irtihâllerinden bir buçuk ay mukaddem müşerref olmuş idim. Ser-â-pâ nûr-ı mücessem bir mürşid-i mükerrem olmuş gördüm. Fuyûzât-ı ârifânelerinden müstefîd oldum. Ser-â-pâ deryâ-yı aşk u ma'rifete müstağrak olup, hep hakâyık-ı Kur'âniyye'den bahs buyurdular.

Birkaç gün hafîf bir hastalığı müteâkib 1343 senesi şehr-i Ramazânının onsekizinci (11 Nisan 1925) Cumartesi günü alaturka sâat yedi buçuk (sabâh 03.00) râddelerinde "Hû" ism-i şerîfine muvâzıb oldukları hâlde irtihâl-i dâr-ı cemâl eylemişlerdir. (*Kaddesa'llâhu sırrahû*)

Na'ş-ı mübâreklerini halîfelerinden Dersiâm Hacı Ömer Efendi gasl edip Fâtih Câmi'-i şerîfine ertesi Pazar günü cenâzeleri eyâdî-i ihtirâmda nakl edilerek öğle namâzını müteâkib salât-ı cenâzeyi yine mûmâileyh Ömer Efendi kıldırmış ve oradan Edirnekapısı hâricindeki, İbn Kemâl merhûmun kabrinin karşısındaki mezârlıkda defîn-i hâk-i gufrân kılınmıştır. (*Rahmetu'llâhi aleyhi rahmeten vâsia*)

Cenâzelerinde tekellüfât ihtiyâr olunmamasını ve fukarâ-yı müslimîn mezârlığına defnini vasiyyet buyurmuşlardır.

İrtihâllerinden evvelce haber-dâr olamadığımdan, cenâzelerinde bulunamadığıma çok müteessirim. Evrâk-ı havâdisde bi'l-âhare görülen i'lân nüsha-i matbûası bir hâtıra olarak telsîk edildi :

"İrtihâl

Sâdât-ı Hüseyniyye'den ve meşâyıh-ı Nakşıbendiyye'den Dağıstânî Ahmed Hüsâmeddîn er-Rükkâlî hazretleri irtihâl-i dâr-ı bakâ eylemişlerdir. Bu gün Davutpaşa civârındaki hânelerinden kaldırılarak, ikindi vakti Fâtih Câmi'-i şerîfinden namâzı ba'de'l-edâ Edirnekapı'daki makber-i mahsûsuna defîn-i hâk-i gufrân kılınacaktır (*Rahmetu'llâhi aleyh*)."

Müşârünileyhin irtihâli âlem-i irfân için azîm bir zıyâ'dır, Cenâb-ı Hak bizleri mazhar-ı şefâati buyursun. Âmîn.

Şeyh Muhammed Şehrî-i Gülşenî onun vefâtı üzerine şu târîhi söylemiştir:

هو شمس بعد الألف بل هو مدارها

إختفى عنا واها سيدى حسام الدين

اعلم سره مفرقات وارفع فهمه
وكان شمس الهدى سيدى حسام الدين

سيد رجال القوم وأكمل الورى
أمين علوم الورى سيدى حسام الدين

مفتاح باب العلوم فريد عصره
فاق أماثله سيدى حسام الدين

ولن يبلغ الواصف مدة عمره
إذ العصر لم ير مثله سيدى حسام الدين

فهم العجز شهريا لوصفه
إلهام من الله سيدى حسام الدين

إمام الهدى شمس وبها تاريخه
هكذا عرفنى سيدى حسام الدين

هاتف علمنى تاريخ خفائه
مات قطب وقته سيد حسام الدين 7[7]

Hânedân-ı ehl-i beyte ben dahilem tâ ezel

İtmezem (..........) *güft ü gûsundan hazer*

Şemsi-i Mısrî mükerrer itdi sizden iktibâs

Feyzinizden oldu ma'nen kâm-yâb u kâm-ver

25 Muharrem 1343-26 Ağustos 1341/(1924)

Şeyh-i müşârünileyhin hulefâsından Süleymân Sâmi Efendi, **Rehber-i Talibîn** nâm eserinde azîzin Türkçe na't ve nutuklarını derc etmiştir:

7[7] "O, (hicrî) bin senesinden sonra güneş (gibi)dir, hattâ güneşin medârı sayılır. Bizden seyyidim Hüsâmeddîn gizlendi.
Furkân (K. Kerîm)in sırrını en iyi bilen ve onu en yüksek derecede anlayandır. Hidâyet güneşinin dükkânı seyyidim Hüsâmeddîn:
Milletin dayanağı ve işlerinin en üstünü, vâris ilimlerinin üstâdı seyyidim Hüsâmeddîn
İlim kapısının anahtarı, asrının seçkini, emsâllerine üstün geldi seyyidim Hüsâmeddîn
Onu tanımlayacak olanın ömrü bu işe yetmeyecektir. Asır benzerini görmedi. Dînin yardımcısıdır.
Onu tanımlamada acizlik anlaşıldı. Allah'tan ilhamdır ve seyyiddir.
Hidâyet imâmı bir güneştir. Onunla târîhi bilinir. Seyyidim böylece bildirdi.
Hatiften bir ses bana onun gizlenişinin târîhini öğretti: Zamânının kutbu seyyid Hüsâmeddin vefât etti." (H)

Enâm olmuş risâletde ukûs-ı vechine mir'ât

Enâmdan ism-i pâkin pür-ayândır Yâ Rasûla'llâh

Ehad isminde zâid olsa bir mîm'-i nübüvvet kim

Ehad mîm-i muhabbetde nihândır Yâ Rasûla'llâh

*** * ***

Şemsim bu vücûdum virür ecsâda zılâli

Nutkum bu şuhûdum virür ekbâda hayâli

Efrâd-ı şuhûdumla bu heb hâver-i güftâr

Subhum ki berâzıhda tutan rûz u leyâli

Deryâ gibi emvâca takıl eyleme nefret

Kesretde müşâhid olasın tâ O Cemâl'i

*** * ***

Sâilim kapuna geldim eyle ihsân Yâ Rasûl

Tut elim kurtar beni hâlim perîşân Yâ Rasûl

Sîne mecrûh dîde giryân âh u efgân eylerim

Aşkının bîmârıyım kıl derde dermân Yâ Rasûl

Hz. Şeyh'in Sultân Muhammed Reşâd Hân merhûma muhabbeti var idi. Hz. Pâdişâh da ona dâimâ seccâdecisi Zekeriyyâ Bey'i gönderirdi. Bu arîzayı ârzû-yı pâdişâhî üzerine yazmış, Zekeriyyâ Bey vâsıtasıyla takdîm etmiş idi. Bir nüshası elime geçti, aynen nakl olundu:

"Mübesmelen bi'smihî teâlâ!

Hâmil-i livâ-yı hilâfet selâtin-i izâm hazarâtının kalb-i hümâyûnlarını mevrid-i ilhâm, zikr u ibâdet-i âhâddan efdal olan fikr-i şâhâneleri sebeb-i intifâ'-ı enâm olduğundan, selef-i sâlihîn, kendilerini meşgûl edecek derecede evrâd ve ezkâr ta'lîmini tecvîz etmeyerek, yalnız teberrük için mutalsam hırka ve gömlek ihdâ ve hâssası müsbet ve müberhen vird ü esmâ ta'lîm ve i'tâsında bir be's görmemişlerdir.

Evrâd u ezkâr, menfaat-ı husûsiyyeyi celb ve istishâbdan, efkâr-ı hilâfet-penâhî ise, umûm-ı müslimîn ü reâyânın hukûk u menâfiini muhâfaza ve isticlâbdan ibâret olup, husûs üzerine bi-tarîkı'l-evlâ, umûmun fevâid ü menfaatini ihtiyâr, dâreynde hâiz-i şeref ü i'tibârdır.

Muktezâ-yı beşeriyyet, telâtum-ı efkâr ve tevârüd-i şuûn u âsâr ile kalb-i hümâyûna teâküs edecek hümûm u gumûmun zuhûru evânında, Hz. Cibrîl'in melekûtu'l-arz ile münâsebâtını müeyyed bulunan hazerât-ı hamsede mutasarrıf, mâddeten vecîz, ma'nen bütün maâliyyâtı şâmil şu, (سبوح قدوس ربنا ورب الملائكة والروح)8[8] elfâz-ı celîleyi günde yedi def'a kırâatla me'zûniyyet i'tâ ve âcizâne ihdâ ettim. Her gün yedi def'a kırâatına devâm ile kalb-i hümâyûnda bir inşirâh-ı tâm husûle geldiği gibi, avârız-ı mezkûrenin dahi ânen-fe-ânen mübeddel-i neşât u sürûr olduğu bi'l-fi'l müşâhede olunur. Hilâfet bir emr-i azîmdir. Makâm-ı muallâ-yı hilâfete kalb ü cân ile merbûtiyyet esâsına ibtinâen uhde-dâr olduğumuz vazâifden biri de selâmet-i mülk ü millet ve teâlî-i şân u şevket ve tezâyüd-i ömr ü âfiyet-i hilâfet-penâhîye gece ve gündüz hayr duâdır.

Hâdimü'l-fukarâ min Âl-i Abâ
Seyyid Ahmed Hüsâmeddîn."

SEYYİD AHMED HÜSAMÜ'D-DIN HAZRETLERİ'NİN ÂSÂRI'NDAN MEKÂSID-I SÂLİKIN

Tasavvuf, Kur'ân ve Sünnet'ten doğmuş bir disiplindir. Amacı, ferdin sürekli olarak Allah'ı hatırlaması ve kendini O'nun rızasına uygun işleri yapmaya sevk etmesi olan tasavvuf, Peygamberimiz (sallallâhü aleyhi ve sellem) ve arkadaşlarının yaşadığı zühd hayatıyla önce ferdî, sonradan ictimaî bir disiplin hâlini aldı. Bu disiplin başlangıcından yüzyıllar sonra çeşitli yanlış yorumlamalar ve sahte şeyhlerin anlayışlarındaki sakatlıklardan dolayı istikâmetinden sapmışsa da Kur'ân ve Sünnet'in dışına çıkmadan ve İslâm'ın özünü bozmadan bu geleneği devam ettirenler daha çoğunluktadır. Bunlardan biri de **"Mekâsıd-ı Sâlikîn"** müellifi Şeyh Ahmed Hüsâmeddîn-i Dağıstânî'dir.

19. asır sonlarında ve 20. asır başlarında yaşamış olan ve tasavvuf geleneğini devam ettiren; manevî kemâli, güzel ahlâkı, yazdığı eserleri, sohbetleri ve onlarca halîfesi ve de kendisine intisâb eden binlerce müridiyle; büyük mutasavvıflardan ve kıymetli şahsiyetlerden biri olan Şeyh Ahmed Hüsâmeddîn-i Dağıstânî'yi tanıtması, alanına katkı sağlaması ve yeni çalışmalara da kaynaklık etmesi yönüyle önem arz ettiği kanaatindeyiz.

MEKÂSID-I SÂLİKİN eserinden şu sonuçları çıkarılabiliriz.

1. **Tasavvuf, İslâm dâiresi içinde; kökü ve kaynağı, Kur'ân ve Sünnet olan bir disiplindir.**

2. **Kur'ân-ı Kerîm'in hem zâhirî hem bâtınî mânâları vardır. Herkes bâtın mânâsını anlamaya ehliyetli değildir. Aynı zamanda herkese bâtın mânâsını bilmek vâcip de değildir. Ancak herkes zâhir mânâsını bilip ona uymakla mükelleftir.**

8[8] "Sübbûh ve Kuddûs olan Rabbimiz, meleklerin ve Cebrâilin Rabbi." (H)

3. Müellif, şerî'atsız tarîkat olamayacağını kat'î şekilde belirtmiş ve ehl-i sünnet dışında yorum ve açıklama getiren anlayışları yanlış görmüştür.

4. Rûh ve nefs insanın iki farklı yanını oluşturmaktadır. Her fert, tüm cesedi kaplayan ve devamlı olarak kötülüğü emreden nefsi tasavvuf terbiyesi ve disipliniyle terbiye ve tezkiye etmelidir.

5. Müellife göre tarîk, önce Cenâb-ı Hakk'a kisb-i ma'rifet; sonra eşyâya ma'rifet tarîkıdır.

6. İ'tikâd doğru olmadan, amellerin bir fâidesi yoktur. Böyle bir kimse için manevî makâm yoktur.

7. Abdestsiz kimsenin namazı kabul olmayacağı gibi, bir kimse için sülûk olmadan seyr olmaz. Yani ahlâkî eğitim olmadan Hakk'a ulaşılamaz.

8. Tarîkatta şeyh, Hakk ve mürid arasında "râbıta"dır. Aynı denizin bir yakasından diğer yakasına geçmek isteyen yolcu için geminin vâsıta olması gibi. Ve râbıta, Ehl-i Beyt'e vâsıl olan silsileden olmakla sahîh olur. Böyle olmayan râbıta için irtibât yoktur.

9. İnsan âlem-i emr olan kalb, rûh, sırr, hafâ, ahfâ ve âlem-i halk olan ateş, su, toprak, hava, nefstir. Bunlardan evvelkisi nûrânî, ikincisi zulmânîdir.

10. Müellif tasavvufî olan bu eserinin önemli bir kısmını Kelime-i Tevhîd'e ve Sûre-i İhlâs'a ayırmıştır.

11. Karâmita, Dürûz ve Melâmiyye tâifelerinden bazıları eşyâ, Allah'ın vücûdunun gölgesidir derler. Müellif bunu ilhâd ve şirk olarak görür. Zira yaratanla yaratılanın vücûdu bir arada olmaz. Nasıl ki güneş doğunca gecenin karanlığından eser kalmıyorsa.

12. Kur'ân'da her ilim vardır. Herkes nasibi miktarınca alır. İlm-i ma'rifet ve ilm-i hakîkat, ilm-i şerî'at ayrı ayrı ilimler ve zevklerdir. Ancak bunlar bir birlerine muhalif de değillerdir. Nasıl ki ilm-i hendese, ilm-i mantık'a muvâfık değilse de kimse ilm-i hendeseye ilm değildir diyemeyeceği gibi. İlm-i hakîkati tahsil için şartlar vardır. Abdesti olmayan kişinin namazı sahîh ve câiz olmadığı gibi, şerî'ti bilmeyen, tarîkate, tarîkati bilmeyen ma'rifete, ma'rifeti bilmeyen de hakîkate ulaşamaz.

Kaynak: Zahir SÜSLÜ, Mekasıd-ı Salikın (Metin-İnceleme), T.C. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili Ve Edebiyatı Anabilim Dalı Türk Edebiyatı Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Edirne, 2011

ZÜBDETÜ'L-MERÂTİB
Seyyid Ahmed Hüsâmeddin Dağıstanî kaddesellâhü sırrahu'l âli

Hzl: Zeynep Şeyma KUTLUCA

Türk İslâm tarihinde, bilhassa Selçuklulardan beri, İslam Tasavvufu ve Medeniyeti'ne eserleri, görüşleri, müridleri ve hizmetleriyle büyük katkılar yapmış sayısız tasavvuf büyüğü yer almaktadır. Gerek padişahlarla, gerek dönemin devlet erkânıyla yakınlıkları ve temsil ettikleri fikirler ile özellikle Osmanlı Devleti'nin kuruluş ve bakasında muazzam etkileri olan bu büyüklerden bir tanesi de; Osmanlı'nın son dönemlerinde yaşamış, beldenin kutbu olarak tanımlanmış Nakşbendî şeyhi Ahmed Hüsâmeddin Dağıstânî'dir. Gerek sohbetleri, gerek eserleriyle, Kur'an'ın hakîkatlerini, tasavvufî hikmetlerin yanı sıra, dönemin fen ve tekniğini de göz önünde bulundurarak açıklamaya ve halka yol göstermeye çalışan, Kurtuluş Savaşı sırasında himmetleri ve nasihatleriyle orduya ve halka yardım eden bu zatın *Zübdetü 'l-Merâtib* isimli eserini, Latin alfabesine aktararak, değerlendirmesini yapmaya çalıştık.

Zübdetü'l-Merâtib, müellifin ***"Hakayıku't-tecrîd fî Menâzili't-tevhîd"*** *isimli* Arapça olarak kaleme aldığı eserinin, kendisi tarafından yapılmış kısmî çevirisi ve kızı Fatımatü'z-Zehra'nın sohbetlerinde tuttuğu notların birleştirilmesiyle oluşmuş, Türkçe bir eserdir. Eserin yazma nüshası ne yazık ki günümüze ulaşmamıştır. Bunun sebebi, müellifin pek çok eserinin yok olduğu 1918 Fatih yangını olabilir. Bu sebeple biz, eserin latinizesinde matbu nüshayı esas almakla beraber, değerlendirme konusu olan "letâif'e müellifin bakışını tespit ederken, *"Hakayıku 't-tecrîd fî Menâzili't-tevhîd"'* den de faydalandık.

Günümüze kadar tasavvufun pek çok tanımı yapılmakla beraber, bunların hiç birisi efradını cami' ağyarını mani tanımlar olamamıştır. Bu biraz, Mevlana'nın hikâyesinde, karanlık bir ortamda bir filin farklı yerlerine dokunarak onu tanımlamaya çalışan insanların durumu gibidir.[9] Tasavvuf da, en nihayetinde kişisel bir tecrübe olduğu için, böyle farklı tanımların olması da normaldir.

Tasavvuf felsefesinde; ***"Biz Allah'a aidiz, yine O'na döneceğiz"***[10] ayetinde belirtildiği gibi, insan ruhu yaratılış sürecinde kendi aslî vatanından ayrılarak zaman ve mekân ile kayıtlı maddî âleme inmiş, bu ayrılık sebebiyle de vücûd kaynağı ile kendisi arasına bir takım perdeler girmiştir. İnsana mâddî âlemde izâfî bir vücûd verse de onu aslî yurdundan, yaratıcısından ayıran bu sürece tasavvuf terminolojisinde seyr-i nüzûlî (iniş süreci) denilmektedir. İnsanın iradesi dâhilinde olmayan bu süreçten sonra gayesi, Mutlak varlığın sıfatlarının tezahür ve tecellisi vasıtasıyla mânen olgunlaşarak hakikati ile kendisi arasındaki perdeleri kaldırıp ***seyr-i urûcî (yükseliş yolculuğu)*** ile aslına dönmesidir.[11] Tasavvufu bu inişin ardından bir yükseliş olarak; Allah'a ulaşma çabası olarak tanımlarsak; bu yolda nefisle mücahede ve kalbi tasfiye sürecinde kişinin seçtiği yollar ise tarikatlardır.

---

[9] H. Kamil Yılmaz, Anahatlarıyla Tasavvuf ve Tarikatlar, Ensar Neşriyat, İstanbul 2009, s. 16.

[10] Bakara, 2/156.

[11] Ethem Cebecioğlu, "Psiko-Tarih Açısından Farklı Rûhî Tekâmül Mertebelerinin Mevlânâ'nın Anlaşılmasındaki Rolü -Metodolojik Bir Yaklaşım-," Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi, c. VI, s. 14, Ankara 2005, s. 40.

Tarikatlardan bu süreçte, nefis mertebelerini esas alan bir sülûk yöntemini içerenler nefsânî, ruhun mertebelerini esas alanlar ise ruhani tarikatlar adını almışlardır. Rûhânî tarikatlardan bilhassa Nakşbendiyye'nin insanın tasavvuf yolunda gelişiminde esas aldığı ruh mertebelerine; latîfeler, letâif adı verilir. Mürid; seyr ü sülûkünü latifeleri ile ruhunu geliştirerek sürdürür.

Tasavvufun uygulamaya dair olan bu alanında yazılı fazla bilgi olmamasının sebebi, tasavvufun kal değil, bir hâl ilmi olması ve taklitten kaçınılması için yazılı bilgi verilmekten çekinilmesi yanında, bu tecrübelerin kişisel seviyede farklı şekillere bürünebilme ihtimali de olabilir.

ZÜBDETÜ'L-MERÂTİB

Bismillahirrahmanairrahim

Umûr-ı dîniyyenin ehemm ve elzemi ilm-i hâldir. Enbiyâlar umûr-ı dîniyye ile iştigal ederek dîn-i hakkı ve tevhidi ızhar etmek, akâid-i uhrevîyi tashîh ve halkı umûr-ı ahrete teşvik etmek için ba's olunmuşlardır.

İlm-i hâl ve amelinin keyfiyetini bilmek her bir müslim ve müslime üzerine farzdır. İlm-i hâlde ehemm ve elzem olan da ilm- i akaiddir. Zira imanın bina ve esası itikad üzerinedir. Bu da Allah Teâlâ hazretlerine iman ve itikad etmektir. Nitekim Allah Teâlâ Hazretleri birdir. Cisim, cevher, araz ve musavver değildir. Bir kimseden doğmadı ve kendisi de doğurmaz. Bir şey ile muttasıl veya munfasıl değildir. Hiçbir ciheti yoktur. Onun üzerine zaman icra olunmaz ve bir mekâna nispet edilmez. Üzerine bir şey vacip değildir. Hakîmdir. Dilediğini yapar. Mütekellimdir. Kelâmı, melâike veya nâssın kelâmının nev'inden değildir. [2] Ancak kelâm-ı kadîm Cenâb-ı Hakk'ın kelâmıdır. Zâtı ve sıfat ı ile kadîmdir. Bunlar da hayat, ilim, kudret, iradet, sem', basar, ıksat ve tekvîndir. Ru'yetullah naklen vacip, aklen caizdir. Cenâb-1 Hak için mekân ve cihet yoktur. Mesafenin sübûtu ve gözün şuâıyla görülmez. Cenâb-ı Hakk'ı rü'yet ancak kalbde olan iman nuruyladır. Bu âlemin bütün eczâ ve sıfât ı, ibâdın ef'âli, hayır ve şer hülasa her şey Cenâb-ı Hakk'ın halkı ile hadistir. Başka hâlık yoktur. Bunlar tabiata haml olunmaz. Zira tabiat da Cenâb-ı Hakk'ın halkı ile vücûd bulur.

Kullar için ef'âl-i ihtiyarîyye vardır. Onunla sevap veya azaba müstehak olurlar. Kul hayır veya şerden en murad ederse Cenâb- ı Hak onu halk buyurur velâkin şerre rızası yoktur.

Sevap Allah Teâlâ'nın fazlıdır. İkab, Cenâb-ı hak'tan adldir. İstitaat fiil iledir. Teklifin sıhhati üzerine itimad olunur. Teklifin sıhhati de âlât ve esbâbın selâmeti üzerinedir. Kul vüs'atinde olan şeyi yapmakla mükelleftir. İktidarının haricindeki şey ile mükellef değildir. Haram da rızkdır. Maktûl de eceli ile ölür. Kabir azabı küffâr içindir. Bazı asi müminler için de olur. Münker ve nekir suali, ba's, [3] vezin, kitap, havz, sırat, Rasûlullah'ın şefaati ve hayırlı kimselerin şefaati büyük günah işleyenler içindir. Cennet ve cehennem mevcud ve elân bakîdir. Onlar ehilleriyle fena bulmaz. Mi'rac Rasulullah'ın şahsına yakaza hâlinde Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksa'ya kadardır. Ba'dehû Cenâb-ı Hak ilim ve kudretiyle dilediği yerde urûc ettirmiştir. Risaletpenah Efendimiz bize kıyamet günüden, deccâlin dâbbetü'l-arzın, ye'cüc ve me'cücün zuhurundan ve şemsin mağribden tulû'unu haber vermiştir. Bunların keyfiyet-i vücûdunu biz bilemeyiz. İster mezkûr İster mensî olsun cümlesi

haktır.

A'sârın şerefi ilim ile ilmin şerefi amel ile amelin şerefi cemaat ile cemaatin şerefi de ittihad iledir. Umûm-ı nâsın kalbleri kitab ve sünnet ile bir olursa ittihad husûle gelir.

Din, tarif ile değil, amel iledir. Amel de akıl ile bilinmez. Onu ancak vahiy ile irsâl olunan Rasûl ve inzâl olunan Kitâb ile bulmak mümkün oldu. Kitab akıl ile olaydı risaletten olan garaz fevt olurdu.

İlm-i hâlin en mühimmi itikattan sonra amel-i salih işlemektir. Amel-i salihin de en güzidesi şurût-ı İslâmiyye'dir.

İslâm'ın şartları da beştir. Evvelkisi kelime-i şehâdet, [4] bu da "Lailâhe illallah Muhamedu'r-Rasûlullah" demektir. İkincisi namaz kılmak, üçüncüsü oruç tutmak, dördüncüsü zekât vermek, beşincisi hac etmektir. Bu iki şehadet kelimesi beden-i insanda ruh ve nefis gibidir. Nitekim insanın bedeni yemek, içmek, hava ve hararet olmadıkça yaşayamadığı gibi insanın imanı da namaz, oruç, zekât ve hac olmaksızın vücûd bulmaz.

Namaz, insanın imanının gıdasıdır. Oruç, su mesabesindedir. Zekât ve hayır ve hasenat, sadaka vermek insanın hararet-i garîziyyesi mesabesindedir. Hacc'a gitmek, hava mesabesindedir. Bu dört emir, dört unsur gibi iman vücûdunu, ahiretin lahdini teşkil eder. Nitekim abdest almak namazın kıyamına delil olduğu gibi namaz kılmak da tarîkimizin şartındandır. Namaz kılmayan kimsenin tarikattan bahsetmesi caiz değildir. Namaz insanın zahirini fahşâ' ve münkerden muhafaza ettiği gibi oruç da insanı, hüsn-i ahlâka, müstakîm etvâra sevk eder. İnsanın harâret-i garîziyyesi, zayıfladığı vakitte de dinde hatarât zuhura gelir. Ve kalbi müşevveş olur.

Havası vahîm mukassî yerlerde oturmak insanı vücûddan düşürüp helâkına sebep olduğu gibi kıbleye müteveccih olmayıp [5] istediği tarafa namazı kılmakta zındıklara müttebi' olmuş olur.

Dinin nesîmi olan bir unsur-ı kâmili de hacca gitmek, kıbleye müteveccihen beş vakit namaza durmaktır.

Ey sâlik-i Hakk! Namazın faidesi seni fena fikirlerden, fena düşüncelerden halkın hakkında tecavüz etmekten muhafaza eden bir hısn-ı hasîndir. Faidesi çoktur. Cenâb-ı Hakk'ın kullarını huzuruna davetidir. Rabbinizin huzuruna sizi davet eden müezzin -Hayyâlessalâh- dediği vakitte hemân necâsetten hadesten taharete mübaşeret ediniz. Güzelce abdest alınız sonra camiye giderek imama iktidâ' ediniz. "Allâhu ekber" dediğinizde, gönlünüzden masivayı çıkarınız. Niyet-i hâlise ile Rabbinizin huzurunda keene-hû sizi görüyor gibi huzur-ı tâm ile saff-beste-i dîvan durunuz. Tekbirden sonra "Elhamdülillah" dediğinizde Cenâb-ı Hakk diyecek ki "Bu hamd bana karşıdır. Sizi yoktan var edip huzurumda divan durduran benim hidayetimdir. Bana mahsustur, Ben âlemin Rabbisiyim. Dünyada cemî' mahlûkata rızık ve hayat verir ve öldükten sonra bana iman edip peygamberimi tanıyanlara cennet ve cemâlimi gösteririm. Ben bugünkü günde dine mâlik olan kimseleri severim. Bugün din günüdür. Din kazanınız [6] öldükten sonra elinize geçmez." "Kul da ya Rabbi Sen benim Rabbimsin. İbadetimi ancak Sana tahsis ettim." Cenâb-ı Hak da senin bana ibadet etmeğe iktidârın var mıdır kulum? sualine:

K: Ya Rabbi Sen inayet edersen olur.

C: Ne istersin benden?

K: Sırat-ı müstakîme, beni doru yola hidayet et.

C: Her yer bana doğru gelir. İster cennet ister cehennem olsun hepsi benimdir.

K: Ya Rabbi bize şu sırat-ı müstakîmi göster ki, evliya ve enbiyalarına onu ihsan etmişsindir.

Ey azîz! Allah'ın kulu ile beyninde olan muamelât bu yolda olduğu için sen hemen namaza devam et. Allah'ın huzurunda durmak için sana bahane ancak namazdır.

Abd ikinci Fatiha ve zamm-ı sureyi okuduktan sonra iftitahdadır. İkinci rükû' tekbirine ulaşırsa o zaman rek'ata ulaşmış olur. "Semiallahulimen hamide" dediği vakit de rek'atın savabına ve kavamete ulaşmış olur. Kavamet ve secde rek'attan değildir.

Secde iki türlüdür. Birisi kavame diğeri ka'de secdesidir. Namazın kıyam hâli huzur-ı Rabbü'l-âlemîne taalluk ettiği gibi ka'de [7] hâli de huzur-ı Rasûlullaha taalluk eden tarafıdır. Onun için "Esselamu aleyküm eyyühennebiyy" denir. Kıyamda sana ibadet eder senden inâyet isteriz dendiği gibi, kuûd hâlinde de ey bizim peygamberimiz sana ve sana tâbi' olan mümin kardeşlerimize selam ederiz kavl-i şerifi, tevhidin iki şehadet kelimesinin kıyamda Lailahe illallah- kuudda da -Muhammedu'r-Rasûlullah-a işarettir. Cenab-ı Hak bir rekâtta her iki feyzin cereyanını ümmete ihsan ediyor.

Ey azîz-i muhterem: Biraz da oruçtan tafsilât verelim. Cenab-ı Hakk (Oruç Benim içindir ve onun karşılığını Ben veririm) buyurmuşladır. Yani yememek ve içmemek benim şânımdandır. Kim ki oruç tutar, mukabilinde ona ihsanım likamı göstermektir.

Oruç tutanlar için iki ferah vardır. Birisi iftar vaktinde nefsine mahrum olduğu nimetleri verdiğinden dolayı kesb etmiş olduğu nefsin ferahıdır. Diğeri Allah'ın emrini tutup da o vazifeyi icra ettim diye kesb ettiği ferahıdır. Oruç tutmanın faidesi ise insanın ahlâkını güzel yapmaklığıdır. İnsanın ahlâkı güzel olursa onun halk içinde hürmeti de ziyade olur.

Ey tâlib-i Hakk! Amel-i sâlih ile Rabbine kurbiyyet peydâ etmeğe [8] çalış. Allah'ın sana ihtiyacı yoktur. Sen O'na muhtaçsın. Burada iken Allah ile buluş. Sonra fırsat eline geçmez.

Fırsatı fevt etme. Sair a'mâl-i sâlihanın elbette Allah ile senin aranda husûle getireceği büyük menâfi' vardır. Biz bu kadarla iktifâ ediyoruz. Amel-i sâlihe mübâşeret ve mübâderet et. Cenâb-ı Hakk bu mezkûrâtı ityân eden kuluna cennât-ı firdevsi vermekle tebşîr buyurmuştur.

ZİKR İLE İŞTİGÂL

Bir zâkir zikr ile iştigal murad ettiği vakit evvelce abdest alır. Huzûr-ı tamâm olmak için bir halvet ihtiyar eder. Allah Teâlâ için iki rekât namaz kılar. Kıbleye mütevecciheṇ oturur, zihninde bulunan avârız ve havâtırın cümlesini sedd için yirmi beş kere istiğfar eder. Huzur bulmayacak olursa yetmişe kadar istiğfara devam eder. ***" [Vallahi ben günde yetmiş defadan fazla Allah'dan beni bağışlamasını diler, tövbe ederim***][12] hadîs-i şerifi bunu irâe eder.

[2111] Buhârî, Daavât 3. Ayrıca bk. Tirmizî, Tefsîru sûre (47) İbni Mâce, Edeb 57

Ba'dehû, bir "Fâtiha-i şerîfe" on adet "salavât-ı şerîfe" bir defa "Elem neşrah leke" sûre-i celîlesini üç adet "İhlâs-ı şerif", tekrar on defa "Salâvat-ı şerîfe" bir "Fâtiha" kıraat eder ve sonra kalbi ile meşgul olur.

[9] Bir zâkirin üç şeye vukûfu lazımdır. Bunlar da kalp, rabıta, zikrdir.

Kalp- sol memenin altında olup oradan müride bir manzara vardır. Mürid o manzaradan kalbini bir kandil şeklinde ve o kandilin vasatında iman nuru lemeân ediyor gibi mülâhaza etmeli.

Rabıta- Şeyhinin kalbinden kendi kalbi üzerine nur teâküs eder gibi mülâhaza etmeli. Fâtıma radıyallâhu anhâ hazretleri: Ma'nâ-yı şerîfi, pederimin yüzüne dikkatle baktım. İki kaşı arasında bir nur lemeân ediyor. Ve o nur da nâssın kalpleri üzerine intişar ederken gördüm. buyurmuşlardır. Pederimden o nuru sual ettim. Bana iman edenlerin nurudur. Şüphesiz onların kalplerine vâsıl olur, buyurdular. O nurun orada cereyanını görmek, sair ümmette de görmek gibidir. Bunun için bir vasıta lazımdır. Vasıta Allah ile ibâdı beyninde feyzin cereyanı salih olmak "içindir."

Ebu'l-Avn[13] hazretleri rabıtanın sıhhati ehl-i beyt-i Mustafa'nın silsilesine caizdir buyurmuşlardır.

Nebî aleyhisselâmın mübâhele ayetinin nüzûlünde başları üzerine [10] örtündüğü abayı Caferü's-Sâdık Hazretleri parçalayarak müntesiplerinden Bayezid Bistâmî, Cüneyd-i Bağdâdî, Ma'ruf Kerhî hazerâtı gibi zevât-ı kirâma birer parça verdiler. Onlar da başlarının üzerine dikerek kendilerini ehl-i beyte dâhil olmuş addettiler. Hâlâ meşâyıhın serpuşları üzerine dikilmiş olan "gül" de buna işarettir.

Ca'ferü's-Sâdık hazretleri bu abadan bir parça vermekle onlara izin verdi ve bunlara şeyh-i me'zûn denildi.

Hazreti Muhammed'in ehli olmayan Cenâb-ı Hakk'ın da ehli değildir. Muhabbet umûr-ı hayâliyyedendir. Bu da emrin haricinde kitabın sünnetiyledir. Hâriçten bir vücûd ile değidir. Bunun için tevehhüme itibar olunmaz. Risâletpenâh Efendimiz, dünya tatlıdır, yeşildir. Cenâb-ı Hakk kullarına müstahliftir. Onların amellerine nazar eder buyurmuşlardır. Fırsatın fevtinden, ziyâından hazer ediniz. Tarîkat-ı mûsilede taklit caiz değildir.

Bâtınınızı envâr-ı ma'rifet ile tezyin ediniz. Tarikatın âdâb ve hakayıkı hüsn-i ahlâkın iktizâsı haysiyetindedir. Halkın hakkına tecavüz etmeksizin hüsn-i muâşerette bulunmalı. Hadiste vârid olduğuna göre bir kimse Rasûlün eserine iktizâ ederse Peygamberimizin [11] vâsıl olduğu makama vasıl olur.

Bir kimse bi hasebi'l-vilâye peygamberi makamında rü'yet edemezse o ümmette ne safa tasavvur olunur. Bu ru'yet kalben ve ilmendir. Nereye gidiyorsun denildiği vakit ben Rabbime gidiyorum bana hidayet eder demeli. İnsana ziynet veren cemâl, sözünde hakkıyla sadık olmaktır. Kemâl-i sıdk ile işi görmektir. Kalbini rezâilden tahliye etmeli. Onun indinde sâdır olan ezâyı imâte etmeli. Aleyhinde söylenen sözlere sabretmeli. Nazar-ı basîretin inkişâfına kadar zikre devam etmeli. Bu da makam-ı hidâyetin evvelidir. Bu makamda ervah-ı enbiyâ suver-i cemîlede temessül eder.

[13] Bu şahıs Seyyid İsa el-Ahrar olup, künyesi; Ebu'l-Avn, doğum yeri Dağıstan'da Rükkân köyü, doğum tarihi 384'tür.

BU BÂB LETÂİF VE KEYFİYET-İ ZİKRİ VE MERÂTİBİNİ HÜLÂSATEN BEYÂN EDER

Allah Teâlâ Hazretleri Âdem aleyhisselâmı on eczâdan halk etmiştir. Bu on eczâdan beşine âlem-i emr, diğer beşine de âlem-i halk denilip, kısm-ı evveli latîf-i nûrânî, kısm-ı âharı kesîfi zulmânîdir. Evvelki kısım olan âlem-i emr, arşın fevkinde olup âlem-i halk ise arşın tahtındadır. Bu da kevnin vücûdunu kucaklar. Letâif-i nûrânî olan beş kısım kalp, ruh, sır, hafî, ahfâdır. Zulmânî olan beş kısım [12] türâb, mâ, nâr, hevâ, nefistir. Letâif-i mezkûrenin keyfiyet-i iştigâli misl-i sâbıkta geçen zikrin iştigâli gibidir. Hazreti Muhammed aleyhisselâmın cebîn-i şerîflerinden vârid olan nur şeyhin kalbine, şeyhin kalbinden müridin ruhuna, şeyhin ruhundan müridin sırrına, şeyhin sırrından müridin hafîsine, şeyhin hafîsinden müridin ahfâsına, şeyhin ahfâsından müridin latîfetü'n-nefsine, şeyhin latîfetü'n-nefsinden müridin letâifü'l-letâifine ve şeyhin letâifü'l-letâifinden müridin cemi' cesedine vârid olur.

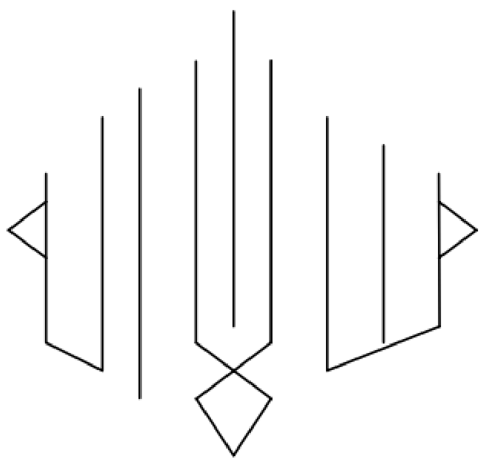
Ru'yetin Sıhhatinin Şartı

Ru'yet şarta muvâfık olursa vahiy ve ilham kabilindendir. Ru'yetin şartı da, uyku, vehim ve hayaldir. Hayal iki nev'dir. Birisi ilham-ı hayâliye diğeri evhâm-ı hayaliyedir. Eğer kitaba muhalif olursa amel olunmaz. Bir kimse filan şeyhi rüyada haram yerken gördüm dese o kimsenin gördüm demesiyle onun fenalığına hükmolunmaz. Bu ru'yet, ihtimaldir ki, evhâm-ı hayâliyyeden olsun yahut Cenâb-ı Hakk onu irşad için nefsine ilim suretinde göstermiştir. Kâmil olan bir şeyh kendi nefsini müridin nefsi ile müsavi tutar. Eğer müsavi [13] tutmazsa ucb vâkı' olur. Ucb da a'zam-ı hicâbdandır.

BU BÂB MENÂZİL-İ TEVHÎDİN NEFY VE İSBÂT MERÂTİBİ BEYÂNINDADIR

Alâyık ve avâyıkın inkıtâ'ından sonra mürid zâtı ile teferrüd eder vücûdu da bâkî kalmaz. Yalnız ferd ve me'lûh olan Allah Teâlâ kalır.

Nefy ü isbâtın zikri ile iştigâl etmeyi murâd eden bir zâkir lisanını ittisâ'dan muhafaza eder. Havatırın azalmasına da riâyet eder. Nurunu sadrı üzerinde şu surette yazılı müşahede eder.

MURAKABE-İ EHADİYYET

Mürid hayalinde tecelli eden şeyi mülahaza eder. Zira mertebe-i ehadiyyet Rabb'in sıfâtının müntehâ-yı urûcudur. Meselâ "Hâdî" sıfâtının urûcu ehadiyyete kadardır.

"Hâlık" ismi zuhûr etmesi için Rabb tecellî eder. Hâlıkıyyetin tecellisi için de Âdemiyyet zuhûr eder. Zılâl-i esmâya mün'akis olur. O zilâl de muhakkıkların kalbinden müridin kalbine varid [14] olan feyzin in'ikasıdır. Feyzin menşei "Rabb" ismidir. Mecrâ-yı zuhûru da muhakkıkînin kalbinden in'ikas eden nurdur.

MURAKABE-İ RÛH

Hakikat-i haysiyette dimağ ruhun arş-ı münîridir. Ruh "kün" emridir. "Feyekûn" Hayy isminin eşyaya vürûd ederek cisim ve hayata nâiliyetle bir vücûd iktisâbının tekevvünüdür. Yahut sedene-i hayât ile cemî' cevârihini ihâta ve istîâbıdır. Vücûdunda bir yer var mıdır ki orada hayat olmasın. O hayata o kudret ve neş'eye aks eden ruhtur. Bu da evvel-i emirde eşyaya esmâ nüzûl etmezden evvelki emrin evvelidir. Zâtü'l-Baht'tan vârid olan feyzin mevridi sıfât-ı subûtiyyeden "Hayy" ismidir. Bunun mevrid-i feyzi ruhun mahallinde mülâhaza edilir. "Hayy" isminden de hayatın med'uvvuna varid olur. Hayatın med'uvvu da İbrahimiyyettir. İbrahimiyyetten hayat şeyhin zılline teâküs eder. Şeyhin zıllinden müridin cesedine ruhu tarîki ile vârid olur.

MURAKABE-İ SIRR

Sırrın mirsadı sol memenin fevkindedir ki oradan tarassut edilir. Mürîd sırrını o mahalde mülâhaza eder. Murakabe-i sırra [15] teâküs eden şuûnât şuûnât-ı zâttır. Sırrın feyzinin menşei de Zâtü'l-Baht'tan türâba kadardır. Türâbın mahall-i zuhûru da hazretü'l-esmâdadır. Türâbdan nâra akseder. Nârdan da med'uvvuna aks eder. Onun med'uvvu da Mûseviyyettir. Mûseviyyetten de şeyhin zılline aks eder. Şeyhin zıllinden de zâkirin sırrına vârid olur.

MURÂKABE-İ HAFÎ

Feyzinin menşei Zâtü'l-Baht'tan sıfâtı-ı selbiyyeye kadardır. Mevridi hafînin mahallindedir. O da rûhun sırrıdır. Oradan hazreti Îseviyyete, hazreti Îseviyyetten de şeyhinin zılline vârid olur. Feyz şeyhin zıllinden de vücûdu keyfiyeti ile kevnin mezâhirinden zâkirin hafîsine vârid olur.

istikbâl etti. Nüfûs-i külliye de zâhir eşyadır. Zâhir eşyaya ma'kûs olan da külliye-i müstevliye-i mütesaddıkadır. Yani âleme mürsel olduğunu irâe eden bir risâlettir.

MURAKABE-İ KELÂM

Kelâm ebvâb-ı kitabın miftahıdır. Zira kitabın mertebesi vücûd ile emrin urûcunun müntehâsıdır. Emrin menşei de Zâtü'l-Baht'tır. Mevridi sırr, hafî, ahfâdır. Emir matla'-ı nefse bâliğ olduğu vakitte onun üzerine "İrci'î" emri vârid olur. O vakit nefis rücû' etmez. Fakat nehiyden emre rücû' eder. Zâkir o vakit ahsenü'l-hadîsi görür. Bu ahsenü'l-hadîs Rasûlün isti'dâdına yani mahall-i nüzûl-i vahye bir şuûnât-ı ilmiye ile atâ'-yı sıfât ın vürûdudur.

MURAKABE-İ EF'ÂL

Bâb-ı irâdetin inkişâfının miftâhıdır. Ef'âl matla'-ı nefse bâliğ olduğu vakitte onun

üzerine [17] ***[Sizler ancak Rabbinizin dilemesi (izin vermesi) sayesinde (bir şeyi) dileyebilirsiniz. (Şüphesiz Allah her şeyi bilendir, hikmet sahibidir.)***][14] emri varid olur.

MURAKABE-İ VÜCÛD

Sem' ve basarın inkişâfının miftahıdır. Meded matla'-ı nefse bâliğ olduğu vakitte onun üzerine " ***[(Ey iman edenler! Allah'tan korkun(ve herkes, yarına ne hazırladığına baksın. Allah'tan korkun, (çünkü Allah, yapt ıklarınızdan haberdardır)]*** [15] hitabı vârid olur.

MURAKABE-İ MAİYYET

Ubûdiyyet bâblarının inkişâfının miftahıdır. Nitekim hadîs-i şerîfte " ***[İhsan senin Allah'ı görüyor gibi O'na kulluk yapmandır; sen O'nu görmesen bile O seni görüyor]***[16] buyurmuştur. Yani "Rabbini görüyor gibi ibadet et! Sen her ne kadar O'nu göremezsen O seni görür." Mürid bu cümleyi mülâhaza eder. Murakabe-i maiyyete feyz-i inâyet vârid olur. İnayetin menşei de Zâtü'l-Baht'tır. Zâtü'l-Baht'tan vârid olan feyz tecelli-i ef'âle, tecelli-i ef'âlden kalbe vârid olur.

Ruhta sıfât-ı subûtiyyeye, sırda şuûnât-ı zâta, hafîde sıfâtı-ı selbiyyeye, ahfâda şân-ı câmi'e tecelli eder. İnâyet matla'-ı nefse bâliğ olduğu vakitte onun üzerine " ***[Bu yeni Kitab'a inanmazlarsa (ve bu yüzden helak olurlarsa) arkalarından üzüntüyle neredeyse kendini harap edeceksin]***[17] hitabı vârid olur. Bu mezkûrât lafza-i celâlin letaifler üzerine tecelli eden envârının murakabesinin beyânâtıdır. Nefy ü isbât ve tevhid-i zâtı ve hakayıku't-tecrîd [18] ve menâzil-i tevhîdi murakabesi ile kitabın hâtimesinde beyan edeceğiz.

BU BÂB ÂLEM-İ BÂTINDA ENVÂ'-I TASARRUFUN ZÜBDE-İ MERÂTİBİ BEYÂNINDADIR

Âlem-i bâtında tasarruf mümkün olmaz. Ancak esmâ nuruyla ihlâs mertebesine vasıl olmağla olur.

Bu da Rasûl aleyhisselâma tamâmiyyet-i mütâbaatla husûlpezîr olur. Mütâbaat da his ile olur. Histe basar murâd olunduğu gibi sem' de murâd olunur. Zira müstemi' bir şey işittiği vakitte evsâf-ı mahsûsası tamam oluncaya kadar hayal hazinelerinde cam' eder. Hayâlinde tamam olduğu vakitte a'zâ-yı hakkanîden bir uzuv ihzâr eder. Mürid o uzuv ile tasarruf eder. Gayrısıyla etmez. Eğer vücûd, kiyânî yani hakkanî olmayıp da kevne müteallık olursa tarif ve takrîri akıl idrak edecek sûrette sâmi' ile müstemi' beyninde teşkil eder. Eğer nefis mülâyemet ve tekâsül göstermezse her bir ahad tarîk mücâhedede nefsini terbiye ve ıslah edebilir. Nefsin ıslahı da takva ile mümkün olur. Dini hâlis edenlere Cenâb-ı Hakk felâh bablarını feth eder. Ve onların üzerine sekînet nüzûl eder. Kelime-i takvâya mülâzemet üzere olurlar.

Sâdât-ı Rükkânî'den Hasan el-Bânî hazretleri "Hakîkat-i Muhammediyye hakayık mümkinât-ı esmâiyye ve sıfât ıyyenin muhîtinde olan zatın vücûdunun vücûbu [19] serîdir" buyurdular. O mezâhir-i mütevahhidenin hakayık-ı mümkinât-ı esmâiyye ve sıfâtiyyeyi

---

[14] İnsan, 76/30.

[15] Haşr, 59/18.

[16] Buharî, Tefsîr (31) 2; Müslim, İman, 5, 7.

[17] Kehf, 18/6.

muhît olan âlem-i ma'nâdan âlem-i zuhûrun tafsili için olan hakayık-ı mütevahhidesi ve mezâhirin tafsîlini muhît olan hakayık-ı mümkinât ve hakayık-ı sıfât ın âlem-i ma'nâdan âlem-i zuhura imkân-ı vücûdîsi, vücûb-ı zâtînin şu mezkûrâtı muhît olan vücûbunun sırrıdır.

Sırr-ı Muhammediyye evsâf-ı esmâ ve nuûd ve ayn-ı mutlakadan hakayık imtidâd etiği vakitte o hakîkat binefsihî zuhûra gelir. İsim müsemmâsına da taalluk etmez. Sıfât ile de muttasıf olmaz. Zira şâhid ve meşhûd mevcûd olmayıp mün'adim olduğu için Allah yine Allah'tır. Hiçbir şey O'nun maiyyetinde mevcûd değildir. Vacib kendisidir. Her şeyi vücûda getirir. Vâcibü'l-vücûd hazretleri mertebe-i ehadiyetten hüviyet-i mukayyedeye nüzûl eder, vücûd ile kaim olan hüviyyâtta âmm olur. Sâlihte ma'rifet zuhura gelerek hakîkî abd zümresine dâhil olmasıyla cennet-i maarif sekînelerinden olmuş olur.

Hazreti Risâletpenâh Efendimiz hadîs-i şeriflerinde "Cennet iki türlüdür. Birisi cennet-i müeccele diğeri cennet-i muacceledir" buyurmuşlardır. Sahabe-i kirâm hazerâtı cennet-i muaccelenin îzâhını istirham ettiklerinde "Ma'rifetullahi celle celâlühû" buyurdular.

[20] Ey tâlib-i hakk, bu yollar böyle kolayca laf ile husûle gelmez. Ancak bir mürebbî ve mürşidin taht-ı tasarrufunda halvetler ve halktan inzivâ etmekle husûle gelir. Bununla da halktan uzlet ve Hakk'a takarrüb husûle gelir.

Ecdâd-ı ızâmımızdan Seyyidü'l- Müştâk kuddise sirruhu'l-azîz hazretleri bu hadisin tefsirinde cennet-i muacceleyi Cenâb-ı Hakk'ı huzur ve müşahede ma'nâsına hamletmiştir. Bir fakîr cennet-i ârızalarından tecerrüd ettikte ağyardan da tecerrüd etmiş olur. Cenab-ı Hakk müşahede ve cûdunu bu fakîre ilbâs eder. Eğer vücûdundan tecerrüd ederse müşahede muzmahil olur.

Seyyid Muhammed Zâhid kuddise sirrruhû hazretleri "Bir âdem Allah muhabbetini iddia eder de mütevekkil olmazsa o kavl-i tahakkümdür. Yani da'vâ bilâ- delîldir. Yalan irtikab etmiş olur" buyrdular. Tâlibin biri muhabbetullâh havâdisin istihsâliyle cem' olabilir mi deyu sualinde "Havadisin muhabbetinden tecerrüd ederse muhabbetullah onun kalbine aks eder" buyurmuşlardır.

Allah'ın muhabbeti demek mü'minin kalbinde îmanın takarrürü demektir. Ki amel-i sâliha sa'y ve gayret etmekliğinden ibarettir. Bu muhabbetullah da mü'minin kalbinde birkaç evsâf-ı cemîleyi ilka ve irâe eder.

Hazreti Risâletpenâh Efendimiz buyurmuşlardır ki " طوى لمن توضع في غير منيفة".[18] Kendi menâfi'-i şahsiyyesinden sarf-ı nazar [21] ederek bir kimseye onun haysiyet ve i'tibarını ızhâr için tavâzu' eden kimse ne güzel ahlâk ile mevsûftur.

_ Bir meseleyi netice vermeksizin nefsinde zül ve kendini herkesten aşağı görmek ne güzel ahlâktır.

_ Zerre kadar ma'sıyet vukû' bulmaksızın helâl ile cem' etmiş olduğu malını bir mü'min Allah yolunda infâk ederse ne güzel sehâ ve kerem ve ahlâktır.

_ Fukara ve zelillere rahmetmek mü'minin evsâf ve vâridât-ı kalbiyyesindendir.

---

[18] Benzer bir rivayet; Ebü'l-Kasım Süleyman Taberani, el-Mu'cemü'l-kebîr, thk. Ebu Muhammed el-Esyuti, Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 2007, 3. c. s. 205-206, no. 4481; ayrc. Beyhâkî, Sünen-i Kebîr, 4/182 (7572).

_ Ticaret ve sanatında ve halk ile olan cemî' münâsebâtında rıfk ile muamele etmek mü'minin ne güzel şan ve şerefidir.

_ Halka karşı bir mü'minin içerisi musâlaha ve muvâfakat üzere olup kin, haset, kibir gibi sıfâtlardan berî olmak ne güzel ahlâktır.

_ Bir mü'minin halk ile olan muamelesi latîf ve kerîm olursa ne güzel muamele ve ne güzel ahlâktır.

_ Bir kimsenin şerri ebnâ-yı cinsinden hâlî ve uzlet üzere olsa likası ne güzel beşârettir.

[22]_ Bir mü'mine ilmiyle âmil olmak ne güzel saadettir.

" Malından fazlayı vücûh-ı birre sarf etmek ne güzel ihsân ve ahlâktır.

_ Her diline geleni söylemek sevdasında olmayıp ancak mâ-ya'niyi söylese ahlâkın ne güzel hâl, ne güzel makalidir. İşte bu mezkûr olan evsâf-ı cemîle bir muhlis ve zâkirin evsâfıdır ki bu sıfâtlarla muttasıf olan kimse ihlâs-ı dînîyi intâc eden bir muhlis ve muvahhid denilmeğe layık ve sezâvar olur.

Bu evsâfa fakr-ı ihtiyârî denilir ki, bu da ya sûret-i zâhireye taalluk eder. Halkın havâyicini istihsâli veya infak ve ihsan etmek gibi. Yahut bâtın-ı mü'mine taalluk eder ki ehli olan zevât ile riyazat ve sülûk etmek gibi. Sabah ve akşam bunların sohbetinde ve böyle zevâtın terbiye ve bunların iskal ve evzârını hamlde müsâberet etmek ne güzel mukarenet ve musâhabettir. Mü'min için bunların mecmû'u ile âmil olmak yani insanı incitip ezâ ve cefâ verir sûrettte bulunmamaklık sevâba karîndir. Zira ezâ ve cefâ pek büyük hayırları mahveder ve saadet diye kazandığı şeylerden mahrum eder. Zira bu makam makam-ı i'tinâdır. Onların zahir ve batınlarını [23] basiret ve nazarını tecavüz etmeyecek surette murâfakat ve muvâfakatta yekdil ve yekzebân olmalıdır. Sû-i akaid, tesvîlât-ı nefsâniyye ve havâtır-ı redîe mürîd-i muhlisi câdde-i hakîkatten çıkarmak için bir hicâb-ı gaflettir. Eğer bir müride böyle zevât hakkında bir hatra yahut tesvîlât-ı nefsâniyye vâkı' olursa istiğfar etmeli. Eğer geçmez ise şeyhine ifade etmek lazımdır. Ânifen beyân olunduğu üzere bu makam makam-ı i'tinâdır, dikkat yeridir. İhvanların birbirleriyle muhabbet, müsâlahat ve musâhabet makamıdır.

Seyyidü'l-Cahid buyurmuşlardır ki her âdemin bir vücûd-ı ma'nevîsi vardır. Bu vücûdı ma'neviyye de maldan, ilim ve sanattan üzerinde eseri müşahede olunan şeydir. Malın sadakası sarf-ı câiz olan yere sarf etmek, ilmin sadakası ihlâs ile ameldir. Sanatın sadakası ihvanına dikkat ile talîmdir. Zühd ve irşadın sadakası da halkın elinde olan şeye tama'dan kesilmektir ki bu da fakr ile muttasıf olup Allah'tan gayrıya muhtac olmamaktır.

Ey birader-i münkesiretü'l-kulûb, ehl-i zillet ve ehl-i acz olursan o da sana makam olur.

Min gayr-ı suâl züll ve münkesiretü'l-bâl olmak ehl-i visâl ile hempâ olmakt ır. Hadiste buyurmuşlardır ki [19] [24] ***Beni münkesir-i kulûbun yanında arayınız, ben bunların yanında tecelli ederim.***

Ey muhlis! Bu hâlde sen ibâda irşada layık olmuş olursun. Bu da Allah Teâlâ'nın fazl ve ihsanıdır. Halk içinde sana mürşid nazarıyla bakmalarından be's yoktur. Zira mü'minler

[19] Ebû Nuaym, Hilye, II, 364

seni hasen görüyor. Sen Allah'ın yanında da hasen olmuş oluyorsun. Bu hâlde ayndan ıyâna, ıyândan da ayna rücû' ihtiyârı ile rücû' etmiş bir mürşid-i mükemmelsin.

Hazreti Risâletpenâh Efendimiz ***[Fakirlik iftiharımdır, onunla iftihar ederim]***[20] buyurmuşlardır. Allah'a muhtac olup saireden munkatı' olmaklığım benim için bir fahri intâc eder. İşte bu ilticâ ve ittikam Allah'a bir fahr mıdır? Zira cemî' halktan uzlet edip Allah'a ulaşmak abdin ubûdiyetinin sıfât-ı kâmilesidir.

Hâlıkına halkı bu sıfâtla davet eder. Fakrın merâtib ve makamat ını tamamıyla mürid kat' etmelidir ki o makamat ve merâtibin evsâfından zât-ı muhliste eser görülmemeli. İşte bu tecerrüd bir fakrdır ki abdin vücûdunu müşahede ettiği bir şeyden bu fakr da idrak olunmalıdır.

Seyyid Muhammed Zâhid kuddise sırruhû'l-azîz hazretleri "Mürid vücûd-i [25] hakkanîyi bulmadan fakr-ı tâmma vâsıl olmaz. Eğer vücûd-i hakkanîyi bulamayacak olursa vücûd-ı kiyânîsinden de tamamıyla insilâh edemez" buyurmuşlardır. Zira o vücûdü'l-fakr ve'l-ihlâs Allah Teâlâ'nın indinde o abdin sa'y ve talebi ile bir halk-ı âhirîdir. Hudûsünde bu vücûd kâmildir. Zuhûrunda mukaddestir. Bu vücûd enbiyâ-yı izâm salavatullahi aleyhim ecmaîn hazerâtının vücûdlarıdır.

Mîzânda şart gayrîye mi'yâr olmaktır. Gayrı için mi'yâr olmak üç miskaldir. Birinci miskal: Sûreti muvâzene eder ki o kimsenin sûreti zahirde sulehâ kıyafeti üzere olmalıdır. İkinci miskal: Îtikâdı üzere mu'tekad olup îmanını ve kalbini ehl-i sünnet ve'l-cemaat akaidi ile tenvîr ve tesbît etmelidir. Üçüncü miskal: Ameldedir. Ehl-i sünnet ve'l-cemaat mezhebi üzere âmil olmaktır.

Emmâ şeyhi ile mürid muvâzene olundukta müridin şeyhi sûret ve zahirde taklîdi ile olur. Gayrılarda da kezâlik irtibat ve i'tisâmı iltizâmdır.

Bir kimse şeyhi üzerine kendini âlî görmesi kendisini gûya makamlara vâsıl olmuş gibi bir zu'ma düşmesi müridin şeyh [26] üzerine ref-i savt etmesi gibidir. " ***[Ey iman edenler! Seslerinizi Peygamber'in sesinin üstüne yükseltmeyin. Birbirinize bağırdığınız gibi, Peygamber'e yüksek sesle bağırmayın; yoksa siz farkına varmadan amelleriniz boşa gidiverir]***[21] bunu irâe eder.

Nebînin savtı fevkinde bir savt ızhar etmek mü'minin ilminin habt ve ifnâsını mûcib olduğu gibi şeyhinden istiâne etmemek mürîde de azîm düşkünlüktür.

Umûr-ı terkiyyât üzere kendini muktedir görür ise bu da ucbdur. Ve düşkünlüktür. Şeyhte vâkı' olan hatarât müridin hatarâtı gibi olmaz. Hazreti Peygamber aleyhisselâm buyurdular ki ***Sizde vâriyet ve vücûd ile bir günah zuhûr etmemiş olaydı yani eğer günah işlememiş olaydınız üzerinize ucb geleceğinden korkardım.***

Bu yolda çok hadisler zikredilmiş ise de ben ancak bu hadis ile iktifâ ediyorum.

Üç şey insanın ilmine, ameline, hayat ına tehlikelidir. Birincisi: Bahli ihtiyar edip cemî' harekâtını bahle tatbîk etmek. İkincisi: İfrat derecede hevâsına tâbi' olmak. Üçüncüsü: Kendisini mağrûriyetle ucblandırmaktır.

---

20 Aclûnî, Keşfu 'l-Hafâ, 2/87

21 Hucurat, 49/2

Edeb ve insaniyet nefsiyle şeyhinin arasında büyük bir hürmetle kalbini şeyhinin kalbine muvâfık bir mir'ât-ı ma'kûse şeklini aldırtmaktır. Şeyhinin kalbinden müridin kalbine nüzûl edecek füyûzât-ı Muhammediyye müridin [27] tamamıyla kalbine aks etmeli. Müridin kalbi kulûb-i müteselsile ile hazreti Rasûlullah Efendimizin kalbine vâsıl olur. Ondan sonra o füyûzât letâif ile mütedâvil olarak cem'ü'l-cem'e müntehâ olur. Bunun içindir ki kevnin üzerinde müşahede olunan âsâr ve delâil-i vâzıha müşahede etmekle şuhûd-ı âfâkîde şehâdet sahih olmuş olur. Ma'nada ihtilâf ve taaddüd müşahede olunduğu gibi suretlerde de taaddüd müşahede olunur. Eğer böyle olmasa ben böyleyim diye mağrûrâne sözler geçmez.

_ Bir kimsenin sû-i ameli kendisine müzeyyen görünürse neticesi kendini beğenmek olduğundan kendini beğenmek ise Müslümanları techîl etmekten ibarettir. Onun bu hâli kendisine halkı çirkin gösterir. Her ne fenalık görsek o kendi nefsin, kendi suret ve hakikatindir. Zira mü'min mü'minin mir'âtıdır.

Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve selem buyurmuşlardır ki _ ***Mü'minler Azîm olan Allah'ın Basîr isminin nûruyla görürler***.[22] Onların basîretle gördükleri şey hakîkattir. Hazer et, hakîkatin ve fenlalığın halk içinde münteşir olmasın.

Beni ilim ve hayat ile muhatap etmezden [28] evvel senin her bir muhâzarâtını nefsimde ciddî ve hakîkî surette nisyan etmiş idim. Kable'l-vücûd kendim gâiptim. Gaybûbet hâliyle beni muhatap etme!

Seyyidü'l-müştak hazretleri buyurmuşlardır ki Cenâb-ı Hakk bir kuluna esmâ ve sıfâtından olan bir isim yahut bir sıfât ile üzerine tecelli ederse abd kendi vücûdundan fâriğ olup o isim yahut sıfât ile kalır. Zira esmâ yahut sıfât o zatın aynı olduğu gibi kezâlik gayrı da olamaz. Ve o esma yahut sıfât abdiyyeti onun vücudundan selb eder. Abdin nûru söner. Rabbin sıfâtı kalır. Esmanın tekazasından olan vücûd-ı hâdis muzmahil olduğu vakitte abdin vücûdu da fânî olur. Cenâb-ı Hakk vücûd-ı halkı murâd ettiğinde vücûd-ı unsûrîyi terkîb eder. Onun halkı hayat ve ilim ile müsâvî bir halk olmasıyla kendisine ruh nefh olunur. Vücûd-ı beşeri kemâlâta ulaştırıp seyr ü sülûk esnasında sâlikin kalbine kendi ruhundan ruh nefh olunarak âlem-i beşeriyetten mertebetü'l-melekûtiyyetü'l-a'lâ olan mukaddesiyyete rücû' eder. Nitekim Cenâb-ı Hakk buyurur ki ***[O dereceleri yükselten Arş'ın sahibi Allah, o buluşma gününün (kıyametin) dehşetini haber vermek için kullarından dilediği kimseye emrinden ruh (melek) indiriyor]***[23] nazm-ı celîlince abd melekûtiyyet âleminin zirvesini tamamıyla urûc edinceye kadar kendi üzerine ber hayat-ı müstevlî ve bir takım hâlât ı mûcib olur ki [29]

o hâlâtın neticesi abdin vücûdundan vâriyet nûru intifâ etmeğe başlar. Bu intifâ tamam olduktan sonra abdin hâdis olan vücudundan bedel rûhu'l-kudüs ile müsemmâ olan zâtından latîfe ikame eder. Eğer vücûd-ı hakk abdin vücûd-ı hâdisesinin fenasından sonra rûhu'l-kudüs ile müsemmâ olan zatından latîfe olarak ikame etmemiş ola idi merbûbun vücûdu olmaksızın Rabbin sıfât ının zuhuru mümkün olmazdı.

Ey sâlik-i Hakk! Şunu ifade ederim ki mücahedenin asıl mihrabı fikri hıfz etmekle olur. Zira fikrin muhafazası a'zanın muhafazası demektir. En mühimmi her uzvun hukûkuna riayet ve havâss-ı hamse gibi latifeleri mahall-i zuhûr-ı ilm gibi muhafaza etmek lazımdır.

---

[22] Tirmizî, 48/Tefsir

[23] Mü'min, 40/15.

En birincisi semâ’ tarîkini kapatmalı. Zira sem’ kalbin kapısıdır. Bunun için Cenâb-ı Hakk ***[Onları, taşlanmış (kovulmuş) her şeytandan koruduk]***[24] [Bunun üzerine biz de o mağarada onların kulaklarına nice yıllar perde koyduk (uykuya daldırdık)][25] buyurur ki: Ve hafiznâhâ min külli mâ yesidü tarîk-ı sülûke demektir. Ondan sonra göz kapılarını sedd etmeli zira kalbin bir kapısı da gözdür. Gözün hıfzı fuadın hıfzıdır. Cenâb-ı Hakk ***[(Resulüm!) Mümin erkeklere, gözlerini (harama) dikmemelerini söyle.]***[26] ***[Mümin kadınlara da söyle: Gözlerini (harama bakmaktan) korusunlar.]***[27] [30] buyurmuştur. Hatunların açık gezmeleri günah ve gayra iptilâ ve şerîate ihanettir. Zira hatunların açık saçık gezmeleri çok kimselerin kalbini tahrib ve amelini bat ıy ve fikrini ta’zîb etmiş olur. Bundan göz, kulak ve fuadını muhafaza etmek ancak zikre müdavemetle husûl- pezîr olur.

Bir kimse her ne söylerse mülâhazasız söylemesin. İnsanı edeb ve hayâ her şeyden muhafaza eder. Halk ile tekellüm ettiğiniz vakitte sıklet verircesine tekellüm etmeyiniz. Zira ekşi yüzlü ve acı sözlü olan insandan herkes nefret eder. Kelâmınızda hiffet ve letâfet vechinizde de beşâşet, nûr ve melâhat görünsün bizim üzerimize lazım olan münasebetimizi îcab eden zevât ile muvâneset edip onları tenfîr etmemeli bir mü’min-i muvahhidin mü’min kardeşine ikram etmesi kerâmetidir. Bir adam mâlûmâtı ile tefâhür ederse cahildir. Ene âlimun fehüve câhilun. Kezâlik mal ile tefâhür etmek de cehalettir. Halkın teveccühü ve hüsn-i zannı ile kendini hakîkatte kemâlât sahibi bilmek ahmaklıktır. Zeki olan kimsenin kendinin ne hâlde bulunduğunu bilmesi lazımdır.

En mu’tenâ-bih olan hâl recâ ile havf arasında bulunmaktır. Faraza bir kimsenin Allah’tan korkmasıyla ümidi muvazene edilirse [31] denk gelmelidir. Mürid makamatı hasebiyle meşayıhın kadirlerini mürtefi’ tutmalıdır. Zira nisbet-i ma’neviyyenin kimde olduğu kolayca bilinmez. Bir mürîd meşâyıh-ı a’zâm hazerâtını gerek huzurunda ve gerekse gıyabında kendi şeyhi gibi muhterem tutmazsa onun edebi mefkûd hükmündedir. Kalb-i mürîde feyzin cereyânı yenâbî’-i ilm ve hikmetle kalbinden lisanına cereyanını müstevcib olur. Nitekim hadiste vârid olmuştur [***Kırk gün süreyle Allah’a ihlâs ile amel edenin hikmet pınarları kalbinden lisanına akar]***[28] Bununla beraber cemî’ azasının muhafazası da lisanı, gözü ve kulağı muhafaza etmek vücûd-ı hakkanînin bidaatidir. İrfan dedikleri muhakkıkın Hakk ile meyânesinde olan bir nisbet-vücûdiyyesidir. Bir kimse fenayı istikmâl ederse bekaya rücû’ etmiş olur.

Böyle adam velî, âriftir, mütemekkindir ve makam-ı âliyyede nefsini müşahiddir. Sû-i ahvâle dair onun bir eseri görülmez. Zira fena-ender-fenaya vusûlüyle Rabbisine ***[Yaklaştı, (yere doğru) sarktı]***[29] makamında sencîde-i livâ-i velâyet etmiştir. Mâ ya’ni fîhin gayrısından kendisinde bir şey görülmez.

Ey ihvân ve ehavât size şunu da ifade ederim ki vücûd-i mevhûbede kalmayınız.

---

[24] Hicr, 15/17

[25] Kehf, 18/11

[26] Nûr, 24/30

[27] Nûr, 24/31

[28] Ebû Nuaym, Hılye, V, 189.

[29] Necm, 53/8

Zira makamu'l-firâktır, tamâmiyyetü'l-halk ve hâtemü'l-beşeriyyettir. Nüzûlün tamâmiyyeti ki âlem-i a'yân-ı sâbitâttan beşeriyete nüzûldür. [32] O beşeriyetle vücûdu tahattüm etmiş olur.

Ey mürid-i muhakkık! Maâric-i hakîkat olan o emr-i ilâhiyyeye imtisâl etmeliyiz. Böyle temessük ve böyle sülûk asla emrin tahavvülünde gafleti mûcib olacak surette olmamalı. Şeriatin cevâz vermediği ahlâk ve ef'âli terk edelim. Elimizde şeriatten başka bir asamız yoktur. Bir şeriate sâlik olursak vücûd-i mevhûbemiz makam-ı evvele vâsıl olur. Ve bu muhavvif makamdan kurtulmuş oluruz. Eğer makam-ı evvele vâsıl olmayacak olursak gışâvei beden içinde hicablanmış oluruz. Firâk da üzerimize müstevlî olarak makam-ı beşeriyette kalırız. Makam-ı beşeriyette mevkûf bulunan kimsenin halâs için üç vukûfa sahip olması lazımdır. Bunlar da nefs, kalp ve Rabbin vukûfudur.

Nefsin vukûfu_ Cemî' harekâtını muvâzene edip yarın için ne yaptığını görerek hazırlamaktır.

Kalbin vukûfu_ Esmânın tasarrufunun marifetidir. Hangi isme vâsıl olmuş ve kendisine hangi isim hâkim ve mutasarrıf ır. Bunu bilmek lazımdır.

Vukûf-ı Rabb ise kevn üzerinde mutasarrıfın eserine matla' olup kevnin Rabb ile kaim olduğunu görmektir. Bir kimsenin bir şeyde kalması gayrısıyla vukûf demektir. [33] Nitekim bir şey ile beraber temkîn tav'an olduğu gibi bir şeyin üzerinde tetebbu' ve vukûf da kerhen olur.

Seyyid Ca'fer ez-Zekî bin Ali el-Hâdî kuddise sırruhu buyururlar ki: Bir kimsenin murad ettiği şey üzerine vusûlü esbâb-ı muhassalanın tedâriki iledir. Esbâb-ı muhassalanın da evvelkisi tevbe etmek, ikincisi irade, üçüncüsü istikamet, dördüncüsü tevfîk, beşincisi tevekkül, altıncısı teslîmdir. Bunlar nefsin mertebe-i ubûdiyyete urûc edecek mi'râcıdır.

Müridin terbiyesi şeyhine mütevakkıftır. Şeyh nâib-i Hakk'tır. Halk üzerine enbiyâ aleyhisselâm gibidir. Rasûl aleyhisselam buyururlar ki: Şeyhler kavmi ve ümmeti içinde peygamber gibidirler. Şeriat-ı ğarrâ-i mütahhirenin hâkimidirler. Tarikat-ı aliyyenin hududunun hâris ve hafızıdırlar. Onlar şeriatın hilâfına harekâtta bulunmazlar. Ârif-i billâh ve ulemâ-i âmilînin mesleğine sülûk edenlerdendirler. Hakk'ın etibbâlarıdır. Tabâyi'in mizacına arifdirler. 'İlel ve emrâzı bilirler. Harekâtın mevrdine ve manalarına vâkıft ırlar. Memdûh ve mezmûm olan havât ırı bilirler. Keşf-i hakîkî keşf-i kevnînin beynini fark ederler. İlim, terbiye ve terakkîye mâliktir. Nefs-i mürîde tekevvün eden tesvîlât ve ilim-i şeytânî ve şeytanın müride ne ile vesvese [34] verip dalâlette bırakacağını ve tâlibi nasıl helâk edeceğini bilirler. Müridin bir şeyde noksanı olursa nisbet-i Muhammediyye ve füyuzât-ı Ahmediyye ile ikmâl ederler. Bu kemâlâtı câmi' olan muhakkıklar yani hudûd-ı şeriata gayet i'tinâ eden zevât ki şeyh-i hakîkî ve Allah'ın ahdine vefa edenlerdir. Onlar zerre kadar hakktan hurûc edip melâmî olmaz ve hakkıyla amelde sabitlerdir. Âdâb-ı ilâhiyyeye riayet ederler, edîp ve enîstirler, hürmette herkesin şahsına göre kusur etmezler. Mürid talebinde ne kadar sadık olursa şeyh de müridin terbiye ve muâlecesinde hazırdır. Şeyhin tedavi edeceği emrâz, kalbe taalluk eden illetlerdir. İlac ve edviye usûlüne sâlik olmayıp kalbi zikirden gâfil olarak kendini helâke ilka' eden insanlar cahildirler. Bir kimse şeyhine izini takip ederek her emrinde itaat ve inkıyâd ederse şeyhin kalbinden vârid olan feyz onun kalbine aks-i mütevâlî ile intikaş eder. Tamâm-ı aksiyet ile vârid olan feyz de zılâl-i esmâda şeyh ile müsâvî bir nisbette teâlî eder. Asl-ı mürîde elzem olan kalbinin mir'âtını mâsivâdan tecrîd edip müncelî tutmak ve

sıdk ile yürüyüp melâmetten kurtulmaktır.

Hazreti Ali keremallâhu vechehû hazretleri buyurmuşlardır ki amele [35] makrûn olan ilim ihlâs nisbetinde daima tezâyüdü mûcib olur. Gû-nâ-gû ilhâmât ile terakki eyler. Bu mülhem olan ilme icabet edese hazerât-ı ilâhiyyeden sıfâtına nüzûl eder. Sıfâtta da zâtı müşahede eder. İlim ve amel müridin merdivenidir. Mürid de terakkîsini ancak bu merdivenden gözetir ve bununla urûc eder.

Sıfâtın aslı olan tevhid masâdıru'l-efâldir. Sıfât ından ef'âli terk etmezse yani kevne taalluktan fikren büsbütün tecerrüd etmezse zühd-i hakîkîyi iyi bilemez. Tevekkül ise zühdün fevkindedir. Tevekkülü de ibadette şey'en fe şey'en istihsâl etmelidir. Tebettül sülûk ve riyazât Cenâb-ı Hakk'ın sıfâtı ile muttasıf olmak isti'dâdını istihsâl eylemektir.

İlm-i hakîkîye vâsıl olmayınca Cenâb-ı Hakk'ın sıfât ı ile de ittisafı mümkün olmaz. İlm-i hakîkî dediğmiz müridin terakkisini istihsal eden merdivenin iki tarafındaki direkleri gibidir. Amel ve tebettül basamakalrı mesabesindedir. **"Lâ ilâhe illallâh"** kelimesine terakkî ve urûc eder.

Abd, sıfât-ı kadîm olan nisbeti ile fânî olduğu vakitte kelâm yine hâli üzere kalır. Hâdis abdin sıfâtıdır ki o sıfâtı bütünnefy ve kendisinde olan hakîkat ile tevhîd-i hakîkîye münâsebet [36] peyda etmiş olur.

"Rukkâlî Seyyid Hüsâmeddin hazretleri buyururlar ki "Tevhidin bi hasebi'l- merâtib mezâhiri ile televvün eden muhabbetten hâsıl olan ahavât-ı İslâmiyyenin tevhidine tevhid-i âsâr denilir, bazı eserlerde olan ittihâd gibi. Mü'minlerin salâtte cemaat ile eda ettikleri tevhide tevhid-i ef âl denilir. Rükû', sücûd, kıyâm ve kuûd hâlât ında fiillerini birleştirdikleri gibi ve şuhûr-ı Ramazan'ın mecmû'unda cû' ve ataş sıfât ıyla muttasıf oldukları ittihada da tevhid-i sıfât denilir. Yoksa tâife-i zenâdıka gibi ef'âl ve sıfâtını Cenâb-ı Hakk'ın ef'âl ve sıfâtı ile birleştirmek demek değildir. Zira hâdisin kadîme mukain olması muhaldir. Esnâ-yı sülûkte hazerâtü'l-ervâha mülâkî olan kimseler bilmelidir ki ervâh iki nev' olup bir nev'i latîfe-i nûrâniyye diğer nev'i latîfe-i zulmâniyyedir. Latîfe-i nûrâniyye hayalde tasarruf eder. Âkil ve müdebbirdir melâike gibi hasbe'l-iktizâ tahavvülât ve tagayyürâta ma'rûz kalmak ihtimali de vardır. Mesela hayalinde aks etmiş olan şey hariçte zanneder. Hâlbuki o hayalindedir. Râînin haricinde değildir. Zira hayâlîdir, şuhûdî değildir. Şuhûd ve hayâlin her birerleri ayrı ayrı birer [37] ma'kes ihrâz ederler. Hayâlde ma'kûs olan ma'nevîdir. Bunun için müşâhidin iki tarafı vardır. Onlar da şuhûd ve huzûr gibidir. Onun nisbeti nisbet-i hâriciyye değildir. Nisbet-i dâhiliye-i rûhâniyyedir. Vücûd hayâldedir. Bir hâldeki hâriçte aransa bulunmaz. Melâike ve rûhaniyyet gibi. Latîfe-i zulmâniyye ise merede-i cin ve şeyâtînin nufûs-i habîseleridir. Bunların ma'kes-i tâmmı kalb-i münafıktır. Hazreti Ali keremallâhu vechehûdan rivayet olunur ki Allah'ın kulları Allah'tan korkmaz! Size vasfedeceğim evsâf zümre-i münâfıkîn sıfâtlarıdır. Bu sıfâtları size tavsîften muradım ehl-i nifâkı sıfâtlarıyla görüp onlardan hazer etmekliğinizdir Zira sıfât-ı nifak ile muttasıf olan mudildir ve dâlldir, zelîldir. Sahibini zillete düşürür. Bunların bir şeyde sebat ı olmayıp daima televvün üzere olurlar. Herkesi fitne ve ibtilâya ilka etmek başlıca arzu ve emellerindendir. Sizi tarassut altına alıp her bir mazarrat verecek şeyleri irâe ederler. Size keennehû peder-i müşfikiniz yahut biraderiniz gibi itimad gösterirler, onların kalpleri mülevves ve müşevveştir, size daima rûy-i beşâşet gösterirler, lâkin ayağınızın altına kuyu kazarlar, sizi mazarrat üzerine yürütürler, üzerinize [38] bir fenalık gelirse memnun kalırlar, keza mahv ve munkarız

olmanız onların aksâ-yı emelleridir. Sizin için cezaya murakıptırlar. Yolu güzel gibi gösterirler ama düştüğünüz vakit de kaldırmazlar. Onlar şeytanın hizbidir. Kendileri ile kendilerine mukarreb olanlar hiçbir vakitte mü'minlere iyilik getirmezler. Ey tâlib-i Hakk! Kalbini havâtırdan muhafaza etmek istersen kendini ricâlullâhın taht-ı terbiyesinden bulundur. Seyr ü sülûk hâlinde şeyhi ile urûcda müsâvî olabilmek için kalbini havatırdan sûret-i dâimede muhafazayı iltizâm etmelidir. Itlak mertebesine vâsıl oluncaya kadar müridin rabıtadan ayrılması caiz değildir.

Bu makama cemü'l-cem ıtlak olunur. Zılâl-i esmâ kesret âleminden ma'dûddur. Müridin şeyhine rabıta ile bulunmaklığı halvettir. Kesrette vahdeti vahdette kesreti bulmak hayâle muntabı' olan nukûştan sâlim olmaktır. Aks-i hâlde müridin nefsi mücerredât-ı âliyyeye ve envârı kâhiretü'l-akliyyeden ervâh-ı mukaddeseye ve nüfûs-ı müdrikeye vasıl olamaz.

Nefs-i mutmeinne ervâh-ı kudsiyyeye muttasıl olduğu vakitte ehl-i ceberûttan mele'i'l-a'lâda bir taifeye mülâkî olur. [39] Melekût silkine âlem-i ceberûttan sülûk ederek oradan istimdâd eder. Melekûttan da kût ve amel ile nur-ı ilim ve feyz istihsâl eyler.

Hazreti Rasûlullâh aleyhi ve ilâhi ve sellem Efendimiz buyurmuşlardır ki Zât-ı Bârî ve tekaddes hazretlerini müşahede eden zatlar tahte sedyeti'l-yüsrâda muallâk bir nura teevvî ve ilticâ ederler. Âlem-i süfliyâta temâyül ettikleri vakitte ise tabiat âlemine nukûl etmiş olurlar. {Kuvve-i melekûtiyyesiyle idrâkâtı zaîf olanlar bu işrâkatın kabulünde vahiy ve ilhamdan mahcûb olurlar.} Mürid her ne zaman şeyh cânibine teveccüh ederek urûca meyl ederse o zaman seyr-i müsâvî ile seyr edebilir. ***[Benim Allah ile beraber olduğum bir vakit vardır ki.]***[30] hadisi bunu irâe ediyor.

Mülâbesât-ı mâddiye ve hey'et-i bedeniyyeden tenezzüh ve zühd ile Allah'a takarrüb eder. Seccade-i kurbiyyette ise levs-i vücûddan tâhir olması lazımdır. İliminde sıdk-ı niyet ve ihlâs nezâhete makrûn olan şeyhin bedeni ile kendi beynindeki münasebet-ı tâmme sebebiyle Cenâb-ı Hakk ona imdâd eder, bu da kuvve-i kudsiyye ve mebdeü'l-ebedden nefsi takviye ve te'yîd iledir. Bir kimse Allah ile olursa Allah da onunladır. Müridin her bir nefesinde azamet-i kibriyâ ve kudret-i ilâhiye ile teneffüs etmesi lazımdır. Böyle teneffüs sahibi olmayan [40] maiyyet-i hakîkîye vâsıl olamaz. Her ne zaman mürid için maiyyet tahakkuk ederse o zaman Hakk ile olan lisan ve yede nâil olmuş our.

Hazreti Ali Radıyallâhu anh hazretleri (Hayber'in kapısını ben kendi elimle kopardım. Ancak Cenâb-ı Hakk'ın bana imdâd etmiş olduğu kuvve-i melekûtiyye ile kal' ettim) buyurmuşlardır.

BU BÂB MAKAMATIN İHTİSASI VE HAVÂDİSTEN MÜCERREDE HAKAYIKIN AHVÂL VE MERÂTİBİ BEYÂNINDADIR

Kesret yüzünden hücüb kalktığı vakitte sıfâtından zuhur etmeden evvel mürid Rabbisini müşahede eder. Ve onu hazerât-ı esmâ isti'lâ etmiş olur. Hazerât-ı esmânın mazharı olmasıyla hazret-i ehadiyyet mertebesi de isti'lâ etmiş olur.

Esmâdan ahad ile vâhid beyninde fark şudur ki ahad kendisinde kesret itibarı olmaksızın yalnız zâttır. Ahad _ vücûd-i unsûrîde fazl-ı tekvîni mezâhiru'l-vücûdun bilâ-

[30] Aclûnî, Keşfu 'l-hafâ, I, 173.

ta'yîn ve lâ-tahdîd zâtına delâlet eder. Bu hiçbir şeyde iştirakı kabul etmez bir ism-i zâttır ki ona Zâtü'l-baht, Zâtü'l-vahde, Zâtü'l-amâde denilir.

Vâhid sıfâtın kesreti itibariyle berâber zât demektir. Bu hâlde vâhid hazretü'l-esmâdır. Ahad Hazretü'z-zâttır. [41] Cemî' mevcûdât onun vücûdu ile vücûd bulduğundan nefsinde o mevcûdât bir şey değildir. Zira lâzımü'l-mâhiyye olan imkân vücûdu iktizâ etmeyip mümkünü'l-vücûd olan kesret ve inkısâmı iktizâ eder. Bu hâlde vücûd-ı mutlakın mâ-adâsı adem-i mahzdır. Vücûdun mertebesini sâlik bununla fark etmiş olur.

Vech-i vahdetten hicâb-ı kesret münkeşif oldukta vücûdun bakiyesi ile beraber tâlib-i Hakk vahdeti müşahede eder. Bu ise ru'yet makamı değildir. Zira bakiye ile ru'yet muhaldir.

Ey talib-i Hakk! Esrâr-ı melekûtiyyeden miftâhü'l-gaybı idraka hâzır ve ma'lûmâtına muntazır ol. Miftâhü'l-gayb iki nev' üzerine olup birisi Hakkî diğeri de halkîdir. Hakkî olan miftâhü'l-gayb hakîkat-i esmâ ve sıfâttır. Mefâtihü'l-gayb-ı halkî ise vücûhuyla vücûh-ı Rahmân'a mukabil olan zât-ı insandır. Şuhûdun menâzili hayâlin musavveridir. Havâdisten Cenâb-ı Hakk'ı zatının gayrısıyla ru'yet mümkün olmaz. Zira muhaddisâtü'l-vücûddan tecerrüd etmeden ru'yet imkânda değildir. Bu da merâtib-i ervâhın saff-ı evvelinde kendisinde hâsıl olan makam-1 vahdettir. Vahdetin hüviyeti ve zâtın hakîkati merâtib-i ervâhın hüviyetinde münderictir. Bu hüviyetin tahkîki zâtın gayrısı değildir. Onun vücûdu muayyen-i mahsûstur. Bu ise hakîkatin aynıdır. [42] Min haysü'l-vücûd o hakîkatin aynı vücûddur. Eğer bu vücûd olmasa idi vücûd addolunmazdı. Hazreti Ali radıyallâhu anh Efendimiz hazretleri buyurmuşlardır ki Vücûd-ı Bârî her şey ile beraberdir. Yalnız mukareneti yoktur. Onun ile şey o şeydir. O'nsuz hiçbir şey yoktur. Eğer mukarin olmuş olsa isneyniyet lâzım gelirdi. Bu ise vahdet-i hakîkîye pek vâzıh bir surette mübâyenet irâe eder. İnsanın isti'dâdına tevdî' olunan şey maânî-yi mümeyyizedendir. Ricâl bununla temeyyüz eder. Bir mürid hüsn-i edebi ile nefy-i hakîkisinden tecerrüd onun kalbinin levhine mevcûd olan şeylerin suretleri ile ileride vücûd bulacak olan şeylerin suretlerinin mecmû'u müntekış olur. Mertebeye vücûd nisbeti mukayyed olmazsa yani taaddüd-i aklî ile taaddüd-i vücûdu ifade etmeden o şey'iyyet vücûd nisbetini ifade etmez. Bu mertebede olursa bu taayyüne şey'iyyetü's-sübût tesmiye kılınır. Bu mertebeye de hazerâtü'lesmâ ve'l- maânî denilir. Hakayıkta âlem-i ceberût tesmiye olunur. Taaddüd, vücûd-i izâfîyi ifade eder. Bir mertebede olursa da şey'iyyetü'l-vücûd tesmiye kılınır. Hayâl ve histen vücûda gelen kuvve-i cismâniyyenin idrakı haddine baliğ olmayıp da âsârıyla idrak edilirse bu mertebeye hazerâtü'l-ervâhü'n-nûrâniyye [43] tesmiye kılınır. Bu da hazerâtü'l-melekûtiyyetü'l-a'lâdır. Melekûtü'l-esmâ ise sâlik onu mertebe-i ehadiyyette müşahede eder. Hazretü'l-ümmehâtü'l-esmâ dediğimiz sedenetü'l-esmâ ve'l-maânî ıtlâk olunan "kâf' makamıdır. Hayat, ilim, irâdât, kudret, kavl, tekvîn, ıksât sedenetü'l- esmânın tahtında olup hakayık-o külliyedendir ki onun fevkinde hakîkat-i mutlaka ve hüviyetütü'l-kübradan başka bir şey yoktur.

Hakayık-ı külliye ve maânî-i mevrûdede ehadiyyet: evsâf-ı hakkiyye ve halkıyyeden mücerred meclâ-yı zâttan ibarettir. Ehadiyyet taayyünün vasfı olup mutlak muayyenin vasfı değildir. Mutlak için esmânın haysiyetinden vasıf ve isim olmaz. Müstecmi' li cemî'ü'l-esmâdan olan zâtın adem-i mugâyereti itibariyle bazısıyla tezâd ve bazısıyla ittihâd eder surette zat-ı vâhide müştemil ve zat için lazımdır. Bu da hakk için sâbit ilm-i vahdâniyettir. Bu ilm-i vahdâniyette fânî olarak ulûhiyet mertebesi yalnız ilim ile taayyün olunur.

Ulûhiyyet ma'lûmât-ı muhtassa mir'âtından mecmû'unun mürtesem olması içindir. Bu ise esmâ üzerine müştemil olduğundan zât için mir'âttır. Eğer ilim zâtta mu'teber olmazsa o ilme [44] imtiyaz itibarı nisbet olunmaz. Zatını zat ile taakkulde Hakk'ı taayyün ve taakkul eden imtiyaz itibarı kendisine verilmez. Çünkü zatı içn vücûdda kendisine münasip ve mutabık bulunmaz. Her şeyi kendi muhîittir. A'yânı sâbiteden olan mertebe-i ehadiyyetteki seyr mertebesinde olan tecerrüd ise zat mertebesinde muzmahildir. Bu mertebeye "mertebetü'l-âm" ve ve fenâü'r-rûh" denilir.

İnde'ş-şer' a'yân-ı sâbite mertebesi cemî' esmâ ve sıfâtı câmî' mertebe-i ehadiyyettir. Ervâh için merâtib-i mahsûsa ve makam-1 ma'lûme vardır.

Hazretü'l-gaybın da âlem-i tevhîdde merâtibi vardır. Evvelkisi gaybü'l- guyûbdur ki Cenâb-ı Hakk'ın ilmidir. Buna "inâyet-i ezeliye ve inâyet-i ûlâ" tesmiye edilir.

İkincisi âlem-i ervâhın gaybıdır. Bu da ezelde ve ebedde zuhûra gelmiş ve gelecek mecmû' eşya sûretinin aksidir. Buna "rûhu'l-âlem" derler. Kur'ân-ı azîm, ümmü'l-kitâb budur. Bir kimse a'yân-ı sâbite mertebesine vâsıl olursa "mâ kâne ve mâ yekûn"u müşahede eder. Bundan sonraki gayb âlem-i kulûbun gaybıdır, mertebe-i ervâhdan suver-i külliyenin aksidir. Buna âlem-i ceberût tesmiye olunur. Ukûs-i muayyene tafsîlen, külliyen ve cüz'iyyen âlem-i nefs [45] ve âlem-i kalbdir. Levh-i mahfûz ve hazretü'l-gayb (âlem-i hayâl) denilir. Her bir âlem ki kendisinde hayât bulunur. Orada hayâl de bulunur.

Ehl-i dünyanın hayâli muhtefî olan şey ile mukayyeddir. Bu ise gaflet ve nevm mesâbesindedir. Hazret-i Rasûlullâh buyurmuşlardır ki ***"İnsanlar uykudadır öldükleri zaman uyanırlar."*** Bu âlem-i gayb-ı hayâlîdir ki kâinatın nüfûs-ı cüz'iyye-i insâniyyede müntabi' olmasıdır. Bu âlem-i hayâle insan ta'bîr olunur. (İnsan-ı ekber) dedikleri de budur. Âlem-i şehâdet merâtib-i guyûbun akrebidir. Havâssın merâtibi nâil oldukları nimet mukabilindedir. Onlardan birisi mertebesini tecavüz etse kendi mertebesinde müstehlik olur, onu fena ahz eder. Fena halkta beka da Hakk ile hâldir, âlem-i şuhûd değildir. Zira şuhûd vücûdun hakîkatidir. Nefsinde nefsin aynını yahut gayrısını bulmak ve görmek mertebedendir.

Şuhûd ise şuhûd ile beraber huzurdur. Mutlakü'z-zât bir emrdir ki ona esma ve sıfât müstenid olur. Hakîkat-i şuhûddur. [46]

BU BÂB ZÂTÜ'L-BAHT'I BEYÂN ETMENİN İMKÂN HÂRİCİNDE OLDUĞUNA DAİRDİR

Zâtü'l-Baht'ı beyân imkân haricindedir. Zâtü'l-Baht dediğimiz bir zattır ki O'nu taayyün edecek bir isim, O'nu vasfedecek bir sıfât yoktur. Bir şey yoktur ki O'nunla hükm olunsun. Hiçbir şeye nisbet olunmaz. Vahdet, vücûd, vücûb, mebdeiyyet, iktizâ, îcad, sudûr, ilmin taaluku nefsiyle yahut gayrıyla bu mezkûratun mecmûu taayyün ve takkayyüd eder.

Adem-i mahzda Hakk-ı mutlakın vücûdundan gayrı bir şey yoktur. Bu sıfâtlarla varid olan matlabetü'l-esmâ elbette vücûdlarını taleb ve istid'â ederler. Ebî Zeyn el-Ukaylî'den rivayet olunur ki "Yâ Rasûlallâh, Cenâb-1 Hakk, halkı halk etmezden evvel nerede idi. Efendimiz buyurmuşlar ki, amâda idi. Tahtında ve fevkinde hava olmayıp kendi Zâtü'l-bahtı vardı, gerek sübût ve gerek vücûddan kendisiyle beraber bir şey yoktu.

Amâ mertebesi ise mertebe-i tenzihten ibarettir. Efkârın idrakı kendisine muttasıl olamaz. Biayna kendi ilmiyle kendi zatını âmildir. Binefse nefsiyle kaimdir. Mertebe-i

ulûhiyet mertebe-i teşbîhtir. Her bir sâlikin Zâtü'l-mahz ile Zât-ı ilâhî beynini fark etmesi lazımdır. Zâtü'l-mahzdan ibâd bir nasip ve haz alamaz. Cenâb-ı Hakk'ın [47] iradesi taalluk etmezden evvel biz O'nun ilminde idik. Bize "Kün" emri taalluk etti. Biz hudûse geldik. Rubûbiyyetü'l-esmâ bizim üzerimize müstevlî oldu. Vücûdiyyât hasebiyle her bir vücûd kendi mazhariyyetini talep eyledi. Her bir mazhariyet de Rubûbiyyet-i esmâdan vâkı' olan şey-i matlabdır. Alîm ismi ma'lûmatı, Kadîr ismi mukadderatı, Rezzâk ismi merzûkun vücûdunu talep ettiği gibi bu esmânın bazısı tazammun ettiği şeyin iktizası ile mümtazdır. Cenâb-ı Hakk bizi vücûda getirip esmanın rubûbiyyeti bize müstevî oldu, bu tesviye ba'de'l-vücûd rubûbiyyeti talep etti. Rubûbiyyet için de sûrî, manevî tecelliyatlar vardır. Envâ-ı müktesebâttan hasbe'l- kanun rubûbiyyet-i manevînin esma ve sıfât ında zuhura gelmesi gibi. Rubûbiyyet-i sûrî: Cenâb-ı Hakk'ın halkında tecelliyâtı müteşâbihâttan âdet-i rubûbiyyetin cereyanıyla halkından zuhûrudur.

Sırrın zuhûru risâletin zuhûrunu müstelzim olduğu gibi risaletin zuhuru ve irsâli de fitne ve ibtilâyı icab etti. İnsanlar bu risaletle tefrikaya düştüler. Kimisi mü'min kimisi de kâfir oldular. Bu peygamberlerle nefy ü isbâta müteallık küfr ve iman zâhir oldu. [48] Bundan sonra kâfir küfrü ile mü'min de imanı ile uğraşarak Hakk ve hakîkatine vâsıl oldular ***[...Biz Allah'a aidiz ve sonunda O'na döneceğiz...]***[31]

Her ismin mukteză-yı terbiyesi kendi merbûbunda tasarrufuyla râzıdır. Mudill ismi bir fâsığın vücûdunda idlâl üzere tasarruf eder. O fâsık mudil isminin tamamiyetine mazhar olmuş olur. Kezâlik Hâdi ismi merbûbu olan mü'minde hidayet müşahede olunması ile râzîdir. Her bir ismin mukteză-yı rubûbiyeti vücûd-i eşyâda ayândır. Bir nisbetten diğer nisbete ve bir rubûbiyetten diğer bir rubûbiyete geçmesi için abdin elinde tevbe gibi bir iradesi de eksik değildir. Mü'mine her şeyi hazırlayan Cenâb-ı Hakk bu iki sıfâtından birisine mazhariyetini abdin kendi iradesine tevdî' etmiştir. ***[Kuşkusuz dönüş Rabbinedir]***[32] muktezâsınca mir'ât-ı vücûdunda Hakk'ın tasarrufu ta'yin eder. Bu taayyünâtın ya istidlâl-i aklî yahut keşf-i yakînî ile kendisinde zuhurunu görür.

BU FASIL EŞYAYA VÜCÛD İ'TÂSINDA İRADE-İ İLAHİYYENİN TAALLUKUNA DAİRDİR

Bu mertebede zübde Cenâb-ı Hakk kendi iradesiyle bir şeye vücûd vermeyi murad ederse "kün" emri semâ-ı ilâhiyyeden sedenât-ı sıfâta nüzûl ile mertebe-i imkâna vâsıl olur. Dâire-i imkândan o şeyi [49] isbat ve âlâtı teânuk eder. Kendisinde şey'iyyetü's-sübût rayihası istişmâm olunarak bu şeyin hakikati ile Hakk'ın vücûdu taayyün etmiş olur. Vücûddaki tevhid de budur. Zira şeyin taayyünü hakâyıkı sûretinde

o şey için sıfâttır. Bu taayyün Hakk'ın şuûnâtından yahut vücûdundan olan taayyün olsa da o vücûd-i muayyen için isimdir. İsim ve sıfât müsemmânın aynıdır. Mevsûf şuhûdda yine aynı zâttır. Onun için eşyadan şuhûd-i eşyanın hâlıkıyyetiyle mevsuf bulunması Bârî Teâlâ ve tekaddes hazretlerinin eşyadan zât ını tecellisi ile müşahede etmektir.

BU FASIL TAAYYÜNÂTÜ'L-İ'TİBÂRÎ BEYÂNINDADIR

Taayyünât-ı i'tibâriyye esmâ ve nesebin sûretleridir. Esmâ ve sıfât müteaddid ve mütefâvit olduğu hâlde ihtilâf-ı mevcûdatta olup suver-i müsemmiyata değildir. Ancak

[31] Bakara, 2/156.

[32] Alâk, 96/8.

vücûdda esmânın i'tibarı müteaddidâtta müsemmâ gibidir. Zât haysiyetiyle mefhûmâtın neseb ve suveri birdir. Bu da vahdet-i hakîkîden ibarettir ki vahdet-i adediyyenin kesretiyle müsâvîdir. Zira bunların mecmûu mâhiyet-i sıfât ve avârız-ı lâhika kabilindendir. Lâkin sâlik-i Hakk bazı merâtibe terakkî ettiği vakitte vücûd-1 mümkînât belki nefs-i vücûdîde muzmahil olur. Bu izmihlâl onun terakkîsine ki _bir âlemden diğer âleme vusûlünü irâe eder_ hayatın mevte, amellerin ahrete olan nisbeti gibi. [50] Cüneyd kuddise sirruhu hazretleri buyururlar ki hâdis kadîme mukarin olduğu vakitte havadis muzmahil olur. Hâdis olan vücûd gibi terakkî etmiş olduğu âlemde görülür. O zaman fena eseri vücûd müterakkî anhda fânî olarak vücûd-ı mevhûmdan eser kalmaz.

MERTEBE-İ AHVÂLÜ'L-İLİM

Hayata elzem ve akreb olan şey ilimdir. İlimsiz hayat bir zıll ve hayâldir. Her bir hayy için bu hayatın mûcibi olan ilim lazımdır. Bu ilim iki kısım olup hayvânâtın ilimi gibi ya ilm-i ilhâmî olur ki hayâtın levâzımından olan maîşetin lüzûmu gibi. Yahut bedîhî ve zarûrîdir. Bu kısım da ya tasavvûrî yahut tasdîkî olur. Eğer ilim nazar ve istidlâl tarîki ile kendisi için hâsıl olursa ilm-i kesbîdir. İlm-i kesbî de zirvesinde yakîni îcâb eder. Riyâzat ve mücâhedât ile kesb-i hakîkî mertebesine vâsıl oluncaya kadar kendisi için bu ilim hâsıl olursa ayne'l-yakîn mertebesi bu ilmin zirvesini iş'âl ve tenvîr eder. Bu da vücûdunda alâmet ile cevârihi üzerinde ilmin eserinin zuhûrudur. Bir sûretteki o cevârihin harekât ve hayatını mü şahede iktizası üzere mümkün olur. Bu iki mertebe merâtib-i ilimden ilm-i husûlîdir. Her ne zaman havâdis vücûd talebinden zâil olursa a'yân mertebesinde sâbit olur. [51] Bu hâlde onların bakiyesi ile beraber Hakk taayyün eder. Bu ilmin zirvesinde kendilerinde havâdisten ve taayyünâttan eser kalmazsa o zaman Hakk hakke'l-yakîn tecellî eder.

BU FASIL SEYR Ü SÜLÛKE DÂİRDİR

Seyr ü sülûk eden zat için her bir ilim hasebiyle bir huzûr lazımdır. Ulûm-ı meâş, hayatın ıslâhını iltizâm eder. Bu ise ulûm-ı takvâdandır. Buna {Melekûtü'l- cevârih ve Mevâzinâtü'l-beden} tesmiye kılınır. Yahut ahlâkının tezhîb ve fezâilinin tekmîline müteallıktır. Bu da nefsin ulûmudur. Marifet-i nefs bununla husûle gelir. Buna ulûm-ı nefsî, marifet-i nefsî denilir. Marifet-i nefsî ya sıfâta taalluk eder sûrette külliye-i yakîniyye olur. Yahut tecelliyâta müteallık külliye-i hakîkiyye olur. Bu ilimler de iki nev'dir. _Akliyye-i nazariye, keşfiyye-i sırriyye_dir. Bunların menbâı âlem-i kalp ve âlem-i sırrı dr ki bunalr oradan zuhûr ederler. Tecelliyât ve müşâhedâta taalluk eden ulûm-ı akliyye kısmı da âlem-i rûhun gaybına müteallıktir fart-ı muhabbete taalluk eden ulûm-ı zevkiyye-i ledünniyyedir ki muvâsılât gibi âlem-i hafânın gaybıdır. Hakîkat-i mücerrede gaybü'l-guyûbun menba'larından husûle gelir ve oradan tâlibe müncelâ olur ulûm-ı zevkiyyedendir. [52]

ZEYL

Her bir ilim hasebiyle bir huzur vardır denilmiş idi. Evvelki huzur hazretü'l-bedendir. Onun huzuru ancak vücûd-ı haricînin tamamiyle vürûdudur. Eğer vârid olmasa mâ yefûtu anhin fikdânından vücûdu sarf eder. Ekl ü şurb ile ilac eder. Zira ekl ü şurbu Cenâb-ı Hakk insanın vücûdunn tecelli ettiği bir tînden ihsan etmiştir ki hazretü'l-kevnden beşer kendi sa'yi nisbetinde o gıdayı istihsâl eder, iradesi ile ağzına kor. Cenâb-ı Hakk'ın bir eli zâhir elidir ki kulun iradesi tatındadır. Diğer eli ba'de'l-ekl vücûd-ı insânı halk ve gıdâ-yı echize-i dâhiliyeye tevdi' ile tasarruf eder. Bir kimse ekl ü şurbu terk etse vücûdunda gıdaya

sâlih olan maddeler sarf olunup bedenin yubûsetiyle rûh uçar.

Zahir eli gıdamızı verdiği gibi bâtın eli de irademizle ekl ettiğimiz şeyi bedenimize gıda yapar ve bekamızı bununla temdîd eder. İkinci huzur_ nefsin huzuru olup kalbe inkıyâdı indinde hudû' ve huşû' ile nefsin mutmain olmasıdır.

Üçüncü huzur_ kalbin huzuru olup hazret-i kalbin nuru ile zakirde mütecelli olur. Eğer bu hâl zakiri varid-i zikrde müstahkim [53] kılmak için ahvâl-i sadîkînden bir şey ise zakir huzur-ı kalple mütemekkin ve o varid ile mütehallık olur.

Dördüncü huzur_ Sâlikin Rabbisine mükâleme ve münâcât indinde hazret-i sırdan zuhura gelen huzurdur.

Beşinci huzur_ Muâyene ve müşahede ile hazretü'r-ruhtan zuhura gelen huzurdur.

Atıncı huzur_ Münâğat ile hazret-i hafâdan zuhur eden huzurdur.

Yedinci huzur_ Ayn-ı vahdette makam-ı fenadan hâsıl olan huzurdur ki o makam-ı fenada taayyünat ve mecmû' hazerât-ı mezkûre muzmahil olmakla ayn-ı vahdetteki makamın huzurudur. Bu makam nihaye-i hazeratü'l-hakîkiyye ve fena-i mutlaktan ibarettir ki bunun zirvesinde hakke'l-yakîn tecelli eder. Fenadan sonra vakı' olan bekada hazeratın cem'i yani ayn-ı vahdetteki fena ile beraber tekemmül eder. Bu ise muhabbet ve teferrüd ile hazretü'z-zattır. Hazerâtü'l-Hakk, inde't-temkîn cemî' hazerât-ı esmâyı câmi' olan makam-ı bekadadır. Bu da meslek-i Muhammediyyeye sâlik olan bir müridin maneviyatında zuhur eder.

Evvelki makam dünya maişetlerini, seyr-i muhammediyye ve sîret-i Ahmediyye ile [54] tamam-ı muvâzenesi indinde olur. İkinci makam, tezkiye-i nefs ile hâsıl olup onunla tamam olur. Üçüncü makam, melâhî ve menâhîden ictinâb ile tamam olur. Dördüncü, gayrıdan teveccüh ve iltifatı kat' etmekle olur. Beşinci makam, sıfâtın zuhuru ve kalbin tuğyanından fey-i zılâl ile tamam olur. Altıncı makam, ikilikten tecerrüd etmek ile olur. Yedinci makam, tevhide muhalefet husulünden ve telvin bakiyesinin zuhurundan kurtulmakla tamam olur. Bu makam ise salikin nihayet-i urûcudur. Ulemâ-i muhakkıkîn ittifak etmişlerdir ki bir sâliğin merâtib-i insaniyyeyi kat' ederek gayesine vasıl olmadıkça makamat-ı mezkûreye vusûlü tasavvur olunmaz.

BU BÂB RİYAZÂT VE MÜCAHEDÂTIN MERÂTİBİNİN ZÜBDESİ BEYÂNINDADIR

Cenâb-ı Hakk'ın kemâlât-ı ilâhiyyesi aynu'l-cem'de mahzûndur. Onu a'yânda maâdin-i insana tevdî' etti. Ayn-ı cem'den ne zaman bir ferd vücûda gelse o ferdin isti'dâdı üzere mâ-yûda' ileyhi münkasim olur. Ağaçların üzerine yaprakların saçıldığı gibi bu kemâlât da ebdân-ı beşere tereşşuh eder. Bu kemâlât-ı mahzûne ile insanlar zahir olduğu vakitte onlara bir mürsel ba's ederek isti'dadlarına mevdû' olan kemâlâtın ızharı ile onları imtihan eder. [55] O meb'ûsa onların inkıyâdı nisbetinde kemâlâttan isti'dadlarında zahir olur. Nimet ve nıkmetten onların ibtilâları kendi üzerlerinde sıfât-ı Hakk'ın zuhuruna mazhar olmaları içindir. Nitekim hazâin-i mevdûaya onlar maâdin oldukları gibi kemâlâtın zuhûrunu da kâmil kemaliyle idrak eder. Kemâl ancak o kâmil mavdû'-ı ileyhden zuhur eder. Nâkıstan kemâlin zuhuru mümteni'dir. Eğer âsârdan halkın isti'dadında olan şeyin ızharı mümkün müdür denilirse o sâlie verilen cevapta evet denilir. Zira müsterakü's-sem' dediğimiz gramafonun müsavvitten savtı ahz edip de yine iade ettiği gibi bir fiilin icrası için olan

harekâtt o âlât- ma'kuleye akıl ile aks eder ki dikiş makineleri gibi. Makineyi işleten harekât o aklın aksidir. Sâirleri de bunun gibidir. [56]

BU BÂB ŞEYH-İ MERCÛ' BEYÂNINDADIR

Şeyh-i mercû', risâlet-i Muhammediyye'nin halifesidir. Bu mertebeye vasıl olmayan insanın şeyhliği insanda ahlâk bozukluğundan başka bir netice vermez. Bu ecelden ***"İnsan-ı kâmiller mertebe-i risalette Allah Teâlâ hazretlerinin halifesi ve rasullerin ümenâsıdırlar."*** buyrulmuştur.

Elbette şeyh talep eden tâlibe bu zatın vücûdunu bulmak elzemdir. Halk her velî ve her insan-ı kâmili manen irşad edebilir zannederler hâlbuki irşad için şeyh-i mercû' olmak şarttır.

Ashâb-ı makamat olan ârifler bu sırdan gafil olarak şeyh-i mercû' mertebesine vasıl olmadan başlarına bir miktar insan cem' edip sülûk ettiriyoruz i'tikadında bulunur. Ve ***"Allah'a yaratılmış nefisler sayısınca giden yollar vardır"*** derler. Elbette Allah Teâlâ'nın her insanda yedi vardır. Ve her mahlûk vücûh-ı ilâhîden bir vücûha mazhar bir ismin tecellisine mücellâ

olduğu gibi ef'âlden de bir fiilin zuhuruna masdardır? Velâkin her arif hazreti vahidiyyette esmâ-i ilâhiyyenin cem'ine mazhar olmaz. Zira zuhur-ı küllî insan-ı kâmilin vücûduna mahzurdur. Her âbid ve zahide şeyh bulunmaz değil lakin her insanda [57] yed-i ilâhînin vücûdu kifayet derecesinde olmuş oalydı vücûd-ı vâhiin müşahedesi kifayet ederdi. Yani kendinde bulunan yed, kâsıd-ı sülûk olan zatın sülûküne kifayet ederdi zira o sülûkde de Hakk'ın vücûhu ve yedi vardır. İnsan kendinde oaln vücûh-ı Hakk ve yed-i Hakk'ı bırakıp da gayrıda olan vech ve yede teşebbüs etmek tercih bilâ- müreccah lazım geleceğinden faidesiz hay ve huy vadilerinde pûyân ve ve sergerdân olmak azabına ibtilâdan ibarettir. Kezâlik kendi vücûdunda Hakk'ı müşahede etmeyen bir mahcûb diğer bir mahcub diğer bir mahcûb mazharında Hakk' ı talibe nice temâşa ettirir. Bir a'mâ diğer bir a'mâya nasıl delâlet edebilir. Küllün cüz'ü gibi olan şey küllün küllü gibi olmaz. Tecelli-i mudalliyetten halâs olmayan olmayan irşâd ile meşgul bulunması lazım gelmez. Zira mazhariyette ve zuhurda kâmil olan zatın bazısı mercû' olmayıp zât-ı Hakk'da müstehlik suretinde kalır ve ircâı takdirinde Hâdî ve Mürşid esmasının gayrına mazhariyetle nüzûl eder. Kimi Sâni', kimi Rezzak, kimi Âlim ve kimi ism-i Zâhir rubûbiyyeti meydanında nümâyân olur. " اولیائ تحت قبائ لا يعرفهم غيري" mantûkunca [58] hicâb-ı izzet ve perde-i sitariyyet melâzında muhtefî olup cemal-i vahdeti daima vücûh-ı kesrette müşahede ederek zıllullah ve bahr-ı envâr-ı mevcûdat içinde müstağrak olan kümmelînin ulûvv-i şânına sahil-i taklidde ta'n-ı zen olan erbâb-ı nakais ve şuyûh-ı merâsim destres olmazlar. Muhakkık bir mezhebe taklid edip bazen sıfât-ı taklid ile muttasıf olur mu?

Mişkat-ı Muhammediyye'den ulûm-ı ilahiyyeyi bilâ-vasıta ahz eden zât muhakkıktır. Ama vakt-i cehâlette bir mezheb-i muhakkıkın ibtidakî Hâli yani taayyün denilen şeref kendine vasıl olmazdan evvelki hâli onun muhakkıklığına kadeh vermez. Zira muhakkık-ı hakîkînin sıfâtta ihatası olduğu gibi ef'alde dahi ihatası vardır.

Ehl-i kemâlin kemâli sıfât ve ef âli ile bilinemeyip perde ve istitâr altındadır. Zira muhakkıkın ilmi müctehidin ilmi gibi değildir. Müctehidin ilmi delil ve istidlâl üzere olduğundan müctehid ancak şek ve zan sahibi olup yakîn sahibi değildir. Eğer ictihadında

yakîn olmuş oalydı müctehidînin beynlerinde ihtilâf vâkı' olmazdı. [59] Ama muhakkıklar keşf ve şuhûd ve basiret üzere bulunduklarından onların ulûmu vâridât-ı ilâhiye muktezâsıdır. Vâridât-ı ilâhiyyeden murâd sadedinde bulunduğumuz "حتى يئتيك اليقين" nazm-ı celîlinin mistakıdır ki ilim zevki kabîlinden bulunduğundan tezahür ettikçe ihtifâsı artar.

Bir kimsenin mecmû' ef'âli kendisinden müntehap ve mümtazdır. Eğer kendi indinde o fiil-i mümtaz olmamış olaydı ityan etmezdi. Nitekim bir kimsenin kendi fiilinin gayrısının indinde dahî mümtaz olduğunu isbata o fiilin meyân-ı nâsda zuhûr ve birûzu kâfîdir.

FASL-I Fİ'L-MERÂTİBİ'L-MÜRŞİD

Zübde-i irşâd_ Mürşid sohbeti ile halkın en müessiridir. Görüldüğü vakit vechinde beşâşet vardır. Azîmü'l-halktır. Nâsa 'itâda gayet sahîdir. İbadet yolunda azimetle amel eder. İhvan beyninde mükerremdir. Nefsin hevâsı onun üzerine yol bulup esemez. Rasullerin emîni ve halk içinde Hakk'ın [60] halifesidir, nâssın istikametine mi'yâr ve âlletli benî âdem sıfât ında görünen bir melektir, Hakk bu zât ile beraberdir. Halkın mürebbîsidir, gayette nadir bulunan azîzü'l-vücûddur. Beşeriyyet cilbâbını giymiş beşeriyetten mâada nâssın gözüne bir şey görünmez, nâssın guft u gûsu ile halk onun üzerine teleclüc eder, onlar urasâ-ı Allah'dır. Kendisinden gayrısı onları bilmez, işbahın kubbesi altında mahfuzdur, tasarrufu ile âlem-i hakktan âlem-i halka rücû' etmiştir. İrşad tarikinin hata ve sevabını bilir, ibtidâ sohbet ile mütekellim olur, herkes ona isti'dadı nisbetinde mukarenet peyda eder, onun için ahvâl-i acîbe ve isti'dâdât-ı garîbe ibraz eder, makamatı halkın makamatı iktizasınca zühûl, hayret, sekr, sahv gibi herkesin makamına göre isti'dadlarında zuhur ve iktizâ edecek her bir ahvâle vâkıf ve mutasarrıflardır. Mürşidi âgâh olan zevât üç isme vâsıl olur. Birisi: Allah isminin üzerine delâlet eden esmâ-i zâtiyyeden bir isimdir. Gayrının manası üzerine delâlet etmez. Ancak zât üzerine delâletinde o isme vâsıl olur. Bu isim lafız, sûtret ve harfe taalluk ettiği gibi ona fikir ve hayal de ermez. İkincisi: Tecelli-i ef'âlin kâffe-i eşyadaki tasarrufundan hâsıl olan mer'iyyât ın kâffe-i Cenâb-ı Hakk'ın zât-ı ulûhiyetine delâlet eden bir isimdir ki o eşyanın mecmû'u ile Cenâb-ı Hakk'ın rubûbiyyet sıfâtından hâsıl olan ulûhiyete delâlet eder. Nârdan ru'yet olunan şuûnât-ı zâtın ulûhiyet üzerine delâleti Yani ***[Muhakkak ki ben, yalnızca ben Allah'ım. Benden başka ilah yoktur]***[33]deki delâlet gibi.

Üçüncüsü: Ma'bud bi'l-Hakk olduğu tebliğe talim olunan ve ulûhiyete delâlet eden bir isimdir. ***[Bil ki, Allah'tan başka ilah yoktur]***[34] nazm-ı celîli buna delâlet eder.

İlim ancak tebliğ ile hâsıl olan ilimdir ki kâffe-i ulûmun fevkindedir. Mürşidin de ilmi bundan ibarettir. [62]

HİZBÜ'N-NECÂT

Zâtı esmâ ve sıfattan münezzeh ve ceberûtunun azameti akletme ve belirlemeden pâk olanı tenzîh ederim. Sıfatı Hamîd ve Mecîd olana hamd olsun. Şanı teşbîh ve tevhîdin hâdislerinden yüce olsun. Ona Hamîd isminin gerektirdiği şekilde hamd edene müjdeler olsun. "Çünkü iki melek (insanın) sağında ve solunda oturarak yaptıklarını yazmaktadırlar."[35]

33 Tâ-hâ, 20/14

34 Muhammed, 47/19.

35 Kaf, 50/17.

Aynının şehâdetinin gerektirdiği şekilde mahlûkatın varlığınca hamd etti. Ve işlerin varacağı yerhayallerin ulaşmak istediği yer üzerine gerçekleşti. Ve onların üzerine telaffuz edilen kelimelerden ubudiyet harflerini vârid etti. Âlemler fânî olanda eşyanın gerektirdiklerinden isimlerin matlubları yoluna göre toplandı. "İnsan hiçbir söz söylemez ki, yanında gözetleyen yazmaya hazır bir melek bulunmasın."[36] Kulun Hamdi âbid ve ma'budun aynısına gelmesidir. Ve O mertebelerde yaratılışın hakîkatinin aynıdır ve varlıkta Hakk'ın hüviyetidir. Zâtının sıfatını mahlûkatın[37] üzerine yaydı ve mahlûkatın üzerine nakışlar ve renkler yansıdı. Mevcûdâtın ruhundan başka varlık yoktur. Ve O zaman ve mekândır, ancak O'nun için keyfiyetler sahibi olmada zaman ve mekân yoktur.[38] O zuhûr ve tecellilerde, -mahlûkatın hil'atinde Âdem'in sûreti üzerinde- Hakk'ın ve halkın aynıdır. "Gökten bereketli bir su indirdik, onunla bahçeler ve biçilecek daneler bitirdik."[39] Hakk bütün bârizler üzerinde saltanat sahibidir. Ve hiçbir yönden O'na bâtıl gelmez, ki her kul [63]

O'na mescidlerde, çarşılarda ve namazlarda kulluk etsin. "Benim huzurumda söz değiştirilmez ve ben kullara asla zulmedici değilim."[40] Güzelliğinin aynaları, ruhların menzilleri ve cesetlerin yoludur -Öyle bir şekilde ki, hiçbir zerrede hulûl ve ittihâd olmadan- Eğer O'ndan başkası için varlık olsaydı, fesat ortaya çıkardı. "O gün cehenneme 'Doldun mu?' deriz. O da 'Daha var mı?' der."[41] O varlığın ve yokluğun hüviyetidir, her rabb ve merbûbun aynıdır, cemâlini her şâhid ve meşhûd görür. Ve O ulûhiyyetini her âbid ve ma'budda görüyor. "Andolsun sen bundan gaflette idin; derhal biz senin perdeni kaldırdık. Bugün artık gözün keskindir (denir)."[42] Başkasına eğilmek için secde yoktur, haraketsizlikte ya da harekette, akıllar zâtının künhünde hayrete düştü ve fikirler sıfatının infisâlinden boynu bükük olarak geri döndü. ***"O gün incikten açılır ve secdeye davet edilirler..."***[43] Onlardan buna güç yetiren olur, biraz yapabilen olur, uyuan olur.

Her hâdis ve kadîmin aynası ve her azab ve nimetin kuşatanıdır. Hakîm ve Alîm oaln Allah'tan başka ilah olmadığına ve Efendimiz Muhammed (s.a.s.)'in O'nun elçisi olduğuna şehadet ederim. O ki, Hakk ile, müminlere Raûf ve Rahîm olarak gönderildi. Varlık âleminde var olanları özüdür. Kıyamet gününde görünenlerin çerağıdır. Ehl-i nefy ve isbât olan ümmetinin ihtilâfından ona bir kusur gelmez. Evlerin en zayıfının gerektirdiği melekût ve sınâıyyâtta yaratılmışlar âleminin güneşidir. ***"Şüphesiz ki bunda aklı olan veya hazır bulunup kulak veren kimseler için bir öğüt vardır."***[44] "İşte bunlar, Allah'ın kendilerine nimetler verdiği

[36] Kaf, 50/18.

[37] Metinde kevn.

[38] Zaman ve mekânı yaratan O'dur fakat O'nun için zaman ve mekân yoktur.

[39] Kaf, 50/9.

[40] Kaf, 50/29.

[41] Kaf, 50/30.

[42] Kaf, 50/22.

[43] (...fakat güç getiremezler) Kalem, 68/42.

[44] Kaf, 50/37.

peygamberlerden, [64] Âdem'in soyundan, Nuh ile birlikte (gemide) taşıdıklarımızdan, İbrahim ve İsrail (Ya'kub) 'in soyundan, doğruya ulaştırdığımız ve seçkin kıldığımız kimselerdendir. Onlara, çok merhametli olan Allah'ın ayetleri okunduğunda ağlayarak secdeye kapanırlardı."[45] "Senin izzet sahibi Rabbin, onların isnat etmekte oldukları vasıflardan yücedir, münezzehtir. Gönderilen bütün peygamberlere selam olsun!"[46] "Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd olsun."[47] [65]

SİLSİLE-İ TARÎKAT-I NAKŞBENDİYYE[48]

Tesbîh ve tehlîl ile ariflerin kalplerini nurlandırana ve onları yakınlık hâlleri üzerine teclîl ve ta'zîmle ve tebcîl ile celâlinin rubûbiyyeti kucağında ta'zîm sütüyle ikramlandırana hamd olsun. Allah'ım! İsimlerinin hürmeti ve sıfatlarının kemâli ve zâtının azameti ile Muhammed (s.a.s.)'e daim salât ve selâm eyle. Ona isimlerinin mazharlarından nâzil olan ve cemâlinin ve celâlinin cilbablarından, sıfatlarının aynalarında izlenen; kurtarıcı, ulaştırıcı ve geniş bir azamet, ebedî bir inâyet ve saadet ver.

Allah'ım! Kalplerimizi marifetinin nurlar ı ile nurlandır. Ey kalpleri ve ruhlar ı dönüştüren, ey sûret ve siluetleri yaratan, kalplerimizin nazarı Senin yönünedir. Bize eşyanın hakîkatini olduğu gibi göster. Kalplerimiz her zaman Sana nâzırdır. Bitmeyen ihsânından bize akıt.

Allah'ım! Bizi tam bir inâyet ile koru ve Efendimiz ve senedimiz ve mevlâmız Muhammed sallallâhu aleyhi ve selemin hürmetine bize ulaştırıcı bir hidayet nasib eyle.

Allah'ım! Ayaklarımızı sırât-ı müstakîm üzerine ve Kerîm olan Rabbimiz'e dosdoğru ulaştıran yolda, gâlip ve hizeyrü's-sâlib olan Ali ibni Ebî Tâlib radıyallâhu Teâlâ anh ve sevilen kulun belâ'ına mücîb, hasîb, nesîb Hüseyin Tâlib radıyallâhu Teâlâ anh ve [66] Efendimiz âbid, zâhid, âmil, mücâhid, mevlâmız Ali Zeynelabidin ibni Hüseyin radıyallâhu Teâlâ anh hürmetine sabit kıl.

Allah'ım! Ayıplarımızı efendimiz mevlâmız ve senedimiz, bâtın ve zâhirin senedi Muhammed el-Bâkır radıyallâhu Teâlâ anh hürmetine ört.

Allah'ım! Günahlarımızı doğu ve batının nûru mevlâmız ve senedimiz Ca'ferü's-Sâdık radıyallâhu Teâlâ anh hürmetine affet.

Allah'ım! Göğüslerimizi efendimiz ve mevlâmız ârif, vâsıl, feyzin kayanğı, hâmî, Bâyezid Bestâmî kaddesallâhu sırruhu'l-azîz hürmetine aç.

Allah'ım! Ahlâkımızı, efendimiz ve senedimiz Nûru'r-rabbânî Ebu'l-Hüseyn Harakanî kaddesallâhu sırruhu'l-azîz hürmetine en güzel hâle getir.

Allah'ım! Dualarımızı kutbu'r-rabbânî ve nûru's-samedânî Ebû Ya'kub Yusuf

---

[45] Meryem, 19/58.

[46] Sâffât, 37/180-181.

[47] Fâtiha, 1/2.

[48] Eserde bu bölümün bir başlığı bulunmamakla beraber, "Hakayıku 't-tecrîd fî Menâzili'it-tevhîd"de aynı bölüm bu başlıkla verildiği için, biz de bu başlığı kullanmayı uygun gördük.

Hemedânî kaddesallâhu sirruhu'l-azîz hürmetine kabul et.

Allah'ım! İşlerimizi şimşek gibi nûrun ve fâik feyzin mevlâmız ve senedimiz ve efendimiz Hâce Abdülhâlık Gücdevânî kaddesallâhu sirruhu'l-azîz hürmetine kolaylaştır.

Allah'ım! Amellerimize senedimiz ve emvlâmız ve efendimiz Arif Kâmil Rivgerî kaddesallâhu sirruhu'l-azîz hürmetine ihlâs ver.

Allah'ım! Hâllerimizi senedimiz ve mevlâmız ma'bûdun inayeti ve var olanların hidâyeti efendimiz Hâce Mahmud Encîri'l-Fağnevî kaddesallâhu sirruhu'l-azîz hürmetine sâlih kıl.

Allah'ım! ..... senedimiz mevlâmız ilmin ve ihsânın mazharı feyzin ve irfanın

menba'ı efendimiz Ali meşhûr bi'l-azîzân kaddesallâhu sirruhu'l-azîz hürmetine ...

Allah'ım! [67] Mahfiyyat ve mahsûsâttan hastalıklarımıza senedimiz mevlâmız senedi'l-müsenned ve'l-muvâlâti'l-müeyyid Hâce Muhammed Baba Semâsî kaddesallâhu sirruhu'l-azîz hürmetine şifa ver.

Allah'ım! Cemâlin ve celâlinin yaydığı üzere yakınlığının azametiyle, senedimiz, mevâlmız ve efendimiz Hâce Seyyid Emir Külâl kaddesallâhu sirruhu'l-azîz hürmetine ikrâm et.

Allah'ım! Sana kavuşmaya muhabbetimizi efendimzi ve mevlâmız hakîkatin nûru tarikatın kutbu üstadü'l-a'zam ve nûru'l-muazzam Bahâü'l-milleti ve'd-dîn Muhammed Bahâeddin ibni Muhammed eş-şehîr bi'n-Nakşbendî kaddesallâhu sirruhu'l-azîz hürmetine arttır.

Allah'ım! Bize katından senedimiz mevlâmız, mazharu'l-envâr ve matlau'l- esrâr Hâce Muhammed Attâr kaddesallâhu sirruhu'l-azîz hürmetine rahmet ver.

Allah'ım! Bizi işlerimizde senedimiz mevlâmız mahbûb'l-kulûb ve musâhibu'l-matlûb efendimiz Hâce Ya'kub Çerhî Hisârî kaddesallâhu sirruhu'l-azîz hürmetine başarılı kıl.

Allah'ım! Bize iradende tarikatının sülûkünde efendimiz mevlâmız nûru'l- ebrâr ve ma'adini'l-esrâr efendimiz Hâce Ahrâr Nâsıru'd-dîn kaddesallâhu sirruhu'l- azîz hürmetine kolaylık ver.

Allah'ım! Yâ Hâfız! Bizi senedimiz mevlâmız el-Veliyyü'l-fâkıd ve vâcidü'l- ârifü'l-mücâhid Muhammed Zâhid kaddesallâhu sirruhu'l-azîz hürmetine koru.

Allah'ım! Küçük günahlarımıza rahmet ve büyük günahlarımıza affını senedimiz efendimiz ez-zâkirü'l-müeyyedü'l-âbidîn [68] Derviş Muhammed kaddesallâhu sirruhu'l-azîz hürmetine nasib eyle.

Allah'ım! Babalarımızı ve üzerimizde hakkı olanları senedimi mevlâmız el-mürebbiyyü'mürîd ve'l-mürşidi's-sâlik efendimiz Hâcegî Emkengî kaddesallâhu sirruhu'l-azîz hürmetine affet.

Allah'ım! Bize bu dünyada senedimiz ve mevlâmız masdar-ı nûru'l-bâkî ve lem'atü'l-fârık efendimiz Muhammed el-Bâkî kaddesallâhu sirruhu'l-azîz hürmetine iyilik ver.

Allah'ım! Bize ahrette efendimiz mevlâmız İmam Rabbânî ve müeyyedü's- samedânî Seyyid Ahmed Fa'rukî Sirhindî kaddesallâhu sirruhu'l-azîz hürmetine iyilik ver.

Allah'ım! Bizi gizli şirk ve riya ve sum'a ve hevâya uymaktan, senedimiz mevlâmız efendimiz merhûm müştehiru'l-ma'lûm Muhammed el-Ma'sum kaddesallâhu sirruhu'l-azîz hürmetine uzak tut.

Allah'ım! Kalplerimizi ilm-i yakîn ile senedimiz mevlâmız sâhibu's-sahv ve't-temkîn efendimiz Şeyh Seyfü'd-dîn kaddesallâhu sirruhu'l-azîz hürmetine nurlandır.

Allah'ım! Ey belâları kaldıran ve ey kötülükleri def eden! Bizden belaları senedimiz mevlâmız el-avnü'r-rahmânî ve'l-inâyetü'r-rabbânî Seyyid Nûr Muhammed Bedevânî kaddesallâhu sirruhu'l-azîz hürmetine kaldır.

Allah'ım! Evlâdımızı senedimiz ve efendimiz ve mevlâmız Şemsü'd-dîn Habîbullâh Cân Cânan kaddesallâhu sirruhu'l-azîz hürmetine salih kıl.

Allah'ım! Bizi Sana kavuşmakla, efendimiz ve senedimiz ve mevlâmız el-ârif billâh [69] ve mirkatü'l-intibâh el-müsenned bilâ iştibâh Seyyid Abdullah el-Ma'ruf bi- Gulâm Ali kaddesallâhu sirruhu'l-azîz hürmetine şereflendir.

Allah'ım! Şevkimizi Sana kavuşmakla ve ulaşmakla efendimiz ve mevlâmız sa'dullâh Muhammed Said er-Rukkâlî kaddesallâhu sirruhu'l-azîz hürmetine arttır.

Allah'ım! El-âbid er-râki' el-musahhihi'l-miete'r-râbi' ve bi adedike'l-fâkıdı'l-vâcid el-feyzü'l-vârid el-âlim bi ilme'l-yakîn el-muhakkıku'l-mübîn Seyyid Ahmed Hüsâmeddîn el-Üveysî kaddesallâhu esrârahüm hürmetine Arz ve semanın bereketlerini üzerimize indir, mukarreb evliyâ' ının feyzlerinden bize akıt ve bizi ikramlandır. Allah'ım, bizi onların feyzleriyle faydalandır ve bizi onlarla haşr et. Allah onlar ve bizim hepimizin üzerinde yardımcıdır.[70]

İFÂDE-İ MAHSÛSA

Hilye-i maârif ile ârâyîş-ı zât edenlerin hâl-i hayâtlarında hem sohbetlerine ifâza-i ma'rifet eyledikleri gibi vücûda getirdikleri âsâr-ı kıymetdârları dahî iyâde-i ihtirâm ve tevkîre zinet-bahş olmaktadır. Pederimiz Seyyid Ahmed Hüsâmeddin Efendimiz hazretlerinin Trablusgarp'ta mehd-ârâ-yı vücûd olan kerîmeleri Seyyide Fatımatü'z-Zehra bütün seyyidâtın şiâr-ı mahsûsları olduğu vechle tahsîl-i ulûm ve maarife bezl-i mechûd etmiş Türkçe tahrîr ile Arapça'dan tercümeye kesb iktidâr etmiş idi.

(Zübdetü'l-Merâtib) namıyla tab'ına ibtidâr ettiğimiz işte bu eser hemşiremizin metrûkât-ı kalemiyyesindendir.

Hemşiremiz, pederimiz efendimiz hazretlerinden (Hakayıku't-tecrîd fî Menâzili't-tevhîd) nâm te'lîf-i şerîfi okudukları zaman kısmen tercüme ve kısmen zabt ettikleri takrîrleri cem' etmek suretiyle bu eseri meydana getirmiştir.

Eser esas itibariyle Hakayıku't-tecrîd'in tercümesi ise de mübâhas-i müteaddide meydanında takrîrlerden ilâveten husûle gelen şekl-i hâzırı itibariyle fevâid-adîdeyi müştemildir

[71]Âmme-i ehl-i tevhîdin istifâde-i mahsûsasını mûcib ve bilhassa Bursa'da gunnûde-i hâk-i pâk-i ebediyyet olan hemşiremize rahmet-i ilâhiyyeyi müstevcib olması emeliyle sâha-i

intişâra vaz' ettik. Mutâliîn-ı kirâmın hemşiremizi rahmetle yâd etmelerini ve bizim hakkımızda da hayır dualarını rica ederiz.

Seyyid Ali Rıza Seyyid Muhammed İsmetullah

SİLSİLE-İ EHL-İ BEYT-İ MUTAHHARA

[72]Bihamdillâhi merâ baş ed müyesser ni'met-i bihter

Ki rûz-i şeb buved zikrem "Hüve'l-hayyü hüve'l-ekber"

Miyân-ı halku Hâlık şod vesîle zât-ı Peygamber

Şefi'-i 'asıyân-ı ümmet-i merhûme der-mahşer

Benî Haydar Hüseyn ekber Muhammed Bâkır u Ca'fer
Seyyid Musa-yı Kâzım bu'l-hHasan Kâni' Ali Ca'fer

Muhammed Sâbır u Kâtim ve Ebu't-Tayyib ve Nûru'd-dîn Ali
ve Bu'n-necâ baş ed musaddık ve Kureyş azhar

Ebu'l-Mecd u Ebu't-Tâhir Ebu'l-Abbas ve'l-Ahrâr Ebû Hâşim
ve Ahmed Mustafa şod nesl-i Peygamber

Ki İbrahim ü İsmail ü Mûsâ Zâhid ü Ca'fer Ki Da'vûd u Ebû
Hamza CEmalüddîn Hasan hub-ter

Ebu'l-Ma'sum u Müştak u Mücahid fî sebîlillâh Muhammed
Said Rükkânî Hüsâmeddin Ebu'l-Haydar

Tevessül mî-kunîm Yâ-Rab bi-hakk-ı sûre-i Kevser
Kitâbullâhu evlâd-ı Betûl est cümle-râ rehber

Şeved dâim karîn-i himmet-i îşân-ı 'âlî-şan Muhibbân-ı safâ
âver mürîdân-ı vefâ perver

Rabbenâ âtinâ min ledünke rahmeten ve heyyi'lenâ min emrinâ raşedâ Sübhâne rabbike rabbi'l-izzeti ammâ yesifûn ve selâmun ale'la mürselîn ve'l- hamdü lillâhi Rabbi'l-âlemîn

SEYYİDİMİZ EFENDİMİZ HAZRETLERİNE MÜNTEHÎ TARİKAT-İ NAKŞİBENDİYYE SİLSİLENÂMESİ

Delil est in tarîk-i Hak marâ 'uşşak-ı sübhânı

Ebu'l-Haydar Hüsâmeddin ve Sa'dullah-i Rükkâni

Ki Abdullah u Şemsüddîn Muhammet Seyfî-i vâlâ

Muhammed Ahmed ü Bâkî Muhammed Hacegî danâ

[73]Muhammed Zahid u Ahrâr u Yakub vü Alâ'üddîn

Cenâb-ı Nakşbendî pîr Muhammed Şâh Bahaüddîn

Emîr Seyyid Muhammed ez Ali Mahmud şod pür nûr
Muhammed Abdülhâlik İbn-i Eyyüb ü Ali Tayfur

İmâm-1 Cafer es-Sadık kilîd-i mahzenü'l-esrâr

Muhammed Bâkır u Ekber ve Hüseyin-i Kerbelâ-serdâr

Der-i ilm-i Nebî Haydar İmâm-ı umdetü's-sâdât Rasûl-i
ins ü cin Hakka Muhammed sâhibu'l-ayât

Nazar kün ber men-i miskîn inayet ya Rasûlallâh Etâke'l-
müznibu'l-asî şefaat ya Rasûlallâh

Rabbenâ âtinâ min ledünke rahmeten ve heyyi'lenâ min emrinâ raşedâ Sübhâne rabbike rabbi'l-izzeti ammâ yesifûn ve selâmun ale'la mürselîn ve'l- hamdü lillâhi Rabbi'l-âlemîn

HAZRETİ SEYYİDİMİZ ŞEYH HÜSÂMEDDİN EFENDİMİZ HAZRETLERİNİN KELÂM-I ŞERÎFLERİ

Şems'em bu vücûdum virir ecsâda zılâli

Nutk'um bu şühûdum virir ekbâda hayâli

Efrâd-ı şühûdumla bu hep hâver- i güftâr

Subh'um ki berâzıhda tutan rûz-ü leyâli

Da'vâ-yı fücûr eyler isem dirbana kâzib

Subhum bu güneş tal'ati gösterdi kemâli

Bakma güneşe 'âlemi gör oldı münevver

Gayet de garîbdir bu güneş var mı misâli

Pervâneye bak şem'a yanar görmez o şemsi

İsnât eder ol vatvatabu şemse muhâli

[74]Dîvâneliğin mevsimi mi ey dil-i nâçâr

Pür cûş ü hurûşınla geçirdin heme sâli

Deryâ gibi emvâca takıl eyleme nefret

Kesretde müşâhid olasın tâ o cemâli

31. EHASS-I İHVÂNIMIZDAN SAİD EFENDİ MERHÛMUN SEYYİDİMİZ HAZRETLERİNE TRABLUSGARP'TA İKEN GÖNDERDİKLERİ MANZUM MEKTUP VE MELFÛFU

Tebessümle serâser kâinatı büsitan eyle

Teveccühle dil-i gam perverânı gülistan eyle

Mübarek pâyini mes eylesin vechim şereflensin

Beni lütfen deri devlet medare asitan eyle

Sebât etsin yolunda kat kat olsun cism-i bî tâbım

Beni irfan saray-ı hazretinde nerd-bân eyle

Kabulu tair-i kutsî aşkına kabiliyet ver

Dil-i zârı o murg-i nazenine aşiyan eyle

Velinimetim, pirim, efendim, kân-ı irfânım

Bu mağmumu, husûl-i nisbetinle kâmran eyle

Ölürsen de tebâüd etme pirin asita'ından

İkâmetgâhı piri kendine dâr-ül emân eyle

Öpüp destin açık güller gibi çâk-ı giribân et

Huzûr-ı pirde ey nâme nâmım dermeyan et

Dağdar etmededir sinemizi hasret-i pîr

Bize olmaz mı müyesser acaba ru'yet-i pîr

Cisme cân, câna gıda kalbe safâ dîdeye nûr

Yâreye çare bütün derde devâ vuslat-ı pîr

Hâk-i dergâhına yüz sür işini altın et

Kimyadır dil-i müsterşid için sohbet-i pîr

Dâmen-i pîre sarıl munatazir merhamet ol

Çünkü gayet de büyüktür şeref-i hizmet-i pîr

İkilikten güzer et, nefisi bil insan ol

Beşeriyyetle bilinmez kıdem-i rütbet-i pîr

Mahz-ı bahşâyiş hakıtr ni'emin a'zâmıdır

Nûrudur dilde zuhûr-ı eser-i nisbet-i pîr

Çok mudur eylese binlerce kulûbu tehzîz

Cebel-i kafı yerinden koparır himmet-i pîr

Ondaki sırr ve maânîde tenâhî yoktur

Şüphesiz feyz-i Hüdâ sûretidir sûret-i pîr

Sanma kim havsala-i hâmeye kırtâsa sığar

Sanma tarif olunur akl ile ulviyet-i pîr

Bir teveccühle eder âlimi hem pâye-i arş

Akl ü endîşeye hayret getirir kudret-i pîr

İştibâh etmeye sultân-ı cihânsın mutlak

Olabildikse eğer hâiz-i rıkkıyyet-i pîr

Taşırım müftehiran gerdan-ı ihlâsımda

Hırz-i cânım demedir tavk-ı ubûdiyyet-i pîr

Dil-i gam perverimin bâis-i feyz ve ferahî

Kuvve-i nâtıkamın revnâkıdır midhat-ı pîr

Kereminden umarım kalbimi tenvîr eyler

Senin hârâ-yı necef hâline kor şefkat-i pîr

Güç müdür ben de senin kalbini ihyâ etmek

Dem-i Îsa gibidir nefha-i kudsiyyet-i pîr

Etme fennî kulunu feyz-i teveccühten dûr

Merhamet kıl Hasaneyn aşkına ya hazret-i pîr

Rabt-ı kalp ile hemân gâileden azâd ol

Başka bir âlem olur âlem-i hürriyet-i pîr

Diğer

Aman ey zî-mürüvvet zî-kerem sahib-i zaman

Aman ey pür merahim-i çare-i derd-i nihan pîrim

Aman ey rehnümâ-yı malikân-i mirsad-i irfân

Aman ey destgîr-i müstemnidân-i cihân pîrim

Serîr-ârâ-yı kutbiyyet serâir-dân kutsiyyet

Damâir bin ümmet-i hemdem kerûbiyân pîrim

[77]Velînimet-i bî intinânım mürşid-i râhim

Meh-i evc-i siyâdet nur-i çeşm-i âşıkan pîrim

Saide merhamet kıl himmetinle kâmiyab olsun

Dahîlek el-emân pîrim dahîlek el-emân pîrim

Ta’mı cenetten olup kevsere dönse bâde

Devr-i la’linde o yârin getirilmez yâde

Görse dendânını lü’lü’ su olur deryada

Eritir arz-ı cemâl etse eğer fûlâda

Bakılır mı o şeh-i kişver-i hüsn abâda

Etse mir’âta nazar aksi gelir feryâda

Kimse ta’yin edemez cah u celâl-i yâri

Bilemez kimse kemâliyle kemal-i yâri

Her gönül kaldıramaz naz ü delâl-i yâri

Her bakan göz göremez yoksa cemâl-i yâri

Bakılır mı o şeh-i kişver-i hüsn abâda

Etse mir’âta nazar aksi gelir feryâda

[78]Kim ki nûr-i rûhuna nasb-ı nigâha savaşır

Ğaşy olup hâke düşer hadd-i helâke yanaşır

Hükm eder gözlerinin aczine gûyun dolaşır

Âfitâba bile dikkatle bakan göz kamaşır

Bakılır mı o şeh-i kişver-i hüsn abâda

Etse mir'âta nazar aksi gelir feryâda

Allah Allah nedir ol cazibe-i hoş ribâ

Nedir ol nâsiye-i lâmia-i can efzâ

Kaldırıp burka'ını olsa eğer cebhe nümâ

Bakmaya hayli melâike de eder istihyâ

Bakılır mı o şeh-i kişver-i hüsn abâda

Etse mir'âta nazar aksi gelir feryâda

Perde-i zülfünü kaldırsa cemâlinden eğer

Pertev-i hüsn-i cihan-sûzine Yusuf baş eğer

Sâde Yusuf mu hep evlâd-ı beşer sîne döker

Kendi rahm etmez etse âşık-ı nâgâme meğer

Bakılır mı o şeh-i kişver-i hüsn abâda

Etse mir'âta nazar aksi gelir feryâda

[79]Sîne ki nâr-ı muhebbet ile eyle tezhîn

Zirâ akdâmına ihlâsla kıl ferş-cebîn

Dest ü dâmânına düş anla nedir dîn-i mübîn

Dîde-i canda hususan var ise kuhl-i yakîn

Bakılır mı o şeh-i kişver-i hüsn abâda

Etse mir'âta nazar aksi gelir feryâda

Mihr-i tâbendeye nisbetle nasılsa nâhid

Öyledir vech-i dirahşâanı yanında hurşîd

Rûh-i eşyadır izârındaki nûr-i tevhîd

Çekmetince rah-i valsında gam ey mert-i Saîd

Bakılır mı o şeh-i kişver-i hüsn abâda

Etse mir'âta nazar aksi gelir feryâda

SEFÎNE-İ EVLİYÂ MÜELLİFİ HÜSEYİN VASSÂF BEY EFENDİ'NİN SEYİDİMİZ EFENDİMİZ HAKKINDA -İ ÂLİLERİNE DERC BUYURDUKLARI MANZÛMEDİR.

Hârîm-i ismet-i ma'nâ yı Kur'ân'dır Hüsâmeddin

Nedîm-i hazret-i canan-ı irfândır Hüsâmeddin

Hakayık âleminde mürşid-i alî tebâr oldu

Hakîm-i sırr-ı insan-ı ma'z ı Kur'ân'dır Hüsâmeddin

Nübû'-i hikmet olmuş kalb-i alîsi serâirden

Vücûd-i melek-i aşka ayn-ı ihsandır Hüsâmeddin

Uluvv-i kadrine eyler şehadet bunca asârı

Tecelligâh-ı feyz-i kuds-i subhândır Hüsâmeddin

Muhibb-i kemterî Vassaf'ı istişfa' eder her an

Muhakkak bilmeli yektâ-yı devrandır Hüsâmeddin

Kaynak: Zeynep Şeyma KUTLUCA, Ahmed Hüsâmeddin Dağıstanî'nin Zübdetü'l-Merâtib İsimli Eseri (İnceleme Ve Metin), T.C. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlâhiyat Anabilim Dalı Tasavvuf Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2010

(40 SALAVÂT-I ŞERİFE)

Hüseyin İbn-i Aliyyül Kâşifî

El Ahzab Sûresi 56. ayet-i kerimede Allah Teâlâ buyurmaktadır ki; ***"Gerçekten Allah ve melekleri Peygambere salât ederler, O'nu överler. Ey iman edenler! Siz de O'nu övün ve O'na salât ve selam edin, O'na gönülden teslim olun."***

Bu eser 40 salavât-ı şerifeden ibaret olan, Hüseyin İbn-i Aliyyül Kâşifi Hazretlerinin **Tuhfet-üs Salavât** isimli kitabının dilimize sâdeleştirilmiş şeklidir. Allah Teâlâ kusurlarımızı mağfiret etsin,

Tevfik Rabb'imizdendir.

Ömer Faruk ERGİN

20 Nisan 1980, ANKARA

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على رسولنا محمد وعلى اله وصحبه وسلم اجمعين

BİSMİLLÂHİRRAHMÂNİRRAHÎM

Elhamdülillâhi Rabbil Âlemîn, Vessalâtü vesselâmü alâ seyyidinâ Muhammedin ve âlihi ve sahbihi ecmaîn.

1. Kadı İyaz'ın Şifâ-i Şerif Kitabından, Zeydülhab (radiyallâhü anh)'dan rivayetle: Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdular ki; **"Kim bu salavatı okursa benim şefaatim ona vacib olur."**

Allâhümme salli alâ Muhammedin ve enzilhül münzelel mukarrebe ındeke yevmel kıyâmeti.

2. İmam-ı Malik Hazretlerinin Muvattâ'sında, İmam Ahmed ibni Hambel Hazretlerinin Müsnedinde bulunan ve Ruveyfâ bini Sâbitil Ensâri (radiyallâhü anh)'den rivayetle: Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdular ki; **"Her kim bana salavat verirse sonunda bunu okusun."**

Allâhümme enzilhül mak'adel mukarrebe ındeke yevmel kıyâmeti.

3. Ebu Hureyre (radiyallâhü anh)'den rivayetle, Kadı İyaz'ın (rahimehullah) Şifâ-i Şerif Kitabından alınmıştır.

Allâhümme salli alennebiyyil ümmiyyi ve ezvâcihî ümmühâtil mü'minîne ve zürriyyetihî ve ehli beytihî kemâ salleyte alâ İbrâhîme inneke hamîdün mecîd.

4. Enes İbn-i Mâlik'ten rivayetle: Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdular ki; **"Kim Cuma günleri bu şekilde salavat getirirse Hak Teâlâ onun seksen yıllık günahını affeder."**

Allâhümme salli alâ Muhammedin abdike ve resûliken nebiyyil ümmiyyi.

5. Ezhar adlı kitapta Ebu Said-i Hudri (radiyallâhü anh)'den rivayetle: Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdular ki; **"Her fakir kimse sadaka verenlerin sevabı kadar sevab almak isterse bu vechile salavat versin."**

Allâhümme salli alâ Muhammedin abdike ve resûlike ve salli alel mü'minîne vel mü'minâti

vel müslimîne vel müslimât.

6. Ezhâr-ül Ehadis Kitabında, Enes İbni Mâlik (radiyallâhü anh)'den rivayetle, Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdular ki; **"Şu geçen kimsenin hergün kazandığı kadar hiç kimse amel edemez çünkü Cebrail (aleyhisselâm) bana bildirdi ki, bu kimse hergün on defa şu salavâtı verir."**

Allâhümme salli alâ seyyidinâ Muhammedinin nebiyyi kemâ emertenâ en nusalliye aleyh, Ve salli alâ seyyidinâ Muhammedinin nebiyyil ümmiyyi kemâ yenbeğî en yusalle aleyh, Ve salli alâ seyyidinâ Muhammedinin nebiyyi biadedi men lem yusalli aleyh, Ve salli alâ seyyidinâ Muhammedinin nebiyyi kemâ tuhibbü en yusalle aleyh.

7. Ravzatul Ehbab kitabında, Ebubekir Sıddık (radiyallâhü anh)'dan rivayetle: Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem sağ tarafına oturmuşlardı, bu esnada kapıdan birisi girdi ve Efendimiz bu zâtı benimle kendi arasına oturttu. Adam gittikten sonra buyurdu ki; **"Bu kişi bana şu şekilde salavat verir, onun için ona ikrâm et."**

Allâhümme salli alâ Muhammedin kemâ hüve ehlühû, Allâhümme salli alâ Muhammedin kemâ tuhibbü ve terdâ lehû.

8. Ezhar adlı kitabdan alınmıştır. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdular ki; **"Bir kimse bana günde yüz kere şu sûretle salavat verirse, inşallah ahirette Rabb'im önünde o kimseye şefaat eylerim."**

Allâhümme salli alâ rûhi Muhammedin fil ervâh, Ve salli alâ cesedi Muhammedin fil ecsâd, Ve salli alâ kabri Muhammedin fil kubûr.

> ÖNEMLİ NOT: Her kim Cuma gecesi (perşembe'yi Cuma'ya bağlayan gece) bu ve bundan önceki (7. ve 8.) salavat-ı şerifeleri birlikte 70'şer defa okursa, inşallah Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz'i rüyasında görür.

9. Hısni Hasin Kitabında Ebu Yali Musuli (radiyallâhü anh)'den rivayet olunmuştur. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdular ki; **"Bir kimse malının çok olmasını istiyorsa, bu suretle salavat okusun."**

Allâhümme salli alâ Muhammedin abdike ve resûlike ve alel mü'minîne vel mü'minât vel müslimîne vel müslimât.

10. Şevâhidin Nübüvve Kitabında, Ebu Karsafe (radiyallâhü anh)'dan rivayetle: Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdular ki; "**Her kim yatağına yatmadan önce Tebâreke Sûresini okuyup, daha sonra dört defa bu salavatı söylerse, Hak Teâlâ iki melek gönderip bana ismi ile birlikte arz ederler. Ben de ona selam ve rahmet dilerim."**

Allâhümme Rabbel hilli velharâm, Ve Rabbel beledil harâm, Ve Rabbel meş'aril harâm, Bikülli âyetin enzeltehâ fî şehr-i Ramazan, Belliğ rûha seyyidinâ Muhammedin, Minnî tahiyyeten ve selâmen.

11. Riyâzül Ehadis adlı kitaptan alınmıştır. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdular ki; **"Cennette bir ağaç vardır ve ismi Mahbube'dir. Ak meyvesi olur, nardan küçük elmadan büyük, sütten ak, baldan tatlı ve kaymaktan yumuşaktır. O meyveden ancak bu salavata devam edenler yer."**

Allâhümme salli alâ seyyidinâ Muhammedin ve ala âli seyyidinâ Muhammedin vesellim.

12. Ezhar adlı kitaptan, İbni Ömer (radiyallâhü anh)'den rivayetle: Bir gün Efendimizin huzurunda, bir devenin hırsızlığı sebebiyle iki kişi birbirinden davacı iken deve lisâna gelmiş

ve gerçek sahibini söylemişti. Bunun üzerine Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz deve sahibine; **"Sen ne okudun ki Medine'nin mahalleleri melekler ile doldu ve deve konuştu?",** diye sordu. Bunun üzerine adam aşağıdaki salavat-ı şerifeyi okuduğunu söyledi. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem de buyurdular ki; **"Senin yarın, sıratı geçerken yüzün ayın ondördü gibi nurlu ola!."**

Allâhümme salli ve sellim alennebiyyin Muhammedin hattâ lâyebkâ min salâtike şey'ün, Ve bârik alennebiyyin Muhammedin hattâ lâyebkâ min berekâtike şey'ün, Verhaminnebiyye Muhammeden hattâ lâ yebkâ min rahmetike şey'ün.

NOT: Ravzat-ül Ulemâ kitabı da bu salavatı nakletmiş fakat sonuna ***"Ve sellim alennebiyyü seyyidinâ Muhammedin hattâ lâ yebkâ min selâmike şey'ün"*** cümlesini eklemiştir.

13. Şifâ-i Şerif Kitabından alınmıştır. Hz. Ali (kerremallâhü veche) Efendimiz her ne zaman salavat-ı şerife okuyacak olsa önce şu ayet-i kerimeyi okur ve arkasından da aşağıdaki salavatı söylerdi.

Bismillâhirrahmânirrahîm,
"İnnallâhe ve melâiketehû yüsallûne alennebiyyi; Yâ eyyühellezîne âmenû, sallû aleyhi ve sellimû teslîme."

Lebbeyk, Allâhümme ve se'adeyk salavâtullâhil berrir Rahîm,

vel melâiketil mukarrabîn, vennebiyyin vessıddîkın veşşühedâi vessâlihîn.

Vemâ sebbaha leke şey'ün Yâ Rabbel âlemîn. Alâ seyyidinâ Muhammed İbn-i Abdullah, Hatemennebiyyin ve Seyyidil mürselîn ve İmâmil müttekîn ve Resûl-i Rabbil âlemîn Eşşâhidil beşîriddâî ileyke bi iznike essirâcil münîr ve aleyhisselâm ve eimmeti ehli beytihî rıdvânullâhi aleyhim ecmaîn.

14. Riyâzil Müzekkirin kitabından alınmıştır. Hz. Ali (kerremallâhü veche) Efendimiz buyurdular ki; **"Her kimse günde on kere ve Cuma gününde yüz kere bu şekilde salavat verirse inşallah kıyamet gününde Efendimiz (sallallâhü aleyhi ve sellem) elinden tutar."**

Salavâtullâhi ve melâiketihî ve enbiyâihî ve rusülihi ve cemîi halkıhî alâ seyyidinâ Muhammed ve alâ âlihî ve aleyhisselâm ve rahmetullâhi ve berekâtühû.

15. İbni Abbas (radiyallâhü anh) buyurmuştur ki; **"Bir kimse şu şekilde salavat verse, yetmiş melek onun sevabını yazar."**

Sallallâhü alâ seyyidinâ Muhammedin ve cezâhü annâ mâ hüve ehlühû.

16. Ezhar adlı kitapta kaydedilmiştir ki; Bir kimse hergün üç kere bu salavatı söylerse Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem'in nübüvvet hakkını ödemiş olur ve Hak Teâlâ inşallah onun ahirette derecesini yükseltir.

Allâhümme salli alâ seyyidinâ Muhammedin ve âlihî ve sellim ve eczihî annâ hayrel cezâi.

17. İbni Abbas (radiyallâhü anh) buyurmuşlardır ki; **"Her kim bu şekilde salavat-ı şerife verirlerse, Efendimiz kendisine, ana, baba ve yakınlarına inşallah şefaatte bulunur."**

Allâhümme salli alâ seyyidinâ Muhammedin ve tekabbel şefâatehül kübrâ ve erfe'a derecetehül ulyâ ve âtihî sü'lehû fil âhireti vel ûlâ kemâ âteyte İbrâhîme ve Mûsâ.

18. Ravzatül Ulemâ kitabından, İbni Mesud (radiyallâhü anh)'den rivayetle. Buyurdular ki; **"Siz salavat vermek istediğiniz zaman güzelce edin. Zirâ getirdiğiniz salavatı Efendimiz (sallallâhü aleyhi ve sellem) Hazretlerine arzederler. Şu şekilde ederseniz Efendimiz (sallallâhü aleyhi ve sellem) de size selam verir ve Hak Teâlâ'dan o kimsenin bağışlanmasını ister."**

Allâhümmec'al salavâtike ve berekâtike ve rahmetike ve re'fetike ve mehabbetike alâ seyyidil mürselîne ve imâmil müttekîn ve kâidil ğurril muhaccelîn ve hâteminnebiyyin seyyidinâ Muhammedin abdike ve resûlike ve nebiyyike imâmilhayri ve kâidilhayri ve resûlirrahmeti.
Allâhümmebashü makâmen Mahmûdan yağbituhû bihil evvelûne vel âhirûne. Allâhümme salli alâ seyyidinâ Muhammedin ve alâ âli seyyidinâ Muhammedin kemâ salleyte alâ İbrâhîme ve alâ âli İbrâhîme inneke hamîdün mecîd.

19. Şifa-i Şerif kitabından, Hasan Basri Hazretlerinden rivayetle. Buyurmuştur ki; **"Her kim sevgili Peygamber Efendimizin havzından (Kevser Havuzu) içmek isterse, şu şekilde salavat versin."**

Allâhümme salli alâ seyyidinâ Muhammedin ve alâ âlihî ve eshâbihî ve evlâdihî ve ezvâcihî ve zürriyyetihî ve ehli beytihî ve ashârihi ve eşyâihî ve muhibbîhi ve ümmetihî ve aleynâ meahüm ecmaîn.

20. Şifâüssakâm Kitabından, Ebulhayr Yahyâ-ü Muttalibi'den, O da Sinân-ı İsfehânî'den rivayet eder; "Rasûl-i Ekrem (sallallâhü aleyhi ve sellem) Efendimizi rüyamda gördüm. Amcamoğlu İdris-i Şâfi'yi sordum. Buyurdular ki; **"Hak Teâlâ Hazretlerinden onun için rica ettim, hesap olunmasın". Yâ Resûlallah, bu şerefe nasıl nâil oldu?, diye sordum. Efendimiz de; "O sağlığında şu şekilde salavat verirdi".**

Aynı şekilde İmam-i Şâfi Hazretlerini rüyasında gören İbrahim bini İsmail (rahimehullah) de Hz. Şâfi'nin aynı salavat-ı şerifeyi okuduğunu rivayet etmiştir.

Allâhümme salli alâ seyyidinâ Muhammedin küllemâ zekerehüzzâkirûne ve ğafele an zikrihil ğâfilûn.

21. Şifâüssakâm kitabından: Birgün Şeyh Şibili (kaddesellâhü sırrahu'l âlî) Hazretleri, İmam-ı Ebubekir Ahmed İbni Mûsâ (rahimehullah)'ın yanına geldi. İmam Hazretleri ayağa kalkarak musafaha ettikten sonra onu iki kaşının arasından öptü. Ben taaccüp ettim, İmam hiç kimseye böyle ikramda bulunmamıştı ve buyurdular ki; "Ben rüyamda Peygamber Efendimizin (sallallâhü aleyhi ve sellem) de Şeyh Şibli'ye aynı şekilde davrandığını gördüm. Sebebini sorduğumda Efendimiz, onun her namazdan sonra Tevbe Sûresinin sonu olan **"Lekad cêeküm Rasûlüm min enfüsiküm azîzün aleyhi mâ anittüm harîsün aleyküm bil mü'minîne Raûfur Rahîm. Fein tevellev fe kul; Hasbiyallâhü lâ ilâhe illâ hû, aleyhi tevekkeltü ve hüve Rabbül Arşil Azîm."** *ayetini okuduğunu ve ardından şu salavatı getirdiğini buyurdular."*

Allâhümme salli alâ seyyidinâ Muhammedin mil es semâvâti vel arzı ve mil el arşil azîm.

22. Riyâzül Müzekkirîn kitabından. Hallâd İbni Kesir'in vefatından sonra yastığının aldığında ***"Hâzihî beraetün minessaid Hallad İbni Kesir"*** yazılı bir kağıt buldular. Sebebi sorulduğunda Hanımı dedi ki; **"Her Cuma günü 1000 kere şu salavatı söyler ve Cehennemden kurtulmasına vesile olacağını umardı."**

Allâhümme salli alâ seyyidinâ Muhammedin nebiyyil ümmiyyi ve alâ âlihî vesellim.

23. İhyâ-i Ulûm kitabında İmam Gazâli (kaddesellâhü sırrahu'l âlî) buyurmuşlardır ki; **"Her kim yedi Cuma yedişer defa bu şekilde salavat verirse inşallah Efendimizin (sallallâhü aleyhi ve sellem) şefaatine nâil olur."**

Allâhümme salli alâ seyyidinâ Muhammedin ve alâ âli seyyidinâ Muhammedin salâten tekûnü leke rızâen ve lihakkıhî edâen ve e'atihil vesîlete vel fazîlete vel makâmel Mahmûdellezî veadtehû veczihi annâ efdale mâ câzeyte nebiyyen an ümmetihi ve salli alâ cemîi ihvânihî minen nebiyyîne vesssâlihîne, birahmetike yâ ERHAMERRÂHİMÎN.

24. Salavât-ı Semâniye. Mücebâya mensub, sekiz kimse bulunmakta idi. İbrahim Ethem Hazretleri bunlarla Mescid-i Aksâ'da görüşmüş, **"Bizim virdimiz bu salavat-i şerifedir"** demişlerdir. İbrahim Ethem Hazretleri (kaddesellâhü sırrahu'l âlî)'den Şeyh Muhammed Hadravî Hazretleri nakletmiştir.

Allâhümme salli alâ seyyidinâ Muhammedin ve âlihi adede mâ halakte, Allâhümme salli alâ seyyidinâ Muhammedin ve âlihi mil'e mâ halakte, Allâhümme salli alâ seyyidinâ Muhammedin ve âlihi adede külli şey'in, Allâhümme salli alâ seyyidinâ Muhammedin ve âlihi mil'e külle şey'in, Allâhümme salli alâ seyyidinâ Muhammedin ve âlihi adede mâ ahsâ kitâbüke, Allâhümme salli alâ seyyidinâ Muhammedin ve âlihi mil'e mâ ahsâ kitâbüke, Allâhümme salli alâ seyyidinâ Muhammedin ve âlihi adede mâ ahâta bihî ılmüke, Allâhümme salli alâ seyyidinâ Muhammedin ve âlihi mil'e mâ ahâta bihî ılmüke.

25. Şeyh-ül Meşâyih Şeyh Sâdettin Hamevî'den nakledilmiştir. **"Her kim, Peygamber Efendimize (sallallâhü aleyhi ve sellem) bu şekilde salavat verirse dünyadan imânla gider ve şefaate nâil olur."**

Allâhümme salli alâ seyyidinâ Muhammedin mutlakı cevâdil îmân, fî meydânil ihsân ve mürsile riyâhil keremi ilâ ravzıl cinâni ve alâ âli Muhammedin vesellim.

26. Bu salavat da Şeyh-ül Meşâyih Şeyh Sâdettin Hamevî'den (kaddesellâhü sırrahu'l âlî) nakledilmiştir. Eğer bir kimse şeytan vesvesesinden ve nefs-i hevâdan mutazarrır olursa okunması tavsiye edilmiştir.

Allâhümme salli alâ seyyidinâ Muhammedin müferrikı firekıl küfri vettuğyâni ve müşettiti buğâti cüyûşil karîni veşşeytâni ve alâ âli Muhammedin vesellim.

27. Şeyh-ül Meşâyih Şeyh Sâdettin Hamevî'den (kaddesellâhü sırrahu'l âlî) nakledilmiştir. Bu salavat-ı şerifeyi gam ve kederden kurtulmak veya zâlim elinde ise kurtulmak için okumayı tavsiye etmişlerdir. (25, 26 ve 27. salavatlar için Hazreti Şeyh **"Keşif âleminde Sâkı arşda yazılmıştır"** buyurmuşlardır)

Allâhümme salli alâ seyyidinâ Muhammedin sâhibil Ferki vel Furkân ve câmial vedkı ve menzilehû min semâil KUR'ÂN ve alâ âli Muhammedin vesellim.

28. Şeyh ve mürşid-i kirâmdan Abdülvehhab Nisâbori'den rivayetle; Bir gün Şeyh Sâdettin Dimışkî (Şam) cezbe âleminde iken, müezzin Mukriî Kirtâbi'yi çağırdı. Buyurdu ki; **"Rûhu akdesi risâlet Hazreti Seyyidil mürselîn Sultânullâhi fil arzin Salavâtullâhi ve selâmühû aleyhi ve âlihî ecmaîn Efendimiz, biraz evvel hâzır oldu. Salavattan şu 11 kelimeyi lütuf buyurdular, dilerim ki bu seher vaktinde güzel ve yüksek sesinle okuyasın. Tâ ki bunun bereketi, seher-î âşıkların hallerine yetişe".** Daha sonra aşağıdaki salavat-ı şerifeyi tekrarladı (Bu salavâtın edâsı arz-ı hâcette mucib-i icâbettir, korkuları def eder. Faydası çok kimselerce görülmüştür).

Allâhümme Salli Alâ Seyyidinâ Muhammedin fî arasâtil Kıyâmeh,

Allâhümme Salli Alâ Seyyidinâ Muhammedin hîne tekûmussâatü vettâmeh,

Allâhümme Salli Alâ Seyyidinâ Muhammedin salâten muhallasaten anil melâmeh,

Allâhümme Salli Alâ Seyyidinâ Muhammedin salâten mübelleğaten ilesselâmeh,

Allâhümme Salli Alâ Seyyidinâ Muhammedin salâten fâizaten alâ ehlil kirâmeh,

Allâhümme Salli Alâ Seyyidinâ Muhammedin fî külli hînin ve ân, Allâhümme Salli Alâ Seyyidinâ Muhammedin fî külli zamânın ve mekân, Allâhümme Salli Alâ Seyyidinâ Muhammedin bikülli lisânın ve cenân, Allâhümme Salli Alâ Seyyidinâ Muhammedin ınde

zuhûri külli hikmetin ve beyân, Allâhümme Salli Alâ Seyyidinâ Muhammedin sâhibil kitâbil azîzi ve hâmilil Fürkân, Allâhümme Salli Alâ Seyyidinâ Muhammedin salâten câmiaten beyne kün ve kân, Ve Salli Alâ cemîi ihvânihî minennebiyyîne vessıddîkîne veşşühedâi vessâlihîne ehlel kıbleti vel amân vel kitâbi vel mîzân.

Yâ HANNÂN, Yâ MENNÂN. Vağfirli ümmeti Muhammedin habîbike ve nebiyyike alleyhissalâtü vesselâm.

Ve eskinhüm alel cinâni ve ahsin ileyhim yâ veliyyel ihsân ve edhilhüm, birahmetike firridâ verrıdvân, verrahmeti velğufrân ve eizhüm mineşşeytâni vennîrâni, birahmetike yâ ERHAMERRÂHİMÎN.

29. Sultân-ül müfessirîn Burhânül Müzekkirîn Emiriddâhirül Ravizi Hazretleri buyurmuşlardır ki; Hazreti Şeyh Sa'd (kaddesellâhü sırrahu'l âlî) bir gece yine murâkebede iken Seyyid-i Âlem Sallalâhü Aleyhi Vesellem Efendimiz, kendilerine bu 6 salavâtı tâlim buyurmuşlardır. Bu salavât bilhassa kederleri giderir, ferahlık verir. Ümerâ yanına giderken okumakta çok faydalıdır.

Allâhümme Salli Alâ Seyyidinâ Muhammedin salâten lâhikaten binûrihi,

Allâhümme Salli Alâ Seyyidinâ Muhammedin salâten makrûneten bizikrihi ve mezkûrihi,

Allâhümme Salli Alâ Seyyidinâ Muhammedin salâten câmiaten beyne ferahihi ve sürûrihi,

Allâhümme Salli Alâ Seyyidinâ Muhammedin salâten muhîtaten bitûrihi ve sûrihi,

Allâhümme Salli Alâ Seyyidinâ Muhammedin salâten münevvereten likulûbi eshâbi sudûrihi,

Allâhümme Salli Alâ Seyyidinâ Muhammedin salâten şârihaten limenkûrihi fî mestûrihi,

Ve Salli Alâ cemîi ihvânihî minel enbiyâi ve evliyâi biadedi ubûrihi ve mürûrihi beynel mâi ve tuhûrihi vennûri ve zuhûrihi ve elhik ve umûrihi,

yâ ERHAMERRÂHİMÎN.

30. Şeyh Hacı Bisükreti Hazretlerinden naklolunmuştur. Bir gece rüyamda Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimizi gördüm ve bana şu şekilde salavat okumayı tâlim buyurdular.

Allâhümme Salli Alâ Seyyidinâ Muhammedin biadedi külli zerretin elfe elfe merreh.

31. Şeyh Muhakkık Zeyneddin Güla (kaddesellâhü sırrahu'l âlî) Hazretlerinden rivayetle;

Allâhümme Salli Alâ Seyyidinâ Muhammedin ve âlihi veselleme filevvelîn,

Ve Allâhümme Salli Alâ Seyyidinâ Muhammedin ve âlihi veselleme filâhirîn,

Ve Salli Alâ Seyyidinâ Muhammedin ve âlihi veselleme filmelâil e'alâ ilâ Yevmiddîn.

32. Şeyh Ebûl Abbas Revvehallâhü Rûhahû buyurduki; Her kim, her gün ve her gece üçer kere bu salavât-ı şerîfeyi edâ ederse ol günün ve gecenin saatlerinin cümlesinde salavat vermiş gibi olur!

(Aynı salavât, Menâhicil İbad kitabında Şeyh Sa'd İbn-i Fergâni (ksa) Hazretleri tarafından da zikredilmiştir)

Allâhümme Salli Alâ Seyyidinâ Muhammedin fî evveli kelâminâ,

Allâhümme Salli Alâ Seyyidinâ Muhammedin fî evsatı kelâminâ,

Allâhümme Salli Alâ Seyyidinâ Muhammedin fî âhiri kelâminâ.

33. *SALAVÂT-I HIZIR* Menâhicil İbad kitabında bulunmaktadır. Hızır Alleyhisselâm'ın bazı evliyaya tâlim buyurduğu rivayet olunur.

Allâhümme Salli Alâ Seyyidinâ Muhammedin ve âlihi ve selleme adede mâ alimte,

Allâhümme Salli Alâ Seyyidinâ Muhammedin ve âlihi ve selleme zînete mâ alimte,

Allâhümme Salli Alâ Seyyidinâ Muhammedin ve âlihi ve selleme mil'e mâ alimte.

34. Hâfız Ebûl Hasan İbn-i Mahmud Şâzelî Rahimehullah buyurmuştur ki; Şeyh-ül Meşayih Ebû Abdullah Hüseynî Harrânî bana Kur'ân-ı Kerîm'in ezberimde olup olmadığını sorduktan sonra, her Kur'an-ı Kerim'i okuyuşum sonrasında şu şekilde salavât getirmemi tavsiye ettiler.

Allâhümme Salli Alâ Seyyidinâ Muhammedin ve âlihi ve sahbihî vesellim.

Biadedi mâ fî cemîil Kur'ân-ı harfen harfen,

Ve biadedi külli harfin elfen elfen.

35. Mahmud Sebükteki (Gaznevî) Hazretlerinin devam ettiği ve sabah ve akşam üçer defa okunması ile 60.000 salavat yerine geçtiğinin Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz tarafından da tasdik edildiği salavât-ı şerife şöyledir:

Allâhümme Salli Alâ Seyyidinâ Muhammedin mahtelefel melevâni ve teâkabel asarâni ve kerrerel cedîdâni vestakbelel ferğadâni ve belliğ rûhahü ve ervâha ehli beytihî, Minnet tahiyyete vesselâm ve bârik ve sellim kesîrâ.

36. Mevlânâ Şemseddin Rahimehullah Hazretlerinin bizzat Rasûl-ü Ekrem Efendimizden, tâun hastalığından korunmak için öğrendiği salavât şöyledir.

Allâhümme Salli Alâ Seyyidinâ Muhammedin ve alâ âli seyyidinâ Muhammedin,

bikülli dâin ve devâin, Ve bârik ve sellim aleyhi ve aleyhim teslîmen kesîrâ.

37. Zahiret-il Mülûk Kitabından; Sâlihlerden bir zat bahar mevsiminde sahraya çıkar **"Fenzur ilâ âsâri Rahmetillâhi ...."** âyet-i kerimesini düşünerek, arzdaki ağaç ve çiçeklere bakarak şöyle bir salavât-ı şerife okudu. Derken, bir ses duydu. **"Ey salavât veren kimse! Kirâmen kâtibini zahmete koydun, bu kelimelerin sevâbını yazmakla uğraştılar. Derecât-ı Âliye'ye müstehâk oldun. Yaramazlıktan her ne ettin ise bağışlandın. Artık kendine sâhip ol!"**

Allâhümme Salli Alâ Seyyidinâ Muhammedin biadedi verakı hâzihil eşcâr,

Allâhümme Salli Alâ Seyyidinâ Muhammedin biadedi vürûdi vel envâr,

Allâhümme Salli Alâ Seyyidinâ Muhammedin biadedi katril emtâr,

Allâhümme Salli Alâ Seyyidinâ Muhammedin biadedi remlil ğıfâr.

38. **SALÂTEN TUNCÎNÂ** Şifâül Eskâm Kitabından; Fakihani Rahimehullah Ebû Musa Darir'den nakleder. Bir gemi yolculuğunda çok şiddetli bir fırtınaya tutulan bu zat uyku esnasında Resulullah Efendimizi görür ve Efendimiz (sallallâhü aleyhi ve sellem) kendisine 1000 defa okumak üzere bu salavât-ı şerifeyi tâlim buyururlar. Bu şekilde tüm gemi halkı kurtulur.

Allâhümme Salli Alâ Seyyidinâ Muhammedin ve alâ âli seyyidinâ Muhammedin vesellim, Salâten tüncînâ bihâ min cemîil ehvâli vel âfât ve takdîlenâ bihâ cemîal hâcât ve tutahhirunâ bihâ min cemîi zünûbisseyyiât ve terfeunâ bihâ (ındeke) e'alet derecât ve tübelliğunâ bihâ aksal ğayât, min cemîil hayrâti fil hayâti ve be'adel memât.

39. **SALAVÂT-I FETİH** Her kim 40 sabah, farz namazının edâsından sonra bu salavâtı okursa, bağlanmış işleri açılır, mahpus ise kurtulur, düşmanına karşı zafer kazanır.

Seyyid Ali Hamedâni Hazretleri, bu salavâtın bir kısmını Evrâd-ı Fethiye'nin sonunda kaydetmiştir. Aşağıda ise tamamı mevcuttur. Rabb'imiz kabul buyursun. Âmîn.

Essalâtü vesselâmü aleyke YÂ RESÛLALLÂH

Essalâtü vesselâmü aleyke YÂ HABÎBALLÂH

Essalâtü vesselâmü aleyke YÂ HALÎLALLÂH

Essalâtü vesselâmü aleyke YÂ SAFÎYYALLÂH

Essalâtü vesselâmü aleyke YÂ NECİYYALLÂH

Essalâtü vesselâmü aleyke YÂ HAYRE HALKİLLÂH

Essalâtü vesselâmü aleyke YÂ MENİHTÂREHULLÂH

Essalâtü vesselâmü aleyke YÂ MEN ZEYYENEHULLÂH

Essalâtü vesselâmü aleyke YÂ MEN ERSELEHULLÂH

Essalâtü vesselâmü aleyke YÂ MEN ŞERREFEHULLÂH

Essalâtü vesselâmü aleyke YÂ MEN AZZEMEHULLÂH

Essalâtü vesselâmü aleyke YÂ MEN KERREMEHULLÂH

Essalâtü vesselâmü aleyke YÂ SEYYİDELMÜRSELÎN

Essalâtü vesselâmü aleyke YÂ İMÂMELMÜTTEKÎN

Essalâtü vesselâmü aleyke YÂ HATEMENNEBİYYÎN

Essalâtü vesselâmü aleyke YÂ ŞEFÎELMÜZNİBÎN

Essalâtü vesselâmü aleyke YÂ RESÛLE RABBİL ÂLEMÎN

Essalâtü vesselâmü aleyke YÂ SEYYİDEL EVVELÎN

Essalâtü vesselâmü aleyke YÂ SEYYİDİL AHİRÎN

Essalâtü vesselâmü aleyke YÂ KÂİDEL MÜRSELÎN

Essalâtü vesselâmü aleyke YÂ ŞEFÎAL ÜMMETİ

Essalâtü vesselâmü aleyke YÂ AZÎMEL HİMMETİ

Essalâtü vesselâmü aleyke YÂ HÂMİLE LİVÂİL HAMD

Essalâtü vesselâmü aleyke YÂ SÂHİBE MAKÂMİL MAHMÛD

Essalâtü vesselâmü aleyke YÂ SÊKİYEL HAVZIL MEVRÛD

Essalâtü vesselâmü aleyke YÂ EKSERENNÂSİ TEBEAN YEVMEL KIYÂMETİ

Essalâtü vesselâmü aleyke YÂ SEYYİDİ VELEDİ ÂDEM

Essalâtü vesselâmü aleyke YÂ EKREMEL EVVELÎNE VEL AHİRÎN

Essalâtü vesselâmü aleyke YÂ BEŞÎR

Essalâtü vesselâmü aleyke YÂ NEZÎR

Essalâtü vesselâmü (aleyke) YÂ DÂİYELLÂHİ BİİZNİHÎ VESSİRÂCİL MÜNÎR

Essalâtü vesselâmü aleyke YÂ NEBİYYERRAHMETİ

Essalâtü vesselâmü aleyke YÂ NEBBİYYETTEVBETİ

Essalâtü vesselâmü aleyke YÂ MUKAFFİ ESSALÂTİ

Essalâtü vesselâmü aleyke YÂ ÂKIB

Essalâtü vesselâmü aleyke YÂ HÂŞİR

Essalâtü vesselâmü aleyke YÂ MUHTÂR

Essalâtü vesselâmü aleyke YÂ MÂHÎ

Essalâtü vesselâmü aleyke YÂ AHMED

Essalâtü vesselâmü aleyke YÂ SEYYİDİ MUHAMMED

Salavâtullâhi ve melâiketihî ve rüsülihî ve hameleti arşihî ve cemîi halkıhî aleyke Ve alâ âlike ve eshâbike ve rahmetullâhi ve berekâtühû.

40. Rivayet olunur ki, eğer bir kimse 7 gün ve 7 gece, her namazdan sonra 11 kere salavat verip, ayrıca aşağıdaki salavât-ı şerifeyi (teslimât) 7 kere okursa inşallâh-ü teâlâ isteği kabul oluna!

Essalâmü aleyke yâ imâmel haremeyn,

Essalâmü aleyke yâ imâmel hâfikeyn,

Essalâmü aleyke yâ Resûlessakaleyn,

Essalâmü aleyke yâ men filkevneyn ve şefîi men fiddêrayn,

Essalâmü aleyke yâ sâhibel kıbleteyn,

Essalâmü aleyke yâ nûral meşrikayn ve ziyâel mağribeyn,

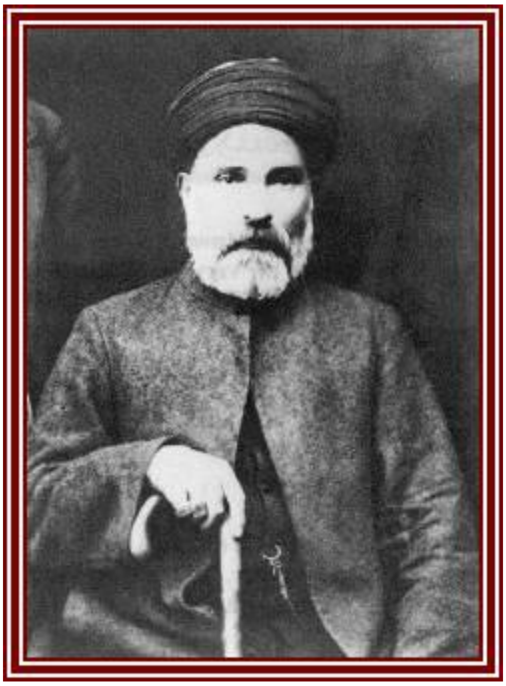
Essalâmü aleyke yâ ceddessibtayni el Hasani vel Hüseyni,

Aleyke ve alâ itretike ve isretike ve evlâdike vehfâdike ve ezvâcike ve efvâcike ve hulefâike ve hulesâike ve eshâbike ve ehzâbike ve etbâike ve eşyâike Selâmullâhi vel melâiketihi vennâsi ecmaîne ilâ yevmeddîn,

VELHAMDÜLLAHİ RABBİL ÂLEMÎN.

HALÎFE-İ HZ.PÎR SEYYÎD MUHAMMED NÛRÜ'L ARABÎ ÖMER LÜTFÎ PRİZRENÎ

Kaddesellâhü sırrahu'l âlî

Prizren, 13 Ocak 1870 – Prizren, 25 Ekim 1928

AŞKA, DÜ-CİHÂN VÂRINI SAT, EY DÎL-İ ŞEYDÂ

Aşka dü-cihân vârını sat ey dîl-i şeydâ
Bir köhne-hasır üstüne yat ey dîl-i şeydâ
Oldunsa eğer aşk ile sen tâlib-i dîdâr
Ağyâra olan meylini at ey dil-i şeydâ
Allah'a tevekkül ile uşşâk-i ilâhî eyler,
 O belâyâya sebât ey dil-i şeydâ
Dert ehli bulur derd ü belâyâda terakkî
Bir derdine bin derdini kat ey dîl-i şeydâ
Dünyâ da ,sana, mahşer-i kübrâ da necâttır
Hakk aşkı ola elde berât ey dil-i şeydâ
Girsin eline gevher-i ihsânı Hüdâ'nın
Deryâ-yı füyûzâtına bat ey dil-i şeydâ
Olmazsa bu Dünyâda eser, aşk-ı Hüdâ'dan
Yoktur sana Ukbâda necât ey dil-i şeydâ
Bil aşkı ki sen, Kâbe-i âmâl-i beşerdir
Aşk ile kabûl oldu salât ey dil-i şeydâ
Hep aşk iledir, kim ki olur makbûl-i ilâhî
Savm ile dahi hacc-ü zekât ey dil-i şeydâ
İrfânı kazan Hakk ile bul zevk-i müebbed

Kehl oldu sana ayn-ı memât ey dîl-i şeydâ
Lûtfî umde-yi aşk ile kıl kalbini zinde
Aşk oldu sana âb-ı hayât ey dil-i şeydâ
***

****
dil : isim, eskimiş Farsça dil
Gönül, yürek.
Şeyda: f. Tutkun. Divane. * Çok sevgiden hâsıl olan hal.
Didâr: Kökeni: Farsça + Arapça
Anlamı: Allah'a İnanmış, Bağlanmış Olan Kimse
Memat: Ölüm. Ahirete göç etmek
Kehl: Göze sürme çekme. Otuz yaşını geçmiş, saçına aklık karışmış kimse.

HACI HASAN ÖZLEM EFENDİ
Kuddise Sırrahû'l Âli Hazretleri (1911-1996)

Hacı Hasan Özlem, Makodonya'nın İştip vilayetine bağlı Kiliseli (Bereketli) kasabasında, 1911 yılında dünyaya gelmiştir. Babası Mehmet Efendi, Annesi Fatma hanımdır

Zamanın ve yerin şartları gereği ilk tahsilini mahalle mektebinde okuma yazma öğrenecek kadar yapmıştır. Osmanlı Devleti'nin parçalanıp yıkılmasından sonra, Müslüman Türk nüfusunun azalması neticesi Anadolu'ya göç etmişlerdir. 1928 yılında, on sene süre ile oturduğu Kırklareli şehrine yerleşmiştir.

Ailesi zamanın Melâmi mürşitlerinden olan Âşık Mustafa Efendi'ye intisaplı olduklarından, çocukluğu Melâmet zevk ve neşesi içerisinde geçen Hasan Özlem Efendi zaman zaman Yunus Emre, Niyazi Mısri gibi bu yolun büyüklerinin ilahilerini meclislerde okuduğunu görmekteyiz.
Bu hal ve tavır içerisindeki Hasan Özlem, Melâmet mürşidi diye tanınan Hasan Hoca nâmındaki zata 1935 yılında intisap etti. Hasan Hoca'dan Tevhîd-i Zât mertebesine kadar telkin gördü. Bilahare Şaban Efendi ismi ile tanınan bir mürşit'den Makâm-ı Cem'i tahsil etti. Hasan Özlem Efendi bir süre Turgutlu'da kaldı. Turgutlu'da bir sohbet esnasında sohbete gelenlerden bir ihvanın Hasan Fehmi Tezdoğan Efendinin ilahilerinden birini okumasıyla, Efendi Hazretleri bunun manevi tesirinde kalarak okunan ilahinin kime ait olduğunu öğrenince, kendisini görmeyi şiddetle arzular. Bu arzu ve iştiyak neticesinde ilk görüşmeleri 1944 senesinde Akhisar'da gerçekleşti.

Daha sonra Hasan Özlem Efendi, Hasan Fehmi Tezdoğan Efendi'den kalan dersleri tamamlayarak Hatm'ül Makam olur.

1947 senesinde irşadla görevlenen Hasan Özlem Efendi, Efendisinin emriyle bir yıl boyunca zikir telkininde bulunur. Sonra peyderpey Fena ve Beka makamlarının telkinini yapmaya başlar.

***

Hasan Özlem Efendi 1948 yılında Hasan Fehmi Efendiyle Kırklareli'nde sohbetlerde bulunmuş, muhabbet yapılan bir gece hazmedilemiyen bir sohbetin neticesinde vaki şikayet üzerine, kaderin cilvesi Efendisiyle aynı odada bir ay süre ile mahpus tutulmuştur.

***

Hasan Özlem Efendi, Melâmet zevk ve neşesini büyük bir aşk ve sorumluluk duygusu içerisinde, aşık ve yanık gönüllere sunmuştur. Meclisine gelenleri sohbet, muhabbet ve telkiniyle irşat etmiştir.

***

1960 lı yıllarda Salihli'ye 17 km mesafedeki Ahmetli'nin Kestelli köyüne yerleşerek burada tütüncülük yapar.

***

Hasan Özlem Efendi, 1974 senesinde Hac görevini yerine getirmiştir.

***

Melâmet anlayışında, Şeriat, Tarikat, Hakikat, Marifet prensiplerini koruyup savunmaktadır. Yolundan gidenlerinde aynı tarzda hareket etmelerini istemektedir.

***

Ömrünün son 15 senesini Salihli'de Cumhuriyet Mahalesindeki evinde geçiren Hacı Hasan Özlem Efendi, 1996 yılında Hakk'a yürümüştür. Kabri Salihli kabristanlığındadır.

***

Hacı Hasan Özlem Efendi, Pir Seyit Muhammet Nurul Arabi Hazretleri'nin "Niyazi Mısri Divanı Şerhi" ni sadeleştirip insanların istifadesine sunmuştur.

***

Hacı Hasan Özlem Efendi, hayatı boyunca pek çok Şeyh gibi, Şeyhül Ekber Muhyiddin Arabi Hazretlerine hususi bir sevgi beslemiş ve kendisini ona nispet etmiştir.

***

Hasan Özlem Efendi'nin Melamet silsilesinin Pir Muhammed Nur-ül Arabi Hazretlerine dayandığı görülmektedir bu şöyledir.

1-Hasan Özlem Efendi.
2-Hasan Fehmi Tezdoğan Efendi.
3-Ali Rahmi Efendi.
4-Hacı Salih Rıfat Efendi.

5-Pir Muhammed Nur-ül Arabi Hazretleri.

Hayatı boyunca Sünneti Seniyye üzerine yaşamaya gayret eden Hacı Hasan Özlem Efendinin Ruhu için El Fâtiha. . .

Mİ'RÂC KANDİLİ

Cenabı Allah Peygamber Efendimizin Mi'râcını Necm sûresindeki şu ayeti kerimelerle tamamladığını beyân etmektedir.

(Sümme denâ fetedellâ fe kâne kabe kavseyni evednâ) Bunların hepsi birer makam olup bu makamlarla Peygamber Efendimiz Mi'râcını tamamlamıştır. Şimdi bu Mi'râc hakkında biraz açıklamalar yapalım.

Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz Mi'râcını yapmış dönüşünde biz ümmetlerine namâzı getirmiş ve buyurmuşlardır. (Essalât ü Mi'râcül müminîn) "Namâz, müminlerin Mi'râcıdır. " Siz, namâzınızı kılınız ve Mi'râcınızı yapınız. Öyle ise mü'minin de Mi'râc edebilmesi için kılmış olduğu namâzda, Mi'râcını tamamlaması lâzımdır. ***Bir mü'min nasıl bir namâz kılmalı ki, namâzı Mi'râc olabilsin?***

Mi'râctan gâye yükselmektir. Nereye yükselmek? En son menzile. En son menzil neresidir? İnsânın varabileceği en son menzil, Rabbına kavuşmaktır. Öyle ise, bir mü'min namâzında Rabbına kavuşmuş olacaktır. Muhyiddin Arabî Hazretleri (Fezkürûni ezkürküm) âyeti kerîmesini tefsîr ediyor. Buradaki zikri namâza alıyor. Her ne kadar âyeti kerîmede siz beni zikrederseniz ben de sizi zikrederim buyruluyorsa da namâz'da bir zikirdir. Hatta namâz, zikirlerin en üstünüdür. Çünkü, namâz bütün ibâdetleri kendisinde cem eden bir görevdir. Namâza en evvelâ zikirle girilmektedir. Bundan sonra okunan Fâtiha ve zammı sûreler de duâdır. İnsanın ayakta durması, eğilmesi, yatması ve oturması da ibâdettir. Bu i'tibârla namâz bütün ibâdetleri kendisinde toplayan bir görevdir.

Muhyiddin Arabî Hazretleri âyette geçen zikri, bu sebebten namâza almışlardır. Siz bana namâz kılarsanız, ben de size namâz kılarım. Fakat musallî olan bir kimse, yâni namâz kılan bir kimse namâzında Rabbini görecektir. Eğer görmediyse o kimse namâz kılmamıştır.

Peki bir kimse namâzında Rabbini nasıl görebilir?

Bu görmek bilmektir, bilen kimse görüyor demektir. Yalnız bilmekte üç türlüdür. İnsânın Allah'a karşı üç türlü itminân olması lazımdır. İtminân:Mutmaîn olmak, gönül huzûrudur, mânevîi doyumdur.

Bir kişi en evvela Allah'ı İlmel yakîn olarak idrâk eder. Bu vesîleyle yalnız ilim kâfi gelmiyor. İlmel yakîn olan bir kimsede ne gibi haller mevcûttur? Herkes der ben de Rabbımı ilmel yakîn tanıyorum. İlmel yakînin alâmetleri vardır. Bu alâmetler ikidir. Bunların birisi teşbih, birisi de tenzihtir.

Nedir bu Tenzih ve Teşbih?

Tenzih:Hak Teala Hazretlerini hiçbir şeye benzetmemektir. Pekâlâ bir insânın Allah'ı hem tenzih, hem teşbih etmesi için her hangi bir delil mevcût mudur?

Cenabı Allah Kur'ânı Kerîm'inde (Leyse kemislihi Şey'ün vehüves semîü'l basîr) buyuruyor. "O öyle bir Allah'tır ki hiçbir şey ona benzemez" İşte bu tenzihtir. Fakat âyeti kerimenin devamı (Vehüvessemîul basîr) "O hiçbir şeye benzemeyen Allah duyar ve görür. "İşte bu duyma ve

görmeyle teşbih edilmiş, birşeye benzetilmemiş oluyor.

Şu halde benzetme nasıl oluyor?

Duyma ve görme Allah'ta olduğu gibi insânlarda da mevcuttur. Bununla hadîs-i şerîfde buyuruluyor (Halakallahü Âdeme alâa sûretihî) "Allahû teâlâ Âdemi kendi sûureti üzere halk etti. "Fakat sûret deyince biz ne anlayalım? Sûret, her ne kadar şekil gibi görünüyorsa da, sûret görünmez. O halde sûret nedir? Sûret sıfatlardır. Bu hadîs-i şerîfle Allahû Teâlâ Hazretleri Âdemi kendi sıfatları üzere halk etti demektir.

Demek ki Allahû Teâlâ Hazretlerinin belirtileri sıfatlarıymış. Bu sıfatların başında da Hayât gelir. Sonra sırasıyla İlim, İrâde, Duyma, Görme ve Kelâm gelir. Bu sıfatlar Allah'ın olduğu gibi, bunların birer misâlleri de insânlarda görünür. İşte bu cihetle Hakk Teâlâ Hazretleri Âdemi kendi sıfatları üzere halk etmiş oluyor. Bu i'tibârla bir insân ilmel yakîn mertebesine eriştiği zamân, Allah'ı hem teşbih, hem de tenzih etmiş olacaktır. Bu mertebeye erişebilmek, ancak insânın kendi sıfatlarını Hakk Teâlâ Hazretlerinin sıfatlarına delil yapmasıyla mümkün olacaktır.

Demek olyor ki bir insânın ilmel yakîn olabilmesi için evvelâ, Hakk Teâlâ Hazretlerini teşbih etmesi lazım gelecektir. Yani hem bir şeye benzetecek, hem de benzetmeyecek. Zâtı cihetiyle Allah hiçbir şeye benzemez. Sıfatları itibariyle benzer. Bir insân da bu aşamayı aştıktan sonra, aynel yakîne vâsıl olur.

Yalnız, aynel yakinin üç alâmeti mevcûttur. Bu üç alâmete ehlullâh lisânında fenâ'fillâh denilmektedir. Peki bu Fenâ'fillâh nedir? Allah'ta yok olmaktır. Bir insân Allah'ta nasıl yok olabilir?

Ancak ilimle yok olabilir, ilimsiz mümkün değildir. Bu ilme Kur'ân diliyle Ledün İlmi, halk arasında da Tasavvuf veya Tevhîd ilmi denilmektedir. İşte bir kişi bu ilmi tahsil ederse fenâ'fillâh dediğimiz ilmel yakîn mertebesine erişir. Bir kişi bu mertebeye eriştikten sonra Hakkal yakîn mertebesi vardır. Bu mertebenin de dört hâli mevcûttur. Bir kişi Fenâ'fillâh olduktan sonra Bekâbillâh olacaktır. Bekâbillâh Allah'tan Allah'la beraber var olmaktır. Yani Allah'ın varlığıyla var olmaktır. Bu da, dört mertebedir. İşte bu dört mertebeyi de tahsil eden bir kişi Hakkal yakîn mertebesine erişmiş olur. Bizlere Mi'râcın getirdiği anlam budur.

Resûlullah Efendimizin yapmış olduğu Mi'râcın, zâhiri ve bâtını mevcûttur. Resûlullah Efendimiz zâhiren bu unsûrî vücûduyla, cismâniyetiyle bir defa Mi'râç etti. Bu Mi'râcı gerek Kur'ânı Kerîm, gerekse Mevlîd sâhibi Mevlîd-i Şerîf'inde açık açık beyân etmektedir.

Bundan başka Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimizin otuz üç ma'nevî Mi'râcı olmuştur. *Peygamber Efendimizin namâzdan bahsetmiş olduğu Mi'râc ruhânî olacaktır. Çünkü cismânî Mi'râc yalnız Peygamber Efendimizle, Peygamberlerden Yûnus Aleyhisselâma nasîb olmuştur. Diğer Peygamberlerin hepsinin Mi'râcları ruhânî olmuştur. Resûlullah Efendimiz Mi'râctan dönüşte, biz ümmetlerine hediye olarak getirmiş olduğu namâzın kılınması Mi'râctır. Mi'râcın yapılmasındaki hikmet, cismânî değil ruhânîdir. Peki bu ruhânî Mi'râc nasıl olabilir?*

Bu ruhânî Mi'râc, ilimle olacaktır. İlimsiz olmaz. Bir kişinin namâzda Mi'râc edebilmesi için evvelâ, namâzın ne olduğunu bilmesi lâzımdır. Namâz, kullarla Allah arasında müştereken kılınır. Bunun için Muhyiddin Arabî Hazretleri (Fezkürûni Ezkürküm) Âyet-i kerîmesinin tefsîrini yaparken "siz bana namâz kılarsanız, bende size kılarım buyuruyor. " Fâtiha-yı Şerîf,

kullarla Allah arasında müşterektir. Mâliki yevmiddin'e kadar olan Allah'a aittir. Mâliki yevmiddin'den sonrası kullara âittir.

(İyyâke na'büdü) diyoruz. Bu ne demektir? "Ancak sana ibâdet ederiz" demektir. Kimdir bu ibâdeti yapan? Kuldur. Bunun için İyyâke na'büdü'den Fâtiha-yı Şerif'in sonuna kadar hep kula âittir. Kulun lisânıyla Cenâbı Allah konuşmuştur. İşte bu böyle ortak olduğu gibi namâz da Allah'la kul arasında ortak kılınır. Bir rekâtına kul Rabbına kıldımı, ikinci rekâtı da Rab kuluna kılar. Ancak bunun anlaşılabilmesi için, kul namâzında Rabbını görecektir, eğer görmediyse namâz kılmamıştır, namâzın sûretini icrâ etmiştir.

Şu halde namâzımızın Mi'râc olabilmesi için, nasıl namâz kılmamız icâb eder ki, namâzımız Mi'râc olsun? Kişinin namâzının Mi'râc olabilmesi için, en evvelâ Rabbını bilmesi gerekir. Bunun için Resûlullah Efendimiz (Men arâfe nefsehû fekad arâfe Rabbehû) Buyurmuşlardır. Yâni "nefsini bilen Rabbını bilir" Rabbını bilen nefsini bilir. Nefsimizi bilmemiz için de, nefsin sıfatlarını, mertebelerini bilmemiz icâb eder.

Nefsin sıfatları ve mertebeleri dendiğinde:Emmâre, levvâme, mülhime, mutmaine.

Bunlar yedidir denir. Yalnız bu sıfatlardan birini bilmekle kişi Rabbını bilmiş sayılamaz. Öyleyse, bu nasıl bir nefistir ki, biz onu bilmeyle Rabbımızı bilmiş olalım?

Nefis nedir? Rûh nedir? Aralarında fark var mıdır? Hatt-ı zâtında bunların ikisi de birdir. Nefis ulvîleştiği zamân Rûh, süflîleştiği zamân nefis ismini alır. Yani rûhun alçak olmasına süflileşmesine nefis, ulvîleşmesine de Rûh deniliyor. Bu nefsin ulvîleşmesi Rabbini bilmesiyle mümkün olacaktır. Zâten insanların da yaratılmasındaki hikmet budur.

Kur'ân-ı Kerîm de(Vemâ halaktul cinne vel inse illâ liya'budûn) "Biz insanları ve cinleri başı boş dolaşsınlar diye halketmedik, ancak bize ibâdet etsinler diye halkettik. "Her ne kadar Kur'ân-ı Kerîm kendi lisânları üzere inmiş ise de Ashâb-ı Kirâm bazı anlayamadıkları meseleleri, Resûlullah Efendimize soruyorlardı. Bir gün, bu mesele hakkında sordular. İbâdet, nedir Ya Resulallah? İbâdet, Allah'ı tevhîd etmek ve Allah'ı bilmektir buyurdular. İşte bütün bu kâinatın yaratılmasında ki hikmet Rabbımızı tevhîd etmek ve Rabbımızı bilmek içindir. Rabbımızı tevhîd edip bilmemiz için de bir öğreticiye ihtiyâcımız vardır. Eğer kişi bir öğretici olmadan bir ömür boyu, kendi kendine bunu öğrenmeye ve anlamaya çalışsa hatta yaşadığı ömür kadar daha ömür verilse yine anlayamaz. Zîrâ anlaşılması mümkün olsaydı Cenâb-ı Allah bu âleme bunca Peygamber, bunca Velî göndermezdi.

Demek ki insânın kendi aklıyla, kendi okumasıyla bu hikmetten haberdâr olması mümkün olmadığından, bu âleme Peygamberler gönderdi. Fakat şimdi Peygamberlik devri geçti. Bu âlem ne olacak? Evet Peygamberlik devri geçti, ama, velîlik devri geçmedi. Velîler, Peygamberlerin vârisleridir. Bu sebepten dolayıdır ki, bu ilmi öğrenebilmemiz için, Peygamberlerin vârisi olan bir velî bulmamız lâzımdır. fakat Cenâbı Allah''a böyle olan velîleri gizlemiş, kudsî hadîsin de buyuruyor. (Evliyâ-i tahte kubâbî lâya'rîfuhüm ğayrî) ***"Kubbelerimin altında benim Velîlerim vardır. Onları benden başka kimse bilmez. "*** *Cenabı Allah, onları benden başka kimse bilmez derse, biz âciz kullar bu velîleri nasıl bulabiliriz?*

Böyle velî kulları bulabilmek için ancak Rabbimize sığınıp ona teslîm olacağız. Peki, bizler Rabbımızı gördük mü ki, ona teslim olalım? Rabbımızı görmedik, ama, vermiş olduğu emirleri yerine getireceğiz.

Kitapların ve âlimlerin buyurduklarına tâbi olacağız. Onların buyurduklarına ve yasaklarına

sımsıkı sarıldığımız zamân, onun emirlerine teslim olmuş oluruz. Fakat yalnız bu teslimiyet kâfi gelir mi? Bu teslimiyetin yanında duâda lazımdır. Duâ:Allah'a yalvarmak ve ricâda bulunmaktır. Bunun için kıldığımız her namâzda, okuduğumuz

Fâtihayı Şerîf'te geçiyor. (İhdinassırâtalmüstakîym)Bunun anlamı nedir?

"Yâ Rabbi bizleri doğru yoluna hidâyet et, doğru yoluna sevk et. " Eğer duâlarımızı böyle hâlisâne yaparsak, Allah'u Zülcelâl Hazretleri de, gök kubbesinin altında gizlemiş olduğu velîlerini bizlere buldurur.

Şâyet Allah'u Teâlâ Hazretleri bu hidâyet kapılarını açmazsa, bir insân nasıl o velîleri bulabilir? Biraz evvel üstüne basa basa söylediğimiz gibi, bizlere bu kapıların açılabilmesi için kulluğumuzu sadâkatla yapacağız. Bununla berâber, duâ edip yalvaracağız. Böyle kulluk edenler için, Cenâb-ı Allah şunu va'dediyor. Allah va'dinden dönmez.

Kudsî hadîsde şöyle buyuruluyor. (Men talebenî vecedenî) "Beni arayan beni bulur. "Yeterki bizden istek olsun. Eğer biz Rabbımızı bulmak istiyorsak, Rabbımıza kavuşmak istiyorsak, onun emirlerine tam teslîm olalım, teslîmiyyetimiz tam olduktan sonra o bize kolaylığını gösterecektir.

Şu beyitler buna ne güzel bir örnektir.

Hakk tecellî eyleyince

Her işi asân eder

Halk eder esbâbını

Bir lahzâda ihsân eder

Cenâbı Allah ne zamân murâd edecek, senin duân kabûl olacak, sana sebebini halk edecektir. Bu, sebebsiz mümkün değildir.

Yine Cenâbı Allah Kur'ân-ı Kerîminde inânan kimselere şöyle hitâp etmektedir. (*Yâ eyyuhâllezîne âmenûttekûllâhe vebtegû ileyhil vesîlete ve câhidû fî sebîlihi leallekum tuflihûn(tuflihûne).*)

"Ey imân edenler Allah'tan korkunuz ve ona, bir vesîle arayınız ve bu vesîleyi aramakta çok cehd ediniz, mücâdele ediniz. Umulur ki felâha erersiniz. " Fakat bu vesîle olacak kimselerin, doğruları, iyileri ve eğrileri de mevcûttur. Allah muhafaza, doğrusuna değil de bir eğrisine rastgelirsen senin yolunu sarpa uğratır. Niyâzî Hazretlerinin buyurduğu gibi;

Her mürşide dîl verme kim

Yolunu sarpa uğratır

Mürşidi Kâmil olanın

Gâyet yolu âsân imiş

Hakikaten, gerçek mürşidin yolu pek kolaydır. Çünkü, bu yol herkesin bildiği gibi şeriâtle kâimdir. Bir insân şeriâtı ihmâl eder, şeriâte tâbi olmazsa o kimsenin yolu zorlaşır. Bunun için evvelâ Allah'ın emir ve yasaklarına tâbi olacağız. Daha sonra kâmil mürşidi bulacağız, o zamân yolumuz kolaylaşacak.

Burada neden yol deniliyor? Bu yol nedir?

Yol, insânları bir yerden bir yere götüren vâsıtadır. Peki bizim ulaşacağımız yer, aradığımız yer bizden ayrı bir yerde mi ki yol arıyoruz? Kur'ân-ı Kerîm'de(Ve nahnü akrabü ileyhi min hablil verîd) "Ona şah damarından daha yakınız"buyuruluyor. Allah bize bu kadar yakın iken, yola hâcet nedir? Hakikatte, burada yol denilen ilimdir. İlim yoluyla biz kendimizde mevcûd olan varlığı bulacağız.

Resûlullah Efendimiz, bize Allah'a giden yolları beyân etmiştir. (Etturuku ilallâhi biadedi enfâsil halâyık) "Allah'a giden yollar halkın nefesleri sayısınca demiştir. "Öyle ise bir insân kendi soluğuna, nefesine dikkat etsin, nefesimizi her alış verişimizde nefes ne diyor. İşte bunu öğrenebilmemiz için bir öğreticiye ihtiyâcımız var. Bulacağımız bu öğretici nefesimizin bizlere ne söylediğini bizlere öğretecektir. Bunun için Kur'ân-ı Kerîminde(Hel yeste villezine ya'lemune vellezine lâya'lemûn) "Hiç bilenle bilmeyenler bir olur mu? "buyuruluyor.

Bunun için bir insân kendisinde aradığını bulduğu zamân Mi'râcını yapmış olacaktır.

Hadd-i zâtında Resûlullah Efendimizin Mi'râcı anlatılırken yedi kat semâyı aştı, yeri göğü olmayan bir boşlukta Rabbı'na mülâki oldu. Vaktâki geri döndü, yatağını soğumamış vaziyette sımsıcak buldu. Demek ki o kadar âni bir şey olmuş ki yatağı soğumadan, yedi kat gökleri dolaşmış, geldiğinde yatak daha hâlâ sıcaklığını muhâfaza etmiş.

Allah her şeye kadirdir. Bir ânda her yeri gezdirip, tekrâr aynı yerine getirebilir.

Biz bu Mi'râcı mânâ cihetiyle düşünecek olursak, Resûlullah Efendimizin Mi'râcını kendi vücûdunda tamamladığını idrâk ederiz. Mi'râc yükselmektir dedik, nereye yükselmek? İlim ve irfâniyete yükselmek, ilim ve irfâniyetle kendisinde mevcûd olan varlığı anlamış olmaktır. Mısrî Niyâzî Hazretlerinin bir sözü vardır.

Sağu solu gözler idim

Dost yüzünü görsem deyû

Ben taşrada arar idim

Ol cân içinde cân imiş

Öyle sanırdım ayrıyam

Dost gayrıdır ben gayrıyam

Benden görüp işiteni

Bildim ki ol cânân imiş

İşte Mi'rac böylece tamamlandı.

Şimdi gelelim bir insân namâz kılarken, namâzda Rabbini nasıl görebilir? Bu görmek, aynı zamânda bilmektir. Bir insân evvelâ kendisini bilecektir. Biraz evvel dedik, namâz kullarla Allah arasında müştereken kılınır. Burada kul ile Allah'ın ne olduğunu bilmemiz gerekir. Mısrî Niyâzî Efendi Hazretlerinin Bursevî İsmâil Hakkı Hazretlerine bir sorusu vardır.

Çün Hakk teâlâ'dan insâna daha yakın bir nesne yoktur.

Liyk bildir bana kimdir Allah, kimdir ibâd.

Demek istiyor ki, insânlara Allah'tan daha yakın bir nesne yok. Bu kadar yakınlığıyla kime kul, kime Allah diyeceğiz. Karıştı, ikisi bir vücûd oldu. İşte bu görünene mazhâr diyoruz.

Mazhâr nedir? Âlettir.

İnsânlar bir iş yapacakları zamân nasıl bir âletle işlerini işliyorlarsa, Cenâb-ı Allah da insânları kendisine bir âlet olarak yaratmış olup, insân âletiyle bütün işlerini işlemiş oluyor.

Bizler de namâz kılarken kendimiz bir âlet olduğunu bilip, Cenâb-ı Hakk'ı bütün varlığıyla mevcûd olarak idrâk etmemiz, namâzda ayakta durmamız, eğilmemiz, yatmamız ve kalkmamız, nereye isnâd eder neye dayanır? Evvela kuvvete dayanır, bir insanda kuvvet olmazsa ayakta duramaz, eğilip yatıp kalkamaz. Kuvvetin, Cenâb-ı Hakk'a âit olduğu, gerek âyet-i kerîmelerle, gerekse hadîs-i şeriflerde beyân edilmektedir. İnsânlar ne zamân bir dara düşse: (La havle vela kuvvete illa billah) derler.

Bunun anlamı nedir?

Yâ Rabbi, benim gücüm kuvvetim yok, kuvvet senindir. Kuvvet Allah'ın ise, o, kendi kuvvetiyle bizleri ayakta tutmuş oluyor. Rükûya eğiltiyor, yatırıyor kaldırıyor yâni bizim mazhâriyetimizle Allah'ın kuvveti müştereken bir iş yapmış olduklarından kul namâzı Allah'la berâber kılmış olur.

*Demek ki, biz kendimizin ancak bir mazhârdan ibâret olduğumuzu Allah'ın ef'âliyle sıfâtıyla ve zâtıyla tecellî ettiğini anladığımız zamân mi'râç etmiş oluruz. İşte, bu bilgiye görmek denir. Yoksa Hakk Teâlâ Hazretleri iki varlık yaratmadı ki, biri birini görsün. <**Lâ yerallahe illallah**> **"Allah'ı Allah'tan başka gören yoktur. "Bir insân Allah'ın mazhârı olmasıyla, nasıl olurda Rabbını görebilir?***

Ancak kendisi bir mazhâr olup, onun mazhârında Cenâb-ı Hakk'ın tecellîsini anladığı zamân Rabbını görmüş olacaktır. İşte, namâz da böyle kılınırsa o zamân Mi'râc olur.

Şu halde Mi'râc nedir? Kişinin ilim ve irfâniyetle yükselmesidir, çünkü öyle olan kişileri herkes el üstünde tutar. Zirâ ilme çok kıymet verilmiştir. İlim olsunda ne türlü ilim olursa olsun. İlim sâhiplerine dâimâ hürmet edilir. Neden? Çünkü Allah'ın ilmi, bir kişide tecellî etmesi ile bu kişiyi yükseltmiştir.

Buhari ile Müslim'de zikredilmiştir ki Ebu Katade (Radıyallahû anh)'dan rivâyet ettiklerine göre;

Resûlullah (Sallallâhû Aleyhi ve Sellem) 'in yanından bir cenaze geçti. Resûlullah (Sallallâhû Aleyhi ve Sellem)

***«Bu müsterîh veya müsterâh'ün'minh'tir. »** buyurdu.*

Bunun üzerine:

***«Yâ Resûlallah, müsterîh nedir, müsterâh nedir? »** dediler.*

Resûlullah (Sallâllhû Aleyhi ve Sellem) :

***«Müsterîh, mümin kuldur, Dünyânın yorgunluk ve eziyetinden kurtulup Allah'ın rahmetine kavuşur, istirahât eder. Müsterâh'ün'minh ise günahkârdır ki memleket, insan, bitki ve hayvanlar ondan kurtulup istirahât ederler»** buyurdu.*

Vallâhu yekûlul hakka ve huve yehdîs sebîl.

Mİ'RÂC-I NEBÎ SALLALLÂHU ALEYHİ VE SELLEM

بسم الله الرحمن الرحيم

سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلاً مِّنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ الأَقْصَى الَّذِي بَارَكْنَا حَوْلَهُ لِنُرِيَهُ مِنْ آيَاتِنَا إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ البَصِيرُ

Matla'-i nûr-i ilâhîdir yüzün yâ Mustafâ

Cümle vahy-i âsumânîdir sözün yâ Mustafâ

Leyle-i mi'râcda buldun çün makâm-ı kurb'a râh

Âşikâre gördü Allah'ı gözün yâ Mustafâ

Âsumân-ı vahdetin mâhı Muhammed Mustafa

"Lî meallah" mülkünün şâhı Muhammed Mustafa

Sensin ol rûşen-serây-ı Hakk'ı pürnûr eyleyen

Leyle-i mi'râcın dergâhı Muhammed Mustafa

Ecille-i Ricâl-i Kâdirîyye ve Üveysîyye'den Es-Seyyîd Eş-Şeyh Osman Nûreddin-i Şems Kuddise Sırrahu'l Âli Hazretleri

(Velâdeti:23 Mart 1814 Çarşamba İstanbul Bâb-ı Âlî- İrtihâli:27 Aralık 1893 Çarşamba Üsküdar-Selîmiye)

Ecille-i Ricâl: Fazilet, ilim ve rütbe itibariyle daha yüksek olanlar. Büyükler

HAZRET-İ HÜDÂYÎ'NİN Mİ'RÂC-I NEBÎ SALLALLÂHU ALEYHİ VE SELLEM HAKKINDA SULTÂN I. AHMED HÂN'A MEKTUBUDUR

"Receb-i şerifin 27. gecesi Mi'râc-ı Muhammedî ile'l-makâmi'l Mahmûdi'l ahadîdir. Ta'zîm ve tefhim lâzımdır. Harâmeyn ehli kemâl mertebede ri'âyet ederler."

Ma'lûm ola ki Receb-i Şerifin on ikinci gecesi ehl-i Medine Hz. Seyyidinâ Hamza (radiyallâhü anh)'nın ('amm-i Resûldür-Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve selemin Amcası) Medîne-i Münevvere'ye bir buçuk sâ'at mesâfede Cebel-i Uhud kurbunda müstakil bir türbe-i şerifleri civârında çadırlar kurarlar, şenlikler ederler. Hz. Hamza'yı ziyâret ederler. Receb'in 23'ünde Mekke-i Mükerreme'den Recebeyn kâfilesi de gelir. Ve etrâftan gürûh gürûh urbân cem olur. **Medîne-i Münevvere'de üç gün üç gece bir cem'iyyet olur ki Hac vaktindeki kalabalıkdan ziyâdedir.**

Medîne-i Münevvere inil inil inler. Hecinler ile evlat ve ıyâli beraberinde Yemen'den, Tâ'if'ten, şarktan, Yanbu'dan daha nice kabâ'il [kabileler] gelir. Her birinin gözlerinden yağmur gibi yaş akarak ve kasâ'id okuyarak ve ***"es-Salâtu ve's-selâmu 'aleyke yâ şefi'a'l- muznibîn yâ Resûlallâh el-emân.*** **(Salât ve selâm üzerine olsun ey günahkârların şefaatçisi, ey Allah'ın Resûlü emân ver.)"** diye feryâd ve figân ederek Harem-i Şerife dâhil olup yüzlerini sürerek huzûra varır. Ve atebe-i sa'âdete sarılıp bir mertebe bükâ ederler ki insân mütehammil değildir. Bir adamın kalbi taş gibi olsa yağ gibi erir. Bu üslûb üzere üç gün üç gece Harem-i Şerifin içinde halka halka huzûra karşı otururlar, içlerinden birisi elhân-ı 'Arabî [Arabî Lâhnlar, nağmeler, besteler, ezgiler.] ile medh-i Resûle başlayıp bir miktâr okuyarak yine başlarlar. Cümlesi bir ağızdan bükâ ederek

"Merhaben bike yâ Muhammed! Merhaba,

merhabâ fi merhabâ,

yâ hilâl hel min vâdi'l-kubbâ

yâ men ezhara'd-dîne ve nebâ"

diye niyâz ve tazarru' ve istirhâma başlarlar. Harem-i Şerifin içinde hâzır olanların vücûdları bilâ-ihtiyâr lerze-nâk [titreyerek sallanarak] olup her bir mûyu [saç ve tüyleri] ok gibi libâsından dışarı çıkacak gibi olur. Gözlerinden akan yaş ta'bîr olunamaz ve kimse tâkat getiremez. Herkes mehbût olur. Üç gün üç gece bu hâl üzere geçer. Dördüncü gün akşamı ki mi'râc gecesidir. Ba'dehu salâtü'l-'asr (bâbu'r-rahme) o günde huzûra karşı bir kürsî konulup, mu'cize-i Nebeviyye ve mi'râc-ı Muhammedîyi mübeyyin manzûmeler kırâ'at olunur. Cümle eşrâf-ı belde hâzır olurlar. Harem-i Şerifin içi dışı ve meydân bir dolar ki iğne atsan yere düşmez. Güneş gurûb edinceye dek salât ve selâm ile ve bu sûretle vakit geçirilir.

Bir mehâbetli meclis olur ki vasfa gelmez. O gece tâbe- sabah 'ibâdet ile imrâr-ı vakt edilir.

Şafak vakti salât-ı fecri edâ ederler. Hecîn [hızlı yürüyen develer] ile gelenler yine hecinlerine süvâr olup ***"el-vedâ ya Muhammed el-vedâ'"*** diyerek tazarru' ve niyâz ederek kasideler okuyarak giderler. Kâfile kâfile herkes dağılır. Memleketlerine azîmet ederler. Ertesi gün Medîne-i Münevvere tenhalaşır. **Elsine-i Arab'da** [arap lisanında] **buna "Hacc-ı Nebî" ta'bir ederler.**

Cenâb-ı Hak kalbimizde 'aşk-ı Resûlu'llâhı ânen-fe-ânen müzdâd [Ziyâdeleştirilmiş] **buyursun. Âmîn.**

"O gece ibâdet yüz senelik ibâdet yerinedir." diye hadîs-i şerif vardır.

O gece bir kimse on iki rekat namâz kılsa, her iki rek'atde bir ku'ûd ve teşehhüd edip hamide ve mecîde varıp, selâm vermeksizin kalkarak sübhâneke ve e'ûzu-besmele ve Fâtiha ve sûre kıraat edip, nihâyet on ikinci rek'atde selâm verirse ba'dehû [sonra] yüz kerre

"Subhâne'llâhi ve'l-hamdu li'llâhi velâ ilâhe illa'llâhu va'llâhu ekber velâ havle velâ kuvvete illâ bi'llâhi'l-'aliyyi'l-'azîm."

deyip, **yüz defa da estâğfirullâh** dedikten sonra salavât-ı şerife getirse ve ertesi gün sâ'im olsa ne hâceti varsa revâ ola. **Meğer murâdı ma'siyyet ola revâ olmaya,** hadîs-i şerif vardır.

Bu on iki rek'at namâzın mi'râc gecesinde bir selâm edâ olunmasının sırrı şudur ki:

Mi'râc, zât-ı Ahadiyyete vuslat makâmıdır. O vuslat **on iki dâire** ile olur. On iki rek'at olmasına sebeb budur. Cümlesinin bir selâm ile olmasının sebebi cümle merâtibi kat' edip Hakka vuslat eden kimse cem'ü'l-cem makâmındadır. Cem'u l-cem' makâmı vahdet makâmıdır. Cümle kesret bir olmuştur. Onun için bir selâm oldu.

Ve ertesi günü savmın sırrı budur ki: Ol makâm cemi-i mâsivâdan imsâk makâmıdır. Duanın kabûlünün sırrı: Makâm-ı Ahadiyyete kadem basan kimse gavs-ı a'zam-ı Hakk'ın harem [ü] hâricinde merhûm ve muhterem olup bir du'âsı red olmasa gerek. Recebin 27. gecesi bu namâzı kılan ve bâ'dehû sâ'im olan kimsenin duâsı makbul olmak lâzım gelir.

Gel alem-i manâya
Mi'râc edegör mi'râc
'Azm eyle ev ednâya
Mi'râc edegör mi'râc
Var ol ulu dergâha
Er kurb-ı şehenşâha
Her demde sen Allah'a
Mi'râc edegör mi'râc
Hak cezbesin aşıklar
Bu yolda Burâk eyler
Buldunsa o hâli ger
Mi'râc edegör mi'râc
Bu alem-i ferşi ko
Ol 'âlem-i 'arşı ko
Bas ayağını yâhû

Mi'râc edegör mi'râc
Tut da'vet-i Rahmânı
Gir yoluna bul anı
Ko Hakkı ten ü cânı
Mi'râc edegör mi'râc

İBNU'L-FARİD VE EDEBÎ KİŞİLİĞİ

Hzl: Yücel BARK

Şair İbnu'l-Fârid divanında nesebi ile alakalı olarak şu bilgilere yer vermektedir.

Bir gece İbnu'l-Fârid rüyasında Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemi görür. Peygamber Efendimiz şaire nesebini sorar . O da cevaben dedesinden öğrendiği bilgilerle ona cevap verir. Nesebinin Benî Sa'd kabilesinden Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemin süt annesi Halime validemizin mensup olduğu soya kadar uzandığını söyler. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem:

"Hayır Sen neseb olarak o kabileye mensup olabilirsin fakat muhabbet olarak benim soyumdansın" [Divan, Mısır, 1290, s. 11-12; Şerhu Divâni'bni'l-Fârid Marseilles, s. 9-10]

diye iltifat ettiği yer almaktadır. O, bu durumu aşağıda verilen beyitlerle ifade etmiştir (remel):

نَسَبٌ أقْرَبُ في شَرْعِ الْهَوَى   بَيْنَنَا مِنْ نَسَبٍ مِنْ أَبَوَيْ

"Bizim aramızda gönül bağı yolu ile gelen bir neseb anne babadan gelen bir nesebden daha yakındır." [Divan,Mısır, 1879, s. 7]

**

"İbnu'l-Fârid iyi derecede fıkıh bilgisine sahipti. Hatta fıkıh alanında ictihad yapacak kadar bu ilmin inceliklerine vâkıfdı. Şair bir gün cuma namazı kılmak için camiye gider. O anda bir vâiz cemaata hitab etmektedir. Vaaz esnasında, 'Ömer b. el-Fârid bir adamı mırıldanırken görür ve buna çok kızar. Bu adama gizlice bir ders vermeyi kafasına koyar. Namaz bitip cemaat dağıldıktan sonra mırıldanan adam, şairi yanına çağırır. Îbnu'l-Fârid, adamın yanına gelince, adam ona aşağıdaki beyitleri okur, bu olay İbnu'l-Fârid'in zahidliğine sebep olur.

"Allah Teâlâ işleri kullar arasında taksim etmiştir
Âşık şiir söyler hücreler de tesbih eder."

"Ömrüme yemin olsun ki tesbih en hayırlı ibadettir ve topluluğu ıslah eder.
Bu bir kavim için yararlıdır."

**

"Kulağımla duymadan, gözümle görmeden, çaba harcamadan ve yeteneğimi kullanmadan aşkına nail oldum."

"Ben onun aşkına daha bedenim yaratılmadan alem-i ervahta erdim ve coşkum yaratılışımdan önce vücuda geldi." [Divan,Beyrut, 1879, s. 27]

**

“Kalbim bana, senin beni helak edeceğini söylüyor. Bilsen de bilmesen de ruhum sana feda olsun.”

“Eğer senin uğrunda kederi yerine getirmezsem aşkının hakkını vermemiş olurum. Benim gibisi vefakardır.”
“Benim ruhumdan başka hiçbir şeyim yok, sevgilisinin aşkı uğrunda kendisini bitiren kimse ise müsrif değildir ” [Divan,Beyrut, 1879, s. 76]

**

“Eğer mutlu yaşamak istersen onun uğrunda şehit olarak öl, yoksa bu işi yapacak aşk ehli birileri vardır.” Divan, Beyrut, 1879, s. 67

**

“O öyle bir köle ki bir gün bile efendisinin onu azat etmesini ummadı eğer sen onu bıraksan bile o seni asla bırakmaz.” [Divan,Beyrut, 1879, s. 79]

**

“Eğer müridler, Allah’ın (c.c.) salih kulların kalplerindeki tecelliyatını görselerdi, onlar gibi seyr-u sulûk etmeseler bile kendilerinden geçerlerdi.” [Şerhu Divâni’bni'l–Fârid,Mısır, II, 158]

Kaynak: Yücel BARK , İbnu'l-Farid Hayatı Ve Edebî Kişiliği, Yüksek Lisans Tezi, T.C. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doğu Dilleri Ve Edebiyatları Anabilim Dalı, Erzurum - 1998

CENGİZ HAN'IN BÜYÜK YASASI VE EHL-İ BEYT-İ MÜDAFAA

MOĞOL KANUNLARI- EK I.

Madde 10. — ***Ebu Tâlib'in oğlu Ali'nin bütün ardgelenleri (ehl-i beytin evlatları), bütün fakirler, Kuran okuyucular, fakıhler, hekimler, bilginler, rakipler ve tek başına inzivada yaşayanlar, müezzinler ve ölü yıkayıcılar vergi ve resimlerden muaftırlar.***

Madde 11. ***— Tanrının hoşuna gitmek için birer araç olduklarından bütün dinlere eşit olarak saygı gösterilmelidir.***

sh: 143-144

[slideshare id=47659190&doc=curt-alinge-mogol-kanunlar-150501151035-conversion-gate01&type=d]

MOĞOL KANUNLARI

Ortaasyalı göçebe bir milletin hukuku olmak bakımından Moğol hukukunun eski Türk hukuku ile müşterek birçok noktaları olduğu muhakkaktır. Ayrıca Cengiz'in kurmuş olduğu büyük imparatorluğun sınırları içinde birçok Türk boyları ve devletleri de kalmış olduğundan bu hukuk bundan sonraki Türk hukukuna doğrudan doğruya tesir de etmiştir. Bundan Ötürü bu hukukun temelini teşkil eden kanunlardan şimdiye kadar ele geçenleri Dr. Curt Alinge'nin içinde sistematik bir şekilde toplamış ve incelemiş olduğu ve Leipzig'de 1934 yılında yayınlanmış bulunan **«Mongolische Gesetze, Darstellung des geschriebenen mongolisehen Rechts»** adlı eserini Türkçeye çevirmekle Türk hukuk tarihi araştırmaları yolunda faydalı bir iş yaptığımız kanaatinde bulunuyoruz.

Prof. Dr. Coşkun Üçok

Kaynak: Dr. Curt ALİNGE, Moğol Kanunları, trc: Prof. Dr. Coşkun Üçok, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1967, Ankara

SAHİBKIRAN EMÎR TİMUR MUHAMMED TARAĞAY BAHADIROĞLU VE EHL-İ BEYT SEVGİSİ

"Ey Timur!
Allah Teâlâ bu yüzyılın başında
seni dini düzeltmeye görevli seçti.
Allah bu tevfiki sana bağışladı"

Ebu Bekir Taybâdi
kaddesellâhü sırrahu'l azîz

[EMİR TİMUR'A AD VERİLMESİ

Emir Timur (1320/30 – 18 Şubat 1405 –Otrar–), Özbekistan'ın güneyindeki Keş adlı küçük kasabada (veya buraya yakın bir yerde), 9 Nisan 1336'da Barlas boyuna mensup Turagay adlı bir soylunun oğlu olarak dünyaya gelmiştir (Marozzi 2006: 31). Timur, 1370'te tahta çıkmış ve yaklaşık 35 yıl hüküm sürmüştür.

Türklerde ***"Timur, Temür, Temir"*** isimleri oldukça yaygın olarak kullanılmaktadır. Demir anlamındaki bu kelime, Göktürk ve Uygur metinleri ile en eski Türkçe sözlüklerde yer almıştır. Göktürk Kitabeleri'nde, *"k(e)çe t(e)m(i)r k(a)p(ı)gka t(e)gi sül(e)d(i)m"* (Tekin 2006: 20) ifadesinde geçen kelime, Uygur metinlerinde "Tamir", "Tâmür" olarak yer almıştır. (Caferoğlu, 1968: 223). Te- mür kelimesi, *Dîvânü Lûgat-it-Türk'te* de "temür" ve "temürçi" kullanımlarında geçmektedir (DLT 1972: 117).

Timur, *Melfuzât'ta* "Çocukluk Çağı ve Şeyh Şemsüddin'in Rehberliğinde Eğitim" başlığında, kendisiyle ilgili bilgiler verirken, isminin Kur'an'dan tefeülle belirlendiği konusunda şu malu- matı vermektedir:

"Babamın adı Tarakay idi ve Keş şehrine yerleşmişti. Ben doğmadan önce babam gece bir rüya görmüş. Rüyasında melek simalı ve temiz yürekli biri karşısına çıkıp eline bir kılıç vermiş.

Pederim, kılıcı adamın elinden almış ve dört tarafa sallamış. Sonra uykudan uyanmış. Öğle vakti, babam namaz kılmak için mescide gitmiş ve mahalle mescidimizin imamı Şeyh Zeydüddin'in arkasında namaz kılmış; sonra da gece gördüğü rüyayı imama anlatmış. Şeyh, babama, "bu rüyayı gecenin hangi vaktinde gördüğünü" sormuş. Babam, sabaha yakın bir zamanda gördüğünü belirtmiş. Şeyh Zeydüddin bu rüyayı şöyle yorumlamış :

"Allah sana bir erkek evlat verecek, bu çocuk kılıcıyla cihanı fethedecek ve İslam dinini dünyaya yayacak; sakın onun eğitimini ihmal etme! Onu okut, ona hat ve Kur'an öğret".

Sonraki yıl doğumumu imama haber veren ve bana isim vermesini talep eden babama, şeyh- ten **"oğlunun adı Temur"** olsun, bu demir anlamındadır, cevabı gelmiş. Babam, mescidimizin imamı Şeyh Zeydüddin'e bana isim vermesi için gittiğinde, onun Kur'ân okumakta olduğunu görmüş. Şeyh, 67. sure olan Mülk suresinin 16. ayeti olan : **"Eemintüm men fî's-semâi en yehsife bikümü'l-arde feizâ hiye temuru"** (Göktekinin sizi yere geçirivermeyeceğin- den emin mi oldunuz? (O zaman) bir de bakarsınız yeryüzü şiddetle çalkalanıyor) ayetini okumakta imiş. Burada son kelime olan "temuru", çalkalanma anlamındadır. Bu, telaffuz olarak "Temur" kelimesine yakındır. İşte bu hadiseyle, Şeyh bana "Temur" ismini vermiş." *(Menem Timûr-ı Cihân-güşâ, Sergeşt-i Timur- leng be-kalem-i hod-ı û gerdâverende,*

(Fransız Marsil Biryon'dan tercüme eden : Zebihullah Mansurî), Tehran : be-kitâbhâne-i Mestûfî, 1382:1-2)

Temur kelimesi, Kur'an'da iki yerde geçmektedir. Bunlardan biri 67. sure olan Mülk Suresinin 16. ayetindeki **"Eemintüm men fî's-semâi en yehsife bikümü'l-arde feizâ hiye temur"** (Gök- tekinin sizi yere geçirivermeyeceğinden emin mi oldunuz? (O zaman) bir de bakarsınız yeryüzü şiddetle çalkalanıyor) *(Kur'an,* 67/16) ifadesindeki son kelime "temur", çalkalanma anlamındadır. Bir diğeri de, *Kurân'ın* 52. suresi olan Tur Suresinin 9. ayetindeki **"Yevme temuru es-semâü mevren"** (O gün gök şiddetle sallanıp çalkalanır, *Kur'an,* 52/9) ifadesindeki "temuru" kelimesi olup bu da "çalkalanma" demektir.

Onun bizzat kendisiyle ilgili böyle bir hadise nakletmesi ve konuyla ilgili olarak babasının kendisine anlattığı bazı ayrıntılardan bahsetmesi, *Melfuzât* ve *Tüzükât*'ın Timur'a ait olabileceği yolundaki görüşleri destekler mahiyettedir. Nitekim bir başka yerde, **"bir işi yapmaya niyet etsem, istişare bir neticeye ulaşınca yine *Kur'an'dan* tefeül ederek, ona göre davranırdım"** (Tüzükât-ı Timur, Timur'un Günlüğü ve Başarı Prensipleri, (Sahibkıran Emir Timur Muhammed Taragay Bahadıroğlu), Hazırlayan :Kutluhan Şakirov, Adnan Aslan, İstanbul : Kaynak Yay., 2004.: 4) demektedir.

Esas itibariyle Timur'un şahsı ve fetihleri konusunda birbirinden oldukça farklı anlatımlar ve değerlendirmeler yapılmıştır. Sözgelimi Arabşah, Timur'dan bahsederken şu olumsuz ifadeleri kullanmaktadır : "Bu madrabazın doğum yeri, Keş yöresinde Ilgar adlı bir beye ait küçük bir köydü -Allah ona Cennet yüzü göstermesin-. Oğlana, demir anlamına gelen "Timur" adı verildi; bu ad daha ileride, gençliğinde geçirdiği ve topal kalmasına neden olan bir kazanın ardından Farsça, Timur-ı leng'e, yani Aksak Timur'a dönüştü. Bu da, biraz bo- zulup çarpıtılarak Tamerlane, Türkçe'de Timurlenk biçimini aldı." (Marozzi, Justin, Timurlenk, İslâm'ın Kılıcı, Cihan Fatihi, çev. Hülya Kocaoluk, İstanbul: YKY, 2005: 32)

Oysa pek çok kaynakta, Timur'un 1400-1401 Şam kuşatması sırasında İbn Haldun'la karşılaştığı ve sohbet ettiği, Timur'un resmî akıl hocası Abdül- cebbar Harezmî (Manz 2006: 29), ünlü Hanefi âlimlerinden olduğu, Timur'un, Ahmed Yesevî türbesini yaptırdığı gibi dindar bir kişiliğe işaret eden hususlar nakledilmiştir. Türk dünyasında bir kahraman ve dindar kişiliğiyle tanınan Timur'un, Anadolu'da bilhassa Yıldırım Bayezid'i 1402'deki Ankara Savaşı'nda mağlup etmesi sebebiyle farklı tasvir edildiği bilinmektedir. Bu, biraz da Türk tarihi ve edebiyatının "Osmanlı merkezli" olarak algılanmasından kaynaklanan ve sınırlarını siyasi bakış açısının belirlediği bir hususa işaret etmektedir. Esasen Timur'un *Melfuzât'ına,* Batılı yazarlar temkinli yaklaşmış ve bu eserin Timur'a ait olmadığını savunmuşlardır. Buna karşın, Özbekistan'daki tarihçilerin ve kamuoyunun tartışmasız bir şekilde, eserin Timur'a ait olduğunu kabul ettikleri bilinmektedir. Şah İsmail, Şeyban Han ve Babür gibi pek çok Türk hükümdarının, dönemlerindeki ünlü din adamlarına gösterdikleri saygı ve yakınlık, yönetici sınıfın halka hoş görünmek ve halkın değerlerine saygı göstererek manevi bir güç kazanmak amacıyla kurgulandığı düşünülebilir. Ancak siyasi mücadelenin her alanda sürdürüldüğü bir dönemde, hükümdarın dinî bir kişiliğe sahip olmasının veya dine karşı mesafeli durmasının kamuoyuna yansıtılma biçiminin, önemli bir propaganda aracı olduğu muhakkaktır. Bu durumda, Timur gibi geniş bir coğrafyada saygıyla karşılanan ve bilhassa Özbek Türkleri arasında tarihî bir kahraman olarak kabul edilen bir şahsiyetin ad almasıyla ilgili nakledilen hadisenin, geleneksel isim verme töreni dışında, daha anlamlı bir yorum çerçevesinde ele alınması gerekir.

Kaynaklarda lâkabı, *"Emîr Timur Gürkân b. El-Emîr Taragay b. El-Emîr Berkel b. El-Emîr Aylangız b. El-Emîr İcil b. Karaçar Noyan b. El-Emîr Suguç- çin b. El-Emîr İrdemci Borula b. El-Emîr Kaçulay b. Tumanay Han"* (Togan, A. Zeki Velidî, "Emîr Timur'un Soyuna Dair Bir Araştırma" Tarih Dergisi, 26 (1972), s. 75-84. s. 75) olarak geçen büyük Türk hükümdarın, tefeülle isim almasının ve dinî hüviyetinin geniş bir Özbek coğrafyasında hâlâ etkili olduğu, Timur'un Orta Asya'da onardığı Türk mutasavvıfların türbeleri, camiler ve dinî mimariye ait eserler üzerinde gerçekleştirilen çalışmalardan da anlaşılmaktadır.

Timur gibi diğer Türk hükümdarlar, sanatçılar ve devlet adamlarıyla da ilgili kalıplaşmış siyasi ön yargıların yeniden değerlendirilmesi ve Türk tarihine yeni bir bakış açısıyla bir bütün olarak yaklaşılması zaruridir. Tarih metinlerinin sahihliği konusunda tatmin edici kanıtlardan hareket edilmesi, bizi doğru sonuçlara götürecektir. Timur'un babasından duyduğu ve bizzat naklettiği tefeülle ad verme hatırası, aynı zamanda onun yetiştiği kültürel çevreyi ve bu çevredeki manevi değerleri de ortaya koyan bir özelliğe sahiptir. Timur etrafında Orta Asya coğrafyasında oluşturulan kimlik, tefeülle ad verme geleneğinde olduğu gibi, Osmanlı tarih kaynaklarındaki imaj ve bilgilerden oldukça farklıdır. Bu durum, geniş Türk coğrafyasındaki olay, durum ve şahsiyetlerin doğru algılanması ve değerlendirilmesinde farklı bilgi kaynaklarının da kullanılmasının zaruretini ortaya koymaktadır.]

Kaynak: Prof. Dr. Ali Fuat BÎLKAN, TEFEÜL İLE AD VERME GELENEĞİ VE EMİR TİMUR'UN ADI, Giving Name With Tefe'ul And The Name of Tamerlane, Millî Folklor, 2010, Yıl. 22, SayI 85, sh: 134-137

EMÎR TİMUR -EHL-İ BEYT SEVGİSİ

Kahraman oğullarıma, devletli torunlarıma malûm olsun ki, Tanrı Teâlâ'dan ümidim vardır; benim evlâd ve nesillerimden çok kişiler uzun yıllar saltanat tahtına oturacaklardır. Buna göre saltanat kurma, devlet tutma işlerini belli tüzüklere bağladım. Kendi saltanatımı devam ettirmek için müfredat kurallarını yazıp koydum. Bu saltanat devletini ele geçirişte pek çok savaş muharebe kılıp o kadar emek ve meşakkat çektim. **Sonunda Rabb'ın yardımı, dîn-i Islâm şerâfeti, Muhammed Aleyhisselâm'a ve onun evlâd ve ashabına beslediğim muhabbet ve dostluğumdan dolayı bu büyük saltanatıma sahip oldum.**

Şimdi benim evlâd ve nesillerimden hangisi benden sonra bu saltanat devletine sahip olursa, bu kurulmuş tüzükleri gerçekleştirerek iş yapsın. Eğer saltanat işlerinde bu tüzükleri kılavuz edinirlerse, benden onlara kalan saltanat devletini uzun zamanlar ziyandan zevalden koruyabilirler.

Benim bahtı açık oğullarım, ikbâlli torunlarıma şimdiki öğüdüm şu ki, ben on iki şeyi kendime lâzım tutup, bunlar vasıtasıyla saltanatı ele geçirdim. Bu on iki şey yardımıyla büyük ülkeler fethedip cihangirlik kıldım. Bunlarla taht ve saltanatıma zenginlik ve güzellik kattım. Benzeri şekilde benim evlâd ve nesillerim de bu tüzüğe amel kılıp, benden miras kalan saltanat devletime bekçilik yapsınlar.

Birincisi; saltanat ve devletime bağladığım birinci tüzüğüm şuydu ki, Hudâ'nm dinine, Muhammed Mustafa'nın şeriatına dünyada revaç verdim. Her yerde ve her zaman İslâm dinini destekledim.

İkincisi şu ki; on iki tabaka kişilerden ordu kurup cihangirlik kıldım. Devlet, saltanat temellerini bunlarla kuvvetlendirip, meclislerimi onlarla ziynetlendirdim.

Üçüncüsü şu ki; bütün işlerimi kengeşe bağladım. Dikkat ve uyanıklılık ile tedbirler yürüttüm. Bunun vasıtasıyla birçok orduları kırıp, memleketleri kendime bağımlı kıldım. Saltanat yürütme, devlet kurma işlerinde dostlarıma iyilik, düşmanlarıma müsamahalı davrandım. Bu yolda karşıma çıkan zorlukları üstlenip, çok işlerden haberdar olsam da bilmemiş gibi göründüm.

Dördüncüsü; saltanat müessesesini töre ve tüzüğe sıkıca bağladım. İlk önce töre ve tüzüklere kendim öylesine riayet ederdim ki, bunu gören vezirler, emirler, sipahi ve raiye kendi sınırlarının dışına adım atamadılar. Her biri kendi mertebesini korudular.

Beşincisi; emirler ve sipahilerime unvan verip, onlardan altın ve gümüşü esirgemeden gönüllerine rağbet verdim. Barış günlerinde iyi makamlar verdim ki, savaş zamanlarında canlarını esirgemediler. Onların işlerini hafifletmek için kendim meşakkatlerini çekip, zorluklarını üstlenerek onları terbiye ettim. Bu tedbirlerimle emirler, sipahiler, bahadırlarımın gönüllerini alıp kendime bağladım. Ancak birlik ve ittifaklık elde edilince, bahadırlık bileğiyle kılıç vurup yirmi yedi padişah başkentini ele geçirip, kendime tâbi kıldım. İran, Turan, Rum, Mağrib, Şam, Mısır, Irak-ı Arap, Irak-ı Acem, Mâzenderân, Giylân, Şirvan, Azerbaycan, Fars, Florasan, Deşt-i Ceta, Deşt-i Kıpçak, Harezm, Hotan, Kâbilistan, Bahtarzemin, Hindistan memleketlerinin hepsine padişah olup hüküm sürdüm. Ne zaman bu ulu saltanat libasını giydiysem huzurum beni terk etti. Rahat döşeğimde bir an yatıp göz yummadım.

On iki yaşından başlayıp ok attım, bu yolda sınırsız meşakkat çektim. İstişareyle tedbirler alarak ordular kırdım; emirler, sipahilerden muhalefet gördüm. Onlardan acı sözler işitsem de, iyi kötü işler gördüysem de işitmemiş, görmemiş gibi olup sabırla iyi geçindim. Kendi elimle kılıç vurdum, iklimler fethedip dünyaya adımı duyurdum.

Altıncısı; insaf-adalet yolunu tutup halkı kendimden razı kıldım. Günahlı ve günahsıza şefkat edip hakla hükmettim. Sipahi ve raiyeye siyaset ve şefkat gösterip onları korkuyla ümit arasında tuttum. Fakir ve gariplere merhamet kılıp, sipahilere mükâfatlar verdim. Mazlumların hakkını zâlimlerden aldım. Mal zulmü, beden zulmü tesbit edilince onlar için şeriata göre hüküm verdim. Herkesi kendi günahı için sorumlu tuttum. Birisi için bir başkasını sorumlu tutmadım. O kadar kişiler ki bana kötülük yapıp yüzüme kılıç çekip işime ziyan vermişlerdi, ne zaman o işlerinden pişman olup benim penâhıma geri döndüklerinde onlara hürmet göstererek mertebelerini yükselttim. Geçmişteki kötülüklerine af kalemini çekip onu unuttum. Onlarla öyle güzel geçindim ki, gönüllerindeki evvelki işleri tümüyle çıkıp gitti.

Yedincisi; Peygamber evlâdı seyyidler, ulemâ ve meşâyih, âkil, bilgiç, danişmentler, müfessir, muhaddislerden iyilerini seçip alıp, onların izzet ve hürmetlerini yerine getirdim. Şecaatli bahadır kişileri dost tuttum. Şu sebeptendir ki, onları Tanrı dost tutmuştur. Daima âlimler, âkiller ile sohbet kurdum. Din ehlinin gönüllerini aldım. Bunların himmetlerinden nasib dilenip mübarek nefeslerinden Fâtiha istedim. Fakir ve miskinlerin hâcetlerini giderdim. Hiçbir yerde bunları eli boş çevirmedim. Hangi cinsten olursa olsun, kötü adamları kendi meclisime yaklaştırmadım. Onların sözlerine kulak vermedim. Başkaları hakkında ettikleri şikâyetleri de dinlemedim.

Sekizincisi; her sözde ve her işte sebat, ciddiyetlilik yolunu tuttum. Ne işi yapmaya kastetmiş isem, gönlüm ona bağlanıp onu bitirmedikçe ondan elimi çekmedim. Her dediğimi yaptım. Hiç kimseye baskı yapmadım. Hiçbir işte bıkkınlık göstermedim. Ki, bana

da Tanrı darlık göstermesin, işimi daraltmasın dedim. **Geçmiş padişah sultanların kanunlarım, yol yordamlarını, yapıp ettiklerini Adem'den Hâtem'e[49] dek, Hâtem'den şu ana kadar bilgiç âlimlerden sorup duruyordum.** Onların tüm yaptıkları işleri gönlüme yerleştirip, iyiliklerinden örnek alıp onunla amel ederdim.

Padişahların devletlerine zevâl getiren kötülükleri inceleyip onlardan sakınırdım. Zulümden, ahlâksızlık ve fısktan (ki, nesli bozar, açlık, veba getirir) saklanmayı kendime lâzım bilirdim.

Dokuzuncusu; raiye haliyle iyice tanışırdım. Büyükleri ağabeyler safında, küçüklerini çocuklarım yerinde görürdüm. Her yerin tabiatını, her halkın mizaçlarını, adet ve geleneklerini incelerdim. Her yerin, her şehrin ileri gelenleri ve ulularıyla dost ve bira- derlik kıldım. Onların mizâc ve tabiatlarına uygun gelen, kendi diledikleri kişileri vali koydum. Her vilâyet ve her memleketin durumundan âgâh oldum. Her yerin durumunu, sipahi ve raiye durmuşlarını, bunlar arasındaki alâkaları yazıp bana devamlı bildirmeleri için diyanetli, doğru kalemli kişilerden vâkıa yazıcıları belirledim. Eğer yazdıkları doğru çıkmazsa, onları cezalandırdım. Hükümet adamlarından veya sipahi ve raiyelerden birisinin cebir ve zulüm ettiğini işittiğimde, insaf ve adalet ile derhal onun çaresine baktım.

Onuncusu; Türk-Tacik, Arap-Acem'den herhangi bir taife veya kabile olsun eğer benim devlethaneme girdiyseler, büyüklerine hürmet ettim. Diğerlerine kendi haline göre davrandım. Onların iyilerine iyilik yaptım, kötülerini ise kendi kötülükleri ile baş başa bıraktım. Kim bana dostluk yapmış ise dostluğunun değerini unutmadım. Ona iyilik yaparak insanlık gösterdim. Kim bana hizmet etmiş ise hizmetinin karşılığını verdim. Hangi kişi bana düşmanlık edip sonradan kendi pişman olarak diz vurup huzuruma geldiyse, onun düşmanlığını unutup dostluk sevgisiyle ona hâmilik yaptım. Buna misal, ulus emîri Şîr Bahram benim yoldaşımdı. En gerekli olduğu zaman iş vaktinde beni bırakıp düşmana katıldı. Bana karşı çıkarak yüzüme kılıç çekti. Bilahare ona verdiğim tuz çekmiş olacak ki, diz vurup tekrar bana gelip sığındı. O, iş yapan, çok şey gören asil biri olduğundan, geçmişteki kötü işlerinin hepsine göz yumdum; huzuruma gelince kendisine hürmet ederek mertebesini büyüttüm. Başka davranışlarını bahadırlığına bağışladım.

On birincisi; çocuklar, akrabalar, dost biraderler, komşular, benimle bir zamanlar dostlukta bulunan kişileri, bunları devlet nimet zamanında unutmadım. Daima yoklayıp sorup, haklarını eda ettim. Kendi evlâdımdan, akrabalarımdan karındaşlık ihtimamımı kesmedim. Günah yapmış olsalar bile onları, bağlamayı, öldürmeyi buyurmadım. Her kişiyi nasıl tanımış isem öylece muâmele kıldım. Dünyanın iyiliğini, kötülüğünü çok defalar görüp ondan tecrübeler edindim. Bundan dolayı dost ve düşmanlarımla iyi geçindim.

On İkincisi; dost düşmanlığına bakmadan her yerde sipahilere hürmet ettim. Çünkü bunlar hürmete layık kişilerdir. Değerli canlarından fâni dünya için vazgeçerler. Muhârebe meydanına kendilerini atarak can kurban ederler. Eğer düşman tarafındaki bir asker kendi beyini severek ona sâdık olsa; savaş günlerinde bana karşı kılıçlar vurup meydan okumuş olsa; böyle adamı ben daha da sevdim. Eğer böyle bir kişi huzuruma geldiyse, onu başkalarına kıyasla daha değerli bildim. Vefakârlığını gördüğüm için onu bana inanan yakın adamlarımdan saydım. Hangi asker kendi devletine vefâsızlık edip onun tuz hakkını helâl

49 Peygamberlerin sonuncusu demektir; Hz. Muhammed Aleyhisselam sallallâhü aleyhi ve selleme verilen unvandır.

etmeden zor zamanında ondan yüz çevirip bana gelmişse, böyle adamı kendime en kötü düşman olarak bildim. Toktamış Han Savaşı'nda onun emirleri benimle anlaşarak öz hanlarından yüz çevirdiler. **Öz hanlarının tuz hakkını unutup bana gelip katıldılar. Lâkin ben bunların yaptıkları bu vefasızlık işleri gerçi kendime fayda olsa da, sevmedim. "Öz devletine nasıl bir vefâ gösterdin ki, bana ne yapacaksın?" diye onlardan nefret ettim.**

Yine benim tecrübemle sabittir ki, hangi devlet eğer dinî ve ahlâkî temel üzerine kurulmazsa ve de onun siyasî işleri töre-tüzük kanunlarına sıkı bağlanmaz ise, öyle devletin câzibesi gider, heybeti yok olur. Böyle devlet çıplak kişiye benzer ki, onu görenler iğrenip gözlerini yumarlar. Veya bir eve benzer ki, onun üstü açık, kapısı, perdesi yoktur; insanlar, insan olmayanlar sık sık girerek ayakaltı ederler. Bunun için ben İslâm dininin kanun ve kurallarının üzerine kendi saltanatımı kurdum. Siyaset işlerini töre-tüzüğe bağlayıp pekiştirdim. Devlet işlerinde karşılaştığım büyük küçük vakıalarda töre-tüzüğü kullanarak başarılı oldum. Benim yaptığım birinci tüzük İslâm dinine revaç verip Muhammed Aleyhisselâm şeriatmı kuvvetlendirmek oldu. **Her yerde ve her şehirde İslâm dini, Muhammed Aleyhisselâm şeriatıyla saltanatımı süsledim.** Peygamber nesli seyyidlerden liyakatli birini sadâret unvanıyla İslâm reisi yaptım. Ona ferman verdim ki, tüm vakıfları nezaretten geçirince onlara mütevelliler koysun. Her şehir ve memlekete kadı, müftü, muhtesib belirlesin; seyyidler, ulemâ, meşâvihler ve diğer dinî hak sahiplerine suyurğal[50] tayin etsin diye, halk kadısı ve asker kadısı tayin edip her birini bağımsız olarak ayırdım. Müslümanlara iyiliği emredip kötülüklerden vazgeçirmeleri için her memlekete bir şeyhülislâm gönderdim.

Yine ferman çıkardım: Her şehirde mescidler, medreseler, hanlar imar etsinler; yolcu misafirler için yol üstüne saraylar kursunlar; yolları düzeltip sulara köprü bağlatsınlar. Her şehre âlimler, müderrisler tayin ettim ki, onlar Müslümanlara dini öğretip, şeriat yollarını bildirsinler. Tefsir, hadis, fıkıh ilimleri üzerine ders versinler. Yine buyurdum; bana tâbi tüm memleketlerde şeriat işlerinin nasıl yürümekte olduğunu kadılar başkanı bana devamlı bildirecektir. Buna benzer her il ve her şehre kendi başına bir adalet âmiri koydum. O sipahi ve raiyenin örf-adetlerinde rastlanan nizalı işleri halledip bana sürekli haber verecektir. Yeni bu düzeni kurup İslâm dinini düzelttim. Islâm ülkelerinde şeriata revaç verdim. Bunun ünü dünyaya duyulup İslâm dininin geliştiği haberi tüm ehli İslâm'ın kulağına yetişince İslâm âlimleri fetva çıkararak etrafa yazmışlar ki, **"Allâh-u Teâlâ her yüzyılın başında Muhammed Aleyhisselâm dinine revaç verici ve yenileyici bir kişi çıkarıyordu. Bu sekiz yüzüncü[51] yılda Emîr-i Sahibkıran[52] İslâm dinine revaç verdi. Bundan dolayı bu yüzyılın din yenileyicisi bu kişidir."**

Yine bu zamanın büyük allâmelerinden olan Mîr Seyyid Şerif [53] bu hususta bana bir mektup yazmıştı ki, onun nüshası şudur: *"Allahümme unsur men nasareddîn, vahzul men*

50 Han tarafınca verilen çiftlik, malikâne, yurtluk vb. hediye.

51 Hicrî yüzyıl.

52 Timur'un fahri adıdır. Zöhre (Venüs) ve Müşteri (Jüpiter)'in birbirine yaklaştığı halete "Kıran burcu"denir. Timur bu zamanda doğmuştur. Böyle çocukların ileride saltanat ve saadet sahibi olacağına inanılmıştır.

53 Veya Mîr Seyyid Şerif Ciircânî (1330-1414), Gürcanlı ünlü filozof âlim. Timur onu 1387'de Semerkand'a getirmiş ve o burada Dâru'ş-Şifâ'da ders vermiştir.

hazaleddîn" [54]*.* Önceki ve sonraki İslâm ulemâsının tümü ağız birliğiyle ittifak ederek demişler ki, Allâh-u Teâlâ her yüzyıl başında İslâm dinini yenileyici bir kişiyi çıkaracak; Allah'a hamd ü senâlar olsun ki, bu sekiz yüzüncü yıl başına Emir Sahibkıran'ı din yenileyicisi olarak gönderdi. O da tüm vilâyet ve memleketlerde dini Muhammediye'ye revaç verdi. Geçmişteki büyük ulemâ her yüzyıl başında gelen din yenileyicilerini inceleyip şöyle demişler:

54 "Allah'ım! Kim [Muhammed] dinine yardım etse, sen de ona yardım et; kim onun dinini hor görürse, Sen de onu hor gör."

Hicretten sonra birinci yüzyılın başında gelen din yenileyicisi Halife Ömer bin Abdülazîz[55] idi. Hâricîler minbeilerden Hz. Ali'ye sitem ederek lanetlediler. Din zayıf olduğundan kimse onları engelleyemedi. Şundan dolayı ki, o günlerde İslâm ehlinin ittifakı bozulmuştu. Bunlar içinden bir taife kişiler çıkıp, dört halifeye sitem edip lanetler okuyorlardı. Yine bazıları Hz. Ali başta olmak üzere, İmam Hüseyin, Hz. Abbâs hakkında edeb dışı sözler söylerlerdi. Ne zaman Ömer bin Abdülazîz halife olduysa, bu işlerin hepsini yok edip dine revaç verdi.

İkinci yüzyılın başında gelen din yenileyicisi, halife Me'mûn bin Hârûn er-Reşîd idi. O, İslâm dininde boy gösteren yetmiş iki türlü bâtıl mezhebleri bastırarak hak mezhebi olan Ehl-i Sünnet'e revaç verdi. İmam İbn Mûsâ Ca'fer'i[56], Allah ondan razı olsun, Horasan'dan getirip kendine veliaht yaptı. Onun dediğine ve önerilerine göre memlekete hükmetti.

Üçüncü yüzyılda çıkan din yenileyicisi Halife Muktedir Billâh Abbasî [57] idi. Bundan önce Karmatîler[58] kavmi çıkıp bunların reisi Ebû Tâhir hac mevsiminde Mekke'ye hücum edip arefe günü hacılardan otuz bin kişiyi şehid etti. Haceru'l-Esved'i yerinden çıkarıp götürdüler. Gittikleri yerleri yağmalayıp İslâm şehirlerini çok tahrip ettiklerinden İslâm dini zayıf düştü. Halife Muktedir, bunların üstüne askerle yürüyüp boyun eğmeyenlerini öldürerek onların fitnesini bastırdı. Böylece İslâm dinine revaç verdi.

Dördüncü yüzyılın başında çıkan kişi İzzüddevle Deylemi[59] idi. O dönemin halifesi Muti Emrullah[60] zevk ve sefaya girişmiş olup türlü fısk fesad işlere düşkün idi. Onun emrindeki valilerin de cebir ve zulümleri haddini aşıp fısk fesad çoğalınca, İslâm dini zayıflamıştı. İzzüddevle bu halifeyi tahttan düşürüp, onun oğlu Tâyi Billah'ı[61] halife yaptı. Sonra şeriat dışı işleri yok edip dine revaç verdi.

Beşinci yüzyılda din ve şeriata revaç veren Sultan Melikşah Selçukî'ydi[62]. Şeyh Ahmed Cami[63], Hakim Senâî[64] gibi zâtlar onun zamandaşları olup sultan onların ihlâslı müridiydi. Bu devirde de dinsizler, ilimsizler çoğalarak İslâm dinini zayıf düşürmüşlerdi. Melikşah Selçukî dinsizliği yok edip, İslâm dinini geliştirmeye azimle girişti. Kendisi başta olmak üzere dîn-i Muhammediye'ye öylesine boyun sundu ki, şeriata aykırı hiçbir iş ondan kaynaklanamazdı.

Altıncı yüzyılın başında çıkan din yenileyicisi Gazan Han İbn Argun Han İbn Hülâgû Han[65] idi. İslâm şehirlerini Moğollar istilâ edince İslâm dini çok zayıf düşmüştü. Din revacı için Allâh-u Teâlâ Gazan Han'ı harekete geçirdi. O, bir anda yüz bin Türk askeriyle beraber Lâr Çölü'nde Şeyh İbrahim Hamevî şâhidliğinde iman getirip Müslüman oldu. Dilleriyle iman kelimesini söyleyip, küfür ve bid'at işleri bıraktılar. Tüm memleket şehirlerinde şeriata revaç verdiler.

---

55 Emevî sülâlesinden sekizinci halife (712-720).

56 Veya Ali ibn Mûsâ Ca'fer, Ehl-i Beyt'in sekizinci imamı (765-818).

57 Abbâsi sül6lesinden on dokuzuncu halife (908 -932)

58 Ismailîlerin bir kolu, IX. yy'da Mezopotamya güneyinde ortaya çıkmıştır.

59 Büveyhî sülâlesinden padişah. İran'da 967-968'lerde hükmetmiştir.

60 Abbâsî halifelerinden (946-974).

61 Abbâsî halifelerinden (974-991).

62 Veya Sultan Sancar ibn Melikşah, Selçukî sülâlesinden İran'da hükmeden padişah (1118-1157). Gaznevî dönemi ünlü şair (1070-1140).

63 Horasanlı ünlü hadis âlimi ve mutasavvıf şair (1049-1142).

64 Gaznevî dönemi ünlü şair (1070-1140).

65 İllıanlı (Moğol) sülâlesinden, İran, Azerbaycan ve İran'ın padişahı (1295-1304).

Yedinci yüzyıl başında gelen Olcaytu Sultan bin Argunhan ki, bunun lakabı Sultan Muhammed Hudâyibende[66] idi. Biraderi Gazan Han'dan sonra[67] saltanat tahtına oturdu.

Bir gün o işitti ki, "Bu günlerde din işleri o kadar güçleşmiştir ki, namaz kılan Müslümanlar teşehhüdden sonra Muhammed'e salâvât söylemiyorlar".

Bu sözü duyunca kendisi kalkarak Sultaniye[68] Camii'ne teşrif buyurdu. Tüm İslâm ulemâsı orada hazır oldular. Sonra sultan ulemâdan:

"Namazda peygambere salâvât getirilmesinin hükmü nedir?" diye sordu. Onlar dediler ki:

"Allahii Teâlâ namazda Peygamber'e salâvât söylemeyi emretmiştir. Eğer namazda salâvât söylenmezse, Şâfi'î mezhebince namaz bozulur. Hanefî İmam A'zâm'a göre namaz mekruh olur."

O zaman sultan sordu: "Diğer peygamberlere salâvât söylendiğinde neden onların âl-i evlâdını eklemiyorlar da, bizim peygamberimize salâvât söylenirken Al-i Muhammed diye ekliyorlar?"

Ulemânın hepsi bunun cevabında aciz kaldılar. O zaman sultan dedi ki:

"Bu hususta gönlüme iki şey gelir.

Birincisi şu ki, düşmanlar peygamberimiz Muhammed Aleyhisselâm'a 'ebter' dediler. Tanrı ebterliği onlara nisbet etti. Dünyadan nesilleri kesilerek onlardan hiç kimse kalmadı. Kalsa bile namsız-nişansız olup onları tanıyan olmadı. Ancak peygamberimiz Muhammed Aleyhisselâm'ın evlâdı o kadar çoğalmış ki, onların sayısını Allah'tan başka kimse bilmiyor.

İkincisi şu ki, geçmiş peygamberlerin dinleri sürekli değişim içinde olup, daimî değildi. Çünkü her peygamber kendi çağına uygun din getirirdi. Fakat İslâm dini değişmekten muaf olup kıyamete dek bu halde korunur. İşte böyle olunca Muhammed ümmetine lâzım olur ki, Peygamberimize salâvât söylenirken âl-i evlâdını eklemeliler. Çünkü herkesçe malûmdur ki, İslâm dinini muhâfaza edenler, Kur'ân ve hadisin manasını söyleyiciler, ulu ulemâ Allah Resûlü'nün evlatlarıdır. Peygamberler ilmine sahip olan kişiler çoğunlukla bunlardır. Müslümanlar din ilimlerini, imanı, İslâm'ın farz ve vâciblerini onlardan öğreniyorlar. Din işlerinde onları takip edip, hürmet etmeyi kendilerine zaruret bilirler."

Sultan'ın sözü buraya kadar geldiğinde camiyi dolduran ulemâ ve diğerleri gür sesle Peygamber ve Al-i Peygamber'e salâvât okudular. O zaman sultan dedi ki: "Peygamberimizin âlinden en önde olanı Hz. Ali'dir. En sonuncusu İmam Mehdi Ahirzaman'dır. Gerçekten, İslâm mülkü Muhammed Aleyhisselâm'ın mülküdür. Bundan dolayı onun evlâdının izni olmadan onun mülküne el atmamamız gerek. Eğer kendi isteğimizce iş yaparsak, zorbalık yapmış oluruz." Sonra emretti ki, Eh-li Beyt namına hutbe okuyup, onların adına akçe çıkarsınlar. Bunu görünce ulemâ da: "Olcaytu Sultan dîn-i şeriat'a bu yüzyılın revaç vericisidir." diye fetvâ yazdılar.

Şimdi sekizinci yüzyılın başında çıkan din yenileyicisi Emir Sâhibkıran'dır ki, âlemdeki memleket ve şehirlerde dîn-i şeriata revaç verdi.

Seyyidlere hürmet edip ulemâyı şereflendirdi. Peygamber hânedânı zürriyetinin izni ve

66 İlhanlı sülâlesinden hükümdar (1304-1317).

67 1304 yılında.

68 Olcaytu Han kurduran şehir (şimdiki İran Azerbaycan'ında), o zamanlar İlhanlı devletinin başkenti.

önerileriyle onun mülkündeki işleri yerine getirdi."

Ulema reisi Mîr Seyyid Şerifin yazdığı bu hat bana yetişince Tanrı'ya şükran getirip, Muhammed'e, Al-i Muhammed'e salâvât okuyup Allah'a yalvardım. Şöyle ki, bana tevfik verip din yenileyicilerden, İslâm şeriatına revaç vericilerden kılsın.

Sonra bu hattı alıp pîrim Ebû Bekir Taybâdî'ye gönderdim. Kenarına şu sözleri yazıp geri göndermişti: **"Din ve şeriata revaç verici Timur Sahibkıran'a malûm olsun ki, bu iş Kutb-ı Saltanat'a Allah tarafınca verilen en ulu nimettir. Din yenileme, şeriata revaç verme tevfîkini Tanrı sana bağışlamıştır. Ne kadar çok iyilik yaparsan, o kadar karşılığını alacaksın."**

Pirime göndermiş olduğum bu mektup onun yazısıyla ziynetleşip bana yetiştikten sonra, Resûlullah evlâdı seyyidlere hürmetini artırıp, İslâm âlimlerinin derecelerini yükselttim. Şeriat'ın revacına evvelkinden de çok çalıştım. Bu mektup mazmununu, benim vâkıalarımın toplandığı tarih defterine yazmayı emrettim.

Din ve şeriat tüzüğünü düzenleyip bitirdikten sonra, kendi saltanatımın nıiiessesesinin tüzüğüne giriştim. Saltanat ve devlet mertebelerini töre-tüzüğe sokup muhkemledim.

Saltanat mertebelerini muhafaza tüzükleri şunlardır:

Birincisi şu ki; öz saltanatımı İslâm dini üzere kurup, Şeriat-ı Muhammediyye ile onu sıkı bağladım. Saltanatımı devlet mertebelerini töre tüzüğe bağlayıp öyle muhâfaza ettim ki, benim saltanatıma ziyan vermeyi hiç kimse düşünemez oldu.

İkincisi; tüm sipahi ve raiyeyi ümit ve korku arasında tuttum. Dost düşman ile anlaşma yolunu tutup, kusurlarını bağışladım. Kendim işittiğim halde onların kötü sözlerini duymazlıktan geldim. Dost düşmandan her kimse bana sığınıp gelirken, dostları Öyle bir makamda tuttum ki, onlar gün gittikçe dostluklarını büyüttüler. Düşmanlara iyi muâmelede bulunduğumdan ötürü düşmanlığı dostluğa değiştirdiler. Benim üzerimde kimin, ne gibi hakkı geçmişse, onun hakkını hiçbir zaman unutmadım. Önceleri, sonraları kiminle tanışmış isem onu nazardan dışlamadım. Devlet güneşim yeniden doğarken bana katılan iyi-kötü kişiler, ister iyilik, ister kötülük yapmış olsalar bile, ben saltanat tahtına oturduktan sonra onlara yaptığım iyilikleri görünce rüsva oldular. Ne kadar bana kötülük yapmışlarsa da yapmamışlar gibi görüp, günah defterinin üzerine af kalemini çektim.

Üçüncüsü; hiç kimseden öç almayı düşünmedim. Tuzumu tadıp bana kötülük yapanları Tanrı'ya havale ettim. Iş gören, sınavdan geçen bahadır kişileri korudum. **Akıllı âlimler, fâzıl seyyidler, himmetli asilzade kişileri kendime yakınlaştırdım.** Kötü nefisli himmetsizleri, gönlü bozuk akılsızları meclisimden kovdum.

Dördüncüsü; güler yüzle, merhametle, şefkatle halkı kendime râm ettim. Mümkün olduğu kadar özümü cebir ve zulüm yapmaktan sakladım. Bu çağda pîrim bana şu mektubu yazdı: “Allah'ın yardımı ulaşmış nusretli Timur'a malûm olsun ki, saltanat müessesesi Tanrı müessesesinin nüshasıdır. Ki, onda işçiler, işi yönetenler, toskavullar[69], işe nezaret edenler, nâibler vardır. Her biri öz yerinde öz işleriyle iştigal ederler. Her birisi kendi mertebesini aşmazlar. Daima Allah'ın emrini bekleyip dururlar. Şimdi sana da dikkat ve uyanıklık lâzım ki, vezirler, komutanlar memurlar, leşkerlerin her biri öz mertebelerinde olup senin

69 Bekçi, korumacı; kordon.

buyruğunu bekleyip dursunlar.

Her taifeyi, her kavmi kendi mertebelerinde tut. Böyle yaparsan, saltanatın tertiplenip devlet intizâma girer. Eğer her şeyi, her kimi öz mertebesinde tutamazsan, saltanatına bundan çok ziyan gelir. Böyle olunca herkesi seviyesini bilip, her şeyin ölçüsünü alıp buna uygun iş yapman lâzımdır. Muhammed evlâdının mertebelerini diğerlerinkinden yükseltip, onların hürmetini artır. Bunlar için her ne kadar iyilik yaptıysan, onu israf sanma. Çünkü hangi iş Hudâ için yapılıyorsa onda israflık yoktur. On iki taife ile devletine süs ver, bunlarla saltanatını kur. Vesselam".

Bu mektup pirimden gelince onda emredilmiş olanları gerçekleştirerek her şeyi başardım.

Saltanatımın mertebelerini tertip ve intizâma bağladım. Saltanat işlerimin hepsini töre-tüzüğe bağlayıp, on iki taifeyle onu sağlamlaştırdım.

Bu on iki taifeyi devlet müessesesinin on iki ayı, saltanat feleğinin on iki burcu saydım.

Birinci taife; seyyidler, ulemâ, meşâyih, fâzıl kişileri kendime yakınlaştırdım. Bunlar benim devlet sarayıma daima gelip giderler, meclisimi bezeyip süslerlerdi. Dinî, hükmî, aklî meseleleri birlikte incelerlerdi. Din işlerini, helâl-haram meselelerini ben bunlardan soruyordum.

ikinci taife; akıllı bilgeler, istişâreye yarayacak bilgin kişiler, uyanık, sezgisi kuvvetli, iş görmüş sipahiler, ardını düşünüp ileriyi gören yaşı Lilu kişilerdir. Bunları kendimin has meclisime katarak onların söz ve işlerinden tecrübeler alırdım.

Üçüncü taife; dindar, Hudâ'dan söyleyen, terki dünya etmiş kişilerdir. Bunlara çok hürmet gösterirdim. Gönlümdeki maksadımı söyleyip halvette bu taifelilerden dua dilenirdim. Meclislerde, muharebe meydanlarında bunların mübarek nefeslerinden çok bereket buldum. Savaş günlerinde sıkıldığımda bunlardan zaferler gördüm. Şöyle ki, Toktamış Han Savaşı'nda düşman leşkerinin çokluğundan, askerim az ve aç olduğundan yenile-yazdılar. Bu zamanda Mir Ziyâeddîn Sebzvârî, sahibi dua idi. Başını yalın kılarak benim için Allah'tan zafer dileyip duaya el kaldırdı. Duası henüz bitmeden duanın etkisi görülüp askerlerim düşmanı kaçırdılar. Yine bir defasında benim harem sarayımdan olan biri ağır hastalanarak ölüme yaklaşınca duacı seyyidlerden on iki kişi bir araya geldiler. Her biri kendi ömründen birer yılı ona bağışladılar. O şifa bulup, yine on iki yıl dünyada yaşadı.

Dördüncü taife; noyanlar[70], binbaşılar, komutanlardır. Bunlara öz meclisimden yer verip, mertebelerini yukarı tuttum. Bunlarla sohbetler eder, her konuda soru sorar idim. Muharebe meydanlarında kılıç vuran, iş gören, sınav geçiren, şecâatli bahadırları başkalardan fazla kendime yakın tutardım. Muharebe meydanlarına giriş çıkışları, topluluk bozup, saf kırmayı, mızrak saplayıp kılıç vurmasını, tüm vuruş savaş işlerini bunlardan sorardım. Sipahicilik işlerinde onlara dayanarak, onlarla istişarede bulunurdum.

Beşinci taife; sipahi ve raiyedir. Bunlara aynı gözle bakarak, hepsini eşit gördüm. Sipahilerden çıkan bahadırları, dilâverleri, otağa[71], kuşak sadaklarla ödüllendirip mertebelerini yükselttim. Her il ve her memleketin ulularını, reis ve aksakallarını hürmet kıldım. Onlara mükâfat verip faydalandım. Sipahileri her zaman göz önümde hazır

---

70 Yüksek rütbeli komutana denir.

71 Baş giysisine takılacak, değerli taşlarla süslenmiş nişan.

bulundurdum. Onların aylık ücretlerini sordurmadan verirdim. Şöyle ki, Rum yürüyüşünde aşağı yukarı yedi yıllık gıda masraflarını sipahilere peşin verdim. Sipahi ve raiyeyi böylece tuttum ki, bunlardan biri diğerine üstün gelip sert konuşamazdı. Üst-ast dereceli tüm sipahileri kendi mertebelerinde şöyle muhâfaza ettim ki, haddinden dışarı hiçbirileri adım atamazlardı. Bunların mertebelerini çok da yükseltip şaşırtmadım, çok da düşürüp gönüllerini çökertmedim. Hangisi göze çarpar bir hizmeti başarırsa ödül hediyeler verip, ona başkalardan farklı hürmet gösterdim. Kimin aklını, şecaatini sınav terazisinde ölçüp diğerlerinden daha fazla gördüysem, onu eğiterek emirlik derecesine kadar yetiştirdim, Sonra gösterdiği hizmete göre makamını da yükseltirdim.

Altıncı taife; akıllı, tecrübeli güvenilir kişiler ki, saltanat sırlarını onlarla istişare etmeye lâyık idiler. Bu taifeyi iç işlerimden sorumlu kılıp, gizli işler ve sırları bunlara teslim ettim.

Yedinci taife; vezirler, başkâtibler, yazıcılardır ki, saltanat sarayını bunlarla süsledim. Bunları memleket evlerinin aynası kıldım. Tüm ülkelerdeki hükümet işlerini, günlük olayları, sipahi ve raiye- nin durumunu bana bildirirdiler. Bunlar devlet hâzinelerini zenginleştirip, saltanat mülkünde görünen açıklan uygun tedbirlerle kapatıp, memleket refahı için daima faaliyette bulunurlardı.

Sekizinci taife; hekimler, tabibler, müneccimler, mühendisler. Ki, saltanat müessesesinin kalkındırıcısıdırlar. Bunları etrafıma topladım. Hekim-tabib beraberliğinde hastalan tedavi ettirirdim. Müneccimlerden vıldız yürüyüşünü, felek devirlerini teyid edip, mutlu mutsuz günleri onlardan sorar idim. Mühendislerin Ölçümlerine uygun, gösterdiklerine göre yüksek imaretler kurup, bağ bostanlar yaptırdım.

Dokuzuncu taife; tefsir, hadis âlimleri başta olmak üzere dünya tarihçileridir ki, onları toplayıp yanımda yer verdim. Peygamberler, evliyâ kıssaları, padişah haberleri, bunların saltanat tahtına nasıl yetiştiklerini, devletlerinin hangi sebeplerden dolayı zevâle uğradığını bunlara sorup işitir idim. Her birinin iş ve sözlerinden tecrübe çıkarıp, geçmiş gelecek dünya vakıalarından haberdar olurdum. Onların sayesinde gelmiş geçmiş âlem durumundan haberdar olurdum.

Onuncu taife; hüner ve zanâat sahipleridir. Bunların her sınıfa mensub hünerlilerinden devlethaneme getirip, öz karargâhımdaki mertebelere tayin ettim. Seferde, hazarda askerin gereken levâzımâtım daima hazırlardılar.

On birinci taife; meşâyih, sûfîler, terk-i dünya olup Hudâ'yı tanıyanlardır. Bunlarla da yakînen tanıştım. Onlarla sohbetler düzenleyip âhiret için faydalar aldım. Hudâ'nın sözünü işitip, bunların kerâmetlerini gördüm. Bu taifenin sohbetlerinden canım rahatlayıp, özüm çok huzur bulurdum.

On ikinci taife; yurttan yurda, elden ele yürüyen tacirler, dolaşıp şehir gören gezgin sefer ehlidir. Dünya haberlerini bana iletmeleri için bu taifenin sefer yollarını kolaylaştırıp, her zaman destekleyip, gönüllerini ferahlatırdım. Tacirlere, kervanbaşılara, yolculara kılavuzlar tayin ettim. Hotan[72], Çin[73], Çin-i Maçin[74], Hindistan, Arabistan, Mısır, Şam, Rum, Cezair,[75]

---

72 Doğu Türkistan'daki bölge ve şehrin adıdır.

73 Şimdiki Çin'in merkez ve doğu kısmına denir.

74 Güney Çin, diğer adı Tabğaç'tır.

75 Veya el-Cezîre. Kuzey Mezopotamya kastedilmektedir.

Frengistan[2*] yerlerine varıp, oraların en nefis mal matahlarından devlete lâyık nadideler getirsinler ve de orada yaşayan kişilerin durumlarından bana haber versinler. Oranın hükümetleri, raiyesi nasıl iş yapmakta olduklarını öğrenip gelince bana bildirsinler.

Sh: 71-85

Benim de şöyle işittiğim oldu. Peygamberimiz Muhammed Aleyhisselâm'dan sormuşlar:

"Eğer siz peygamber olmamış olsaydınız hangi işi yapacaktınız?" O zaman Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem: **"Padişahlar hizmetinde olup, Hudâ bendelerine iyilik yapardım."** demiştir.[76]

Sh: 96

TÜRLÜ MEMLEKET AHÂLİSİYLE MÜNÂSEBET, ONLARIN AHVÂLİNDEN HABERDÂR OLMA VE DE DİN BÜYÜKLERİ, EVLİYA MEZARLARINI ONARMA, VAKIF VE NEZİR İŞLERİNİ DÜZENLEME TÜZÜĞÜ

Emrettim; fethedilen her memleketteki sipahiler kendi istekleriyle boyun eğerek gelirlerse, onlara leşker sırasından askerlik yeri versinler. Oranın halkını kötü hâdiselerden, katiden, esir olmaktan, talandan, onların mal, dünya ve eşyalarını yağmadan korusunlar. O memleketten düşen ganimet malları hesabını yapsınlar. Yerli ulemâ eşrafını aziz tutsunlar. Beyler, aksakallar ve köy çiftçilerini, ziraatçıları destekleyip gönlünü alsınlar. Halkı ümit ile korku arasında tutsunlar. Eğer suç işlerlerse yaptıklarına göre cerime kessinler.

Yine ferman verdim; bizim elimize geçen her memlekette oranın ulemâ, fuzalâ, seyyid, dervişler, halvete çekilen âbidlerine suyurğal, aylık mâişet tayin kılsınlar. Çalışamayan, fakir-miskin, felç, körlere günlük nafaka versinler. Müderrislere, mekteb öğretmenlerine aylık mâişet belirlesinler. Her yer, her şehirde geçmiş evliyâlar mezar ve makbarelerine yer-su vakfedip, kilim, taam ve çıraklarını temin etsinler.

İlk önce, Emîru'l-mü'minîn Hazreti Ali Şâh-ı Merdân ibn Ebî Tâlib kerremallâhü vechehü ravzalarına Dicle, Necef yerlerinde vakıf ayırsınlar.

Kerbelâ şehidi İmam Hüseyin radiyallahü anh, evliyâlar reisi Şeyh Abdulkadir Geylânî, İmam-ı A'zâm Ebû Hanîfe rahmetullahi aleyh ve bunlardan başka Bağdat'taki her evliyâ, meşâyih mezarlarına lâyık tarzda yer-su vakıf belirlesinler.

İmam Mûsâ Kâzım[77], İmam Muhammed Tâkî[78], Selmân-ı Fârisî'lere Cezire[79] ve Medâin'den[80] verimli arazileri vakıf kılsınlar. İmam Ali ibn Mûsâ'nm mübarek ravzalarına, Kütahbest nahiyesi ve Tus şehri etrafındaki yerlerden vakıf etsinler. Ve kilim, çirak, taamlarını temin etsinler.

Yine şöyle emrettim ki; İran ve Turan'daki meşâyih mezarlarının her birine nezir ve vakıflar tayin etsinler.

Yine buyruk verdim; şöyle ki, bize tâbi tüm memleketlerde dilencileri toplasınlar. Aralarında

76 Kaynaklarda böyle bir hadis tesbit edilmedi.

77 Mûsâ el-Kâzım bin Ca'fer es-Sâdık. Şîîlerin yedinci imamı. Vefatı m. 799.

78 Muhammed el-Cevad bin Ali er-Rızâ. Şîîlerin dokuzuncu imamı. Vefatı m. 835 olabilir.

75 Cizre olmalı; şimdi Türkiye'nin Şırnak iline bağlı ilçe merkezidir.

80 Bağdat'ın 65 km. güneydoğusundaki kadim şehir. Enûşirevan zamanında İran'ın Dicle kenarındaki yedi büyük şehrinin ortak adı.

çalışmaktan aciz olanları varsa onlara günlük yiyecek verip ve nafaka kesip ileride dilencilik yapmayacakları hakkında resmî hüccet alsınlar. Eğer tekrar dilencilik yaparlarsa, ırak yerlere sürsünler ki, benim elim altında olan memleketlerden dilencilik âdeti kaldırılsın. Çalışabilenleri çalıştırsınlar.

Sh: 119-120

Pîrim bana yazdı ki:

"Hudâ ve Peygamberi'nin hükmüyle amel et. Resûlullah'ın evlâd ve nesillerine yardımda bulun. Hudâ mülkünde yaşayıp, Hudâ nimetlerini yiyip, yine de O'na ve peygamberine düşmanlık kılan padişahları Hudâ mülkünden çıkart. Hudâ mülkünde adalet et ki, demişler: **'Mülk küfürle durabilir, zulümle duramaz.'** Kötü fiil, kötü işlerden Hudâ mülkünü arındırıp temizle ki, kötü taam bedene nasıl bir ziyan kılarsa, kötü işler âleme böyle ziyan verir. Zulümün kalıntısını bile bırakmadan yok et, onun izini sil. Zâlimin dünyada uzun yaşamakta olduğunu asla onun iyiliğinden görme. Zâlim-fâsıkların uzun yaşayışlarının sebebi şu ki, kendilerinde var olan tüm kötülükleri yüzeye çıkarıncaya dek Hudâ onlara mühlet verir. Vakti bitince İlâhî kahrın gazabına aniden maruz kalacaklar. Bazı vakitte zâlimler fâsıklar İlâhî gazaba uğrayıp zindana, açlığa, kıtlığa, savaş kavgalara, ani ölüme giriftar olurlar. Bazen iyi kişiler de kötülerin uğursuzluğundan afete uğrarlar. Şöyle ki, kamış ormanına ateş düştüğünde yaş kuru bakmadan hepsini yakar. Kâfir zâlimlerin terakkisine, fâsık-fâcirlerin gelişmesine hayran olup yine yanlışa gitme. Kâfir zâlimler, fâsık-fâcirler her ne kadar zulmü hıyanet, fısık, fesad kılsalar da işleri revaçtadır; gittikçe naz-nimetleri çoğalıyor, bunların Hudâ'nın hoşuna giden bir şeyi vardır diye kuşkulanma. Belki bunun sebebi şu ki, bir gün Hudâ'sını tanıyıp, iman-insafa gelecekler. Her ne kadar kötülük yapsalar bile yine de rızklarını vermekte olan Tanrı'ya ikrar kılıp, onun nimetlerine şükür kılsınlar. Eğer kılmazlarsa sonunda Hudâ'nın kahır gazabına maruz kalacaklar."

Pirimden bana bu name gelince, kâfir zâlimler, fâsık-fâcirler, dinsiz-münâfıklar elinden Hudâ mülkünü çekip alıp, onları yok etmek için gayret kemerini bağladım.

Sh: 115-116

Pîrim Zeynüddîn Ebû Bekir Taybâdî [81] bana yazmıştır ki;

"Ey muzaffer Timur!

Devlet işlerinde şu üç şeyi ihmal etme:

Birincisi istişâre, İkincisi sabır, üçüncüsü sağlam ve uyanıklıkla iş yapma. Çünkü istişâresiz giden saltanat yolu yanlış, sonu pişmanlık olur. Saltanat işlerini yürütürken hiçbir şeyi istişâresiz yapma ki, pişmanlık duymayasın. Şunu da bilmen gerekir ki, saltanat işlerinin tamı tamına yarısı bu yolda karşılaşacağın her türlü zorluğa sebat göstererek sabretmektir. İkinci yarısı ise, bazı şeyleri bilip bilmezlikten, görüp görmezlikten gelmektir. Kısacası, her işte sebat ve sabır göstererek uyanık olup, bahadırlık yaparsan, bütün işleri başarabilirsin. Ves-selam."

Sh: 23

Pirimden akıl almak için bir hat yazdım. Şu muhtevâyı yazmış idiler: Bir kişi dördüncü halife

81 Zeynüddîn Ebû Bekir Taybâdî: Horasanlı ünlü şeyhülislâm, barış yanlısı ve raiyetsever insan.

Hz. Ali'ye sormuştu ki **"Gökler yay olsa, yer yay teli olsa, afetler ok olsa, insanlar nişan olsa, atan da Allah Teâlâ olsa, şimdi insanlar nereye kaçarlar?"** O zaman Halife **"Hudâ'ya kaçsınlar"** demiştir. Bunun gibi sen de Tuğluk Timur'un kendisine kaç. Elindeki ok ve yayı çekip alırsın.

Bu cevabın gelmesiyle gönlüm ferahlayıp, yüreğim bundan kuvvet aldı. Lâkin bir işi yapmaya niyet etsem, istişâre bir neticeye ulaşınca yine Kurân'dan tefe'ül [82] ederek, ona göre davranırdım. Tuğluk Timur Han'a gitmeden önce de tefe'ül etmiştim ki, Yûsuf Sûresi çıktı. Oysaki Yûsuf aleyhisselâm kul olarak satılmış, ancak daha sonra Mısır padişahı olmuştu. Han ile görüştükten sonra, demek ben de bir devlete sahip olacağım diyerek, bunu iyiliğe yordum.

Sh:26

Kaynak: TİMUR'UN GÜNLÜĞÜ, -Tüzükât-ı Timur- SAHİBKIRAN EMÎR TİMUR MUHAMMED TARAĞAY BAHADIROĞLU, Hazırlayanlar Kutlukhan Şakirov-Adnan Aslan, İnsan Yay. ikinci baskı, 2010, İstanbul

TİMUR SİVAS'I NEDEN KILIÇTAN GEÇİRDİ

Osmanlılar, Yıldırım Bayezid zamanında, Türkmenler elinden almış ise de, Timur'un ilerlemesinde ilk defa önüne Sivas gelmiştir. Halkı ve binlerce çocuk boyunlarına Kur'an takarak Timur'u karşılamaya çıkmışlarsa da, demir yürekli nursuz adam bunları ayaklar altında perişan etmiştir. Burada yedi gün kalarak yetmiş bin bilgin ve halkı kılıçtan geçirmiştir. Bu şekilde kaleyi dahi harab etmiştir. Halen harabeleri durmaktadır. Halk ağzında, «Sana bir iş edeyim ki Timurlenk Sivas'a etmemiş ola» derler.

Timur, Nasreddin Hoca ile görüştüğünde Hoca, Timur'a:

«Niçin Sivas'da kırkbin çocuk ve nurlu Muhammed ümmetini Tatar atlar altında ezip yetmişbin Allah yaratığını öldürdünüz?» Dediğinde

– Timur:Vallahi Sivaslılar, Kuran-ı Azim yaratılmışdır diyerek, uydurma sözleri hükmü kaldırılmış âyetlere benzedip, Kur'an'ı Kuranlıktan çıkarmışlardı. Çocukları da zina çocukları olup, ihtiyarları ise Şiî, Hurafî, Cebrî, Kadiri mezheplerine girmişlerdi. Âleme örnek olarak doğru yola getirmek için, üzerlerine yürüyerek şehirlerini harab ettim. Senin hatırın için şehrini sana bağışladım. Korkma, harab etmem.» demişti.

Sonra, Yıldırım Han ile çarpışmıştır.

Kaynak: Evliyâ Çelebi Seyahatname, Kısaltılmış Versiyon, Yenişafak,2006 -Sıvasa Gidişimiz, Sh: 305-306

OSMANLILAR İDARESİNDE SİVAS VE DEMİRLENG

Bundan evvelki kısmın sonlarında yazıldığı veçhile Kadı Burhaneddin Ahmed'in katlinden sonra onun nüfuz ve kudretini idame edecek evladı olmadığından dolayı kuvvetli bir hükümetin idaresine geçmek isteyen Sivaslılar 801 H / M 1398 senesinde memleketi Yıldırım Bayezid Han'a teslim eylemişler ve o da büyük oğlu Emîr Süleyman'ı Sivas'a hâkim nasbetmişti.*

* Sivas'ın Yıldırım'a geçmesini (Tevârîh-i Âl-i Osman, Heşt Bihişt) 797 H ve Tâcu'l-Tevârîh798 H, İbn Hacer Askalânî 799 H / M 1397 olarak göstermişlerse de hakiki olan tarih 801 H / M 1399 senesidir. Tarihlerin buna

82 Kur'ân'dan sayfa açıp hayra yorma.

muhalif olarak beyân-ı mütalaa etmeleri, Burhaneddin'in bu tarihten daha evvel vefatını zannettiklerinden ve bir dc Burhaneddin'in Yıldırım Bayezid'le vaki ilk muharebesini müteakip Sivas'ın alındığı zehabına kapılmalarından ileri gelmiştir.

Esbabı tarihlerde malûm olan vaziyetler dolayısıyla Demirleng ile Yıldırım Bayezid'in araları açılmıştı. Demirleng 802 H / M 1399 senesi sonunda Sivas üzerine yürüdü. Sivas Emîri Süleyman, babası Bayezid'den istimdat etti. Bayezid, o sırada İstanbul muhasarasıyla meşgul olduğundan oğluna bizzat yardım edemedi. Mamafih diğer oğlu Çelebi Mehmed ve Demirtaş vasıtasıyla muavin kuvvetler irsal eyledi.**

**Şerefeddin Ali Yezdî'nin Timurname'siyle, Ravzatu's-Safada Yıldırım 'ın oğlu Güreşçi'yi Demirtaş'la beraber Sivas'a muavenete gönderdiği muharrerdir. Bazı Arap tarihleri Çelebi Mehmed'e (Güreşçi) yani pehlivan derler. Bu ihtimale ve Çelebi Mehmed'in o sırada Sivas'a yakın olan Amasya'da bulunmasına binaen biz, Mehmed Çelebi'nin muavenete geldiğini kabul ile metinde onun ismini yazdık. Güreşçi lakabı hakkında Hayrullah Efendi'de şu kayıt vardır: (C 7, s. 75) "Çelebi Mehmed'e Güreşçi Çelebi dahi derler. Zira memâlik-i Şarkiyye ahalisi katında güreş tutmak kahramanlığa delalet eder bir alâmettir."

Vaziyetin tehlikeli olduğunu gören Emîr Süleyman, şehri müdafaa için icap eden tahkimatı yapmaya başladı, ümera ve rüesayı kale bedenlerine dağıttı.

Emîr Süleyman, bizzat müdafaadan korktuğu için yerine ümeradan Mustafa Bey'i vali bıraktı, mühimmat ihzar edip gelinceye kadar kaleyi müdafaa etmelerini maiyyetine tavsiye ederek kaçtı, ümera çarnaçar müdafaaya karar verdiler.

Sivas'a yaklaşan Demirleng etrafa gönderdiği casuslar vasıtasıyla Emîr Süleyman'ın kaçmakta olduğunu öğrendi. Derhâl emirlerinden Emîr Süleyman Şah, Emîr Cihanşah, Emîr Şeyh Nureddin ve Seyyid Hoca Şeyh Ali Bahadır vesair ümerayı mühim bir kuvvetle Emîr Süleyman'ın takibine gönderdi.

Takip kuvvetleri Kayseri'yi geçerek firarilere yetiştiler ve bunları dağıttıktan sonra aldıkları ganaimle Sivas önüne gelmiş olan Demirleng ordusuna iltihak ettiler.

Demirleng 802 H / M 1401 senesi Zilhiccesinin on yedisinde büyük bir kuvvetle * Sivas'a gelmişti.** Sivas kalesini görünce müteaddit tecrübelerine binaen buranın az zamanda zapt olunacağını söyledi.

***

*İnbâu'l-Gumr'da Sivas muhasarasının 803 H senesi Muharreminin ilk günü başladığı muharrerdir.

** Demirleng, Sivas hududuna geldikte orada yerli Mehmed Paşa'yı buldu. Bu zat toplayabildiği askerle ordu kurmuştu. Fakat vukua gelen müsademede mahv u perişan edildi (Minyö'nün Osmanlı Tarihi,s. 52). Bu mütalaayı başka yerde görmedik. Acaba bu Mehmcd Paşa gerçekten yerli midir- Yoksa Çelebi Mehmed midir?

*** Acaibü 'l-Makdûr'a göre on sekiz günde fethederim, demişmiş.

Üç dört bin kadar süvari ve okçudan ibaret olan mahsurlar* kalenin metin ve müstahkem olmasına güveniyorlardı. Kale, daha evvel Demirleng'in muhasara etmesi ihtimaline binaen Kadı Burhaneddin Ahmed tarafından tahkim edilmiş ve üç tarafından yani garp, şimal ve cenuptan içi su dolu hendekle çevrilmişti.

* Kale muhafızlarını Acâibü'l-Makdûrve en-Nücûmü'z-Zâhireüç bin, abîbii's-Siyer, Fezleke, Ravzatu 's-Safâ, Tâcu 't-Tevârîh, Ravzatu 'l-Ebrâr, Timurnâme-i Yezdîdört bin gösteriyorlar.

Kale, temelinden burçlarına kadar Alâeddin Keykubad tarafından yonma taştan yaptırılmıştı. Her taşı iki üç arşın tülünde idi. Kalenin irtifası burçlarına kadar yirmi arşın idi. [Ravzatu s-Safâ,cüz: 6, 1891 tab'ı.] Kale duvarının temelinin genişliği on ve en üst kısmının genişliği de altı arşın idi. [Timurname: Şerefeddin Yezdî.]

Kale kumandanı Mustafa Bey kuvvetini icap eden mahallere yerleştirmiş ve müdafaa vaziyeti almıştı. Kalenin yedi kapısı vardı.

Kalenin şark tarafında yani Demirhan'ın karargâhının bulunduğu cihette hendek yoktu. Lağım kazarak, setler yaparak kaleye bu cihetten taarruz edildi. Sekiz bin lağımcı istihkâmlar altına girdi. Toprağın akmasını men için açılan lağımlara büyük kazıklar diktiler, kuvvetli tahtalar döşediler. Lağımlar vüs'at-i matlûbeyi bulunca lağımcılar, kazıklara ateş vererek geri çekiliyorlar ve istihkâmatın büyük parçaları müthiş gürültülerle yıkılıyordu."[Hammer Tarihi, Atabeg Tercümesi (C 2, s. 43).]

İçeriden ve dışarıdan mancınık ve arrade'· [Arrade, mancınıktan daha küçük bir harp aleti olup taşları uzak yerlere kadar atardı. Râ'nm teşdidiyledir. Koşmak ve seğirtmek manasına olan (Ta'rîd)'den alınmıştır. Çoğulu arrâdât'tır. (Muhîtü'l-Muhît ve Tâcu 'l-Arûs)] ile taşlar ve mevâdd-ı müşte'ile istimal ediliyordu.

Demirhan, bütün şehre hâkim, yüksek bir mevki bina ederek üzerine ateş saçan makinelerini, mancınıklarını yerleştirmişti. Bunlarla suru tahrip ediyordu.

Her iki tarafta da fevkalade faaliyet ve gayret görülüyordu. On yedi gün muharebeden sonra Demirleng ordusu tarafından mütemadiyen atılan taş ve mevâdd-ı müşte'ile tesiriyle kale burçları yıkılmaya başladı. Kalede delikler açıldı. Burçlara iskele kurdular. Surun destek hizmetini gören kazıklarına ateş verildi. Çıkan duman, mahsurîne dehşet ve hayret verdi. Kalenin bir hücum ile elde edilmesine bir şey kalmadı. Kale muhafızı Mustafa Bey ümitsiz bir hâlde, ahali dc heyecan içinde idi. Kaleyi teslim etmekten başka bir çare kalmadığı anlaşıldı.

Sivas'ın âyân, eşraf ve uleması Mustafa Bey'le birlikte Demirleng'in katına çıkarak ayaklarına kapandılar ve kendisinden merhamet istediler. Demirhan, istirhamlarını kabul etti.

Sivas, muhasaranın on sekizinci günü yani 803 H / M 1401 senesi Muharreminin iptidasında zapt ve kalesi tahrip edilmiştir.[Acâibii 'l-Makdûr ile en-Nücûmü 'z-Zâhire Muharremin beşinci günü zapt edildiğini yazarlar.]

Şehirdeki Müslümanlara aman verildi ve ona mukabil kendilerinden fidye-i necât olarak bir miktar para alındı. Şehirdeki Hristiyanların malları yağma olundu, şehri müdafaa eden ve ekserisi Türk'ün gayrı olan Yıldırım'ın askerleri' [Dögini, bu askerlerin kısm-ı a'zamının Ermenilerden mürekkep olduğunu yazar (C 7, s. 104).] kıtale sebep olduklarından dolayı diri diri çukurlara atılıp üzerlerine toprak örtülmek " [Timurname, Ravzatu 's-Safâ.] suretiyle itlaf

edildiler. [Timürleng, güya kan dökmeyeceğine dair söz vermiş ve yemin içmiş olduğundan muhafızları, diğer muhariplere ibret olmak üzere çukura gömmek suretiyle kan dökmeden telef edilmelerini muvafık gölmüş ve “Ben kan dökmedim, yeminimde sabitim” demiş. en-Nücûmü ‘z-Zâhire, Avrupa tab’ı, s. 50.]

Demirleng, muhafız Mustafa Bey’i evvela esir addetti ve bilahare serbest bıraktı.*

* Lütfi Paşa Tarihi(s.53,54) Mustafa isminin yerine Malkoç Bey diyor. “Sivas’ta Malkoç adlı bir bey vardı, onu öldürmedi ve eyitti: Git, var Yıldırım Han’a vaziyetimizi de, dedi.”

Hayrullah Efendi Tarihi(C 5, s. 17) Mustafa Malkoç Bey diyor ve o da Lütfi Paşa’nm mütalaasını tekrar ediyor

“ İbn Arabşah, *Acâibü’l-Makdûr’unda* şöyle diyor:

“Muharebe bitip muharipleri derdest edince bunların hepsini bağlattı ve kazdırdığı hendeklere diri diri attırdı.* Müdafıler üç bin kişi idiler. Sonra yağmaya koyuldu. Ahalinin kısm-ı küllisini kati ve bir kısmını esir eyledi.**Bu şehir, en güzel bir iklimde şehirlerin en medeni ve en güzeli idi. Müstahkem ve mamur ebniyesi ve âsâr-ı kadîmesi ve meâbid ve hayratıyla meşhurdu.”

Hammer Tarihi, Sivas’ın müstahkem şehirlerden olup Timur istilası zamanında yüz binden fazla nüfusu olduğunu yazar. [Hammer Tercümesi,C 2, s.43.]

Sivas’ın zapt u tahribine müteaddit tarihler söylenmiştir. (Harap) kelimesi Sivas’ın zaptına tarih düşmüştür:

Şam ülkesine kadar uzanan Sivas ve Halep bayındırlık hususunda peçesiz gelin gibidir.
(Harab)tarihinin gösterdiği sene ve aylarda Timiir ordusunun ateşiyle harap oldu.

Fatih’in veziri Mahmud Paşa namına yazılmış Düstûrnâme ismindeki manzum tarihte şu beyitler görülmektedir:

Çün sekiz yüz üç yıla hicret irer
Geldi Sivas ’a Timür leşker direr
Ol la’in eyledi Sivas ’ı har âb
Döndü yine şahdan edip icünâb

Bu manzum eser yirmi bab üzerine tertip edilmiştir. Bir nüshası Ankara Maarif Kütüphanesi’ndedir. Demirleng Sivas’ı zapt ve tahrip ettikten sonra Malatya üzerine yürüdü. Âlî Tarihi, Demirleng’in Sivas’ı Kara Yülük Osman Bey’e verdiğini beyan ediyor (c. 3, s. 27).

* Dört bin Ermeni süvarisi teslim mukavelenamesi mucibince esir ediliyordu. Demir bu esirleri askerine teslim etti, Hristiyanlar başları iplerle bacaklarının arasına sıkıştırılmış olduğu hâlde onar onar geniş hendeklere dolduruldular. Çukurlar tahta ile örtülerek üzerine toprak konuldu. Bu suretle bunlar eziyetle geç ölecek idiler (Hammer Tercümesi, C 2, s. 43).

** İbn Arabşah’ın bu mütalaasıyla Habîbü ’s-Siyer, Timurnameve Kavzattı ’s-Safâ’nın mütalaaları birbirini tutmaz. Bu eserler Demirleng’in yalnız muhafızları itlaf ettiğini ve Hristiyanların mallarının yağma edilmesiyle iktifa

olunduğunu ve Müslümanların fidye-i necât ile selamete erdiklerini yazarlar. Diğer bazı müverrihlerin mütalaaları da şöyledir:

en-Nücûmü 'z-Zâhire, Demirleng'in Sivas'ı alarak halkının kısm-ı a'zamını katlettiğini yazar (Ayasofya Kütüphanesi, C 6, s. 29).İbn Ayas (Bedâyiü 'z-Zuhûr)ismindeki tarihinde (C 1, s. 326)

Demirleng'in Sivas'a girerek ahalisini öldürdüğü ve bazı insanları diri diri toprağa gömerek bazılarını da ateşe atarak yaktığı haberinin şayi olduğunu beyan eder. Tevârîh-i Âl-i Osmân,"Sivas şehrini alıp harap edip halkını helak edip hisarını yıkıp (s. 32)

Hammer Tarihi"Sivas'ın eli silah tutan ahalisinin ve hastalıklarının diğerlerine sirayet etmemesi için cüzzam illetiyle ma'lul olanların katledildiğini yazar (C 2, s. 45).

Hayrullah Efendi de şöyle der: (C 5, s.6 4) "Derûn-ı hisârda bulunan sekene ve ahali bu hâlden gafil olarak başlarında Kur'an, ellerinde toprak zükûr ve inastan altı bin kadar etfali önlerine katıp kale kapısından taşra çıkıp huzûr-ı Timur'a vararak inayet ve merhamet istidasında bulundular. Demirleng bunları atların ayağı altında telef ettirip birtakımını dahi çukurlar ve kuyular kazdırıp içine

Sh: 143-147(orjinal 93-96)

Kaynak: Ord. Prof. Dr. İsmail Hakkı UZUNÇARŞILI -Rıdvan Nafiz EDGÜER, SİVAS ŞEHRİ, Baskı:. 1928 /1346) Hazırlayan: Prof. Dr. Recep TOPARLI, Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Tarih Kurumu Yayınları Ankara-2014

NOT:

Emir Timur'u yanlış tanımamıza sebep olan tarihçiler üzerinde araştırma yapılırsa görülecek ki büyük bir kısmının dönme olmasıdır. İhramcızâde İsmail Hakkı

DİNÎ HAYAT GERÇEKTE NEDİR?

Bir kardeşimizin yazdığı mailde can evimizi titreten bir sorusu ve cevapta umuma şamil bir durum arzetmesi nedeniyle aşikâre olması için paylaşıma koymak uygun oldu.

Sorular sırasıyla:

> ***Diyordu ki "Yıllar önce bir yakınım "Eşimi tanıyınca İslâmiyet'i tanıdım ama insanlığımı kaybettim"demişti.***

Evet, nasıl bir ahval ki dini yaşamakla/tanımakla bir şeyler kazanılmıyor, yanında kaybediliyor. İnsanın ahlaki cephesindeki merhamet, sevgi, huzur .. kavramlarını kaybedip, sert, haricî, Makyavelist, menfaatçi, beklenti arzusu ön planda olan denî bir insanlıktan nasip alıp ulvilikten uzaklaşan bir hal almak..

Dini hayat, iki cepheden cereyan ettiğini biliriz. Zahirî ve bâtınî.

Zahirî muamele eğer batınî ahlakla içtima eylemeyip, yalnızta kalır birde içtinap eylerse dışı yeşeren içi boşalan cevizler gibi yemiş olmaktan uzak bir gıdaya döner. Bu cevizi yemekte mümkün olamayınca, ya ocakta yakarsın yada tekrar toprağa gübre olsun diye çürümeye bırakırsın. Bu nedenle içi boşaltılmış dini hayat ancak insana yük olur.

> **Cevizin yeşil kabını yemekle tad bulunmaz,**
> **Zâhir ile ey fakîh Kur'ânı arzularsın. [1]**

Hakiki dindar, insanlık hakikatli müslüman mıdır?

Adem aleyhisselâmdan beri gönderilmiş ve tarif edilmiş din İslâm'dır. İslâm, Tevhid dini demektir. Tevhid Allah Teâlâ'ya şirk koşmamak manasına olduğu gibi, zahirî ve bâtınî cepheyi bir edip hakiki manadaki kulluğa ermektir. Batını cephe her hâlükârda ahlakî cepheyi bize haberdâr eyler. Dinin evveli ve ahiri insan-ı kâmil olmaktır.

İnsanlığı zayıf müslüman, dinci midir?

İnsanlığı zayıf olmak demek, bedenen zayıf olan değil ahlaken istiğmal ettiği duygu ve düşüncelerini nebevî çizgide bulunduramayandır. Yoksa dinsiz birinin dini hayatın şekline dönüş yapabilir. Bu dine dönmek değil toplum içindeki yersizliğini gidermek içindir. Dini yaşayışın zayıflığı bir yerde ahlaki zayıflığa giderken ahlaki erezyonuda getirebilir. Ahlakî erezyon dinin yaratılıştaki cephesinden çok insaniyeti nakıs kılar.

İnsanlığı kendinden taşan müslüman ise hakikatli dindar mıdır?

Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemin **"Ben mekârimi [erdemler. İyilikler. * Güzel ahlâk sahibi olmak. * Ahlâk-ı hamide, Cenâb-ı Hakk'ın sevdiği, beğendiği güzel ahlâk.] ahlâkı tamamlamak için gönderildim"** buyurması ile dinin nihayetini ele alır.

İnsanlık ile dindarlık arasında nasıl bir ilişki vardır?

Sekulerizm tarafından Ahlak ve dindârlık birbirinden ayrı olarak farzedilsede ying-yangvâri [2] karşıt gibi görünür. Ancak birinde enyüksek mertebeye ulaşırken diğerinin en altkademesini bulabilme şansını tanıyan ayrılmazlar ilişkisi vardır. Bunu şu şekilde açıklayabiliriz. Ahlakın zirvesine çıkan kişi neticede dinin en zayıf noktasını bulur mu, elbet

bulabilir. Eğer devam ederse dinin en yüksek mertebesine erer. Dininde en yüksek metebesinde olan kişide dini hayatını zayıflatmaya başlayınca en son bırakacağı hususlar ferdi ve fikrî plandaki muamelat olan ahlakî umdeleridir. Bu durumu bir Müslüman için düşünecek olursak ilk evvel emirde ameli ibadetleri terkederek (namaz kılmamak, zekat vermemek gibi…) dinden uzaklaşır. Dindar olmayan kişinin bile "kalbime bak" diyerek açıkladığı ahlaki prensiplere kadar iner. Görünüşte hissiyat ve maneviyatın zahiren tartılma imkânı olmadığından ve yalana nifaka yakın bir durum arzetmesiyle karma karışık bir hal alır. Velhâsıl dini zayıf olanın derecesinin yakın olduğu yer yaratılış/fıtrat icabı ahlâka yakındır. Bu yerde ruhsal krizlerin / itmi'nanın olmadığı yerdir. İşte ahlak ve din birbirini ister itemez bırakmadan devam ederse, birde sarmal döngüdeki hızda atınca ikilik yavaş yavaş kaybolmaya başlar. Tek renk zuhur eder.

Hakk'a kulluk halka hizmete neden götürmüyor?

Nefis terbiyesi üzerine oluşmayan dini eğitimin sonucunda radikalleşen dindar yavaş yavaş kendi oluşturduğu tapınağın ilkelerini uygulamaya alır. Her şey o "iç-tapınağın" gerçeğindeki gerçek manaya varır. Şu an için küfür üzere olan bir kişiye her ne kadar hakikat üzereyiz, denilse de, onun bizi hakikat üzere görmemesi bir açıdan doğrudur. Çünkü biz onun doğrularına uymuyoruz.

Yukarıda belirtildiği gibi Allah Teâlâ'nın bizden istediği kulluk neticede bizim kendi sosyal alanımızdaki mahlukatla olan ilişkimizi düzenlerken ötekiler diyeceğimiz unsurlarla tevhid üzere buluşmayı sağlar. İncitmeden ve incinmeden bir hayatın idamesi ancak tevhidi inanç üzere olur ki , bu da şirkten uzaklaşıp maddî ve mânevi birlikteliği sağlamakla olacaktır. Şirki bugün bazı çevreler putlar ile karıştırıp laik bir düşünce tarzı ile ele alırken maddi ve manevi ayrım/dünya ve din ayrımcılığı yapıyorlar. Şirk aslında budur.

İnsanî programları İslâmiyet hangi şartlarda inkişaf ettirir?

İnsanlık, kendi bünyesinde barındırdığı hususlar ile Allah Teâlâ'ya ulaşabilir mi? Ulaşabilir. Fakat bu bir yerde nakıs kalır. Eğer bu programlar günümüzde (hümanist -New Age) gibi akımlar bu hareket tarzı ile dünyanın daha güzel yaşanılacak bir ortama kavuşacağını iddia ederek, ilâhi/kitabi dinlerden harmanlayıp birşeyler üretiyorlar. İşin garip tarafı baştaki çıkışlarındaki kişi veya guruplarını bir zaman sonra peygamberliklerini ilan edip onun çizdiği dünyanın dar kapsamına düşüyorlar. Sonunda yanlış bir hareketleri ile kendi koydukları hususlardan inhiraf edip yok oluyorlar/ediyorlar.

İşte Allah Teâlâ kullarını, bu tür çırpınmalar ile zaman kaybetmemeleri için rahmetinin iktizası rasüller ve nebiler göndererek sorun olmadan çözmüştür.

Sonuç olarak eşinin etkisiyle bozulduğundan bahseden kardeşimiz Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemin ***"evlenen dinin yarısın kurtarır."*** Buyurduğu mana ile işaret eder ki; bu kişi evlenince kalbinin dehlizlerinde kalmış kirli bulaşık düşünceleri evlilikle aşikar olmuş demektir. Bu sebeple terbiye edilmesi gereken hususları veya hikmete mukarin işler vardır demektir.

Bkz: BÜYÜKLERİN EŞLERİ

> "Karısının dilinden, tahakkümünden, kötü davranışlarından eziyet görmeyen Allah Teâlâ dostları azdır. Bunların bu kadınla evlenmeleri ya nefisleri terbiye ya da başkalarını o kadından korumak içindir."
>
> YÂKUB-UL ÇERHÎ Kaddesellâhü Sırrahu'l Azîzin KUTUPLUK SIRRI

Bu meselenin bir benzeri hacca giden insanlarda da zuhur eder yine Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdular ki, **"Hacla umrenin arasını birleştirin. Zira bunlar tıpkı körüğün demirdeki pislikleri temizlemesi gibi günahları temizler."** (Nesâî, İbnu Mâce)

Bu hadisden çıkan işâri bir manada dini ameliyye insanın madenini ortaya çıkarır demektir.

Bu meyanda Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki, **"Dağın yerinden oynadığını duyarsanız inanın, fakat bir kişinin huyunun değiştiğini duyarsanız inanmayın. Çünkü o yine fıtratındaki şeye döner."** [3]

Sözü Allah Teâlâ'nın kelâmıyla bitirelim ***"Allah'ın yaratışında değişme yoktur"*** (Rum, 30/30) Çalışma ve gayretler Allah Teâlâ'nın lufu ile nihayete erer.

İhramcızâde İsmail Hakkı

NOTLAR

[1] ***Nâdanı terk etmedin yârânı arzularsın,***
Hayvânı sen geçmedin insânı arzularsın.

"Men arefe nefsehû fakad arefe Rabbehû"
Nefsini sen bilmedin Subhânı arzularsın.

Sen bu evin kapusın henüz bulup açmadın,
İçindeki kenz-i bî-pâyânı arzularsın.

Taşra üfürmek ile yalunlanır mı ocak,
Yönün Hakk'a dönmedin ihsânı arzularsın.

Dağlar gibi kuşatmış benlik günâhı seni,
Günâhın bilmeden gufrânı arzularsın.

Cevizin yeşil kabını yemekle tad bulunmaz,
Zâhir ile ey fakîh Kur'ânı arzularsın.

Şarâbı sen içmedin sarhoş u mest olmadın,
Nice Hakk emrine fermânı arzularsın.

Gurbetliğe düşmedin mihnete sataşmadın,
Kebab olup pişmedin büryânı arzularsın.

Yabandasın evin yok bir yanmış ocağın yok.
Issız dağın başında mihmânı arzularsın.

Ben bağı ile bostanı gezdim hıyâr bulmadım,
Sen söğüt ağacından rummânı arzularsın.

Başsız kabak gibi bir tekerleme söz ile
(Yunus) leyin Niyâzi irfânı arzularsın.

[2]Yin ve Yang felsefesi, dünyada bugün varolan gelmiş geçmiş tüm bilgi kaynaklarının temelinde görünebilen, karşıt kutupları ve bu kutupların birbiriyle olabilecek her türlü ilişkisini ortaya koymaya uğraşır. Kadim Çin'in yazılı en eski belgelerinden kabul edilen Yi Çing MÖ 2800 (Değişimler, Dönüşümler Kitabı) Yin ve Yang üzerine kurulmuştur. Yin ve Yang kutuplarının ilkerinden bazıları:

Her şey, iki kutupludur ve birbirine karşıttır

Her şeyin birbirinden ayrılamaz iki karşıt kutbu vardır. "Yin" ve "Yang" kutubu. Nerede Yin ve Yang kutuplaşması oluşur, orada hareket de başlar. **"Bir" "Hiçlikten" gelir. "İki" de Bir'den doğar.** Her şey ise İki'nin yani iki kutubun Yin ile Yang'ın tükenmeyen, değişen ve dönüşen sarmal döngüsünün ürünü olarak ortaya çıkar. Her şey için geçerlidir. Hücre bölünmeleri gibi gittikçe daha karmaşıklaşarak gelişir, dönüşür. Karşıt kutuplar, elektrikte akımı, mıknatısta çekme ve itmeyi tetikler.

[3] İmam Suyutî, bu hadisin zayıf veya sahih olduğuna dair bir işarette bulunmamıştır. Haysemî ise, -Ahmed b. Hanbel'in Ebu'd-Derda'dan rivayet ettiği bu hadisin rivayet zincirinde bir inkıta/kopukluk olduğuna dikkat çekmiştir(bk. Mecmau'z-Zevaid, 7/196).

GERÇEK "FAKR"İN SÖZLERİ VE ZİKİRLERİ BUDUR

Şeyh Ebu'l-Hasan-i Harakanî (kaddesellâhü sırrahu'l âlî)nin "Şecere" adlı risalesinden

Ezel sırlarını, ne sen bilirsin ne ben,

Bu muamma sözü, ne sen okursun ne ben,

Perdenin gerisinde, ben ile seni bir konuşturan var,

Perde kalkarsa, ne sen kalırsın, ne ben.

Ebu'l- Hasan Harakanî

Fakr'in sözleri şu şekilde olmalıdır.

Birincisi, şeriata âit olan sözdür:

"Lâilâhe illallah, Muhammedün Resûlullah"

İkincisi, tarikata âit olan sözdür:

"Lâilâhe illallahu ve azametuhu, Muhammedün Resûlullahi halîfetuhu"

Üçüncüsü, hakikate âit olan sözler:

"Lâilâhe illallahu bi-yedi kudretihi, Muhammedün Resûlullah bi-risâletihi"

Dördüncüsü, marifete âit olan sözler:

"Lâilâhe illallah hakkan hakkan, Muhammedün Resûlullah sıdkan sıdkan."

Hz. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurur:

«مَن لَم يخبر اربعة كلم فهو ملعون و منافق و حرام عليه لقمة الفقراء»
(***Bu dört sözden haberdar olmayan kimse mel'ûndur, münafıktır ve fukara lokması ona haramdır***.)

Kaynak: Seyr-u Sülûk Risâlesi, Sûfi Yayınları

Ek bilgi: Lâilâhe illallah zikrinin yalnız başına zikredilmeyeceğine işaret eden bu bilgiden anlıyoruz ki, Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemin isminin anılmadığı yerde iman selameti yoktur. Bu nedenle zamanımızda vesveseli olan ehli tarikten, sahte şeyhler ile kemâl bulmamışlardan korunmak istiyorsanız Lâilâhe illallah zikrinizi Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem ile anmakla iman selameti ve istikameti bakidir. Doğrusuda budur.

İhramcızâde İsmail Hakkı

DERYADAN DAMLALAR

El Fakir pür Taksir Bendey-i Âli Âbâ Kul Mustafa

ÖNSÖZ

BismillahirRahmanirRahim

Bu risaleyi kaleme almak için, sevenlerimin ısrarı üzerine günlerce düşündükten sonra, bendeki emanetleri Evliyaullahın kelamı kibarlarını, affı şahanelerine sığınarak; bizi sevenlere teberrüken acizane elimden geldiği kadar zikretmek suretiyle aktarmak istedim.

Bu zor ve hayırlı işi başarıyla neticelendirdiğim için, Allah'a sonsuz hamd ve senalar ederim.

Eserde görülecek hata ve eksikliklerim okuyanlar tarafından bağışlanmasını rica ederim.

Saygılarımla arz ederim.

Ben 1925 tarihinde Hatay'da dünyaya geldim, İyi bir köy çocuğu olarak ilk okulumu Şeyh köyünde okudum. Ortaokulumu Antakya Lisesinde, lise tahsilini hariçten

Kütahya Lisesi'nde okudum.

1944 senesinde asker olarak İstanbul Davutpaşa kışlasına, ve sonrada Metris tepede üç sene askerlik yaptıktan sonra terhis oldum.

1947 senesinde, Erkek terzilik okuluna giderek başarı ile kadın ve erkek biçki ve dikişini bitirdim.

Beyazıt'ta terzi atölyesi açtım.

Küçüklüğümden beri hep bir veliye mülaki olmak, onun elini öpmek, duaların almak ve İstanbul'da yaşamak bende bir tutku haline gelmişti.

Allah'ta benim bu iyi niyetimin semeresi olarak Ahmet Tahir-i Maraş-i Hz. Elini öpmek, böyle bir zata bende olmak mazhariyetini nasip etti.

Elhamdülillah, bir gece mana aleminde Hoca efendi Hz. beni kucağına aldı, büyük bir salonda yüklük gibi bir yere 5-6 yaşlarında bir çocuk gibi kaldırdı. Salonun diğer tarafında iki zat oturmuş karşılıklı sohbet ediyorlardı. Aramızda ince bir tül perde vardı ve onların kucağına attı. Onlarda beni kucakladılar. (O iki zatlardan biri Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem hazretleri diğeride Hazreti Ali Efendimizdi) o zaman uyandıktan sonra rüyamın manayı münifini anladım. Onun ahrete intikalinden sonra mezun oldum.

Mustafa Muciri Hz.(Özeren) ile Beyazıt'ta karşılaştık, hakipay olduktan sonra buyurdular ki **'şimdi bir fakülte lazım, sen nereyi istersin'** benimde derecem Tıp Fakültesine girebilir olduğu için **"diş doktoru olmayı istedim"** Lise bitirme imtihanlarına girdiğim tarihte 1952 Haziran ayında hoca efendi hazretleri hayatta idiler. Ben kendilerine edeben İmtihana gireceğim diyemedim. Kendisi bana **"Ben Hukuk Fakültesini istiyorum. Sesinin Meclisten gelmesini istiyorum"** buyurdular. Bende hemen İstanbul Hukuk Fakültesine kaydımı yaptırdım.

Tabi ki benim bir taraftan terzilik yapıp geçimimi sağlamak, bir yandan da çok ağır olan tahsilime devam edip biran evvel mezun olmak, yeni bir hayata başlamam icab etmektedir.

Bir gece yine Hoca Efendi Hz. mana aleminde gördüm **'Bana iki avucunda mütenevvi tahıllar lütfetti'** bende alıp ceketimin cebine koyarken bir iki tanesi yere düştü, alıp cebime koydum. O zaman buyurdular ki **'oğlum bunları temin etmek çok zahmetli oldu, ben bunlara şu ayeti okudum' 'Suphan Allah'u velhemdülillahi feyzil ilmi vahuval alüyül azim'.** Hemen uyandım ve bu ayeti yazdım. Kendilerinin huzuruna gittiğimde rüyamı anlattım. Buyurdular ki **'Senin düşündüğün gibi değil'** benim aklıma gelen Hukuk tahsilimdeki feyz. Şimdi anlıyorum ki, esas ilim ilmi ledün, yani Allah'ın ilmini tahsil etmek, bu yolda feyz ve verimli olmasıdır.

Çocukluğumdan beri içimdeki İstanbul sevdasının meyveleri tahakkuk ettikçe, yanı başımdaki güç yetmez takat çekmez çilelerde beni bırakmıyor, elimden geldiği kadar bu çilelere katlanmaya çalışıyordum. On dokuz yaşımda bir gencin tek başına, ana yok, baba yok, hiçbir hısım, akrabam, arkadaşım yok, aş yok para yok pul yok, velhasılı İstanbul'a asker olarak geldiğimde tutunacak bir kuru dalım dahi yoktu. Kendimden korkuyorum, her türlü kötülüklerden korkuyorum. İçki sigara kahve oyun

kumar gibi Allah'ın menettiği şeylerden elimden geldiği, gücümün yettiği kadar her türlü fenalıklardan çekinerek bu vücut denilen Allah'ın emanetini nefsi emmareden korumaya gayret etmekte idim.

Neden sonra anladım ki, bendeki İstanbul aşkı bir teceliyâti İlâhinin tahakkuku için bir tedbirden başka bir şey değil, kader ağlarını bir örümcek ağı gibi sarmış ve bir Kutbu'l-arifin kollarına atmış, oda bir nakkaş marifeti ile beni madden ve manen işleyerek halka ve Hakk'a hadim olarak yetiştirdi elhamdülillah.

Ben İstanbul'u en nadide semtinde Beyazıt Soğanağa'da 35 sene oturdum. Bugünkü beyaz sarayın arkasında, tabi ki beyaz sarayın o günkü yeri Saditek Tiyatrosu'nun bahçesi idi.

Benim evimden üniversitenin kapısının üzerinde bulunan saate bakarak zamanı ayarlardım.

Oturduğum yerin hem evim hem de işyerim

oluşu her iki sultana yakın olmamı sağlıyordu.

Yani hem Hoca efendi hz. hem de 1953'de emekli olduktan sonra Soğanağa'ya gelen Mustafa Muciri hz. yakın olmamı sağlıyordu.

O tarihte ihvanın ekserisi bu semtte ikamet ediyorlardı. Nitekim sonrada **Dr. Hamdi Hizalan** Bey bana yakın bir yere taşındı. Benim işim bağımsız olduğu için bu zevatı alilerin yanında olmamı ve sohbetlerine katılmamı ve hizmetlerini görebilmemi sağladı. Onlara hizmette asla kusur etmemeye gayret gösteriyordum.

Hoca efendi hz. lerinin devlethanesi Beyazıt hamamının hemen karşısında bulunan dört katlı ahşap bir binaydı. Biz gençleri her hafta Perşembe günleri sohbetine çağırır ve bizlerle sohbet ederdi. Bir gün bana **'oğlum bu kapı sana her zaman açıktır, kapıyı çal Hatice sana kapıyı açar '**

Diye buyurdular. Beyazıt kütüphanesinde vazifelerinde iken, mesai saatinden sonra, küllük kahvehanesinde veya meydandaki çınarın dibinde otururlar, etrafında kemale eren birçok zevat toplanır sohbet ederler bu fakirde çok zaman bu sohbetlerde bulunurdu.

Mustafa Muciri hz. de İstanbul'a teşrif edince Hoca efendi hz. yakın olsun diye Derinkuyu sokağında Dr. Cevat beyin Apartmanının zemin katındaki bir dairede ikamet ederken, 1960 da Teşvikiye'deki vakıfların malı olan Ashap oğlu apartmanına taşındılar.

Her iki zevatı âli ile olan maddi ve manevi kurbiyet onların femi saadetlerinden sadır olan hadisleri kelamı kibarları siz okuyanlara hatasız, noksansız ifade etmek üzere bu Risaleyi kaleme alarak arkamda beni yad ettirecek bir hatıra olarak arz etmek istedim. Allah kusurlarımı affetsin amin.

Av. Mustafa Kulağası

AHMET TAHİR-T MARAŞ-İ HAZRETLERİNDEN SADIR OLAN KELAMI KİBARLAR.

Kutbul Arifin Gavsi Vasilin Fatih ser türbedarı Mürşidi kamilin Tacül ürefa.

Temkinin sahibi olan bu zatı şerif 11-07-1954 de sevenlerini derin bir acıya gark ederek ahrete intikal etti. Halveti Tarikinin Şabaniye kolunun mümtaz mürşidi arifinin Aziz türbesi (Fatih Camii'nin kıblesindeki mezarlıktaki ebedi istirahatgâhına tevdi edilmiştir.) Vefatından dört gün önce kendilerini, çengel köyde Sultan Vahdetinin yazlık köşklerinden birinde hasta yatmakta olduğunda ziyaretlerine gittim. Huzurlarına vardığımda uyuyorlardı, bir süre sonra gözlerini açtılar, hemen haki paylarına yüz sürdüm. Kendilerini yatakta biraz düzeltinek için kendilerine hizmet eden Haççe'yi çağırmamı istediler. Ben o günkü gençliğin verdiği güç ve gayretle kendilerini kucaklayarak kaldırmak istedim. Kendileri yüzüme gülerek baktılar **'sen hem kaldıracak güçte misin'** buyurdular. O zaman hatamı anladım özür dileyerek kendilerini bıraktım. Bana zimmen kainatım, sen beni kaldıracak güçte misin demek istediler.

Arzu buyurdukları gibi Haççe'yi çağırdım, yine ben o mübarek bedenlerini kucaklayarak düzelttim, Haççe de arkalarına yastık koydular. Benim içimdeki hislerin tahakkuku için benim Ankara'ya gitmemi ve o tarihte Maarif vekili olan Celal Yardımcı ile görüşmemi emrettiler. Bende emirlerini yerine getirdim. Döndüğümde, kendilerinin ağırlaştığını Haydarpaşa Numune hastanesine kaldırıldığını öğrendim. Derin üzüntü içindeydim, karşı konulmaz bir istekle kendilerini Pazar günü ziyarete gittim. Hastaneye vardığımda, bir hasta bakıcıdan kaldığı odayı sorduğumda, O zatın, ebediyete itikal ettiğini öğrendiğim.

O an kainatın üzerime yıkıldığını hissettim, hıçkırıklarla ağlayarak gasil haneye gittim.

Lâkin ben bende değildim, ne anne acısı, ne baba acısı ve diğer tüm acıların üstünde

bir acıyla sarsılmış ağlarken Mustafa Muciri Hz.leri bana rastladı, sırtımı okşayarak sakin olmamı telkin ediyordu. Bu sırada kendilerini tanımadığım bir kişi, tepside soğuk ayran dolu bardakları orada bulunan müridlere tevdi ediyorlardı. Bende bir bardak ayran alarak içtim, Temmuz ayının sıcağı bir yana, acıdan kavrulmuş bedenime iyi geldi beni rahatlattı ve kendime geldim.

O tarihlerde mübarek zat, gençleri Perşembe günü akşamlarını tahsis ettiği için birkaç müridanla yine huzurunda bulunuyorduk. Orta yaşlı bir zat elini öptüler ve efendim Allah sizden razı olsun diyerek oradan ayrıldılar. O zat gittikten sonra bizlere hitaben **'oğlum Allah sizden razı, eğer razı olmasa bir saniyede hepinizi yok eder. Siz Allah'tan razı olunuz'** buyurdular.

Bu kelamı kibarın manasını anlamadığım gibi manayı münifınide çözemedim.

Ben kendi kendime diyorum ki, ben Allah tan razı olsam ne olur, olmasam ne olur.

Allah Allah'lığından ne kaybeder, yıllarca bu kelamı kibarı çözmeye uğraştım.

Bu kelamı kibarın neşrinin üzerinden belki 25 sene geçmişti, bir gün elime Şeyhül ekber Muhiddin i Arabi Hz. lerinin bir eseri geçti, Bu kitabı okurken, bir parağrafı sanki bana hitaben açmışlardı, bu paragrafta diyorlardı ki **'mühim olan kişinin Allah'tan razı olmasıdır, kişinin Allah'tan razı olması demek, Allah'ın kendisi üzerindeki her türlü efal ve tecellisine boyun eğmesi, yani şükretmesiyle mümkündür'** diyerek paragrafı bitirdi, benimde yıllardır içinden çıkamadığım mesele çözüme kavuşmuş oldu.

Ben terzilik okulunu bitirdikten sonra, ihvandan terzi Hüseyin Avni Birkan la iş ortağı olarak çalışmaya başlamıştım, bir gün zatı muhterem bana **'oğlum; hiç kimseyi rızkına ortak etme, her işin günahı ve sevabı senin olsun'** diye buyurdular. Ben bu kelam üzerine ortaklıktan ayrılarak, kendime ait bir terzi atölyesi açtım.

Yine bir gün, mutad olarak huzurlarındayken **'oğlum her müridin bir mürşide ihtiyacı vardır, mürşidsiz mürid olmaz.'** Buyurdular. Bir başka gün huzurlarındaydım **'her mürid dünyada iki kere doğar, biri anasından doğmak, diğeride mürşidi kamile mülaki olmaktır'** buyurdular.

Bir başka zaman o tarihteki gençler, şimdinin emeklileri huzurundayken **'oğlum her işinizde alıcı ve satıcı kendiniz olunuz'** diye buyurdular. Bir başka gün **'oğlum bu dünyada işini değil, eşini bulan, rahat eder'** buyurdular.

Bir gece mutad üzere devleti saadetlerinde, bizleri yani üniversite talebelerine hitaben **'Galata köprüsünde yokuş var mı'** diye sual ettiler, hepimiz birbirimizin yüzüne baktık ve cevap veremedik. Kendileri lütfedip **'var oğlum var, bir gün gelir Galata köprüsünde yokuşu anlarsınız'** buyurdular. İşte şimdi ben fakir acizane o kelamın manayı münifını ancak idrak edebildim.

Hem bizim yaşlanıp ihtiyarlayacağımızı, bir basamak merdiveni çıkmakta zorlanacağımızı, yokuşları zor tırmanacağımızı ifade etmişler. Yine bir gece mutad üzere huzurundayken **'biz aileden birini alınca, ailenin diğer fertlerini şefaatimizden mahrum etmeyiz, yedi karın usul, yedi karın firuğa kadar şefaatimiz mutlaktır ve himayemizdedirler.'** Yine **'Benim ihvanımdan biri mağripte, biri maşrikte olsa, anı**

vahitte can verseler her ikisine de yetişirim.' Diye buyurdular.

Bir gece yine huzurundaydık bizlere hitaben **'iki meslek vardır biri doktorluk, biride Avukatlık, hasta iyileşse de doktor ücretini alır, ölse de doktor ücretini alır. Avukat davayı kazansa da ücretini alır, davayı kaybetse de ücretini alır.'** Buyurdular. Azizan bu kelamı fani saadetlerinde ifade ettiklerinde o topluluktan benden başka avukat olan çıkmadı, hatta o tarihte ben henüz üniversiteye dahi inmemiştim. Yine bir gün **'oğlum Allah ın misli yok misali vardır, Allah'ın yeryüzündeki zebanilerini görmek isterseniz, polislere bakın.'** Yine **'tecelliyati ilahi münkirden münafığa, münafıktanda mümine geçer, ben görmem ama sizler görürsünüz'** buyurdular.

Yine buyurdularki **'hayvanın alacası dışında, insanın alacası içindedir, bunlar içlerini dışa vurdukları zaman hangi renkte olduklarını anlarsınız' 'o münkirdir, bu da münafıktır, münafık münkirden eşettir, Allah münafığı rezil eder, ben görmem ama sizler görürsünüz'**

Ben bir gece mana aleminde B.M. meclisine girmişim, İnönü ile ikimiz kürsüye geldik, ben İnönü'nün bu millete yaptıklarını, bütün kötülükleri; Lozan muahedesinin bir mağlup muahedesi olduğunu, Musul petrollerinin, 12 adaların nasıl elimizden gittiğini, bütün camileri asker sevkiyat koğuşu olarak kullandığını, genç askerlerin camilerde her türlü işret yaptıklarını, Yunanistan dan 400 milyon altun harp tazminatından feragat ettiğini, ezanı Türkçeleştirip kuran-ı kerimleri toplayıp yaktırmak istediğini 1960 ihtilalinin başlıca müsebbibi olduğunu, kardeşi Rıza Temelli'nin askerin bütün mübayasının ondan geçtiğini, her hububat çuvalının 100 kg'dan işlem gördüğünü, dokuz kurayı birden silah altına alarak, hayvan vagonları ile aç susuz sevk ettiğini, saydım döktüm. **Meclis İnönü'nün idamına hükmetti, ellerini bağlayarak idam etmem için bana teslim ettiler.** Bu arada meclis boşaldı, bende onu salondan darağacı sehpasına götürürken, baktım ki karşıdan bizim ihvandan Asım hoca geliyor, onun gelmesini bekledim, bana selam verdi ve İnönü yü nereye götürdüğümü sordu, bende asmaya götürüyorum dedim. Oraya götürmeye gerek yoktur zahmet etme dedi. Cebinden küçük bir çakı çıkardı ve İnönü'nün karnına sapladı, yere düştü ve öldü, bunun işi tamam dedi. Aynı günü sabahı Mustafa Muciri Hz. le buluştuk, manayı kendilerine arz ettim. Bana **'seninki gitti'** buyurdular. Bu ifadeden sonra onu tutan meczup Hafız Cemal, Mustafa Hz. ile beraberken geldiler ve önümüzde durdular. Mustafa Beye hitaben **'ayınla sad [-ع - ص] yerle bir oldu, efendim siz istediğinizi yapınız'** dediler. İşte 1965 yılında başbakanlık ve parti başkanlığından Ecevit'le olan çatışması sonucunda her şeyini kaybederek gittiler.

Müridandan bir sucu Ekrem baba vardı, Çemberlitaşta küçük bir sucu dükkanı işletirdi. Mehmed efendi Hz. leri önünden geçerken bir bardak su içer yüzüne bakar ve gülerlermiş. Ekrem Baba bu harekete kızmışlar bir gün, Mehmed efendi Hz. lerine bir bardak su içiyorum, yüzüme bakıp gülüyorsun yüzümde şeytan tüyümü var demişler. Mübarek zatta kendilerine **'bir gün gelir neden güldüğümü anlarsın'** demişler. Yıllar sonra huzura gelip diz çökmüş ve el öpmüşler.

Bu Ekrem baba karda kışta kolları sıvalı bir şekilde, göğüs bağır acık gezermiş. Bir kış günü aynı vaziyette tramvaya binmişler, iki hatun babayı görünce aralarında

konuşmaya başlamışlar, biri diğerine babayı göstererek, ihtiyara bak, diğeri de değme gence değişmem demişler.

Bu hadise Hoca efendi Hz. lerinin kulağına gidince, **'Ekrem, Ekrem biliyorum, senin için sıcak soğuk fark etmez. Zahiri ahkâma riayet et, kendini sakla'** buyurmuşlar.

Hoca efendi **'Tecelli ilahi kolay kolay değişmez, biz onu bazen tağyir, bazen tahfif ederiz, bazen de tebdil ederiz.'**

Bu kelamı kibar kendilerinde tecelli etmiştir. Kendileri bizzat bir ikindi namazı kütüphanelerinden ayrılmış, Beyazıt camii şerifinin şadırvanında abdest almışlar ve cebindeki çevre (mendil) ile kurulanmışlar, bu gün hatim dualarının yaptığımız mahsurada namazlarını eda etmişler, ıslak mendili kurusun diye önüne sermişler ve sırtını yasladıkları yerde uyumuşlar, uyandığı zaman gelen geçenin para atmış olduğunu gördüklerinde çevreyi hızla toparlayarak camiden çıkmışlar. İlk rastladık-ları bir dilencinin önüne çevreyi bırakarak doğruca Mehmed efendi Hz. huzuruna gitmişler. Mehmed efendi Hz. kendilerine **'Ahmet, senin kaderinde dilenmek vardı, bihamdillah biz onu uyku aleminde atlattık.'** Buyurmuşlar.

Yine **'Bir iş yeri açmak, Allah 'a keşkül açmaktır, Allah kendine uzatılan keşkülü geri çevirmez.'** Buyurdular, yani kendine uzatılan ele bir şeyler ihsan eder, **'dükkan kapısı Hak kapısıdır, Hakkına yalvar, çeşme gibidir, çeşmeler akmasa da damlar.'** Buyurdular. İstanbul Nuriosmaniye camii şerifinde vaz ederken **'eğer sizler Allah diye birisini putlaştırır ona taparsanız, Allah size maişet sıkıntısı (maişeten dankâ) verir huzurumuz elden gider'** buyurdular. İşte bu gün bu kelamı kibar tahakkuk etmekte, her şeyimiz var ama hiç kimsenin evinde huzur yok. **'Benim ihvanımı sevenleri sevenlerde dahi bendendir, şefaatimize mazhardır.' 'Benim ihvanım, aman diyecek kadar hasta olmaz, teseyyüp derecesine düşmez, bu alemden imanını kurtarmadan ahrete gitmez.'** buyurdular.

Bu Turuku âlinin ricalinden Aziz Mahmud Hüdai Hz. bu üç tebşirata bir ilave ederek **'Benim ihvanım denizde gark olmaz.'** Buyurmuşlardır.

Benim kendilerine zahiren mülaki olduğum tarihlerde, **'oğlum okursan Mısri Niyazi divanını oku, tekmil sülükünden sonra yazmıştır.'** Buyurdular. Yani kemâlatının zirvesinde yazılmıştır, yani son basamakta. Bende emirlerine veçhile divanı aldım okumaya başladım, o gün gençtik, cahildik, tecrübesizdik, hiçbirşey anlamadığımı kendilerine arz ettim, **'sen okumaya devam et, o sana kendini açar.'** Buyurdular.

1954 yılının Haziran ayında Mustafa Mucuri Hz. **'Mustafa bana davet vaki oldu, gitmem gerek'** buyurmuş. Bunun üzerine Mustafa Bey **'Sultanım, musade ediniz sizin yerinize ben gideyim.'** Buyurmuş. Bunun üzerine Hoca Efendi Hz. **'davete icabet etmek gerekir, senin hatırın için birkaç gün tehir edeyim.'** Buyurmuşlar. Bu tehir münasebetini on yedi gün olduğunu belirttiler. **'Benim Amerika da dahi ihvanım vardır.'** Bir gün **'Bizim kazanımızda domuz eti dahi kaynar.'** Buyurdular. Bir gün bana **'oğlum bu kapı her zaman sana açıktır, zaman ve saat mefhumu yoktur, zili çal Haççe sana kapıyı açar.'** Yine **'Mustafa'nın gözüne bakan, bu alemden imanını kurtarmadan ahrete gitmez, kolları çok kuvvetlidir, her tuttuğunu koparır.'** Buyurdular.

Bir gün yine huzurlarındaydık **(Değişik şeyhlerin ellerini öperek kendine mürşid arayan, umumhane kadını gibidir, döl tutmaz biri yapar biri bozar)** buyurdular.

Bir başka zaman ev halkı için **(bunlar Haziran güneşinde dondular, etini etimize, kanını kanımıza katamadılar)** buyurdular.

(Biz birini istediğimiz zaman karaciğerine oltayı takarız, deryaya salarız. O deryada dolaşır, istediğimiz zaman oltayı çekeriz huzura gelirler) buyurdular.

(Oğlum, müritlik demir leblebidir, kolay kolay hazmedilmez) büyürdüler, **(kadının en iyisinde üç eğrilik vardır, bir uyku aleminde yaratılmıştır, ehlullah uyku alemine iltifat etmez, Allahtan en uzakta gaflet alemidir. İki sol taraftan yaratılmıştır, sağın şerri solun hayrından yektir. Üç kaburga kemiğinden yaratılmıştır, düzeltemezsiniz hemen kırılır.)** buyurdular. Yine **(Benim ihvanımın en hamı kan kırmızıdır.) (Bizim mebdeimiz onların müntehasıdır, yani bizim başlangıcımız, onların sonlarıdır.)** buyurdular.

(Şayet bu nas beni hakikaten tanısalar, beni paramparça ederler.) Yine (Oğlum tuttuğun yol çok güzel, sakın bu yoldan ayrılma. (oğlum dağın başında da **olsan, Allah Teâlâ sana bir muzır** gönderir seni bihuzur eder.) buyurdular.

Bir gün yine bana **(Oğlum meşe gibi dimdik olma, arada bir selvi gibi eğilmesini bil.)** buyurdular. Ben gençliğim istikameti kendime tabu edinmiş for majör, yani büyük mani olmasa verdiğim sözden aleyhime dahi olsa dönmezdim. Yine buyurdularki **(Allah bile kararından döner.)**

Bir Pazar günü Çengel köydeki sultan Vahdettin'in köşkünde kalabalık bir ihvan topluluğunda bende vardım. Kendime gri bir elbise dikmiştim, asorte olarak huzurunda otururken, bana hitaben **(kalk oğlum göreyim)** dediler, bende ayağa kalktım manken gibi dönmemi istediler döndüm oturmamı emrettiler, oturdum. İşte o zaman yukarıdaki zikrettiğim kelamı kibarı **(oğlum Allah bile kararından döner).** Tabi ki o yaşta bu kelamın manasını anlayamıyordum. Sonra Mustafa Bey Hz. arz ettim, **(o işin tahakkuku için, on iki imam aşkı için on iki seneyi tamamla.)** buyurdular. Bende on iki seneyi tamamladım, **(biz bir binanın dört duvarını değiştiririz, çatısına halel gelmez.) (hakiki alevi bizik, her mümin Alevidir, her Alevi mümin değildir.) buyurdular.**

1952 yılı ramazan ayında ihvandan Trenci Yusuf koşarak atölyeye geldi, telaşlı telaşlı Mustafa'cığım Hoca Efendi Hz. seni istiyor, mezureni alıp devlet Haneye gelmeni istiyor, o tarihte benim terzi atölyem Soğanağa'da şimdiki Beyazıt'ta Beyaz sarayın arkasına, devlet hanelerine çok yakın. Hemen mezuramı aldım devlet haneye gittim. Huzurlarına girdim, hakipay olup ellerini öptüm. Kendileri **(elindeki kumaşı göstererek, bu elbiseliği Fikret Çelikoğlu İtalya'dan getirmiş üç metre kupon, çivide asılı elbiselerini göstererek bunun gibi olsun)** buyurdular. Ölçüleri elbiseden aldım edeben efendim kalkın ölçünüzü alayım diyemedim.

Efendi Hz. mülaki olanların malum veçhile kendileri boylu, poslu müşekkel bir zat idi. Aynı zamanda yelekli olmasını arzu ettiler. Kumaşı alıp atölyeye geldim. Mutadın hilafına patron çıkardım ve kumaşa tatbik ettim. Fakat kumaş yetmiyordu, yarım gün beni uğraştırdı. Makası elimden bıraktım ve koltuğa çöktüm. Kendilerinden yardım

etmelerini istedim, bir süre sonra tekrar tezgahın başına geçtim. Patronu tekrar kumaşa tatbik ettim, ne göreyim yedek yükü dahil kumaş yetiyordu, elbise çıktı.

Bu hadise benim için büyük bir lütuf, aynı zamanda bir imtihandı. Tabiî ki bir iki provadan sonra elbiseyi bitirdim kendilerine giydirdim ve çok memnun oldular. Çıkarıp bana ücret vermek istediler, ben o günün toyluğu ve bu yoldaki cehaletimle, para almayı reddettim. Kendilerine dedim ki, babama bir elbise dikmek vazifemdir. Bunun üzerine kendileri **(Ben sana dikiş ücreti değil, bereket parası veriyorum, diyerek 55 TL ihsan ettiler),** bu paranın 20 TL si halen benim portföyümde mahfuz-dur.

Bir gece mana aleminde kendilerine Soğan Ağa camiinin önünde rastladım, haki pay olup ellerini öptüm, Baktım arka tarafında Dr. Cevat beyin evi yanıyor, kendilerine arz ettim, **(ne görürsün, ama yok yok sen ihvanda bir Mustafa'sın, hem gör hem söyle)** buyurdular.

Dr. Cevat bey ihvandan idi, 12 dairelik apartmanı Halide Edip Adıvar'ın binasının arkasında soğan Ağa'da idi. Mustafa Muciri Hz. onun bir dairesinde kira ile oturmaktaydılar, bi-edeben hareket üzerine Nişantaşı'na taşındılar. Cevat bey 7. sene felç oldular, aile dağıldı, o binada harap olup gitti.

Benim orta okula gittiğim tarihte aileden hacı hafız Mustafa amca aynı zamanda bir camiinin imamı idiler, torunlarıyla ders çalışmaya gittiğimde **(Mustafa siz 5 erkek kardeşsiniz, hepinizi severim fakat seni başka türlü seviyorum, sende bir şeyler var)** dedi. Ben bu kelamı anlayacak yaşta olmadığımdan üzerinde durmadım, kendileri tam kemale ermediğinden bendeki yansımayı izahtan acizdiler.

Bir gece mana aleminde Hoca efendi Hz. ile bir Cuma namazı kılmak için onun camiine gittik, namazı ifa ettik, cübbesi, bastonu ve mesleri elimde olan Hoca efendi Hz. leri avluya çıktı. Etrafımızı bir sürü sarıklı cübbeli şehler sardı, Hoca Efendinin elini öpmek istediler, hiçbirine elini vermedi. Yalnız bana ve Hacı Hafız Mustafa amcaya elini verdi, **(bunlara kainatı taksim etsen , bu yalancı şeyhlere az gelir)** haydi biz gidelim buyurdular. O zaman Hafız Mustafa amcanın beni ayrı sevdiğini anladım. Hoca Efendi den bana benden ona yansıyan manevi akımın farkında değil.

Bir pazar günü Çengelköy'deki Sultan Vahdettin'in korusundaki kestane ağacının altında kalabalık bir ihvan topluluğunda marangoz Bahattin Bey Hoca Efendi Hz.'ne hitaben lütfediniz piyango bileti aldım biraz dünyalık istiyorum dediler. **(Bahattin oğlum hiç dervişe piyangodan para çıkar mı)** buyurdular. Yine aynı zat diğer bir sohbette aynı yerde toplanmış Hoca Efendi Hz. femi saadetlerinden çıkacak kelamı kibarlara kulak vermiştik, lâkin ortada ne bir ses, ne bir nefes vardı, aynı kişi dediki efendim konuşsanız da sizi dinleyelim, oturmaya mı geldik. **(Bahattin bey oğlum bizim sukutumuzdan anlamayan konuşmamızdan hiçbirşey anlamaz)** Buyurdular.

Bir gün evliyaullah kerametlerinden söz ederken **(kerameti kevniyeye Ehlullah pek iltifat etmezler, bu havasın işidir, kerameti kevniyye kadının hayzi gibidir kişiyi cünüp eder)** buyurdular.

AHMET TAHİRİ MARAŞİ HZ. LERİNİN BAZI KERAMETLERI

Bir gece biz gençler huzurundayken bir veli hikayesi anlatmaya başladı. İstanbul

langa bostanlarında bir veli varmış, bostanım sularken yukarıdan suyun yolunu aşağıya çevirmiş, kendide aşağıya gelmiş, suyun aşağıya gelmesini beklemiş. Su aşağıya gelmeyince yukarıya çıkmış bakmış ki suyun önüne bir topak çamur gelmiş ve suyun yönünü değiştirmiş. Çamuru almış suyu aşağıya çevirmiş, aşağıda ne görsün su yine gelmiyor, tekrar çıkmış bakmış, yine bir topak çamur gelmiş bu defa suyu başka yöne çevirmiş. O zaman o veli nazar etmiş, bakmış ki Erzurum da ki veli arkadaşı kendisi ile şakalaşarak gülüyorlar. O zaman veli yerdeki bir topak çamuru almış ve onların yüzüne atmış ve bu şakaya böylece son vermiş. Bunun üzerine kendileri **(Benim de o veli gibi kerametim olsaydı Edibin Mucurda derede söğüt ağacının altında yüzüne böyle çamur atardım.)** buyurdular.

O tarihte tıp talebesi olan Dr. Edip Memiş kıpkırmızı oldular ve sesi çıkmadı. Huzurundan ayrıldıktan sonra Edip bizlere rezil oldum dediler. Hadisenin mahiyetini sorduk. Meğer tatilde Mucur'a gitmiş sevdiği kızı alarak dereye inmiş, gözlerden uzakta onunla işret etmekteyken Hoca efendi Hz. hadiseyi görmüş.

Bir gün ben fakir, kendilerini ziyarete gitmek için Eminönü'nden Çengelköy'e gidecek vapura bindim ve yukarıya güverteye çıktım. Hoca efendi Hz. bir kanepede oturuyorlardı. Yanlarına gittim hakipây olup ellerini öptüm, yanlarına oturmamı işaret buyurdular.

Çengel Köyde bizimle 15 veya 20 kişi bizimle indiler. Bir baktım Efendi Hz. yok oldu, sağa baktım, sola baktım, etrafı aradım bulamadım. Ben Sultan Vahdettin'in köşküne çıkan patikayı tırmanarak zor çıktım, ne göreyim Hoca efendi Hz. kestane ağacının dibindeki peykede oturuyor ve bana bakarak gülüyorlardı. O zaman anladım ki tayyi mekan kudretiyle benden evvel gelmişlerdi.

Bir defada kendilerinin üvey kızı olan tabiiye hocası olan Perran Hanım'ın ifadesi ile şimdiki edebiyat fakültesinin yerinde Zeynep Kamil konağı vardı. Bir gün konak yandı, alevlerin ve kızgın çivilerin kendi evlerine geldiğini görünce, sandıkda ki çeyizinin evle beraber yanmaması için Efendi Hz. ağlayarak yalvarmaya başlamış. Ne olursun bizi yangından kurtar demiş. O zaman Efendi Hz. kapının önüne çıkmış ve yangına karşı gelerek vücudu binanın yüksekliği kadar uzamış ve bedeni tüm binayı örtecek şekilde gerilmiş, yangın sönünceye kadar orada durarak binayı yangından koruduğunu bizlere anlattı.

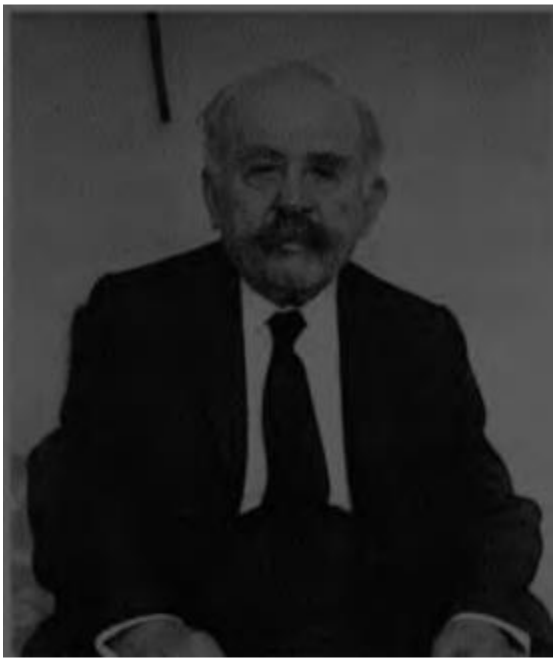
(Oğlum bu zamanda beş vakit namazınızı kılamazsınız, sabah ve yatsı namazını kılınız, iki halkasını tutunuz diğer vakit namazlarını orada (ahrette) size tamamlatırlar) buyurdular.

Yine bir gün fakire **(sakın İmam Rabbaninin divanını okuma, müveşviştir, o bir mektubat değil metrukattır.)** buyurdular.

Ben bir gün kendi evimde bir fındık faresini maşa ile tuttum, musluğu açarak suyun altında öldürdüm, Hoca Efendi Hz. Nuru Osmaniye Camii şerifinde vaz ederler bütün ihvanda can kulağı ile Onu dinlerdik. Kendileri benim hareketimi kasd ederek **(Canlı mahluku eziyetle öldürmenin doğru olmadığını, öldürmek icab ediyorsa, eziyet etmeden öldürülmesini belirttiler.)** Kuran-ı Kerimde bir ayette **(Sümme vechullah)** ibaresinde beyan edildiği Veçhile her neye bakarsan bak, canlı veya cansız onda

Allah'ın kudretini müşahede etmeye çalışmalıdır.

Bir gün huzurlarında iken **(Baş pezeveng bizik)** diye buyurdular. Bu kelamın manası nas tarafından iyi anlaşılmadığından **(godoşlukla)** karıştırılmaktadır. Esas manayı münif **(Kişilerle Allah arasındaki muhabbeti geliştirmek yaymaktır).** Bundan galat olarak kadın erkek arasındaki muhabbet tellallığı yapmak olarak benimsenmiş.

MUSTAFA MUCURİ (OZEREN) HZ. FEMİ SAADETLERİNDE SADROLAN KELAMI KİBARLAR.

Hz. femi saadetlerinden sadrolan bu kelamı kibarları fakire sadrederken onları not etmek istediğimi kendilerine arz ettiğimde **(oğlum gönlüne yazılsın)** buyurdular.

Mustafa Mucuri Hz. 1913'te Kırşehir'in Mucur kazasında dünyaya teşrif etmiş ve ilk tahsillerini burada ve pederi alileri Eyüp Hocamın nezaretinde ikmal ettikten sonra İstanbul 'a tahsil etmek için teşrif etmişler.

Bu meyanda fatih Ser Türbedarına bir hemşehrisi tevassuti ile mülaki olmuşlardır. Bu huzurda manevi ve maddi tahsillerine devam etmişlerdir. Mehmet Tevfık efendi Hz. **(ben seni evkafa zabit yaptım)** buyurmuşlardır.

Bir gün zaptiyeler onu Bayazıt'ta yakalayarak doğruca Bekir Ağa bölüğünde hapse koymuşlar. Hadise o zaman neşredilen gazetede Devlete yapılan bir hakaret yazısının kendisi tarafından kaleme alındığı ifade edilmiş ve kendisine yazı tatbikatı yaptırıldığında () ve () harflerinin kendi yazısına çok benzediğinde o günkü teşkil edilen muhakemede muhakemesi görülmeye başlamış, her duruşmada yazıyı yazmadığını beyan ettiği halde, tutukluluk hali devam etmiş. Bekir Ağa bölüğünün halinin perişan anlatılacak gibi olmadığını, kendisine sunulan çorbayı kapının altından ittiklerini, oturulacak ve yatacak bir peykenin dahi olmadığını anlatırlardı.

Bu meyanda hücresine bir zaptiye gelmiş hemşehrisi olduğunu ve pederi Alilerinin yani Hoca Eyyüp efendi Hz. talebesi olduğunu, korkma seni dövdürmem diye teselli ederek gitmişler.

Bu mefkufıyet hali tam yetmiş iki gün devam etmiş. O hale gelmişki her şeyi göze alarak son duruşmaya çıktığında, yine muhakeme reisi bu yazıyı yazıp yazmadığım sorduğunda **(Bana ne sorup duruyorsunuz, siz söylediniz bende yazdım)** buyurmuşlar. Muhakeme reisine baktığında Mehmet Tevfik efendi Hz. olduğunu görmüşler ve işte o zaman **(bir Hay çekerek yerinden fırlamışlar, başı tavana değerek bayılmışlar.)**. Bunun üzerine bunu dışarıya atın, yani tahliyesine karar vermişler. Perişan halde çıktıktan sonra, Beyazıd çarşı kapıdaki Çorlu medresesindeki Hoca Efendi hz. ile ikamet ettikleri odaya gelmiş biraz sonra Hoca Efendi Hz. teşrif etmişler. Mehmet Tevfık efendi Hz. Hoca efendi Hz.'ne **(Mustafa'yı göreceğim geldi git onu al gel)** buyurmuşlar. Hoca efendi Hz. yolda gelirken kendi kendilerine derlermiş, Mustafa Bekir Ağa bölüğünde tutuklu, ben onu nasıl alır gelirim. Bu düşünceyle odaya girmiş, Mustafa Hz. karşısında görünce sonsuz bir sevgi ile birbirlerine sarılmışlar ve alıp Hz. huzuruna gitmişler. Bu hadise Mustafa Mucuri Hz, erbainin dolmasını sağlamışlar.

Bir gün akşama yakın Mustafa Muciri Hz. çayını kahvesini verdikten sonra, Mehmed Efendi Hz. kendilerine **(oğlum git o kızı yatsı ezanından evvel boşa da bana gel)** buyurmuşlar.

Mustafa Mucuri Hz. bir kızla nişanlanmış, çeyizleri kesilmiş, dini nikahları kıyılmış, yalnız gerdeğe girilmemiş. Şimdiki Soğanağa incir dibinde bir konağın tek kızı. O akşam nişanlısının evine akşam yemeğine davetliler. Ortada bir hadise yokken ben alemin kızını nasıl boşarım diyerek Beyazıt'a gelmişler. Kendilerini kaim peder, kaim valideleri güler yüzle karşılamışlar, akşam yemeğini afiyetle yemişler. Kaim valide kızlarına git nişanlına bir orta kahve yap getir demiş. Kızda yukarıdan üçüncü kattan merdiven boşluğundan hizmetçiye bir orta kahve yap getir diye emretmiş. Bu hareket İstanbul hanımefendisi olan anneye çok ayıp gelmiş, kızını tekdir etmişsede kız hizmetçinin yaptığı kahveyi oda kapısında elinden almış ve nişanlısına buyur diyerek uzatmış. Bunun üzerine kız, Mustafa Bey Hz. **(Biz evlendikten sonra evimizde benim dediğim olacak)** demişler, o zaman Mustafa Bey Hz. gayet sakin kıza **(sor bakalım annene bu evde annenin dediğimi babanın dediğimi oluyor)** buyurmuşlar. Kız burası beni enterese etmez, benim evimde benim dediğim olmalı. Mustafa Bey Hz. sen bunu iyi düşündün mü, kız cevaben, ben bir haftadır bunu düşünüyorum demiş. Mustafa Bey Hz. bunun üzerine **(Annen baban Allah rızası için şahit olsunlar, bende seni talaki selâse ile boşadım.)** buyurduktan sonra kıza dönerek bundan sonra sen benim kardeşimsin, başın sıkıldığı zaman yardıma hazırım, bütün çeyizinde senin olsun, ben birşey istemiyorum demiş. Anne baba kızlarına çıkışmışlar ve anne bayılmış. Kendileride Allah'ha ısmarladık deyip konağı terk etmişler.

Doğruca Fatih camiine geldiğinde, yatsı ezanı okunduğunda Mehmet Efendi Hz. huzuruna geldiğinde **(Oğlum sana kıyamıyorum, üçü bir olup ensene bineceklerinden korkuyorum, ha şöyle yanıma gel)** buyurmuşlar. Lâkin kişilerin kaderleri kolay kolay değişmediğinden Tecalliyatı ilahi tahakkuk etmiş, bunun tebdil, tağyir ve tahfifine yetkili oldukları halde, edeben bu tecelliye rıza göstermişler.

Mustafa Mucuri Hz. ile otuz seneye yakın çok sıkı temasım ve hizmetlerimde bu hadiseyi yakinen yaşadığım halde bir hadise üzerine fakire **(Oğlum sen karışma,**

Hakk'ın bizim üzerimizdeki her türlü tecellisine rıza göstermek şanımızdandır.) buyurdular.

Yine bir gün kendilerini çok üzgün olarak gördüm, Efendim ne oldu diye sorduğumda, hadiseyi anlattıktan sonra **(Oğlum bugün herkesin çilesi evindedir, bize eğer evde çile gelmezse, devletle uğraşırız, bu çilede çok ağır olarak tecelli eder.)** buyurdular.

Benim kendileri ile olan yakın temasım 1953'te başlayarak, ahrete intikaline kadar, sabah, öğle, akşam, günün her anını maddi ve manevi beraber geçiriyor, her türlü ihtiyaç ve hizmetlerini, gücümün yettiği kadar ifaya gayret gösteriyordum. Kendileri ile olan ev yakınlığımın yanında, benim evin ikmal merkezi olup kendilerine müridan tarafından getirilen her türlü hediyeler bana gelir, talep ettikleri zaman, ben istediklerini güzel bir paket yapar, çarşıdan alınmış gibi götürürdüm. Çünkü Valide hanım hiç kimseyi kabul etmediği gibi getirilen hediyeleri de kabul etmeyerek **(Burada Efendi falan diye bir kimse yok)** diye kapıdan döndürürdü. Benim ise devlethaneye serbest olarak girmekliğim, kendilerine manto ve tayyör dikmekliğim, Efendi Hz. elbise ayakkabı gibi şeylerin dikilmesi, yaptırılması ve çok gece birlikte yemek pişirmekliğim, istedikleri takdirde lahmacun yapıp götürmekliğim, manevi yakınlığımın yanında büyük bir etken olmuştur. Çok gece Efendi Hz. fakire telefon ederek **(Oğlum kıyma makinesini al hemen gel)** Bunun üzerine hemen huzurlarına gelirdim. Biraz sonra mutfağa girer köfteliği et makinasından geçirir, et köftesinin malzemelerini şekerine varıncaya kadar kor ve yoğururdum. Ondan sonra köfteleri ve hurma gibi yaptığımız patatesleri sade yağda kızartırdık. Mutfakta işimiz bitince çayımızı demler, balkonda karşılıklı yudumlarken, kendilerine ait olan hatıralarını fakire anlatırlar, vakit gecenin 01, 02 si olur eve gitmekliğime müsaade ederlerdi. Yukarıda zikrettiğim gibi,

Ahmed Amiş efendi Hz. ahrete intikalinden sonra, damatları olan İstanbul Üniversitesi rektörü olan Baban zâde Naim Bey, Mehmed Tevfık efendi Hz. intisab etmemişler. Mehmed Efendi Hz. ümmi oluşu, kendisinin alim fazıl oluşu her nedense önünde eğilmeye mani olmuş ve bu arada elini öpeceği ve intisab edeceği bir mürşid aramaya başlamış. Edirnekapı daki Kör Said Efendiyi bulmuş. Bunun üzerine o tarihte Tekirdağ'da Efkaf Müd. Olan Mustafa Mucuri Hz. bir mürşid bulduğunu gelmesini, ona gitmek istediğini istemişler. Mustafa Bey Hz. teşriflerinde Malkara dan bir teneke sade yağ hediye almışlar. Naim Bey Hz. buluşarak huzurlarına giderken, kapı önüne geldiklerinde, **(Akşamdan beri ev de yağ yok diye başımın etini yedin, kapıyı aç misafirlerin elindeki yağı al)** diye yüksek sesle gelenlere kerametini de duyurmak istemişler.

Huzurlarına girdiklerinde Mustafa Bey Hz. postun altına bir miktar para bırakmış, kendileri ceplerinde bulunan diğer parayı göstererek **(miye diye)** onu da istemişler, onu da postun altına koymuşlar. **(Naim'i mutmain mertebesine getirdik sende o mertebeye gelirsin, senin tuttuğun notu Naim'e ver, Naim'in tutuğu notu da sen al)** buyurmuşlar. Bir müddet sohbet ettiklerinde söz dönmüş dolaşmış

Atatürk'e gelmiş, (onu ben tutarım, bu can bu tende iken fert ve devlet önünde eğilmeye mahkumdur) diye buyurmuşlar. Onun sizin tuttuğunuzdan haberi var mı, haberi olmasını ister misiniz demişler. (Haberi olmasını istemem) buyurmuşlar. Bunun üzerine Mustafa

Bey Hz.(Allah'ın ve Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemin ahkamını tağyir, tahrif ve tebdil ediyor, buna nasıl rıza oluyorsunuz) buyurduklarında (tecelli böyledir) buyurmuşlar. Bu tecelli değişmez mi dediklerinde (Hamili olan veli ahrete intikal etmeden bu tecelli değişmez) buyurmuşlar.

Bunun üzerine Mustafa Bey Hz. kendilerine **(Allah'ın ve Resululullah'ın hatırı şerifi için, bir can değil bin can feda olsun, yani çekip ahrete gidin demek istemişler.)** bunun üzerine kızarak Naim Bey'e **(bunu bana hakaret etsin diye mi getirdin, seni vazifenden azlediyorum, defolun çıkın gidin)** diyerek huzurdan kovmuşlar.

Huzurdan çıkmışlar, Naim Bey Hz. Mustafa Bey Hz. yaptığını beğendin mi diyerek Beyazıt'a gelinceye kadar başının etini yediğini anlattılar. Beyazıt'a geldiklerinde ceplerindeki bozuk paraları Nuriosmaniye hatibi Osman efendiye vermek istemişlerdi **(biz mazulun parasını almayız, sonra verirsiniz diye reddetmiş)** Ama Said efendi oradan azlediyor o da burada mazülden para almıyor. Mustafa Bey Hz. bu hadiseyi bana belki yirmi defa anlattılar. Kendi kendime diyordum ki bu olayı bana neden defalarca anlatıyor. Şimdi anlıyorum ki buza değil, mermere yazı yazıyorlar.

Tekirdağ'a vazifeye döndükten sonra vakıflara ait olan bir değirmeni C.H.P. partisi mensuplarına açık artırma yapmadan kiralanmasını talep etmişler, kendileri de bu talebi reddederek işi hukuken halletmek istemişler, bu hadiseden onbeş gün sonra Tekirdağ Valisi kendilerine telefon ettiklerinde Valiye **(Bana azilnâmemi tebliğ edeceksiniz)** buyurduklarında, vali ben daha şifreyi çözemedim, siz nereden biliyor-sunuz demişlerdir, **(bilen vardır)** diye cevap verdikten sonra, Valinin huzuruna çıktıklarında kendilerine **(azilnameyi tebliğ etmişler)**

Vilayet konağında İplikçi Ali Baba önüne çıkmış **(kızanım ben bir şey duydum doğru mu)** evet doğru buyurmuşlar. Bunun üzerine Ali Baba **(valinin anasını çorlu kırında belledim diyerek 250 krş. Kağıt para çıkararak takdim ederek al paran bitmesin demişler)**

Tekirdağ Evkaf Müd. gittiklerinde bir gün camide mevludu şerif okunurken kendileri de dinlemeye gitmişler. İçinden **(bu mevlit indallah makbulmüdür diyerek. Kemali edeple dinlemeye devam etmişler)** Bu meyanda önlerinde bir pirifani de mevlüdü şerifi dinlemekte iken arkaya dönerek **(senin ve benim yüzümüz hürmetine indallah bu mevlüt makbul)** buyurmuşlar. Bunun üzerine Mustafa Bey Hz. pirifaniyi tanımak isteyerek onu arkadan takip etmeye başlamışlar. Biraz gittikten sonra o zat arkaya dönerek **(memur musun nesin beni takip etme, beni takip eden bir sürü sivil polis var)** demişler. O zaman Mustafa Bey Hz. **(sırrı faş ettiğini, kim olduğunu söylemesini istemiş, aksi halde seni babama şikayet ederim)** buyurduklarında, **(senin baban kimdir)** demişler. Benim babam **(Fatih ser-türbedarı Mehmet Tevfik Hz.)** buyurduklarında, elini öptürdükten sonra **(hepimizin başı odur, hepimiz ona bağlıyız)** buyurmuşlar ve bu hadise ile Tekirdağ'lı iplikçi Ali Baba'yı tanımış ve onunla birlikte bir müddet hayat yaşamışlar. Yeri gelmişken İplikçi Ali Baba'nın kerametlerinden sözedelim.

Bir kış gecesi kar, soğuk, fırtına kapı tokmağına elin yapışacak durum, Mustafa Bey Hz. kapısı çalınır, kalkar kapıyı açarlar Ali Baba kapıda **(Kızanım ehlullah Beyazıt camiinde toplandık, herkesin payitahtına çekilmesine, galip mağlup belli değil, bir**

kısım İngilizlere biraz ganimet verilmesini istediyse de ekseriyet redetti. Almanların Türkiye topraklarına ayak basmamalarına karar verildi, toplantıdan geliyorum, yıkanmam iktiza etti, gusülhaneyi hazırla) buyurmuşlar. Veli keramet serdedince cünüp olur, yıkanmak iktiza eder. Ben hemen gusülhanedeki buz tutmuş su tenekesini gaz ocağına koydum, ocağı pompalayıp yakmak isterken, kendileri bana sen oradan çekil ocağı yakmana gerek yok, **(bizim için soğuk sıcak fark etmez deyüp soğuk suyla köpüre köpüre yıkanmışlar)**

Bir defasında zengin bir hanım arabası ve şoförü ile geldi, beraber kahvede otururken, hanım derdini anlatmak istediğinde, biliyorum anlatma onu **(senin karnında sıpa durmuyor, iki, üç aylıkken onu düşürüyorsun)** dediler. Bir küçük şişeye su doldurdu bir bardak alıp içti ve yarısını da tekrar şişeye koydular. Eline bir ip alıp yedi düğüm attılar, hanıma **(Bu ipi karnına bağla, karnın şiştikçe biraz gevşet, çoçuk doğana kadar sakın çıkarıp atma, bu su ile her yıkandığında bir bardak alıp yıkandığın suya koy, şişeye de aldığın su kadar koyarsın, bebek doğunca gelip şu yatıra bir koç kurban edersin.)** diyerek ipliği ve suyu eline vermiş. Hanım para vermek isteseler de reddetmiş. O zaman Mustafa Bey Hz. hanıma dikkatli ol kamındaki çocuk erkek, ona göre.

Görmedin mi sana bir koç kurban edersin buyurdular. Hanım dokuz ay sonra oğlu ve bir koçla birlikte geldi ve ziyaretini yaptı. Bir gün de meşhur Hafız Sami Bey efendi Hz. Tekirdağ'a ziyarete gelmişler, kendilerine Hafız Sami Beyi takdim etmişler. Akşam yemekten sonra Ali Baba Sami beye **(şu benim Yasin imi bana oku)** buyurmuşlar. Sami Beyde, ben sesimi seneler evvel kaybettim, kuran okuyamıyorum demiş. O zaman Ali Baba ona gözünü dikerek **(okumazsın da ne yaparsın)** demişler. Sami bey besmeleyi çekerek okumaya başlamış. Ali Baba buyurmuşlar, buna bir kusurundan dolayı **(hayvan perileri musallat olmuş, boğazını sıkıyorlar, sesi çıkmıyor, ben nazar ettiğimde onu bırakıyorlar)** O zaman Sami Efendi kendilerine yalvararak, bana bir müddet nazar edin, bir iki plak doldurarak biraz dünyalık elde edeyim, demişse de onu reddetmişler.

İplikçi Ali Baba Mustafa Bey Hz. kalırlar ve hiç yatağa girmezlermiş. Bir gece seccade üzerinde birine yüksek sesle seslenmişler, bu kadarına rızam yoktur, seni orada burarım, orada kalırsın, çek git demişler. Sabah olunca Efendi Hz. **(kızanım akşam benim yeğenimin evine hırsız girdi, onların yiyeceklerini aldı, sesimi çıkarmadım, baktım ki hayvanların yiyeceklerini de almak istediler, işte buna razı olmadım. Bağırdım, seni orada burarım ona rızam yok dedim. Şimdi yeğenime iki kile buğday alıverirsin) diye buyurmuşlar.**

Hakikaten evden beraber çıktık baktım biraz ileride yeğeni dayı, dayı akşam eve hırsız girdi demeden biliyorum, biliyorum diyerek onu susturdu, ona **(Müdür bey kızanım sana iki kile buğday alır)** dediler ve hadiseyi ayan beyan gördükleri için yeğenine anlattırmadılar. Bendeniz Mustafa Mucuri (Özeren) Hz. 1953 de emekli olup İstanbul'a teşriflerinden sonra tanıma şerefine erişebildim. Bir Pazar günü Hoca Efendi Hz. ziyaret için Çengel köydeki sultan Vahdeddin'in köşkündeki kalabalık ihvan topluluğu vardı. Bu arada yaşlı olarak Ali Ali Bey, Mehmed Ali Bey, Osman Okutan, Maksut bey, orada birçok yaşlı ve gençler vardı. Çayları Ali Bey dağıttılar. Zaman dolup ayrılma zamanı geldiğinde, Hoca Efendi Hz. yaşlılarla musafaha ediyor,

gençlere ellerini öptürüyordu, bende pürdikkatle herkese olan sevgilerini anlamaya çalışıyordum.

En son o tarihe kadar huzurlarında hiç rastlamadığım orta yaşlı bir zatla kucaklayarak sarmaş dolaş oldular, o zaman anladım ki ihvanda en önde gelen bir zat.

Herkes kendi semtine giderken, ben o zatla beraber kaldım, yanlarında valide hanım ve iki oğlu Nur, Tevfık ile vapurla Eminönü'ne gelecektik. İskelede beklerken, adımı, işimi ve nerede ikamet ettiğimi sordular. İşte ilk olarak o zaman bana **(Hoca efendinin ayak bastığı bir iş yeri abad olur, berbat olmaz)** buyurdular. Ben o tarihe kadar gerek hoca Efendi Hz. gerekse Mustafa Bey Hz. zahiren terzihaneye geldiklerini görmedim, anlaşılıyordu ki bana teşrif etmişler.

Ben 1950 tarihinde terzi atölyemin yerini değiştirmek istedim, kendime münasip bir yer buldum, hoca efendi Hz. arz ettiğimde **(orayı kirala, kiranı verdiğin müddetçe kimse seni oradan çıkaramaz)** buyurdular. Hakikaten orada 1975 yılına kadar yani 35 sene faaliyet ettim.

Terzihaneyi kapatınca Avukatlık bürosu yaptım. Bir akşam Mustafa Bey Hz. ile devlethaneye giderken Halide edip Adıvar'ın evinin önünde durdular bana **(Velinin gönlü kolay kolay bulanmaz, bulanırsa da kolay kolay durulmaz)** buyurdular. Ben Hukuk fakültesinde okurken Ayvalık Kavala'lı bir kızı sevdim, evde yalnızım bekarım, annem kışın geliyor yazın Hatay'a gidiyordu. Bir gün bu kızla mısır çarşısında kendileriyle karşılaştık. Evlenmeme müsaade etmediler. Kız benimle evlenmezsen ben intihar ederim diyor ve anne babası onun tahsilini yarıda bıraktırarak Ayvalığa götüreceklerdi. Kendilerinden müsaade etmelerini istedim ise de **(nişanını yap, fakülte bitsin sonra evlenirsiniz)** buyurdular. Ben ve beni sevenler benim evlenmekliğime ısrar etseler de bir gün **(çok sıkıntı çekersin, sen bilirsin)** buyurdular. Bana çok kırıldıklarını kelamlarını dinlemediğimden çok üzüldüler. Ben Allah'ı darıltmıştım, lâkin hizmetlerinde kusur etmemeye gayret ediyor, elimden geldiği kadar huzurlarında boyun büküyordum. Bendede ruhen bir yıkıntı bir çöküntü vardı. Bir yandan derslerimin ağırlığı, bir yanda geçim sıkıntısı, balayı değil adeta benim için bir azap başladı. Söz dinlememenin bütün acısını, bütün ağırlığı ile yaşamaya devam ediyordum. Bir gün yine huzurlarına geldiğimde **(oğlum kapıdan kovduğumuz pencereden girerse bizdendir)** buyurdular. Benim için bu azap yılları iki üç sene devam etti, **(oğlum dünyada işini bulan değil, eşini bulan rahat eder)** buyurdular. **(oğlum kadının iyisi pek azdır, hepsi Ayşe tabiyatlıdır, Fatma tabiyatlısı çok azdır)** buyurdular. Bir gün yine fakire her müsalli her gün beş vakit namaz eda eder **(Ehlibeytin kim olduğunu bilmeden selatı selam verir) (Ehlibeyti çok seviniz, Allah'a giden yol onlardan geçer)** buyurdular.

Malumlarınız veçhile bütün din adamları profundan müezzinine kadar hep Hz. Ayşe'den hadisleri zikrederler. Hiçbiri ehlibeytten mervi hadis anmadığı gibi ehlibeytle muhabbetinden dahi bir kelam etmezler.

(Oğlum ehlibeytten mervi olmayan Hadisleri, kaydı itirazı ile dinle, işine gelmeyeni bırak gitsin) buyurdular.

Bir gün İstanbul adliyesinden yazıhaneye Cağaloğlu Nuriosmaniye kapısını takiben gelmek istedim, tam Nuriosmaniye camiinin Cağaloğlu kapısısın da Mustafa Bey Hz. ile karşılaştık, hakipay olunca **(oğlum bedestende bir tablo var onu gördün mü)** hayır görmedim dedim.

Haydi gel beraber görelim, bedestene girdik, satış salonunda 50-60 cm. ebadında bir levha üzerine sülüs ile yazılı bir ibareler aynen şöyle, **(müride bir ilahi emir vaki olsa, birde mürşidin emri vaki olsa, müreceh olan emir mürşidin emridir)** diye yazıyı beraber okuduk, mübarek ağlamaya başladı **(işte oğlum mürid budur)** buyurdular. Oradan ayrılıp buluştuğumuz kapıyı geçerken fakir kendilerine **(müridin hücceti nedir)** dedim, o zaman durdular ve ellerinin üzerine iğne batırır gibi bir hareket yaparak **(işte böyle oğlum, buraya iğneyi batırsam bütün vücudum duyar mı?**

duyar işte mürid budur, malı mal, neşesi neşe, kederi keder, her bir hal ile mürşidin bedeninin bir uzvudur) buyurdular. Başka bir gün anne baba hak ve vazifelerinden bahsederek beraberce Beyazıt Marmara sinemasının arkasından devlethaneye giderken **(oğlum anne babanızın inkisarı yani bedduası dahi önce bu sineye çarpar onu delerse sonra sizlere intikal eder)** buyurdular. Bir defasında **(sizler dört tarafı kale duvarları ile çevrili bir kale içindesiniz, bu duvarlar yıkılmadan size zarar gelmez)** buyurdular. Ben malumunuz veçhile hariçten lise bitirmelere girdim, 4. hakta hepsini verdim, son hakta ve son derste Vefa Lisesi'nin cebir hocası bana kancayı takarak, mümeyyiz heyetine bunu geçirmem, bu kimin adamı diyerek beni belgelik etti, mümeyyiz heyeti de kendisine demişler ki, bütün fen dersleri pekiyi, fizik 8, kimya 8, astronomi 8, geometri 7, bu öğrencinin geçmesi lazım. 4. dereceden bir fonksiyonuda çözdü daha ne istersin ve beni mezun etmedi, **(oğlum bir şeyin olması için çok ısrar etmeyin, gönlünüzü ona takmayın, siz olmasını arzu ettikçe, o sizden uzaklaşır)** buyurdular. Yine bir gün fakire **(oğlum sana zararı dokunan iyilik başkasına iyilik olmaz)** buyurdular, çünkü her şeyden evvel senin sağlık ve sıhhatte olmaklığın gerek, aksi halde ne Allah'a nede halka yararın dokunmaz, doğru dürüst ibadetini bile yapamazsın.

Bir defasında **(oğlum aklınıza ani olarak gelen işi hemen yerine getiriniz, sonraya bırakmayınız)** buyurdular. Bu kelam nefsi mülhime halinde iken Allah o kişinin gönlüne ilham ettiği ve hayrına tahakkuku mutlaktır. Kişi kendisine Allah tarafından ilham edilen o işi savsaklar veya tehir eder, kendi aklına uygun olmadığını fehmederek ihmal halinde o fırsatı kaçırmış demektir. Bir defasında da beraber yürürken **(fehameti Rasulullâhı bilen aşıklar, sineyi Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemi saran aşıklar)** hu diyerek, ellerini sinelerini saracak şekilde kavuşturdular. Ben o zaman tecellinin zuhurunu bakarak beklerdim. Hoca Efendi Hz. ahrete intikalinden sonra, bütün ihvan tereddütsüz olarak Mustafa Mucuri Hz.'ne biat ettiler, Mehmed Ali Bey dahil. Bir gece mana aleminde, Beyazıd meydanında eve gelirken ilahi bir ses **(Biz Ahmed'in yerine Mustafa'yı kabul ettik, onun mazhariyeti Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'in mazhariyetidir)** diyerek bana beyan ettiler. Müridandan bazıları Muharrem ayında gezmeye gitmişlerdi, ben huzurlarına geldiğimde, onların nerede olduklarını sordular, Avrupa'ya seyahate çıktıklarım söyledim, o zaman çok celallenerek **(oğlum bunlar delimi, bu Muharremde Avrupa ya eğlenmeye gidilir mi)** buyurdular. Onların bu hareketlerini tasvip etmediklerinden, gidenlerde birbirleriyle

anlaşamayarak huzursuz olmuşlar.

09-09-1974 tarihinde cumartesi günü sabah sekizde, Beyazıt'taki çınarın altında bazı müridanlarla beraber huzurlarında çaylarımızı içip sohbet ettikten sonra, herkes işlerine gittiklerinde yanlarında sadece ben ve Dilara Uçansu Hanım huzurlarında kaldık, kendileri Fethiye Sümen'nin hasta olduğunu onu ziyarete gideceklerini söyleyerek dolmuş durağına doğru yürümeye başladılar, ben kendilerine efendim karşıya geçelim araba karşıda, kapının önünde sizi ben götüreyim dedimse de **(hayır ben kendim gideceğim dediler)** ben ısrar ettimse de kabul etmediler, dolmuşa binip gittiler. Bende evime geldim. Bir müddet sonra TRT den beni aradılar, o tarihte TRT de Hukuk Müşaviri olarak görev yapıyordum, hastanedeki polise benim kartvizitimi vererek **(oğluma telefon et buyurmuşlar)** poliste eve telefon etmeyip, Radyo evine haber vermiş. Radyo evindeki nöbetçi de beni arayarak trafik kazasını haber verdiler ve bir telefon nosu yazdırdılar. Bu numarayı defalarca aramama rağmen bir türlü haber alamadım. Israrla aramamla telefona çıkan bir polis hadiseyi anlattı ve Mustafa Bey Hz. Çapa Hastanesinde olduklarını söyledi. Hemen arabaya binerek hastaneye vardığımda mübarek sedyede bahçedeydiler. Dr. Gelerek bana reçeteyi vererek ilaçları almamı istediler. Eczaneden ilaçları aldıktan sonra, telefon açmak için izin alarak ihvana haber verdim, ilk olarak Dr. Naime Yanlıoğlu geldiler, ben o zaman rahatladım, Bu arada mübarek sedye üzerindeyken benim üzüntümü görerek **(üç defa sen Allah'tan merhametlimisin)** diye tekrarladılar. Her zaman ziyaretlere beni de götürürlerdi, bu defa ısrarıma rağmen kabul etmeyerek hakkın tecellisine razı oldular. Çapa hastanesinden Amerikan hastanesine nakledilerek **(kalça kırığı)** ameliyatı görerek uzun bir müddet tedavi edildikten sonra devlethanede istirahate devam ettiler. Bu hadise ayağında arıza bıraktığından baston kullanmaya başladılar, **(o baston, gözlük ve şapkaları)** teberrüken hala bendedirler. Hastane onları fakire emanet ettiler. Bir gün bana **(oğlum hastanenin tüm masraflarını Ahmet Aydın Bolak ödediler, masrafların o tarihte altmış milyonun üzerinde olduğunu)** fakire buyurdular.

Bir gün yine Mustafa Bey Hz. ile Sirkecideki Konya Lezzet lokantasında öğlen yemeği yemeye gittik, yemeyken sonra kahvelerimizi içmek için troleybüse bindik, o gün benim içimde muazzam fırtınalar kopuyor, allak bullak perişan bir ruh halindeyken, kendilerine "efendim ben sizin huzurunuza gelebilecek bir adam değilim, bende madde mana hiçbir şey yoktur, beni affedin dedim" o zaman mübareğin kaşları çatılarak kızgın bir halde **(o ne demek, sen Hoca Efendi Hz.'nin elini öpmedin mi, sen kendini ne zannediyorsun, kendini bilmiyor daha ne istiyorsun, biz birini kabul etmek istediğimizde, elestü-birabbikeden mahşer alemine kadar seyri sülüküne bakar öyle kabul ederiz anladın mı)** buyurdular.

Bu arada Gülhane parkına geldik, benim içimdeki fırtınalar gitmiş, o isyankar halim zail olmuş olarak ikimiz havuzun başında kahvelerimizi içerek bir müddet sohbet ettik. Arifi billahi ve mürşidi kamili anlamak çok zor. Şimdi her kelamı kibarlarını anlamaya gayret ediyoruz. Bizler hep zahiri görüyor ve ona göre fikir yürütüyor, gönül kitabını açıp okumuyoruz.

Sene 1956 Mustafa Bey Hz. ikimiz sabah Fatihe ziyarete gittik, Yavuz Selim durağın da otobüsten indik, Fatih Fevzi Paşa caddesindeki bütün çınar ağaçları kesilmiş

koyun gibi yerlerde. Fakirden çınar ağaçlarını saymamı istediler, 63 adet dedim, **(mübarek ellerini açarak Allah'a hitaben, her biri için bir baş istiyorum diye)** buyurdular. Amele başını isteyerek ne zaman kesildiklerini sordular, gece saat 24.00'den sonra kestiklerini söylediler. Bu olaydan sonra 60 ihtilali oldu, yassı ada muhakemesinden 63 adet idam kararı çıktı, sonra bu tecelli değişerek 3 idama düştü.

Bu tarihlerde bir ikindi vakti Beyazıt Bahar pastanesinde Fikret Çelikoğlu da vardı, çaylarımızı içerken ben efendim Beyazıt meydanını kazıyorlar dedim, bana dönerek **(oğlum mezarlarını kazıyorlar)** buyurdular. Sonra kendileri eczacılık fakültesinin önündeki büyük bir çınar ağacını göstererek **(oğlum bu çınar, sabah semavatı yani yedi kat göğü temsil eder, buna nasıl kıyarlar)** buyurdular.

Yine 1957 yılında, o dönemin Başbakanı Paris te bir uçak kazası geçirdi ve başbakan Menderes bu kazadan sağ olarak kurtuldular. Ben durumu kendilerine arz edince **(oğlum akibetine bakın, durumun nasıl olacağını görürsünüz)** buyurdular.

Aynı yıl bana bir sabah Kurmay Albay Samed Kuşçu'yu sordular, efendim İki gün evvel beni aradılar Hatay'a gideceğini söylediler, herkese selamları olduğunu ilettim.

İkindi zamanı Beyazıt'ta buluştuğumuzda, 9 subayın darbeyi hükümet yapmak istediğini ve Samed Kuşçu'nun ihbarı ile tutuklandıklarının ortaya çıktı. Tutuklanan 9 subayın yine İnönü nün C.H.P. nin maşası olarak darbeyi hükümete teşebbüsü akim bırakıldı. Hakim 9 subayın sorgusunda, fikir birliği yaparak bizi bu işe Samed Kuşçu teşvik etti diye ifade verdiklerinden, Samed Kuşçu'da gözaltına alındı. **(Oğlum git Samed'e söyle korkmasın, biz adamı ipten alırız)** buyurdular. Bende Kasımpaşa'daki hapishaneye giderek söyledim. Muhakeme devam ederken onun tutuksuz olarak yargılanmasına karar verildi ve tahliye oldu. Efendi Hz. bana **(Oğlum Samed sana geldi mi)** buyurdular. Bende hayır dedim o zaman **(oğlum öpecek eli, çalacak kapıyı bilemedi yazık oldu)** buyurdular. Daha sonraki duruşmada iki sene mahkûmiyetine ve askerlikten ihracına karar verildi. Bugünkü ergenekonun ilk nüvesi C.H.P. yani İnönü tarafından atılmış oldu.

Mustafa Bey Hz. Samed Kuşçu ile olan karabetimizi biliyorlardı. Mahdumları Nur askerliğini onun yanında yaparken, kendisine azami müsamahayı göstermesi için Samed abiden rica ettim, Nur'u ben kabul et dedim, oda askerliğini hatrı şerifi için evinde yaptı.

Samed Kuşçu Kenan Evren'in sınıf arkadaşı olup, birkaç lisan bilen, efendi Hz. elini öpen gerek Harbiyeyi gerekse Kurmaylığı birincilikle bitiren değerli bir Kurmay Albaydı. Allah rahmet eylesin.

Yine bir ikindi çayını birlikte Beyazıt'a Bahar pasta salonunda içerken, 1957 seçimleri arefesinde, kendilerine hangi partiyi tasvip ettiklerini, daha doğrusu hangi partiye oy kullanmamızı istediklerini arz ettim. **(Oğlum partisiz hükümet olmaz mı, bu defa partisiz olsun)** Buyurdular. Hakikaten 27 Mayıs hareketleri başladı, her şey alt üst oldu, altmış ihtilalinde talebe hareketlerinde, talebelere H. Partisinin komplosuna geliyorsunuz diye söyledimse de, o İstanbul Ünv. Rektörü Sıdık Sami, H. Nail Kubalı, Tarık Zafer Tunalı ön ayak oldu ve milli yüzkarası, bir muhakeme ve ihtilal oldu. Ben hadisenin çok içinde yaşadığım için siz gençlere tarihinizi iyi öğrenin, hep bize dolma yutturdular. Sağ görüşlü iktidarı karşı bu anti demokratik zihniyet karşı çıkmıştır.

Ben hiç içki içmediğim halde, bir çok protokollerde vazifem icabı katıldığımda **(oğlum**

mecbur olmadığın takdirde, içkili sofraya oturmanı dahi istemem) buyurdular. Allah'ın Kuran-ı kerimde mutlak olarak men ettiği müskiratları sofralarda dahi bulundurmayı, ihvanına yasaklamış oldular.

Bir gün İstanbul Beyazıt'taki kapalı çarşıdaki şark kahvesinden ayrılırken, kendileri önde ben ve Osman Okutan arkalarında yürürken, Osman Bey sevdiklerinden benim omzumu yumrulayarak Kolağası diyerek takılıyordu. Mustafa Bey Hz. geriye dönerek **(Bize hitaben, o Kolağası değil Kulağası'dır)** buyurdular. Kulluk mertabesi zatuyyün mertebesi yani ekmeliyet mertebesidir. Her müsalli elini Allah'a açarak, **(Yarabbi beni kendine kul, habibime ümmet eyle)** diyerek dua ederler. Demek ki her insan kulluk mertebesinde değildir.

Bütün din adamları, bütün Müslümanların kardeş olduğunu nasa tebliğ ederler, halbuki Kuran-ı kerimde bu ibare **(Kul inneme'lmü'minune ihvetun)** diye Allah buyurmuştur yani **(müminler kardeştir)** mümin kimdir? **(Allah ın her türlü emir ve neyhlerini yerine getiren mümini muvahittir)** o zaman müslimle mümini birbirinden çok farklı olarak düşünmemiz lazım.

Bir gün fakire **(oğlum herkes gelip derdini anlatıyor ve rahatlıyor, ben kime anlatayım)** yine bir gün bir zat devlethanede derdini anlatıp çıkarken, efendim Allah'a ısmarladık diyerek çıkıp gittiler, o gittikten sonra **(kimi kime ısmarlıyorsun)** diyerek her an Hakla beraber olduklarını, ondan bir saniye ayrı olmadığını ihsas ettirdiler, **(oğlum Allah Allah'lığını kimseye vermez, bazı bazı bu fakirde zuhureder)** buyurdular.

Bir gün ihvandan merhum Rıza Tüzer in eşi Nermin hanım hastalanmış, sırtını Hızır aleyhisselam sıvazlarken bakmış ki, Mustafa Bey Hz. sırtını okşuyor. Bende kendileri bu mana alemini anlatınca bana **(oğlum Hızır Aleyhisselam, zamanın kutbu kimse Hızır da odur)** **buyurdular. Nas Hızır Aleyhisselam olarak ayrı biri olduğunu sanıyor.**

Bir gün fakire **(oğlum açık arabada gitmek çok zordur, her türlü fırtına, taş, toprak, çamur, kapalı arabada gitmek daha rahattır)** buyurdular. Tabii ki mürşidin çilesi herkesten fazla olup kainatın bütün yükü onlara yüklenmiştir. En büyük çilelerde ev halkından zuhur eder.

Mustafa Bey Hz. posta kutusu anahtarı, banka emekli çekleri, ikmal merkezi benim evimdi. Bir gün Beyazıt posta hanesi önünde karşılaştık, ben pazardan bir iki sebze alıp eve gidiyordum, bütün kesekağıtlarını açarak baktılar ve bana **(oğlum her şeyin güzelini ye, en güzelini al, en güzelini giy)** buyurdular. O tarihlerde cebimizdeki mahdut parayla geçinmeye kimseye muhtaç olmamaya gayret gösteriyordum. Elimdeki parayla kıt kanaat idare ederken bu kelam bana nasıl en güzelini, en iyisini ne ile elde edeceğim. **(Alimin önünde dilini, Arifin önünde gönlünü tut)** kelamı kibarı aklıma getirdi, dili tutmak kolay, gönlü tutmak ve gönül kitabını okumak çok zor oluyor. Kuran-ı Kerimde **(ıkra bi kitabike kefâ bi nefsike)** kendi nefsini okuyan Allah'ıda bilir, Yunus Emre Hz. buyuruyorlar **(ilim ilim ilmektir, ilim kendin bilmektir, sen kendini bilmesin bu nice okumaktır)** Demek ki ilmi Ledun her şeyden evvel kişinin kendi gönlünü bilmesi, gönül kitabını okuması, Allah m mekanı yani evi olan. O yeri çok iyi bilmesidir.

Mevlana **Hz.(öyle bir gönül yap ki Kabe orası olsun)** buyurmuşlar. Mükevvenata sığmayan Allah, müminin gönlüne sığar.

Mustafa Bey Hz. Muğla'da evkaf müd. ifa ederken orada kabri şerifi bulunan evladı Resülden Seyyid Kemalettin hz. ve Hazreti Şahidi Hz. ziyaretlerinde, **(orada gördüğü hacca gitmek**

isteyen bir şahsa sen gel (ben Seyid Kemaleddin Hz. üzerine sırt üstü yatayım sende beni yedi defa tevaf et, bir Hac sevabı kazanırsın. O paralarını da mahallende fakir fukaraya tasadduk et) buyurmuşlar. Kişi hac farizesi benden sakıt olur mu diye sormuşlar. **(Hayır Hac sakıt olmaz, haccın diğer Rükünlerininde ifası lazım)** buyurmuşlar. Demek ki Arifi billahın ve Mürşidi Kamilin gönlü bir kabetullah bir haceri Esvet yani Allah ın tecelligahıdır. **(oğlum bana bir işi sorduğunuzda, benim dediğimi Aleyhinize de olsa dahi onu yapın, veyahut hiç sormayın).**

Daha önce zikrettiğim bedestedeki Levhadaki beyan Mürşidi Kamilin emri ilahi emirden müreccehtir ibaresinin açıkça ifadesidir. Allah tan vasıtasız olarak aldığı emri ilahiye bu tarafa aktarmaktadır. Allah'la Mürşidi kamil arasında vahi melekleri dahi yoktur. Kişilerin Arifıbillahı veya Mürşidi Kamili anlaması için Mısrı Niyazi Hz. buyurdukları gibi **(Katre bizi anlamaz, Derya olan bizi anlar).**

Benim başımdan geçen ve yaşadığım bir vakayı siz okuyuculara anlatmak isterim. Bir pazartesi sabahı saat sekiz Eminönü yeni cami avlusunda bir çok Müridanla birlikte huzurlarında çay içerken ben kendilerine yakın oturuyordum **(dün adada ne haltettin)** diye yavaşça dediler. Tabiî ki çok utanarak kızardım ve yanımda oturan Kürkçü Abdullah Beye yavaş bir sesle siz dün Efendi Hz. beraber bana uğradınız mı diye sordum, oda hayır dedi. Herkes işine dağıldıktan sonra Efendi Hz. ikimiz yalnız kalınca bana **(oğlum dün ada'ya götürdüğün o kadın evlidir, evli kadına ve kıza el sürmeyin, evli kadının sana vereceği şey kocanın malıdır, ondan nasıl helallik isteyebilirsin) buyurdular, zaten kendileri beni o günahtan koruyarak evlerimize döndük, (oğlum zina kısmet darlığına yol açar, yapmamak en iyisi, mecbur kaldığınız takdirde seyyibeyi tercih ediniz ve bedelini ödeyiniz.) buyurdular. Adaya birlikte gittiğimiz hanım beni bir iki gün sonra beni arayarak (sende manevi bir hal var, sana ne zaman gelmek istesem Allah önüme bir mani çıkarıyor sana gelemiyorum) dediler. Ben kendilerine bana neden evli olduğunu söylemedin, sen evlisin seninle arkadaşlığımız olmaz dedim, hanım çok şaşırdı, size kim söyledi dediler, bilenler var bu iş burada biter dedim.**

Bir gün fakire **(oğlum çobanın kuzuyu güttüğü gibi güdüldüğünden haberin yok mu)** buyurdular. O zaman müridin bedenin bir uzvu olduğunu idrak etmeye ve hareketlerimizden Mürşidi Kamilin haberdar olduğunu bilmek gerekir. Allah tan hiçbir hareketimi gizli ifa edemediğim gibi Mürşidin de gizli hiç bir şey hatta gönlünden geçirilen niyetlerin dahi onlar için bir sır olmaktan uzaktır.

Bir tarihte Mehmed Tevfık Hz. Eminönü'ndeki Celal Bey hanına, Hislon saatleri satış acentesine giderken Mustafa Bey Hz. gönlünden benimde böyle bir hanın olsa da şeyhime hizmette bulunabilsem **(Mehmed Efendi Hz. hemen dönmüş ve kendilerine, şu anda seni onun yerine, onu da senin yerine tebdile muktedirim, razı mısın)** buyurmuşlar. O zaman Efendi Hz.'den özür dilemişler, üçüncü kattaki saat acentesine giderek, en güzelinden bir saat istemişler. Satıcı Bey böyle Anadolu kılıklı, poturlu yaşlı birinin gösterdiklerinden hiç birini beğenmeyerek **(som altun olsun)** diyerek en güzel saati istemesi şaşırmış. Som altun olan bir köstekli saat ve zincirini yeleğine takarak bedelini sorarak ödemişler. Satıcı büsbütün hayret içinde sormuşlar, efendim siz ne iş yaparsınız? O zaman Mehmed Efendi Hz. **(biz adamı insan ederiz)** diyerek handan çıkmışlar. Bu kelamı kibardan anlıyoruz ki, bu huzura gelinmeden insan olunmuyur.

Sonuçta Kuran-ı Kerimdeki ayette **(Le ked halekel insani bi ahseni takvim)** ben insanı ekmeliyette yarattım. Kişide insani sıfatlar varsa, o insanı Allah ekmeliyette yaratmıştır. Demek ki insan olmak için bazı sıfatlara mücehhez olmak gerekiyor. Aksi takdirde ayetin devamında **(Sümme Redednâhü esfele safilin).** Ama ben o mahlukatı esfeli safilinde yarattım, o kişiyi hayvanın çok çok altında yarattım. İşte insan olmak için böyle Mürşidi Kamillerin Rahleyi tedrislerinden geçmek icap etmektedir. Aksi taktirde Allah muhafaza etsin, mahlukattan ibarettir.

Bir gün **(oğlum üç beldenin halkından hayır gelmez, adalılardan, yanyalılardan, Selaniklilerden. İçlerinde nadirleri varsa da nadir gibidir)** buyurdular.

Bir yazarın BEYAZ MÜSLÜMANLAR diye bir kitabını okuduğunuz takdirde, bu kelamı kibarın manayı münüfini o zaman kolayca anlarsınız, **(oğlum Anadolu halkı zata mazhar, Rumeli halkı efale mazhardır, çıkarı için seni beş paraya satar)** yani menfaatperest, egoisttirler. Bu kelamın tahakkuku cenazelerinde ayan olarak belirdi. Kendilerini Fatihin haziresine defnine valilik mani oldu. Bakanlar kurulundan karar alınması gerektiği gerekçesiyle beklettiler. Bu diş hareketin birde diğer yüzü, Anadolu toprağına tevdiini talep etmesidir. Nitekim Sahrayı Cedid Mezarlığına anası da, babası da benim diyen zatı muhteremin yanına defnedilmesi ile arzuları yerine gelmiş oldu.

Hayatlarında **(oğlum sağın şerri, solun hayrından yektir)** buyurdukları gibi bütün İslam aleminde her işe sağ eliyle, yürüyüşe sağ ayağıyla, yatarken sağ tarafına yatması, velhasıl siyaset aleminde dahi sağ partilerin muvafakiyetlerini istemişler.

Vakti saadetlerinde **(alimin uykusu, cahilin ibadetinden üstündür)** buyurdular. Kuran-ı Kerim dede bilenle bilmeyenin mucazatı ile mükafatı, yani ecir ve sevabı faklıdır, buyuruluyor.

Herkesin Allah'ı idrak ettiği nisbetle mükafat veya mücazata müstahak olurlar. Nitekim pozitif hukukta da, idraksıza yani deli ile çocuklara ceza vermiyoruz.

Yine bir gün **(oğlum bu iş namazla da, namazsız da olmaz. İbadetler hasbi ve fahri ifade edilmelidir, ivazlı ve maksatlı ibadetten hayır gelmez)** buyurdular. Bu namaz kılanların hemen hepsi cennete girmek için ibadet ederler, bu bir neticedir, gaye olmamalıdır. Yapılacak her türlü ibadet, Allah'ın rızasını tahsil için yapılmalıdır. Yoksa ben sana namaz kıldım, sende bana cennetinden bir hasırlık yer ver diyerek olmaz. Yunus Emre Hz. **(cennetini sofuya ver, bana seni gerek seni)** buyurmuşlardır.

Bir gün müridandan Rıza Tüzer hayatta iken, Karaköy Arap camiine Cuma namazında, camii vazii kürsüsüne çıkınca cemaate seslenmişler, **(cennete girmek için namaza gelenler, camiyi terk etsin)** demişler. Tabiî ki cemaat içinde bir gulgula kopmuş. Kendileri akşam geldiklerinde fakire anlattılar, ben kendilerine bu kelamın doğru olduğunu, lâkin ifade tarzının hatalı olduğunu söyleyerek, hali izaha çalıştım.

Bir çok sabahları Efendi Hz. buluşur, müsait bir yerde oturur günlük gazeteyi A-Z ye kadar okurlardı, **(oğlum bakın bakalım, Rusya'dan bir haber varmı? Gönlüm Rusya'yı parçalasınlar, öyle küçülsünler ki, Moskova ve civarı münhasır kalsın)** buyurdular. Hakikaten bir müddet sonra Rusya hakimiyeti altındaki bütün küçük devletler ayrılarak o Rus hegemonyası yıkıldı. İktisaden büyük çöküntü geçirdiği gibi, askeri otoritesi de büyük kayba uğradı. Artık Rusya eski saltanatını yitirdi.

(oğlum bir gün gelecek İngiltere o kadar küçülecek ki, sadece adaya münhasır kalacak.

İngiliz halkı uzaktan bir gemi gördüklerinde, bizimde ecdadımızın böyle gemileri vardı diyecekler.) buyurdular. Hakikaten şu anda İngiltere'nin hükümranlığı altındaki Dominyonlarla iltisakı kesilmiş olup yalnız iki adaya münhasır kalmışlarsa da teseyyüp derecesinde fakirleşmediler. Yine bir gün fakire **(oğlum bir gün gelecek Avrupa ya giden turistler, Paris şehrinin yerini bulamayacaklar)** buyurdular. Şu anda Fransa da eski saltanatını kaybetmiş bulunmaktadır. Bir gün yine bana **(oğlum maddeden geçmeyen manayı bulamaz)** buyurdular, bu gün bu kelamı kibarı daha iyi anlıyorum. Hadisi şerifte şöyle **(El sahi hubbullahi velevkene fasikin, El pahi Aduvullah velevkene zâhidin)** yani cömertdi, sehavet sahibini Allah çok sever, bu kişi fasık, müsrif dahi olsa. Cimriyi yani pahili Allah sevmez, namazlı niyazlıda olsa, hatta Resulullah efendim Hz. **(Hatemi Tayi gibi bir şahinin, Ruşi revan gibi bir Adilin zamanında dünyaya geldiğim için müftehirim)** buyurmuşlardır. **(ya şeyim şeyim ağlamalı, ya çil çil saymalı veya haline acındırmalıdır)** diye buyurdular. Bu hal Allah ın merhamet kapılarını yani Hakkın hâzinesinin üç anahtarıdır. Bir gün Şark kahvesinde otururken, huzurları Monsiyo Batyo diye bir Fransız geldi ve dedi ki Allah'ın hâzinesinin anahtarı Efendi Hz. lerindedir, kimseye o anahtarı göstermiyor. **(Oğlum bir mürşidi kamilin gönlüne gir de, nasıl girersen gir yeter ki gir. Beni sev de nasıl seversen sev, beni anda nasıl anarsan an, yeterki Allah'ı an)** buyurdular. Mürşidi Kamilin gönlü bir ummandır, o deryayı rahmeti ilahidir, her kula nasip değil, meğerki oraya nasip olsun. İnsan sevdikleri ile haşrolur, yani dünyada ahretle beraber bir bütündür. ***Allah kuran-ı keriminde (benim ipime yapışın) buyuruyor. Allah yukarıdan ip sallamıyor, beni seven Mürşidi Kamillerin, Evliyaullahın ellerini öpün, onların kelamlarını dinleyin, onların yanlarından ayrılmamaya çalışın, (el ülema veresitül enbiya) bu gibi zavat peygamberin varisidirler.***

(oğlum aslan şikar etmiş, çakal çalamaz) buyurdular. Mürşide Kamile mürid olarak giren bir ferdin, diğer bir veli tarafından elde edilmesinin mümkün olmadığını menbai feyzi ilahiyi aslından alanın dereden bulanık suyu içmesi mümkün değildir.

(oğlum zahiri zikrullâh morfin gibidir, zikreden o an için bir zevk alır, o hal bitince eski hale gelir. Asıl olan gönül muhabbetidir. Muhabbeti ilahiyi gönle nakşeden bu muhabbet gün be gün artar, eksilmez. Kendisini tanımadığınız bir kişinin ismini bin defa çağırsan, sana cevap vermez. Onu kemal ile tanımak ve sevmek gerek.) buyurdular. İbrahim Kuşadalı Hz. **(en güzel zikir, bir hizip kuran okumaktır)** buyurmuşlar. Bir gün efendi Hz. ile Fatih'e ziyarete gidiyorduk, tramvay dan indik, okulun yanına çıkarken fakire **(oğlum sen kuran okumayı biliyor musun)** buyurdular, evet dedim. Anladım ki benim bir hizip kuran okumamı arzu ettiler. O tarihten bu güne kadar, şayet büyük bir mani yoksa her sabah namazından sonra bir cüz kuran okuyorum **(oğlum her mümin Alevidir, her Alevi mümin değildir)** buyurdular. Resulullah efendimiz bir hadislerinde **(Ali ve Ben aynı nurdanız, bende nübüvvet, Ali de velayet zuhur etti.)** buyurmuşlardır. İlk veli Hz. Ali dir, yani mahrutun tepesi bütün Turuku Ali lerin başı Hz. Ali ile başlar. Ali siz Muhammed, Muhammed siz Ali olmaz. Her musalli beş vakit namazında Ehlibeyte salat ve selam verir, namazın rükünüdür, lakin Ehlibeytin kim olduğunu bilmez. Hoca Efendi Hz. **(Hakiki Alevi bizik diye sinelerine vururlardı)**

(Allah'ı anda nasıl anarsan an, yeter ki an) (yalan yere yemin eden günah işler, Allah'ı andığı için sevap kazanır) buyurdular. Demek oluyor ki her vesile ile Allah'ı anmalı, onu hiçbir zaman hatırdan çıkarmamalı, nereye bakarsa baksın Allah'ın kendisini gözetlediğini ve ona şah damarından daha yakın olduğunu hiçbir zaman hatırdan çıkarmamalı, hâle şükredilmeli.

İstanbul'un dışında olan müridana mektuplarını fakire dikte ettirirlerdi, mektubun başına

besmelenin rumuzunu bir defa unuttum beni tekdir ederek **(besmelesiz mektup olmaz)** rumuzun şekli böyledir. Bunlardan birisi bana çıkışarak, niye böyle mektup yazıyorsun dediler. Ben emredileni yaptım bana çıkışmaya hakkın yoktur dedim, bunun cezasını çok ağır ödediler. Bunun üzerine bana **(oğlum biz bir bardak suyu dahi karşılıksız içmeyiz, onun verdiği bir bardak su görülür, bizim verdiğimiz görülmez)** buyurdular. Mürşide hizmet gerekmektedir, hizmetsiz himmet olmaz, tabii ki mürşidi kamilde o hizmetlerin karşılığını, himmet olarak verirler. Bir gün fakire **(evde soğan yok bir kilo soğan lazım)** buyurdular. Aksilik buya, benim evimde de yoktu. Bakkallarda aradım çarşıyı alt üst ettim, devlethanenin yakınında ki bakkal Sabri ye sordum oda yok dedi soğan bulamadım. Aynı gece bakkal Sabri evinden bir kilo kadar soğanı Efendi Hz. getirip vermişler. O bakkal Sabri mahallenin muhtarı oldu, bir dükkanken iki oldu, Laleli de daire aldılar, zengin oldu ve Sabri Bey oldular, bu gün orada icrayı meslek ifa ediyorlar. Bir gün fakire **(oğlum senin bir hareketin seni arka saftan ön safa getirdi)** buyurdular. Ben kendilerine yüzlerce harekette ve hizmetlerde bulundum, bunlardan birisinin kendilerince makbul ve muteber kabul etmişler. İşte bu misalden anlaşılıyor ki, nâsın hangi ibadetlerinin indallah makbul ve mutaber olduğunu bilemediği için ölünceye kadar ibadet ve taatına devam etmesi gerekir, hizmetlerden birisi ilkah haline denk gelince, işte o zaman düdüğü çalar.

Müteaddit defalar **(sen bana Hoca Efendi Hz.'nin emanetisin, o kara kaşlı kara gözlü uzun boylu Hataylı genç var ya, onu sana emanet ediyorum, ona dikkat et)** buyurmuşlar. Aynı şekilde Ahmed Aydın Bolak Bey Hz. bana **(siz bana amcamın (Mustafa Mucuri Hz.) emanetisiniz, sizi bana emanet ettiler)** buyurdular. Böylece emanetler devri teslimle olmaktadırlar, **(biz evladı sülbiyeye değil, evladı maneviye ye itibar ederiz)** buyurdular. Devir teslimler böylece bu güne kadar geldiler, benimde bendeki Hakkın tecellisini asıl teslim vakti yaklaştığı için sizlere beyanda bulunma cesaretimi bağışlayın.

Bir gün efendi Hz. ile Beyazıt'tan Laleli ye doğru giderken, kendilerine efendim kayın pe-derimin 80-100 teneke zeytin yağını satıyorum ev ardiyeye döndü, lâkin ben bir teneke zeytin yağını kendi paramla yiyorum, bu bana çok ağır geliyor, **(oğlum sana yapılan her hizmet veya sana verilen her hediye bize yapılmış veya verilmiş gibidir. Bizde ona onun karşılığını vermemiz icap eder, onun nasibi yoktur, onun için yapamaz)** buyurdular. Yukarıda zikrettiğim gibi mürid mürşidle bir beden gibidir, müride yapılan her hizmet ve iyilik mürşidin zatına yapılmış gibidir. Mürşid de manen o hizmet edene karşılığını ihsan ederler, lâkin o farkına dahi varmaz. Bir gün yine fakire **(oğlum sokaklar evliya dolu hepsi Celal'e hizmet ediyorlar, kümbetleri başlarına, Cemal'e hizmet eden Veli çok azdır, Cemal'e hizmet etseler bu tecelli değişir)** buyurdular. Bütün gadabı ilahi, Allah'ın Celal sıfatının tecellisi yani bu isyan, tuğyan, afetler, musibetler, her türlü fuhşiyat, zelzeleler ondan neşet etmektedir. Lâkin bütün din adamları her kelamında Celle Celaluhu diye zikrettiği gibi kametlerini ve teşbihlerini Celal sıfatını anarak, hatta el açıp dua ederken **(ya Zel Celali vel ikram)** diyerek niyaz ederler. Ben desem ki Allah sizi celali ile terbiye etsin, hiçbiri kabul etmez.

Şemsi Tebrizi Hz. bir eserinde **(Allah olmak kolay, peygamber olmak zor, Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem efendimiz de Allah'ın celal sıfatı tecelli etmemiştir. Kendisine eziyet edenlere dahi hilimle muamele etmiştir. Herkeste hem Celal, hem de Cemal sıfatı vardır).** Bizim hoca taifemiz her nedense Allah'ı hep Celal sıfatı ile anarlar, hiç biri Celle Cemaluhu veya Celle Şanuhu diyemezlar. **Hakk'ı Celal sıfatı ile anıp onun geniş rahmetinden, yani Cemalinden talepte bulunsalar bu tecellinin bir an evvel tebdiline vesile olur.**

Bir defasında **(oğlum taşlanan siz olun, taşlayan siz olmayın) buyurdular.** Müridin attığı her taş, Hakkın taşı gibidir, değdiği yerde geniş iz bırakır, onun için siz taş atmamaya bakın. Birinci cihan harbinden sonra müridan dan Süleyman Efendi, Mahmut Paşa camii avlusunda ki kulubesinda yaşarken, ekmek aldığı fırından çıkarken, bir albay gelip fırıncıdan bir ekmek istemiş, fırıncıda son ekmeği bu ihtiyara verdik deyince, albay Süleyman Efendinin elinden ekmeği almış ve yüzüne bir tokat vurmuş. Süleyman Efendi gönlünü Azizana bağlayarak

-Sultanım, Süleyman'a bunu neden reva gördün der demez,

Albay kaldırıma boylu boyunca uzanarak ölmüş, Süleyman Efendi de yere düşen ekmeği alarak kulübesine dönmüş. Ahmed Amiş Efendi Hz. huzuruna geldiklerinde onu tekdir ederek, **(yaptığını beğendin mi? Bana onu niye havale ettin? Cinayet ne ise o oldu, bir çift laf etseydin bunu önlerdin)** buyurmuşlar.

Kendilerinden izin alarak seyahate giderken, gidip hakipay olduğumuzda **(güle güle gidin, memnuniyetle dönün, gittiğiniz yerlere benden selam söyleyin)** buyururlardı. **(Arif ona derler ki, Hakk'ı her zerrede görür ayan, Ekmel ona derler ki, onun gönlüdür küfyekan)** buyurdular.

Arifi Billah, Aynel yakin, ilmen yakin ve Hakkel yakin sıfatının tecellisi olup, onun gönlü Hakkın ikametgahıdır. Her an huzuru ilahidedir, bir saniye dahi Allah'tan ayrı değildir.

Bir gün fakire **(oğlum bir şeyin olması için ısrar etmeyin, siz gönül koydukça o sizden uzaklaşır)** buyurdular, yani ısrarcı olmayın, her şeyden önce Allah'tan hayırlısını dileyin.

Yine fakire **(oğlum kendini başkasıyla kıyaslama aldanırsın)** buyurdular. Bizim özümüz sözümüz birdir, bizde yalan, hile, dolan olmaz. Benim imzamdan fazla sözümün bir değeri vardır.

Bu gün adam yüzüne gülüyor ve daha arkanı dönmeden seni nasıl kandıracağını düşünüyor.

Bir gün **(oğlum her mazhar karını icra eder, hepsi de iyi yaptığı kanaatindedir)**

buyurdular.

Akrep akrepliğini, yılan yılanlığını yapacak, kişi kendisine verilen Esmayı tecelli ettirmeye çalışır. Hayır ve Şer Allah'tan dır. Allah bu esmasının sizlerden huzur etmemesine bu fiillere de alet olmamaya dikkat etmek gerekir. Efal Hakkın, ya Rabbim beni şerrine alet etme, hayrında kullanmasına niyaz etmelidir.

Bir hadise üzerine **(oğlum mirasta kaybeden kazanır)** buyurdular. Hakikaten ölüm hak, miras helaldir. Lâkin kişilerin çoğu anne ve babasından kendisine intikal eden mirası çok zaman fiili tasarrufta bulunmanın elinde olması mümkün değildir diye aralarında cinayete kadar giden haller vardır.

Efendi Hz. (aleviz ve çerakizden veli zuhur etmez) buyurdular. Yani Lazlardan ve Çerkezlerden veli zuhur etmez. Dikkat ederseniz, bu mıntıkalarda yani Lazların ve Çerkezlerin meskun olduğu muhitlerde Mürşidi Kamil bulunmamaktadır. Er mertebesinde veli, Genel kurmay mertebesinde veli vardır. Gavsiyet mertebesinde ki veli genel kurmay mertebesinde olup, diğerleri ona bağlıdır.

Yine **(cemi efalde Hakkın tecellisine rıza göstermek şiarımızdır)** buyurdular. Allah'ın bütün tecellisi önce mürşidi kamilin sinesine patlar, onun izni ile bize intikal eder. Mürşidi kamilde edeben tecelliye rıza göstererek, tecellinin zuhuru meydana gelir. Enderde olsa o tecelliyi

bazen tebdil, bazen tahfif, bazen de tağyir ederler.

(Mustafa'dır Nuru Azam, Nuru Nuru kainat, Mustafa'dır vechi Ekrem, seyyidi sırrı ayniyad) buyurdular. Tabii ki canlı ve cansız bütün mahlukat onun yani Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemin Nuru pakinden yaratılmıştır. Hz. Ali Kerem Allah'ı veçhe **(nereye baktımsa Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemin Nurundan başka bir şey göremedim)** buyurmuşlardır. Demek ki kainat Rasulullah'ın nurundan ibarettir. Allah **(Habibim seni benim için, kainatı da senin nurundan tarattım)** yine buyurmuşlar ki **(Levlake Levlek vema Halekal Eflak)** Habibim sen olmasaydın ben kainatı yaratmazdım. Kainatın bütün sırrının tecelligahı Resulullahtır. Bunu idrak etmeyenler kör ve sağır olarak yaratılmıştır. Bu vasfı bilip kendilerini sevip görenler, dünya ve ahrette bahtiyardır. Hiç azap çekmezler **(innel evliyahu lahafvun vela yahzenun)** ayeti kerimesi, benim velilerim korku çekmez ve mahzun olmazlar.

(Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemin methine mazhar olmuş iki şehir vardır, biri Medine diğeri İstanbul dur. Bu iki şehirde yaşayanlar manen iltimaslıdırlar. Bu iki şehirden manen kovulmadan gidilmez. İstanbul'da sabahtan akşama kadar lanet, akşamdan sabaha kadarsa Rahmet yağar) buyurdular. Medine bu gün Suudi Arabistan'ın en güzel ve mütedil şehri olup Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemi sinesinde barındırmak yani Ravzayı Mutaharranın varlığı onu bu güzelliği ve orada yaşama bahtiyarlığını vermiştir. Bu gibi yerlere gönül gözü ile seyredildiğinde, insanın bu yerlerde ebediyen kalmasını arzulatmaktadır.

İstanbul'a gelince, bu gün dünyada tek şehir olup bütün devletlerin gözü üzerindedir. Mana alemine gelince, Mürşidi Kamillerin mekanı ve ilmin menbaıdır. Seher vaktinde kalkıp Fatih semtine doğru yürüdüğümde, bir yandan Ezanı Muhammediyi dinler bir yanda da Rahmeti ilahinin yağmur gibi sineye aktığını yakinen müşahadesi mümkündür. Bunu gören göz, duyan kulak, Hak'la meşbu gönül gereklidir.

Bir gün fakire **(oğlum Kürtler yol alır, Türkün yiğidine kürt derler)** buyurdular. Kürt Türk hadisesinin başlangıcı 1936'da Dersim isyanı, yani Kürt Sait isyanı ile Dersim de başladı. O tarihte isyan bastırıldı ise de, onu bilen ve yaşayanlarda acı bir hatıra bırakmıştır.

O tarihte doğan çocuklar 73 yaşındadırlar, dedeler o günkü hadiseyi dilden dile, gönülden gönüle aktararak bu gün önümüze bir çığ gibi geldi. Bu gün Arapların Türkleri sevmediklerinin birinci sebebi, 1. cihan harbinde Cemal Paşanın Suudilerin dedelerini, Şam da astırması ile başlar, liderlerinin asılması, silah altındaki askerlerin Fransız ve İngiliz birliklerine iltihakına sebep olmuştur.

Bir tarihte 1960 dan evvel, Fatih'te Mürşidlerin kabri şeriflerini ziyaretinden çıkarken Mehmed Ali Bey benim yanımda yürürken bana **(seni bizim bahçede göremedim)** dediler. Ben o tarihte kendilerinin ayrı bir baş çekeceklerini, aklımın köşesinden dahi geçirmezdim. O sözü ile beni Azizanın bahçesinde görmediği için çok üzüldüm.

Sonradan 1960 ta Vekaletin kendinde olduğu zehabına kapılarak, bir çok müridi kendilerine çektiler. Bana da haber gönderdiler, ben onlara efendi Hz. aleyhinde bir kelamı dinlemeyeceğimi, bunun için bana gelecekseniz hiç gelmeyin, kapım size kapalıdır dedim. Meğer kendileri ayrı bir bahçe yapmak istiyorlarmış, beni de orada görmemişler. O zaman o murtadlardan olmadığıma çok sevindim.

Mustafa Bey Hz. çok yalvardım, onu affetmelerini yaş itibarı ile sini rüşte olduğundan bağışlamalarını istedim. **(Oğlum onu affedeyim lâkin o yoldan ayrılanlar ne olacak, onlar**

huzura gelmedikçe bir şey ifade etmez) buyurdular, ayrılıp gidenlerinde huzura gelip, diz çöküp, af dilemelerini beklediler. Ayrılanların hiç biri geri dönüpte intisab etmediler.

Bir gün fakire **(Oğlum Ali Osman sultanlarından üçü imameyn silkine dahildir, Fatih, Yavuz Sultan Selim ve Abdulhamid)** buyurdular. Yavuz Sultan selim bir gün Zembilli Ali Efendiye **(Tuna nehrinden bu tarafta gayri Müslim görmeye tahammül edemiyorum, bir fetva ver, bunlar bir ay içinde ya Müslüman olsunlar, yahut çekip gitsinler)** buyurmuşlardır. Buna cevaben Zembilli Ali Efendi **(Siz halifeyi Ruizeminsiniz, her türlü zulümden muberrasınız, talebiniz tebanıza zulum demektir, ben hallinize fetva veririm)**

Bu açık emir varken, bu emri örnek almadığından kızarlardı.

Ben avukatlığa başladıktan sonra İstanbul Vakıflar Baş müd. mukaveleli olarak çalışmamı istediler. Uzun bir mücadeleden sonra işe başladım. Muhakemat müd. benim çalışmamı tak-dir ediyor, toplantılarda Mustafa Bey gibi üç avukat olsun topunuza bedel diyor.

Vakıflarda efendi Hz. aleyhine haylice dedikodu var, benim onun bendesi olduğumu bilen yok. Bir gün odamda çalışırken, yaşlı bir Avukat hanım geldi, kapıyı kapattı, bana Mustafa Bey burada 30 Avukatız, lâkin siz bizim gibi değilsiniz, **(sizde manevi bir haslet var, bana doğruyu söylermisiniz)** dediler. Ben her şeyi inkar ederek onu atlatmaya çalıştım. Yine bir gün odamda yalnızken, benden yaşlı bir avukat arkadaş kapıyı kapatarak fakire ver elini öpeceğim dediler, bende kendisini savmak istedimse de hayır dedi akşam ben rüya gördüm **(siz geniş bir çimenlik içinde ulu bir ağacın altında Mevlana Hz. gibi bağdaş kurmuş, kavuğunuz ve cüppenizle oturuyorsunuz. Bütün bir cematte sizin elinizi öpmek için sıraya girmiş, elinizi öpen çekiliyor) sen ne yaptın dedim. Ben seyrettim o zaman öpemedim ver elini öpeyim dediler, ben de üstün açık kalmış diye atlattım.**

Yine bir tarihte Bursa adliyesinde bir duruşma sonrası Yalova'dan arabalı vapur ile Kartala geçerken, yukarı güverteye müşekkel biri geldi. Oturduktan sonra çaycıdan iki çay istediler ve birini bana gönderdiler, çay içmediğimi söyleyerek kibarca geri çevirdim. Sonra geri çevirdiğim için huzursuz oldum, yanına giderek özür diledim, kendileri bana **(ben Kadiri tarikatındanım, benim keşfim çok acık, sizin kim olduğunuzu biliyorum, onun için çay ikram ettim. Akşam Bursa da otelde yatarken bir hal zuhur etti, sizi görmem iktiza etti ve ben vapura sizi görmek için bindim dediler. Ben Pendik Dolayobada oturuyorum, bu yol bana ters gelir körfezi dolaşarak evime giderim)** buyurdular. Sonradan anladım Kadiri şeyhi Ali efendi Hz. imiş, benimle iki saat sohbet ettiler. Ben kendilerine Avukat olduğumu ve manevi bir sıfat olmadığını söyledimse de inandıramadım. Bu hadiseleri efendi hz. anlattığımda **(oğlum balı görmek marifet değil, bal yapmak marifettir)** buyurdular. Bütün bu hadiseleri anlatmamın gayesi kendimi değil, ellerini öpen müridana verdikleri manevi hasletleri tebarüz ettirmektir.

Bu kapının bir hidayet kapısı olduğunu, kelamı kibarların herkese ayrı ayrı zuhur ettiğini izahattan ibarettir. Bir gece mana aleminde ben, çıplak bir taya binmişim yalnız elimde yuları vardı. At çimenlikte dört nala alabildiğine koşmaya başladı ve doğru Fatih camiinin mihrabının önüne geldi, baktım Hoca efendi Hz. ayakta, hemen attan atladım hakipay oldum, at gitti yanımda babam zuhur etti, kendilerine babamı takdim ettim. Babama ellerini vermediler, gözlerine baktılar oğlum **(babanın gözleri kör, kulakları sağır)** buyurdular. Ben bu kelamın manasını bildiğimden çok üzüldüm, nerde ise fenalık geçirip bayılacaktım, bana **(üzülme, üzülme zamanı gelir, hem görür hem işitir)** buyurdular. Sabah Mustafa Bey Hz. ile buluştuk, kendilerine rüyamı anlattım **(oğlum babana yaz ibadet şeklini değiştirsin, şöyle**

şöyle ibadet etsinler) buyurdular. O tarihte babam 85 yaşında pirifani, yalnız camisi, namazı ve kuranı kerim okumaktan başka bir işi yoktu. Buna rağmen ben kendilerine rüyamı ve ibadet şeklini değiştirerek ibadet etmesini özür dileyerek yazdım. Ben babamın 5 oğlundan en küçüğü idim. Faili muhtarsın dedim, istediğin gibi yapabilirsin dedim. Babam mektubuma çok menmun olduğunu, şeyh Hz. selamlarını ve hürmetlerini bildirdiler. Efendi Hz. **(biz aileden bir ferdini alınca, diğerlerini şefaatimizden mahrum etmeyiz)** kelamlarının aynen tahakkuk ettiğini belirtmek için başımdan geçeni muhtasaran siz okuyucularıma izah etmek istedim.

Bir gün fakir, merhum Ahmed Erdem ve Dr. Hamdi Beyle huzurunda iken, benim annem hasta, Ahmed Beyin annesi hasta ve Dr. Hamdi Beyin kayın valideleri hasta idi. Onların her ikisinin de valideleri ahrete gitti, benim annemse komadan ayağa kalktı.**(Mustafa annesini kurtardı, siz onları ahrete gönderdiniz diye şaka olarak onlara takıldılar).** Bu hadiseler hepimiz için bir lütuf ve ihsan olup huzurlarında edebe çok dikkat etmek gerekir.

Bir gece mana aleminde benim evimde **(Hacı Bektaşi veli Hz., Mevlana Celalettini Rumi Hz., Hacı bayram Veli Hz., Şeh Şabani Veli Hz., Yunus emre Hz., Hoca Efendi Hz., Mustafa Mucuri Hz. ve fakir, Ahmed Erdem'i çağırmaklığımı istediler. Gittim onu da çağırdım sohbet ettik, sema ettik, Yunus Emre'den şiirler dinledik.)** Bu gibi hadiselerin zuhuru müridanın gönlünün kemale doğru yol alması için nurlu bir ışığın yolunu aydınlatmasına vesile olup, mühim olan gönlün kemale ermesini sağlamaktır. Bedenin kemal, 20 yaşına kadar ne olduysa oldu. Bundan sonra değişmez, Allah'ın mekanı olan gönlün kemalatı esfelden ekmeliyete zatuyun makamına kadar ilmi ledunla yükselir. İşte aydın kişi Allah'ın ve Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemin Nuru Muhamediyle nurlanırsa o zaman hakiki aydın ona derler. Yoksa bu zahiri ilim kişinin dünya işlerini tedvire mahsus olup, buradan aldığınız icazetlerin huzuru ilahiye gitmekte bir işe yaramamaktadır. Asıl olan kişinin gönlünün nuru Muhammediyle aydınlanması işte aydın demektir.

Mustafa Muciri (Özeren) Hz. kendisine davet vaki olunca, Ahmed Aydın Bolak Hz. çağırtarak yanına almış ve sinesine çekerek **(Aydın benim gitme zamanım geldi, bendeki manevi memuriyetimi sana bırakıyorum diyerek onu son defa kucaklamışlar).** Aydın Bey Hz. **(Amca bana dünyadaki işleri bırakınız, diğer manevi vazifeyi yapamam)** buyurmuşlar. Bunun üzerine Efendi Hz. üç defa **(yaparsın, yaparsın, yaparsın)** buyurduktan sonra suküte girerler. Bu hadisenin vukuunda orada hazır bulunan merhum müridandan Diş Doktoru Alb. Ömer Toygar, merhum Alb. Cevdet Tezcan'ın eşi merhume Ayten Tezcan, kızları Serpil Tezcan ve Sesil Tezcan da bulunmuşlar, aynı ifadeyi bana kendileri de tekrarladılar. Bendeniz Aydın Bey Hz. ile buluştuğumuzda kendileride bizatihi aynını ifade buyurdular. **Bu şekilde Tacı şerif Aydın Bolak Hz. lerine 20 ocak 1982 de intikal etmiştir**. Benim Aydın Bolak Hz. ile olan yakınlığımı bu gün hayatta olan herkes bilir ve ona yetki verildiğine olan imanımda herhangi bir şaibe bulunmamaktadır. Bir gün devlet hanesine yılanlı yalıya gittiğimde, binayı restore ettirdikten sonra bize binayı gezdirirken, bahçeye bakan birkaç odayı göstererek **(bu odalar Ramazanda müridanla burada teravih namazını eda ederiz, uzaktan gelenleri de burada misafir ederiz)** buyurdular.

Bana kendileri de bizatihi bu devir ve teslim hadisesini anlattılar. Aydın Bey Hz. gerek iştima gerek sosyal ve gerekse ticari itibarı, bu gibi manevi bir vazifeyi alenen ifasına imkan vermediği için elinden geldiğince kendilerini meydanda saklamaya mecbur etmiştir.

Bir gün ikimiz Efendi Hz. huzurlarında iken bize **(oğlum ikiniz bir olun, vakıfları idare edin)** buyurdular. Bir gün Aydın Bey Hz. bana TRT ye telefon ederek **(Mustafa Bey, ben mi sana geleyim, sen mi bana gelirsin)** buyurdular. Ben size gelirim dedim. Huzurlarına gittiğimde, ben o tarihte TRT de Hukuk Müşavirliğini ifa ediyordum. Bana **(sen yerinden memnun değil misin)** buyurdular. Bir sıkıntımın olmadığını arz ettim. Bana **Fethi Gemuhluoğlu'nun yerine Uğur Derman'a söz verdim)** buyurdular. Meğer Efendi Hz. kendilerine **(Fethi'nin yerine Mustafa'yı al buyurmuşlar)** Ben efendi Hz. isteği üzerine geldim, siz faili muhtarsınız, benim bir sıkıntım yok dedim. TRT'de bir müddet vazife ifa ettikten sonra Ankara'ya Yem Sanayi Genel Müd. gittim. Bu benim İstanbul'dan daha doğrusu efendi Hz. den ayrılmak çok zor geldi. Hep İstanbul'da kendime göre bir kadro arıyorum, Aydın Bey Hz. Ankara'ya teşriflerinde buluşuyor bazı bakanlıklara ve genel müd. müracaat yapıyorduk. Bu tarihlerde Mustafa Mucuri Hz. ahrete intikal etmişlerdi. Bir gün bana **(sizi amcam bana emanet etti)** buyurdular. Anlıyorum ki hep devir teslim hadiseleri aynen tahakkuk etmektedir. Ankara'da ki kendi bürolarında buluşuyor, bir çok zavatla tanışmaya vesile oluyor. Bir defasında Vakıflar Genel Müd. beş paşa ile bir araya geldik. Onlara **(size açık çek veriyorum, camimi yaptıracak medresemi tamir ettirecek, talebemi okutacak, bunun karşılığında Mustafa Bey'i İstanbul Muhakamat Müd. naklen atayacaksınız)**

Paşalar söz verdikleri halde dindar ve milliyetçi olduğum dolayısı ile tayin etmediler. Bu hadise üzerine **(senin emekliliğin gelmedi mi, emekli ol İstanbul'a gel)** buyurdular. Ben onların arzusu üzerine, yaş haddim gelmeden emekli olup, tekrar asli vatanıma döndüm.

Her Mürşidi Kamilin ahrete intikalinden sonra müridan arasında manevi yetkinin kendilerinde olduğu zehabına kapılırlar. Lâkin hakiki varis yetki bendedir diye edeben ortaya çıkmaz. Sırrı ilahiyi saklamak mecburiyetindedir. Ona iman eden kazanır, etmeyenler de terfi edemez olduğu yerde sayar, verilen geri alınmaz.

Ahmed Aydın BOLAK Efendi

Ahmed Aydın Efendi Hz. aslen Balıkesir (Karasili) olup pederleri ilk maarif vekili Vehbi Bolak Hz.nin oğludur. 1925 tevellütlü olup ilk ve lise tahsilini Balıkesir'de yapmıştır. Hukuk tahsilini İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni ikmalinden sonra mülki amirliğine müracatla Osmaniye Kaymakamlığı'na bir süre devam etmiştir. Bir devre C.H.P Balıkesir Millet Vekili olarak meclise girmiş, 903 sayılı Vakıflar Kanunu'nun zuhuruna çalışarak meriyetini sağlamıştır. Hukuk Fakültesi'nde tahsildeyken sınıf arkadaşı ve sonra hayat arkadaşı olan Selma Hanımefendi ile bugün onun sülbünden Doğan Bolak meydana gelmiştir.

Kendileri daha orta okul talebesi iken o tarihte Mustafa Bey Hz. Balıkesir evkaf müd. iken bir ikindi vakti birçok yaşlı zavatla otururken, Aydın Bey'i göstererek bir meczup bunu mebus yapalım diye Efendi Hz.lerine demişler. O da **(böyle mebus olmasını mı istiyorsun, peki olsun)** buyurmuşlar.

Meczup el çırparak bunu mebus yaptık diye naralar atmaya başlamış. Ben bu hadiseyi Aydın Bey'den bir iki defa dinledim. Birgün Hasan Basri Çantay Hz.nin ziyaretlerine gitmişler, **"hayrola Aydın ne var?"** buyurmuşlar. İmtihanım var, ben bu derse hiç çalışmadım bu imtihana girmek istemiyorum. Bunun üzerine Haşan Basri Hz. kendilerine **'fhiçbir yeri bilmiyor musun?"** demiş, Aydın Bey hayır kitabı bile açmadım demişler. Senin gibi bir çocuk imtihandan kaçar mı, git imtihana gir suali çek yapabildinse yap, yapamadınsa beni karşına al yazmaya başla, yazabildiğin kadar yaz buyurmuşlar. Ben aynen yaptım, aklıma geleni yazdım imtihanın neticesi belli oldu, ben 9 almışım buyurdular.

Evliyaullahtan olan Hasan Basri Hz.nin bu bir kerametidir, kendisinin Kur'ân-ı Kerim tefsiri de vardır. Beyazıt'ta Mustafa Bey Hz. ile Dr. Cevat Bey'in apartmanında oturuyorlardı. Ahmet Aydın Bey Hz. kendileri tevdi edilen Tacı Şerifi 22 sene dışarıya hiç sızdırmadan yürüttüler. Allah hepimizi onların şefaatine nail eylesin. Ben kendileriyle olan yakın temasım hem vakıf hukuku açısından ve hem T.E.V. vakfındaki mesaim onun beni her yerde her zaman yakinen takibi, amcamın emanetisiniz diyerek sahiplenmesi, birbirimize olan saygı ve sevginin sonsuzluğu...

Ben bir TEV Genel Müdürlüğü'ne yeni atanan merhum Doğan Kasaroğlu'nu tanışmak için götürdüğümde ona **(Mustafa Bey'in bana ne kadar yakın olduğunu biliyor musunuz?).** O da hayır efendim dedi. Kendileri bunun üzerine **(Mustafa Bey damarımdaki kan kadar bana yakındır)** buyurdular. Bu ifadenin manayı münifını onun ahrete intikalinden sonra anlıyorum. Hayatında ona yakın olanlar bugün onu hatırlamadıkları gibi bir gün dahi rahmetle anmıyorlar. Birkaç müridin dışında kabri şeriflerinin nerede olduğunu bilmiyorlar. Bilinmesi için yazıyorum İstanbul Bebekteki Aşiyan Kabristanı'nda metfundur. Onu sevenler, onu bilenler zaman zaman kabri şerifini ziyaret ederek, Ruhu Şerifine Fatihalar hediye etmektedirler.

Bir telefon sohbetinde **(Mustafa Bey, çocukla yatanın eteği sidikle kalkar)** buyurdular. Bu kelamı kibarı elinize alırsanız, rahatlıkla bir kitap yazarsınız. Öyle geniş bir mana ifade etmektedir ki son zamanlarda Türk Petrol Holdinginin geçirdiği büyük mali krizi sarsıntıları işte fakire bir cümle ile ifade buyurdular. Düşenin dostu olmuyor.

Bu hadisenin zuhurundan önce bana Mustafa Bey sen vakıftan ayrıl, benim şirketlerimden birinde yönetimimi al bende Fahri başkan olarak kalayım **(her cumartesi günü ihvan kardeşleri şirketin yemekhanesinde öğleden sonra toplayalım, sohbetlerimizi burada yani Ortaköyde ki şirketler merkezinde yapalım)** buyurdular.

Ben 1997 yılı ocak ayında arzuları üzerine ayrıldım, bu arzularının tahakkukuna gayret gösterdim. Lâkin ne yazık ki yukarıda kısaca izahına çalıştığım mali çöküntü bizim arzularımızın yerine gelmesine büyük mani teşkil etti. İhvanı orada toplayıp sohbetleri gerçekleştiremediklerine çok üzüldüler. Tabi ki şirketlerin mali çöküntüleri, bir birini takip eden hacizler ve haberlerin gazetelerde neşri kendilerini çok üzdüğü gibi tedavisi imkansız hastalıklara düşmesine sebep oldu. Tedavisi için Amerikalara kadar gidip derdine derman arayarak zahiri ahkamın tecellisini önlemek istedilerse de takdiri ilahi hükmünü icara etti.

Kendilerini her ziyaretimde **(iyi olacağım, bende bir şey yok iyi olacağım)** diyerek beni teselliye gayret ederlerdi. Tabii ki her mürşidi kamilin hakkın kendisi üzerinde tecellisine rıza göstermek bizim şiarımızdır.

Mustafa Muciri Hz. bir kelamı kibarında arz ettiğim gibi **(Oğlum Allah Allah'lığını ne nebisine nede velisine kolay kolay vermiyor, bazı bazı bu fakirde tecelli eder)** buyurdular. Ehli tarik bu mana yoluna baş koyunca çilesiz menzil alması mümkün değil. En yakın arkadaşları bile onun manevi hasletlerini tanımaz, herkes zahirde zarfı okumaya gayret eder. Mazrufa bir nazar dahi atfetmezler, halbuki asıl olan zarfın içinde mazruf, onu okumak gerekmektedir. Dikkat buyurun bütün din adamları Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemin beşer tarafını aksettirmeye çalışırlar. Eli, ayağı, kaşı, gözü, boyu, posu, vel hasıl zahirde hep zarfa bakarlar. Lâkin onun hiç Hak tarafını görmezler. Allah onları kör ve sağır yaratmıştır, onun için köre renk tarif edemezsiniz. Herkes bu alemde idraki nispetinde ya mükafata veya mücazata müstehak olur.

Mısrı Niyazi Hz. buyurdukları gibi **(derya olan bizi anlar, katre bizi anlamaz).** Demek ki bu gibi kamilleri anlamak için derya gibi bir gönüle sahip olmak gerekir. Allah bizi o kör ve sağırlardan yapmasın, bu gibi zevatında şefaatlerinden mahrum bırakmasın.

Eğer bilmeyerek bir kusur işledikse, bizleri rahmetleriyle bağışlasınlar. Amin.

TARİKİ HALVETİYENİN SİLSİLEYİ PAKİ ALİYESİ

Ya Ali bana dediğin nesne oldurki, gayri halleri terk ve hatırayı terkedüp dil ve can aleminden ALLAHÜTEALA HAZRETLERİNE sıtkı niyaz ile zikretmek, gözlerini yum epsem olup dur, uluhuyeti gayriden nef ile HAK'ta isbat ile sağ ve sola LAİLAHEİLLAHU diye zikret.

SİLSİLEYİ MERATİP ESAMESİ:

HZ.MUHAMMED	sallallâhü aleyhi ve sellem
Hz. ALİ	kerremallâhü veche
Hz. HASAN	aleyhisselâm
Hz. HÜSEYN	aleyhisselâm
Hz. HASAN	BASRİ
Hz. HABİBİ	ACEMİ
Hz. DAVUDİ	TAHİ
Hz. MARUFUL	KERHİ
Hz. SIRRIL	SAKATİ
Hz. CÜNEYDÎ	BAĞDADİ
HZ. MÜMŞAD	DİNNURİ
Hz. MUHAMMED	DİNNURİ
Hz. MUHAMMED	BEKRİ
Hz. VAHYUDDUN	KADİ
Hz. ÖMERİL	BEKRİ

Hz. EBUL NECİBİ SUREVİ

Hz. KUDBEDDİN İ EKBERİ

Hz. RUKNEDDUNİ MUHAMMED NASUHİ

Hz. ŞAHABEDDİNİ MUHAMMED TEBRİZİ

Hz. ŞEMSİ TEBRİZİ

Hz. MEVLANA CELALEDDİNİ RUMİ

Hz. SEYYİD CEMALEDDİNİ TEBRİZİ

Hz. AHİ MUHAMMED

Hz. PİRİ ÖMERÜL HALVETİ

Hz. AHİ MARMARİ

Hz. PİRİ HACI İZZEDDİN

Hz. PİRİ SADREDDİN

Hz. SEYYİD YAHYA ŞİRVANİ

Hz. PİRİ MUHAMMED ERZİNCANİ

Hz. ŞEH CEMALİ HALVETİ

ŞEYH SADREDDİNİ TOKADİ

ŞEYH HACI ŞABANİ VELİ

ŞEYH MUHAMMED MUHİDDİNİ KASTAMONİ

ŞEYH ÖMERÜL FUADİ

ŞEYH İSMAİL ÇORUHİ

ŞEYH MUSTAFA MUSLUHİDDİNİ

ŞEYH KARBAŞI VELİ

ŞEYH MUHAMMED NASUHİ

ŞEYH ABDULLAH RÜŞTİ

ŞEYH MUHAMMED ZORAVİ

ŞEYH MUSTAFA ÇERKEŞİ

ŞEYH ALİ BEYPAZARİ

ŞEYH İBRAHİM KUŞADALİ

ŞEYH HAMMAMİZADE TEVFİK EFENDİ

ŞEYH BEKİR EFENDİ TÜRBEDAR

ŞEYH ÖMERÜL HALVETİ ŞEYH AHMED AMİŞ EFENDİ.(AZİZSULTAN.)

ŞEYH MUHAMMED TEYFİK EFENDİ (KAYSERİ)

ŞEYH AHMET TAHİRİ MARAŞİ

ŞEYH MUSTAFA ÖZEREN

ŞEYH AHMET AYDIN BOLAK.

NOT:Bu silsileyi paki Halvetiyeyi AHMED TAHİRİ MARAŞİ HZ. lerinin bizzat Dr.Hamdi Hızalan'a kendi femi saadetleri ile yazdırmış olup ben fakir pür-taksir Av. Mustafa Kulağası 'da oradan aldım. Mevlam cümlemizi Tariki Garrayı Muhammedi 'den ayırmasın ve onların şefaatlerine nail eylesin, AMİN.

KULAĞASI

Kaynak: Deryadan Damlalar, hzl: Av. Mustafa KULAĞASI, Baskı: Seçil Ofset, Tarihsiz. İstanbul

POSTMODERN BİR FENOMEN OLARAK "S İ B E R P U N K"

Hzl: Umut Demirci - sen@umutsun.com

Bilimkurgu edebiyatına düşkünlüğüm çocukluğumda severek okuduğum Jules Verne ile başlamıştı. Bilimkurgu sineması ve edebiyatını takip etmekteydim ancak ülkemizde bu türün modernleşme sürecinin yoksunluğundan olsa gerek Dünya'nın çok gerisinde olduğunu fark ettim. Uzay, robot, yapay zekâ, bililsel bilimler gibi alanlara olan ilgim teknkolojinin hayatımızda oynadığı önemli rolle birlikte daha fazla gelişti.

Dünya ülkelerinin bilimsel hiyerarşisinde itibar yoksunu bir yere sahip olan ülkemizde bilimkurgunun eksik kalması rahatsızlık vermekteydi. Bu nedenle bilimkurgunun en zorlu ve yeni alt türü olan siberpunk konusunda tezimi vermeye karar verdim. Ülkemizde tam olarak siberpunk olmasa da bilimkurgu beğenisi, ilgisi edebiyat ve dramatik sanatlarda kendini göstermeye başlamıştı. Türkiye'de aynı gün içinde, güneş batmadan hem Amerika hem Çin ile görüşme yapmak mümkündür. NASA'nın Dünya dışından çekilen fotoğrafların büyük çoğunluğunda Türkiye'yi hemen bulmak mümkündür. Siberpunk'ın kült romanı Neuromancer'ın önemli bir kısmı İstanbul'da geçmektedir. Yine güncel birsiberpunk roman olan J.C. Grimwood'un Arabesk Üçlemesi Osmanlı Devleti'nde alternatif bir tarih senarysouna oturtulmuştur. Siberpunk felsefesinin ve çağımız anarşist düşüncesinin önemli ismi Hakim Bey (Peter Lamborn Wilson) bu ismi İstanbul'da aldığını açıklamıştır. Bu nedenle siberpunk'ın Türk Tiyatrosu'nda bir yere sahip olması gerektiği fikriyle bu postmodern fenomeni incelemeye karar verdim.

Giriş Bölümü'nde özellikle siberpunk'ın Amerika'da doğuşu Japonya'da gelişip yayılmasını ele aldım. Bu bölümde siberpunk'ı bir edebiyat türü olmaktan çok felsefi yapısını genel hatlarıyla değerlendirmeye çalıştım. Siber kültür ve uzamlarını ortaya koyarak postmodern bir yaklaşımda sosyolojik etkilerini değerlendirdim. Nitekim siberpunk tamamen postmodern bir türdür. Kavramın doğrudan olmasa dahidolaylı olarak yaşamdaki yansımalarını göstermeyi amaçladım.

I. Bölüm'de kavramın düşünsel, kültürel, bilimsel ve sanatsal arka planını açımladım. Kavramın neden ve nerede ortaya çıktığı, kimler tarafından hangi siyasal, felsefi ve sanatsal tabanlara oturtulduğunu sergiledim. Şamanizm'den Antik Yunan'a, Descartes'dan The Matrix'e uzanan serüvenini adım adım anlattım. Siberpunk'ın ele aldığı yaslandığı teknolojik gelişmeleri bu çerevede ileri sürülen spekülasyonları, düşünsel çatışmaları açıkladım. En basit anlamıyla 'ileri teknoloji–düşük yaşam seviyesi' anlamına gelen siberpunk'ın altında yatan sınıfsal mücadeleleri, kurgudan gerçekliğe dönüşmüş, dönüşmekte olan, dönüşecek ve dönüşemeyecek olan anlatıları, perspektifleri irdeledim. Bilim–teknoloji'nin bu bağlamda projelendirdiği, ele aldığı çalışmaları felsefe, psikoloji dâhil olmak üzere çeşitli disiplinler açısından tartışma ihtiyacı duydum.

Edebiyat, sinema ve tiyatral anlatımda türün arkasında yatan temelleri açımladım. Beat akımından Romantik düşünceye, Chandlervari dedektiflik öykülerinden George Orwell, Jules Verne ya da H.G.Wells'in temel teşkil eden disütopik bilimkurgu yapıtlarına dek siberpunk'ı besleyen tüm kitapları, yaklaşımları, değerlendirmelere değindim. Çok geniş bir yelpazaye sahip olmayan siberpunk bilimkurgu edebiyat türünde bir arayışolarak doğsa da gerçekçi vizyonlarıyla günümüz bilim adamlarını nasıl heyecanlandırdığını göstermeye çalıştım.

II. Bölüm'de ise I. Bölüm'de verdiğim arka plana göre örneklemelere gittim. Edebiyattan sinemaya ve tiyatroya dönüşüm süreçlerini tematik gruplar halinde ele adım. I. Bölüm'de feslesefi düşünceden başlayıp sosylojik, kültürel ve psikolojik etkilere nasıl ulaştığını anlatırken II. Bölümde yine aynı izlekle motiflere, temalara göre türü değerlendirdim. Mümkün olduğunca işin teknolojik ya da bilimsel ayrıntılarından kaçınıp düşünsel zeminine dair ortaya konan tartışmaları izlek olarak belirledim. Farkında olmadan içinde olduğumuz, tehlikelerine maruz kaldığımız ileri teknoloji sonuçlarının, siber kültüre sert bir tavır, anarşist bir hareket olarak karşık verir siberpunk. Teknolojiyi bir bela olarak görürken teknofobiye düşmeden konuya yaklaşır ve üst düzey teknokratlarla sokak serserilerini karşı karşıya getirirtıpkı Kevin Mitnick ve Tsutomu Shimomura'nın literatürde yer edinmiş kovalamacasında olduğu gibi.

Siberpunk'ın zorluğu teknoloji ve bilim konusunda hatrı sayılır bir birikim gerektirmesinden kaynaklanmaktadır. **Bu yüzden ülkemizde siberpunk olduğunu iddia eden kırk yaşüstü kimi yazarlar ne yazık ki Popüler Bilim Dergileri ya da gazetelerin kısa teknoloji haberlerinden öteye bir felsefe sunmazlar.** Bu alanda teknolojik birikime sahip kimseler ise siberpunk'ın ruhunda yatan dinamik, anarşist bir punk düşünceden yoksundurlar ya da sanat dünyasından uzak teknokratlar olmayı tercih etmişlerdir. Bu yüzden Maddox'un düşüncesine katılmamak elde değil: siberpunk'ın en kötü yanı taklitleridir. Diğer bilimkurgu türleri fantazyaya daha fazla yaslandığından, gerçekçilik gereksinimi duymaz ve küçük bir buluş dil kıvraklığıyla güzel işlenebilir. Ancak siberpunk'ta buluş her şeydir. Yakın geleceğe dair bir buluşunuz olmalıdır ve henüz gerçekleştirilmemiş olmalıdır. Bu ise bilimsel, teknolojik mecrayı çok iyi takip etmeyi ve konulara arka planlarıyla birlikte hâkim olmayı gerektirir. Bu yüzden II. Bölüm'de üretilmiş olan yapıtları iyi ve kötü örnekleriyle değerlendirmeye çalıştım. Edebiyat ile başlayan siberpunk türünün yankısı sinemada 1990'dan günümüze büyük yankı bulmuş ve bulmaya devam etmektedir. Ancak tiyatro tüm Dünya'da siberpunk'a teknofobik yaklaşmaktadır. Oysa siberuzayın kendine has yapısı içinde binbir sahne kurulmuştur ve tiyatrocuların katkısını beklemektedir.

KAYNAKÇA

GENEL BAŞVURU KAYNAKLARI

AKSAN, Doğan

Ana Çizgileriyle Dilbilim, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara, 1998 ÇALIŞLAR, Aziz

Felsefe Sözlüğü, Cem Yay., İstanbul, 1997

FOLSCHEID, Dominique

Felsefe Akımları, Dost Yay. Ankara 2005

HANÇELİOĞLU, Orhan

Düşünce Tarihi, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1974

Çağdaş Siyaset Felsefecileri, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1981

NUTKU, Özdemir

Dünya Tiyatro Tarihi, Mitos Boyut Yay. 2000. İstanbul, 2000 ŞENER, Sevda

Dünden Bugüne Tiyatro Düşüncesi, Dost Yay. Ankara 1998 URGAN, Mina

İngiliz Edebiyatı Tarihi, Yapıkredi Kültür Yay., İstanbul, 2003 Anonim

Wikipedia Özgür Ansiklopedi, wikipedia.org

KİTAPLAR

ALKAN, Erdoğan

Romantizm Antoloji, Varlık Yay., İstanbul, 2006 AKARSU, Hikmet Temel

Siber Tragedya ya da Iphigeneia, Telos Yay., İstanbul, 2003 ANDRE-SALVINI, Beatrice Babil, Çev: Ela Uluatam, Dost Yay, Ankara, 2006 AVON, Henry

Anarşizm, Çev: Ahmet Kotil, İletişim Yay., İstanbul, 2007 BASALLA, George

Teknolojinin Evrimi, Çev: Cem Soydemir, Tübitak Yay., Ankara,

2004

BAUDRILLARD, Jean

Simulakrlar ve Simulasyon, Çev: Oğuz Adanır, Doğu Batı Yay. Ankara 2003

BAYAR, Zühtü

Geyşa Android Şirketi, İnkılap Yay., İstanbul, 1999 BESTER, Alfred

Kaplan! Kaplan!, Çev: Hakan Aytutucu, Altıkırkbeş Yay., İstanbul, 1996

Yıkım'a Giden Adam, Çev: Berna Kılınçer, Çetin Şan, Altıkırkbeş Yay., İstanbul 2000

BEY, Hakim:

Geçici Otonom Bölgeler (T.A.Z.), Çev: Rahmi G. ÖĞDÜL, Stüdyo İmge İstanbul 2002

BRAUTIGAN, Richard

Babili Düşlemek, Çev: Çetin Şan, Banu Irmak, Altıkırkbeş Yay., İstanbul, 2003

BURROUGHS, William S.

İçerideki Kedi, Altıkırkbeş Yay., İstanbul, 1996

Şans Hayaleti, Çev: Funda Önkol, Altıkırkbeş Yay., İstanbul, 1996

BÜRGER, Peter

Avangard Kuramı, Çev: Erol Özbek, İletişim Yay., İstanbul, 2003 CARROLL, Lewis

Alice Harikalar Diyarında, Bilge Kültür Sanat, İstanbul, 2004 CLARK, Toby

Sanat ve Propaganda, Çev: Esin Hoşsucu, Ayrıntı Yay., İstanbul,

2004

CLARKE, Arthur C.

2001: Bir Uzay Efsanesi, Çev: Oya İşeri, Ardan Tüzünsoy, İthaki Yay., İstanbul 1998

2010: Bir Uzay Efsanesi 2, Çev: Oya İşeri, Ardan Tüzünsoy, İthaki Yay., İstanbul 1998

2061: Bir Uzay Efsanesi 3, Çev: Oya İşeri, Ardan Tüzünsoy, İthaki Yay., İstanbul 1999

CONNOR, Steven

Postmodernist Kültür, Çev: D. Şahiner, YKY. İstanbul, 2001 DAHL, Roald

Öptüm Seni, Çev: Püren Özögören, Can Yay., İstanbul, 1997 DOĞAN, Abdullah

Yapay Zekâ, Kariyer Developer Yay., İstanbul, 2002 DICK, Philip K.

Android'ler Elektrikli Koyun Düşler mi?, Çev: Mehmet Öztekin, Altıkırkbeş Yay., İstanbul, 2006

Simulakra, Çev: Esen Gür, Altıkırkbeş Yay., İstanbul, 2004

DYER-WITHEFORD, Nick

Siber Marx: İleri Teknoloji Çağında Sınıf Mücadelesi, Aykırı Yay. İstanbul,

ERSANEL, Nedret

De-Şifre, Hayy Kitap, İstanbul, 2005

Siber İstihbarat, Hayy Kitap, İstanbul, 2005

GIBSON, William

Mona Lisa, Altın Kitaplar, İstanbul, 2004

Neuromancer, Çev: Melika Altıntaş, Sarmal Yay., İstanbul ,1998

Sıfır Noktası, Çev: Özlem Kurdoğlu, Sarmal Yay., İstanbul, 1999

The Difference Engine (STERLING, Bruce ile), Victor Gollancz, Londra, 1990

GODWIN, William

Necromancers, Gutenberg E-books, 2004 GRIMWOOD, Jon Courtenay

Paşazade - İlk Arabasek, Çev: Senem Davis, İnkılap Yay., İstanbul, 2006

Effendi - Arabaesk II, Bantam Spectra Book, New York, 2003 Felaheen - Arabesk III, Bantam Spectra Book, New York, 2003 HARVEY, David

Postmodernliğin Durmu, Çev: Sungur Savran, Metis Yay., İstanbul, 1996

ERSUMER, Oğuzhan

Bilimkurgu Sinemasında Siberpunk, DEÜ Güzel Sanatlar Enstütüsü Yay., İzmir, 2006, s.85.

HAWKINS, Jeff

Zeka Üzerine, Çev:Zeynep Esin, Pegasus Yay., İstanbul, 2007 INNES, Christopher

Avant-Garde Tiyatro, Çev: Beliz Güçbilmez, Aziz V. Kahraman, Dost Yay., Ankara, 2004

IRWIN, William,

Matrix ve Felsefe, Çev: Murat Sağlam, Güncel Yay., İstanbul,

2003

KROPOTKIN, P.A.

Çağdaş Bilim ve Anarşi, Çev: Mazlum Beyhan, Ötüken Yay., Ankara, 1999

LYOTARD, J.F.

Postmodern Durum, Çev: Ahmet Çiğdem, Vadi Yay., Ankara,

1994

LUCY, Niall

Postmodern Edebiyat Kuramı, Çev: Aslıhan Aksoy, Ayrıntı Yay. İstanbul, 2003

MITNICK, Kevin

The Art of Deception, Wiley Pub., Indianapolis, 2001 The Art Of Intrusion, Wiley Pub., Indianapolis, 2005 OATES, Joan

Babil, Çev: Fatma Çizmeli, Arkadaş Yay., Ankara, 2004 PENROSE, Roger

Kralın Yeni Usu III, Çev: Tekin Dereli, Tübitak Yay., Ankara,

2003

PLATON

Devlet, Çev: Sabahattin Eyüboğlu – M.Ali Cimcoz, Türkiye İş Bankası Yay, İstanbul, 1999

ROSS, Andrew

Tuhaf Hava: Sınırlar Çağında Kültür Bilim ve Teknoloji,

Çev:Kamil Durand, Ayrıntı Yay., İstanbul, 1995

SAGAN, Carl

Milenyum Eşiğinde Yaşam ve Ölüm Üzerine Düşünceler, Çev: Füsun Baytok, Ankara, 2006

SHELLEY, Mary

Frankenstein, Çev: Orhan Yılmaz, İthaki Yay., İstanbul, 2002 STERLING, Bruce

Mirrorshades: Cyberpunk Anthology, Ace Boks, New York,

1988

The Difference Engine (GIBSON, William ile), Victor Gollancz, Londra, 1990

The Hacker Crackdown, Bantam Boks, New York, 1992 TEVFİK, Hasan

Pamuk Prenses ve Katrilyonlarca Cüce, Hayy Kitap Yay., İstanbul, 2005

TOURAINE, Alain

Modernliğin Eleştirisi, Çev: Hülya Tufan, YKY, İstanbul, 2007 TURHANLI, Halil,

Kâhinler ve Müjdeciler, Ne Kitaplar Yay. İstanbul, 2004 Meleklerin Düştüğü Yer, Altıkırkbeş Yay., İstanbul, 1994 Şenlik Sanat ve Sabotaj, Çiviyazıları Yay., İstanbul, 2002 WHITBY, Blay

Yapay Zeka, Çev: Çiğdem Karabağlı, İletişim Yay., 2005, İstanbul

YOUNG, Tricia Henry

Punk- Bir Altkültürün Oluşumu, Çev: Hira Doğrul, Dost Yay., Ankara, 1999

MAKALELER

ANAFARTA, Orhan

"Avalon (2001)", Geceyarısı Sineması Dergisi, sayı: 19, Ankara, Güz 2003

AUSTIN, Andrea

"Frankie and Johnny: Shelley, Gibson, and Hollywood's Love Affair with the Cyborg", Romanticism on the Net (RON), 21.02.01, Erişim. 04.05.07,

http://www.erudit.org/revue/ron/20017v/n21/005958ar.html BAUWENS, Michel

"Deus ex Machina vs. Electric Gaia", CMC Magazine, Nisan

1997, Erişim: 08.05.07,

http://www.december.com/cmc/mag/1997/apr/last.html BETHKE, Bruce

"Etymology of Cyberpunk", Aktaran Cyberpunk Project, Erişim:

26.03.7, http://proj ect.cyberpunk.ru/idb/etymology_of_cyberpunk.html

BEY, Hakim

"The Information War", Hermetic, Erişim: 04.03.06, http://www.hermetic.com/bey/infowar.html#note%208

BOSTROM, Nick

"A history of transhumanist thought", Faculty of Philosophy, Oxford University, Oxford, 2005

"A History of Transhumanist Thought", Journal of Evolution and Technology, Sayı 14, 2005

BRANWYN, Gareth

Introducing Beyond Cyberpunk, Erişim: 29.03.07, http://www.streettech.com/bcp/BCPtext/Manifestos/IntroducingBCPl.html

BRIN, David

"Singularity and Nightmares: Extremes of Optimism and Pesimism About Human Future", Lifeboat Foundation Special Report, Erişim:

08.04.7, http://lifeboat.com/ex/singularities.and.nightmares7print

BURROWS, Roger J.

"Cyberpunk as Social and Political Theory", Cyberpunk Project, 1995, Erişim:02.04.07,

http://proj ect.cyberpunk.ru/idb/cyberpunk_as_socpolitical_theory.html CHANDLER, Daniel

"Imagining Futures, Dramatizing Fears", Erişim:28.02.2007, http://www.aber.ac.uk/media/Documents/SF/sf03.html

ELMER-DEWITT, Philip

"Cyberpunk!", Time Magazine, Haziran, 2001, Erişim: 20.04.07, http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,160935,00.html

IRVINE, Martin

William Gibson's Neuromancer and Post-Modern Science Fiction, Erişim: 29.04.07,

http://www.georgetown.edu/faculty/irvinem/technoculture/pomosf.html FUKUYAMA, Francis

"Transhumanism",Governance and World Order in the 21st Century, Cornell University Press, 2004. Aktaran Reason Magazine, 25.08.2004, Erişim: 16.03.07, http://www.reason.com/news/show/34867.html

GARIS, Hugo de

"The Artillect War", Brain Builder Group, Utah State University, 2001, Utah

GIBSON, William

"Tanrının Küçük Oyuncakları", Wired Magazine, Temmuz 2005, Erişim:14.03.2007, http://www.wired.com/wired/archive/13.07/gibson.html

GINSBERG, Allen

"Göğüs Tahtasından Gelen Ses", Roll Dergisi, Sayı:7, Mayıs 1997, İstanbul,

HAFNER, Katie

Cyberpunk: Outlaws and Hackers on the Computer Frontier,

Aktaran Murat YILDIRIMOĞLU, Erişim: 12.04.07, http://www.muratyildirimoglu.com/makaleler/kevinmitnick.htm

HAWK, Andy

"The Future Culture Manifesto", Cyberpunk Project, Erişim:

21.04.7, http://proj ect.cyberpunk.ru/idb/future_culture_manifesto.html

HERPER, Matthew

"IBM Aims To Simulate A Brain", Forbes, Erişim:10.04.07, http://www.forbes.com/technology/sciences/2005/06/06/cx_mh_0606ibm.h tml

IGLAUER, Ben

"Cyberpunk Lives!", Aktaran Cyberpunk Project, Erişim:

26.03.7, http://proj ect.cyberpunk.ru/idb/cyberpunk_lives.html

JOY, Bill

"Why the future doesn't need us", Wired Magazine, Issue 8.04, Nisan 2000, Erişim:04.04.07,

http://www.wired.com/wired/archive/8.04/joy_pr.html KUTLU, Kutlukhan

"Siebrpunk Distopya A.Ş.", Sinema: Popüler Sinema Dergisi,

Sayı:5, İstanbul, Mayıs 2004

"80'li Yıllardan Günümüze Bilimkurgu. Referanslar Dönemi", Sinema Dergisi, sayı:2, İstanbul, Mart 1998

LANDON, Brooks

"Cyberpunk: Future so bright to gotta wear shades", Cinefantastique, 1987, s.30

LEARY, Timothy

"The Eternal Philosophy of Chaos", Chaos and Cyberculture, New York, 1994,

LEVY, Pierre

"From Cyberspace to Noosphere", Minerva Symposium, Parma,

2003

MADDOX, Tom

"TUFANDAN SONRA: 80'ler ve 90'larda CYBERPUNK", Atılgan Dergisi, Çev: Emrah GÖKER, Pentimento Yayınları

MURRELL, Beatrix

The Imaginal Within The Cosmos: The Noosphere and Cyberspace, Erişim:19.03.2007,

http://www.bizcharts. com/stoa_del_sol/imaginal/imaginal5 .html NEWITZ, Annalee

"Genome Liberation", Erişim: 17.03.07, http://archive.salon.com/tech/feature/2002/02/26/biopunk/print.html

PANIZA, Claudia Melisa

"Cyberpunk as a Way of Life", Aktaran Cyberpunk Project, Erişim: 26.03.07, http://project.cyberpunk.ru/idb/way_of_life.html

PERSON, Lawrence

Notes Toward a Postcyberpunk Manifesto, Nova Express, Sayı 16,

1998, Aktaran Slashdot, Erişim: 23.02.07, http://slashdot.org/features/99/10/08/2123255.shtml

PURINTON, Marjean D.

"Science Fiction and Techno-Gothic Drama: Romantic Playwrights Joanna Baillie and Jane Scott", Romanticism on the Net (RON), 21.02.2001, Erişim: 05.05.07,

http://www.erudit.org/revue/ron/2001/v/n21/005968ar.html SHINER, Lewis

"Inside the Movement: Past, Present and Future". Fiction 2000: Cyberpunk and the Future of Narrative, The University of Georgia Pres, London, 1992

SPENCER, Nicholas

"Rethinking Ambivalence: Technopolitics and the Luddites in William Gibson and Bruce Sterling's The Difference Engine", Contemporary Literature, Wisconsin, 1999

TAYLOR, Paul A.

"Hacktivism", The Semiotic Review Of Books, Sayı 12 TRASK, H.A.Scott

"Sumner: Against Democracy, Plutocracy, And Imperialism", Journal of Liberation Studies, Ludvig Von Mises Institute 2004, Sayı 18

WARD, Jean Marie

"Jon Courtenay Grimwood explores the fragile history of the future by tinkering with the past", Erişim:04.03.2007, http://www. scifi. com/sfw/ interviews/sfw2757.html

WEEKS, Mark

"Game Over: Did IBM Cheat Kasparov?", About, 2005, Erişim:

05.04.7, http://chess.about.com/library/weekly/aa05f04.htm

WHITAKER, Reg

"The Tower of Infobabel: Cyberspace as Alternative Universe",

The Socialist Register, Sayı 32, London, 1996

WOLFE, Steven M.

The Alliance to rescue Civilization, Space Frontier Foundation,

Texas, 2002

WOLFE, Josi

"Nanotech Could Give Global Warming a Big Chill", Forbes Nanotech Report, New York, Sayı 5, Temmuz 2006

VINGE, Vernor

"The Coming Technologal Singularity", Vision-21 Symposium by NASA Lewis Research Center and The Ohio Aerospace Institute, 1993, Erişim: 08.04.07, http://kuoi.asui.uidaho.edu/~kamikaze/doc/vinge.html

BASILMAMIŞ KAYNAKLAR

DEMİRCİ, Elif

Ölümlülük, Ölümsüzlük ve Yapay Zeka, M.S.Ü. Sosyloji Bölümü Lisans Tezi, İstanbul, 2005

ŞAHMARAN, Gökçen

Postmodern DönemSanatında Şiddet ve İroni Kavramlarının Yarattığı Şizofrenik Açılım, D.E.U. Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2004

MURPHY, Graham J.

Cy(bber)borgs and Netizens: (Re)Configuring the Post/Human Body in the Nodal Intersections of SyberFiction and Cyberspace,

Alberta University, Edmonton, 2002

NAZARE, Joseph

Critical Carnival: Cyberpunk and the Postmodern Condition (al), New York University, Doctor of Philosophy, Department of English, New York, 2004

PARK, Chi Hyun

Orientalism in US Cyberpunk Cinema from Blade Runner to The Matrix, The University of Texas, Austin, 2004

SHUBERT, Irwin

Cyberspace, The Next Frontier?, Simon Fraser University, Toronto, 1994

ŞİMŞEK, Özgecan

20.yy'ın Düşünce ve Sanat hayatında Distopya (Karşı-Ütopya),

D.E.Ü. Lisans Tezi, İzmir, 2004

YARARLANILAN FİLMLER 1980 Öncesi:

Alien (Ridley Scott, 1979)

Colossus: The Forbin Project (Joseph Sargent, 1970)

Creation of the Humanoids (Wesley Barry, 1962)

Cyborg 2087 (Franklin Adreon, 1966)

La Jetée (Chris Marker, 1962)

Metropolis (Fritz Lang, 1927)

THX-1138 (George Lucas, 1971)

1980 - 1989

Akira (Katsuhiro Ôtomo, 1988)

Android (Aaron Lipstadt, 1982)

Black Magic M-66 (Shirow Masamune, 1987) Blade Runner (Ridley Scott, 1982)

Brazil (Terry Gilliam, 1985)

Death Powder (Shigeru Izumiya, 1986)

Liquid Sky (Slava Tsukerman, 1982)

Looker (Michael Crichton, 1981)

Robocop (Paul Verhoeven, 1987)

Runaway (Michael Crichton, 1984)

Slipstream (Steven Lisberger, 1989)

Tetsuo - The Iron Man (Shinya Tsukamoto, 1988)

The Terminator (James Cameron, 1984)

Tron (James Cameron, 1982)

Videodrome (David Cronenberg, 1983)

War Games (John Badham, 1983)

1990 - 1999: 8 Man After (Sumiyoshi Furakawa, 1993)

964 Pinocchio (Shozin Fukui, 1991)

Alien Resurrection (Jean-Pierre Jeunet, 1997) Andoromedia (Takashi Miike, 1998) Armitage III (Hiroyuki Ochi, 1994)

Battle Angel (Hiroshi Fukutomi, 1993) Bicentennial Man (Chris Columbus, 1999) Dark City (Alex Proyas, 1998) eXistenZ (David Cronenberg, 1999)

Fifth Element (Luc Besson, 1997)

Gattaca (Andrew Niccol, 1997)

Ghost in the Shell (Mamoru Oshii, 1995) Hackers (Iain Softley, 1995)

Hardware (Richard Stanley, 1990)

Johnny Mnemonic (Robert Longo, 1995) Lawnmower Man (Brett Leonard, 1992) Matrix (Andy & Larry Wachowski, 1999) Nirvana (Gabriele Salvatores, 1997)

RoboCop 2 (Irvin Kershner, 1990)

Robocop 3 (Fred Dekker, 1993)

Rubber's Lover (Shozin Fukui, 1996)

Screamers (Christian Duguay, 1995)

Serial Experiments: Lain (Ryutaro Nakamura, 1998) Strange Days (Kathryn Bigelow, 1995)

Terminator 2: Judgment Day (James Cameron, 1991) Tetsuo II: Body Hammer (Kathryn Bigelow, 1992) The Thirteenth Floor (Josef Rusnak, 1999)

Total Recall (Paul Verhoeven, 1990)

Twelve Monkeys (Terry Gilliam, 1995)

Virtuosity (Brett Leonard, 1995)

X-Files: Kill Switch (Rob Bowman, 1998)

2000'den Günümüze:

2009: Lost Memories

A Scanner Darkly (Richard Linklater, 2006)

Aeon Flux (Karyn Kusama, 2005)

Appleseed (Shinji Aramaki, 2004)

Artificial Intelligence: AI (Steven Spielberg, 2001) Avalon (Mamoru Oshii, 2001)

Avatar - Cyber Wars (Jian Hong Kuo, 2004) Casshern (Kazuaki Kiriya, 2004)

Code 46 (Michael Winterbottom, 2003)

Code Hunter (Terry Cunningham, 2002)

Cypher (Vincenzo Natali, 2002)

Equilibrium (Kurt Wimmer, 2002) f8 (Jason Wen, 2001)

Fragile Machine (Ben Steele, 2005)

Ghost in the Shell 2: Innocence (Mamoru Oshii, 2004)

Ghost in the Shell Stand Alone Complex (Kenji Kamiyama, 2002) Hellevator: The Bottled Fools (Hiroki Yamaguchi, 2004)

I, Robot (Alex Proyas, 2004)

I.K.U. (Shu Lea Cheang, 2002)

Immortel (Enki Bilal, 2004)

Malice@Doll (Keitarou Motonaga, 2000)

Matrix Reloaded (Andy & Larry Wachowski, 2003)

Matrix Revolutions (Andy & Larry Wachowski, 2003)

Minority Report (Steven Spielberg, 2002)

Natural City (Byung-chun Min, 2003)

One Point O {Paranoia 1.0} (Jeff Renfroe & Marteinn Thorsson, 2004) Puzzlehead (James Bai, 2005)

Renaissance (Christian Volckman, 2006)

Returner (Takashi Yamazaki, 2002)

Save the Green Planet (Jun-hwan Jeong, 2003)

Terminator 3: Rise of the Machines (Jonathan Mostow, 2003)

Texhnolyze (Hiroshi Hamazaki, 2003)

Ultraviolet (Kurt Wimmer, 2006)

Wonderful Days - Sky Blue (Moon-saeng Kim, Park Sunmin, 2003)

"ONLARIN HER BİRİ BİN YIL YAŞAMAK İSTER"

KALP NAKLİ NEDİR?

Kalp nakli, yeterli fonksiyon gösteremeyen hasta kalbin sağlıklı bir insan kalbi ile değiştirilmesi işlemidir. Organ bağışı yapmış sağlıklı bir insan öldüğünde (verici), böbrek, karaciğer, kalp gibi organları hazırlanarak daha önceden organ nakli kararı alınmış hastalara (alıcı) nakledilir.

Anlamıyor değilim. Aşağıda haberde zikredilen kişiler paraları ile kendilerine uygun olan kalbi seralardan mı topluyorlar. Bu komplo konusu geçelim. Ancak görülen şu ki hırsın aşmadığı dağ yoktur. Reenkarnasyonculara duyurulur. Eğer DAVİD ROCKEFELLER reenkarnasyona inansaydı, ölüme hemen razı olurdu. Demek ki inanmıyor. Bu haber ile ölümden sonra beşeri olarak bir daha dünyaya dönülmeyeceğini bilmesi ve ispatlamak için tekrar tekrar ameliyat oluyor. Bence, onun bildiği bir şey var. Korkusu ölünce hesap vereceği bir âlemin olacağını düşünmesidir.

Allah Teâlâ buyurdu ki:

"Andolsun, sen onların, yaşamaya, bütün insanlardan; hatta Allah'a ortak koşanlardan bile daha düşkün olduklarını görürsün. Onların her biri bin yıl yaşamak ister. Hâlbuki uzun yaşamak, onları azaptan kurtaracak değildir. Allah, onların bütün işlediklerini görür." [Bakara, 96]

MİLYARDER DAVİD ROCKEFELLER 99 YAŞINDA 6. KALP NAKLİ AMELİYATINI OLDU...

Ünlü amerikalı milyarder David Rockefeller yaşamının son 38 yılında 6 kez kalp nakli ameliyatı ve 2 kez böbrek nakli ameliyatı geçirdi. Bu son kalp naklini 99 yaşında olan Rockefeller'in sağlık durumu iyi...

Yaklaşık 6 saat süren **Kalp Nakli** ameliyatı, özel bir Kalp Cerrahı ekibi ile kendi memleketi olan New York'da gerçekleştirildi. Ünlü iş adamı için hiçbirşeyin esirgenmediği bir organizasyon ile gerçekleşen ameliyattan 36 saat sonra bile basın mensupları kendisi ile röportaj yapma imkanına sahip oldular.

Rockefeller'e ilk kalp nakli, ağır bir trafik kazası sonrası geçirdiği kalp krizi sebebiyle uygulanmış idi. Kazadan 24 saat sonra uygulanan ameliyat oldukça başarılı geçmiş ve milyarder 1 hafta sonra jogging yapmaya başlamış idi.

99 yaşındaki Rockefeller, bu son kalp naklinden 36 saat sonra basın mensupları ile röportajında şunları söyledi :

„Ne zaman kalp nakli olsam, sanki vücuduma yeni bir elektrik geliyor ve yenilenen enerjimle hayata bağlılığım artıyor."

Kendisinin uzun yaşam sırrını açıklayan işadamı :

„Kim bu soruyu sorarsa, aynı cevabı veriyorum: Hayatı sevin, basit yaşayın, çocuklarınızla oynayın, sevdiğiniz şeyleri yapın ve zamanınızı size sadık dostlarınızla geçirin..." ve gülüyor. „

David Rockefeller, 6. Kalp naklinden sonra, Atlantik'teki kendine ait olan Hanuatu adasında, gelecek haftalarda istirahate çekilecek ve 99 yaşında böyle bir ameliyatın verdiği yorgunluğu atacak. 1988 ve 2004 de böbrek nakli geçiren işadamının hayat felsefesi ve positifliği hayranlık verici. Kendisi 200 yaşına kadar yaşamayı ümid ediyor...

Kaynak:

World News Daily Report 28.Nisan 2015

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem, Hz. Musa aleyhisselâm hakkında bir hadisi şerifte buyurdu ki:

Ölüm meleği Musa'ya gelerek şöyle dedi

"Rabbına icabet et".

(Hazreti Peygamber) ilâve etti:

Bunun üzerine Mûsâ, ölüm meleğinin gözüne vurdu ve onu… parçaladı. Melek, (Aziz ve Celîl olan) Rabbına döndü ve O'na şöyle dedi:

"Sen beni ölmek istemeyen bir kuluna gönderdin, o da benim gözümü parçaladı.

(Hazreti Peygamber devamla) buyurdu ki; Bunun üzerine Allah onun gözünü iade etti ve şöyle dedi:

"O kuluma git ve sor: Senin arzun hayat mıdır? Eğer bunu istiyorsan, elini bir boğanın arkası üzerine koy; elin ne kadar kıl kaplarsa, o kadar sene yaşarsın".

Mûsâ sordu: "Sonra ne olacak?

Melek cevap verdi:

"Sonra öleceksin".

(Mûsâ): "Eğer böyle ise erken (ölmek) daha iyi" dedi ve ilâve etti:

"Rabbım, beni bir taş atım mesafe ile mukaddes araziye daha çok yaklaştır"

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem dedi ki:

"Eğer ben orada olsa idim, size kızıl bayır yanındaki yol kenarında onun kabrini gösterirdim."

Kaynak: Hemmâm İbn Munebbih'in Sahîfesi 59.Hadis

KIRMIZI BALON (1956) Le ballon rouge

> Çocukluğumda tek hatıra olarak bilincimin derinlerinde kalan bir film var. O da "Kırmızı Balon". Nedendir bilemiyorum ama hala o balonla olanla arkadaşlığımız devam ediyor gibi. İhramcızâde İsmail Hakkı

Yönetmen: Albert Lamorisse

Senaryo: Albert Lamorisse

Ülke: Fransa

Tür: Aile, Fantastik, Kısa Metraj

Vizyon Tarihi: 21 Kasım 2012 (Fransa)

Süre: 34 dakika

Dil: Fransızca

Müzik: Maurice Leroux

Nam-ı Diğer: The Red Balloon

Oyuncular: Pascal Lamorisse, Georges Sellier, Vladimir Popov, Paul Perey, Sabine Lamorisse

Özet:

Fransız yapımcı Albert Lamorrisse imzalı kısa film Le Ballon Rouge, 1956 yılı Cannes Film Festivali, En İyi Kısa Film dalında Altın Palmiye ödülüne layık görülmüştür. Film, 2. Dünya Savaşı'nın ardından yorgun düşmüş Paris'in tarih kokan ara sokaklarında süzülen eşsiz güzellikteki kırmızı balon ile minik kahramanımız Pascal arasındaki dostluğu gerçekçi ve samimi bir dille, hayatın tekdüzeliğine sızarak aktarmıştır. Yapıt, hikâyenin yansıtılış biçiminin gerçekçiliği ile Akademi tarafından aday gösterildiği En İyi Özgün Senaryo dalında Oscar ödülünü kazanan diyalogsuz ilk filmdir. Bu kısayla Albert Lamorisse yaratıcılığı ve dahiyane yönetmenlik anlayışıyla, sinema litaretürüne azımsanmayacak bir katkı sağlamıştır. Le Ballon Rouge (Kırmızı Balon) kısa film tarihinde kendine hatırı sayılır bir yer edinmiştir desek abartmış olmayız.

ESKİTAS-KIRMIZI BALON KUŞAĞI 1: LE BALLON ROUGE

nomen

Bazı nesneler vardır; gördüğünüz anda coşkulu bir sevinç yaratırlar. Tam olarak nedenini de bilmezsiniz aslında. Balon mesela. Çocukluk cennetine ait iki alameti birden taşır: **Renk** ve

hafiflik. İnsan bir ucundan bulaşmak ister; dokunmak, temas etmek. Hadi inkar etmeyelim, hepsi bahane! İnsan ayakları üzerinde durmaya başladığından beri uçmak ister.

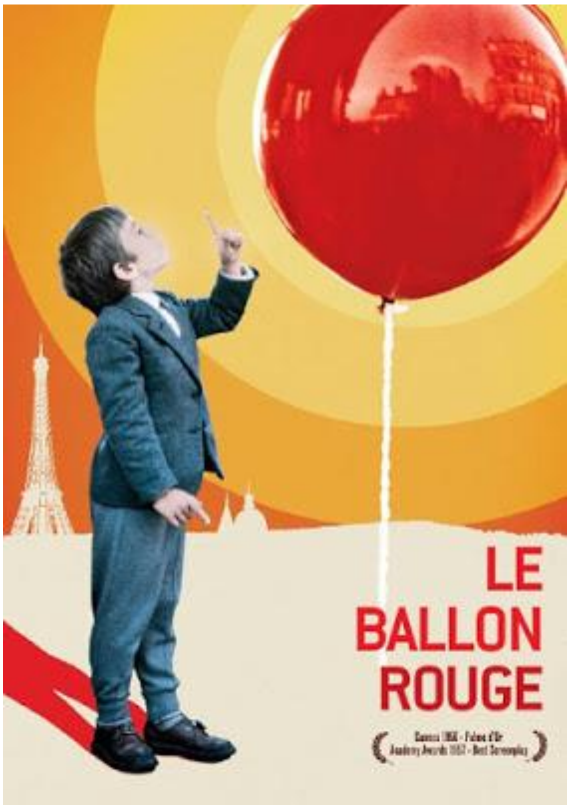
Kırmızı balonlu filmlerden birkaçını yeniden izledim. Kronolojiye de özen gösterdim bu defa. İlki **Albert Lamorisse**'in 1956'da çektiği **Le Ballon Rouge**/**Kırmızı Balon.** Bu film; Avrupa sinemasının da en parlak çocukluk resmi. Bir kırmızı balon ki sormayın, insanın hayal edebileceği en tatlı kırmızıdan bir balon. Tepesinde ışığı eksilmeyen, güneşi sırtlamış bir balon. Balonun kendi başına bir zihni var. Bir iradesi var sanki, bir şakacılığı ve bir sadakati. Arnavut kaldırımlı sokaklardan birinde, duvarın hafifçe üstüne tırmanmış, balkon demiri ile sokak lambasının direği arasına sıkışmış, yazgısını bekliyor balon. Derken altın saçlı **Pascal** geliyor. Pascal, **Lamorisse**'in oğlu zaten. Fazla zorlanmadan ulaşıyor balona. Ortak yazgılarına imza atıyor onun ipini avucuna aldığında. Artık Paris onların. Otuz dört dakika boyunca şimdiki Paris'te artık esamesi okunmayan mahallede koşar dururlar balon ve Pascal. 1960'lı yılların başında, kentsel dönüşüm projesi kapsamında **Ménilmontant** mahallesinde evler yıkılacak; cadde ve sokaklar başkalaşacaktır. Bir dünya savaşından çıkmış gri Paris arkaplanı, Pascal'ın kaldırımdaki şen ayak sesleri ve balonun kızıltısıyla renklenir. Konuşur balonla; parmağını sallayarak **"Bak balon!"** diye direktifler verir. Balon da dinler onu. İpini tutmasına lüzum kalmaz, nereye giderse ardına düşer Pascal'ın.

Filmin merkezindeki bu çocuksu antropomorfizm, balonun insan gibi Pascal'a bağlanışı gerçeklik duygusunu en ufak hasara uğratmaz. Bir balonun duyguları olmasına da, çocukla elele verip Paris sokaklarında fink atmasına da şaşırmayız. Çünkü Kırmızı Balon, çocukluğun barikatsız düş dünyasına giriş için emsali az bulunur bir imgesel bilet. Açık uçlu düşler için kuşbakışına müsait temaşa kulesi. Filmi izleme süresi olan yarım saat boyunca, benim balonum da bizzat filmin kendisi oldu. Kaç kere izlediysem, hep böyle oldu. Kırmızı Balon, çocuklar için en cazip haz nesnesinin peşine düşüldüğü neşeli bir şarkı; takvimsel anlamda çocukluktan çıkanlar içinse, biten bir rüyanın ardından gelen ağıt gibidir. Bahtiyar olurken aynı anda hüzünlenmek ne demek, öğretir bu film insana.

Sinemasal bakımdan çok sade bir film. Gösterişten eser yok. Caka satan yalnızca şu nar gibi balon. Düşünün, okul kapıcısına balonunu emanet ettiğini belirten kısa bir cümle ve güzel balonuna kendisini beklemesini söylediği kelimeler dışında herhangi bir diyalog içermiyor.

“Balooonn!” diye sesleniyor arkadaşına diyecek bir şeyi olduğunda Pascal, hepsi o kadar. Sinema meraklısı olsun olmasın, insanın içi, tek bir kamera ile ve bugün son derece ilkel sayılacak birkaç özel efekt ile, böylesi görsel bir hazineye ulaşılması karşısında heyecanla doluyor. Anlatacak bir hikayen olsun, bir yol bulunur işte!

Dakikalar geçtikçe, o balon hızıyla telaşsız ilerler film de. Doğal ışıklandırma, hareketlerdeki ivecenlik yahut duraksamalara anında eşlik eden **Maurice Le Roux**’nun orjinal müziği, Pascal’ın köşe-kapmacaları; her sahne muhteşem bir kompozisyon olarak incelikle işler. Belgesel deneyimine sahip bir sinemacı olarak **Lamorisse**‘in verdiği netlik hissi de sanıyorum doğallığından kaynaklanıyor sahnelerin. Albert Lamorisse bu filmiyle tüm bu nedenlerden dolayı Cannes’da **Altın Palmiye** ve En İyi Özgün Senaryo dalında da **Oscar Ödülü**’ne layık bulunmuş. Yarım yüzyıldan fazla bir zamandır, azımsanmayacak sayıda sanatsal çocuk filminin de ilham kaynağı.

İlerleyen sahnelerde yönetmenimizin küçük kızı **Sabine** ile karşılaşırız. Elinde masmavi bir balonla Pascal ile karşılaştığında, kırmızı balon mavi olanla selamlaştığında, biz de karşılaşırız renkler ve zıtlıklarla. Hürriyet sözcüğünün sarf edildiği yerde esirlik sözcüğü de vardır. Umudun gerekliliği kederden ötürüdür. Derin bağların olduğu manzarayı bazan sebepsiz husumet hissi karartır. Hikayemizde de masumiyetin karşısına, varoluşu yıkıcılıkla tanımlama hastalığı konmuş. Pascal'ın cânım balonunun başına ne gelirse gelsin, balonun imlediği hürriyet, coşku, yaşama sevinci ve koşulsuz bağlılık son saniyeye dek varlığını sürdürecektir yine de. Bakarsınız şehrin tüm balonları ipini koparıp firar etme pahasına, umutları sekteye uğradığı anda, bir çocuğu uçurmaya gelirler!

KIRMIZI BALON KUŞAĞI 2: DREAM DOLL

KIRMIZI BALON KUŞAĞI 3: BILLY'NİN BALONU

KIRMIZI BALON KUŞAĞI 4: ACROSS THE UNIVERSE

KIRMIZI BALON KUŞAĞI 5:İNSAN; KENDİ KAFESİNİ TAŞIYAN TEK KUŞTUR

KIRMIZI BALON KUŞAĞI 6: LE VOYAGE DU BALLON ROUGE

KUR'ÂN-I KERİM'DEN BİZİ NEDEN AYIRDILAR

Not: Herkesin ağzında Kur'ân-ı Kerim var. Fakat hakikatini bildirmek/öğretmek hususunda yine enselerindeki çıban nurlu aya bakmaya mani oluyor. **İhramcızâde İsmail Hakkı**

MUSA CARULLAH BİGİYEF

Hayatı :

Rusya Müslümanları içerisinde yetişmiş önemli bir Ceditçi olan fikir adamı, müçtehit, âlim, yazar Musa Carullah Bigiyef, 1875 yılında Rusya'nın Rostov şehrinde dünyaya gelir. Babasının adı Molla Carullah'tır. Abdulkerim Bigiyef adında zengin bir köylünün oğlu olan Molla Carullah, Rostov-Moskova demiryolunda çalışır; daha sonra bu şehirde imamlık da yapar. Molla Carullah genç yaşta vefat edince altı yaşında yetim kalan oğlu Musa Carullah'ın ilk hocası annesi Fatma Hanım olmuştur. Annesi, Musa Carullah'a usûl-i kadim tarzında yazılmış kitaplardan ilk derslerini verir. Annesi on bir yaşındayken onu Rostov'daki Real Devlet Lisesine kaydettirir; ancak Musa Carullah'ın İslâm âlimi olmasını istediği için on üç yaşındayken bu okuldan alarak Kazan'daki Gölboyu Medresesine, ağabeyi Zâhir'in yanına gönderir. Carullah, medrese hayatına uyum sağlayamaz ve bu medresede uzun süre kalmaz; tekrar Rostov'a dönerek yarım kalan lise eğitimine devam eder.

O yıllarda dinî ilimleri iyi derecede öğrenmek isteyen Kazanlı öğrenciler, Buhara ve Semerkand Medreselerine giderlerdi. Musa Carullah da bu geleneğe uyarak lise tahsîlinden sonra Buhara'ya gider. Musa Carullah burada Kur'ân-ı Kerîmi ezberler; Arapça, Farsça öğrenir ve İslâmî ilimlerde tahsîl eder.

Buhara'da Usûl-i Cedit taraftarı olan Damolla İkram Efendi ile Damolla İvaz Efendi'nin fıkıh ve felsefe derslerine katılır. Matematik ve Astronomi âlimi Damolla Şerif Efendi'den Eflatun ve Aristo'nun felsefelerini öğrenir; Öklit, Pisagor ve Arşimet matematiğini okur. Filozoflardan Descartes ve Bacon'u da mütâlaa eder. Matematik sahasında Rusça yazılan bazı kitapları hocası Mir Şerif'in isteği üzerine Türkçeye tercüme eder. Matematiğe olan ilgisi de bu medresede günden güne artmaya başlar.

1896 yılında Rusya'ya dönerek Fen Fakültesine girmek ister; ancak Lâtince bilmediği için fakülteye kayıt yaptıramaz. Musa Carullah'ın matematiğe olan tutkusu, fikrî gelişimine derin şekilde tesir etmiştir. Metodoloji olarak matematikle sosyal bilimleri birleştirme önerisini ortaya atması, bunun en büyük delilidir.

Musa Carullah, Buhara'dan Rostov'a döndükten sonra İstanbul'a gitmek ister ve annesini ikna ederek eğitimine devam etmek maksadıyla İstanbul'a gelir. Burada mühendislik mektebine kaydolur. Mülkiye-i Şâhâne ve Mekteb-i Harbiye'de Rusça ve Siyasî İktisat hocalığı yapan hemşehrisi Musa Akyiğitzade, Musa Carullah'ı bu fikrinden vazgeçirerek daha önce temelini attığı İslâmî ilimleri tamamlamasını ve bu ilimlerde derinleşmesini tavsiye eder.

Musa Carullah'ın kendi ifadesiyle "Dest-i kudretle kalbine İslâmî ilimlere muhabbet tohumu ekilmiş" olacak ki, aradığını İstanbul'da bulamadığı için Mısır'a gider. Buhara ve

İstanbul'da düştüğü hayal kırıklığının aynısını Kahire'de de yaşayan Musa Carullah, medreselere itimâdı kalmadığı için, bir yere bağlı olmadan müstakil olarak ayrı ayrı hocalardan dersler alır.

Muhammed Abduh ile tanışarak onun derslerine devam eder; Şeyh Bahıt Efendi de ders aldığı hocalardandır. Bir yandan bu derslere katılırken diğer yandan da "Dârü'l-Kütübi'l-Mısriyye" (Mısır Millî Kütüphanesi)de bulunan Kur'ân-ı Kerîm yazmaları üzerinde araştırmalar yapar.

Mısır'dan Hicaz'a geçer ve Mekke'de çeşitli hocaların derslere iştirak eder. Burada Şeyh Salih adlı bir zattan Kütüb-i Sitte'den İmam Nesâî'nin Süneni'ni okur. Daha sonra Medine'ye geçerek Medine şehrinin imamı Malik'in Muvatta ile tanışır. İki yıllık Hicaz ikametinden sonra istifade edeceği iyi bir âlim ve iyi bir medrese bulmak ümidiyle Hindistan'a geçer. Diyubent şehrindeki İslâm Üniversitesinde altı ay kalır ve tekrar Kahire'ye döner. Üç yıl daha Mısır'da kalır.

Kahire'de Kur'ân tarihi ve ilimleri üzerindeki araştırmalarına devam eden Musa Carullah, buradaki çalışmalarını daha sonra eserler hâlinde ortaya koymuştur. Memleketine döner dönmez bastırdığı **"Târîhü'l Kur'ân ve'l- Mesâhif"** adlı eserini Kahire'de iken hazırlamıştır.

Musa Carullah, Kahire'den Beyrut'a geçer ve Şam medreselerini görmeden memleketine dönmek istemez. Antakya papazlarından Torna Dibo el-Ma'luf, Musa Carullah hakkında yazdığı makalesinde, onun eli dar olduğu için Beyrut'tan Şam'a yaya olarak gittiğini nakleder.

Musa Carullah, 11 yıllık seyahatten sonra 1904 yılında tekrar memleketine döner ve 1905 yılında Çistaylı Şeyh Zâkir Hazret'in kızı Esma Âliye Hanım ile evlenir. Daha sonra hanımını annesinin yanına bırakarak Petersburg'a gider; bu ayrılık 12 yıl sürer. Esma Âliye Hanım kayınvalidesinin vefatına kadar onun yanında kalmış; 1908 senesinde ise Çistay'a akrabalarının yanına taşınmıştır. Musa Carullah maddî sıkıntılarından dolayı onu bir türlü Petersburg'a yanına alamamıştır; ancak 1917 yılında hanımını Petersburg'a getirmiştir. Burada hayatlarını birlikte sürdürmüşler ve 8 çocukları olmuştur. Çocuklardan iki tanesi henüz bebekken vefat etmiştir.

Petersburg'ta, Kadı Abdürreşid İbrahim'in çıkardığı Ülfet (1905) ve Tilmiz (1906) gazetelerinde makaleler yazar. 1905-1917 yılları arasında Kazan'da ve diğer şehirlerde yayımlanan dergilerin, gazetelerin ekseriyetinde makaleler neşretmiştir. 1909-1910 yılları arasında Orenburg'da bulunmuş ve Hüseyniye Medresesi'nde dersler vermiştir. Bir taraftan da onun bu dersleri Rızâeddin bin Fahreddin'in çıkardığı (1908-1918) Şûra dergisinde yayımlanır; ayrıca telif eserler de yazar.

Musa Carullah, 1905 yılından itibaren doğrudan siyâsî hareketin içine girmiş ve Rusya Müslümanlarınca yapılan kongrelere katılmış; aynı zamanda İttifâk-ı Müslimîn (Rusya Müslümanları İttifakı) adıyla kurulan siyasî teşkilatın aktif bir üyesi olarak çalışmıştır. Bu toplantıların kayıtlarını ve Rusya

Müslümanlarının ıslahat hareketlerine dair belge ve evrakı bir araya getirmiş ve kitaplaştırmıştır.

Musa Carullah, Lûtfullah İshaki ile beraber 1910 yılında Finlandiya'ya gider. Bu

seyahatinde Uzun Günlerde Ruze'yi yazar. 1917'den 1930 yılına kadar Rusya içerisinde ikâmet etmiştir. Petersburg ve Moskova'da imamlık yapmıştır. 1918 senesinde El-Minber adında bir dergi çıkarmış; ancak dergi fazla uzun ömürlü olamamıştır.

İslâmiyetin Elifbâsı adlı eserinden dolayı 1923 yılında tutuklanarak Moskova'ya götürülür ve orada hapsedilir. Daha sonra hapisten kurtulur; ama Moskova'da zorunlu ikâmete tâbî tutulur. 1930 yılında Rusya'dan çıkarak Türkistan üzerinden Kâşgar'a, oradan Pamir üzerinden Kâbil'e ulaşır. 1931 yılında Hindistan'a, oradan da Mısır'a gider. 1932 yılında Finlandiya'ya giderken Türkiye'ye uğrar ve Ankara'da I. Türk Tarih Kongresini takip eder. Ayrıca İslâm âlimlerinden Elmalılı Hamdi Yazır ile de görüşür.

Türkiye'den sonra Finlandiya'ya, oradan da Berlin'e geçer. Hazırladığı kitapları yayımlamak istediğini mektuplarından öğrenmekteyiz. İran ve Irak'a yapacağı seyahat için İran Konsolosluğu'na başvurmak üzere 1934 yılında Finlandiya'ya döner. İstanbul üzerinden önce İran'a gider ve orada halkla sohbetlerde bulunur. Okulları ziyaret eder, medrese talebeleri ve Şii mollalarla görüşür. İran'ın Meşhed, Tebriz ve Tahran şehirlerindeki birçok Şia müçtehidiyle görüştükten sonra Bağdat'a gider. Necef'te yaklaşık bir ay kalır. 1935 yılında Mısır'a döner. 1937 yılında tekrar Mısır'dan Hindistan'a gider, Bombay ve Benares şehirlerinde bulunur.

Kadı Abdürreşit İbrahim'in daveti üzerine 1938 yılında Japonya'ya geçer. Burada bir yıl kalır. İkinci Dünya Savaşının başlaması üzerine Çin üzerinden Hindistan'a gider. 1945 yılına kadar Bhopal şehrinde kalır. 1947 yılının ortalarında Kahire'ye döner.

Uzun süren gurbet hayatı ve seyahatlerden bitkin düşen Musa Carullah, ailesini de görememenin verdiği ızdırapla sık sık rahatsızlanır. **Aksu adlı Türk vapuru ile 1947 yılının yaz sonlarında Mısır'dan İstanbul'a doğru hareket eder ve yolculuk esnasında güverteden düşerek kolunu ve bacağını kırar.** İstanbul'da Galata Rıhtımından sedye ile Gurebâ Hastanesine götürülerek tedavi edilir. Bu sırada Türk vatandaşlığına kabul edilir. Ankara'da dostlarını ziyaret eder ve tekrar İstanbul'a döner. 1949 yılında Kahire'ye döner.

28 Ekim 1949 tarihinde Mısırda vefat eden büyük âlim Musa Carullah, Kahire'de Afîfî Kabristanlığına defnedilir.

Musa Carullah'ın Fikirleri ve Eserleri:

Musa Carullah 20. yüzyılın başlarında Gaspıralı İsmail Bey'in liderliğinde gelişen Cedit hareketi içerisinde yer alan Tatar aydınlarından birisidir.

Doğup büyüdüğü çevre ve yaşadığı zaman Carullah'ın görüşlerini etkilemiştir. Rostov gibi müslümanların az yaşadığı bir şehirde, Rus muhiti içinde doğup büyümüştür. Kozmopolit şehir kültürü; hayatının büyük bir kısmını, Rostov, Kazan ve Petersburg şehirlerinde geçirmiş olması onun fikrî gelişiminde önemli bir yer tutar.

Cedit hareketi Türkistanlılar ve Rusya Müslümanları için önemli bir fikir hareketidir. 19. asrın sonlarında başlayan bu hareket, 20. asırda Türk Dünyasının geneline yayıldı. Ceditçi aydınlar bu hareketi başarıya ulaştırabilmek için büyük emek sarf etmişlerdir.

İsmail Bey Gaspıralı, 1881'de Bahçesaray'da yayımladığı, Russkoe Musulmanstvo (Rusya Müslümanları) adlı Rusça risalesiyle Ceditçiliğin temelini atmıştır.

Gaspıralı, Ceditçilikle ilgili en net tanımlamasını, bu gazetenin 1894 yılında yayımlanan

37 numaralı nüshasında ek olarak verdiği "Mektep ve Usûl-i Cedid Nedir?" adlı küçük risalesinde yapmıştır. Gaspıralı İsmail Bey Türk Dünyası'nın terakkisi için ortaya koyduğu Usûl-i Cedit, Rusya hâkimiyetinde yaşayan Türklerin eğitim yoluyla aydınlanması ve modernleşmesi hareketidir.

İsmail Bey Gaspıralı'nın 1884 yılında Kırım'da Bahçesaray'da açtığı mekteple başlayan ve 1905 yılında meydana gelen Meşrutiyet inkılâbıyla güçlenen bu fikir, Türk aydınlarını etkilemiştir.

Musa Carullah'a göre de Rusya Müslümanlarının çağı yakalayabilmeleri ve modernleşebilmeleri için çağın ihtiyaçlarına cevap verebilecek eğitim müesseseleri gerekiyor; bunlardan başka Rusya Müslümanları'nın Rusya'da olup bitenleri anlamalarını, gelişmeleri takip edebilmeleri için de Rusçayı öğrenmeleri lazımdı.

Carullah'ın, Rus kültürünü yakından tanıması ve Rus muhitinde büyümesi, onun dinî düşüncelerine bir esneklik getirmiştir. Hiçbir zaman Rus düşmanı olmaması, bundan kaynaklanmaktadır. Rusya Müslümanları içinde reform hareketinin öncülerinden Abdunnasır Kursavî (1771-1812) ve Şehabeddin Mercanî (1818-1889) gibi ıslahatçıların mücadeleleri de Carullah'ın fikrî gelişiminde önemli bir yere sahiptir.

İstanbul ile Kahire, onu etkileyen dış merkezler olmuştur. Türkistan, Hindistan, Mısır, Hicaz ve Suriye'deki ilmî seyahatleriyle Müslüman Şark düşüncesinden ve o dönemde çok yaygın olan dinî ıslahatçı fikirlerden etkilenmiştir.

Musa Carullah'ın eserleri işte bu fikirlerin, bu tesirlerin temelinde yazılmıştır. Onun eserleri hakkında muhtelif görüşler mevcuttur. Musa Carullah'ın "Uzun Günlerde Rûze" eserini yayına hazırlayan Yusuf Uralgiray onun eserlerinin sayısını 122 olarak sıralamıştır. Ancak eserlerinin sayısı hakkında kesin bir rakam yoktur; ayrıca hayatını ilim öğrenmeye adamış Carullah'ın eserlerinin Rusya, Mısır, Türkiye, Hindistan, Almanya gibi değişik ülkelerde basılması da onun eserlerinin sayısının tespitini güçleştirmektedir. Onun hakkında yazılmış çeşitli makale ve kitaplardan tespit edilen eserleri aşağıda gösterilmiştir:

1- Rusya Müsülmanlarının III. Nedvesi, Kazan, 1906, Türkçe

2- Rusya Müsülmanlarının III. Nedvesinin Zabt Cerîdeleri, Kazan, 1906 Türkçe

3- Müsülman İttifakının Programı ve Şehri, Petersburg, 1906, Türkçe

4- İfâdâtü'l-Kirâm (Hadis ilmine dair), Kazan 1906, Arapça

5- El- Lüzûmiyyât (Abu'l-Alâ Maarrîden Terceme) Kazan, 1908, Türkçe

6- El- Muvâfakaat, (İbrahim Şâtıbî'nin eserini bir önsözle neşir) Kazan, 1909, Arapça

7- Muvatta (İmam Mâlik'in Hadis Kitabını bir önsözle neşir) Kazan, 1910, Arapça

8- Şeriat Niçin Rü'yeti İtibar Etmiş, Kazan, 1910, Türkçe

9- Kavâid-Fıkhıyye, Kazan, 1910, Türkçe (Rızâ Efendi nazâretinde Kazan'da Örnek matbaasında basılmış) 238 sayfa

10- Uzun Günlerde Rûze, Kazan, Türkçe

11- Rahmet-i İlahiyye Bürhanları, Orenburg, 1911, Türkçe

12- İnsanların Akîde-i İlâhiyyelerine Bir Nazar, Orenburg, 1911, Türkçe

13- Siyonizm, 1911,Türkçe

14- Tîbetü'n-Neşr fî Kırââti'l-Aşr, Kazan, 1911, Arapça

15- Akîle (Cezerî Şehri) Kazan, 1911, Arapça

16- Nâzımetü'z- Zehr (Şâtıbî Şehri) Kazan, 1912, 72 sayfa, Türkçe

17- Edebiyyât-ı Arabiyye ile ulûm-i İslâmiye, Kazan, 1902, Türkçe

18- **Dîvân-ı Hâfız, (terceme ve şerh) Kazan, 1912, Türkçe**

19- Halk Nazarına Bir Nice Mes'ele, Kazan, 1912, Türkçe

20- İstılâhat Esâsları, Petersburg, 1914, Türkçe

21- Mülâhaza (İsmail Gaspıralı'nın ölümü dolayısıyla) Petersburg, 1915, Türkçe

22- Târîhu'l- Kur'an ve'l-Masâhıf, Petersburg, 1905, 40 sayfa, Arapça

23- İslâm'dKader Mes'elesi, Türkçe

24- Zekât, Petersburg, 1916, Türkçe

25- Mâide, Petersburg, 1916

26- Meyyit Yakmak, Petersburg, 1916

27- Şeriat Esâsları, Petersburg, 1916,

28- Rusya İslâmlarının 1917 Senesi Moskova Kongresi Zabıtaları, Petergrad, 1917, Türkçe

29- Âile Meseleleri, Petersburg, 1918, Türkçe

30- Fıkhu'l-Kur'an, Petersburg, 1920-1923, iki cild, Arapça

31- Büyük Millet Meclisine Mürâcaat, Mısır, 1922, Türkçe

32- İslâm Milletlerine-Dinî, Edebî, İctimâî ve Siyasî Mes'eleler, Tedbîrler Hakkında, Berlin, 1923, Türkçe (Şanlı Türk askerleri şerefine te'lif kılınan bu eser yüzünden tevkif edildi)

33- Âilede Kadın, Berlin, 1932, Türkçe

34- Ye'cüc,Berlin, 1932

35- Târîhin Unutulmuş Sayfaları, (Abdü'l-Azîz'in Hal'i ve İntihârı) Berlin, 1923, Türkçe

36- El-Veşîa fi Nakdi Akâidi'ş-Şîa, Mısır, 1935, Arapça

37- Felâsifetü'l-İslâm, Mısır, (Cemaleddin Afganî ve Muhammed Abduh'den bahseder)

38- Nizâmü't-Takvim fi'l-İslâm, Mısır, 1935, Arapça

39- Nizâmü'n-Nesi Inde'l-Arab, Mısır, 1935, Arapça

40- Eyyâm'ü Hayâti'n-Nebî, Mısır, 1935, Arapça

41- Sahîfetü'l-Ferâid, Pehubal, 1944, Arapça

42- Sarfü'l-Kur'âni'l-Kerîm, Pehubal, 1944, Arapça

43- Hurûf'ü Evâili's-Süver, Pehubal, 1944, Arapça

44- Tertîbü's-Süveri'l-Kerîme ve Tenâsübühâ, fi'n-Nüzûl ve fi'n-Nüzûl ve fi'l-Masâhif, Pehubal, 1944, Arapça

45- Te'mînü'l-Hayâti ve'l-Emlâk, Pehubal, 1944, Arapça (Sigorta hakkındadır)

46- Kitâbü's-Sünneh, Pehubal, 1945, Arapça

47- El-Banku fil-İslâm, Pehubal, 1946, Arapça (Bankalar hakkında)

48- El-Kanûnü'l-Medenîy fi'l-İslâm, Pehubal, 1946, Arapça

49- Nizamü'l-Hılâfeti'l-İslâmiyye, Pehubal, 1946, Arapça

Kur'ân-ı Kerîm Tercemesi adlı eserinin 400 sayfa hâlinde basılacağı ilân edilmişse de bu eser yayımlanamamıştır. Tefsîrü'l-Kur'âni'l-Kerîm adlı Arapça yazılmış eseri de Hindistan'da kalmıştır.

Şirazlı Hâfız ve Dîvân-ı Hâfız Eseri:

İran şairlerinin en büyüklerinden Hâce Şemseddin Muhammed Hâfız Şirâzî Hazretleri İran'ın Şiraz şehrinde hicrî 717 (1317) yılında doğmuştur. Kurân-ı Kerîm'i ezberlediği ve 14 kıraat üzere okuduğu çeşitli kitaplarda zikredilmektedir. Şiraz'da yaşamış ve orada hicrî 791 (1390) yılında vefat etmiştir. Şirazlı Hâfız'ın en önemli eseri dîvânıdır. Nitekim Osmanlı Türk Edebiyatı şairlerinden Şem'î, Sûdî ve Surûrî, Hâfızın dîvânına şerh yazmışlardır. Hâfız'ın Dîvânına yazılmış Türkçe şerhler, onun Osmanlı Türkiyesinde çok sevildiğinin en büyük delilidir; hatta dîvânı, medreselerde okutulan bir ders kitabı durumundadır.

Abdülbaki Gölpınarlı, Hâfız Dîvânını Türkçeye çevirmiş ve eseri 1944'te yayımlamıştır. Hâfız dîvânının İngilizce, Almanca, Fransızca ve Urducaya da çeşitli tercümeleri yapılmıştır. Gölpınarlı tercümenin önsözünde birçok şerhten bahsetmesine rağmen Musa Carullah Bigiyef'in şerhinden söz etmemektedir.

Musa Carullah, Hâfız Dîvânına şerh yazma amacını eserin önsözünde şöyle ifade etmektedir:

"Rusya'da ilgili öğrencilerin yararlanmaları için, bu düşünceyle dîvânın en güzel, en hikmetli ilmî şiirlerini seçerek 'her bir beyit üzerine yalnız bir satır mânâ vermek' usûlüyle tercüme edip kardeşçe bir fayda elde etmek arzusuyla basit şeyleri de kaydedip 'Şark Matbaa'sı sahibi Ahmed-el- İshâkînin maddî yardımıyla bu tercümeyi yayınladım."

Hâfız dîvânının üçte biri kadar tutan gazellerden beyitler seçilerek hazırlanan Carullah'ın Dîvân-ı Hâfız şerhi, dil özellikleri ve klasik şiirimize ait unsurları bakımından incelenmeye değer bir eserdir.

BİRİNCİ BÖLÜM

SÖZ BAŞI

‘Âlem-i İslâmiyette en meşhurlardan Hâce Şemseddin Muhammed Hâfız Şirâzî Hazretleri İran şairlerinin en büyüklerinden idi. Edebi, ‘ilmi, şi‘irleri çok imiş ise de, öz kalemiyle te’lif kılınmadığından, âlem-i edebiyatda şiirlerinin hemmesi mafifûz olamamış. Hâce Hâfızın mu‘tekıdlerinden Seyid Kasım Enver Hazretleri Hâfızın şi‘irlerini kusursuz ictihadla cem‘ edip edebiyât-ı Fârisiye ‘âleminde en meşhur "Dîvân-ı Hâfız”ı tertîb etmiştir. O edep hazinesi olan dîvân Avrupa lisânlarının ekserine tercüme kılınmış Devlet-i ‘Osmâniyye ‘ulemâsı udebâsı da, o dîvânın şi‘irlerine meftûn olup, güzel tercüme, ‘ilmî şerfiler yazmışlar.

Ben de Rusyada rağbetli talebelerin istifâdelerine ‘arz etmek fikriyle şu dîvânın en güzel en hikmetli ‘ilmî şi‘irlerini intifiâb kılıp, "her bir beyit üzerine yalnız bir gine satır mâ‘nâ vermek” usûliyle tercüme yazıp âhiyâne bir fâide ziyâde etmek arzusiyle yokbar şeyleri de kayd edip "Şark” sâhibi Ahmed-el- İshâkî nafakasıyla şu tercümeyi neşr etdim. "Gelecekte edîp olurum!” himmetiyle edebiyatı ictihadla mütâla‘a edenler, yâfiud her bir fiususda özine münâsib en hikmetli bir beyti mesel yolında söylemek iktidârına rağbet edenler, ya ise, "Eski asâr-ı İslâmiyede neler var eken?” arzusiyle ihyânen edebiyât-ı İslâmiyyeyi de ellerine alanlar, hem de "...” i‘tikâdiyle kitapların her birine ihtirâm göziyle nazar edenler, şu kitabdan da bir kadar fâ‘ide alsalar gerek ‘umûmiyetle, daha kısa bir ifâde ile söyleyim: Müslümanlar gözinde edebî şeylerin i’tibârı büyüdükce, böyle kitapların fâidesi büyük olsa gerek.

Musa Bigiyef

SEÇİLEN BİR BÖLÜM

Bizim yolda yalnız göñül kırıklığı alırlar. Hod-fürûşluk bazarı o yoldan başkadır.

Bir kıssadır, ziyâde degildir ‘aşkın ğamı lâkin şu ‘aceptir: Her adamdan ne kadar işitir isem de mükerrer olmayor!

Kıssa birdir, lâkin her def‘ada yeñi bir hisseyi ifâde eder. İmam Şadâbî Hazretleri meşhur Şadabiye dibâçesinde demiş: “...” ***Ya‘ni Kuran sözünda melâl yok eñ güzel celîstir. Ne kadar tekrar kılınır ise, o kadar cemâli ziyâde olur,***

Ehl-i tasavvuf büyüklerinden Muhiddin ibni ‘Arabî Hazretleri Fütûhat-ı Mekkiyyede nakl etmiş:

Kurânı iki def‘a tilâvet edip de hemen bir ma‘nâyı anlar adam Kurânı tilâvet etmemiş gibi olur.

Her def‘ada yeñi bir ma‘nâ añlamak hakîkî tilâvete şe’nidir.

Buña göre bizim eñ büyük mectehidler dâ’imâ Kuran tilâvet eder olmuşlar.

‘Ulûmu fıkhiyyede tevessü‘ ve temekkünleri de ‘ale’d-devâm Kurânı tilâvetten nâşî olmuştur.

O dakîkadan ki Kurânı çın ma‘nâsiyle tilâvet azaydı ‘âlem-i islâmiyette ‘ulûm inhitâta yüz tuttu.

‘Âkıbet tilâvet ğınâya mahsûr olup kaldı.

‘Ulemâ ismindegi zevât-ı kirâmın Kurân-ı Kerîme âşinâlıkları o kadar za‘îfleşti ki eñ dânâları da âyât-ı Kurâniyeyi tertîb ü zîbâ delîlü’l Kurân gibi kitaplardan arar olur hâle geldiler.

Biz fakirlik kânî‘lik yüz sularını dökmüyoruz. Pâdişâhâ söyle. Günlük takdîr kılınmıştır.

………..

Not: Anlayana sivri sinek saz…anlamayana davul zurna az.

Kaynak: Ömer KÜÇÜKMEHMETOĞLU, Musa Carullah Bigiyef’in Dîvân-ı Hâfız İsimli Eserinin Kelime Hazinesi Bakımından İncelenmesi, T.C. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çağdaş Türk Lehçeleri Ve Edebiyatları Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi , -2010-Ankara

BİR EKONOMİ MİTİ: "Bir üniversite kurulsun, şehrimiz kalkınsın"

Türkiye'de birçok kişi bir şehirde bir üniversite kurulmasının o şehri kalkındıracağına dair sarsılmaz bir inanca sahiptir. "İnanç" diyorum, çünkü bu görüşün hemen hiçbir bilimsel dayanağı yoktur. Hangi şehrimiz üniversite kurulmasıyla kalkınmıştır? Üniversitenin bulunduğu illerimiz komşularına göre daha iyi bir performans mı sergilemektedir? Gerçekten ekonomik katkısı kayda değer olsaydı, 1950'li yıllarda kurulan ve Türkiye'nin ilk üniversitelerinden biri olan Atatürk Üniversitesi'nin, Erzurum'u, ilk üniversitenin yaklaşık 20 sene sonra kurulduğu, Konya ve Kayseri illerinden ya da 30 sene sonra kurulduğu Gaziantep ilinden daha yüksek bir gelişmişlik seviyesine ulaşması beklenmez miydi? 1970'li yıllarda kişi başına milli gelir sıralamasında Erzurum 24, Denizli 38. sırada iken, neden bugün Erzurum ilk üniversitenin 1990'lı yıllarda kurulduğu Denizli'nin gerisinde kalmıştır? Bu soruların hiç birine bu yaygın inancı destekleyecek yanıtlar vermek mümkün değildir.

Üniversite bölgesel kalkınmaya nasıl katkı yapar?

Bir üniversitenin yer aldığı coğrafi bölgeye iki türlü katkı yapması beklenir:

1- Arz yönlü katkı: Üniversitelerin ürettikleri bilgi ve yetiştirdikleri insan gücü ile bulunduğu bölgedeki verimliliği arttıracağı düşünülür.

2- Talep yönlü katkı: Üniversitenin mal ve hizmet alımlarının, üniversitede çalışanların ve üniversiteye okumak için gelen öğrencilerin yapacağı harcamaların bölgeye ekonomik canlılık getireceği düşünülür.

Öncelikle şunu ifade etmek gerekir ki, Türkiye'de hiçbir üniversite için yukarıdaki etkilerin ciddi biçimde değerlendirildiği bir çalışma görmedim. Dolayısıyla üniversiteler kurulurken siyasilerin -diğer birçok alanda olduğu gibi- bir fayda-maliyet analizi yaptıklarını ve iktisadi mantıkla hareket ettiklerini söylemek zor. O yüzden ben de bazı akıl yürütmelerden hareket ile bir değerlendirme yapacağım.

Öncelikle arz yönünden değerlendirme yapalım. Bir üniversitenin ürettiği bilgi ve insan gücünün bölgede değerlendirilebilmesi için bölgede bu kaynağı kullanma yeteneğine sahip bir potansiyelin olması gerekir. Bugün bile en önemli sanayi aktivitenin 1956 yılında devletin kurduğu şeker fabrikasının en önemli aktivite olduğu Erzurum'da, Atatürk üniversitesinin yetiştirdiği hangi mühendisin, işletmecinin vs. bölgede iş bulması bekleniyordu acaba? O dönemde Erzurum bölgenin "en gelişmiş" ili olduğu için, diğer illerde Atatürk Üniversitesi'nin ürettiği çıktıların değerlendirilmesi ihtimalini düşünmüyorum bile. Benzer biçimde 1970'li yıllarda en çok göç veren illerimizden Sivas, Trabzon, Elazığ ve Diyarbakır'da üniversiteler açılmasının da arz yönlü katkı ile ilişkilendirmenin güç olduğunu düşünüyorum. Yöre halkı işsizlikten evini terk ederken bu üniversitelerin yetiştirdiği "nitelikli" işgücü bölgenin hangi işletmesinde iş bulup da verimliliğe katkı yapabilirdi ki?

Aynı şey üniversitenin diğer çıktıları için de geçerli. Bildiğim kadarıyla Atatürk Üniversitesi'nin ilk fakültelerinden biri Ziraat Fakültesi imiş. Acaba şimdiye kadar bu fakülte tarafından geliştirilen hangi teknik, bölge çiftçileri tarafından kullanılmaktadır? Eğer böyle bir uygulama var ise üniversiteler ile ilgili politikaları yapanlar ve bu politikaları yürütenler bunun ne kadar farkındadırlar?

Gelelim talep yönlü katkılara....Türkiye'de üniversite açılmasında aslında en fazla beklenen katkı budur. Üniversite aracılığıyla devlet, bir bölgede iş imkânları yaratacak, harcamalar artacak o bölgede ekonomik hayat canlanacaktır. Diğer taraftan, başka illerden üniversitenin bulunduğu ile gelen öğrenciler de bölgedeki konut, gıda ve eğitim harcamalarını arttıracaktır. Bu alanda da doğru düzgün bir bilimsel destek olmamasına rağmen politikacılar üniversite kurarken, yöre halkı politikacıdan üniversite kurulması talebinde bulunurken hep bu argümana dayanır. Bu akıl yürütmenin kısmen doğru olduğu kaçınılmazdır. Ancak buradan beklenen katkılar abartılmakta ya da yeterince değerlendirilmemektedir.

Talep kısmına ilişkin yanlış ya da eksik değerlendirmeleri birkaç örnek ile açıklamak istiyorum. Örneğin, Atatürk Üniversitesi'ndeki bir öğretim üyesi para biriktirip 50 bin TL'ye Erzurum'daki bir bayiden bir otomobil aldı ise bunun 50 bin TL'si de Erzurum'da kalmaz. Sadece 5 bin TL'lik bayi karı kalır geri kalan 45 bin TL otomobilin üretildiği merkeze geri döner. Özetle, vergiler aracılığı ile Erzurum'a aktarılan 50 bin TL'nin önemli bir kısmı başka bir şehre gitmektedir. Ya da başka şehirlerden binlerce öğrenci okumak için Erzurum'a gelecek bunların bir kısmı kampus dışındaki evlerde kalacaklardır. Artan talep şehirdeki kiraların yükselmesine sebep olacaktır. Artan kiralar az sayıdaki ev sahibinin yararına olsa da çok sayıdaki kiracıyı olumsuz etkileyecektir. Özetle, üniversite aracılığı ile bir bölgeye aktarılacak paranın etkisinin ne kadar ve ne yönde (pozitif mi yoksa negatif mi?) olduğu çok iyi değerlendirilmesi gerekir.

2000'lerin çılgınlığı: her ile bir üniversite

Özetlemek gerekirse, Türkiye'de, başlangıçtan beri, üniversitelerin kurulmasının bölge ekonomilerine yararları hiçbir bilimsel çalışma ile desteklenmemiş olsa da hem siyasetçiler hem yerel halk kendi illerine üniversite kurulmasını desteklemiştir. Hatta bu politika çok başarılı olmuş gibi, 2000'li yıllardan sonra "her ile bir üniversite" sloganı ile Cumhuriyet tarihi boyunca kurulan üniversite kadar üniversite 2000 yılından sonra kurulmuştur.

"Her ile bir üniversite" kurma politikasını daha önce kurulan üniversitelerin gerçekleştirdiği ekonomik başarılara bağlamak mümkün olmadığı gibi, üniversite kurmanın arkasındaki temel politik motivasyon ile de çelişmektedir. Yukarıda değinildiği gibi X iline üniversite kurulması ile temelde hedeflenen Y ilindeki öğrencilerin X iline gitmesi ve orada ev kiralaması, kırtasiye malzemesi alması, özetle para harcayıp X ilindeki talebi arttırmasıdır. Her ile üniversite açıldığında herkes ya kendi ilindeki üniversiteyi tercih edeceği için ya da X ilinden Y iline giden öğrenci kadar, Y ilinden x iline öğrenci geleceği için sonuçta talebi arttırıp kalkınmayı sağlama imkânı kalmayacaktır.

Politikaların değerlendirilmesi sorunu

Geçen sene tatil amacıyla ailece Makedonya'ya gittik. Makedonya'da otomobil ile gezinirken otobanların hem girişinde hem de çıkışında (hatırladığım kadarıyla) 5'er Euro alındığını fark ettim. Makedonya'lı şoföre iki kişi çalıştırmaktansa neden yolun başına sadece bir gişe koyup girişte 10 Euro almadıklarını sordum. Şoför özetle "istihdam politikası" cevabını verdi. Bu cevap üzerine kızım atıldı. "Baba, madem öyle yol boyunca dört gişe koyup her birinden 2,5 Euro alsalar daha fazla kişi çalıştırmazlar mı?". Kızım doğru söylüyordu. Hatta on gişe koyup her bir gişeden 1 Euro tahsil eder ve on kişi istihdam etmiş olurlardı.

Birçok kişi –siyasetçiler, hatta bazı ekonomistler dahil– politikalara tek yönlü bakar ve sadece getirileri ile ilgilenirler. Makedonya'daki gibi politikanın sadece istihdam arttırıcı etkisi dikkate alınır. Doğru, bu politika ile daha fazla kişiye istihdam sağlama imkanı doğmaktadır ancak Makedonya'lı vergi verenler daha fazla vergi vermek zorunda kalmaktadır. Yani bu politikadan, iş bulup gişelerde çalışanlar olumlu, vergi verenler olumsuz etkilenmektedirler. İstihdam edilen kişiler evlerinde otursa ve devlet onlara para ödese muhtemelen bu politikanın Makedonyalı vergi verenlere yükü çok daha düşük olacaktır.

Benzer biçimde, üniversiteler aracılığı ile X iline kaynak aktarmak, otoyola on tane gişe koyup her birinden 1'er Euro almak gibi çok maliyetli bir politikadır. Bugün Türkiye'de vergi verenlerin cebinden milyarlarca lira para harcanıp, mezun olduktan sonra mesleği ile ilgili bir iş bulma imkanı olmayan öğrenciler yetiştirilmektedir. İşsizlik oranının yaklaşık olarak yüzde 10 olduğu Türkiye'de üniversite mezunu gençlerde işsizlik oranı yaklaşık yüzde 30'dur. Oran lise mezunu gençlerde ise yüzde 20'ye düşmektedir. Bu politikanın hayat boyu hiç gidip kalmayacağınız bir eve milyonlarca lira para harcayıp dekorasyon yapmaktan hiçbir farkı yoktur.

Ayrıca, bu üniversiteler siyasi hedefi gerçekleştirmek amacıyla alelacele kurulduğu için yeterli maddi ve insan kaynağından yoksun olduğu için bu üniversiteler verimliliği değil diploma üretimini arttırabilmektedirler (eskileri de pek farklı değil ya neyse…) Tek hedefi diploma üretmek olan, bilime katkı yapmayan, yani arz yanlı hemen hiçbir katkısı olmayan–üniversiteler aracılığı ile bir bölgeye kaynak aktarmak toplumsal maliyeti yüksek ve etkin olmayan bir politikadır. Bu politika aracılığı ile aktarılan kaynakların bölge de geliri de ne derece olumlu etkilediği belirsizdir. Velev ki kaynak aktarmak yararlı bir politika olsun. Kaynağın üniversiteler aracılığı ile aktarılması astarı yüzünden pahalı bir yöntemdir. Örneğin, Türkiye Cumhuriyeti hükümetleri 1955 yılında Erzurum'a üniversite kurmaktansa oradaki gelir vergisi oranlarını yarıya düşürselerdi bölgeye aynı miktar transferi daha düşük maliyetle yapmak mümkün olabilirdi. Hatta düşük vergilerin teşviki ile bölgede girişimcilerin sayısı ve istihdam imkanları artardı.

Sonuç niyetine birkaç söz

Üniversitenin kurulduğu bölgede harcamaları arttırarak, bölgesel kalkınmayı hızlandırdığına dair hiçbir kanıt yoktur. Bu politikanın gözlemlenebilen tek sonucu işsiz üniversite mezunlarının sayısındaki artıştır.

Buna rağmen siyasetçiler vergiler aracılığı ile topladığı milyonlarca lirayı her yıl bu maksatla harcamakta, vatandaşlar da bu politikaları alkışlamaktadırlar. Hatta öyle alkışlamaktadırlar ki bundan cesaret alan politikacılar her ile ikinci üniversiteleri kurmaya başlamışlardır. İnşallah üçüncü üniversitelere sıra gelmeden birilerinin aklına "yahu biz ne yapıyoruz?" "şimdiye kadar yaptıklarımız bize neye mal oldu? Karşılığında ne aldık?" "bu kaynak aktarımını illa yapacaksak bunun daha az maliyetli bir yolu yok mu?" diye sormak gelir.

Erişim: http://www.homoekonomikus.com/

[slideshare id=47617141&doc=homoekonomikus-150430114450-conversion-gate01&type=d]

FONTLARIN DİLİ, ANLAMLARI VE ÖNEMİ

ALINTI

Herkesin fontu kendine deyip geçmeyin. Yazı fontları karakterinizi ve kariyerinizi etkiler! Bu yazımın her satırını tek tek dikkatli okuyun.

PAZARLAMA ve REKLAMCILIKTA YAZI KARAKTERLERİNİN ÖNEMİ:

Yazı karakterleri, pazarlama elemanları içerisinde en önde gelen dizayn araçlarından birisidir. Hem akademisyenler hem de uygulamacılar, yazı karakteri tasarımının bütünleşik iletişim çalışmalarında önemli bir görsel araç olduğunu kabul etmektedirler. Araştırmalar gösteriyor ki; yazı karakterleri reklamı yapılan markaların algılanmasına, hafızada tutulmasına ve anlaşılmasına doğrudan etki etmektedir. Bu dizaynlar hitap ettikleri kişilerin markayı yenilikçi, güçlü, sıcak vb şekilde algılamasında etkilidir. Bu sebepten seçilen yazı karakteri ürüne ve/veya markaya uygun seçilmelidir, öyle ki bu karar firmanın finansal performansına dahi etki edebilmektedir. Fakat genelde yazı karakterlerinin bütün etkilerine rağmen önemi yeterince anlaşılamamıştır.

Helvetica, Bodoni, Futura, Times, Officina, Gill Sans, Univers, Franklin Gothic, Rockwell, DIN, Lucida, Avant Garde, Myriad, Eurostile gibi fontlar dünyada en çok en yaygın kullanılan ve dünyanın en iyi 100 fontu arasında yer alıyor. Bu fontlar pazarlama ve görsel iletişimde her tasarımda uzmanlarca tescillenmiş satış başarısına sahip en etkili fontlar. Değişen ve gelişen teknolojiyle paralel giden grafik tasarım dünyasında da tabiî ki de yukarıda saydığım fontlar klasikler haline geldiği için eskisi kadar etkili değiller. Ama bi Avant Garde, Futura ve ya Myriad etkisini uzun yıllar sürdürecek cinsten yazı karakterleri.

TASARIMDA FONTLARIN KULLANIMI:

Memnuniyet verici, çekici ve göze çarpanlar (ortalama güven verenler): Bunlar genelde birinci kümedeki fontlardır. Bu fontlardaki çizgiler biraz daha inceltilerek dikkat çekicilikleri artırılabilir. Disney bu stratejiyi kullanmaktadır.

Memnuniyet verici, güven veren ve göze çarpan fontlar (ortalama çekiciler): Bunlar basit ve uyumludurlar. Her ne kadar uyumun memnuniyet vericilik üzerinde pek bir etkisi olmadığı varsayılsa da aslında bu nötr değil pozitif bir etkidir. Memnuniyet ve güven verici bir tasarım; doğal, basit ve uyumlu fontlar vasıtası ile oluşturulabilir. Bu tasarımlarda çizgilerin inceltilmesi yoluyla daha dikkat çekici hale getirilebilirler. Memnuniyet verici, güven verici ve güç algısı oluşturanlar (ortalama çekiciler): Memnuniyet ve güven veren fontlara bir güç algısı eklenmek istendiğinde daha doğal bir görünüm vermek ve çizgileri daraltmak yollarına başvurulabilir. Font kombinasyonları: Farklı fontların bir arada kullanılması vasıtası ile oluşturulur. Genelde ilk veya son harfin farklı bir fonttan seçilmesi önerilir. Böylece tasarımda farklı algılamalar yaratılabilir ve tasarım çalışmasında esneklik sağlanmış olur. Bu durum tasarımcı için yaratıcılığını daha geniş bir alanda kullanma imkanı sağlar.

178 Yazılar

Aşağıdaki Fontların Psikolojisi isimli görselde güzel bir şekilde yazı tiplerinin neleri ifade ettiği ne hisler ve ne etkiler yarattığı gösterilmiş. Bende bu fontların size neleri ifade ettiğini kısaca belirteyim:

Times New Roman: Güvenilir

Bodoni: Etkileyici

Georgia: Saygın

Garamond: Azimli

Baskerville: Geleneksel

Helvetica (Apple'ın mobil işletim sistemlerinde kullandığı güncel font):

Evrensel Verdana: Temiz

Arial: Modern

Century Gothic: Objektif

Calibri: Stabil [sağlam; sabit, değişmez.]

Rockwell: Cesur

Courier: Güçlü

Museo: Modern

Clarendon: Sağlam

Bevan: İhtişamlı

Lobster: Feminen

Zaphino: Seçkin

Pacifico: Arkadaş canlısı

Lucida: Şaşırtıcı

Brush Script: Yaratıcı

Infinity: Özel olma

Eurostyle: Modaya uygun

Majaram: Stil sahibi

Matchbook: Keskin

Politica: Zeki

Fontların Psikolojisi yazı karakterlerinin Anlamları, fontların dili, fontların özellikleri

TİPOGRAFİ:

İletişimin temel öğelerinden biri olan yazı, ilkel toplumlarda kullanılan sembol ve işaretlerin zamanla geçirdiği değişimlerden sonra oluşmuş son biçimlerdir. Bu biçimler taşıdıkları güçlü anlamları sayesinde bir duyguyu, bir fikri ve bir yaşamı anlatabilir. Kimi zaman bir sözcük milyonlarca resme, kimi zaman da bir resim milyonlarca sözcüğe karşılık kullanılabilir. Resim izleyene yaşattığı duygu yoğunluğu ile iz bırakırken, yazı, hem taşıdığı anlam, hem de sunuş biçimiyle etkili olmaktadır.

SEVİLMEYEN ÜVEY EVLAT COMİC SANS:

İlginçtir tipograflar arasında en sevilmeyen font "comic sans serif" fontudur. Bu font aslında 1994'te, aynı zamanda Trebuchet MS gibi çok güzel bir fontun yaratıcısı Vincent Connare tarafından çizgi roman baloncuklarını doldurmak için üretildi. Fakat ilgili ilgisiz herkes bu sempatik fontu kullanmaya başladı. Obsesif tasarımcılar da bu meseleyi o kadar ciddiye aldılar ki bu fontun kullanımını yasaklamak için ***"Ban Comic Sans "*** adlı bir site bile yaptılar. **Siz siz olun bu fontu kullanmadan önce iki kere düşünün ya da gelecek eleştirilere hazırlıklı olun.** Fakat bu fontun seveni de çok paintte tasarım yapan gençler mesela. Bu fontu ben de tercih etmiyorum ama dünyada font kıtlığı da yok. **Düşünün, benim bile tasarımlarımın bulunduğu ücretsiz font indirebileceğiniz bir çok site var. Buna en güzel örnek dafont.com sitesidir.** Siteyi gezdiğinizde bana hak vereceksiniz. Comic Sans'tan çok daha comic bir sürü font var.

BU FONTUN ADI NE? BU HANGİ FONT?

Kanayan yaramız. Herhangi bir görselden bulamadığımız fontu çıkarmamak bazen en kötü görseldeki yazıları tek tek çizmeye kadar götürüyor. Zamanında birçok kez logoları çizmeye kalkışmıştım. Ekranda ismini bilmediğiniz bir font ile karşılaştığınızda, elinizdeki tüm fontlara göz atarak eşleştirmeye çalışmak keyif verici bir durum değil. Bu işi sizin için yapan ve çoğu zaman tam isabet tutturan bir site mevcut. Uzatmadan konuya giriyorum. **Öncelikle, www.myfonts.com/WhatTheFont sayfasını yer imleri sık kullanılanlar listenizin en kolay köşesine gözünüze sokarcasına ekleyin.** Ekrandaki fonttan 6-7 farklı karakterlik temiz bir ekran görüntüsü çekip jpeg formatında kaydedin. Sayfanın hemen üzerindeki "Local File > Choose File" butonuna basarak kaydettiğiniz dosyayı tanımlayın ve "Upload Image" butonuna basarak siteye yükleyin. İşlem tamamlandıktan sonra, yüklenen dosyada görüntülenen harfleri alttaki "Character Selection" bölümünden teyit edin ve "Search" butonuna tıklayın. Bu işlem sonrasında, karakterlere [glyph] en yakın fontlar listelenecektir. Yüklediğiniz font ile eşleşen fontu listeden bulun. Daha sonra bulduğunuz fontu başka yerlerden edinin. İşlem bitti.

Bu yazı sizi; Nerede hangi fontu kullanmalıyım? Bu fontun anlamı ne? Bunun fontu ne anlama geliyor? vb sorulardan kurtarmıştır umarım.

Bonus KİTAP ÖNERİSİ:

Fontlarla ilgili bir kitap önereceğim size: **TAM BENİM TİPİM.**

Bu kitap size: Aşk mektubu hangi fontla yazılmalı, comic sans'ın tarihçesi, Doğru font hangisi, en çok kullanılan fontlar, en güzel font hangisi, en sevilen fontlar, en sevilmeyen fontlar, fontların tarihçesi, helvetica, istifa mektubu hangi fontla yazılmalı, Ligatür, punto, sans serif nedir, serif nedir tümünü anlatıyor. Yazı karakterlerini, yaratıcılarını, tarihçeleri ve toplum üzerindeki etkileri ile birlikte yansıtan harika bir kitap. Üstelik mesleği itibariyle konuyla ilgili olanların değil, okumaya ilgi duyan, detayları seven herkesin evinde bulunması gereken Simon Garfield'ın yazdığı bir başucu kitabı. Okuduktan sonra daha gözlemci olacağınız ve hangi yazı karakterlerini sevip – hangilerinden uzak durduğunuzu irdeleyeceğiniz bir kitap. Sıkışan trafikte gözümüze çarpan tabelalara, plakalara, markalara, ilanlara, afişlere mutlaka dikkat ediyorsunuzdur. Hepsinin bir karakteri, yarattığı karmaşa ve bazen coşku uyandıran tarafları var. Gün içinde gezdiğimiz web siteleri, okuduğumuz kitap – dergi ve gazete, içeriği ne olursa olsun görselleri ve yazı karakteri ile de bizi etkiler.

Kitabın Giriş Yazısı:

Tam Benim Tipim bir font kitabı. Binlerce fontu alt alta sıralayan katalogvari bir kitap değil – öyle olsa muhtemelen bir uluslararası çoksatan olamazdı. Tersine; gerçek öyküler üstüne kurulmuş hayli eğlenceli bir kitap elinizdeki. Gutenberg'in ilk harf kalıbını dökmesinden, Steve Jobs'ın onları bilgisayarımızın font menüsüne doluşturup "modern zaman font salgınını" başlattığı ana, pek çok şaşırtıcı ve hatta kimi zaman büyüleyici öykünün kahramanı bu kitapta bahsedilen fontlar. Helvetica neden ve nasıl bütün dünyayı istila etti ya da daha romantik bir deyişle, "şehirlerin parfümü" haline geldi?

IKEA'nın fontunu değiştirmesi nasıl oldu da "İsveç kaynaklı en büyük infial" olarak anılacak bir toplumsal tepkiye sebep oldu? Obama'yı Beyaz Saray'a bir font taşımış olabilir mi?

Neden 30'ların Art Deco'su Amy Winehouse'a böylesine yakışıyor?

Bir fontu, bir ülkeye, bir dine, bir döneme, bir mesleğe ya da bir duyguya has kılan şey tam olarak nedir?

Arial'ın dingin kim(liksiz)liğinden, Times New Roman'ın pratik ciddiyetinden, Comic Sans'ın rahatsız edici hafifliğinden -ve kullanımını yasaklama kampanyasından- kimler sorumlu?

Trajan'ı bütün kötü film posterleri için vazgeçilmez kılan ne?

Tüm zamanların en iyi ve en kötü fontları hangileri? Ve tabii, kaçınılmaz soru; seçtiğin font senin hakkında ne söylüyor?

Tabelalardan menülere, havalimanlarından giysilerinizin etiketlerine, baktığınız her şeyi farklı görmenizi sağlayacak bir kitap Tam Benim Tipim. "Eğer öğle yemeğindeki kaşığın şeklini hatırlıyorsanız, şekli yanlış demektir," -Adrian Frutiger, iyi bir fontun farkedilmez olması yönünde görüşünü paylaşırken…

Fontların Psikolojisi yazı karakterlerinin Anlamları, fontların dili, fontların özellikleri

Fundalina bizim yerimize kitaptan notlar çıkarmış: *Yakın zamanda kaybettiğimiz* ***Steve Jobs'ın, okulunu bırakmasının ardından kaligrafi dersine girmesi bizim için büyük şans. Onun sayesinde Macintosh kullanıcılarının font konusunda yaşadığı zenginliği artık bizler de paylaşıyoruz. "Font" sözcüğü Steve Jobs sayesinde tüm bilgisayar kullanıcılarının diline giriyor.***

Tırnaklı yazı karakterleri serif, tırnaksız yazı karakterlerine ise sans serif olarak adlandırılıyor.

Upper ve lower case terimleri aslında, dizgicilerin elinin önündeki bir sözcüğü oluşturmak üzere kullanılmayı bekleyen metal veya ahşap harflerin durduğu yeri gösterirmiş. Kolay ulaşılanlar alt kutuda, büyük harfler ise üst kutuda beklermiş.

Yazıların cinsiyeti olabilirmiş. Çok etli ve çıkıntılı fontların genellikle eril olduğu, kaprisli, ince ve kıvrımlı fontların da dişi olduğu düşünülürmüş.

Sans serif yazılar resmi olmaktan çok çağdaş görünürmüş. Kalıcı ve geleneksel olurlarmış, Futura, Helvetica ve Gill Sans en ünlüleri imiş.

Bir yazı karakterinde, her harfin kendi coğrafyası varmış. Kapatılmış alan, bir harfin (o – b y ada n) içindeki kapalı ya da yarı kapalı alanlarıymış. Çanak g, b türündeki harflerin yuvarlak yapılı kısımlarıymış. Gövdeler temel konstrüksiyon ögeleriymiş, tasarıma göre kalın ya da ince olabilirlermiş.

Destekli serifde gövdeden tırnağa geçiş kavisli ve köşesiz iken, desteksiz serifde tırnak bağlantıları köşeli olurmuş. Bir harfin x yüksekliği, taban çizgisiyle orta çizgi arasındaki uzaklıkmış. Üst uzantı orta çizginin üzerine uzanır, alt uzantı taban çizgisinin altına uzanırmış.

Ligatür günümüzde iki harfin tek bir harf gibi kullanılması demekmiş.

Punto hem yazıyı hem de aralarındaki espası ölçmenin birimi olarak kullanılırmış.

Cinsel sapkınlıkları ve harf sanatına duyduğu tutkuyla ve fontlarıyla anılan Eric Gill'in yarattğı Gill Sans garip bir şekilde cinsiyetsiz bir fontmuş.

Futura – Paul Renner'in en kalıcı çalışması – Alman fontlarının en tanınmışıymış.

Edward Johnston'ın Underground yazı karakteri ilk modern sans serif sayılırmış.

Luc de Groot, şimdilik dünyanın en yaygın kullanılan fontu Calibri'nin tasarımcısıymış

Yeryüzünde düzenli olarak kullanılan ilk 10 font ; Frutiger, Helvetica, Futura, Gill Sans, Univers, Garamond, Bembo, Minion, Arial iken.

En az sevilenler ise; Times New Roman, Helvetica, Brush Script, Arial, Rotis, Grunge türü fontlar Avant Garde, Comic Sans imiş.

Kütüphaneci ve veri kayıt şirketlerinin kullandığı Courier'i tercih ederseniz inek gibi görünürsünüz.

Seksi ve flörtöz etkisi yaratmak için yumuşak ve kavisli yazı karakterlerini seçin.

Güvenliğinize düşkün ve kimliğinizi gizli tutmak istiyorsanız Univers gibi sans serif fontlar tam size göre.

İlgi çekmek istiyorsanız Comic Sans'ı tercih edebilirsiniz. Ancak kitapta bu fontun algıda ciddiyetsizlik uyandırdığı ve en nefret edilen fontlardan olduğunun anlatıldığı kocaman bir bölüm var.

Büyük ve yuvarlak O'ları ve kuyrukları olan fontlar daha dostça ve insanca bir etki bırakır.

Daha dikdörtgen ve köşeli fontlar, katılık, soğukkanlılık ve Sigman'dır.

İstifa mektubu yazacaksanız; işinizden severek ayrılıyorsanız New York veya Verdana, yeter artık kurtuluyorum duygusu yaratmak için Ariel'i kullanabilirsiniz.

Aşk mektubu yazmak istiyorsanız italik ve büyük – yuvarlak O'ları olan bir font etkili olur.

Bir ilişkiyi bitirirken ise; sert ve açık bir dille ayrılışlarda Times New Roman, yumuşak tavırlı ayrılıklarda bir ihtimal daha var havası verebilmek için italik kullanılabilir.

Yanıt olarak hayır'ı kabul etmeyenler için ise sert görünümlü ve teknik Courier kullanılabilir.

TİPOGRAFİNİN 10 EMRİ:

1-Bir belgede üç yazı karakterinden fazlasını kullanmayın.

2-Ana başlıkları büyük ve sayfanın tepesinde kullanın.

3-Metniniz için 8 veya 10 punto aralığında bir yazı büyüklüğü tercih edin.

4-Okunaklı olmayan yazı karakterinin aslında bir yazı karakteri olmadığını unutmayın.

5-Harf aralıklarına saygı gösterin.

6-Metin içindeki ögelere gizlice vurgu yapın.

7-Uzun bir metin için sadece büyük harf kullanmayın.

8-Harf ve sözcükleri sadece bir çizgiye dizin.

9-Hizalama yaparken sadece sağa tarafı kullanın.

10-Çok kısa ya da çok uzun satır yapmayın.

Kaynak: Kategori: Genel, Tasarım Editör: Yusuf Avcı

http://yusufavci.net/fontlarin-dili-anlamlari-ve-onemi/

ÖNCEDEN NEYDİ Kİ, ŞİMDİ NE OLSUN

Hazreti Mevlâna Celâleddin Rûmî kaddesellâhü sırrahu'l âlî

buyurdu:

Eski zamanlarda
gelip geçmiş
nice ümmetleri
taştan suret
yaktı yandırdı.
Dinlerine de
ateş saldı.
Gönüllerine de.
Artık bu suret
canlı olursa
nasıl olur
neler yapmaz o?
Fitnesi her an
bir başka
çeşittir onun.
Suret aşkı
Gençlerin gönlüne
mızrak gibi battı.
Her biri
bulut gibi
gözyaşları döküyor,
elini dişliyor,
yazık diyordu.
Büyüklerin önceden
gördüğünü
biz şimdi gördük.
O eşsiz kişi,
bize ne kadar

antlar verdi.

Cilt VI, b.3765-3769

Her şeyin adını,
nasılsa öylece bilmiş
sonunda ne olacaksa
sonuna kadar da
agâh olmuştu.
O, eşyaya
ne lâkap verdiyse
değişmemiştir;
çevik dediği
tembel çıkmamıştır.
Sonunda
mümin olacak kimseyi
önceden gördü;
sonunda kâfir olacak
adam da ona belli oldu.
Her şeyin adını,
bilenden işit;
"Allemelesmâ" remzinin
sırrını duy!
Bize göre
her şeyin adı,
görünüşüne tâbidir;
nasıl görünüyorsa
biz, ona öyle deriz.
Fakat Tanrı'ya göre
içyüzüne,
hakikatine tâbidir.

Cilt I, b.1235-1239

Gençken

daha kanaatliydin;
şimdi altın istiyorsun,
halbuki sen
önceden altındın.
Üzümlerle dolu
bir asmaydın;
nasıl oldu da
kesada uğradın;
üzümün tam olacakken
bozulup gittin?
Meyvanın
günden güne
daha tatlı olması lâzım.
İp eğirenler gibi
gerisin geriye gitmenin
lüzumu yok!
Sen bizim eşimizsin;
işlerin başarılması için
eşlerin aynı huyda
olmaları lâzımdır.
Eşlerin
birbirine benzemesi
lâzım.
Ayakkabı ve mestin
çiftlerine bir bak!
Ayakkabının
bir teki ayağa
biraz dar gelirse
ikisi de işine yaramaz.
Kapı kanadının
biri küçük,
diğeri büyük olur mu?
Ormandaki aslana

kurdun çift olduğunu

hiç gördün mü?

Bir gözü bomboş,

öbürü tıka basa

dolu olsa hurç,

devenin üstünde

doğru duramaz.

Ben sağlam

bir yürekle

kanaat yolunda

gidiyorum;

sen neye kınama

yolunu tutuyorsun?”

Cilt I, b.2305-2319

Tartacağın altın da

külçe değil, tozu var,

kırık dökük bir şey.

Elin titreyecek,

yere dökeceksin,

Sonra bana

bir süpürge

ver de toza,

toprağa dökülen

altınımı süpüreyim

diyeceksin.

Altını süpürüp

bir yere toplayınca da

güzelim, kalbur isterim

diye tutturacaksın.

Ben, işin sonunu

önceden gördüm,

iyisi mi hadi sen

başka bir yere git!”

Cilt III, b.1630-1634

Yahut muhalife
müdana eder,
onun gönlünde
bir yer kazanır?
Çünkü kötü huyu
adamakıllı kuvvetlenmiştir.
Karınca gibi olan
şehveti,
itiyat yüzünden
adeta ejderha kesilmiştir.
Şehvet yılanını
önceden öldür.
Yoksa hemencecik
ejderhalaşır.
Fakat herkes,
yılanını karınca görür.
Sen kendini
bir gönül sahibine sor!
Bakır,
altın olmadıkça bakırlığını;
gönül padişah olmadıkça
müflisliğini bilmez.

Cilt II, b.3470-3474

Hadi Müslümanlara
ziyan ver, keseni,
dağarcığını iki kat doldur.
Ben, sana aynada
görünen
bu kaza ve kaderi
kerpiçte gördüm.
Akıllı kişiye,
sonda görülecek şey

önceden görünür,

gönlüne doğar;

bilgisi az kişiye

sonunda!" dedi.

Adam tekrar feryat

edip dedi ki:

" Ey iyi ahlâklı, lûtfet.

Başıma kakma

yüzüme vurma.

Ben, iyiliğe

lâyık bir adam değilim,

ancak öyle hareket

edebilirdim…

ettim de.

Sen, benim

liyakatsızlığıma

iyi bir karşılık ver,

lûtfet."

Cilt III, b.3370-3374

Kaynak: Mesnevî-i Şerif

HAY HAY MI, VAY VAY MI?

Hazreti Mevlâna Celâleddin Rûmî kaddesellâhü sırrahu'l âlî

buyurdu:

Sünnet yoldur,

topluluk da yoldaşa benzer.

Yolsuz yoldaşsız oldun mu

bu daracık yerde helâk oldun gitti.

Akla düşman olan yoldaş,

yoldaş değildir.

O, bir fırsat arar ki

elbiseni alıp götürsün.

Seninle beraber gider,

gider ama bir aşılmaz bele,

boğaza gelsin de

varını yoğunu

yağma etsin diye.

Yahut da

o yoldaş dediğin kimse

görünüşte cesurdur

fakat hakikatte korkak.

Bu sarp iş başa düştü mü

dönmek için sana

ders vermeye kalkışır.

Korkaklığından

dostunu da korkutur.

Böyle yoldaşı

düşman bil, dost değil.

Bu yol,

insanın canıyla başıyla

oynayacağı yoldur.

Her meşelikte, her sazlıkta

yufka yüreklileri

geriye çevirecek

bir âfet vardır.

Din yolu,

her puşt tabiatlının

gideceği yol değildir.

bu yüzden de

tehlikelerle doludur.

Yoldaki bu korku,

unu kepekten

ayıran elek gibi

insanların da

yüreklilerini

yüreksizlerinden

ayırt eder.

Cilt VI, b.502-509

Şarap,

küpte gizlice

senin yüzünün

iştiyakiyle

kaynayıp coşar.

Sen baştanbaşa

denizsin,

ıslaklığı ne istersin ki?

Sen, tamamıyla varlıksın,

yokluğu ne ararsın ki?

Ey parlak ay,

tozu ne yapacaksın?

Ay bile,

senin yüzüne

bakar da sararır.

Cilt V, b.3570-3573

**

Ey gönülden
yüzlerce teşvişi gideren!
Şimdi senin nöbetin,
hadi, oynat sakalını!

Kahpelik eder de
şimdi
sakalını oynatmazsan
bundan önce de
sakalına gülmüş olursun.

Başkalarına
öğüt verme vaktinde
hay hay,
iş başa düşünce
karılar gibi
vay, vay ha!

Başkalarının
derdine derman
oluyordun ya;
şimdi dert,
sana konuk oldu,
fakat susuverdin.

Cilt VI, b. 3905-3908

**

Ben kendimi
beğenmekteydim,
baştanbaşa
dertten ibarettim.
Padişahım,
her dertliye deva verdi.
Cehennemliktim,
kötülüklerle,
şerlerle doluydum.
Onun ihsan eli

beni bir kevser

haline getirdi.

Cilt V, b.4165-4166

Kaynak: Mesnevî-i Şerif

İLİM VE AMELLERİN FAZİLETLERİ

İlim, insanların manevi derecelerinin yükselmesine sebep olduğu gibi, göklerin ve yerin Rabbı olan Yüce Allah'ın sevgisini kazanmaya da vesile olur.

Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimizin ***"Alim mümin" alim olmayan müminden yedi yüz derece daha faziletlidir. Her derecenin arası, arz ile sema arası kadardır"*** buyurmaktadır.

İlim sahipleri, insanlara peygamberlerin getirdiği ahkama göre yol gösterir. Bu yüzden halk. Daima alimlere muhtaçtır. Nitekim cennete, ehl-i cennete ***"Bir şeyler isteyin"*** denildiğinde onlar ne isteyeceklerini yine alimlerden öğreneceklerdir.

Muaz b. Cebel (radiyallâhü anh) derki: ***İlim öğrenin zira Allah rızası için ilim öğrenmek nimet, ilim talep etmek saadet, ders okumak tesbih, ilim mubahesesi cihat, bilmeyene öğretmek sadakadır.*** Hasılı ilim imam, amel de ona tabi olan cemaat gibidir.

Öğrenilmesi farz olan ilim, Hakk'ı arayan kimseyi, Allah Teala'ya yaklaştırandır. İlimlerin en yükseği marifetullah (Hak bilgisi)'dir. Tam ve külli yakınlığı sağlayan ilim, süfiyyenin ilmidir. Tasavvuf yolunda kurtuluş arayanların evvela ilim öğrenip sonra sufilik yoluna girmeleri gerekir.

İlim iki çeşittir. Biri ilim-i ubudiyet, diğeri ilm-i rububiyettir. Kişi ilm-i ubudiyeti, yani sağlam inanç ve salih amel için gerekli olan din bilgisini öğrendikten sonra ilm-i rububiyet, yani tarikat tahsiline yönelir.

Zikir yolunu tutmak sevaba nail olmaya vesile olduğu gibi, nefs perdelerin kalkmasına da müessir olur.

Kaynak: Aziz Mahmut Hüdayi, Cami'ul Fazail ve Kamil-ir-Rezail

AKLI BAŞA ALMA ZAMANI GEÇMEDEN

Arifim, âlimim
diyen

tekinsiz biri,

yaşarım diye

orta yerlerde

halka akıl verici [!]

kurtarıcı

diye dursun dediler.

Şakşakçılar,

Din bu mu,

değil mi, derken

aşure günü şerbeti,

şeker yerine tuzla

kaynattılar.

Şaşırtan Allah değil ya.

Şaşkınların

aklı karıştıranların

sonunda şeytanları da

terk etmişti.

**

Burada söze

Mevlana'mız katıldı

dedi ki,

*"Kendini keskin kılıç

üstüne atma.

Aklını başına al,

padişah ve sultanla

savaşa girişme.

*Havuz ,deryaya omuz vurur,

onunla boy ölçüşmeye

kalkışırsa mahvoldu gitti.

*O, öyle bir deniz değil ki

ucu, kıyısı bulunsun da

sizin pisliğinize bulansın!

Cilt II, b. 3317-3319

" Gel bakalım

zalim ahmak.

Saçma sapan lâfları

bırak azgın herif.

Aklını başına al,

kendine gel!

Cilt III, b.2315-2316

Daima suda kalmak

balığın harcıdır.

Yılan, nereden balıkla

yoldaşlık edebilecek?

Fakat dağlarda

öyle düzenbaz yılanlar

vardır ki bu denizde

balıklık etmeye kalkışırlar.

Hileleri halkın

aklını başından alırsa da

denizden nefretleri,

nihayet kendilerini

rezil eder gider.

Cilt III, b. 3595-3597

Hadi yürü,

yiğitliğini bırak,

bu ham sevdayı

pişirmeye kalkışma.

Zuhal yıldızı

arşınla ölçülemez!

Senin gibi çokları bahttan,

talihten dem vurdular ama

sonunda birer birer,

tutam tutam

sakallarını yoldular!

Aklını başına al da

bu dedikoduyu

kısa kes, yürü git…

kendini de vebale sokma,

bizi de!"

Cilt III, b.4085-4087

Gönül der ki:

Sus, aklını başına al...

yoksa gayret,

varlık nescini

çeker, yırtar!

Fakat ne çare.,

padişahlık gururu,

öğüt dinletmiyordu;

nihayet öğüdü

gönlünden koparıp attı.

Tanrı gayretinin

yüzlerce gizli hilmi vardır...

yoksa bir anda yüzlerce cihanı yakardı!

[O ise] Mutlaka Haman'la görüşüp

danışmam lâzım...

ülke ona dayanmaktadır,

ben onunla kuvvet,

kudret bulmaktayım, dedi.

Mustafa'nın meşveret ettiği zat,

Tanrı Sıddıkıydi..

Ebucehl'e fikir veren Ebuleheb'di!

Cilt IV, b. 2650-2654

Aklı kulağına bağ olmada.

Ey Tanrı şaşkını,

aklını Tanrı'ya ver.

Mustafa aleyhisselam'ın

“Bütün dertlerini

bir dert yapanı,

Tanrı başka dertlerden kurtarır.

Fakat dertlerini dağıtan,

birçok şeylere dertlenen kişiyi,

hangi vadide helak olacaksa

Tanrı kayırmaz”

hadisinin tefsiri

Aklını bir çok yerlere dağıttın.

Halbuki

o saçma sapan uğraşman,

o beyhude mırıldanman,

bir tereye bile değmez.

Aklının suyunu her diken,

çekip durdukça akıl suyun,

meyvelere nasıl ulaşabilir?

Cilt V, b. 1082-1085

Ey can bu hikâye,

Tanrı hükmüne razı olasın

diye sana ibrettir.

İbret al da

kötü bir işe düşünce

aklını başına devşir,

ye’se düşme,

hüsnü zanda bulun!

Cilt III, 3255-3256

Mevlana'nın sözü burada bitti,

O kişi/ler

söz dinlemediler.

Sonlarını inkârda

bıraktılar

ve gayyalarına

yuvarlanıp gittiler.

"Hiç şüphe yok ki o zikri/Kur'ân'ı
Biz indirdik, onu koruyacak olan da Biziz."(Hicr,15/9).

"Ey Elçi, Rabbinden sana indirileni duyur;
eğer bunu yapmazsan, O'nun mesajını duyurmamış olursun.

Allah seni insanlardan korur.
Doğrusu Allah, kâfirler toplumunu yola iletmez." (Mâide, 5/67)

Unutmayalım ki, ***İslâm'ı, Kur'ân-ı Kerim'i ve Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemi bugüne kadar Allah Teâlâ korumuştur.***

İnsanların korumasına bir ihtiyacı yoktur.

Allah Teâlâ, eğer bu dine biri zarar verecek/zayıflatılacak olsa, dilerse onu bir kafirle de yüceltir. Sözde müslümanım diye geçinenleri bir çırpıda siler atarda, kimsenin haberi olmaz. Bu nedenle Hz. Mevlâna'nın dediği gibi

Ey can bu hikâye, Tanrı hükmüne razı olasın diye sana ibrettir.
İbret al da kötü bir işe düşünce aklını başına devşir, ye'se düşme, hüsnü zanda bulun!

Sonu ölüm olan bu hayatta çokta ileriye gitmekten vazgeçelim.

GAYYA: Cehennemin beşinci tabakasındaki çok korkunç bir kuyunun adı. İçine düşenin kolay kolay kurtulamayacağı korkunç yer.

KAVGACI KUŞLAR VE SOPA

Ben demiyorum, Hazreti Mevlâna Celâleddin Rûmî kaddesellâhü sırrahu'l âlî buyuruyor:

Kuran'da onların hallerini oku

haris adam:

"Bütün şehirlerde gezip dolaştılar,

her tarafı elde ettiler."

Bak hele " Bir kurtuluş var mı?"

Türk, Rum ve Arabın kavgasından

Üzüm, engûr ve inep

(hangisini diyelim)

şüphelerine düşmekten

başka bir şey çıkmaz.

Mânevi dilleri bilen

Süleyman gelmedikçe

bu ikilik kalkmaz.

Kavgacı kuşlar,

hepiniz doğan gibi

şehriyarın [Hükümdarın]

şu davulunu duyun!

Aranızdaki ihtilâfı bırakın da

ruhunuzu her yandan şâdedin.

Nerede olursanız olun,

yüzünüzü o tarafa dönün.

O Süleyman,

sizi kendine teveccühten

men etmedi ki.

Fakat kör kuşlarız,

terbiyeden hayli uzağız.

O Süleyman'ı

bir an bile tanımadık

gitti!

Baykuşlar gibi
doğanlara düşmanız,
sonunda
viranelerde kalmışız.
Bilgisizliğimiz,
körlüğümüz son derecede.
Bu yüzden de
Tanrı azizlerini
incitmeye kastediyoruz.
Süleyman'dan aydınlanan kuşlar,
nasıl olur da suçsuz, sebepsiz
bir kuşun kanadını yolarlar?

Cilt II, b. 3740-3749

Tanrın onlara
merhamet ve inayet kılmasaydı
onların istidlâl [delil] değnekleri
hemencecik kırılırdı.
Bu sopa nedir?
Kıyaslar, deliller.
O sopayı onlara kim verdi?
Gören Tanrı!
Sopa, mademki
savaş ve kavga âletidir;
ey kör, o sopayı kır,
paramparça et!
O size sopa verdi de
öyle meydana çıktınız.
Sonra da kızgınlıkla
o sopayı yine ona vurdunuz.
Ey körler güruhu!
Ne iştesiniz,
ne yapıyorsunuz?
Aranıza bir gören kişi alın!

Cilt I, b. 2136-2139.

Herzevekillerin herzelerini,
manasız sözlerini
saçma gururlarını az dinle,
bu çeşit adamlarla
savaş safına girme.
Tanrı, bunlar hakkında
" Onlar size uyunca sayınızı çoğaltmazlar,
ancak aranıza nifak sokar,
hile ve fesadı çoğaltırlar"
dedi.
Er olmayan
kaypak arkadaşlara uyma,
çevir onların yaprağını!
Çünkü
onlar sizinle yoldaş olurlarsa
gaziler de saman gibi
içsiz bir hale düşerler.
Size uymuş görünür,
sizinle beraber safa girerler
ama sonra kaçarlar,
safı da bozar
perişan ederler.
Bu çeşit adamdansa...
münafıklardan
pek kalabalık kişinin
size uymasındansa
azlık asker daha iyi.

Cilt III, b. 4020-4024

Kaynak: Mesnevî-i Şerif

DİKENDEN GÜLE DOĞRU

Mevlâna Celâleddin Rûmî kaddesellâhü sırrahu'l âlî buyurdu ki:

**

Şehirde basiret sahibi,

gönül gözü açık kim var diye

dolaşıp araştırıyordu.

Tanrı, " **Sefer esnasında nereye varırsan**

önce bir er araman gerek" dedi.

Hazine elde etmeye çalış,

çünkü kâr, zarar,

işin ardından gelir,

sen bunları fer'i (uzantısı) bil.

Biri buğday elde etmek için ekin ekerse

sonunda saman da elde eder.

Fakat saman ekersen buğday elde edemezsin ki.

İnsanların gözbebeği olan insanı ara,

insanların gözbebeği olan insanı,

insanların gözbebeğini!

Cilt II, b.2220-2225

**

[Dersen ki]

Yılar yılıdır yol görüyoruz,

fakat sonunda yine ilk konakta esiriz.

Musa'nın kavmi bir hayli yol aldıkları halde

sonunda yine kendilerini ilk adım attıkları

yerde buldular.

Musa'nın gönlü bizden razı olsaydı,

bu çöle bir yol, bir uç [son] bulunurdu.

Fakat bizden tamamıyla usanmış olsaydı

hiç yemeğimiz gökten gelir miydi?

Bir taş parçasından kaynaklar coşar mıydı,

çölde canımızı kurtarabilir miydik?

Hattâ bundan vazgeçtik,

yemek yerine üstümüze ateş yağar,

konduğumuz bu konakta alevlenir,

yanardık.

Cilt II, b.2485-2489

**

[Ey basiret sahibi]

Gölgeye doğru ok atarsın.

Bu araştırman yüzünden

okluk bomboş kaldı.

Ömrünün okluğu boşaldı.

Gölge avı ardında ömür gitti;

koşmada yandı eridi!

Bir kişinin dadısı,

Tanrı gölgesi olursa

onu gölgeden ve hayalden kurtarır.

Tanrı'ya kul olan,

Tanrı gölgesidir.

O bu âlemden ölmüş,

Tanrı ile dirilmiştir.

Fırsatı kaçırmadan ve şüphe etmeksizin

O'nun eteğine sarıl ki

âhir zamanın sonundaki

fitnelerden kurtulasın.

Cilt I, b.420-424

**

Zenginliği defineden,

hazineden, maldan mülkten değil,

O'ndan dile.

Yardımı amcadan, dayıdan değil

O'ndan iste.

Çünkü sonunda bütün bunları

bırakıp gideceksin.

Kendine gel de

o zaman kimi çağırıyor,

kimden imdat istiyordun,

bir düşün!

Şimdi de onu çağır,

ondan başkalarını bırak.

bırak da cihan mülküne varis ol.

Cilt V, b. 1496-1499

**

Adam, biri zâhidim dese,

dünyadan elimi ayağımı çektim,

burada otlarla kanaat edip gidiyorum.

Zahitliği kendime yol yordam yaptım.

Çünkü ecelimi önümde görmekteyim.

Komşumun ölümü,

bana, vaiz edici yeter.

Bu öğüt, benim kazancımı,

dükkânımı yıktı mahvetti.

Sonunda mademki yapayalnız kalacağım,

her kadınla, her erkekle

düşüp kalkmaya alışmamak lâzım.

Mademki sonunda mezara yüz tutacağım,

tek Tanrı'ya alışmam daha iyi.

Güzelim, sonunda değil mi ki

çenemiz bağlanacak,

çenemi az oynatmam

daha doğru.

Ey altın sırmalı esvaplar giymeye,

altın kemerler takınmaya alışmış adam,

nihayet sana da bir dikilmemiş elbisedir
giydirilecek.
Yüzümüzü toprağa tutalım,
ondan bittik, geliştik.
Neden gönlümüzü vefasızlara verelim?
Bizim atalarımız akrabalarımız,
eskiden beri dört tabiattır.
Öyle olduğu halde biz,
eğreti akrabalara tamah ettik.
Yıllardır insanın cismi,
unsurlarla görüşmede, konuşmada.

Cilt VI, b. 440-449

**

Şu halde gönlün reyine,
gönlün dileğine
neden emin olur da ahdeder,
sonunda da pişman olur,
nedamete düşersin?
Fakat bu yine de
Tanrı'nın hükmündendir.
Tanrı'nın takdiridir.
Kuyuyu görürsün de
çekinmeye kudretin olmaz.
Uçan kuşun tuzağı görmeyip
hapse düşmesine taaccüb edilmez ki.
Şaşılacak şey şudur:
Hem tuzağı görür,
hem mıhı görür de
yine sonunda ister istemez
o tuzağa düşer!
Gözü açık kulağı açık, tuzak önde…
yine de kendi kanadıyla
tuzağa doğru uçar!

Cilt III, b.1645-1649

**

Şimdi sağlam ve semizken bile
doğru şeyi bir hayal için
verip duruyorsun.
Çocuk gibi her an
madendeki inciyi satıp
yerine ceviz almaktasın.
Ecel gününün o hastalığında
böyle bir şeyi yaparsan
şaşılmaz artık.
Hayalinde bir surettir coşmuştur.
Fakat sınama zamanında
ceviz gibi çürümüş bir şey.
O hayal ilk zuhur ettiği zaman
dolunay gibidir.
Ama sonunda yeni aya döner.

Cilt VI, b.3465-3496

**

Her hayal, başka bir hayali yemekte,
her düşünce, başka bir düşünceyi otlamaktadır.

Cilt V, b. 729

Ahdi, tövbeyi bozmak,
sonunda insanı lanete uğratır.

Cilt V, b.2594

Mustafa, o kutup,
o padişahlar padişahı,
o temizlik denizi
bize ne doğru buyurmuştur:
**" Cahilin sonunda göreceği şeyi
akıllılar önce görür."**

Cilt III, b.2196-2197

Peygamberlerin bu yüzden

bizim üstümüzde çok hakkı vardır.

Onlar bizim sonumuzdan haber vermişlerdir.

Ektiğin tohumdan ancak diken biter,

bu tarafa doğru uçarsan

buradan öteye yol yoktur,

başka uçacak yer bulamazsın.

Tohumu benden al ki mahsul versin.

Benim kanadımla uç ki ok,

o tarafa fırlasın gitsin.

Sen onun mutlaka var olduğunu,

varlığının vacip bulunduğunu

bilmezsin ama sonunda

yine dersin ki hakikaten

varlığı vacipmiş.

O hakikatte sensin,

fakat sonunda hakiki varlığı

anlayıp terk edeceğin

bu mevhum senliğin o değildir ha!

Cilt VI, b.3770-3374

**

Oluş der ki: İzim kutludur...

ardımdan gel!

Bozuluş da git der,

ben hiçbir şey değilim!

Ey baharların güzelliğine

şaşırarak dudağını dişleyip duran,

güzün sapsarı benzine

ve mevsimin soğukluğuna bak!

Gündüzün güneşin

yüzünü güzel görmektesin

ama onun bir de batma zamanında

ölümünü düşün!

Dolunayı şu güzelim

çardakta bir hoşça seyredersin ama

ay sonunda bir de hasretine bak onun!

Bir oğlan,

güzellikle halkın efendisi olur...

olur ama yarın da bunar,

halka rezil rüsvay olur!

Gümüş bedenli güzellerin vücudu,

seni avladıysa ihtiyarlıktan

sonra bir de pamuk tarlasına

dönen bedene bak!

Ey yağlı, ballı yemekleri

gören, yiyen,

onların fazlasını git de helâda seyret!

Pisliğe nerede senin o güzelliğin...

nerede senin tabaklarda

o hoş görünüşün,

yerken senden duyulan o zevk,

o lezzet, de!

O sana der ki: o taneydi...

ben de onun tuzağıydım...

sen avlanınca o tane gizlendi!

Nice parmaklar vardır ki

üstatlar bile onları kıskanır ama

sonunda iş işlerken tirtir titrer!

Can gibi güzel baygın gözler,

nihayet görmez olur,

onlardan su damlamaya başlar!

Aslanların safında giden

aslan gibi yiğit er,

sonunda bir fareye mağlûp olur!

Sanat sahibi ve çevik istidatlı kişiye

sonunda bak!

İhtiyar eşeğe döner, bunar gider!

Akıllılar alan siyah ve miskler saçan
kıvırcık saçlar,
nihayet boz eşeğin çirkin kuyruğuna döner!
Önce açıla saçıla oluşuna güzelce bir gör,
sonunda da bozuluşunu,
rüsvay oluşunu seyret!
Önce sana tuzağını
apaçık gösteren şey,
sonunda ona kapılan
hamların bıyığını, sakalını yoldu!
Artık dünya, beni hileleriyle aldattı..
yoksa aklım, onun tuzağından kaçardı elbet deme!
Altın gerdanlığı, hamaili bir gör de bak...
hakikatte nasıl bir tomruktur, bir zincirdir o!
Böylece bütün âlem cüzlerini say dök...
hepsini önünden ve sonundan bir gör!
Kim daha ziyade sonu görürse o, daha kutludur...
fakat kim ahırı görürse
o daha fazla kovulmuş, sürülmüştür!

Cilt IV, b.1595-1614

**

Eğer alemde halkın
sana şu cefasını bilsen
bu, sence gizli bir altın hazinesi sayılır.
Halkı, sana karsı kötü huylu eder de
sonunda çaresiz kalırsın,
hepsinden yüz çevirirsin.
Şunu iyice bil ki nihayet
hepsi de düşman olacak,
baş kesici hasım kesilecektir.
Sen de mezarda tek Tanrı'dan
"Yarabbi, beni tek bırakma"
diye feryat edeceksin.

Cilt V, b.1521-1524

**

Halkı kendine davet ediyorsun ama
 iş aksi çıktı.
Sana aykırı hareket etmekten
başka çareleri kalmadı.
   Ben de senin şerrinden kaçıyor,
sana aşikâre karşı durmuyorum
ama aleyhine çömlek kaynatıp duruyorum.
   Beni aldatmayı gönlünden çıkar,
arkandan, gölgenden başka
kimsenin geleceğini umma.
   Bir iş becerdim,
halkın gönlüne bir korkudur saldım
diye mağrur olma.
   Bunun gibi yüzlerce iş becersen sonunda yine rüsvay olursun,
hor hakir bir hale gelirsin,
seninle alay eder,
sana gülüşürler.

Cilt III, b.1070-1074

**

Aklının suyunu her diken,
çekip durdukça akıl suyun,
meyvelere nasıl ulaşabilir?
Kendine gel de o kötü dalı kes, bu da.
Bu güzel dala su ver de tazelendir.
Şimdi ikisi de yeşil ama sonuna bak.
Bu sonunda bir şeye yaramaz,
öbürüyse meyve verir.
Bağın suyu buna helaldir, ona haram.
Aralarındaki farkı sonunda görürsün vesselam.
Adalet nedir?
ağaçlara su vermek.

Zulüm nedir?

dikeni sulamak.

Cilt V, b.1085-1089

**

Şu halde canla başla

sevgilinin vuslatını iste.

Dilsiz damaksız olarak

Tanrı'nın adını an!

An da şu fâni dünya hapsinden kurtul,

can âleminde ebedî ol.

Ömür tohumlarını

çorak yere ekiyorsun,

sonunda da helak olup gideceksin.

Böyle değer biçilmez

aziz ömrü neden her an

hiçbir karşılık olmaksızın

zâyi ediyorsun ?

Ey iş eri!

Gül bahçesini veriyor,

diken alıyorsun.

Bu, sence ziyan değil mi ki?

Dünyaya sarf edilen

ömür biter gider.

Kendi aslını dileyen kişiye ne mutlu!

Sayılı ömrü,

Tanrı yoluna verirsen

sonsuz bir hale gelir.

Tanrı ibadetiyle geçen

on günlük ömür,

sayısız, hadsiz bir hal alır.

Kendine gelir de

şu pazarda bu alışverişe giriş;

bir dikenden

yüz binlerce gül elde et.

Bu çeşit bir tohum ekersen

Tanrı lûtfiyle

yüz binlerce tane elde edersin.

Cilt VI, b.13-24

Hazreti Mevlâna Celâleddin Rûmî kaddesellâhü sırrahu'l âlî buyuruyor:

Gönül, acaba
Süleyman Mührünü mü
ele geçirdi ki
bu beş duygunun
yollarını istediği gibi
işaret etmekte!

Beş zâhirî duygu
dışarıda kolayca
onun mahkûmu olmuş,
beş bâtınî duyguda
içeride onun memuru...

On duygu
bunlardan başka
yedi endam...
Daha da dille
Söylenmeyecek
kadar çok kuvvetler...
Gayri sen say.

Gönül mademki
ululukta sen de
bir Süleyman'sın...
Parmağındaki saltanat
yüzüğüyle perilere,
şeytanlara hükmet!

Bu saltanatta
hileye sapmazsan
o üç şeytan,
senin parmağından
yüzüğü alamaz.
Gayri adın, sanın,
bütün dünyayı tutar.

Cismin gibi iki cihan
senin hükmüne uyar.
Fakat şeytan
elindeki yüzüğü alırsa
padişahlık bitti,
bahtın öldü demektir.
Tanrı kulları,
eğer iş böyle olursa
bundan böyle
kıyamete kadar
ancak ve ancak
“ Ah hasretlik!” der,
durursunuz.
Hadi, tutalım,
kendi hileni inkâr
edersin;
canını teraziyle
aynadan
nasıl kurtaracaksın?”

Cilt I, b. 3575-3587

Eğer Kenan’san,
sana bunun gibi
iki yüz nasihat
versem yine
bana inanmazsın!
Bu sözü Kenan’ın
kulağı nereden
kabul edecek?
Onu Tanrı
mühürlemiş gitmiş.
Tanrının mühürlediği
kulağa öğüt mü girer?
Sonradan olan şey,

ezeli hükmü

nasıl değiştirir?

Cilt IV, b. 3365-3366

**

Şu halde kalbini

Min Ledün ululuğunun

havasıyla doldur,

ağzını da bağla,

mühürle!

Çalışma da haktır,

deva da haktır,

dert de hak.

Münkir kimse

çalışmayı inkârda

ısrar eder durur."

Cilt I b.990-991

**

Peygamber dedi ki :

" Tanrı'nın sesi,

kulağına diğer

sesler gibi gelmekte.

Hak, kulaklarınızı

mühürledi de

Tanrı sesini

duymuyorsunuz.

Cilt II, b.2880-2881

İşin sırlarını

kime öğretirlerse

ağzını mühürlerler,

dikerler.

Arif,

tuhaf tuhaf güldü de

dedi ki:

A içi kötü adam,
bildiğin, gönlünde
tuttuğun şeyden
Tanrı seni kurtarsın.

Cilt V, b.2240-2441

Peygamberlerden
kalan mühürleri,
Ahmed'in dini
hürmetine kaldırdılar.
Açılmamış
kilitleri vardı;
onlar, "İnna fettehna"
eliyle açıldı.
O, bu dünyada da
şefaatçidir,
o dünyada da,
bu dünyada
insanı dine götürür,
o dünyada cennetlere.
Bu dünyada
"Sen onlara yol göster" der;
o dünyada "Sen onlara
ay gibi yüzünü göster" der.
Onun gizli,
aşikâr işi, daima
"Yarabbi, sen kavmime
doğru yolu göster,
onlar bilmiyorlar"
demektir.
Onun nefesiyle
iki kapı da açıktır.
Duası, iki âlemde
de müstecap olur.

Ona benzer
ne gelmiştir,
ne de gelecek.
Bu yüzden
son peygamber olmuştur.

Sanatında
son derece ileri gitmiş
bir üstadı görünce
bu sanat, sende bitmiştir
demez misin?

Ey peygamber,
mühürleri kaldırmak,
kapalı kapıları açmaktasın,
Hatem'sin,
bu iş, seninle
ve sende bitmiştir.
Can bağışlayanlar
âleminde bir Hatem'sin sen.

Hâsılı mühürleri kaldırma
ve kapıları açmada
Muhammed'in işaretleri,
tamamıyla açıklık
içinde açıklıktır,
açılık içinde açıklıktır,
açıklık içinde açıklık.

Cilt VI, b.165-179

Tanrı, kullarıyla
beraber olduğunu anlattı,
sonra da bu sırrı
gönlün aksetsin,
bununla kanaat etmesin,
bu sırrı araştırsın

diye gönülü mühürledi.
Gönül seferlere

düştü yollar aştı…

Ondan sonra gönüldeki

mührü açtı.

Cilt VI, b.4180–4181

Kaynak: Mesnevî-i Şerif

HATIRLAMA TEKNİKLERİ

ALINTI

Düzenli tekrar tekniklerinin uygulanmasıyla ,daha çok şey hatırlamak mümkündür.

Kore Savaşında bir Türk birliğinde bir topu doldurup boşaltan erler müthiş hızlı ve hatasız çalışıyormuş. Bu durum, Türklerle birlikte savaşan , Amerikalıların dikkatini çekmiş. Acaba bu erler daha iyimi eğitilmiş. Daha mı zekiler. Komutanları daha mı iyi ? diye düşünürken , gerçek hiç ummadıkları gibi çıkmış. Bu erlerin meğerse hepsi "karpuzcuymuş!" Karpuzu kamyondan alıp sergiye ata ata eşgüdümü, zamanlamayı, pratiği çok iyi öğrenip benimsemişler.

Tekrarlama becerilerin anasıdır.(Antony Robins)

Dersi derste öğrenmek çok önemlidir. Yalnız yeterli değildir. Öğrendiklerimizi evde kitap ve defterlerimizden tekrar çalışmak, uyandıktan sonra şöyle bir gözden geçirmek daha kalıcı olacaktır. Tekrarlarımızı son dakikaya kadar yapabiliriz. Bununla birlikte son dakikada bir şey öğrenmemeye kalkmak gerekir. Son anda öğrenmeye çalışmak önceki öğrenmeleri olumsuz etkiler. Öğrendiğimiz bu yeni bilgiyi zihnimiz anlamlı kılmadığı gibi tekrarlamalarla pekiştirilmediği içinde anlamsız olur.

Tümüyle öğrenilmiş bilgiler (%100) bile öğrenmeden sonraki 24 saat içinde tekrar edilmezse %80 oranında unutulmaktadır.

Düzenli tekrar bilgilerimizi düzenli olarak hatırlamamıza, bağlantılar kurmamıza yarar sağlar. Eğer tekrarlarla öğrenmelerimizi pekiştirmezsek bu durum sağlıksız öğrenmelere, bu ise başarısızlığa, bu ise bir kısır döngüye götürür.

Unutmayı unutmalıyız!

%100 öğrendiğimiz bir bilgiyi ki mümkün değildir;

20 dakika içinde yarısını unuturuz.

60 dakikada % 70 ' ini ,

gün sonunda da %80'inini unuturuz.

Bu unutma sıfır düzeyine iner mi ? Hayır.

1.Tekrar: Öğrenmeden hemen sonra yapılması gereken 10 dakikalık tekrardır. Öğrenenlerin oranını arttırır.

2.Tekrar: Öğrenmeden 1 gün sonrası için yapılması gereken 10 dakikalık tekrardır. Öğrenilenlerin bellekte 1 hafta saklanmasını sağlar.

3.Tekrar: Bir hafta sonundaki 10 dakikalık tekrar. Bellekte 1 ay kalmasını sağlar.

4.Tekrar: Bir ay sonundaki 10 dakikalık tekrardır. Bilgilerin uzun süre hafızada kalmasını sağlar.

Tekrar=Notların gözden geçirilmesi+Konuyla ilgili soruların çözülmesi.

Önce emekler sonra yürürüz ama düşüşlerimiz anidir.

Aman düşmeyin!

OBSESYON

Obsesyon : Takıntı
Obsesif : (tdk) Takınçlı
Kompulsif : Davranış Takıntısı
Obsesif Kompulsif Kişilik Bozukluğu : Düşünce ve Davranış Takıntı Hastalığı, (tdk) Saplantı Zorlantı Bozukluğu
Obsede : Obsesyon olayına maruz kalan kimse, obsesif, takıntılı.
Obsedör : Obsesyonun ruhçuluk tanımında geçen kişiyi etki altına alan bedensiz ruh.

OBSESYON

Ruhçulukta; bir bedensiz ruhun bir bedenliyi (insanı) hükmedecek derecede etkisi altına alması (obsedör), **Psikoloji**de ise yanlış olduğunu bildiğimiz halde kafamızdan atamadığımız, mantık ve muhakeme* ile uzaklaştırılamayan, arzu edilmeyen saplantı halindeki fikirler olarak tanım görür.

Fikirler dışında, görülen bu bozukluk özellikle ergen yaşlarda "soru" olarak yoğunluk kazanır. Ergen kişi, saçmalığının farkında olunan fakat akıldan atılamayan sorularla boğuşur.

Belirtileri aşağıdaki gibidir:

- Bu bozukluk sırasında kimi zaman istenmeden gelen ve uygunsuz olarak yaşanan ve belirgin kaygıya ya da sıkıntıya neden olan, yineleyici ve sürekli düşünceler, dürtüler ya da düşlemler*.
- Düşünceler, dürtüler ya da düşlemler sadece gerçek yaşam sorunları hakkında duyulan aşırı üzüntüler değildir
- Kişi, bu düşünceleri, dürtüleri ya da düşlemlerine önem vermemeye ya da bunları baskılamaya çalışır ya da başka bir düşünce ya da eylemle bunları etkisizleştirmeye çalışır
- Kişi, dürtülerini* ya da düşlemlerini kendi zihninin bir ürünü olarak görür (düşünce sokulmasında olduğu gibi değildir)

düşlem : düş yoluyla beliren görüntü.
dürtü : içgüdüsel

OBSESİF KOMPULSİF KİŞİLİK BOZUKLUĞU

Obsesyon tanımında olduğu gibi beyni bazı düşünce ve davranışlar açısından yönetememe durumu. Tıbbi olarak 8/10 kişide rastlanılan fakat şahsi olarak irili ufaklı istisnasız herkeste olduğunu düşündüğüm yaygın bir hastalıktır. Fakat psikolojide;durum, obsede kişisinin sosyal yaşantı ve çevresine zarar veriyorsa hastalık kapsamına alınır. Bu ayrıntı çoğu insanda görülüyor olmasından kaynaklıdır.

Tanımsal örneklendirecek olursak..:

- Kişinin, obsesyonu bir tepki olarak ya da katı bir biçimde uygulanması gereken kurallarına göre yapmaktan kendini alıkoyamadığı yineleyici davranışlar (örn. el yıkama, düzene koyma, kontrol etme) ya da zihinsel eylemler (örn. dua etme, sayı sayma, birtakım sözcükleri sessiz bir biçimde söyleyip durma)
- Davranışlar ya da zihinsel eylemler, sıkıntıdan kurtulmaya ya da var olan sıkıntıyı azaltmaya ya da korku yaratan olay ya da durumdan korunmaya yöneliktir; ancak bu davranışlar ya da zihinsel eylemler ya etkisizleştirilmesi ya da korunulması tasarlanan şeylerle gerçekçi bir biçimde ilişkili değildir ya da açıkça çok aşırı bir düzeydedir.

OBSESYON OLASILIĞININ YÜKSELMESİ DURUMU

İnsanın kendi beynine hükmedememe durumu bellidir ki ruhsal yahut psikolojik olarak zayıflama anlarıyla bağlantılır. Bu durum çeşidine göre uzun yahut kısa vadeli olabilir. Genel olarak düşünsel Obsesif sorunlara neden olan ve tedavisini zorlaştıran maddeler aşağıdaki gibidir...

Hipnoz (Konsantrasyon eksikliği)

- İbadet veya meditasyon, konsantrasyon, izolman gibi birtakım mistik deneyimler sırasında kişinin kendisini çevreden yalıtması.
- Üzüntü, sevinç gibi heyecan hallerinde aşırılık ve bu heyecanlara kapılarak kendini kaybetmek
- Dalgınlık ve aşırı yorgunluk.
- Hastalık komaları

Basit Obsesyon Örnekleri

- Hastalık bulaşacağı düşüncesi
- Cinsel içerikli düşünceler,
- Yasak veya şiddet içeren düşünceler
- Anlatma, sorma onaylatma ihtiyacı

Basit Kompulsif Örnekleri

- Elini tekrar tekrar yıkama
- Tablo, resim v.b cisimlerin simetrik olmadığını farkedip düzeltmek

- Elektrik, ütü unutulup unutulmadığını defalarca kontrol etme
- Karşısındaki insanın giysilerinin renklerini saymak
- Karşıdan gelen arabaları saymak
- Gölge ve çizgilere basamama.
- Uyurken yorganı yataktan taşırmamak.
- Zihindeki sözcükleri sessiz bir biçimde söyleme

Obsesyon ve Kompulsif Arasındaki Fark Örnekleri

Obsesyon : Saplantı
Kompulsif : Zorlantı

Tekrar hatırlatmakta yarar olduğu gibi obsesyon; düşünce takıntısı, Kompulsif ise obsesyonun davranışa yansımış halidir.

- Duştan yeni çıkılmış olmasına rağmen; "Tam olarak temizlenmedim mi acaba?" kurgusu obsesyon, sonrasında tekrar tekrar duşa girmek ise kompulsif durumdur.
- Evden yeni çıkılmış ve sokakta yürürken "Kapıyı kitlemiş miydim?" düşüncesi obsedenin saplantısıdır, akabinde gidip kapıyı kontrol etmesi ise kişinin zorlantısıdır.
- Kendi ile "Ben gidip şu duvarın köşesine dokunamam!" şeklinde iddiaya giren obsedenin bu davranışı onun saplantısı, kurguladığı iddia uğruna gidip duvara dokunması ise zorlantısıdır.
- Bir tartışma anında karşı taraftan herhangi bir tepki gelmemesine rağmen obsedeyi zorlayan "Belki de anlaşılmadı" kurgusu onun saplantısı, bunun üzerine defalarca aynı konu üzerinde karşıya ispatlarda bulunması ise kişinin zorlantısıdır.
- Kahkahalar içinde gülerken "Başıma bir şey mi gelecek yoksa?!" kurgusunu kurmak kişinin saplantısı, bu kurgu doğrultusunda kahkahayı kesmek ise kişinin zorlantısıdır.

Obsesyon ve Depresyon Tablosu

OBSESYON

DEPRESYON

Düşünce	**Gelecekte olabileceklerin önlenmesine yönelik**	**Daha çok geçmiş olaylarla ilgili**
Semptomlar	**Egodistonik** **Saçma ve mantık dışı**	**Egodistonik** **Mantıklı**

	Dış dünyaya yönelik Kişi tarafından geç ifade edilir.	Kişi tarafından kısa zamanda ve kolayla ifade edilir.
Direnç	Tespiti kolay En azından ilk evrede bile olsa direnme çabası vardır.	Tespiti güç Direnç çok az ve nadirdir.
Düşünce faaliyetine etkisi	Kesikliğe uğratır	Kesikliğe uğratmaz

Kaynakça :

Wikipedia [Web]
Ekşi Sözlük [Web]
Uludağ Sözlük [Web]
Dr. Oğuz Karamustafalıoğlu [Kişi Dökümanı]
Dr. Nesrin Karamustafalıoğlu [Kişi Dökümanı]
Bedri Ruhselman – Ruhlar Arasında [İlgili Kitap]
Klinik Psikofarmakoloji Bülteni [İlgili Döküman]

AT'IN İP'İN SAHİBİ

At çayırda
bağlanmıştı bir kazığa,
Otlanıp duruyordu.
Her taraf yemyeşil,
akan suyun sesi
Zevkine zevk katıyordu.
Ne güzel diyordu.
Gezdikçe geziyor
Hazzını ölçemiyordu.
Sahibi
bağlamıştı bir kazığa
ipini epeyce uzun bırakmıştı.
**
Uzun ip
Kendine göre çok uzundu.
Çayırın her yerine varıyordu.
Koşan at, uçan at,
Kişneyen at,
Bir kararda duramayan at.
"Sıktı artık",
Deyip koşmaya başladı.
Koşmak koşmak
Uzaklara, ta uzaklara
Ulaşmak istiyordu.
Gözünün ulaştığı ufka
**
Bir hürriyet aşkıyla
At koştu,
Dikildi,
şaha kalktı.

Bir acı onu durdurmuştu.

Canı yanıyordu.

Meğer unuttuğu bir şey vardı

Kazıklı ipi

kana bulamıştı boynunu

Unutmuştu.

İpi hala

Boynunda duruyordu.

“Niye unuttum ki ipi”

Dedi.

“Çayıra bağlayan

Uzun bırakınca ipimi

Hürriyet verdi sanmışım”

**

Ey at,

Özgür mü sandın

Senin ve ipin

sahibi bir olunca

Koşma özgürlüğü

İpin kadar kaldı.

İhramcızâde İsmail Hakkı

**

(Ey ihtiyar, şu servetinle gümüş ve altın hırsı nedir?
Sonsuz ömrü sana Felek mi müjdeledi?)

ALİ EMİRÎ (1857 – 1924)

HER ZAMAN YAHUDİLER, ERMENİLERE KARŞI TÜRK'ÜN YANINDADIR

Soğuk Savaş'ın sona ermesi ile birlikte, II. Dünya Savaşı'ndan beri NATO'nun ve ABD'nin yakın müttefiki olan Türkiye, çevresindeki oluşumlar nedeniyle güvenlik tehdidi algılamaya başlamıştır. Soğuk Savaş yıllarında Avrupa ile Sovyetler arasında Sovyetlere en yakın noktada adeta bir kalkan görevi üstlenen Türkiye, bu rolü sayesinde o dönemde güvenliğini de NATO'nun şemsiyesi altına girerek sağlamıştır. Ancak Soğuk Savaş'ın sona ermesi ve NATO'nun işlevselliğinin tartışılmaya başlanması ile Türkiye, ciddi anlamda güvenlik endişesine kapılmış ve kendini bulunduğu coğrafyada yalnız hissetmeye başlamıştır.

Özellikle 1990-1991 Körfez Krizi sırasında Avrupalı müttefiklerin Türkiye'ye destek sağlamaması, ABD'nin Irak'a yönelik icra ettiği 1. Körfez Harekâtı'nda Türk ekonomisinin büyük zarar görmesi ve AB'nin Türkiye'nin başvurusunu 1987 yılında reddetmesi ile birlikte, Türkiye'nin Batı'ya olan inancı kaybolmuştur. Yüksek derecede tehdit algılaması ve bu duruma uygun çözümler üretme ihtiyacına paralel olarak Türkiye, bu tarihten itibaren Ortadoğu'da kendine özgü politikalar üretmeye başlamıştır.

Bu gelişmeler ışığında Türkiye'nin dış politikasındaki bu açılımın ve Ortadoğu'ya yeni yaklaşımının önemli göstergelerinden biri İsrail'le daha iyi ilişkiler geliştirmek olmuştur. Bu yakınlaşmanın ilk adımı da 1991 yılı sonlarında iki ülke ilişkilerinin büyükelçilik düzeyine çıkarılması kararı olmuştur.

Diğer yandan II. Dünya Savaşı sonunda İsrail, Ortadoğu coğrafyasında yeni bir devlet olarak ortaya çıkmıştır. İsrail'in kuruluşu öncesi kadar, kurulmasından sonraki olaylarda Ortadoğu'da birçok sorunu beraberinde getirmiştir. **Kurulan İsrail devletinin, yüzölçümü olarak küçük bir toprak parçası olmasına rağmen, tarihten gelen büyük bir ağırlığa sahip bulunması ve arkasında ABD gibi büyük bir gücün de desteğinin olması, bu ülkeyi Ortadoğu coğrafyasında önemli bir konuma yükseltmiştir. Büyük çoğunluğu Müslüman olan Ortadoğu devletleri İsrail'i kuruluşundan itibaren reddetmişler ve bu coğrafyadan silebilmek için dört kez İsrail'le karşı karşıya gelmişlerdir. Ancak İsrail Araplarla yapmış olduğu Savaşların hepsinde üstün gelerek kurulduğu bölgede kalıcılığını pekiştirmiştir.**

Ancak çepeçevre kendisine düşman olan bir Arap coğrafyası ile çevrili olan İsrail, bu bilinçle son yıllarda yakın çevresinde müttefik ülke arayışına girmiş ve bölgede Arap topluluğunda olmayan ancak Müslüman bir ülke olan Türkiye ile sıcak ilişkiler geliştirme yoluna girmiştir.

90'lı yıllarda bir yandan terör diğer yandan ekonomik ve siyasi açıdan büyük zorluklar yaşayan Türkiye için İsrail'le ilişkiler, ilk aşamada mantıklı gelmiştir. İsrail'in son yıllarda özellikle Askeri teknoloji açısından büyük gelişimi, Türkiye'deki askeri kanat için yeni bir açılım ve ilgi alanı oluşturmuştur. Türkiye, o dönemde, özellikle elindeki eskimiş askeri teçhizat ve malzemenin yenilenmesi ihtiyacı ile karşı karşıya kalmıştır. Üstelik yeni almak istediği askeri teçhizata da zaman zaman AB ve ABD tarafından insan hakları bahanesi ile ambargo uygulanmıştır. Bu nedenle Türkiye, benzer problemlerin nispeten yaşanmayacağını değerlendirdiği İsrail ile Stratejik İşbirliğine girmekte sakınca görmemiştir. ABD'deki etkin lobileri aracılığı ile bu ülke yönetimi üzerinde etkin bir ağırlığa sahip olan İsrail'le ilişkilerin geliştirilmesi sayesinde Türkiye'nin ABD nezdinde önem ve değerinin artacağına ilişkin düşünce ve görüşler de bu işbirliğinin gelişiminde etkili olmuştur.

Diğer yandan İki ülke arasında tarihsel bir çatışma olmadığı gibi çok eski tarihlere dayanan bir dostluğun olması da bu işbirliğinde önemli rol oynamıştır. **1492 yılında İspanyol engizisyonu ve İkinci Dünya Savaşı'nda da Nazi zulmünden kaçan Yahudilere dünyada kucak açan tek devlet Türkler olmuştur.**

Türkiye ve İsrail'in Ortadoğu'da nüfusu üç yüz milyona yaklaşan Arap çoğunluktan olmamaları ve bölgede demokrasi ile yönetilen iki ülke olması da bu ilişkiyi geliştiren önemli unsurlardandır.

Stratejik İşbirliği'nin duyulmasından itibaren özellikle Araplar tarafından Türkiye şiddetle tenkit edilmiş, Müslüman bir ülke olarak Türkiye'nin "Filistin Davası"na ihanet ettiği her fırsatta dile getirilmiştir. Hatta daha da ileri giden Arap ülkeleri, Türkiye ve İsrail'in bölgedeki Arap ülkelerine karşı işbirliğine gittiklerini ve bunun da bölgedeki barış ortamı için en büyük tehditlerden biri haline geldiğini belirtmişlerdir. Türkiye Arapların bu tepkilerine rağmen İsrail'le olan ilişkilerini kesmemiştir. Türkiye yine aynı dönemde Araplar ile de siyasi ve ticari ilişkiler geliştirerek bir anlamda denge politikası uygulamıştır.

Ancak ABD'nin 2003 yılında Irak'ı işgal etmesi ile başlayan süreç içerisinde Türkiye ve İsrail politikaları, özellikle Irak'taki Kürt oluşumu ve İsrail'in Filistin'e yönelik uygulamaları yüzünden karşı karşıya gelmeye başlamıştır. İki ülke üst düzey yöneticileri zaman zaman diğer tarafı suçlayıcı söylemlerde bulunmuşlar, hatta iki ülke basınında 1996 yılında başlayan Stratejik İttifakın geçerliliğini ve artık işlevsel olup olmadığını sorgulayan birçok görüş ve haber yer almıştır.

Uluslararası ilişkilerde, ülke dostluklarından ziyade ülke çıkar ve menfaatlerinin ön planda olduğu tartışılmaz bir gerçektir. Türkiye ve İsrail'in Ortadoğu coğrafyasında 1996 yılında başlatmış oldukları stratejik İşbirliği, başlangıcından günümüze kadar olan zaman dilimi içerisinde inişli çıkışlı bir süreç izlemiştir. Ancak bu ilişkinin her iki ülke açısından da çok önemli olduğunun ve devam ettiğinin en büyük göstergesi hiçbir zaman kopma noktasına gelmemiş olmasıdır. İlişkilerin kötüye gittiği durumlarda iki ülkede gerekli yer ve zamanda geri adım atmasını bilmiştir.

sh: 1-3

Türkiye'nin Güvenlik Sorunları ve İsrail'le Yakınlaşması

II. Dünya Savaşının sona ermesiyle birlikte Türkiye, Sovyet tehdidi ile karşı karşıya kalmış ve bu durum Türkiye'ye NATO ve ABD nezdinde önem kazandırmıştır. Ancak Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra Türkiye, kendisine NATO ve ABD'den önemli yardımların yapılmasına vesile olan bu rolünü kaybetmiştir.

Soğuk Savaş'ın ardından, Doğu Bloku'nun yıkılmasıyla ortaya çıkan belirsizlik ortamı ve otorite boşluğu, Türkiye'nin güvenliği açısından eskiye nazaran daha büyük tehdit ortamlarına maruz kalmasına neden olmuştur. Körfez Krizi, Yugoslavya'daki etnik ve dini çatışmalar, Kafkasya'da Azeri- Ermeni gerginliği, Çeçenistan savaşı ve PKK terör örgütünün artan şiddet eylemleri ile bununla bağlantılı Kürt sorunu gibi gelişmeler bu tehditlerin sayısını arttırmıştır.

Yine bu dönemde, Türkiye'nin AB'ye girme sürecindeki belirsizlik, Türkiye'yi süratle, askeri gücünü modernize etme ve güçlendirme, bölgesel askeri işbirliğini geliştirme, ekonomik işbirliği gibi konularda çalışmalara başlamasına neden olmuştur.

Türkiye bu güvenlik sorunlarını çözmede, eskiden olduğu gibi ABD desteğine ihtiyaç duymuş ve bu desteğin ancak İsrail'le ilişkilerin geliştirilmesi ile sağlanabileceğini düşünmüştür. Çünkü güçlü Yahudi lobisinin, Ermeni ve Rum lobilerine karşı Türkiye'ye destek olacağı hesap edilmiştir. Diğer yandan iki ülkenin karşılıklı olarak beklentileri de bu ilişkide önemli rol oynamıştır.

İsrail – Filistin sorununa çözüm bulma amaçlı düzenlenen 1991 Madrid Barış Konferansı ve bunun bir sonucu olan Barış Süreci Türkiye'nin İsrail'le ikili ilişkilerini daha üst seviyeye ve daha geniş işbirliği alanlarına taşımasına ortam hazırlamıştır. Bu tarihten sonra ilişkiler ivme kazanarak her alanda büyük gelişmeler göstermiş, stratejik ittifak ve işbirliği ile neticelenmiştir.

Sh:13-14

Siyasi ve Sosyo-Kültürel Alandaki Türk - İsrail İlişkileri

1990'lı yıllardan itibaren önce alt düzeyde, daha sonra sırasıyla Bakan, Başbakan ve Cumhurbaşkanı düzeyinde yapılan ziyaretler, ikili ilişkilere oldukça pozitif bir ivme kazandırmıştır. Bu ilişkilere paralel olarak kültürel alanda da karşılıklı ziyaretler yapılmış, festivallere karşılıklı olarak iştirak edilmiş, sinema ve televizyon alanlarında işbirliği yapılmıştır.

Aslında Türk-İsrail ilişkilerinde; Arap-İsrail savaşları, Kudüs'ün işgali ve münferit olayların zaman zaman tansiyonu yükseltmesi hariç ciddi bir sorun yaşanmamıştır.

Kamuoyu anketleri ve medya eğilimlerine bakıldığında, yaygın bir Filistin sempatisi olmasına rağmen İsrail ile iyi ilişkilere karşı güçlü bir karşı tavra rastlanmamaktadır. Tarihi olarak anti-Semitizm hiçbir zaman Türkiye'de ciddi bir sorun olarak ortaya çıkmamış, zamanında Avrupa'dan kovulan Yahudilere kucak açan Türk insanı, İstanbul'da ikiz terör saldırılarında vurulan sinagogların yarasını yine birlikte sarmıştır. [83]

Musevilerin Portekiz ve İspanya'dan sürülüp, Osmanlı İmparatorluğu tarafından 1492 yılında kabul edilmelerinin 500. yıl dönümü nedeniyle, 1989 yılında kurulan "500. Yıl Vakfı", iki ülke ilişkilerinin gelişmesi için olumlu çalışmalar yapmıştır. Bahse konu vakfın özellikle ABD'deki faaliyetleri ve ülkedeki Yahudi Lobisi'ni etkileyerek destek sağlamaları, uluslararası alanda Türkiye için olumlu bir çalışma olmuştur. Sosyal alandaki etkinliklerle de ülkemizin tanıtımına yardımcı olmuşlardır. Sözde "Ermeni Soykırımı" ile ilgili bir tasarının ABD Kongresinden geçmesinin engellenmesinde 500. Yıl Vakfı'nın ve ABD'deki Yahudi Lobisi 'nin yoğun desteği görülmüştür.

Türkiye'deki kumarhanelerin ve kapatılmasına ve terör olaylarına bağlı olarak son yıllarda Türkiye ve İsrail arasında turizm ilişkileri oldukça gerilemiştir. 2003 yılında Türkiye'yi 321.152 İsrailli turist ziyaret etmiş, 2004 yılında bu rakam %6,9 azalarak 299.172 olarak gerçekleşmiştir.[84]

---

[83] Bülent ARAS:," Türkiye'nin İsrail Politikasını Anlamak", Turkishtime, 15 Ağustos-15 Eylül 2005, http://www.turkishtime.org/31/38_3_tr.asp (Erişim Tarihi : 07.04.2006)

[84] DEİK(Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu) İsrail Ülke Bülteni,

İki ülke yüksek düzey devlet adamlarının karşılıklı ziyaretleri son yıllarda zaman zaman durağan seyir izleyen Türkiye – İsrail ilişkilerinin canlandırılması ve devam ettirilmesi açısından anlamlı ve önemlidir. Her iki ülkede stratejik işbirliği çerçevesinde başlayan ilişkilerin geçmişte olduğu gibi seyrinden yanadır. Bu ilişki zaman zaman inişli çıkışlı bir seyir izlese de hiç bir zaman kopma noktasına gelmemiştir ve olağan seyri ile hala devam etmektedir.

Sh:37-38

SONUÇ

Jeopolitik ve Jeostratejik konumu itibarı ile dünyanın en istikrarsız bölgesinde yer alan Türkiye, Soğuk Savaş sonunda Doğu Bloku'nun çöküşüyle bir anda birçok tehdit ile karşı karşıya kalmıştır. Bu dönemde Türkiye'nin Dış Politikası'nı şekillendiren yeni oluşumlar ve sorunlar Türkiye'yi İsrail'le ilişkilerini geliştirip stratejik İşbirliğine gitmesine neden olmuştur. İki ülke arasında başlayan yakınlaşmanın bir ittifaktan da öte olduğu, 1996 ve 1997'de imzalanan antlaşmalardan belli olmaktadır.

Türkiye 90'lı yıllarda yakın çevresinde tehdit olarak algıladığı oluşumlar karşısında denge oluşturmaya çalışmış, gerek dış politika gerekse iç politika alanlarında aktif bir strateji uygulamaya başladığının sinyallerini İsrail'le Stratejik İşbirliğine giderek göstermeye başlamıştır.

Bu yakınlaşmanın Türkiye açısından fayda ve mahsurlarını günümüze kadar olan süreç içinde değerlendirmek gerekirse önce faydalarından başlamanın daha uygun olacağını değerlendiriyorum.

-İlk olarak Suriye, bu işbirliği sayesinde kendini çembere alınmış hissetmiş ve gerek Türkiye gerekse İsrail'le yapacağı muhtemel bir savaşta diğer ülkeyi de göz ardı edemeyeceği gerçeği ile yüz yüze gelmiştir. Suriye, bazı dış politika söylemlerinde dile getirildiği gibi iki taraftan sıkıştırılarak bir nevi "tost" psikolojisi içine sokulmuştur.

-Aynı şekilde bölgenin güçlü ülkelerinden bir olan İran içinde Türkiye-İsrail Stratejik İşbirliği tehdit oluşturmuştur. İran'ın iki ülke ile de yapacağı savaş veya küçük çaplı bir harekâtta mutlaka diğer ülkeyi dikkate alması gerekmektedir. Üstelik Nükleer güce ulaşma çalışmalarını devam ettiren İran'ın, bu işbirliği sayesinde İsrail'in Türkiye sayesinde yanı başına kadar sokulduğu hissi yaşamasına sebep olmuştur. Çünkü İran'ın nükleer güce ulaşması durumunda, bu ülkeye harekât düzenleyeceklerini ABD ve İsrail her fırsatta dile getirmektedir. Ancak iki ülkede, İran'ın coğrafi konumu ve nükleer tesislerinin ülke içinde yayılmış durumda olması sebebiyle, istihbarat bilgilerine ulaşma ve düzenlenecek harekâtın devamlığı açısından, Türkiye'nin desteğine muhtaç durumdadır.

-Türkiye 2000'li yıllarda ordusunu yeniden donatmak için 150 milyarlık bir askeri proje başlatmış durumdadır. Ancak ABD ve AB ülkeleri tarafından, gerek Ege'de Yunanistan – Türkiye arasındaki denge, gerekse Güneydoğu'daki terör olaylarının insan hakları boyutu ön plana çıkarılarak, -ekonomik boyutu karşılanmasına rağmen- bazı silahların Türkiye'ye satılmasında Türkiye'nin karşısına mantıkla bağdaşmayan büyük problemler öne

---

http://www.deik.org.tr/ulkebulteni.asp?check=false&councilId=21 (Erişim Tarihi :14.02.2006)

sürülmektedir. Türkiye, İsrail'le işbirliğine girerek kendisine karşı uygulanan bir nevi silah ve askeri teknoloji ambargosunu kırmıştır. Bu seçimde İsrail'in askeri teknoloji ve silah alanında dünyadaki en ileri düzeyde ülkeler arasında yer almasının da büyük etkisi olmuştur.

-ASALA üst düzey kadrosunun Lübnan'da etkisiz hale getirilmesi ve PKK liderinin Türkiye'ye getirilmesi olayına benzer örtülü operasyonlarda iki ülkenin aktif işbirliği ve istihbarat bilgileri paylaşımı söz konusu olmuştur. İki ülkenin yapmış oldukları antlaşmalarda karşılıklı personel mübadelesi ve iki ülke topraklarında eğitim faaliyetleri icra edeceklerini belirtmişlerdir. İsrail askeri yetkililerinin Türk birimlerine İran, Irak ve Suriye sınırlarında eğitim yardımı yapacağına dair antlaşmada ima edilen maddeler, iki ülke arasındaki antlaşmanın amaçlarından birinin de bu üç ülkedeki PKK kamplarına karşı Türkiye'nin etkinliğinin arttırılması girişimi olarak algılanmalıdır.

–Bu ittifak sayesinde Türkiye, 90'lı yıllarda Yunanistan'ın başını çektiği ve Suriye'nin de katıldığı çevreleme politikasını etkisiz hale getirmiş, Balkanlarda Yunanistan'a karşı elini güçlendirmiş ve Kafkasya'da kendine karşı oluşturacak ittifakların önünde bir engel oluşturmayı amaçlamıştır.

–Bugün Suriye, İran ve Irak'ı çevreleyen sıkı bir askeri ve güvenlik çemberi oluşturan bu işbirliği sayesinde Ortadoğu ülkeleri, bölgedeki en büyük, gelişmiş askeri gücünü dikkate alarak politikalarını oluşturmaktadır. Bu durumda bölgede sürpriz bir saldırı veya savaş olasılığını en aza indirmekte ve bölge istikrarına pozitif etkide bulunmaktadır.

-Türkiye ABD'deki Yahudi lobilerinden, sözde Ermeni soykırımı ve Türkiye'ye verilen yardımlar konusunda Rum ve Ermeni lobilerine karşı destek sağlamaktadır.

TÜRKİYE-İSRAİL STRATEJİK İŞBİRLİĞİ'NİN TÜRKİYE AÇISINDAN MAHSURLARI İSE;

–Türkiye İsrail'le gerçekleştirmiş olduğu ittifak nedeni ile Arap ülkelerini karşısına almıştır. Araplar milli davalarında Türkiye tarafından bu işbirliği nedeniyle ihanete uğradıklarını dile getirmiş ve Türkiye ile ilişkilerinde soğuk davranma yoluna gitmişlerdir.

–ABD'nin Irak'ı işgal etmesi ile başlayan süreçte Türkiye ve İsrail politikaları Irak'ın toprak bütünlüğü ve Kürt meselesi yüzünden çatışmaktadır. Türkiye Irak'ın toprak bütünlüğünü savunurken, İsrail Irak'ın parçalanmasından yanadır. Yine Kürt meselesinde Ortadoğu'da, Arap olmayan bir devletin bu coğrafyada kurulması ile İsrail bölgede kendine Arap olmayan bir müttefik ülke hayal ederken, Türkiye böyle bir oluşumu, ulusal bütünlüğünü tehdit eden bir unsur olarak algılamaktadır.

–Türkiye İsrail'le işbirliği nedeni ile bölgede yeni oluşumlara ve bloklaşmalara uzak durmaktadır. Bu durum Türkiye'nin karşısına ileride çıkacak fırsatları değerlendirme açısından zafiyet meydana getirmektedir. Diğer yandan Türkiye'nin bu tavrı İsrail üzerinde rahatlamaya sebep olmaktadır. İsrail Kuzey ırak ve Ortadoğu'da Türkiye'nin çıkarları ile örtüşmeyen faaliyetlerde bulunabilmektedir.

Türkiye – İsrail Stratejik İşbirliği'nin iki ülke içinde, bahsedilen konuların dışında birçok fayda ve mahsur olduğu muhakkaktır. Bunların içinden gerek Türkiye, gerekse İsrail açısından ikili ilişkilerde ön plana çıkan faaliyet ve politikaların bir sıralama dâhilinde belirtilmesi uygun bulunmuştur.

SONUÇ OLARAK; Türkiye – İsrail Stratejik İşbirliği, kurulduğu günden günümüze kadar olan

süreç içinde, iki ülkeye de birçok kazanım sağlamıştır. Bu yönüyle iki ülke arasında özellikle **1996 yılında başlayan ittifakın o dönem için bilinçli ve her iki ülke tarafında isteğiyle gerçekleştiği muhakkaktır. Bu sayede iki ülkenin toplam gücü bölgesel açıdan çok üstün bir hale gelmiştir. Ancak bu işbirliğinde sorgulanması gerekli olan en önemli nokta, Türkiye ya da İsrail'in herhangi bir nedenle yakın çevresinden ülke/ülkelerle muhtemel bir savaşa yada bölgesel çatışmaya girmesi durumunda diğer tarafın nasıl hareket edeceği konusudur.** Bu nedenle bilinen yönü ile silahların yenilenmesi, teknoloji transferi, ortak eğitim ve bilgi paylaşımı gibi konuları kapsayan bu stratejik işbirliği, ittifakın esas kısmını oluşturmakta ve bugün için devam etmektedir. İki ülkenin bunların dışındaki alanlarda nasıl bir ortak yol izleyecekleri tamamen zamana, o anki dış politikaya, ülke menfaatlerine ve ülke yöneticilerine bağlı olacaktır.

Ancak şu noktanın altını çizmeden de geçmemekte fayda vardır. Türkiye – İsrail ittifakı zaman zaman inişli çıkışlı bir seyir izlemesine ve bölgedeki son gelişmeler ışığında stratejik öneminin azalma ihtimaline rağmen, her iki ülke içinde hala önemini korumaktadır. Örtüşen çıkarlara dayalı esnek bir antlaşmanın kuralları halen yürürlüktedir. **Yakın gelecekte iki ülke arasında bölgesel politikalardan kaynaklanan ufak tefek sürtüşmelere rağmen bu ilişkinin tamamen bitmesi ya da sonlanması çok uzak bir ihtimal olarak gözükmektedir.**

Sh:121-124

Kaynak: Mehmet ERDEM Türkiye - İsrail Askeri İşbirliğinin Türkiye'nin Ortadoğu Politikasına Etkileri, T.C. Gazı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Master Tezi, Ankara-2006

El hombre y la gente- José Ortega y Gasset “İNSAN” VE "HERKES”

Hzl:Neyire Gül Işık {1}

"Yaşamak, bir ortamın çaresiz tutsağı olmaktır." (Ortega y Gasset)

İspanya'nın çağdaş Avrupa felsefesine en önemli katkısını oluşturan düşünür José Ortega y Gasset'i (1883-1955), Seçki dizimizde bir öbek deneme yazısıyla sunarken,{2} onu, çeşitli tarihsel dönem, olay ve akımların, değişik yönelişlerin farklı özelliklerini benliğinde uyumla toplayan "kavşak noktasında bir adam" olarak tanımlamıştık. Seçkimizin gördüğü ilgi üzerine, şimdi Ortega'nın toplumbilim konulu gözlem ve düşüncelerini temellendirdiği İnsan ve "Herkes"i (El hombre y la gente) {3} sunarken belli bir yerden, ünlü bir zarzuela {4} aryasının dediği gibi "Madrid'in bu huzurlu köşesi"nden yola çıkacağız:

Fortuny Sokağı, no. 53: **"Ortega y Gasset Vakfı".** Demir parmaklıkların gerisinde, bahçe içinde, ulu kavakların gölgesinde, önü balkonlu, birkaç basamak merdivenle çıkılan, 1920'lerden kalma iki katlı bir taş bina; caddeden yüksek duvarlarla ayrılmış, geniş, işlek Castellana Bulvarı'nın gürültüsü bile ulaşmıyor. Kavurucu İspanyol güneşi sabahın erken saatlerinde bahçenin bir yanından yükseliyor, gün boyu ayak sürüyor tepede, kavakların gölgelerini ağır ağır uzatıyor, sonra geç saatlerde bahçenin öbür yanından kayboluyor.

Castellana'nın ötesinde "la Colina de los Chopos" (Kavaklıtepe) diye anılan bir tepelikte böyle bir barış vahası daha var; zamanında, yüzyılımızın ilk otuz yılında, siyasal-toplumsal bakımdan sarsıntılı, ama kültürden yana pek zengin, pek yoğun bir dönemde İspanyol aydınlarına kucak açmış olan ünlü Residencia yurdu o günlerden bugünlere pek değişmemiş. I. Dünya Savaşı ertesinde, genç Ortega'nın sohbetlere katıldığı; çok daha sonraları, İç Savaş'ın arifesinde sokakları şiddet aldığında, {5} evinden ayrılıp, ileri yaşında, hasta hasta sığınmak zorunda kaldığı tarihsel yapı alçakgönüllü, soylu görünümünü koruyor.

Ortega'nın yerleri bunlar. Sessiz, sade, ağırbaşlı varlıklarıyla hâlâ onun "tüm yaşamımın düşü" dediği işlevi sürdürmeye, "Madridliler'de felsefeye karşı birazcık olsun ilgi uyandırmaya" çalışıyorlar.

"Ben, ben ve ortamımım," diyen, düşünceyi olanca güncelliği ve somutluğuyla yaşamdan ayrılmaz sayan Ortega'nın bir yapıtını sunarken, ortamının zaman ve mekândaki somut nirengi noktalarına yönelerek yaşantısının izini sürmek, düşünüre yaklaşmanın en gerçekçi ve anlamlı yolu. Üstelik o yapıt uzun yılların imbiğinden geçmiş, ortam koşullarının sarsıntılı değişimini izleyerek nice kez konup kaldırılmış ve son biçimini alamadan, ancak düşünürün ölümünden sonra yayımlanabilmiş bir tür "Bitmeyen Senfoni" olunca, bu, büsbütün yararlı.

"Ben, olmam gerekeni İspanya'da, İspanyol ortamında olmak zorundaydım," der Ortega. İçinde oluştuğu, felsefi ve siyasal düşüncesinde olduğu gibi gazetecilik dünyasında da en ileri konuma eriştiği İspanyol ortamı ise üç ayrı Madrid'de somutlaşır: geçen yüzyıl sonlarından 1930'lara kadar Krallık ve ilk Dikta döneminin; 1936'ya değin Cumhuriyet döneminin; kardeş kavgası kanla çözümlendikten sonra, Franco diktasının Madrid'i.

Her birinde kendi yönelimine uygun olarak, elinden geleni yapar Ortega -bu herkesi memnun edebildiği anlamına gelmez elbette-, kendi deyişiyle "ortamını kurtarmaya" çabalar. O bir

düşünürdür; o kurtarma işleminde de elindeki tek aracı, düşünceyi kullanır. Ortamda düşünceye kulak verenler olduğu oranda, olduğu sürece başarılıdır; düşünce evresi aşılıp da iş düşünceye dayanmayan eyleme, kaba kuvvete gelince, Ortega'ya da yer kalmaz, ya o diyardan göçmek ya susmak düşer. O yüzden, başarısı da başarısızlığı da düşünen adamınkidir:

"Benim yönelimim düşünceydi, berraklığa erişme çabasıydı. Herhalde doğuştan gelen o coşkum, erken yaşımda, İspanyol ortamının özelliklerinden birinin o benim en derin gereksinimime uyarak olmam gereken şeyin kıtlığı olduğunu görmemi sağladı. Ve o zamandan beri, düşünme uğraşına olan kişisel eğilimimle, onun aynı zamanda ülkeme bir hizmet olduğu inancı yüreğimde kaynaştı. O nedenle tüm yapıtım ve tüm yaşamım İspanya'ya hizmettir. Değiştirilmesi olanaksız bir gerçek bu; hem nesnel olarak, sonuçta hiçbir şeye yaramamış olduğum ortaya çıksa bile."{6}

Ortamı yazgısıdır kişinin, çelişkili gibi de görünse, özgürlük aslında o zorunluluğu yiğitçe üstlenmektir. Gündelik gerçeğe olanca yalınlığı ve çetinliğiyle sıkı sıkıya bağlanmak, İspanyol, özellikle de Kastilya kültür geleneklerinin bir parçasıdır, ülkeyi bozgundan bozguna sürükleyen tarihsel olayların gelişimi de aydınını sıkıştırmakta, gerçekliğe zorlamaktadır; ama Ortega bunu Avrupa düşüncesi çerçevesinde, içinde yetiştiği o çevrenin temellendirmelerine kökten karşı çıkarak, eleştiri bağlamında dile getirir:

"Yaşamak bir ortamın çaresiz tutsağı olmaktır. İnsan ancak burada ve şimdi yaşar. Yaşam bir anlamda mutlak güncelliktir. Bu temel fikir Avrupa felsefesi, özellikle de en yakın hocalarımın düşüncesi bunun tersini ileri sürdüğü ve geleneksel idealizmde ayak direDiği sırada, benim tarafımdan görüldü ve dile getirildi; ben o felsefenin maskesini düşürdüm, ütopyacılığını, yani her türlü zamanın ve mekânın dışında kaldığını ortaya çıkardım. Bugün Almanya'da bu gerçeği keşfettiler, yurttaşlarımdan bazıları ancak şimdi farkına varıyorlar, ama 1914'te İspanyolca düşünülmüş olduğu yadsınamaz bir olay."

Ortega araştırmasını gözlemlere dayandırdığı gibi, yaşayan ve düşünen insan etiğini de somut yaşamın onulmaz değişkenliği üstüne temellendirir:

"Ütopyacılığa karşı savaşım şu iki gerçeği yakalamış olmamın sonucundan başka bir şey değil: yaşam –biyolojik olgu değil, insan yaşantısı olarak yaşam– kökten bir olaydır ve, yine yaşam, ortam koşullarına eştir. Her birimiz kendi ortamımızda birer kazazede olarak yaşarız. Suyun yüzeyinde kalabilmek için, ister istemez o ortamı kulaçlamak durumundayız."

Fizikötesi de bireysel konumun onulmazlığından kaynaklanan bir yansıma, bir kavramsal yapılandırmadır:

"Dahası var: Sonsuzluk, ortam koşullarından bağımsız, her yerde birden bulunabilen bir varlık fikrini insanın zihninde doğuran, onun kendi ortamına kaçınılmaz bağımlılığıdır. Belli bir zamanın ve mekânın varlığı olmak acı verir insana. Zamana ve mekâna o kölelik, sonsuzluk biçiminde yansır düşüncesine. Sonsuz olmak ister insan, çünkü onun tam tersidir."

Sonsuzluk düşlemi de böylece bir yana bırakıldığında, kendi yönelimine göre ortamını kulaçlamanın –ve kurtarmanın– yolu, düşünebilen bireyin kendini sorgusuz sorusuz içine atılmış bulduğu o ortamdaki kökten yalnızlık gerçeğini üstlenerek aydın görevini yerine getirmektir:

"Aydın pek verimli olan yalnızlığının içinde keşfettiği şeyi başkalarına bildirmek durumundadır, kendi çölsü yaşamından, insanlara kendi yalnızlıklarını haykırmalıdır. Aydın olmanın özü çölde haykıran ses olmaktır."

Aydının varlığı insanları mutlu etmek için değildir, tedirgin etmek içindir, hiç değilse başlangıçta; yaşam hafifliğe, şenliğe, özentiye yer bırakmayan ciddi bir şeyse suç kendisinin değildir elbette. (Bu noktada bir başka büyük çağdaş İspanyol'u, Yaşamın Trajik Duygusu ile Unamuno'yu anmamak elde değil):

"Bir deniz kazasından artakalmış olmanın bilinci, yaşamın gerçeğini oluşturduğundan, başlı başına kurtuluştur."

"Gerçek aydının görevi pohpohlamak ya da yüceltmek değildir, çarpık gördüğüne karşı çıkmak ve düzeltmektir; dolayısıyla yazgısı çetin, sert, hatta korkunçtur."

İnsanların çoğunun zihinsel yeteneğinin, işlerliğe geçirdiklerinin çok üstünde olduğuna inanır Ortega:

"Zihin, genelde kişiliğin bir köşesine atılmış, kullanılmadığından ötürü küflenmiş, durur. Dışarıdan hazır alıp üstünde hiç kafa yormadığı, kendi akıl makinesinin üretmediği formüllerle yaşar."

O yönelim ve o ortamla, Ortega'nın aydın yazgısı daha erken yaşta belirlenmiştir artık: 1898'de İspanyol İmparatorluğu' nun son sömürgelerini elden çıkarışından başlayıp 11. Dünya Savaşı'na değin uzanan yurt ve dünya çapında korkunç tarihsel çatışmaların, büyük askeri bozgunların, yok edici rejim değişikliklerinin ortasında, modern İspanya'nın zihinsel reformunun başkişisi olarak varlığını sürdürür, yıkıntıların arasında. Üstelik Avrupa'dan kopuk, kendi kültür geleneklerine bağımlı bir dinleyici ya da okur kitlesine yöneldiğinden, herşeyden önce onun kimliğini araştırmak, hatta iletisini anlayabilecek kitleyi kendi yaratmak zorundadır. Dolayısıyla işi herşeyden önce düşünce eğitmenliğidir. Aydının işinin İspanyol ortamında örneğin Alman ya da Fransız ortamındakinden ayrı olduğunu, eğitsel temellendirmeyi zorunlu kıldığını vurgular.

Ortega'nın düşünce ve kültür eğitmenliği çabalarında aslında yalnız olduğu söylenemez; aydın olarak, geçen yüzyılda başarısız I. Cumhuriyet denemesine ileten 1868 Devrimi'yle 1936' da II. Cumhuriyet'i kanla boğan İç Savaş arasındaki İspanyol Liberalizm ve Reformculuk tarihinde yer alır.

İlk döneminde, Siyasal Program Olarak Toplumsal Pedagojiden söz ettiği "elik idealizm" evresinde, 1910'larda, İspanya' nın tarihsel bozgundan kurtulmasının çaresini Avrupa'da arar: **"Sorun İspanya'dır, çözüm ise Avrupa."** Avrupalılaşma sorununu ise kültürleşme sorunu olarak görür. İspanya'nın tüm sıkıntıları sonuçta "kültürel gerçeğinin yoksullaşmasından ileri gelmektedir", ülkesi kültürel zenginliği yaratan "evrensel, kozmopolit coşkulardan yoksun"dur. İspanya'nın "yeniden yaratılmasını" eğitim yoluyla, Avrupa modelini izleyen kültürel ve etik bir canlanmaya bağlar.

Ama Dünya Savaşı'nı izleyen yıllarda Avrupa'nın toplumsal ve kültürel gelişimi o modeli tartışılabilir kılacaktı; Kitlelerin İsyanı'nı yayımladığı 1930'larda ileri çağdaş toplumları niteliksiz, sıradan insanın egemen olduğu, "kişiliksizleşmiş, eleştiri yoluyla özdenetim yapamaz olmuş" toplumlar olarak görüyordu:

"Kendinde hayale sığmayacak kadar geniş bir gerçekleştirme gücünün varlığını duyan, ama neyi gerçekleştireceğini bilemeyen bir çağda yaşıyoruz. Çağımız herşeye egemen, ama kendine egemen değil. Kendini kendi bolluğunun içinde yitip gitmiş duyuyor (...) Her zamankinden fazla olanağın, bilginin, tekniğin bulunmasına karşıtı, çağdaş dünya, gelmiş geçmiş dünyaların en talihsizi görünüyor."

Sanatın oyuna dönüştüğü, yeniden çocukluğu baştacı eden, çocuklaşan o dünya amaçsızlaşmıştır sanki: Bilim ve tekniğin sunduğu büyük olanaklardan yararlanamamaktadır, yaşam düzeyinin yükselmesine karşın, varlığının özünü, anlamını yitirmiş gibidir. Bundan derin bir kültür bunalımı doğmaktadır: Kültür gereken düşünce berraklığını ve özgüveni sağlayamaz olduğundan, birey uğruna yaşamaya –ve tabii ölmeye– değecek nedenlerden, kanılardan yoksun kalmıştır. Kitlesel insan, yaşamında herhangi bir tasarım bulunmayan, varlığını dalgalanmaya bırakmış biridir; bu nedenle, elinde muazzam bir güç bulunmasına karşın hiçbir şeyi yapılandırmamaktadır.

Aydın etiği, akılcılık, nesnellik ve fikir berraklığı tutkusu, bireylerarası diyalog yoluyla toplumu yüceltme kaygısından ötürü Aydınlanma Çağının ve Kant'ın mirasçısı sayılan Ortega için de, tüm İspanyol aydınları gibi, İç Savaş’ın patladığı 1936 yazı, geri dönülmez bir dönüm noktası, bir bakıma sonun başlangıcı oldu: Ortamı Cehenneme dönmüştü, öyle de kalacak; Ortega, çeşitli girişimlerine karşın, bir daha eski özgür düşünce eğitmeni rolünü üstlenemeyecekti. Önde gelen Ortega uzmanı Pedro Cerezo Galán, **"Ortega, bir aydın olarak, 1936'da, İspanya’nın toplu ölümüyle öldü,"**{7} der.

Ancak yaşam sürüyordu, İspanya sürgünde de olsa, darmadağın, çaresiz de olsa yaşıyordu, çoğu aydında yakında birşeylerin yeniden filizleneceği umudu da yaşıyordu. Ortega kolay kolay kendini bırakanlardan değildi; o durumu, etkisini yitirse de etkin olmasını, tarihsel olayların ve yaşın getirdiği olgunlukla, İspanyol, Avrupa ve dünya insanına yönelmesini ve çağrılanın yinelemesini, konferanslarında "30'lu ve 40'lı yıllarda tanık olduğu siyasal ve askeri bunalımların Avrupa kültürüne olan inancını yıkamayacağım" belirtmesini engellemedi. Nitekim o tarihi izleyen yirmi yıl, düşünürün ömrünün muhasebesini yaptığı en verimli dönemlerinden birini oluşturdu. Bir başka çağdaş uzman, Amerikalı Rockwell Gray, "Ortega'nın eğer yalnızca 1936 öncesi yapıtlarını dikkate alacak olsak kişiliğinin boyutlarında daralma olur,"{8} diyor. Aslında düşünsel özgünlük, sistemli inceleme ve yapılandırma gücü, güvenli özgürlükle birlikte bitmişti elbette. Ne var ki savaş ve savaş sonrası yılların ortamında Ortega'nın iletisi de, sunuşu da, kişiliği de yeni bir anlam kazanıyordu: sürgünde ve diktada aydın olmanın, sürgüne ve diktaya karşın varolma ve dile getirme kaygısının anlamını.

İç Savaş başladığında Ortega ilkin Paris'e gitti; yaşamında yüzyılımızın ilk yansındaki birçok aydınınkine benzer çetin ve tedirgin bir sayfa açılmıştı. 1939'da Victoria Ocampo, Eduardo Mallea gibi aydınların başı çektiği, kendisini 1928‘de de çağırmış olan "Sanat Dostları" grubunun çağrısına uyarak bir kez daha Arjantin'in yolunu tuttu. Ne var ki sürgün ve hastalık bir yana, ortam orada da çok değişmişti, Buenos Aires hâlâ Latin Amerika başkentlerinin en kültürlüsü, Avrupa'ya en yakın olanıydı ama, siyasal sarsıntılar bitmiyor, hükümet bu arada Avrupa'da patlak veren savaşta Müttefiklerin yanını tutanlarla Mihver yanlısı aşırı milliyetçiler arasında el değiştiriyordu.

Üç yıl kaldığı Arjantin'de, o halkın yaşantısına ilişkin gözlemlerinin yanı sıra, uzaklardan kendi yerle bir olmuş yoksul ülkesine ve birbirlerini amansızca boğazlayan Avrupa ülkelerine

bakarken güncel siyasal konularla arasına mesafe koydu, evrensellik kaygısı ağırlık kazandı. Düşünceleri insan yaşamının sistematik felsefesi üstünde giderek derinlik kazanıyordu. Çabasını uzun yıllardır kafasında evirip çevirdiği odaklar üstünde yoğunlaştırdı.

Oraya varışından hemen iki ay sonra "Benliğe Dalma ve Ötekileşme"yi yayımladı, "İnsan ve Toplum Üstüne Altı Ders" başlıklı bir kursun ilk bölümüydü bu.

1940 Ekimi'nde Buenos Aires'te şunları söyledi:

"Beş yıldır dünyada dört dönüyor, daha önceki on yılın çalışmalarını topladığım iki kocaman kitabın doğum sancılarını çekiyorum. Birisi Tarihsel Aklın Şafağı başlığını taşıyor, felsefe notlarımı içeren kocaman bir yapıt; öbürü İnsan ve "Herkes" başlığını taşıyor ve kocaman bir toplumbilim yapıtı. Gelgelelim felek son düzeltilerini yapmamı engellemekten keyif alıyor sanki; hani şu hem hiçbir önemi olmayan hem çok önemi olan son cila, eseri perdahlayıp pırıl pırıl yapan o hafif su zımparası vardır ya... Bu beş yılı bir kıtadan öbürüne, bir ülkeden öbürüne avare dolaşarak geçirdim, sefalet çektim, insanı ecelle senli benli eden uzun hastalıklar çektim, şunu söylemeliyim ki, eğer onca fırtınada boğulmadımsa, beni hayatta tutan hiçbir şey kalmadığı zamanlar o iki kitabı bitirme hayali beni hayatta tuttuğu içindi.

Daha sonra, yaşamıma göçmen kuşlar gibi, biraz dinginlik, biraz sağlık geri döndüğünde de, kitaplıklardan uzaklarda buldum kendimi, böyle olunca da son düzeltileri yapmam olanaksız; sonuçta onları ne zaman tamamlayabileceğimi şimdi hiç mi hiç bilmiyorum."
***"Benliğe Dalma ve Ötekileşme"* aslında düşünürün toplum ve toplumsal üstüne savlarını berraklaştırma çabasından çok, İspanyol Cumhuriyetinin yok edilmesine, uluslararası ilişkilere şiddetin egemen olmasına, kültürdeki kökten sahteleşmeye, Avrupa'nın benliğinden uzaklaşıp "ötekileşerek" manevi bağımsızlığını ve kişiliğini yitirmesine, yeniden barbarlığın eşiğine varmasına karşı dolaylı tepkisini dile getirir.** Savaş İspanya'da mart sonlarında bitmiş, ancak eylül başlarında Avrupa'yı sarmışken, Ortega'nın mutlak güvensizliği insan yaşamının tek güvenilir yanı sayması, kültürün insan ruhunun kalıcı, ilerleyici, değişmez kazanımı sayılmasına karşı çıkması yerinde ve doğal geliyor insana. (Aslında o önermelerin bizim deneyimlerimizde de yankı bulmadığı söylenebilir mi?) O durumda aydının görevi, bireyi durup düşünceye dalmaya; kendi benliğine sığınarak, insan soyunun binlerce yıllık çabayla edindiği "iç dünyası"nda kendisine gereken gücü aramaya; düşünceyi yerleşik bir mal değil, bir gündelik fetih alanı saymaya özendirmektir;

"Düşünmek için yaşamayız, tersine: hayatta kalabilmek için düşünürüz."

Buenos Aires konferanslarında beliren –ve sizlere sunduğumuz yapıtta yer alan– en önemli nokta, aydının 1940'ların başındaki ivedi göreviydi:

"Eğer bir halkın bu korkunç çağı sağ salim atlatabilmesi isteniyorsa, alınacak önlemlerden biri, karınca kararınca, ama vazgeçilmez bir tanesi şu: O halkın içinde yeterli sayıda kişinin, tüm o fikirlerin, üstünde konuşulan, tartışılan, uğruna savaşılan ve insan boğazlanan tüm o fikirlerin ipe sapa gelmez ve son derece havada kalan şeyler olduğunu anlamasını sağlamaktır."

1942'de Ortega Avrupa'ya döndü, ama İspanya'ya değil, Portekiz'e. Lizbon'daki evinden ömrünün sonuna değin vazgeçmeyişi, üç yıl sonra Madrid'e döndüğünde de iğretiliği üstünden atamadığının kanıtı. 40'lı yılların Madrid'i İç Savaş sonrası temizlik hareketlerinin dehşetiyle sinmiş, dış dünyaya kapılarını sımsıkı kapatmış, kültür açısından hiçbir olanak

vadetmeyen bir ortamdı. Yine de denedi Ortega: 1945'te öğrencisi Julián Marías ile birlikte, yüksek öğrenimi vaktiyle "Üniversite'nin Misyonumda önerdiği doğrultuda yeniden örgütlemek amacıyla Estudios de Humanidades'i (İnsan Bilimleri İnceleme Merkezi) kurdu. Düşünce özgürlüğünden yoksun bırakılmış, kaskatı bir bürokrasiye bağlanmış yasacı faşist üniversite çağında, girişim başarısızlıkla sonuçlandı elbette. Ortega yılmadı: İlle de Madridliler'e düşünmenin erdemlerini öğretecekti. İki dost, üç yıl sonra "pek sınırlı bir dinleyici kitlesine yönelik" araştırma, seminer ve konferans merkezi olarak tasarladıkları Instituto de Humanidades'i (İnsan Bilimleri Enstitüsü) kurdular. Ortega'nın olayı tanıtırken kullandığı ürkek anlatım, ortamın ağır siyasal baskısını sezdiriyor

"Kamuya yönelmiyoruz, kamuyu aramıyoruz. Tümüyle özel bir araştırma grubu kurmak isteniyor; ne ulusal yaşam üstünde en ufak bir etki yapmak, ne de izleyici toplamak amacındayız. Birkaç kişi gelsin, bir köşecikte çalışalım istiyoruz."

Yine de Enstitü'nün "evrensel tarihin yeni bir yorumu"nu konu alan ilk kursuna 650 kişi kayıt yaptırdı – insanlar yine de tutunacak bir dal arıyordu, kuşkusuz. Yüksek sosyeteden hanımlarla beylerden tutun, İspanyol yazınının o efsaneleşmiş kişisini dinlemeye can atan üniversite öğrencilerine değin, toplumun pek farklı kesimlerinden gelme, karmakarışık bir izleyici kitlesi. Konuşmacı o kitleyi ilgilendirecek, oyalayacak, köşeye sıkıştıracak sohbet tonunu korumak, Arnold Toynbee'nin tarihsel ilerleme konulu incelemesine getirdiği açık eleştiriyi ve ulaştığı felsefi sonuçları neredeyse aralara sıkıştırmak durumundaydı. Yine de çağrısını yapmaktan geri durmadı:

"Tüm büyük halklar her türlü hakkın çiğnenmesine katkıda bulundular, bugün artık kimsenin hakkı yok, hak diye bir şey kalmadı çünkü (...) Benim politikayla ilişkim yok, söylediğim şeylerin hiçbiri politik nitelikli değil, ancak politikadan çok daha derin, çok daha ağır (...) Buradan yeryüzünün güçlülerine çağrıda bulunuyorum, yaptıkları, hâlâ da yapmakta oldukları korkunç şeyin tam bilincine varsınlar diye: İnsan ortamlarında Hukuk'u yok ettiler."

Bu arada İspanyol toplumundan ve Madrid'in yozlaşmış kültür ortamından eleştirilerini esirgemeyen Ortega, çok geçmeden resmi çevrelerin hışmını öylesine üstüne çekti ki, enstitüsünü ikinci yılın sonunda kapatmaktan başka çare bulamadı.

Ancak 1949-50 kışında "İnsan ve 'Herkes'" başlığını taşıyan ikinci kursunda, ilk kez daha 1934'te Valladolid'de aynı adla değindiği, sonra Buenos Aires'te geliştirdiği felsefi sosyolojinin daha da genişletilmiş sunuşunu yaptı. İlkini Barcelö Tiyatrosu'nda 1300 kişilik bir dinleyici kitlesi önünde okuduğu on iki konferans, Ortega'nın kafasında uzun süre olgunlaştırdığı, birey ve toplum odaklı fikirlerini içeriyordu. Aslında düşünür bunlara 8 konu başlığı daha eklemişti,{9} ama ne o zaman, ne de 50'li yılların başlarında Almanya ve İsviçre'de toplumbilimi yeniden ele aldığında geliştirebildi onları. Tüm Yapıtları'na eklenen son biçiminde "metnin öngörülen planın tümünü kapsamadığı, yazarın son günlerine değin üzerinde çalıştığı" vurgulanıyor; sizlere burada sunduğumuz metnin sohbet zorunluluğundan ileri gelen birçok yinelemeleri ve dolambaçlarının yanı sıra, palimsest niteliği de böylece belirtilmiş oluyor.

Konferansların metni Ortega'nın ölümünden sonra ilk kez 1957'de kendi Revisla de Occidente dergisi basımevinde kitaplaştırdığında{10} nasıl karşılanmıştı acaba? İşte resmi makamların zekâ ve kültüre düşman oldukları o çağda, Maria Riaza'nın Cuademos Hispanoamericanos dergisinde yayımlayabildiği ürkek ve duygulu satırlar:

"İnsan ve 'Herkes' Ortega'nın ölümünden sonra basılan ilk yapıtı. Artık bir daha tamamlanamayacak gri ciltlerin yanında yeni bir kitabı daha. Kitapların öyle sessizce yan yana sıralanıştan beni, bu kitabı oluşturan sözcükleri Ortega'nın o sözcüğe verdiği kesin ve derin anlamla dile getirdiği Barcelö Tiyatrosu günlerine götürdü. Yapıtın ortaya çıkışı, benim ve benim gibi o deneyimi yaşamış birçok İspanyol'un yürek telini titretti. Hem o titreme yüzeysel bir heyecandan daha fazla bir şey; artık bir daha 'söylenemeyecek' sözcükleri algılamaya, düşüncelerimizi o kalıplara dökmeye hazırlanmanın derin heyecanı."

Gerçekten de "söz" gerçeği, bugünü ve tarihiyle, büyük yer tutuyor yapıtta, çünkü Ortega'ya göre aydın, görevini ancak sözün ortaklığı üstüne yapılandırarak gerçekleştirebilir: Dil, bir çalışma gerecinden öte, bir varoluş koşuludur aydın için, kavramları saydamlaştırmanın, ortak yaşamı aydınlatmasının tek yoludur. Yazarın kökenbilim konusundaki ısrarı, anlamların izini ta dilin en derin kökenlerine değin -çoğu kez varsayımsal düzlemde- sürmesi, kavramların ilk, özgün, canlı işlevini yakalayabilme kaygısından ileri geliyor. Dili savruk ve hor kullanmaya alıştırılmış okurun bu kökenbilim tutkusunu gereksiz, önemsiz bir oyun olarak görmemesini; onu, dille yaşamın temel birlikteliğini yakalama kaygısı niteliğiyle benimsemesini dileriz.{11} Ortega'nın, felsefenin yaşayan dile kök salması, dili tüm özgün olanaklarını yeniden fora ederek kullandırması gereğini coşkuyla vurguladığı unutulmamalı.

En önemlisi, bu yapıtın -ve yazarın tüm yapıtlarının- dolambaçları keyifle izlenirken, Ortega'nın gücünün hazır, rahat yanıtlar sunmakta değil, sorgulamakta ve irdelemekte olduğu unutulmamalı. Ortega'nın okuruna asıl değerli armağanı düşünce eğitimi oluyor: Zihnin yolunu izlemeyi, kavramları düğüm düğüm çözmeyi gerektiren, sabır isteyen bir uğraş.

Niçin mi göstermeli o sabrı?

"Düşünmek, yaşama egemen olma yolunda yapabileceğimiz, yapmak zorunda olduğumuz tek denemedir de onun için" diye yanıtlıyor Ortega:

"Düşünce, insanoğlunun kendi kendisinin efendisi olması için tek yoldur (...) Günümüz insanı giderek o efendiliği yitirmekte ve bizde sanki insanlık düzeyinin altına düşüyormuş gibi bir izlenim uyandırmakta."

Neyire Gül Işık
Madrid, Temmuz 1995

NOTLAR

{1} Bu çeviri çabamı Macit Gökberk Hocamızın derin anısına adıyorum.

{2} José Ortega y Gasset, Tarihsel Bunalım ve İnsan (Hazırlayan ve çeviren Neyire Gül Işık), Metis Yayınları, İstanbul, 1992.

{3} İspanyolca hombre adının Türkçe'de insan ya da adam olarak karşılanabilmesi, gente'nin ise genelde insanlar, ahali, halk olarak karşılanması nedeniyle, başlığın çevirisi bizi hayli düşündürdü. Sonunda, yapıtın içeriği, yazarın verdiği tanımlamalar ve diğer dillere çeviriler göz önüne alındığında İnsan ve "Herkes" olanaklı aktarımların en uygunu olarak görüldü.

{4} Özgün İspanyol türü operet.

{5} Ortega'nın yaşam öyküsü ve çağının tarihsel olayları üstüne daha ayrıntılı bilgi için Ortega y Gasset Seçkimize gönderiyoruz. Aynı zamanda bkz. Gül Işık, İspanya, Bir Başka Avrupa, Metis Yayınları,

İstanbul, 1991.

{6} Buradaki alıntıların çoğu düşünürün Tüm Yapıtları'nın 1932 baskısına kendi Önsöz'ündendir (Espasa-Calpe, Madrid). (Vurgulamalar çevirmenindir).

{7} Bu Sunuş'un hazırlanmasında yararlanılan yapıtı: Pedro Cerezo Galán, La voluntad de aventura, Ariel, Barcelona, 1984.

{8} Bu Sunuş'un hazırlanmasında yararlanılan yapıtı: Rockwell Gray, An Imperative of Modernity. An Intellectual Biography of José Ortega y Gasset. Kaliforniya Ün., 1989.

{9} Ortega'nın öngördüğü konu başlıktan şunlardı: XIII. Devlet, XIV. Devlet ve Yasa, XV. Hukuk, XVI. Toplum Biçimleri: Boy, Kabile, Halk. XVII. Ulus, XVIII. Uluslararası, XIX. "Hayvan Toplumu" ve İnsan Toplumu. XX. İnsanlık.

{10} El hombre y la gente'yi Espasa-Calpe yayınevinin "Austral" dizişindeki (Madrid, 1972) biçimiyle ve Alianza yayınevi (Madrid) 1980 baskısıyla karşılaştırılmış olarak sunuyoruz.

{11} Ortega'nın kökenbilimsel düşüncelerini aktarırken yabancı sözcükleri ve köklerini elden geldiğince ve önemi olduğunca çevirerek akladık; çevrilmesini olanaksız ya da gereksiz gördüklerimizi okurun metindeki titiz irdelemeyi izleyebilmesi için oldukları gibi bıraktık.

{12} (Giriş olarak, yazarın Arjantin'de 1939 sonbaharında, "İnsan ve 'Herkes'" başlıklı konferanslarının ikinci bölümüne katılan dinleyicilerin kullanımına sunmak üzere bastırdığı birkaç sayfalık metni aktarıyoruz.]

"İnsan ve 'Herkes'" HAKKINDA

> (Yazarın Arjantin'de 1939 sonbaharında, "İnsan ve 'Herkes'" başlıklı konferanslarının ikinci bölümüne katılan dinleyicilerin kullanımına sunmak üzere bastırdığı birkaç sayfalık metni aktarıyoruz.]

Geçen ilkbaharda verdiğim **"İnsan ve 'herkes'** konulu dersler"i bıraktığım yerden yeniden ele alırken, o derslerde neye ulaşılmış olduğunu açıkça belirlemek ve burada gözönünde bulundurmak gerekiyor. Önceki dizide varılmış ve aydınlatılmış kavramların şimdi dinleyicilerimin zihninde hazır bulunmasını sağlamak açısından zorunlu olan özeti bu yılın dizisini oluşturan dört derse yüklememek, toplumbilim öğretiminin yeni konularına dosdoğru dalabilmek için, en vazgeçilmez olan noktaları bu sayfalarda toplamanın yararlı olacağını düşündüm.

Günümüzde yaşanan tarihsel sıkıntıların önemli bir bölümünün ancak toplumbilimin aydınlatabileceği sorunlar konusunda açıklık bulunmayışından ileri geldiğini; sıradan insanın bilincindeki o açıklık eksikliğinin de toplumbilim kuramının içinde bulunduğu acınacak durumdan kaynaklandığını belirtmekle işe başlamıştım. Politika, devlet, hukuk, topluluk ve topluluğun bireyle ilişkisi, ulus, devrim, savaş, adalet, vb.nin -yani şu son kırk yılda en çok sözkonusu olan şeylerin- ne olduğu konusunda iyi niyetle fikir edinmek isteyen bir kimsenin günümüzde yararlanabileceği toplumbilim öğretilerinin yetersizliği, en basit toplumsal olguları toplumbilimcilerin kendilerinin de yeterli ciddiyetle, derinine, yani köklerine inerek çözümlemiş olmayışından kaynaklanmaktadır. Saydığımız kavramlar toplamının hepten belirsiz ve çelişkili oluşu bundandır.

Aslına bakarsanız, toplumun ne olduğunu ivedilikle açığa çıkarmak durumundayız; çünkü bu yapılmadıkça sözkonusu kavramların hiçbiri açık seçik bir içerik kazanamaz. Ancak şu da var ki, ilkin toplumun belirtilerini, toplumun dışavurumu sayılan olayların hangileri olduğunu,

nelerden oluştuğunu açık seçik görmedikçe de toplumun ne olduğu hakkında aydınlık bir görüntüye ulaşmanın yolu yok. İşte bundan ötürü, toplumsal demlenin genel niteliğini belirlemek zorundayız.

Ancak, toplumsalın kendine özgü bir gerçeklik olduğu da belli değil. Yalnızca başka gerçeklerin bir birleşimi ya da sonucu olabilir, tıpkı cisimlerin gerçekte moleküllerin, moleküllerin de atomların birleşiminden başka bir şey olmayışı gibi. Eğer hemen her zaman sanıldığı gibi -ki bunun sonuçları XVIII. yüzyılda büsbütün ağır olmuştur- toplum yalnızca bilinçli bir iradeyle **"birleşerek toplumlaşan"** bireylerin yarattığı bir eserse, dolayısıyla toplum **"ortaklık"**tan başka bir şey değilse, kendine özgü, sahici bir gerçekliği yok demektir, o zaman toplumbilim diye bir şeye de gerek kalmaz. Bireyi incelemek yeterli olacaktır.

Şimdi, herhangi bir şeyin tam anlamıyla ve kesinlikle gerçeklik olup olmadığı sorusunu yanıtlamanın tek yolu, felsefi çözümleme ve yordamın radikal araçlarından yararlanmaktır.

Çünkü yapılması gereken şey, özgün gerçeklikler -yani artık bir başka gerçekliğe indirgenemeyecek gerçeklikler- toplamı içinde, bizim belirsiz bir deyimle **"toplumsal olaylar"** diye adlandırdığımıza karşılık veren bir şey var mı diye araştırmaktır.

Bunu başarabilmek için, bütün diğer gerçekliklerin şu ya da bu biçimde içinde yer aldıkları temel gerçeklikten yola çıkmak durumundayız. O temel gerçeklik bizim, her birimizin yaşantısıdır ve her birimiz, yaşantımızın oluşturduğu o ortamda, toplumsalın başka herşeyden ayrı ve indirgenemez bir şey olarak görünüp görünmediğini çözümlemesi gereken kişileriz.

Yaşantımızın alanında biz -Tanrı denen aşkın sorunu bir yana bırakacak olursak- mineralleri, bitkileri, hayvanları ve öteki insanları buluruz; bunlar birbirine indirgenemezler, dolayısıyla sahici birer gerçekliktirler. Toplumsal, yalnızca insanlara özgü bir nitelik olarak görünür. Aslında hayvan toplumlarından da arı kovanı, karınca ve termit yuvası, sürü- söz edilir ama, işin ayrıntısına girmeksizin, insanın gerçekliğinin hayvan gerçekliğine indirgenememiş olması, en azından şimdilik, toplum sözcüğünü "insan toplumu"ndan ve "hayvan toplumu"ndan söz ettiğimizde eşanlamlı sayamamamız için yeterlidir. Dolayısıyla:

1) Toplumsal, insan eylemlerinden ya da davranışlarından oluşur - insan yaşamının bir olgusudur. Ancak insan yaşamı herkesin kendi yaşantısıdır, bireysel ya da kişisel yaşantıdır ve herkesin olduğu ben'in belli bir ortamda -genelde dünya diye adlandırdığımız şey- varolmak durumunda bulunması, o anda varolduğu güvencesinden yoksun bulunması, o varoluşunu güvence altına alabilmek için hep -maddeten ya da zihinsel olarak- bir şeyler yapar durumda bulunmasıdır. O uğraşların, eylemlerin ya da davranışların tamamı işte bizim yaşamımızdır. Çünkü ancak kendim için ve kendi amaçlarım doğrultusunda yaptığım şey, dar ve ilkel anlamıyla insani sayılabilir; başka bir deyişle, insani olay her zaman için kişisel bir olaydır. Bu demek oluyor ki:

a) bende tam anlamıyla insani olan şeyler, ancak kendi düşündüğüm, istediğim, duyumsadığım ve bedenimle uyguladığım, benim yaratıcı öznesi olduğum şeyler, ya da onunla aynı kapıya çıkan, benim ben olarak başımdan geçenlerdir;

b) dolayısıyla, ancak bir şeyi kendi hesabıma, anlamının bilincine vararak düşündüğümde, düşünüşüm insani olarak nitelenebilir. Yalnızca benim için bir anlamı olduğundan ötürü, yaptığım, yani anladığım şey insanidir,

c)dolayısıyla, her insani edimde, edimin kaynağında bulunan ve bu nedenle ondan sorumlu olan bir özne vardır;

d) bunların sonucu olarak, çevremdeki herşeyle -mineraller, bitkiler, hayvanlar, öbür insanlar- beni doğrudan ilişkiye sokan insani yaşantım, özünde yalnızlıktır. Dişim ağrıdığında canı yanan yalnızca ben olabilirim. Sahiden düşündüğüm -yani salt birilerinden duyup da öylesine yinelemediğim- şeyi yalnız ben ya da yalnızlığımın içinde ben düşünmek durumundayım.

Ama toplumsal olay yalnızlık içinde insani yaşamımızın bir davranışı değildir, öbür insanlarla ilişki içinde bulunduğumuz ölçüde ortaya çıkar. Yani dar ve ilkel anlamda insan yaşamı değildir;

2) Toplumsal olay insan yaşamından değil, insanların birlikte yaşamalarından doğan bir olaydır. Birlikte yaşamak dediğimizde, iki bireysel yaşantı arasındaki ilişki ya da karşılaşmayı anlıyoruz. Örneğin ana-babayla çocuklar, sevgililer, arkadaşlar diye andıklarımız bir biçimde birlikte yaşayan kimselerdir. Ortak yaşamda hep, bir bireyin o niteliğiyle -yani yaratıcı ve kendi etkinliğinden sorumlu, yaptıklarını kendisi için anlam taşıyor diye, o anlamın bilincinde olduğu için yapan bir özne- kendisiyle aynı özelliklere sahip bir başka bireyi etkilemesi sözkonusudur. Belirli bir birey olarak baba, yine belirli ve eşsiz bir birey olan oğluna yönelir. Ancak, ortak yaşam olayları, kendi başlarına ele alındıklarında toplumsal olay sayılmazlar. **"Birliktelik ya da iletişim" diye adlandırılması gereken şeyi oluştururlar: bir bireylerarası ilişkiler dünyasını.**

Ama bambaşka bir dizi olayı ele alalım, selam verme, trafik memurunun belli anlarda karşıdan karşıya geçmemizi engellemesi gibi. O olaylarda insan, eylemi -el vermemiz ya da memurun yolumuzu kesme hareketi- kendi tasarladığı ya da içinden geldiği için, yani sorumluluğunu üstlenerek yapıyor değildir; öteki insana yönelişi de belli bir birey oluşundan ileri geliyor değildir. İnsan o tür eylemleri özgün iradesi olmaksızın, çoğu kez de isteğine aykırı olarak yapar. Hatta -selamda açıkça görüldüğü gibi- yaptığımız şeyi, el vermeyi, anlamayız, bizim için bir anlamı yoktur, bir tanıdığa rastgeldiğimizde yapmamız gereken niçin başka bir şey değil de budur, bilmeyiz. Çünkü o eylemlerin kaynağı biz değiliz; biz onların salt uygulayıcısı oluruz, tıpkı konulan plağı seslendiren gramofon ya da belli mekanik hareketlerini uygulayan robot gibi.

O eylemlerin kaynağındaki asıl özne kimdir peki? Ne kendi icadımız ne de irademizin ürünü olduklarına göre, neden yaparız onları? Bir tanıdığa rastladığımızda el veririz, çünkü öyle yapılır. Polisin karşıya geçmemizi engellemesi aklına öyle estiğinden ya da kendi isteğine uyduğundan değildir, öyle buyruk aldığındandır. Ama o yapılanların kaynağındaki sorumlu özne kimdir? İnsanlar, ötekiler, "herkes", topluluk - yani: belirgin olarak hiç kimse.

İşte bunlar öyle eylemlerdir ki, bir yandan insanidirler, çünkü zihinsel tavırlardan ya da insana özgü davranışlardan oluşmaktadırlar; öte yandan, kişide ya da bireyde oluşmadıkları gibi, kişi ya da birey onları istiyor değildir, sorumluluklarını taşımamaktadır, çoğu zaman onları anlıyor bile değildir.

O olumsuz nitelikleri gösteren, kişilikten yoksun, belirlenmesi olanaksız, hem "herkes" hem "hiç kimse" olan, herkes, topluluk, toplum diye adlandırdığımız bir özne hesabına yaptığımız o eylemler işte bireysel yaşantıya indirgenemeyen, gerçek anlamda toplumsal olaylardır. O

olaylar ortak yaşam çerçevesinde ortaya çıkarlar, yine de salt ortak yaşam olayları değildirler.

Öyle düşünülür diye düşündüğümüz ya da öyle söylenir diye söylediğimiz şeyler; öyle yapılır diye yaptığımız şeyler görenek olarak adlandın lir.

Oluşturucu toplumsal olaylar göreneklerdir.

Görenekler, bireyin, şu ya da bu biçimde, şu ya da bu oranda, başka çaresi olmadığından ötürü benimseyip uyguladığı insani davranış biçimleridir ve birlikte yaşadığı çevresi tarafından ona zorla benimsetilmiştir: "başkaları", "herkes"... toplum tarafından.

Bu derslerde açıklanacak olan toplumbilim öğretisi açısından, en ileri görenek örnekleri istenirse, şu özellikleri taşımaları yeterlidir:

1. Bir toplumsal baskıdan ötürü yerine getirdiğimiz eylemler olmaları. O baskı, bizim, eğer beklenen biçimde davranmayacak olursak çevremizin bize karşı uygulayacağı maddi ya da manevi yaptırımları zihnimizde canlandırmamızla oluşur. Görenekler mekanik olarak benimsetilen şeylerdir.

2. Tam içeriği, yani onları yerine getirirken ne yaptığımız bizim için anlaşılmaz olan eylemlerdir. Görenekler akıldışıdır.

3. Onlarla aynı zamanda birer baskı oluşturan davranış kalıpları biçiminde karşılaşırız; bizim dışımızda oldukları gibi, başka herkesin de dışındadırlar, çünkü tıpkı bizi etkiledikleri gibi, başkalarını da etkilerler. Görenekler bireydışı ya da kişiliksiz gerçekliklerdir.

Durkheim, 1890'larda, 1. ve 2. özellikleri toplumsal olayın oluşturucu nitelikleri olarak sezinlemişti, ama onları açık seçik görmek şöyle dursun, düşünmeye bile girişmedi. Şu kadarını söyleyeyim, 2. özelliği görmemekle kalmadı, tam tersini düşündü, yani, asıl akla uygun olanın varsayımsal ve mistik nitelikli bir "toplumsal bilinç"ten ya da "topluluk ruhu"ndan kaynaklanan bir toplumsal olgu olduğunu. Üstelik toplumsal olgunun göreneklerden ibaret olduğunu ve göreneğin ne olduğunu da fark etmedi. Oysa akıldışılık burada belirleyici özelliktir. O özellik iyi anlaşıldığında, öbür iki özelliğin -birey üstünde baskı oluşturmak ve bireyin üstünde ya da bireydışı olmak- Durkheim'ın algıladıklarıyla ancak deyim olarak örtüştüğü ortaya çıkıyor. Buna karşın, şunu da saygıyla belirtmekte yarar var, toplumsal olayın niteliğini sezinlemede doğruya en çok yaklaşan yine Durkheim olmuştur.

Görenekleri izledikçe robot gibi davranırız, toplumun ya da topluluğun izdüşümünde yaşarız. Ama toplum ya da topluluk ne insani ne de insanüstü bir şeydir, yalnızca salt göreneklerin mekanizmasıyla etkili olur, kimsenin sorumlu ve bilinçli yaratıcı öznesi olmadığı göreneklerin. **"Toplumsal yaşam ya da topluluk yaşantısı"** göreneklerden ibaret olduğuna göre de, insani bir yaşam değildir, doğa ile insan arasında bir şeydir, bir yarı-doğadır ve tıpkı doğa gibi akıldışı, mekanik ve ezicidir. "Topluluk ruhu" diye bir şey yoktur. Toplum, topluluk, koskoca bir ruhsuzluktur, çünkü doğalaşmış, mekanikleşmiş, neredeyse mineralleşmiş insanlıktır. Bu nedenle, toplumun toplumsal "dünya" diye anılması yerindedir. **Gerçekten de insan kendini "insanlık"tan çok, "insanlıkdışı ortam" içinde bulur.**

Buna karşılık, toplum bir düzenek niteliğiyle ele alındığında, dört dörtlük bir insan üretme makinasıdır.

Görenekler birey üstünde başlıca şu üç tür etkiyi yaparlar:

1. Tanımadığımız, dolayısıyla bizim için bildiğimiz belli kimseler olmayan kişilerin davranışlarını öngörmemizi sağlayan davranış kalıplarıdır. Bireylerarası ilişki ancak bireysel olarak tanıdığımız kimselerle, dolayısıyla yakıtı çevremizdekilerle olasıdır. Görenekler bizim tanımadığımız, yabancı kimselerle neredeyse birlikte yaşam sürmemizi sağlarlar.

2. Belli bir dizi edimi -fikirler, kurallar, yordamlar- baskı yoluyla benimseterek, bireyi bulunduğu çağa ayak uydurmaya zorlarlar ve ona, istese de istemese de, geçmişte biriktirilmiş olan mirası aktarırlar. Toplum geçmişi hazineleştirir.

3. Kişinin davranışlarının büyük bir bölümünü otomatikleştirip, yapınası gereken hemen herşeyin programını kendisine hazır olarak sunmakla, onun kişisel, yaratıcı ve gerçekten insani olan yaşamını belli doğrultularda yoğunlaştırabilmesine olanak bırakırlar ki, bireyin başka türlü gerçekleştiremeyeceği bir şeydir bu. Toplum, insanın gelecek karşısında bazı güçlükleri aşarak rahatlamasına, yeni, akla uygun ve daha kusursuz şeyler yaratmasına olanak sağlar.

Kaynak: José Ortega y Gasset, (Okunuşu Hozey Orteyga i Gasset) **“İNSAN VE "HERKES”,** Özgün Adı: **El hombrey la gente**, 1957, İspanyolca'dan Çeviren: Neyire Gül Işık, Birinci Basım: Ekim 1995 İkinci Basım: Kasım 1999, İstanbul

KAYNAKÇA:

CELA CONDE. CAMILO JOSE: "La paradoja del hombre en Ortega". Quaderns de pensament, no. II, 1989, ss. 69-81.

CEREZO GALAN, PEDRO: LA voluntad de aventura, Ariel, Barcelona, 1984.

— "Ortega y la generación de 1914: un proyecto de Ilustración", Revísta de Occidente, no. 156. Mayıs 1994. ss. 5-32.

GRAY, ROCKWELL: José Ortega y Gasset: The Philosopher and the Public, Çoğ. metin, Şikago Ün„ 1976.

— An Imperaıive of Modernity. An Itıtcllectual Biugraphy uf José Ortega y Gasseı, Kaliforniya Ün., 1989.

IŞIK, NEYİRE GÜL: José Ortega y Gasset. Tarihsel Bunalım ve İnsan Seçkisine Sunuş, Metis, İstanbul, 1992, ss. 7-31.

MELOTTI, UMBERTO: "La sociología storica di Ortega". Mondoperario, Haziran 1987, no. 6, ss. 116-8.

RİAZA. MARIA: "El hombre y la gente". Cuadernos Hispanoamericanos, no. 104, Ağustos 1958. ss. 235-8.

CRIARTE. FERNANDO: "Obras inéditas. El hombre y la gente por José Ortega y Gassei", Santiago de Chile, .Şili Ün. yıllığı, yıl CXV, no. 107, 108, 1957, ss. 398-403.

YERRO BELMONTE. MARINO: "Los conceptos de la razón vital y su posibilidad cristiana". Cuadernos Hispanoamericanos, no. 104, Ağustos 1958, ss. 179-196.

Ötekiler ve Ben Üzerine Başka Gözlemler. Ufak Bir Gezinti: ÜÇÜNCÜ KİŞİ BİR KADINSA

Hzl: José Ortega y Gasset

Somut çevremizin bir merkezi –bedenimin bulunduğu "burası" ve "ufuk" dediğimiz bir çizgiyle sınırlanmış, yani görünürdeki herşeyi kapsayan bir kenar kesimi vardır. Horizonte [ufuk] sözcüğü Yunanca ὁρῖξειν dan, yani sınırlamak, bir mekânı kapayan ve belirleyen işaretler koymak sözcüğünden gelmektedir. Bu kavramlar ve adlar önceki derslerimizde söylediklerimden sonra artık alışılmış teknik terimler; sizleri alıştırmayı başardığımı sandığım başka birçoklarını da sayarsak, anlaşmamıza olanak veren ortak bir kavram ve sözcük sermayemiz olmaya başladı; böylelikle aslında daha çetin, daha ince, daha üst düzeyde sorunlara yönelebileceğiz, ama edinmiş bulunduğumuz bu kavramlar sayesinde size artık çok daha kolayca kavranabilir gibi gelecekler. Hazırlık aşamasındaki kavramları hayli nazik, telkari inceliğinde şeyleri öğrenmeye, yani anlamaya olanak veren ince uçlu pensler gibi kullanacağız. Bu demek oluyor ki artık tam anlamıyla felsefe yapmaktayız. Bir bakıma filozofla berber aynı loncanın esnafıdırlar: Her ikisi de kılla uğraşır – ama berberin yaptığı saç kesmektir, filozofunki kılı kırk yarmak.

Ama şimdi ufuk kavramını yineleyişimin nedeni, tümüyle bedensel olan dünyanın herşeyi gibi bu kavramı da–ufuk kavramını yani– bedensel olmayan düzlemde kullanmaya nasıl sürüklendiğimizi göstermek isteyişim. Nasıl daha önce bedensel dünyanın uzamsal bölgeler halinde somut olarak yapılandırılmasına bizim bedensel nitelik taşımayan şeyleri yerleştirdiğimiz hayali ve ideal bir diyagramın karşılık verdiğini belirttiysem, şimdi de diyorum ki, insanın bir konuyu irdelerken, çözümlerken de bir ufku olur; o da tıpkı bedensel ufuk gibi, düşüncemizi izleyerek yer değiştirir, çözümlememiz ilerledikçe, aynı nedenle, yeni şeyler, onlarla ilintili olarak da yeni sorunlar o ufka girer, önümüzde belirirler. Derinine düşünmek sorunların arasında bir rota tutturup gitmektir, gemiciliktir, öyle gidedururken, sorunların çoğunu aydınlatırız. Her sorunun ardından, kıyıları daha çekici, daha esinleyici bir başka sorun görünür gözümüze. Kuşkusuz çaba ister, sebat ister, pruvayı rüzgâra karşı çevirerek altetmek gerekir sorunları, ama yeni kıyılara ulaşmaktan daha büyük bir zevk de yoktur, hatta Camoens'in dediği gibi ***"daha önce hiçbir gemicinin dolaşmadığı denizlerde"*** rota tutturmak bile başlı başına değer. Eğer bana bir dikkat kredisi açacak olursanız, size şimdiden pırıl pırıl doğa görünümlerini müjdeliyor, takımadalar vadediyorum.

Her adım, diyordum, ufkumuzu yeni şeylerle genişletir. Düşünce ufkumuza kocaman bir yeni parça –Öteki!– böyle girdi, öbür insan yani: Düşünün bir! Karşımızda onun bedeninden başka bir şey yok, ama o beden bir tendir ve tenin, öbür cisimlerin bize yolladıklarına benzer belirtiler vermenin ötesinde, bir gizemli gücü vardır: bize bir intus, bir iç dünyası ya da bir mahremiyet belirtir. Bu daha hayvanda bile bir ölçüde kendini duyuruyordu. Bizim için öbür

insan, ya da öteki olacak kişinin bedeni zengin mi zengin bir "anlatımsallık alanı"dır. Yüzü, profili, bütün gövdesi bile göze görünmeyen birinin anlatımlarıdır. Gereksiz hareketleri, gidiş gelişi, eşyaları evirip çevirişi de öyle.

Koşan bir insanın bedenini görünce şöyle düşünürüm: Şu adamın acelesi var ya da bir "cross-country" için idman yapıyor. Birçok mermer mezartaşlarının olduğu bir yerde toprağa bir çukur kazan bir beden görünce şöyle düşünürüm: Şu adam bir mezarcı ve mezar kazıyor. Eğer şairsem oradan yola çıkar, düşgücümü işletirim: Belki de Danimarka soytarısı Yorick içindir mezar; kimbilir, belki de Hamlet çıkagelecektir şimdi, elindeki kafatasını evirip çevirecek, belirsiz, titrek söylevlerine girişecektir.

Daha önce söylediklerimden ziyade -ne gariptir ki- Öteki'nin görünürde hiçbir amaca hizmet etmeyen gereksiz hareketleri anlamlıdır; bize onun hakkında en çok ipucu veren el kol hareketleridir. Öteki insan bize kendini en çok elini kolunu kımıldatışıyla belli eder; insan kendi el kol hareketleri neyse odur dersek pek de haksız olmayız; öyle ki eğer birisi hemen hiç el kol hareketi yapmazsa, o hareketsizlik ya da hareket eksikliği de başlı başına bir harekettir, çünkü ya hareketlerini dizginlemektedir ya da hareketten yana dilsizdir; bu iki şeyin her biri de pek özel iki iç dünyasının, Öteki'nin varlığı açısından iki değişik tarzın belirtisi, habercisi ya da ipucudur. İlk durumda başlamış, açılmaya hazırlanan hareketin bastırıldığını fark ederiz, ayrıca Öteki'nin o filizlenmekte olan hareketi tam bastırıp bastıramadığını da fark ederiz. "Tam bastırılamayan el kol hareketlerinin" Öteki'nin kendine sakladığı şeyleri hakkında ne kadar çok ipucu verdiğini hiç unutmayalım.

Buna karşılık, elini kolunu kıpırdatmayan kişinin durumu da var diyordum, hareketten yana dilsiz olanın. Karşımızda öyle biri olduğunda ifadesiz sayarız, ***"Bize bir şey söylemiyor,"*** deriz. Bireysel durumlar bir yana, topluluk ürünü belli bir el kol hareketi türü ya da tarzı da olduğundan, bazı halklarda. Güneylilerde, pek zengin ve renkli bir anlatımsallığın normal olduğunu, bazılarında, Kuzey halklarında ise neredeyse hepten ifadesizliğin normal olduğunu fark ederiz. Kimbilir kaç kez bir Alman'ın ya da İngiliz'in kocaman, kıpırtısız yanağı karşısında çaresiz kalmışızdır, bir hatırlayın: ürpermeyen, titreşmeyen, çöl gibi bir yanak, bir ruh, yani mahremiyet çölü! Bu olgu ve neden böyle olduğu konusunda, yani neden bazı durumda öylesine anlatını zenginliği, bazılarındaysa anlatım dilsizliği olduğu konusunda gözlemlerimi, hayli zaman önce yazıldıkları halde hâlâ geçerliklerini koruduklarını sandığım şu çalışmalarımda bulabilirsiniz: "Sobre la expresión, fenómeno cósmico" ("Kozmik Olgu Olarak Anlatım Üstüne") ve "Vitalidad, alma, espíritu" ("Yaşamsallık, Ruh, Tin"). {1}

Daha önce bakıştan söz etmekle yetinmek zorunda kaldım: Doğrudan doğruya iç dünyasından gelen, dümdüz bir çizgi üstünde, ok gibi fırlayarak hedefine varan bir edim olduğundan, pek anlamlıdır; ayrıca kirpiklerin üstündeki çukurlukla, tedirgin gözkapaklarıyla, beyazıyla ve irisle gözbebeği denen o harika oyuncularla göz, sahnesi ve kumpanyasıyla başlı başına bir tiyatro değerindendir. Göz kasları -ya da göz çevresi ve gözkapağı kasları,

kaldırıcı kas vb., irisin kas lifleri- akla sığmayacak bir incelikle işlerler. Tüm bunlar, en ufak ayrıntılarla, her bakışı, hatta mahremiyetin bakışın hangi derinliğinden kaynaklandığını bile ayırt etme olanağını sunar. O düzlemde en küçük bakış da vardır, en büyük bakış da; ya da –özellikle kadın erkek ilişkisi sözkonusu olduğunda verdiğim adlarla- bahşedilen bakış ile doygun bakış. Ancak bakışların birbirinden ayrıldığı, dolayısıyla sınıflandırılabileceği ve ölçülebileceği boyutlar pek çoktur; o bakışlar topluluğunun türlerinden yalnızca birkaç örnek vermiş olmak için: bir an süren bakış, ısrarlı bakış, baktığının üstünden kayıp geçen bakış, baktığına çengel gibi takılan bakış, dosdoğru bakış, yan bakış, ki bunun en ileri biçiminin dilimizde bir adı da vardır, iyice yan bakmaya gözünün kuyruğuyla bakmak deriz. Görüş ekseninin yönü yine kaymış olmakla birlikte, alttan alta bakmak da diğer yan bakışlardan ayrılır. O bakış biçimlerinin her biri öbür insanın iç dünyasında neler geçtiğini bize anlatır, çünkü her biri, her bakma edimi belli bir niyetten kaynaklanır; o niyet de bakanda ne denli bilinçliyse, bizim için o denli anlamlıdır. Demek bakışların bir sözlüğü var, ama bakışta olduğu gibi, tek başına sözcük yanıltıcı olabilir; ancak tümce bütünü içinde, yazı ya da konuşma bağlamında yeterince belirginleşir. Büyük psikolog KarL Bühler Anlatım Kuramı başlıklı kitabında, sözler gibi hareketlerin de anlamlarının belirginleşmesi için bağlam gerektiği konusunu çok yerinde gözlemlerle irdeler.

Alttan alta bakmak –eğer yalnızca alttan alta bakmaksa- baktığımızı gizleme isteğini anlatmaz; bu sonuncusu çok tuhaftır ve bakışlarımızın ne denli ele verici, ne denli açık edici olduklarını ortaya koyar; öyle ya, kimi durumda insan maksatlı olarak gizler bakışlarını, böylece bakışını hırsızlık ya da kaçakçılık gibi gizli bir işe dönüştürür. Bu nedenle dilimiz o örtülü bakışa çok etkili bir ad vermiştir: **"kaçamak bakış",** görmek isteyen ama görülmek istemeyen bir bakış. Hırsızlıkların en tatlısı da kaçamak bakışlarla yapılır. Bakın bu bana bir seguidilla'nın {2} sözlerini hatırlattı:

Bakma bana, bakıyorlar çünkü

bakışıyor muyuz diye,
tutmalıyız kendimizi
bize baktıklarında.
Gel, kendimizi tutalım,
ne zaman bakmazlarsa
o zaman bakışalım.

Bunu da kaçamak bakış meselesine eklemiş olalım. Ama çok daha karmaşık bir bakış daha var, bana kalırsa bakışların hepsinden daha karmaşık, belki de bu yüzden en etkileyici, en esinleyici, en tatlı, en büyüleyici. En karmaşık, çünkü hem kaçamak, hem de kaçamaklığa en karşıt bakış, baktığını başka bütün bakışlardan daha fazla belirtmek ve bildirmek isteyen bakış. Büyüleyiciliği kendi kendisiyle zevkli bir çelişkiye giren, kendi kendisine ters düşen bu ikilikten gelir: sözün kısası, gözünün aralığından bakmak ya da Fransızlar'ın çok yerinde bir terimle dedikleri gibi, les yeux en coulisse. Bu, vurduğu fırça darbesinin etkisini denetlemek için tablodan uzaklaşan ressamın bakışıdır. Kaçamaktır, çünkü gözkapakları hemen hemen

dörtte üç oranında kapalı bulunduğundan, bakışlarını gizlemek istiyor gibidir ama tam tersidir, çünkü gözkapaklarının arasında kalan aralığa sıkışan bakış oradan hedefini iyi nişanlamış bir ok gibi fırlar. Sanki uyur gibi görünen, ancak o tatlı gevşeklik örtüsünün altında aslında cin gibi uyanık gözlerdir. Böyle bir bakışı olanın hâzinesi var demektir. Bu insani şeylere, insancıllığa pek duyarlı olan Paris hemen hep les yeux en coulisse, yani gözünün aralığından bakan birilerine boyun eğerek yaşamıştır. Örneğin, büyük Bouıbonlar'ın gözdeleri -Matmazel La Valliere, XIV. Louis'nin Montespan'ı, XV. Louis'nin Pompadour'u- hiçbir zaman halkın hoşuna gitmemişlerken, XV. Louis'nin son metresi halkın sevgilisi olmuştu; tek nedeni de halk sınıflarından çıkmış ilk kral gözdesi olması değildi, Dubarry'nin dünyaya gözünün aralığından bakmasıydı. Biri Paris'e öyle baktı mıydı Paris hipnotize olur ve kendini teslim eder. Aynı şekilde, ben daha yeniyetmeyken, Paris'e ilk gittiğimde, o büyük kent yine öyle gözünün aralığından bakan bir adam olan Lucien Guitry'ye teslim olmuştu.

Ama bu bakışlar dünyasında daha fazla kalmayalım, geçerken yalnızca bir değinmekti niyetim, biraz da şunu örneklemek istiyordum: Öteki insanın varlığından önümüzde hazır ve nazır olan tek şey onun bedenidir; ama o beden, ten olduğundan, bir anlatımsallık alanıdır, pratikte sonsuz sayıda uyan veren bir işaret lambasıdır.

Hangi konuma ulaştığımızı şimdi iyice belirtelim: Mineraller, bitkiler ve hayvanlar arasında, bedeni "insan" dediğim belli biçimde olan bir varlıkla karşılaştığımda, başka bir şeyini görmesem de, gözle göremediğim ve daha genelde, duyularımla algılayamadığını bir şey de o bedenle birlikte bulunur: bir insan yaşamı, dolayısıyla benim olduğuma benzer bir şey, çünkü ben de "insan yaşamı "ndan başka bir şey değilim. O başlı başına bulunamayan bir şeyin bedenle birlikte bulunuşu, hiç kuşkusuz, o etten kemikten bedenin bana bir mahremiyetin bazı özel ipuçlarını vermesinden kaynaklanıyor, "mahremiyet"in anlatımsa! alanı o beden. Şimdi bakın, bir "mahremiyet" ya da yaşam diye adlandırdığım şey benim yerli yerince ve doğrudan tanıdığım tek şeydir; demek istiyorum ki, önümde açık seçik, tartışmasız hazır bulunan tek şeydir, sözkonusu benim yaşamım olduğunda elbette. Bu nedenle, insan biçimindeki bedende bir başka mahremiyetin benimle birlikle bulunmasından söz etmek çok çelişkili ya da, hiç değilse, anlaşılması çok güç bir şey görünüyor. Çünkü, kökeni gereği, benimkinden başka iç dünyası yoktur. Önümüzde Öteki'nin. yani benim gibi bir başkasının, bir başka insanın bulunduğunu söylediğimizde, ne demek isteriz? Söylediğim -ne mineral, ne bitki, ne salt hayvan olan- bu yeni varlığın ben, ego olduğu, ama aynı zamanda öteki, alter olduğu, bir alter ego yani bir öteki ben olduğudur. Bu alter ego kavramı -ben olmayan, tam anlamıyla öteki olan, dolayısıyla bendışı bir ben kavramı tıpkı bir yuvarlak kareye benziyor, çelişkinin ve olanaksızlığın tipik örneği yani. Buna karşın, olayın kendisi kuşku götürmüyor. Oracıkta, önümde, gözüme o da bir ben. bir ego gibi görünen bir başka varlık duruyor işte. İyi de, ben, ego, şimdiye değin bizim için "insan yaşamı”ndan başka anlam almadı, insan yaşamı da, söylediğimiz gibi, lam anlamıyla, temelinde, kökünde, herkesin kendi yaşamından, dolayısıyla benim yaşamımdan başka şey değildir. İçinde

bulunan herşey, yani olduğum insan ve yaşadığım dünya, birazdan göreceğimiz gibi, benim olmak özelliğini içerirler, bana aittirler, benim şeylerindir. Ama işte o benim dünyamda karşıma birlikte bulunma biçiminde de olsa, bir varlık çıkıyor: o da bir "insan yaşamı", dolayısıyla kendisine ait –bana değil– bir yaşamı var ve dolayısıyla, temelde, benim olmayan bir dünyası var. Her gün başımıza gelmekle birlikte, pek büyük ve şaşırtıcı bir olaydır bu. Çelişki müthiştir, salt benim ve yalnızca benim olandan oluşan, o yüzden kökten yalnızlık olan yaşam ufkumda bir başka yalnızlık, bir başka yaşam belirmiştir; dar anlamda benimkiyle iletişimi yoktur, kendi dünyası vardır, benimkine yabancı bir dünya, bir başka dünya.

Yaşamımın dünyası bana benden ayrı gibi görünür, çünkü bir kere bedenime direnir – masa elime direnir; ama kendi bedenim, kendi dünyamın bana en yakın şeyi olmakla birlikte, aslında o da bana direnir, dosdoğru canımın istediğini yapmama izin vermez, başıma ağrılar, hastalıklar, yorgunluklar çıkarır, işte bu nedenle onu kendimden ayrı tutarım; öte yandan sağduyudan yoksun tasarımlarımı, düşlemimin ölçüsüzlüklerini de dizginler; bu yüzden, düşünüldüğünün tersine, beden tinin bekçisidir. Yine de dünyamın bana karşı tüm o direnişleri ve beni yadsıyışları benimdirler, açıkça yaşamımda yer alırlar, yaşamımın öğesidirler. Dolayısıyla dünyamın bendışı olduğunu söylemek yerinde olmaz. Kaldı ki olsa olsa benim bendışı'm olacaktır, dolayısıyla göreceli bir bendışı. Gelgelelim tanımı gereği benim dünyamda yer alan bir insanın bedeninde öyle bir varlık –Öteki– ve öyle bir Dünya, onun dünyası belirip kendini duyurur ki, benim hepten dışındadır, kesinlikle yabancımdır, benimle ve benim olan herşeyle tümden ilgisizdir. Bu durumda dar anlamıyla bir bendışından söz edilebilir. Çünkü salt bendışı olan dünya değildir, benim dışımdaki ego'suyla, benimkiyle iletişimi bulunmayan dünyasıyla öteki insandır. Kesin terimlerle konuşursak, o ötekinin dünyası benim için erişilmez, ulaşılmazdır. İçine giremem, çünkü doğrudan doğruya girme olanağım yoktur, çünkü ben başkasının ben'inde kendimi ortaya koyamam. Ondan kuşkulanabilirim ve benim için açık seçik olan, ilk kendi dünyamda rastladığım bu kuşku, öteki ve onun dünyasının benim için oluşturduğu o gerçek ve dar anlamda bendışı'nın, benim için birlikte bulunur durumda olmasını sağlar. Muazzam çelişki budur işte: Benim dünyamda, başkalarının varlığıyla birlikte, tanımları gereği benimkine yabancı dünyalar belirir; yani yabancı olduklarından, karşıma çıkamayacak biçimde çıkarlar karşıma, ulaşılmazlıklarına ulaşabilirim ancak, özleri gereği örtülü olarak belli ederler kendilerini.

Aslında hep benim yaşamım olan insan yaşamında Öteki İnsan'ın benimle birlikte bulunan varlığı bu yüzden eşsiz bir önem taşır. Çünkü gördüğüm, dokunduğum taşın benden ya da ağaçtan vb. başka bir şey oluşu gibi hafif anlamda "başka" değildir o; tersine. Öteki İnsan ufkumda belirdiğinde, tüm yaşamımdan, tüm evrenimden farklı bir şey belirmiş olur, dolayısıyla kökten farklı, erişilmez, ulaşılmaz bir şey; ama yine de mevcuttur, gördüğüm ve dokunduğum taş gibi mevcuttur. Sakın bana kıyaslamanın yanlış olduğunu söylemeyin: Taşın benim için varlığı onu gördüğümden, dokunduğumdandır; ulaşılmaz olan ise, adından da anlaşıldığı gibi, göremediğim, dokunamadığım, hep dışarıda, örtülü, erişebildiğim herşeyin

ötesinde olan bir şeydir demeyin. Mesele de bu zaten: Ben ulaşılmaz olan şeye Öteki İnsan sayesinde ulaşabildiğimi söylemiyorum ki; tersine, onun sayesinde ulaşılmazı o niteliğiyle keşfediyorum, ulaşılmazlığı içinde yani, tıpkı elmayla birlikte görmediğim yansının da bana verilmesi gibi – onu görmem, ama benim için orada vardır o.

Öteki İnsanın karşımızda belirişine ilişkin sorunu ilk kez temellendiren –dikkat buyrulsun, yalnızca "temellendiren" diyorum– Husserl oldu; yaşamında yayımlanan son yapılı, 1931 'de basılan Descartesçı Düşüncelerde.

Husserl yapıtında şöyle der: "İşte benim kendi yönelmiş"liğimde –(bu terim bizim şimdiki amaçlarımız açısından "kökten gerçeklik olarak yaşamım" ile aynı anlama geliyor)–, kendi yönelmişliğimde bir ben, bir ego oluşuyor ki –(bizim terimlerimizle 'beliriyor')– 'ben kendim'den farklı, sanki benim kendi 'ego'ma 'yansır' gibi. Ama sorun şu ki o ikinci ego, yalnızca orada duruyor değil, yerli yerince konuşursak, bana 'kişi olarak' sunuluyor (bizim sözlüğümüzde 'benim önümde hazır bulunuyor') da değil; 'alter ego' olarak oluşuyor ve o alter ego anlatımının kendi anlarından biri olarak gösterdiği egosu kendi öz varlığımla 'ben kendim'im. Oluşumsa] anlamıyla 'öteki' benim kendime gönderiyor, 'öteki' benim kendimin bir yansıması, oysa sözcüklerin hakkını vererek konuşacak olursak, bir yansıma değil: benim benzerim ve terimin alışılmış anlamıyla benzer biri de değil".{3} Bakın Husserl nasıl bir zorunluluk duyuyor–Öteki'nin en basit ve ilkel özelliğiyle ne olduğunu bildirmek için, dolayısıyla şu falan ya da filan belli bir Ötekini değil de, genel ve soyut olarak Öteki'ni anlatmak için, nasıl sürekli çelişkilere başvurmak zorunluluğunu duyuyor: Öteki bir ben olduğuna göre ben'dir; ama ben olmayan bir ben, dolayısıyla, benim iyi bilinen benliğimden başka bir şey, tabii benim kendimden de. Bu durum karşısında, öteki denen tuhaf gerçekliği anlatma çabasıyla, "ben" değil ama, evet, benim ben'ime benzer bir şey diyor – ama aslında benzer de sayılmaz, çünkü sonuçta benimle, dolayısıyla "ben" ile eş birçok bileşeni var. Sonra şöyle sürdürüyor: **"Ego'yu, 'ben'i somut ve belirgin varlığıyla iyice sınırlamakla işe başlarsam –(ego'nun yerine benim yaşamımı koyalım)– ve o ego'nun –(ekliyorum, o benim yaşamımın)– ve eklentilerinin içeriği bütüncül bir bakışla kucaklanacak olursa... şu soruyu sormadan edemeyiz: Nasıl oluyor da benim ego'm, benim yaşamım, tam olarak neyse o çerçevede, bir şekilde kendi içinde 'Öteki'nin, kendisine, benim yaşamıma ya da benim ego'ma kesinlikle yabancı olarak ortaya çıkmasını oluşturuyor ya da sağlıyor; yani nasıl oluyor da ona bir gerçeklik anlamı verebiliyor, öyle bir gerçeklik ki onu aslında içinde ortaya çıktığı 'ben kendim'in, yaşamımın içeriğinin dışına taşıyor?"**{4}

Benim "Öteki'nin belirmesi" diye adlandırdığım, salt psikolojik düzlemde kalmayan, kökten nitelikli sorunu ilk belirleyen Husserl oldu. Ancak benim kanımca, sorunu irdeleyişinde, her ne kadar hayranlık verici bulgulara bol bol rastlanıyorsa da, Husserl, temellendirmesindeki denli başarılı olamadı. Husserl'in düşüncesi, ikinci yansını ayıran zaman çizgisini birkaç gün sonra aşacağımız yüzyılımızın bu ilk yansında en geniş etkiyi yapan düşünce oldu, ama onun Öteki kuramının burada bir eleştirel incelemesini yapmaya kalkışmamın anlamı yok. Kendi öğretimi sunmak için Husserl'inkinin derinine

eleştirisini yapmanın bir yararı olmaz, bunun da nedeni basit: Husserl'in temel ilkeleri onu ötekinin hangi araçlarla belirdiğini açıklamaya zorluyor, oysa biz kökten gerçeklik olarak yaşamdan yola çıktığımızdan, Öteki İnsan'ın hangi düzenekler sayesinde karşımızda belirdiğini açıklamamıza gerek yok, yalnızca nasıl belirdiğini açıklıyoruz, orada durduğunu ve nasıl orada durduğunu belirtiyoruz. Husserl'in o kuramının yalnızca bir noktasını -başlangıç noktasını- çürütmek zorundayım, çünkü belki de Husserl'in tüm kılı kırk yaran özenli yapıtında "ben ağır ilerlerim, adım adım" derdi bana- böylesine ağır bir yanlışla karşılaşmamışımdır; oysa başka bir tarzda yazan Dilthey bir yana, tüm felsefe tarihinde Husserl'inki kadar titiz bir yapıt yoktur, ama bu noktada bir dikkatsizlik görülüyor. O da şu: Husserl'e göre, öteki insan bedeni kendi içinde örtülü kalan, ama birlikte bulunma biçiminde sunulan bir mahremiyetin belirtilerini verdiği için görünür bana, tıpkı kentin şimdi hepimizin çevresinde başka şeylerle birlikte bulunduğu gibi. Ne var ki mahremiyet kent gibi değildir, yani bulunduğum yerden dışarı çıkınca göremem onu, doğası gereği gizlidir; salt birlikte bulunmak için bile bir bedene gereksinimi vardır. O zaman nasıl olur da, bir insan bedeni gördüm diye karşımda benimki gibi bir iç dünyası, benimki gibi, benim aynım demiyorum ama hiç değilse bana benzer bir ben bulunduğunu sanabilirim? Husserl'in yanıtı şöyle: bir benzeşimsel aktarım ya da yansıtma yoluyla. Benzeşim ancak dön terim ikişer ikişer birbirlerine karşılık verdiklerinde vardır; örneğin Juan Pedro'dan dağda bir av alanı satın almıştır, Luis de Federico'dan bir ev satın almıştır; yani Juan ile Luis eş değil ama benzer bir iş yapmışlardır: yani birinden bir şey satın alınışlardır. Her benzeşimde bir ortak terim bulunması zorunludur.

Bizim durumumuzda, Husserl'e göre benzeşimsel aktarma şudur: Eğer benim bedenim bedense -ten, çünkü ben onun içindeyim- Ötekinin bedeninde de bir öteki ben, bir alter ego bulunmalıdır. Bu benzeşimin temeli, ortak terimi, benzerlik anlamında ortak terimi, benim bedenimle ötekininki olmalı. Gerçekten de Husserl'in fikri şu: Bedenim dünyada bana en yakın olan şeydir, o kadar yakındır ki bir bakıma benimle karışır, çünkü ben onun bulunduğu yerde bulunurum, yani burada, [Latince] hic. Ama ben yerimi değiştirebilirim, böylece burası'nın yerini de değiştirebilirim, böylelikle bedenimi buraya, hic'e kıyasla bir orası, yani illic olan yere taşıyabilirim. Öyleyse, benim burada'mdan gözüme orada, illic, benimki gibi bir beden görünür, benimkinden tek farkı buraya olan uzaklığının ona verdiği görünümdür; dolayısıyla, orada duruyor olmasıdır. Ama o ayrılık o ötekinin bedeniyle benimkini farklı kılmaz, çünkü ben yer değiştirdiğimden, ya da şimdi orası, illic olan o yere gidebileceğimden, oradan -illine- buradaki bedenin bazı değişkelerle görüldüğünü bilirim. Eğer ben gerçekte aynı zamanda hem burada hem orada bulunabilseydim, orada bedenimi tıpkı ötekinin bedenini gördüğüm gibi görürdüm.

Ötekinin bedeninin daha ilk başlangıçta benim önüme çıkarılış biçimi -hep nesnelerin ilk ortaya çıkış biçimlerinden söz ediyoruz- böyle betimlendiğinde, ötekinin bedeninin karşımda belirişinin bu betimlemesinde, iki yanılgı var: biri pek kocaman bir yanılgı, ötekinin de aslında ondan kalır yanı yok ama, kabullenmesek bile hiç değilse özür bulabiliriz.

Büyük yanılgı benim bedenimle ötekininki arasındaki farkın yalnızca bir perspektif ayrılığı, burada görülenle buradan —hinc— bakılınca orada -illic- görülen arasındaki fark olduğunu varsaymaktır. İşin gerçeği şu ki, "benim bedenim" diye adlandırdığım şey ötekinin bedenine pek az benzer. Nedeni de şu: Bedenimin benim olması yalnızca bana en yakın olduğundan, hatta onunla kaynaştığımdan, yani onunla burada iç içe olduğumdan ötürü değildir. Bu yalnızca uzamsal bir neden olurdu. Bedenim benimdir, çünkü öbür şeylerle ilişkiye girebilmek için yararlandığım en dolaysız aracımdır: yani öbür şeyleri görmek, işitmek için, onlara yaklaşmak ya da onlardan kaçmak için, onları evirip çevirebilmek vb. için.

Güvendiğim evrensel araç ya da organdır, bu nedenle bredenim benim için dört dörtlük organik bedendir. Bedenim olmasa yaşayamazdım; bedenimin dünyada "yararlı oluşu" benim için en vazgeçilmez şey olduğundan, sözcüğün en kesin ve ileri anlamıyla benim malimdir. Husserl tüm bunları eksiksiz görüyor. Ama gördüğü içindir ki "benim olan beden" kavramını, ötekinin benim için, ancak kendi bedenim sayesinde, onu bedenimle görmem, ellemem, işitmem, bana direnç göstermesi, vb. sayesinde varolan bedeniyle özdeşleştirmesi insanı şaşırtıyor.{5}

İkisinin hemen tümüyle birbirinden ayrı olduğunun kanıtı, bedenimden aldığım uyarıların doğrudan doğruya onun bana verdiği, onda beliren acılar ve zevkler, içsel gerilim duygusu ya da kasların gevşemesi, vb. olmasıdır. Sözün kısası, kendi bedenimi algılamanın başlıca yolu bedenimin içinden geçer, o benim de "içim"dir, beden-içidir; oysa başkasının bedeninden yalnızca dışsallığını, dış biçimini, dışarısı'nı algılarım. Evet, ellerimi, kollarımın bir kısmını, bedensel varlığımın başka bazı parçalarını görürüm; bir elimle öbür elime ya da kalçama dokunurum. Ancak kendi bedenimin dışarıdan algılayabildiğim kadarıyla ötekinin algılayabildiğim şeylerini yerli yerince karşılaştıracak olursak, bilançonun iki yanı çok farklı çıkar. Ötekinin bedeni benim için yine dışsallıklarıyla varolan bazı hayvanlarınkine neredeyse daha çok benzer. Bakınca kendimizi, tıpkı başkasının bedenini gördüğümüz gibi, dışarıdan gördüğümüz aynalar da var dünyada diyeceksiniz. Bir kere ilkel insanın aynası yoktu ama, Öteki İnsan onun için de tıpkı bizim için olduğu gibi vardı. Belki kendisini görebildiği dingin ırmaklar, durgun göller, su birikintileri vardı, diyeceksiniz. Ama bugün ilkel toplulukların yaşadıkları birçok yerlerde ırmaklar, göller, hatta pek az yağmur yağdığından su birikintileri bile bulunmadığı bir yana, elbette ki, Öteki, onlar için daha çocukluktan, yani kendi kalıbının yansımasını seyre dalmadan önce vardı. Üstelik vahşi diye adlandırılan toplulukların keşfinin ve boyunduruk altına alınmasının kurşun marifetiyle olduğu kadar ayna marifetiyle gerçekleştirildiği de bilinen şeydir. Bir ilkel insanı ayna kadar mutlu eden başka armağan yoktu, çünkü ayna onun için gözlerinin önünde bir insan imgesi yaratan tılsımlı bir nesneydi, ama ilkel insan gördüğü o adamda hiç de kendisini tanımıyordu. O ilkellerin çoğu kendi kendisini hiç görmemişti, bu nedenle, gördüğü zaman da tanımıyordu. Aslında aynada tam olarak gördüğü... başka bir adamdı. Narsis mitosunu iyi anlayabilmek için buradan yola çıkmak gerekir: O mitos başlangıçta yalnızca su kaynağına yansıyan kendi güzelliğini seyretmeye meraklı bir delikanlıdan ibaret olamazdı; bir tek insanın -Narsis olan benin- bulunduğu yerde beklenmedik bir tılsımla başka bir insanın daha belirmesi olayıydı aslında. Başlangıçtaki Narsis'in gördüğü kendisi değildi, ormanın tılsımlı yalnızlığında onunla birlikte yaşayan ve pınara eğilen bir başkasıydı.

Ama Öteki'nin bedenine kendiminkini aktardığımı, bu sayede onda kendiminkine benzer bir iç dünyası duyumsadığımı varsaymanın yanlış olduğu derhal göze çarpıyor: Öteki ben'in bana bildirdiği ve açıkladığı şeyin, yani alter ego'nun, bedenin kalıbından çok el kol hareketlerinde bulunduğunu fark etmek yeterli. Ağlama, öfke, hüzün gibi ifadeleri ilkin kendimde değil, ötekinde keşfetmişimdir ve ondan sonra benim için içsel durum acı, kızgınlık, üzüntü- anlamı almışlardır. Eğer aynada kendimi ağlar, sinirli, üzüntülü görmek istersem, bunlara karşılık veren yüz ifadem kasılıp kalır ya da en hafifi çarpılır, sahteleşir.

Öteki İnsan'ın belirmesi için benim, bedenimi, hayalimde onun bedeninin olduğu yere koymam esasen kötü bir başlangıçtır; öyle ya, kimi zaman da karşıma çıkan Öteki bir adam, yani bir erkek anlamında İnsan olmaz, kadın anlamında İnsan olur, yani Öteki bir kadındır. Ayrılık da başkasının bedeninin daha ufukta belirmesiyle başlar, çünkü o beden kendi cinselliğiyle yüklüdür, ya erkek ya da kadın bedenidir.

Önümüzdeki bedenin çift cinsiyetti olması durumu da vardır, o zaman da bilindiği gibi, özel bir yanılgı içinde yaşarım.

Kadının ufukta belirmesi Öteki'nin belirmesinin özel bir şeklidir ve Husserl'inki gibi, Öteki'nin o niteliğiyle bulunuşunu kendi benliğimizi onun bedenine yansıtmamızla açıklayan her türlü kuramın yetersizliğinin de kanıtıdır. Alter ego deyiminin yalnızca çelişkili değil, aynı zamanda çatışkılı, o nedenle de uyarsız olduğunu daha önce belirtmiştim. Doğrusunu isterseniz, ego yalnızca benim; onu başkasıyla ilişkili kullanmak istiyorsam anlamını değiştirmek zorundayım. Alter ego benzeşimsel olarak anlaşılmayı gerektiriyor: Öteki'nin öyle bir şey var ki, benim için ego neyse, o da kendisi için o. Biri benim, öteki benzeşimsel olan iki ego arasında ortak, yalnız bazı soyut bileşenler var, onlar da soyut olduklarından, gerçekdışılar. Gerçek olan yalnızca somut olandır. O ortak bileşenler arasında bir tanesi var ki, şimdilik incelememiz açısından en önemlisi: ötekinin bana yanıl verme, bana karşılık olma yeteneği. Ne var ki karşımda beliren kadın olduğunda, benim ego'mla onunki arasındaki benzeşmezlik özellikle göze çarpar, çünkü onun yanıtı soyut bir ego'nun yanıtı değildir; soyut ego yanıt vermez, çünkü bir soyutlamadır. Zaten onun yanıtı başlı başına, dosdoğru kadıncadır, ben de onu öyle algılarım. Demek Husserl'in varsayımının geçersizliği açıkça ortaya çıkıyor: Benim çaresiz erkekçe olan egomun bir kadının bedenine yansıtılması olsa olsa erkeksi bir kadın gibi sınırda kalan bir durum ortaya çıkarabilir, ama benden tümüyle değişik olan kadın denen insani varlığın harika keşfini açıklamaya yaramaz.

Denebilir ki -ve öyle denmesi yalnızca kuramsal düzlemde değil, uygulanımsal, siyasal düzlemde de ("süfrajetler", erkekle kadının yasalar karşısında eşitliği, vb.) birçok yanılgıyı birlikte getirmiştir- madem kadın bir insani varlıktır, "benden tümüyle farklı" sayılmaz. Ancak bu yanılgı çok daha geniş bir başka yanılgıdan kaynaklanıyor; onun da nedeni soyutla somut arasındaki ilişki üstüne doğru bir kavramın henüz yeterince yaygınlaşmış olmayışı. Bir nesnenin bileşenlerinden birini, örneğin rengini yalıtabiliriz. Dikkatimizi nesnenin bir bileşeninde yoğunlaştırarak onu zihnimizde ayrılmaz biçimde birlikte varolduğu öbür bileşenlerden kopardığımız bu yalıtma işlemi "soyutlama" dediğimiz şeydir. Ne var ki onu öyle öbürlerinden soyutlamakla gerçekliğini ondan çekip alınış oluruz; yalnızca yalıtılmış olarak varolmadığı, varolamayacağı gibi -üstünde yayılacağı belli biçimde ve boyutta bir yüzey olmazsa renk de yoktur- doğrudan doğruya renk olarak içeriği de o yüzeyin biçimine ve boyutuna göre farklıdır. Bu da demektir ki daha başka birtakım bileşenler onun üstünde işleyerek ona somut özelliğini vermektedirler. Bu bağlamda, kadının bana karşılık verme yeteneği var diye bana benzer bir varlık olduğunu ileri sürmek hiçbir somut anlam taşımıyor, çünkü o sözlerle kadının yanıtının içeriğini, yanıtlayış tarzını bir yana bırakmış, dışlamış oluyorum.

Gençliğimde bir tarihte büyük bir transatlantikle Buenos Aires'ten İspanya'ya dönüyordum. Yol arkadaşlarımın arasında birkaç genç ve pek güzel Kuzey Amerikalı hanım bulunuyordu. Onlarla ahbaplığım yakınlığın yakınına bile varmadı gerçi, ne var ki her biriyle bir erkeğin kadınlık özelliklerinin olgun çağında bulunan bir kadınla konuştuğu biçimde konuştuğum apaçıktı. İçlerinden biri kendi Kuzey Amerikalı konumunda o tutumumdan alındı. Lincoln İç Savaşı benim gibi bir İspanyol delikanlısı onu kadın yerine koyma cüretini gösterebilsin diye kazanmamıştı herhalde. O zamanlar Kuzey Amerikalı kadınlar "kadın olmak"tan üstün bir şey olabileceğini sanacak kadar alçakgönüllüydüler. Sonunda kadın bana şöyle dedi: "Sizden benimle bir insanla konuşur gibi konuşmanızı bekliyorum." Ben de şu yanıtı vermekten kendimi alamadım: "Hanımefendi, ben sizin 'insan' dediğiniz o varlığı tanımıyorum. Tanıdıklarım yalnız erkeklerle kadınlar. Erkek değil de kadın -hem de enfes bir kadın- olmanız benim

için talihin bir lütfü, onun için durumun gerektirdiği gibi davranıyorum işte." O canım yaratığı bir college'da çağın akılcı eğitimine maruz bırakmışlardı herhalde; akılcılık öyle bir zihinsel sofuluk biçimidir ki, bir gerçekliği irdelediğinde onu elden geldiğince az hesaba katmaya özen gösterir. Bu durumda da "insan olmak" soyutlamasına ilişkin bir varsayım oluşturmuştu. Türün -ki tür somut ve gerçek olandır- cinsi özenle işleyerek onu özgülleştirdiğini hiç gözardı etmemek gerekirdi.

Kadın bedeninin biçiminin erkek bedenininkinden hayli farklı olması, kadını bedende bulmamız için yeterli bir neden değildir. Dahası var: O biçim farklılıkları sık sık bizi onun mahrem benliğini yanlış yorumlamaya sürükler. Buna karşılık, bedeninin bizimkinden en az farklı olan herhangi bir parçası bile bize onun kadınsılığını -daha önce irdelediğimiz birlikte bulunmak biçiminde- belli etmeye yeter. Erkek cinsinden olan Öteki'nin ufkumuzda belirmesinden daha fazla olmasa bile, sonuçta yine şaşırtıcı bir olay bu.

Buna göre, erkeğinkinden derin bir ayrılık sergileyen ve "kadınca" diye adlandırdığımız, bize tuhaf gelen insanlık biçiminin varlığını belirten şeyler, sonradan kadına özel diye niteleyeceğimiz bedensel öğeler değildir, hatta bunun tersi doğrudur dersek gerçeğe daha çok yaklaşmış oluruz: Bize göre Kadın olan o varlığın beden parçalarının her biri, onun mahremiyetini de kendileriyle birlikte bize sunar, sezdirirler ve o içsel kadınlık bir kez sezildi mi, bedenin dışına taşar, kadınlaştırır bedeni. Çelişkili, ama bana yadsınamaz gibi gelen bir uyarıda bulunacağım: Kadın bedeni bize "kadın ruhu"nun ipuçlarını veriyor değildir, tersine, kadının "ruhu" bize onun bedenini kadınsı gösteri yordur.

Şöyle bir soru akla geliyor: Kadın karşımıza çıktığında ilk sezdiğimiz, bizim için onun temel kadınlığını oluşturan, -ancak başka özelliklerle birlikte bulunabildikleri halde- onun bedenini kadınlıkla doldurarak bir kadın bedenine dönüştüren, bizde çelişkili bir izlenim uyandıran özellikler hangileridir acaba? Burada hepsini betimleyecek kadar yerim yok, üç tanesini belirtsem yeter:

1. Bir kadını gördüğümüz anda, mahrem insanlığının öz niteliği, bizim erkek varlığımızın ve diğer erkeklerinkinin tersine, belirsizlik olan bir varlıkla yüz yüze bulunduğumuz izlenimine kapılırız. Bu sözcükten anlamaya alışık olduğumuz kötüleyici yanı bir yana bırakınız. Belirsizlik kadının bir kuşum değildir, nasıl ki kanatsız olmak da erkeğin kuşum değilse. O kadar bile değil: Erkeğin akbaba ya da melek gibi kanatlı olmasını istemenin bir anlamı olabilir, ama kadının "özü gereği" belirsiz olmaktan çıkmasını dilemenin anlamı yoktur. Bu, kadının varlığının belirsizliğinden ötürü erkeğe verdiği zevki yok etmek demek olur. Buna karşılık erkeğin varlığı berraklıklar üstünedir. Onda herşey açık seçik olup biter. "Öznel berraklık" elbette; somut, dünya ve hemcinsleri hakkında nesnel berraklık değil. Belki düşündüğü herşey düpedüz saçmalıktır, ama o, kendi içinde kendini berrak görür. Bu nedenle, erkeğin iç dünyasında herşeyin çizgileri sert ve kesindir, böylelikle kaskatı kenarlarla dolu bir varlık olur çıkar. ***Kadınsa sonu gelmez bir alacakaranlıkta yaşar; istiyor mu istemiyor mu, yapacak mı yapmayacak mı, pişman mı değil mi bir türlü bilemez.*** Kadının

içinde ne öğleüstü vardır ne geceyarısı: o bir alacakaranlık varlığıdır. ***Bu yüzden yapısı gereği sırlıdır. Duyduğunu ve kendisine olanı açıkça bildirmediğinden değil; normalde ne duyduğunu, kendisine ne olduğunu söyleyemez de ondan. Kendisi için de bir sırdır. Bu, kadına, "ruh" undaki kalıpların yumuşaklığını verir ki, bizim için tipik kadınsı olan yanıdır bu. Erkeğin sert kenarlarına karşılık, kadının iç dünyasında yalnızca nazik kıvrımlar vardır sanki. Bulutlar gibi, karışıklığın biçimleri de yuvarlaktır. Buna bir karşılık olarak, kadının bedeninde ten hep incecik kıvamlara yönelir,*** İtalyanların morbidezza (yumuşaklık) dedikleri şeydir bu. Victor Hugo'nun Hernani'sinde Madam Sol sonsuz, büyüleyici kadınsılıkta bir tümce söyler: "Hernani, toi qui sais tout!" ["Hemani, sen ki herşeyi bilirsin!"] Madam Sol burada "bilmek"le bilgiyi kastetmez, kendi kadınsı karışıklığından Hemani'nin erkeksi berraklığına bir üst yargı olarak sığınmaktadır.

2. Çünkü, gerçeklen de, kadın bedeninde keşfettiğimiz ve "kadın" diye adlandıracağımız o mahremiyet, bize erkeğinkinden aşağı düzeyde bir insanlık biçimi gibi görünür. Kadın belirdiğinde, ortaya çıkan ikinci temel özellik budur. Her ne kadar giderek zayıflıyorsa da, "eşitlik" mitosunun zorbalığından el aman dediğimiz, her yanda herşeyin eşit olduğunda daha iyi olacağını sanma illetiyle karşılaştığımız böyle bir çağda az önce söylediğim şey çoğu kişiyi kızdıracaktır. Ama öfke keskin görüş garantisi vermez. ***Kadın'ın karşısında biz erkekler hemen insanlığın bulunduğu düzeyde, bizimkinden biraz aşağıda bir yaşam basamağında yer alan bir varlıkla karşı karşıya olduğumuz sezisine kapılırız. Bu çifte koşulu sergileyen başka hiçbir varlık yoktur: insan olmak ama erkekten daha az olmak. İnsanlığın erkek kesimi için kadın denen eşsiz tatlılık işte bu ikilikten kaynaklanır.*** Az önce belirttiğim eşitlikçilik illeti son zamanlarda -insan yazgısının temel olaylarından biri olan- cinsel ikilik olayının önemini azaltmaya kalkışmamıza yol açtı. **Yazı illetinin başkenti Paris'in saygıdeğer yazarı Simone de Beauvoir Le deuxième sexe (İkinci Cins) konulu kalın bir kitap yazmış.** Bu hanım, kadının oluşumsal olarak erkeğe bağlı sayılmasını -bu arada kendisinin de öyle sayılmasını- dolayısıyla kadının varlığının, onun görüşünce, erkeğin varlığı gibi, kendinde odaklanmayışını dayanılmaz buluyor. **Bayan Beauvoir'a bakılırsa "başkasına bağlı olarak" varolmak kişi kavramıyla bağdaşmazmış, çünkü kişi kavramı "kendi kendine karşı özgürlük 'ten kaynaklanırmış.** Gelgelelim özgür olmakla başka bir insan varlığına bağlı olmanın arasında neden uzlaşmazlık olduğu açık seçik görülmüyor. Herşey bir yana, insanın erkek cinsinin oluşumunda kadına bağımlı öğelerin sayısı da hiç azımsanacak gibi değildir. Ne var ki o, yani erkek, özellikle uğraşına bağlı olarak oluşur. Meslek sahibi olmak belki de erkeğin en erkeksi özelliğidir, öyle ki "işi gücü olmamak", bir mesleği bulunmamak erkekte bir kadınlaşma belirtisi gibi görülür. Bayan Beauvoir'ın sayfadan yana pek zengin kitabı bizde yazarının -iyi ki- olmadık şeyleri birbirine karıştırdığı, böylece kitabında kendi kadınlığının gerçekliğini kanıtlayan bir karışıklık sergilediği izlenimini uyandırıyor. Buna karşılık, yazısından anlaşıldığı üzere, bir kadının "varoluşunu" erkek kaygısına bağlamayıp, "ikinci cins" üstüne bir kitap yazmakla uğraşırsa kişiliğini kazanacağını sanması ise bize basit bir karışıklıktan ileri bir şeymiş gibi geliyor.

Cinslerin ikiliğinin sonucunda, erkekler de kadınlar da birbirlerine karşılıklı bağımlılık içinde oluşmuş bulunmaktadırlar; o kadar ki, iki tarafta da öteki cinse bağımlı yaşamadaki eksiklik, her durumda açıklama ve özür gerektiren bir şeydir. Her iki tarafta da oluşumsal olmakla birlikte, öteki cinse o bağımlılığın kadında üst düzeyde olması, erkekteyse başka bağımlılıkların aracılığında bulunması başka bir şeydir. Çeşitli örnekleri sıralarsak karşımıza çıkacak tüm farklılıklar ve çekincelere karşın, kadının yazgısının "erkeğin varlığını hesaba katarak varolmak" olduğu söylenebilir. Ne var ki bu formül hiçbir biçimde onun özgürlüğünü aşındırmıyor. İnsan denen varlığın özgürlüğü yazgısının önünde ve karşısındadır. Yazgısını üstlenebilir de karşı da koyabilir, yazgısıyla özdeşleşebilir de, özdeşleşmeyebilir de, ki bu da aynı kapıya çıkar zaten. Yazgımız yalnız olageldiğimiz ve ulaştığımız şey değildir, yalnız geçmiş değildir; o geçmişten gelerek gelecekten yana açılır. O geriye dönük kadercilik -artık neysek o olduğumuz- geleceğimizi köleleştirmez, henüz olmadığımız şeyi kaçınılmaz biçimde önceden belirlemez. Gelecekteki varlığımız özgürlüğümüzden ileri gelir, o da hep kendi içinden fışkıran kesintisiz bir pınardır. Ama özgürlük içlerinden birini seçmek zorunda olduğumuz davranış tasarımları gerektirir ve tasarımlar ancak geçmişi -bizim ve başkalarının geçmişini bize yeni birleşimler esinleyecek bir gereç gibi kullanmakla oluşturulabilir. Demek ki geçmiş -yazgımız- üstümüzde baskıcı ve mekanik bir etki yapmıyor, daha çok esinlerimizin değerlendirileceği bir ipucu oluyor. Kaçınılmaz biçimde geçmişin çerçevesinde tutsak kalıyor değiliz, tersine, geçmiş bizi her an gelecek varlığımızı özgürce yaratmaya itiyor. Bu açıdan eskilerin şu formülü tam yerindedir: Fala ducunt, no trahunt yani Kader yönetir ama sürüklemez. Çünkü özgürlüğümüzün çapı ne denli geniş olursa olsun, bir sının vardır; geçmişle sürekliliği korumaktan başka çaremiz yoktur. Geçmişle sürekliliğin kaçınılmazlığı en açık seçik biçimde, ancak hazırlayıp üstlendiğimiz tasanın, bir geçmişin kökten yadsınması olduğunda ortaya dökülür. O zaman geçmişin bizi şevklendirmek için kullandığı yollardan birinin, kendi yapmış olduğunun tersini yapmaya özendirmesi olduğu görülür. Bu, Hegel'den beri "diyalektik hareket diye adlandırılan şey; burada her yeni adım bir öncekinin mekanik yadsınmasıdır. Hiç kuşku yok bu diyalektik esinleme insan yaşamının en aptalca kalıbıdır, ona uyduğumuzda fiziksel sayılabilecek bir otomatizme en fazla yaklaşmış oluruz. Bu davranışın örneği bugün "güncel sanat" denen sanat biçimidir: Esin ilkesi, sanatla şimdiye değin ne yapılmışsa en basitinden, onun tam tersini yapmaktır; böylelikle sanat diye bize özünde "sanat-olmayan" bir şeyi önermektedir.

Geçmiş ve gelecek, yazgı ve özgürlük üstüne tüm bu "felsefi" eklenti, günümüzde kimi filozofların kadını "gelecekteki varlığım" tasarlamaya çağırmalarına karşı çıkıyor: istedikleri onun bugüne değin olmuş olduğu şeyden, yani kadın olmaktan vaz geçmesi, hepsi de özgürlük ve kişilik fikri adına. **Şimdi bakın, kadının geçmişte olduğu şey, kadınlığı, erkeklerin ya da biyolojik yazgının onun özgürlüğünü ve kişiliğini yadsımasından kaynaklanmamıştı; gerek kadının, gerekse erkeğin kendisinin eseri olan bir dizi özgür yaratının, bereketli esinlerin sonucuydu.** İnsan denen varlık için cinslerin zoolojik ikiliği, insanlık düzeyine ulaşamamış diğer tüm varlıklarda olduğu gibi çaresiz bir zorlama değil, tam tersine, bir esin

konusu olmuştur. "Kadın" dediğimiz, doğanın bir ürünü değildir; tıpkı sanat gibi tarihin bir icadıdır. Bayan Beauvoir'ın cinslerin biyolojisine ayırdığı sayfalar dolusu yazı bu yüzden pek verimsiz ve gereksiz kalıyor. Ancak insanoğlunun kökeni düşlenmek istendiğinde, günümüzün evrim biyolojisinin bize sunduğu olayları gözönüne almak zorunludur, aslında bilimin de yarın önümüze daha başka olaylar çıkaracağı kesin. Ama insan bir kez insanlaştıktan sonra, bir özgürlük ve yaratıcılık dünyasına adım atarız. Kadını zoolojik açıdan incelemektense bir yazın türü ya da sanatsal gelenek olarak seyretmek çok daha verimli olurdu.

Öyleyse züppelik sayılacak bir utanca kapılmaksızın, rahatça kadından "zayıf cins" diye söz etmeyi sürdürelim. Hatta daha kökten bir anlamla herkese bildirelim bunu. Belirsizlik niteliğinin yanı sıra, kadının önümüzde sergilediği öteki temel özellik insanlık düzeyinde daha alt bir yaşam basamağında bulunuşudur. Aslında bu son nitelemenin tek yaran ele aldığımız olguya girebilmemizi sağlamaktır, çünkü erkekle bir kıyaslama gerektirir ve hiçbir şey, kendi öz gerçekliğinde, bir kıyaslama değildir. Zaten sözkonusu olan, kadının, erkekle kıyaslandığında, yaşamsal bakımdan onun kadar güçlü olmaması değildir. Hiç değilse şimdilik, daha fazladan ya da daha azdan söz etmek gerekmiyor, mesele şu ki bir kadınla karşılaştığımızda, gördüğümüz şey zayıflıktır. Hem kadının öylesine tartışılmaz bir yanı ki bu, onun ne olduğundan söz ederken üstünde durmayız bile. Kadın için "illetli bir erkek" derken, Aristoteles'in, onun belli dönemlerdeki sıkıntılarından söz ediyor olması pek inandırıcı görünmüyor, aslında doğrudan doğruya o oluşumsal zayıflık özelliğinden söz ediyor herhalde. Ama bunu "illet" diye adlandırmak, sağlıklı erkekle kıyaslamayı gerektiren ikincil bir ifade aramak oluyor.

Yaşam basamağında daha alt düzeyde bulunuşu kadının işte o açık seçik zayıflık özelliğine dayanır. Ama o aşağı olma durumu, kadının erkekle bağlantılı olarak sahip olduğu özel değerin kaynağı ve kökenidir, başka türlü de olamazdı zaten. **Çünkü o zayıflık sayesinde, kadın bizi mutlu eder ve kendi de mutludur, kendini zayıf duydukça mutlu olur.** Gerçekten de ancak erkekten daha zayıf olan bir varlık, erkeğin temel varlığını kökten anlamıyla onaylayabilir: Erkeğin becerilerini, zaferlerini, başarılarını değil, düpedüz kişiliğinin temel koşulunu onaylar. Yeteneklerimizin en büyük hayranı bile bizi bize âşık olan bir kadın gibi destekleyip onaylamaz. Bunun nedeni de, gerçekten, yalnızca kadının sevmeyi bilmesi ve başarmasıdır – yani ötekinde yitmeyi.

3. Kadın varlığının belirsizliği önümüze onun zayıflığıyla birlikle çıkar ve bir bakıma ondan ileri gelir, ama zayıflık size betimlemeye çalışacağımı bildirdiğim üçüncü temel özellikle de birlikte bulunur.

Kadın ego'su bizim erkek ego'muzdan öylesine kökten farklıdır ki, o ayrılık daha ilk andan olabilecek en ilkel şeylerden birinde belirir: O ego'nun kendi bedeniyle olan ilişkisi erkek ego'sunun kendi bedeniyle olan ilişkisinden farklıdır.

Daha önce, Husserl'in, ötekini algılarken kendi bedenimizi onunkiyle özdeşleştirdiğimizi ileri sürmekle tutarsızlık gösterdiğini belirtmiştim. Çünkü kendi bedenimizi en çok içeriden tanırız, başkasınınkiniyse dışarıdan. İkisi ayrı türden olgulardır.

Aslında kadın bedeninin erkeğinkinden daha canlı bir iç duyarlıkla donatılmış olduğunu çok sık unuturuz; kadınınkilerle kıyaslandığında, bizim beden içi organik duyumsamalarımız belirsiz ve sağır gibidir. Bu olayda ben kadınlığın görkemli, esinleyici, nazik ve hayran olunası gösterisinin köklerinden birini görüyorum.

Kadının organik duyumsamalarının göreceli olarak daha canlı oluşu, bedeninin kendisi için, erkek için kendi bedeninin olduğundan daha fazla varolması sonucunu doğurur. Biz erkekler normalde beden kardeşimizi ihmal ederiz, aşırı acı ya da zevkin buz gibi ya da yakıcı anları dışında bir bedenimiz olduğunu duymayız bile. Salt psişik ben'imizle dış dünya arasında sanki hiçbir şey yoktur. Buna karşılık, kadında, bedeniçi duyumsamalarının canlılığından ötürü dikkat sürekli uyarılır: Her an dünya ile kendisi arasında bedeninin varlığını duyar kadın, o bedeni hep kendi önünde tutar, kimi kez koruyucu bir kalkan, kimi kez nazik bir rehine gibi. Sonuçlar açıktır: Kadının tüm psişik yaşamı, bedeniyle erkeğinkinden daha fazla kaynaşmıştır; demek istiyorum ki, ruhu daha bedenseldir, ama buna karşılık bedeni de tiniyle daha sürekli ve sıkı bir birliktelik içinde yaşar; demek istiyorum ki kadının bedenine ruhu daha fazla sinmiştir. Gerçekten de kadın kişiliğinde bedenle ruh erkektekinden çok daha fazla iç içedir. Erkekte ruhla beden, her biri kendi yolunda gider; birbirlerinden pek haberleri olmaz, aralarında dayanışma yoktur, uzlaşmaz düşmanlar gibi davranırlar daha çok.

İnsanlık tarihini bir baştan bir başa geçen ve şimdiye değin ancak aptalca ve yüzeysel açıklamalar getirilmiş olan bilimsiz ve bilmeceli bir olayın nedeni bu gözlemimde bulunabilir, sanıyorum: kadının oldum olası bedenini süsleyip püslemeye olan ölümsüz merakından söz ediyorum. Az önce sizlere sunduğum fikrin ışığında bakınca, bundan daha doğal, aynı zamanda kaçınılmaz şey yoktur. Doğuştan gelen fizyolojik dokusu kadını dikkatini bedeni üzerinde yoğunlaştırmaya özen göstermeye zorlar, çünkü dünyaya bakışında kendisine en yakın nesne odur. Kültür de dikkatimizi en fazla çeken konu üstünde düşünme uğraşından başka bir şey olmadığı için, kadın saygıdeğer beden kültürünü yaratmıştır; o kültür tarihte süslenmeyle başlamış, tuvaletle sürmüş ve nezaketle sona ermiştir, ki bu da, sonuçta, incelikli davranış kültürüdür.{6}

Kadının kendi bedenine yönelttiği bu sürekli dikkatin sonucunda o beden ruhla dolu, her yanına ruh sinmiş gibi görünür.

Varlığının bizde uyandırdığı zayıflık izlenimi buradan kaynaklanır. Öyle ya, bedenin sağlam ve kararlı görünümüne karşılık, ruh titrek bir şeydir, zayıf bir şeydir ruh. **Sonuç olarak, kadının erkekte uyandırdığı erotik çekicilik, bu konularda kör olan keşişlerin bize durmadan söyledikleri gibi, kadın bedeninden beden olduğu için gelmez; tersine, kadını arzularız, çünkü Kadın'ın bedeni ruhun ta kendisidir.**

NOTLAR

{1} [El espectador, VII cilt vc yine El espectador, V. cilt.)

{2} İspanyol halk şarkısı, (ç.n.)

{3} [Meditations Cartesiennes, Paris, 1931, s. 78.)

{4} Husserl'in paragrafını, benim öğretime ait terimleri ekleyerek ya da mevcut (erimlerin yerine koyarak çevirdim. [a.g.y., ss. 78-9]

{5} Bakalım Husserl'i de, kendimi de anlatmayı başarabilecek miyim.

Burada, hic - x - beden A

Orada, illic - x - beden B

Benim bedenim burada duyduğum ve benim için beden A olandır. Ötekinin bedeni gördüğüm, orada, illic bulunandır: ille, el [o] oradan gelir. Beden B dediğim, O'nun bedenidir. Husserl'e göre, madem ki ben yerimi değiştirebilir, orasını burası haline getirebilirim, "hayalimde kendimi 'öteki beden'in yerine koyabilirim" -bu ifade aynen Husserl'in-, o zaman beden B beden A ya dönüşür. Görüldüğü gibi, buna göre, beden A ya da benim bedenimle beden B ya da onunki eşit oluyor, yalnız yer farkı var.

{6} Bu son Uç paragrafta "La percepción del prójimo" ("Öteki İnsanın Algılanması") başlıklı çalışmamın bir bölümünden yararlandım.

Kaynak: José Ortega y Gasset, "İNSAN VE "HERKES", Özgün Adı: El hombrey la gente, 1957, İspanyolca'dan Çeviren: Neyire Gül Işık, Birinci Basım: Ekim 1995 İkinci Basım: Kasım 1999, İstanbul

THOMAS'IN İNCİLİ İsa'nın Gerçek Sözleri

GİRİŞ

Thomas İncili 1945'de Yukarı Mısır'da, Nag Hammadi bölgesinde bulundu. Köylüler, mezarlık olarak kullanılan kaya oyuğunda, tesadüfen, içinde bakır levhaya sarılı 12 el yazması bulunan bir toprak testi buldular. Papirüs üzerine Kopt lisanında yazılmıştı ve tarihi üç ya da dördüncü yüzyıla kadar uzanıyordu.

Gnostik bir cemaatin kitaplığını oluşturan eşsiz değerdeki bu kitaplar arasında Thomas'ın İncili de bulunuyordu.

114 Logia (Kelâm-ayet) içeren bu tomarlar arkaik niteliğini hemen belli eden edebî bir formda yazılmıştı. Gerçekten, İsa'nın mesihî faaliyeti hakkında genel bir görüş vermek isteyen geleneksel İncillerin tersine Thomas'ın İncili, İsa'nın sözlerini bize hiç bir yorum olmadan aktarmaktadır.

Thomas'ın İncili 1959'da, ilk kez, Jean Doresse tarafından Nag Hammadi keşfi hakkında tarihî ve kritik bir yorumla beraber Fransızca olarak tanıtıldı. Bu tercüme, çözümleme girişimlerinin ilkini oluşturuyordu. Tercümeye eşlik eden yorumlar, daha önce bilinen gnostik bir metin içine İsa'nın "farazi" sözlerini yerleştirmeye yöneliktiler. Resmî İncillerle olan yakınlığı belirtilmişti ama, genellikle bu belirtme işi İncillerin daha eski olduğunu gösterme amacını güdüyordu.

Son olarak, Enstitü Üyesi, College de France profesörü, Yüksek Etüdler Okulu Müdürü Henri-Charles PUECH, etrafında Kopt dili bilginlerini topladı ve aynı yıl, 1959'da Fransızca, İngilizce, Almanca ve Hollandaca dillerinde, Thomas İncili'nin çok dikkatli bir çevirisini yaptırttı. Çeviri, çoğunlukla ayrı ayrı bölümlerin hedef alındığı bir tekrar inşa etmeden ibaretti.

Bu iki baskı hayli zamandır tükenmiş durumdadır.

P.Benoit ve M.E.Boismard çevirdikleri dört İncilde (2 cilt) 114 Kelâm'dan 80 Kelâm'ı, dört İncile paralel olarak yazılmış sözleri referans olarak not düşmüşlerdir. İkinci cildin kritik notları Thomas İncili'nin arkaik (tarihî eskilik) karakterini gözönüne alıyor ve örnekler veriyordu. Bazı ifadelerin pek çıplak karakterini gösteren snoptiklerden (bilinen resmî İncillerden) daha eski oluşunun lehine olan örnekler vermiştir.

1970'de UNESCO 'nun girişimiyle, uluslararası ölçüde orijinal metinlerin tam olarak yayınlanması bakımından, en seçkin Kopt dili uzmanları toplandı. 1973'de bu sistematik yayının ilk cildi Mısır Arap Cumhuriyeti'nin Eski Tarih Bölümü ile UNESCO'nun gözetimi altında yayınlandı.

Bu teşebbüs, belirtilmesi gereken bir tehlikeyi de getiriyordu: Papirusların tümünün tek bir kitapta yayınlanması Thomas İncili ve diğer daha az önemli yazmaların ileride emre amade olma eyilimini azaltıyordu. Bu İncile verilen Apokrif ismi onu şüpheli kılıyordu. Kilise çevrelerince bu kelimeye verilen kötüleyici nüans silinmeye, yüz tutmuştu. O hâlde, bu metinden onun gerçek boyutlarını değersizleştiren bu şüpheyi kaldırmak ve gerçek veçhesini yeniden kurmak için acele edilmeliydi. Çeşitli değerlendirmeler yapıldı. Kimi bu metni apokrif bir yazı olarak, kimi de gnostikliğe bulaşmış olarak gördü. Bu İncili Gnoz'a dayandırmakla bir

fayda sağlanamaz, zira Kilise Hristiyanlığın birinci yüzyılında hiç acımadan heretik, "rafızî", yazıları imha etmişti.

Bir kısım eleştiriciler Thomas'tn Incili'ni bazen dört İncilden, bazen İsa'ya atfedilen ortodoks ya da rafızî gelenekten, bazen de dinî telkinlerde bulunmak amacıyla meydana getirilmiş bir karışım olarak görmüşlerdir. Bir kısım insanlar da Thomas İncil'indeki Kelâmlar'a (ayetlere) az çok kesin ve açık bir doğruluk atfediyorlar. Bu atıf Üniversite ve Kilise'de resmî durumda çalışanlarca yapılmıştır.

Bazılarına göre de söz konusu Kelâmlar, en azından, İsa'nın sözlerini bildirmek için dört İncil ve Yahya'nın yararlandıkları kaynak da asla değildir.

Gerçekten geleneksel İncillerin eskiliğini (prehistoryasını) yeniden saptamak için, bildiğimiz İncillere değil, onlara kaynaklık teşkil eden en eski formlara başvurmalıyız, zira İncil yazarları çeşitli formlarda tedavül eden ve birkaç yüzyıl ilk Kiliseler'de kullanılan malzemeler arasından bir seçme yaptılar. Bu malzemeler, bu durumda, bildiğimiz dört İncilden daha eski bir formu temsil etmektedirler. Metinlerin çözümü bu hipotezi teyit etmektedir, hatta bu malzemenin cinslerine göre gruplandığını da kanıtlamaktadır. (Mucizeler, ayetler, vs. gibi) Ayrıca, snoptiklerdeki benzer ve ayrı taraflar, en eski formlara gidilerek, çözüme de kavuşturulabilir. Thomas'ın İncili, dört incilin kaynağı olabilir mi?

Metin üzerinde yapılan şimdiki araştırmalar ve gelişmeler, bu gün, bu soruyu cevaplama imkânı vermektedir.

Thomas İncili'nde, gnostiklerin etkisi olduğu, kanoniklerde bulunmayan bazı Kelâmlar'da hermetik bir nitelik bulunduğu söyleniyor; bu, işi kolaydan almak, aşağılamak isteyenlerin işidir. Aksine, 4 incil yazarları ile Vahiyci Yuhanna, İsa'nın anlamakta zorluk çektikleri sözlerini bir yana bıraktılar. Ayrıca birçok yorumcunun Thomas İncili'nde görmek istedikleri gnostik renk, Kelâmlar'ın kanoniklerle alâkalı arkaik karakterini de açıklamaz.

Resmî dört incilin yazarları, Pavlus'un doktrini ve "zamanların sonu'na" olan sonsuz inançları nedeniyle, Kilise'nin başlangıcında cereyan eden İsa'nın sözleri arasında bir "seçme" yaptılar. Kaldı ki, Thomas İncili'nin teşkil ettiği Kelâm külliyatı bir tane değildir. Eski yazarların yaptıkları metin aktarmaları, onun varlığını kanıtlamaktadır.

Orta Mısır'da bulunan ve Helen devrinden kalan Oxyrhynque (oksirink) kasabasında Grekçe üç yazma bulundu: İlki 1897'de diğer ikisi 1903'de. O kadar eksik durumdaydılar ki, uzmanlar onlardan bir şey meydana getiremediler. Ama Thomas İncili beklenmedik bir açıklık getirdi. Eksik Grekçe metinler, Kopt külliyatıyla belirgin bir benzerlik gösteriyordu, böylece üç delil daha bulunmuş oldu. On lar da Mısır'da bulunmuşlardı. Bazı yorumculara göre eğer Matta İncili'nin vasıtalı tercümesi İskenderiye'de kaleme alınmışsa bu durumda Nag Hammadi'dekine benzeyen bir "Kelâm" külliyatına başvurulmuş demektir. İsa'nın "Mısır'a Kaçışı" vak'a olarak, bereketli olmuştur.

Thomas İncili birinci yüzyıl yazarlarının meçhulü değildi: Bunu ifadelerinden anlıyoruz. 654 papirüs, eserin sadece başlangıcını vermekle kalmıyor, Thomas'ın ismini mükemmelen okunacak şekilde ifade de ediyor. Buna rağmen bilim Grekçe yazılı Kelâmlar'ın doğruluğuna ışık tutmaktan imtina etmektedir, oysa Koptça metin onun eksik yanlarını tamamlamaktadır.

Thomas İncili ile, kabul edilen resmî İncilleri karşılaştırmakta büyük yarar vardır. Doresse ve Puech bu tarihi 140-150 senelerine götürüyorlar. Verdikleri örnekler ikinci yüzyılın yarısına

kadar fiilen çıkmaktadır. Ama bu daha eskilere kadar gitmiyor demek de değildir. Boismard şöyle demekten çekinmiyor: ***"Öyle görünüyor ki, Thomas İncili bizi, resmî İncillerin yazılışından daha eski İncil geleneği tarzına götürmektedir.*** *Bu durumda Thomas İncili İsa'nın sözlerinin nakli tarihini yeniden düzenlemek bakımından çok önemli olmaktadır.*

Öncelikle bilginlerin tercih ettikleri şartlardan biri, ancak bir kaç uzmanın bildiği (1) eski Kopt dilinde yazılmış olmasıdır, (2) çeşitli devirlerin gnostik eserlerinin orta yerinde bulunmaktadır. (3) Yazmadaki birçok Kelâm'ın, ekseriya pek hermetik olanların, resmî İncillerde karşılıkları yoktur. Bir dil uzmanının bu metinde bulduğuna inandığı semitizm, Kopt yazmasının İbranice'den çevrildiğini kanıtlar gibidir.

Böyle olmakla beraber başlangıç durumları bunun zayıflığını göstermekte gecikmiyor. Koptca tercümenin, Grekçe tercümeden daha eski olduğu doğrulanmaktadır. Thomas İncili resmî İncillerin de kaynağıdır, asıl Hristiyanlığın bütün köken ve istikametini belirlemiştir.

Thomas İncili Yahudi-Hristiyan dünyasına ve oradan gelen felsefe ve ilahiyata yabancı kalan bir tebliğ getirmiştir. Batı dünyası, uzun süredir, kendi kültür ve dininin insan düşüncesinin en üst düzeyi olduğuna inanmıştır. 20. yy.'a gelindiği vakit, Hinduizm, Zen ve Sufîlik gibi büyük gelenekler hakkında bilgi sahibi olunca hayat ve ölümün Batı teorilerinden daha anlamlı olduğu öğrenilmiştir. İsa'nın 114 Kelâmı dikkatle incelenirse, Doğu düşüncesiyle büyük bir benzerlik gösterir. İsa'nın Kelâmları'yla Zen deyişleri, Tao, Bhagavad-Gita, Sufî şiirleri arasında belirgin bir benzerlik vardır. Yahudi-Hristiyan ahlâkı ve Grek idealizmi ile zıtlık gösteren "iyi-kötü ayırımının" üstüne yükselmek kaygısı vardır. Ezoterik araştırıcılar İsa'nın Doğu'ya yaptığı yolculuğa değinirler sık sık. İsa bize göre Mısır'a, İskenderiye'ye gitti. Ticaret ve kültürel merkez, İskenderiye'deki 700 bin cilt eserin hemen tamamı dinî bilimlere aitti. Bu bakımdan İsa'nın sözleriyle Doğu düşüncesi arasında ilişki olması garip değildir.

İsa'nın Kelâmları aktüeldir, çünkü zaman dışıdır, metafizikten çıkmıştır. Thomas'ın İncili Hristiyan teolojisinde bir "dönüm noktası" olacak niteliktedir.

SUNUŞ

Neden yayımlıyoruz?

Thomas'a göre İncil, bizim için, bir tebliğ niteliğindedir. Tebliğ olmasının yanısıra, içerdiği bilgi ve hakikatler aldığımız ruhsal tebliğlere çok uymakta ve Doğu kültür ve mistik düşüncesine çok yakın ifadeler bulunmaktadır. Ayrıca hiç bir sansüre tâbi tutulmadan, yazıldığı gibi kalarak, günümüze kadar ulaşmış en eski metinlerden birisi olması, sade ve şiirsel ifadesi, çok kapsamlı bilgi çağrışımları yaptırtması, İslâmî açıdan Kutsal Kur'an ayetlerine, Sufîzm'e ve Doğu mistisizmine benzer sözler taşıması, çeviri isteğimizin objektif dayanakları olmuştur. Sezgisel dayanağımız ise bu İncil'in Hz. İsa'nın "gerçek ifadesi" olabileceği merkezindedir. Spirituel tebliğ ve bilgi kültürü yeterli derecede birikmiş olanların Thomas'ın İncili'ni daha kolay ve derin olarak anlayacakları da ayrıca bir kanıttır. Zamanımızın realitesini çok iyi ifade ettiği gibi, bu realiteyi aşmanın yolları da gösterilmektedir.

Saftır :Hiç bir teolojik endişe ile yazılmamıştır. Zorlama yoktur.

Sadedir : Verilen bilgi garip simgelere dönüştürülmemiş, aslî niteliğini saklamamış, başka

doktrinlerin simgeleri kullanılmamıştır.

Bireyseldir : Bireyin sezgi, sevgi ve vicdanına büyük yer vermiştir. Yaradan ile insan arasında mutavassıt kurumlar, kavramlar yoktur. Teslis yoktur, insanların tümü için rahmet kapıları açık tutulmuştur. Teolojik ruhbanlığa, merkeziyetçiliğe karşıdır. Bilgi'nin kutsiyeti vurgulanmıştır.

Ruhsal mertebeler düzenine, yani Ruhsal İdare Mekanizması'na (RİM) dayalı bir evrensel görevi yerine getiren Hz. İsa'yla, gene RIM'e dayalı görevleri yerine getirenler arasındaki Birliği gösteren Thomas'ın İncili, bütün dinlerin ham sofularına kardeşlik sevgisini, hakikat birliğini ve Yaradan'ın tekliğini göstermektedir.

Herkesin anladığı kadarıyla bilgi ve sezgi kapıları açılır.

Bu görevi yerine getirdiğimiz için Ruhsal Rehberler'e şükranlarımızı, hoşgörülmek dileğiyle arz ederiz.

Ergün ARIKDAL
M.T. ve İ.A. Derneği Başkanı

Kaynak: THOMAS'IN İNCİLİ İsa'nın Gerçek Sözleri, Kitabın Orijinal ismi: "EVANGILE SELON THOMAS", Eski Kopt Dili'nden Fransızca'ya Çevirenler: Philippe De SUAREZ Emile GİLLABERT, Pierre BOURGEOIS, Yves HAAS, Türkçeleştiren: Ergün ARIKDAL, Ruh ve Madde Yayınları, 1988, İstanbul

TOMAS İNCİLİ

Prof. Dr. Ekrem SARIKÇIOĞLU

Günümüz Hıristiyan kiliselerince sahih sayılmayan İncillerden biri de Tomas İncili'dir. Yüzyılımızın ortalarına kadar bu İncil'in ismi bilinmekle birlikte mahiyeti ve içeriği konusunda bilgimiz yoktu. Nihayet 1945 yılında Mısırlı çiftçiler el-Uksur şehrinin takriben yüz kilometre kuzeybatısında, Nag-Hammadi şehrinden pek uzak olmayan bir yerde binbeşyüz yıldan beri el değmeden kalmış deri ciltli onüç papirüs kitap buldular. Bu olayın duyulması Koptça el yazması ciltlerin çevresinde dolaşan meraklıları daha da hareketlendirdi. Kitaplardan biri Amerika üzerinden Avrupaya ulaştı. ve bu arada bir bölümü lüks bir baskıyla, «HAKİKAT İNCİLİ» adı altında yayınlandı. Diğer oniki cilt Eski Kahire Kopt müzesinde teşhire sunuldu. Daha önceleri bu kitapların sadece isimleri bazı kilise babalarının eserlerinden biliniyor, fakat muhtevaları bilinmiyordu. İlim adamları ise, bu yazıları kendi gözleriyle görmek ve okumak istiyorlardı. İlk zamanlar bu fırsatı bulamadılar. **Ne zaman ki, Kral Faruk devrildi ve Başkan Nasır, General Necib'in yerine geçti; yeni idare de kendi tarihî yazılarının yabancı âlimler tarafından yayınlanmasında ve bilimsel çalışmaya bırakılmasında bir mahzur görmedi.** Kahire Kopt Müzesi Müdürü Pahor Labib ve 1956 yılında vefat eden kütüphaneci Yassa Abd al Masih'in yardımlarıyla 159 tabletten oluşan bir cildin ve pek çok Koptça elyazması sayfaların fotoğrafik nüshaları yayınlandı. Bunlardan 80-90 numaralı levhalar «Tomas İncili'ni ihtiva ediyordu. İlk olarak 1959 yılında Johannes Leipoldt, Labib'in fotoğraflarına göre tüm Tomas İncili'ni tercüme etti. O zamandan beri araştırmalar süratle düzene girdi ve açıklamalı tercümeler neşredilmeğe başlandı. Bunlardan bazıları Jean Dorosse, Soren Giversen, Robert

M. Grant, H.-Ch Puech, R. Schippers ve W. van Unnik'in çalışmalarıdır.

Labib'in bize ulaştırdığı Tomas İncili'nin Koptça metni, takriben 400 yıllarında yazılmış ve muhtemelen eski bir Koptça metinden kopya edilmiş olmalıdır. Dili Mısır'ın güney bölgelerinde yaygın Sahidce'dir. Fakat bazen, biraz daha kuzeyde konuşulan "Subahmin" diliyle de karışan ifadelere rastlanır. Tomas İncili'nin muhtevasından bu Koptça metnin 2. yüzyıl ortalarında yazılmış Yunanca bir temele dayanabileceği ihtimali de ortaya çıkmaktadır.

Sunduğumuz tercümede, Ernst Haenchen'in „Die Botschaft des Thomas Evangeliums" Berlin 1961 ve Wilhelm Schneemelcher'in „Neutestament- liche Apokryphen" 5. Auflage Tübingen 1989, isimli eserlerindeki Almanca "Tomas İncili" metinleri esas alınmıştır. Metnin daha iyi anlaşılabilmesi için kendimizden ilâve ettiğimiz sözleri parantez içinde göstermek suretiyle Almanca metne sadık kalmaya çalıştık.

TOMAS İNCİLİ (Metin)

Bu canlı (iken), İsa'nın söylediği gizli sözlerdir ve onu Didumus Yudas Tomas yazdı, (kaydetti).

(1) **Ve o dedi: Kim bu sözlerin anlamını bulursa, ölümü tatmayacaktır.**

(2) İsa dedi: Arayan kimse, aradığını buluncaya kadar, aramaktan vazgeçmesin ve ne zaman bulursa, (o zaman) şaşkına dönecek ve hayrete düşecek ve kâinata hakim olacaktır.

(3) İsa dedi: Onlar size yanıldığınızı söylerse: Bakınız hükümranlık göktedir. O zaman göğün kuşları sizin önünüze gelecektir. Size derlerse: O denizdedir. O zaman balıklar sizin önünüze gelecektir. Fakat hükümranlık sizin içinizde ve sizin dışınızdadır. Siz kendinizi tanırsanız o zaman siz de bilirsiniz ve siz onu tanırsınız, Hayy olan babanın oğulları olursunuz. Fakat siz kendinizi tanımazsanız, fakirlik içinde kalırsınız ve sefil olursunuz.

(4) İsa dedi: Kişi ihtiyarlık günlerinde, (henüz) yedi günlük küçük bir çocuğa hayat yerini sormaktan çekinmeyecek ve o yaşayacak, çünkü ileri gelenlerden pek çoğu sonuncu olacak ve yapayalnız kalacaklar.

(5) İsa dedi: Göz önündekini ve sana açılacak, senden gizli şeyi tanı; çünkü açıklanmamış hiçbir gizli kalmayacaktır.

(6) Şakirtleri ona sordular ve dediler; bizim oruç tutmamızı mı İstiyorsun?

Ve biz nasıl dua edelim?

Sadaka verelim mi?

Ve yiyeceklerde hangi hükümlere riayet edelim?

İsa dedi: Yalan söylemeyiniz ve sevmediğiniz hiçbir şeyden nefret etmeyiniz. Çünkü gök önünde herşey açıktır. Çünkü açıklanmayacak hiçbir gizlilik ve örtüsü açılmadan kalacak hiçbir kapalı yoktur.

(7) İsa dedi: Aslanı yiyen insan azizdir ve aslan insan olur. Ve aslana yeni olan insan nefrete lâyıktır ve (insan aslan olur).

(8) Ve dedi: İnsan, ağını denize atan akıllı bir balıkçıya benzer. Onu küçük balıklarla dolu

olarak denizden çeker. Onların arasında büyük iyi bir balık bulur. Akıllı balıkçı bütün küçük balıkları denize atar; büyük balığı zahmetsizce seçer. Kimin dinlemek için kulağı varsa, dinlesin.

(9) **İsa dedi: Bakın, ekinci dışarı çıktı, elini (tohumla) doldurdu, serpti. Birkaç, (dane) yola düştü. Kuşlar geldi ve onları gagaladı. Diğerleri kaya üzerine düştü. Tohumu (yabani otlar) boğdu ve kurtlar yedi. Ve diğerleri iyi toprağa düştüler ve iyi mahsûl verdiler. Bazısı altmış (misli) ve bazısı yüz (misli).**

(10) İsa dedi: Bakınız, dünyaya bir ateş attım ve tutuşuncaya kadar onu korurum.

(11) Isa dedi: Bu gök sona erecek. Ve üzerindekiler de sona erecek; ve ölüler canlı değildir ve canlılar ise, ölmeyecekler. Yemek yediğiniz günlerde yediğiniz ölü şeyleri, canlı şeyler yaptınız. Siz ışık olursanız, ne yapacaksınız? Tek olduğunuz günde iki olunca, ne yapacaksınız?

(12) Şâkirtleri İsa'ya dediler:

Senin bizden ayrılacağını biliyoruz. Bizden daha üstün olacak şahıs kimdir?

İsa onlara dedi: Siz geldiğiniz yere, kendisi için gök ve yerin var edildiği, âdaletli Yakub'a gideceksiniz.

(13) İsa şakirtlerine dedi: Bana bir kıyaslama yapınız ve kime benzediğimi söyleyiniz. Simon Petrus dedi: Sen âdil bir meleğe benziyorsun. Hatta dedi: Sen anlayışlı bir filozofa, akıllı bir insana benziyorsun. Tomas dedi: Üstad, senin kime benzediğini söylemeye dilimin gücü yetmez. İsa dedi: Ben senin üstadın değilim, (ancak) sen benim sunduğum, kaynayan bu kaynaktan içtin ve sarhoş oldun. Onu tuttu ve geri çekti (ve) üç söz söyledi. Tomas arkadaşlarının yanına dönünce, Tomas'a sordular: Isa sana ne dedi? Tomas onlara dedi: **Ben size O'nun bana söyledikleri sözlerden birini söylersem, taşlar alır bana fırlatırsınız ve taşlardan çıkacak ateş (de) sizi yakar.**

(14) İsa onlara dedi: Oruç tutarsanız, günaha girersiniz ve dua ederseniz, mahkûm olursunuz ve sadaka verirseniz, ruhunuzu zedelersiniz. Ve herhangi ülkeye giderseniz ve hangi diyarda dolaşırsanız ve kabul edilirseniz, önünüze ne koyarlarsa yeyiniz. Aralarında hasta olanları tedavi ediniz. Çünkü ağzınıza girecek şeyler, sizi kirletmeyecektir; fakat ağzınızdan çıkan şeyler sizi kirletecektir.

(15) İsa dedi : Kadından doğmayanı görürseniz, yüzünüz üzerine secde edin (ve) Ona dua edin. O sizin babanızdır.

(16) İsa dedi: Belki insanlar, benim dünyaya barışı getirmek için geldiğimi düşünürler ve (halbuki) benim dünyaya tefrika (tohumları), ateş, kılıç ve savaşı attığımı bilmezler. Çünkü bir evdeki beş kişiden, üçü ikisine ve ikisi üçüne; baba oğula ve oğul babaya karşı olacak ve (her biri kendini) yapayalnız hissedecek.

(17) İsa dedi: Size, gözün görmediği ve kulağın işitmediği ve elin dokunmadığı ve insanın gönlüne gelmediği şeyleri vereceğim.

(18) Şakirtleri İsa'ya dediler: Söyle bize: Bizim sonumuz nasıl olacak? İsa dedi: Size başlangıç (evveliyat) açıklanmadı mı ki, (de) siz onu düşünüyorsunuz? Çünkü başlangıcın olduğu yerde, son da olacaktır. Başlangıçta duracak kimse, azizdir ve sonu da tanıyacak ve

ölümü tatmaya- caktır.

(21) Mariham İsa'ya dedi : Şakirtlerin kime benziyor?.

(İsa) dedi: Kendilerine ait olmayan bir tarlaya oturmuş, küçük çocuklara benziyor. Tarla sahipleri gelince, tarlamızı bize bırakınız, derler. Tarlayı kendilerine bırakmaları için önlerine çırılçıplak çıkarlar. Bunun için diyorum : Hırsızın geleceğini ev sahibi bilirse, o gelmeden önce uyanık olur (ve) eşyalarını götürmemesi için, hükümranlık evine onu sokmaz. Fakat siz dünyaya karşı uyanık olun! Belinize kuşağınızı sıkıca sarınız ki, hırsızlar size gelmeye yol bulamasın. Hesap ettiğiniz mükâfatı bulacaksınız. Keşke aranızda hikmet sahibi bir kimse bulunsa! Mahsûl olgunlaşınca, orağı elinde hemen gelmeli (ve) onları biçmeli. Dinlemeğe kulağı olan dinlesin!

(22) İsa küçüğün emzirildiğini gördü ve şakirtlerine dedi: Bu emzirilen küçükler, hükümranlık alanına giren kimselere benziyor. Ona- dediler: O halde çocuk olsak, hükümranlığa girebilecek miyiz? İsa onlara dedi: Eğer siz ikiyi bir yaparsanız ve içinizi dışınız gibi ve dışınızı içiniz gibi, üst tarafı alt tarafı gibi yaparsanız; dişiyi ve erkeği bir tek kişi yaparsınız ki, bu dişi, dişi olmasın, erkek de erkek (olmasın); eğer bir göz yerine göz ve bir el yerine el ve ayak yerine ayak ve bir yüz yerine yüz yaparsanız, o zaman (hükümranlığa) girersiniz.

(23) İsa dedi: Ben sizi seçeceğim, biri binden ve ikiyi on binden ve onlar orada biricik, bir tek olarak bulunurlar.

(24) Şakirtleri dediler: Bulunduğun yer hakkında bizi aydınlat; çünkü onu aramamız için lüzumlu. Onlara dedi: Kulağı olan dinlesin. O bir nuranî insanın içindeki ışıktır ve bütün dünyayı aydınlatır. Eğer o aydınlatmazsa, karanlıktır.

(25) **İsa dedi: Kardeşini kendi ruhun gibi sev; kendi gözbebeğin gibi koru!**

(26) İsa dedi : **Sen kardeşin gözündeki kıymığı görürsün, fakat kendi gözündeki merteği görmezsin.** Eğer kendi gözünden merteği çıkarırsan, kardeşin gözündeki kıymığı çıkarmak için (yeterince) göreceksin.

(27) İsa dedi: Eğer siz dünyaya karşı oruç tutmazsanız, (nefsâni eğilimlerinize hâkim olmazsanız) saltanatı bulamayacaksınız, Baba'yı göremeyeceksiniz.

(48) İsa dedi: Dünyanın ortasında durdum ve onlara et (ve kemik) içinde göründüm. Herkesi sarhoş buldum, aralarında susuz kimseyi bulamadım ve ruhum insanoğulları hakkında hüzün duydu. Çünkü kalpleri kördü ve dünyaya boş geldiklerini ve dünyadan da boş ayrılmaya çalıştıklarını, görmüyorlardı. Fakat şimdi sarhoşlar. Şaraplarını serpip dökerlerse, pişman olacaklar, (tövbe edecekler).

(29) İsa dedi: Ruhtan dolayı et(ve kemik) varlık bulduysa, bu bir mucizedir. Fakat ruh, vücuttan dolayı (varlık bulduysa) bu mucizelerin bir mucizesidir. Fakat ben, bu büyük zenginliğin bu fakirlikte nasıl oturduğuna şaşıyorum.

(30) İsa dedi : Nerede üç tanrı varsa, orada tanrılar vardır; nerede iki veya bir varsa, ben onunla olacağım.

(31) **İsa dedi-: Hiçbir peygamber kendi köyünde kabul görmez. Hiçbir hekim kendini tanıyanlara şifa vermez.**

(14) Isa onlara dedi: Oruç tutarsanız, günaha girersiniz ve dua ederseniz, mahkûm olursunuz ve sadaka verirseniz, ruhunuzu zedelersiniz. Ve herhangi ülkeye giderseniz ve hangi diyarda dolaşırsanız-ve kabul edilirseniz, önünüze ne koyarlarsa yeyiniz. Aralarında hasta olanları tedavi ediniz. Çünkü ağzınıza girecek şeyler, sizi kirletmeyecektir; fakat ağzınızdan çıkan şeyler sizi kirletecektir. •

(15) İsa dedi: Kadından doğmayanı görürseniz, yüzünüz üzerine secde edin (ve) O'na dua edin. O sizin babanızdır.

(16) İsa dedi: Belki insanlar, benim dünyaya barışı getirmek için geldiğimi düşünürler ve (halbuki) benim dünyaya tefrika (tohumları), ateş, kılıç ve savaşı attığımı bilmezler. Çünkü bir evdeki beş kişiden; üçü ikisine ve ikisi üçüne; baba oğula ve oğul babaya karşı olacak ve (her biri kendini) yapayalnız hissedecek.

(17) İsa dedi: Size, gözün görmediği ve kulağın işitmediği ve elin 4 dokunmadığı ve insanın gönlüne gelmediği şeyleri vereceğim.

(18) Şakirtleri İsa'ya dediler: Söyle bize: Bizim sonumuz nasıl olacak? İsa dedi: Size başlangıç (evveliyat) açıklanmadı mı ki, (de) siz onu düşünüyorsunuz? Çünkü başlangıcın olduğu yerde, son da olacaktır. Başlangıçta duracak kimse, azizdir ve sonu da tanıyacak ve ölümü tatmayacaktır.

(19) İsa dedi: Olmadan önce olan kimse, azizdir. Sizler benim şakirtlerim olur (ve) sözlerimi dinlerseniz, bu taşlar size hizmet edecek. Çünkü siz cennette, yazda ve kışta sallanmayan ve yaprakarını dökmeyen beş ağaca sahipsiniz. Onları tanıyan kimse, ölümü tatmayacaktır.

(20) Şakirtleri İsa'ya dediler: Göğ saltanatı neye benzer, bize anlat!1 Onlara dedi: Bütün tohumlardan daha küçük olan bir hardal danesine benzer. Sürülmüş bir toprağa düşerse, büyük bir sürgün verir (ve) göğün kuşlarına sığınak olur.

(21) Mariham İsa'ya dedi : Şakirtlerin kime benziyor? (İsa) dedi: Kendilerine ait olmayan bir tarlaya oturmuş, küçük çocuklara benziyor. Tarla > sahipleri gelince, tarlamızı bize bırakınız, derler. Tarlayı kendilerine bırakmaları için önlerine çırılçıplak çıkarlar. Bunun için diyorum: Hırsızın geleceğini ev sahibi bilirse, o gelmeden önce uyanık olur (ve) eşyalarını.1 götürmemesi için, hükümranlık evine onu sokmaz. Fakat siz dünyaya karşı uyanık olun! Belinize kuşağınızı sıkıca sarınız ki, hırsızlar size gelmeye yol bulamasın. Hesap ettiğiniz mükâfatı bulacaksınız. Keşke aranızda hikmet sahibi bir kimse bulunsa! Mahsûl olgunlaşınca, orağı elinde hemen gelmeli (ve) onları biçmeli. Dinlemeğe kulağı olan dinlesin!

(22) İsa küçüğün emzirildiğini gördü ve şakirtlerine dedi: Bu emzirilen küçükler, hükümranlık alanına giren, kimselere benziyor. .Ona: dedikler : O halde çocuk olsak, hükümranlığa girebilecek miyiz? İsa onlara dedi: Eğer siz ikiyi bir yaparsanız ve içinizi dışınız gibi ve dışınızı içiniz gibi, üst tarafı alt tarafı gibi yaparsanız; dişiyi ve erkeği bir tek kişi yaparsınız ki, bu dişi, dişi olmasın, erkek de erkek (olmasın); eğer bir göz yerine göz ve bir el yerine el ve ayak yerine ayak ve bir yüz yerine yüz yaparsanız, o zaman (hükümranlığa) girersiniz.

(23) İsa dedi: Ben sizi seçeceğim, biri binden ve ikiyi on binden ve onlar orada biricik, bir tek olarak bulunurlar.

(24) Şâkirtleri dediler: Bulunduğun yer hakkında bizi aydınlat; çünkü onu aramamız için lüzumlu. Onlara dedi: Kulağı olan dinlesin. O bir nuranî insanın içindeki ışıktır ve bütün dünyayı aydınlatır. Eğer o aydınlatmazsa, karanlıktır.

(25) İsa dedi: Kardeşini kendi ruhun gibi sev; kendi gözbebeğin gibi koru!

(26) İsa dedi: Sen kardeşin gözündeki kıymığı görürsün, fakat kendi gözündeki merteği görmezsin. Eğer kendi gözünden merteği çıkarırsan, kardeşin gözündeki kıymığı çıkarmak için (yeterince) göreceksin.

(27) İsa dedi: Eğer siz dünyaya karşı oruç tutmazsanız, (nefsâni eğilimlerinize hâkim olmazsanız) saltanatı bulamayacaksınız, Baba'yı göremeyeceksiniz.

(28) İsa dedi: Dünyanın ortasında durdum ve onlara et (ve kemik) içinde göründüm. Herkesi sarhoş buldum, aralarında susuz kimseyi bulamadım ve ruhum insanoğulları hakkında hüzün duydu. Çünkü kalpleri kördü ve dünyaya boş geldiklerini ve dünyadan da boş ayrılmaya çalıştıklarını, görmüyorlardı. Fakat şimdi sarhoşlar. Şaraplarını serpip dökerlerse, pişman olacaklar, (tövbe edecekler).

(29) İsa dedi : Ruhtan dolayı et(ve kemik) varlık bulduysa, bu bir mucizedir. Fakat ruh, vücuttan dolayı (varlık bulduysa) bu mucizelerin bir mucizesidir. Fakat ben, bu büyük zenginliğin bu fakirlikte nasıl oturduğuna şaşıyorum.

(30) İsa dedi: Nerede üç tanrı varsa, orada tanrılar vardır; nerede iki veya bir varsa, ben onunla olacağım.

(31) İsa dedi-: Hiçbir peygamber kendi köyünde kabul görmez. Hiçbir hekim kendini tanıyanlara şifa vermez.

(32) İsa dedi: Yüksek bir dağın tepesine kurulan ve tahkim, edilen bir şehir, ne (düşman eline) düşer ve ne de gizli kalabilir.

(33) İsa dedi: Kendi kulağınla (ve) başkasının kulağıyla işittiğin şey, çatılarınızın üzerinde ilân edilir. Çünkü hiçbir kimse bir kabın altına (veya) gizli bir yere koymak için lâmbayı yakmaz. İçeri giren ve dışarı çıkan herkes onun ışığını görsün diye onu lâmbalığa kor.

(34) İsa dedi: Kör bir adam, kör bir adamı yönetirse, ikisi birlikte aynı çukura düşerler.

(35) İsa dedi: Birinin, güçlü (bir kişinin) evine girmesi ve zorla sahip olması, mümkün değildir; çünkü ev sahibinin) ellerini bağlayıp, sonra da evi talan etmesi (gerekir).

(36) İsa dedi: Sabahtan akşama ve akşamdan sabaha ne giyeceğinizin endişesini taşımayınız. •

(37) Şâkirtleri dediler: Bize ne zaman görüneceksin, ve seni ne zaman göreceğiz? İsa dedi: Utanma duygularını bıraktığınız ve küçücük çocuklar gibi elbiselerinizi ayaklarınızın altına koyup, üzerine çıktığınız zaman, hayat sahibinin oğlunu (göreceksiniz) ve korkmayacaksınız.

(38) İsa dedi: Benim size söylediğim bu sözleri işitmeyi pek çok defalar arzu ettiniz, ondan başkasını işitebilecek değilsiniz. Beni arayacağınız günler gelecek, (fakat) bulamayacaksınız.

(39) İsa dedi: Farizalılar ve Yahudi Fâkihleri ilim hâzinesinin anahtarını aldılar; (ve) onu sakladılar. Ne kendileri içine girdiler ve ne de içine girmek isteyenleri bıraktılar. Fakat siz yılanlar gibi akıllı ve güvercinler gibi temiz olunuz!

(40) İsa dedi: Bir asma, anaçtan ayrı sürgün verirse, henüz kuvvetlenmeden kökünden sökülür (ve) imha edilir.

(41) İsa dedi: Elinde olan kimseye (daha çok) verilecektir; ve olmayan kimseden elindeki az da alınacaktır.

(42) İsa dedi: Geçici olunuz

(43) Talebeler ona dediler: Sen kimsin, bize bunları söylersin? (İsa dedi:) Söylediklerimden, siz benim kim olduğumu anlamıyorsunuz. Siz Yahudiler gibi oldunuz. Çünkü onlar ağacı severler (fakat) meyvesine kin duyarlar ve (ya) meyvesini severler, ağacına kin duyarlar.

(44) İsa dedi: Kim Baba'ya küfrederse, affedilir ve kim oğula küfrederse affedilir. Fakat Kutsal Ruha küfreden kimse, ne yerde ne de gökte, affedilmez.

(45) İsa dedi: Çalıdan üzüm, toplanmaz, deve dikeninden incir koparılmaz, bunlar meyve vermezler, taşımazlar. İyi bir insan kendi hâzinesinden iyi şeyler ortaya koyar. Kötü bir insan (da) kalbindeki kötü hâzinesinden kötü şeyler ortaya koyar ve kötü şeyler söyler, çünkü kalbinden kötü şeyler taşar.

(46) İsa dedi: Adem'den Vaftizci Yahya'ya kadar kadınlardan doğanlar arasında (makamca) Vaftizci Yahya'yı geçen kimse yoktur, çünkü onun gözleri kırılmaz (?) Fakat ben derim (ki): Aranızda küçük olacak kimse,, hükümranlığı tanıyacak ve Yahya'dan daha yüksek olacak.

(47) İsa dedi: Bir insanın aynı anda iki yayı germesi mümkün değildir ve bir hizmetçinin iki efendiye hizmet etmesi mümkün değildir. Çünkü birine karşı hürmetkar, diğerine karşı saygısız olacaktır. Eski şarabı kimse içmez ve hemen yeni şarabı içmeyi arzu eder. Ve hiç kimse yeni şarabı bir tulum içine dökmez ki, onu parçalamasın; ve eski şarabı da yeni bir tuluma koymaz ki, o da onu parçalamasın. Eski bir yamayı yeni bir elbisenin üzerine dikmezler, çünkü bir yırtık ortaya çıkar.

(48) İsa dedi: İki (kişi) bir evde aralarında sulh eder (ve) dağa söylerlerse, yerini değiştir! Ve o yerini değiştirir.

(49) İsa dedi: 'Münzeviler ve seçkinler azizdir. Çünkü hükümranlığı bulacaksınız, çünkü siz ondan geldiniz ve ona döneceksiniz.

(50) İsa dedi : Size nereden geldiniz, derlerse onlara deki: Biz ışıktan, ışığın kendi içinden doğduğu yerden geldik. O (durdu), ve kendi suretinde göründü. Size, siz (kim) siniz, derlerse, de ki: Biz onun oğullarıyız.; ve canlı babanın seçtikleriyiz. Size sorulursa : Babanın sizdeki işareti nedir? Onlara de ki: Hareket ve sükûnet.

(51) Şâkirtleri ona dediler: Ölülerin sükûnet günü ne zaman ve yeni dünya ne zaman gelecek? Onlara dedi: Sizin beklediğiniz geldi; fakat siz onu bilmiyorsunuz.

(52) Şâkirtleri dediler: İsrail'de yirmidört peygamber konuştu ve hepsi senden haber verdiler. Onlara dedi: Siz gözünüzün önündeki canlıyı;? bıraktınız (ve) ölülerden konuştunuz.

(53) Şâkirtleri dediler: Sünnet faydalı mı, değil mi? onlara dedi:; Faydalı olsaydı, o zaman babalarınız annelerinizden sünnetli doğardı. Ama ruhtaki sünnet tamamen faydalıdır.

(54) İsa dedi: Fakirler azizdir. Çünkü Semavî Devlet onlarındır.

(55) Babasına ve annesine nefret duymayan kimse, bana şâkirt olamaz. Ve erkek ve kız

kardeşine nefret duymayan kimse, (ve) benim gibi çarmıhını taşımayan kimse ,bana lâyık olmaz.

(56) İsa dedi: Kim dünyayı tanıdıysa, bir ceset bulmuştur. Ve kim bir ceset bulduysa, ona göre dünyanın değeri yoktur.

(57) İsa dedi : Babanın devleti (iyi) tohum sahibi bir adam gibidir. Düşmanı geceleyin geldi. İyi tohumlar arasına yabani ot serpti. Adam yabâni otların yolunmasına izin vermez. (Hizmetçilerin tarlaya) gitmelerini (ve) otla buğdayın birlikte yolunmasını önlemek için onlara derki: Hasat zamanında yabanî otlar açıkça görünür, yolunur ve yakılır.

(58) İsa dedi: Izdırap çeken insan azizdir. O hayatı buldu.

(59) İsa dedi: Yaşadığınız müddetçe canlı'ya bakınız ki, siz ölmeyesiniz ve onu görmeden, görmeyi arayın..

(60) Yahuda'ya giden ve bir kuzu taşıyan bir Sâmirî (gördüler). Şakirtlerine dedi: Kuzuyu (ne yapacak)? Ona dediler : Kesmek ve yemek için (taşıyor). Onlara dedi : Yaşadığı müddetçe onu yemeyecek, kestiği ve ceset olduğu zaman. Dediler: Onu başka türlü yapamaz. Onlara dedi : Siz de bir sükûnet yeri arayın ki, ceset olmayasınız ve yenmeyesiniz.

(61) İsa dedi: İkisi bir yatak üzerinde istirahat edecek; biri ölecek^ diğeri yaşayacak. Salome dedi : Sen kimsin Ey İnsan? Kimin oğlusun? Benim yatağımın üzerine çıktın ve soframda yedin. İsa ona dedi: O'ndan gelenim (ve onun) aynısıyım; bana babamın şeyleri verildi. (Sâlome ded)J Ben senin talebenim. (İsa ona dedi): Bunun için söylüyorum : O aynıysa, o tamamen ışıktır; fakat o bölünürse, tamamen karanlık olacaktır.

(62) İsa dedi: Sırlarımı, benim sırlarıma lâyık olanlara söylüyorum. Sağ elin ne yaptığını, sol elin bilmemelidir.

(63) İsa dedi: Çok malları olan zengin bir adam vardı : Dedi: Ekmek ve biçmek, yetiştirmek ve hasat etmek için, ambarlarımı mahsûlle doldurmak için, hiçbir şeyin eksik olmaması için, servetimi kullanacağım. Gönlünde düşündükleri böyle idi. Ve o gece öldü. Kulağı olan dinlesin! ;

(64) İsa dedi: Bir adamın misafirleri vardı. Ve ziyafet hazırlığı yaptıktan sonra, misafirleri davet etmeğe, hizmetçisini yolladı. Birinciye gitti ve dedi: Efendim seni dâvet ediyor. O dedi: Bazı tüccarlarda param var. Bu akşam bana geliyorlar. Onlarla antlaşma yapmağa gideceğim. Ziyafet için özür dilerim. (Hizmetçi) diğer birine gitti (ve) dedi: Efendim seni dâvet etti. Bu ona (hizmetçiye) dedi: Bir ev satın aldım, ve bir günlüğüne İhtiyaç var. Zamanım olmayacak. Diğer birine gitti ve Efendim seni dâvet ediyor, dedi: Arkadaşım evlenecek ve bir yemek vereceğim. Gelemeyeceğim. Ziyâfet için özür dilerim. Bir diğerine gitti .Ona dedi: Efendim seni dâvet ediyor. Ona dedi: Bir çiftlik evi aldım; kira toplamaya gideceğim, gelemeyeceğim. Özür dilerim. Hizmetçi geri geldi (ve) Efendisine dedi: Yemeğe dâvet ettiklerin kimseler, özür dilediler. Efendi hizmetçisine dedi: Yola çık, kimi bulursan getir ki, yemek yesinler. **Satıcılar ve Tüccarlar babamın yerine girme(ye)cekler.**

(65) O dedi: iyi bir insanın bir bağı vardı. Ona bakması ve ondan mahsûl alması için bağı işçilerine verdi. Bağın mahsulünden vermesi için hizmetçisini bağcılara gönderdi: (Bağcılar) hizmetçiyi yakaladı ve dövdüler, öldüreyazdılar. Hizmetçi efendisine geldi; (ve olanları) anlattı: Efendisi dedi : Herhalde onları tanımadı? Diğer bir hizmetçisini gönderdi. Bağ işçileri

onu da dövdüler. Bunun üzerine Efendi oğlunu gönderdi; Dedi: Belki de oğluma saygı gösterirler! Bağcılar onun bağın varisi olduğunu anladılar. tuttular ve öldürdüler. Kulağı olan, dinlesin!

(66) İsa dedi: İnşaatçıların attıkları taşları bana gösterin! O köşe taşıdır.

(67) İsa dedi: Kim herşeyi bilir, (fakat) kendini kaybederse, herşeyi kaybeder.

(68) İsa dedi: Nefret edilirseniz ve tâkibata uğrarsanız ve tâkip etekleri yerde, hiçbir yer bulamazsınız, aziz olursunuz.

(69) İsa dedi: Kendi kalbince takibata uğrayanlar azizdir. O kimseler babayı gerçekten tanıyanlardır. Açlar azizdir. Çünkü karınları arzu ettikleriyle dolacaktır.

(70) İsa dedi : Eğer bunu kendi içinizde kazanırsanız, sahip olduğunuz şey sizi kurtarır. Sizin içinizde yoksa, içinde olmayan şey, sizi öldürür.

(71) İsa dedi: Ben bu evi yıkacağım ve hiçbir kimse onu (tekrar) bina edemeyecek.

(72) Ona (bir adam dedi): Kardeşlerime söyle .babamın mallarını benimle bölüşsünler! Ona dedi : Ey adam, beni kim paylaştırıcı yaptı? Şâkirtlerine döndü (ve) onlara dedi: Ben bir paylaştırıcıyım mı?

(73) İsa dedi: Şüphesiz mahsûl büyük, fakat işçiler az. Mahsûle işçi yollaması için Efendi'ye rica edin!

(74) Dedi : Efendi, kaynağın çevresinde pek çok kimse var, fakat hiçbiri kaynak da değil.

(75) İsa dedi: Kapının önünde pek çok kişi duruyor, fakat gerdek odasına yalnızlar girecek.

(76) İsa dedi: Babanın hükümranlığı, dükkânında malları olan ve bir inci bulan tüccar gibidir. Bu tüccar hizmet sahibi idi. Mallarını sattı ve kendine sadece inciyi alıkoydu. Kendinize bitmeyen ve devamlı olan (öyle bir) hazine arayın ki. içine bir güve girmesin ve hiçbir kurt yemesin.

(77) İsa dedi: Ben herşeyin üzerindeki ışığım. Ben her şeyim. Her şey benden neşet etti ve her şey bana ulaşır. (Hangi) odunu bölerseniz beri oradayım.. Hangi taşı kaldırırsanız, beni orada bulursunuz.

(78) İsa dedi: Tarlaya niçin çıktınız? Rüzgârda sallanan bir kamışı görmek için mi? Ve zarif elbisesi olan bir insanı görmek için mi? Kralınıza ve ileri gelenlerinize (bakınız)! Bunların zarif elbiseleri var ve (fakat) onlar hakikati tanımayacaklar.

(79) Kalabalıktan bir kadın ona dedi : Seni (karnında) taşıyan vücut ve seni besleyen göğüsler bahtiyardır. Ona dedi: Babanın sözünü duyanlar ve onu hakikatta saklayanlar, bahtiyardır. Çünkü öyle günler gelecek ki, size, «hamile kalmayan vücutlar ve süt vermeyen göğüsler bahtiyardır» denilecek.

(80) İsa dedi: Kim bu dünyayı tanıdıysa, vücudu buldu. Fakat kim vücudu bulduysa, onun (vücudu) dünyaya lâyık değildir.

(81) İsa dedi : Kim zengin olduysa, sâhip olmalıdır, ve kim güç sahibiyse, onu bırakmalıdır.

(82) İsa dedi: Kim bana yakınsa, ateşe yakındır ve kim benden uzaksa, hükümranlıktan (da) uzaktır.

(83) İsa dedi : Suretler insana açıklandı ve içlerindeki ışık, babanın ışık suretinde gizlendi. O kendini vahy edecek ve onun resmi nurunda gizlenecektir.

(84) İsa dedi: Eğer siz ezeli suretlerinizi görürseniz, sevinirsiniz. Fakat önünüzde var olan, ölmeyen, görünmeyen kendi suretlerinizi görürseniz, sonra nasıl tahammül edeceksiniz.

(85) İsa dedi : Adem büyük bir kuvvetten ve büyük bir saltanattan ortaya çıktı ve o size lâyık olmadı. Çünkü o lâyık olsaydı, ölümü (tatmazdı).

(86) İsa dedi: (Tilkilerin) inleri ve kuşların yuvaları vardır. Fakat insanoğlunun başını sokacağı ve rahat edeceği hiçbir yeri yoktur.

(87) Isa dedi: Bir vücuda bağımlı vücut sefildir ve bu ikisine bağımlı ruh da sefildir.

(88) Isa dedi: Melekler ve peygamberler size gelecekler ve size sizin olanı verecekler. Ve siz de kendi elinizde olanı onlara verin, (ve) kendi kendinize söyleyin: Onların olan şeyi almaya ne zaman gelecekler? .

(89) İsa dedi: İçki kâsesinin dış tarafım niçin yıkıyorsunuz? İç tarafım yapanın dış tarafını da yaptığını, anlamıyor musunuz?

(90) İsa dedi : Bana geliniz, çünkü benim boyunduruğum yumuşak ve benim hakimiyetim ılıktır ve kendiniz için huzur bulacaksınız.

(91) Ona dediler: Kim olduğunu bize söyle de, sana inanalım! Onlara dedi: Siz gök ve yerin yüzünü tanımaya çalışıyorsunuz da, kendi önünüzdekini tanımıyorsunuz ve bu anı öğrenmeyi bilmiyorsunuz. „

(92) İsa dedi: Arayınız ve bulacaksınız. Fakat bugün bana sorduğunuz ve benim size söylediğim şeyleri şimdi söylemek istiyorum ve (fakat) siz sormuyorsunuz.

(93) (İsa dedi :) Kutsal olan şeyleri köpeklere vermeyin ki, onu necasetin içine atmasınlar. Domuzlara inci atmayın ki, onları... yapmasınlar.

(94) (İsa dedi): Arayan bulur ve kim (kapıyı) çalarsa, ona içerisi açılır.

(95) (İsa dedi): Paranız varsa, faize vermeyin, bilâkis kendisinden geri alamayacağınız (kimseye) verin.

(96) İsa (dedi): Babanın hükümranlığı (bir) kadına benzer. O biraz maya alır; onu hamurun içine (koyar), (ve) ondan büyük ekmekler yapar. Kulağı olan duysun!

(97) İsa dedi: (Babanın) hükümranlığı un dolu bir testi taşıyan kadına benzer. Uzun (bir) yolda yürür. Testinin sapı kırılır; arkasında un yola dökülür. (Fakat) o bilmez; felâketi hissetmez. Evine gelince, testiyi yere koyar (ve) onu boş bulur.

(98) İsa dedi: Babanın hükümranlığı, güçlü birini öldürmek isteyen adama benzer. Evinde kılıcını çeker. Elinin (yeterince) kuvvetli olup-olmadığını ölçmek için, duvarı deler. Sonra o güçlüyü öldürür.

(99) Şakirtleri ona dediler: Kardeşlerin ve annen dışardalar. Onlara dedi: Burada, babamın isteklerini yapan kimseler benim kardeşlerim ve annemdir. Onlar babamın hükümranlığına gireceklerdir.

(100) İsa ya bir altın parçası gösterdiler ve dediler: İmparatorun adamları bizden vergi

istiyorlar. Onlara dedi: İmparatora ait olanı imparatora verin. Tanrıya ait olanı Tanrıya verin ve bana ait olanı (da), bana verin!

(101) (İsa dedi) Babasına ve annesine kin duymayanlar, bana (şakirt) olamazlar ve (babasını ve) annesini benim gibi sevmeyenler, bana (şâkirt) olamazlar. Çünkü annem..., fakat (benim) gerçek (annem) bana hayat verdi.

(102) İsa dedi: Farizalılara yazıklar olsun, çünkü onlar sığırların yemliğinde yatan köpeğe benzerler. Ne kendisi yer, ne de sığırlara yedirir.

(103) İsa dedi: Hırsızın (gecenin hangi) kısmında geleceğini bilen ve kalkan insan azizdir,... toplar ve onlar gelmeden önce belini sarar.

(104) (Ona) dediler : Gel, bugün dua edelim ve oruç tutalım! İşar dedi: Benim işlediğim günah nedir veya neyde yenildim. Fakat damat gelin odasından çıkmış olacaksa, oruç tutsunlar ve dua etsinler.

(105) İsa dedi: Anne ve babayı tanıyan kimse, bir «Fahişenin Çocuğu» olarak adlandırılacaktır.

(106) İsa dedi : Siz ikiyi bir yaparsanız, insanoğulları olacaksınız; ve derseniz : (ey) dağ ileri git, o da ileri gidecektir.

(107) Hükümranlık yüz koyunu olan bir çobana benzer. Onlardan en büyüğü olan biri kaybolur. O doksandokuzu bırakır (ve) bu birini buluncaya kadar arar. O kadar çok zahmet çektikten sonra koyuna der: Seni doksandokuzundan daha çok seviyorum.

(108) İsa dedi : Kim benim ağzımdan içerse, benim, gibi olacaktır; ve ben onun gibi olacağım ve gizli şeyler ona açıklanacak.

(109) İsa dedi: Hükümranlık, tarlasında bir hazine bulunduğunu bilmeyen adama benzer. Ve ölümünden (sonra) hâzineyi (oğluna) bırakır. Oğlanın (ondan) haberi yoktur. Bu tarlayı alır ve satar. Ve onu alan kimse gelir (ve) sürerken hâzineyi (bulur). İstediklerine fâizle para vermeğe başlar.

(100) İsa dedi: Dünyayı bulan ve zengin olan kimse, dünyadan vazgeçmelidir.

(111) İsa dedi: Gökler dürülecek ve aynı şekilde içinde bulunduğunuz dünya da; ve canlıdan o(rtaya çıkan) canlı ne ölümü ne de (korkuyu) görecek. Çünkü İsa dedi: Kim kendini bulursa, ona göre dünya değersizdir.

(112) İsa dedi: Ruha bağımlı ete (bedene) yazıklar olsun! Ete (bedene) bağımlı ruha yazıklar olsun!

(113) Şakirtleri ona dediler: Hükümranlık ne zaman gelecek? (İsa dedi:) O beklenmekle gelmeyecek: bakınız, işte burada veya bakınız, işte orada, denemez. Buna mukabil babanın hükümranlığı dünya üzerine yayılmıştır ve insanlar onu görmüyorlar. .

(114) Simon Petrus onlara dedi: Mariham aramızdan gitsin! Çünkü kadınlar hayata lâyık değildirler. İsa dedi : Bak, ona yol göstereceğim, onu erkek yapacağım, o da siz erkekler gibi canlı bir ruh olacak. Çünkü kendini erkek yapan her kadın, gök hükümranlığına girecektir.

(Tomas'a göre İncil)

Kaynak: Ekrem SARIKÇIOĞLU , Tomas İncili , Sayı:4 - OMÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi -

Ondokuz Mayıs Üniversitesi , 1990, s. 13-26

TEFEKKÜR-İNZİVA-KÜLTÜR SOFULUĞU

Hzl: José Ortega y Gasset

Demek ki insanlık tarihi boyunca dönemsel olarak ve giderek daha karmaşık ve yoğun biçimlerde yinelenen üç ayrı aşama görülür:

1. İnsan kendini yitmiş, çevresindeki şeylere gömülüp batmış gibi duyar; *ötekileşme'dir* bu.
2. İnsan güçlü bir çabayla kendi iç dünyasına çekilerek çevresindeki şeyler ve onlara egemen olma olasılığı üstüne fikirler oluşturur; bu *benliğine dalma'*dır. Romalıların *düşünsel yaşam* dedikleri, Yunanlılar'ın *theoretikós bíosu, theoria* sı.

3. İnsan yeniden dünyada belirerek önceden tasarlanmış bir plana göre harekete geçer; bu da *eylem, aktif yaşam, praxis'tir.*

Dolayısıyla, *eylemden, ancak daha önce insanın tefekküre dalması oranında söz edilebilir; bunun tersi de geçerlidir, benliğe dalma gelecekteki eylemi tasarlamaktan başka bir şey değildir.*

Çünkü insanın yazgısı herşeyden önce *eylem* dir. Düşünmek için yaşıyor değiliz, tersine, düşünmemiz yaşamayı başarabilmek içindir. Bu, benim görüşümce, tüm felsefe geleneğinde kökünden karşı çıkılması gereken temel bir nokta; *düşünce'*nin, bu sözcüğün yeterli sayılacak her anlamında, insana bir seferde sonsuza değin sunulmuş olduğunu, tıpkı kuşa verilen uçma, balığa verilen yüzme yetisi gibi, kullanılmaya ve uygulanmaya hazır kusursuz bir yeti ya da güç olarak insanın istediği anda onu el altında bulabileceğini yadsımaya hemen şimdi karar vermeliyiz.

Eğer o inatçı öğreti doğru olsaydı, balığın -öylece- yüzüverdiği gibi, insanoğlunun de -öylece, başka şey gerekmeksizin- düşünüvermiş olduğu sonucuna varılırdı. Böylesi bir kavram, ne yazık ki insanoğlunun konumunu oluşturan kendine özgü ve benzersiz dramı gözardı edecek kadar körleştirir bizi. Çünkü eğer bir an için, şu anda anlaşabilmek için, geleneksel fikre uyup da insanın özelliğinin düşünce olduğunu *-insan düşünen hayvandır'ı* hatırlayalım- insan olmanın -dâhi babamız Descartes'ın iddia ettiği üzere- *düşünen şey* olmak anlamına geldiğini kabul edersek, insanoğlunun, bir seferde sonsuza değin *düşünce* ile donatılmış olduğundan, düşünceye benliğinden koparılamayacak bir bileşenin verdiği güvenle sahip olduğundan gerçekten de- balık nasıl balıklığından eminse, onun da kendi insanlığından emin olması gerekir. Oysa bakın; dört dörtlük, uğursuz bir hatadır bu. İnsan düşünceyi eyleme sokabileceğinden asla emin değildir, yerli yerince demek istiyorum tabii; o da zaten ancak yerli yerindeyse düşüncedir. Ya da daha halk işi bir deyişle: İnsan yerli yerinde iş göreceğinden, uygun olanı yapacağından asla emin olamaz. Bu da düpedüz şu korkunç anlama gelir: Evrenin tüm öbür kendiliklerinden farklı olarak, insan, kaplanın kaplanlığından, balığın balıklığından emin olduğu gibi, gerçekten insan olduğundan asla emin olamaz.

Düşünce, insana armağan edilmiş olmaktan çok uzaktır, işin gerçeği -benim şu anda yeterince irdeleyemeyeceğim, önermekle yetineceğim bir gerçek- şu ki, insan düşünceyi kendisi yapagelmiştir, bir disiplin, bir özenli yetiştirme ya da kültür, binlerce yıl süregelmiş bir çaba sayesinde yavaş yavaş üretmiştir, bugüne değin de o çalışmasını noktalamış

değildir. Hem düşünce insanoğluna armağan edilmemiş demek de yeterli değildir, diyebiliriz ki tarihin bu aşamasında bile, insan o sözcüğün basit ve normal anlamında algıladığımız şeyin ancak zayıf bir bölümünü ve kabataslak bir kalıbını oluşturmayı başarabilmiştir. Elde edilebilmiş olan o bölüm de, oluşturucu değil kazanılmış nitelik olarak, hep yitirilme tehlikesindedir, hatta geçmişte birçok kez fiilen büyük ölçüde yitirilmiştir de; aslında bugün bir kez daha yitirmek üzereyiz. Bu aşamaya ulaşıncaya değin, insan, evrendeki öbür varlıklardan farklı olarak, asla kesinlikle *insan* değildir, tersine, *insan* olmak demek, *insan* olmamak tehlikesine açık bulunmak demektir, yaşayan sorun, salt ve tehlikeye açık serüven ya da, benim sık sık söylediğim gibi, özünde dram olmak demektir! Çünkü ne olacağını bilmediğimizde, her anımız salt tehlike ve tir tir titreten riziko olduğunda ancak dram sözkonusudur. Kaplan kaptanlığını elden bırakamaz, kaplanlığından çıkamazken, insan sürekli olarak insanlığından çıkma rizikosunda yaşar. Öbür hayvanlar gibi başına şu ya da bu gelmesi sorunu ve durumuyla karşılaşmakla kalmaz, kimi zaman *insan olmaktan çıkmak* gibi bir tehlikeyle yüz yüze kalır. Üstelik bu salt soyut ve genel bir gerçek değildir, kendi bireyselliğimizle doğrudan bağlantılıdır. İçimizden her birimiz her an *kendi kendisi* olmaktan çıkmak, biricik ve aktarılması olanaksız benliğini yitirmek tehlikesindedir. İnsanların çoğu olmayı beklediği o *kendi kendisi'*ne durmadan ihanet eder; aslına bakarsanız, kişisel bireyselliğimiz asla tümüyle gerçekleşmeyen bir kişi, heveslendirici bir ütopya, her birimizin gönlünün en derininde saklı tuttuğu bir gizli efsanedir. Pindaros'un kahraman etiğini şu bilinen buyrukta özetleyişi çok iyi anlaşılıyor: γενίο ὡsδ ειδι, yani "her kimsen o olmayı başar".

Yani insanın konumu özünde belirsizliktir. XV. yüzyılda bir Bourgogne'lu beyin dile getirdiği şu zarif söz ustalığı pek yerinde oluyor: *"Rien ne m'est sûr que la chose incertaine."* "Emin olduğum tek şey belirsizliktir."

İnsan kazanımlarının hiçbiri kalıcı değildir. Bize en başarıl) ve yerleşik görünen şey bile birkaç kuşak içinde yok olup gidebilir. "Uygarlık" adını verdiğimiz şey -bütün o maddi ve manevi rahatlıklar, bütün o dinlenmeler, bütün o barınaklar, artık alışkanlığa dönüşmüş bütün o erdemler ve disiplinler, artık güvendiğimiz, insanoğlunun yaşam denen o ilk kaçınılmaz deniz kazasında kendisine bir cankurtaran simidi diye yarattığı güvenceler dizisi ya da sistemi-, bütün o güvenceler, en ufak bir dikkatsizlik sonucunda, göz açıp kapayıncaya dek, insanların elinden uçup hayalet gibi kayboluveren güvensiz güvencelerdir. Tarihin bize anlattığı sonu gelmez gerilemeler, çöküşler ve yozlaşmalardır. Üstelik bilinenlerin tümünden çok daha köklü gerilemelerin olasılık dışı bulunduğu da söylenemez, hepsinden daha köklü de gerçekleşebilir: İnsan, insan olarak, uçup gidebilir, tam ve kesin bir ötekileşme sonunda, sessizce yeniden hayvan düzeyine dönebilir. Kültürün yazgısı, insanın geleceği, varlığımızın derininde bu dramatik bilinci hep canlı olarak saklamamıza, bağrımızda mırıldanan bir kontrpuan gibi, bizim için yalnızca belirsizliğin kesin olduğunu iyice işitmemize bağlıdır.

Günümüzde Batılı ruhları kıvrandıran yürek sıkıntılarının yüklüce bir bölümü geçen yüzyılda -belki de tarihte ilk kez olarak- insanoğlunun kendisini güvenli sanmayı başarmış olmasından doğuyor. Çünkü aslında kendisini sahiden, ama sahiden güvenli duymayı ve sanmayı başaran bir tek ilericiliğin şaşmaz ürünü eczacı *Mösyö* Homais'dir! İlerici düşünce yalnız insanlığın -o zamanlar icat edilen soyut, sorumsuz, varolmayan bir kendilik- ilerlediğini iddia etmekle kalmaz, bu zaten kesindir, üstelik bir de ilerlemenin kaçınılmazlığını iddia eder. Böylesi bir düşünce Avrupalı'da ve Amerikalı'da insanın özünü oluşturan o köklü riziko duygusunu

uyutmuştur. Öyle ya, eğer insanlık önüne geçilmez biçimde ilerlemekteyse, tetikte durmaktan, kaygılanmaktan hepten vazgeçsek de olur, sorumluluklarımızdan sıyrılabiliriz, ya da İspanya'da dediğimiz gibi, sırtüstü yatıp, insanlık gelsin de bizi kaçınılmaz kusursuzluk ve mutluluk yazgımıza taşısın diye bekleyebiliriz. Böylece insanlık tarihi her türlü dramatizminden güzelce ayıklanmış, herhangi bir "Cook" acentasınca düzenlenmiş en üst mevkiden huzurlu bir turistik geziye indirgenmiş olur. Binip gittiğimiz uygarlık teknesi böylece güvenle altın çağına doğru ilerlerken, Homeros'un anlattığı şu kaptanı falan olmadan kendiliğinden limana yönelen gemiye benzeyecektir. Şimdi ödemekte olduğumuz işte o güvenin bedelidir.[1]

Tüm bunları söylemekten maksadımız düşüncenin insana bahşedilmiş bir armağan değil, zahmetli, iğreti, uçup gitmeye hazır bir kazanım olduğunu anlatmak.

Böyle düşünüldüğünde, Linneo'nun ve XVIII. yüzyılın insanoğlunu *homo sapiens* diye tanımlayışlarını, neden biraz gülünç bulduğum anlaşılacaktır. Çünkü o iyi niyet dolu deyişi duyduğumuzda, bunun bizim için tek anlamı insanın gerçekten bildiği, yani bilmesi gereken herşeyi bildiğidir. Oysa bakın; gerçeklerden bundan daha uzak bir şey olamaz. İnsan bilmeyi gereksindiği şeyi hiçbir zaman bilmemiştir. Demek ki *homo sapiens*'i insanın az buçuk bir şey, pek az şey bildiği, ama kalan herşeyden habersiz olduğu anlamında alırsak, kalan bilmedikleri muazzam genişlikte olduğuna göre, insanı *homo insciens, insipiens,* yani bilgisiz insan diye tanımlamak daha yerinde görünür. Tabii şimdi bu denli acelemiz olmasa, Platon'un nasıl da sağduyuyla, insanı tam da bilgisizliğiyle tanımlamış olduğunu görebilirdik. **Aslında insanoğlunun ayrıcalığı budur. Ne Tanrı ne de hayvan bilgisizdirler – Tanrı tüm bilginin sahibidir, hayvana gelince, bilmesi gerekmez zaten.**

Şu iyice anlaşılmalı: İnsan kendisine armağan edilmiş bulduğu için düşünceyi kullanıyor değildir; dünyanın içine gömülmüş, nesnelerin ortasında kulaç atar durumda yaşamaktan başka seçeneği olmadığından, insanımsılardan pek farklı olmayan psişik etkinliklerini düşünce *biçiminde* düzenliyordur o kadar – ki bu da hayvanın yapmadığı bir şeydir.

Dolayısıyla insan, sahip olduğu ya da olduğu şeylerden çok, yaptığı şeylerden, davranışından ötürü zoolojik ıskalanın dışına çıkar. İşte bu nedenle hep kendi kendisini gözetler durumda olmalıdır.

Düşünmek için yaşamıyoruz, yaşamayı sürdürmek, hayatta kalabilmek için düşünüyoruz tümcesiyle –tümceden başka bir şeye de benzemiyor zaten– sezdirmek istediğim şeylerden biridir bu. Şunu anlamalıyız ki, insanoğluna düşünceyi kendinden kaynaklanan bir özellikmiş gibi yakıştırmak –çok geçmeden bir saygı ifadesine, hatta soya dalkavukluğa dönüşüyor– aslına bakılırsa haksızlık oluyor. Çünkü ortada ne armağan var ne öyle bir saygı, olsa olsa zahmetli bir üretim, bir fetih sözkonusu ve fethedilmiş herşey gibi – ister kent ister kadın– hep iğreti, hep uçtu uçacak.

Daha önce sunduğum, "insan ilkin, temel olarak eylemdir" önermemin anlaşılabilmesi açısından düşünceye ilişkin bu uyan gerekliydi. Sırası gelmişken, bu gerçeği olanca berraklığıyla düşünmüş olan ilk kişiye saygılarımızı sunalım: ne Kant ne de Fichte; Auguste Comte, şu dâhi çılgın.

Çevredeki şeyler ya da öbür insanlarla her çatışmanın *eylem* olmadığını gördük; bu insanlığın alt eşiğinde kalan bir şeydir, ***ötekileşme'dir.*** ***Eylem***, önceden derinine, uzun uzadıya

düşünerek ortaya çıkardığımız bir tasarıma uyarak, çevremizdeki somut nesnelere ya da başka insanlara yönelttiğimiz etkinliktir. Demek ki düşünce olmadıkça sahici eylem yoktur, eylemle yerli yerince ilintili olmadıkça, eylemle ilişkisiyle canlılık kazanmadıkça, sahici düşünce de yoktur.

Gelgelelim eylemle tefekkür arasındaki bu -başka türlü olamayan- ilişki inatla bilmezlikten gelinmiştir. Yunanlılar insanoğlunun düşündüğünü, evrende düşünce denen o garip gerçekliğin varlığını keşfettiklerinde (insanlar o zamana değin düşünmemişlerdi, ya da *bourgeois gentilhomme* ["kibarlık budalası"] gibi, bilmeden düşünmüşlerdi), fikirlerin çekiciliğine öylesine kapıldılar ki, tuttular *logos* dedikleri zekâyı evrenin en üst katına oturttular. Onunla karşılaştırınca, başka herşeyi ikinci sınıftan, küçümsenecek şeyler gibi gördüler. Bize en iyi gibi görünen herşeyi Tanrı'ya yansıtmaya eğilimli olduğumuz için de, Yunanlılar, Aristoteles ile, Tanrı'nın düşünmekten başka uğraşı olmadığına karar verdiler. Hem belli bir şeyler de düşünmemeliydi; bu her nedense zihinsel işlemin alçaltılması gibi geliyordu. Hayır; **Aristoteles'e göre, Tanrı düşünürken düşünmekten öte bir şey yapmıyordu - bu da Tanrı'yı bir entelektüele, daha doğrusu kendi halinde bir felsefe hocasına dönüştürmeye eşti. Ama, bir kez daha söylüyorum, onların gözünde bu, dünyada varolan ve bir varlığın yapabileceği en yüce şeydi. Bu nedenle, insanoğlunun yazgısının zekâsını işletmekten başka şey olmadığını, insanın yeryüzüne geliş nedeninin tefekküre dalmak, ya da bizim kullandığımız terimle, benliğe dalmak olduğunu sanıyorlardı.**

Bu öğretiye *zihincilik* adı verilmiştir; düşünceyi, insan yaşamının genel ekonomisindeki işlevinden yalıtarak çiğrından çıkaran zekânın putlaştırılmasını öngörür. Sanki insan ille de düşüneceğim diye düşünüyormuş, binbir şeyin ortasında ayakta kalabilmek için ister istemez düşünmek zorunda değilmiş gibi! Sanki düşünce kendi erdemlerinden ötürü uyanıp işlermiş de, gerçekte olduğu üzere- eylemden kaynaklanmaz, kökü ve sonu eylemde bulunmazmış gibi! En üst düzeydeki nice kazanımı Yunanlılara borçluyuz, ama onlara borçlu olduğumuz zincirler de var. Batı insanı bugün hâlâ, hiç de küçümsenemeyecek ölçüde,

Eski Yunan'daki insanların yaptıkları tercihlerin tutsaklığında yaşıyor; o tercihler kültürümüzün yeraltında işleyerek, sekiz yüzyıldır bizi asıl Batılı yönelimimizden saptırmakta. Dediğim zincirlerin en ağırı *zihincilik;* rotayı doğrultmamız, yeni yollara koyulmamız -özetle, yolumuzu bulmamız- gereken şu anda, özellikle son iki yüzyılda son haddine vardırılmış olan o köhnemiş tavırdan silkinip sıyrılmamızın büyük önemi var.

İlkin *raison* [akıl], sonra *ilustración* [Aydınlanma], sonunda *kültür* adı altında, terimlerin en kökten değişimi gerçekleştirilmiş, zekâ en saygısız biçimde tanrılaştırılmış bulunuyor. Çağın hemen tüm düşünürlerinin büyük bölümünde, özellikle de Almanlarda, örneğin yüzyılın başlarında benim hocam olanlarda, kültür, düşünce, kaçıp giden bir Tanrı'nın boş bıraktığı yeri gelip doldurmuştu. Benim tüm yapıtlarım, daha ilk yarım yamalak sözcüklerimden başlayarak, uzun yıllar önce ***kültür sofuluğu*** adını verdiğim o tavra karşı savaşmak oldu. Kültür sofuluğu diyorum, çünkü kültür, düşünce, kendi kendini haklı gösteren bir şeymiş gibi sunuluyordu, yani kendinden başka bir özür gerektirmeyen, somut uğraşı ve içeriği ne olursa olsun, değeri kendi özünden kaynaklanan bir şey. İnsan yaşamı kültürün hizmetine girmeliydi, çünkü ancak böylelikle saygıdeğer bir nitelik kazanırdı. Bu anlayışla yaşam, insan yaşamının kendisi, bizim özbeöz varoluşumuz, kendi başına yüzeysel, değersiz bir şey sayılıyordu.

Yaşam ile *kültür*, *eylem yapmak* ile *tefekküre dalmak* arasındaki gerçek ilişkiyi böylece tersine çevirmek, son yüz yılda dolayısıyla bundan çok az bir süre öncesine değin- fikir, kitap ve sanat yapıtlarında tam bir üretim fazlalığına yol açtı, gerçek bir *kültür enflasyonu* yaşandı. Şakacıktan -"izm"lere hiç güvenim yok çünkü- "kültür kapitalizmi" diye adlandırabileceğimiz, Bizantinizm'in modern görünümü olan bir şeyin içine düştük. Tüketime hizmet etmek, günümüz insanının gereksindiği ve özümseyebileceği gerekli fikirleri sunmak yerine, üretmiş olmak için ürettik. Ve, kapitalizmde hep olduğu üzere, pazar doydu, bunalım başladı. Son zamanlarda olan büyük değişikliklerin bizi hazırlıksız yakaladığını kimse söylemesin. Yirmi yıldır onları haber veriyor, dikkat çekiyorum. Şimdi irdelemekte bulunduğumuz dar konunun dışına çıkmamak için, resmen ve programım uyarınca "Zekânın Reformu" başlığını taşıyan denememe[2] bakın

Ama kültür sofuluğunun getirdiği zihinci saptırmanın en vahim yanı bu da değil; insana kültürü, iç dünyasına dalmayı, düşünceyi yaşamına eklemesi gereken bir şirinlik ya da değerli bir süs gibi sunması; sanki şimdi bunlar yaşamın dışında bulunan şeylermiş gibi, sanki kültürsüz ve düşünmeden yaşamak diye bir şey varmış gibi, sanki insan benliğine dalmadan yaşayabilirmiş gibi. Böylelikle insanlar - tıpkı bir kuyumcunun vitrini önünde durur gibi- kültür edinmek ya da edinmemek durumuna sokuluyordu. Elbette ki böylesi bir ikilem karşısında, şu yaşadığımız yıllar boyunca insanlar hiç duraksamadılar, bu olasılığı sonuna değin denemeyi seçtiler, düşüncelere dalmaktan bucak bucak kaçıp kendilerini dolu dizgin ötekileşmenin kucağına bıraktılar. İşte bunun için, bugün Avrupa'da ötekileşmeden başka şey yok.

Düşünceyi eylemden yalıtan zihinci saptırmayı karşıt saptırma izledi: düşüncelere dalmaktan tümüyle el çekip *salt* eylemi tanrılaştıran *esinci* saptırma. Bu da az önceki, insanın ilkin ve temelde *eylem* olduğu savını yanlış yorumlamanın bir yoludur. Kuşkusuz her fikir -en doğru fikir bile- yanlış yorumlanmaya açıktır; hiç kuşkusuz, her fikir tehlikelidir: bunu çaresiz resmen ve bir kez kabullenmeliyiz, ama şunu da eklemeliyiz ki gizli bir riziko olan bu tehlike, fikirlere özgü değildir; insanın yapıp ettiği herşeyde, ama eksiksiz herşeyde görülen özelliktir. Bu yüzden insanın varlığının *tehlike*'den başka bir şey olmadığını söyledim. İnsan hep uçurumların arasında yürür; istese de istemese de, en sahici zorunluluğu dengesini korumaktır.

Bilinen geçmişte başka seferlerde olduğu gibi bugün de -şu içinde bulunduğumuz yılları, hemen bu yüzyılı söylüyorum- yine halklar bir kez daha ötekileşmeye gömülüp batmaktalar. Romanın başına ne geldiyse onun aynı! Avrupa kendini zevkin ayakları altına atmaya başladı, tıpkı Roma'nın, Ferrero'nun *luxuria* [kösnüllük] dediği, aşırılık, konfor fazlalığının altında ezildiği gibi. Sonra sıra acının ve korkunun altında ezilmeye gelmişti. Tıpkı Roma'da olduğu gibi, toplumsal kavgalar ve onları izleyen savaşlar ruhları hayretle doldurdu. Ötekileşmenin en ileri biçimi olan hayret, sürüp gittiğinde, aptallığa dönüşür. Bazılarının dikkatini çektiği üzere, epeyi zamandır yazılarımda aranağme gibi yinelediğim bir konu var: Yeterince bilinmeyen bir olaydır, ama antik dünya, daha Cicero'nun çağında aptallaşmaya başlamıştı. Cicero'nun hocası Posidonius'un, o uygarlığın, olayların önüne geçebilen ve onlar üstüne gerçekten kafa yorabilen son kişisi olduğu söylenmiştir. Kendi iç dünyasına çekilme, iç rahatlığıyla benliğin dürüst derinliklerine dalma yeteneği yitirilmişti - bir çaresini bulmazsak Avrupa'da bunları yitirme tehlikesiyle karşı karşıyayız. Salt eylemden dem vuruluyor. Şimdiye dek birkaç uygarlığın hakkından gelmiş olan ötekileşme çığırtkanı laf cambazları, insanları

düşünecek halleri kalmasın diye serseme çeviriyorlar; yalnız kalıp da kişiliklerini yapılandırabilecekleri tek yerde, yalnızlıkta yeni baştan yapılandıramasınlar diye insanları salkım saçak kalabalıklarda yığılmaya zorluyorlar. Gerçeğin hizmetinde olmayı kötülüyorlar; bize onun yerine önerdikleri şey ise: *mitos, söylen.* Tüm bunlarla insanların tutkulara kapılmalarını, coşkularla onurlandırmalar arasında *kendilerini şaşırmalarını* sağlıyorlar. Tabii insan *kendi içine girmeyi* başaran hayvan olduğuna göre de, *kendinden geçtiğinde* alçalma yolunu tutmuş demektir, yeniden hayvan düzeyine iner. Salt eylemin tanrılaştırıldığı çağların hiç değişmeyen tablosudur bu. Ortalık cinayetlerle dolar. İnsanların yaşamı değerini, bedelini yitirir, her türlü şiddet ve soygun olağanlaşır. Özellikle soygunlar. Bu yüzden, salt eylem adamı figürü ufukta yükselip egemen olmaya başladı mıydı, insan ilk iş ceketinin düğmelerini iliklemelidir. Bir büyük uygarlıkta soygunun yol açtığı sonuçları gerçekten öğrenmek isteyen varsa, Roma İmparatorluğu hakkında yazılmış bulunan ilk geniş kapsamlı kitapta okuyabilir – şimdiye değin Roma İmparatorluğumun ne olmuş olduğunu bilmiyorduk. Uzun yıllardır Kuzey Amerika'da Profesörlük yapan büyük Rus Rostovzeff'in *Roma İmparatorluğu 'nun Toplumsal ve Ekonomik Tarihi* yapıtından söz ediyorum.

Tefekkürle, benliğe dalmayla normal birlikteliğinden böylece koparılınca, *salt eylem* ancak zincirleme saçmalıklara olanak verir ve yol açar; buna verebileceğimiz en yerinde ad *zincirden boşanma* dır. Böylece günümüzde saçma bir tavrın kendisine karşıt, ama o da akıllıca sayılmayacak bir başka tavrın ortaya çıkmasına özür oluşturduğunu görüyoruz; en azından, yeterince akıllıca olmadığını söyleyebiliriz, ve bu böyle sürüp gidiyor. Çünkü Batı'da politika işleri öyle bir uç noktaya ulaşmış durumda ki, herkes aklını yitirmiş durumda olduğundan, sonuçta herkes akıllıymış gibi görünüyor. Gelgelelim bu şekilde herkesin aklı kendisinin değil, ötekinin yitirdiği akıl.

İşler böyleyken, ortam koşullarının ne denli cılız olursa olsun bir soluk almaya izin verdikleri yerde, bizi saçmalıktan saçmalığa sürükleyen o büyülü ötekileşme döngüsünü kırmaya çalışmamız sağduyunun buyruğu gibi görünüyor; kendi kendimize şu sözcüğü söylememiz – sonuçta, gündelik yaşantımızda çevre üstümüze geldiğinde, kendimizi sonu gelmez sorunların ortasında kaybolmuş duyduğumuzda nice kez söylediğimiz şu sözcüğü söylememiz- sağduyunun emri gibi görünüyor: Sakin ol! Ne anlamı var bu buyruğun? Çok basit: Bizi ötekileştirmekle ve aklımızı başımızdan almakla tehdit eden eylemi bir an için durdurmaya çağırıyor; bir an için eylemi durdurup kendi benliğimize sığınmaya, durum hakkında düşüncelerimizi gözden geçirmeye ve stratejik bir plan oluşturmaya.

Bu nedenle, ufkunda hâlâ biraz sükûnet kalmış olan bir ülkeye vardığımda, insanın kendi kendisi ve diğer insanlar için yapabileceği en verimli iş, dünyanın ötekileşmesine katkıda bulunmak değil; hele insanın, başkalarının ötekileşmesi pahasına, kendisinin de gereğinden fazla ötekileşmesi değil; o talihli konumundan yararlanarak, diğerlerinin şimdi yapamadıkları şeyi yapması, yani biraz kendi iç dünyasına dalmasıdır diye düşünürsem, bunu hiç de acayiplik ya da saygısızlık olarak görmüyorum. Eğer şimdi nerede olabiliyorsa orada yeni insan tasarımlarından -yani fikirlerden- bir hazine oluşturulınazsa, geleceğe pek az güvenebiliriz demektir. Bugünkü üzücü olayların yarısı o tasarımlar eksik kaldığı için gerçekleşti, hem de ta o uzak 1922 yılında, *Espana invertebrada (Omurgasız İspanya*) kitabımın önsözünde haber verdiğim biçimde.

İç dünyasına stratejik çekilme yapmadıkça, düşünce nöbette beklemedikçe, insan yaşamı olanaksızdır. İnsanın bazı büyük içe kapanışlara neler borçlu olduğunu şöyle bir anımsayalım! Bütün büyük din kurucularının peygamberliklerinden önce ünlü inzivalara çekilmiş olmaları rastlantı değildir. Buda dağ başına çekilmişti; Hz. Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellem çadırına çekilmiş, çadırının içinde o mekândan bile kopmak için başını kefiyesiyle sarmıştı; Hz. İsa onlardan da ileri giderek, kırk gün çölde inzivaya çekilmişti. Newton'a borcumuz saymakla biter mi? O da sayısız fizik olgularını öylesine kesin ve basit bir sisteme indirgemeyi nasıl başardığını kendisine soran birine şu yanıtı vermişti: *Nocte dieque incubando,* **"gece gündüz kafa yorarak"; bu sözlerin ardında uçsuz bucaksız, uçurum gibi derin düşüncelerin varlığını sezinliyoruz.**

Günümüz dünyasında can çekişmekte olan bir büyük şey var ki, o da hakikat. Bir dinginlik payı olmadıkça, hakikat ölür, gider. İşte, söylediklerime söylediğim anlamı lam olarak verebilmek için, başlangıçtaki sözlerimle başlattığım karmaşıklığı böylece daha da karmaşıklaştırmış oluyoruz.

Bu nedenle, çevremizin dört bir yanından ve yaşantımızın her köşesinden bize ulaşan ötekileşme özendirmeleri karşısında, bu kursun başına bu benliğine dalma öğretisi taslağını koymak gereğini gördüm; aslında bunu da alaş telaş yapabildim, hiçbir bölümünde şöyle canımın çektiği gibi oyalanamadım, birçok yeri de sessizce geçiştirdim, örneğin tüm insani olgular gibi benliğine dalmanın de cinse göre olduğunu kanıtlayamadım; demek istiyorum ki erkeğin benliğine dalmasıyla kadınınki ayrı şeylerdir. Başka türlü de olamaz zaten, öyle ya, İspanyolca'da kadın için *sí misma* denir, erkek için olduğu gibi *sí mismo* değil.[3]

NOTLAR

[1] *İlerici* değilim dememin nedenlerinden biri işte burada yatıyor. İşle bu nedenle, ilk gençliğimde Hegel'in *Felsefe Tarihi'nin* başına koyduğu şu sözlerin bende uyandırdığı büyük heyecanı yüreğimde sık sık yenilemeyi yeğliyorum: "Geçmişi, yani tarihi durup seyrettiğimizde." der Hegel, "ilk gördüğümüz... yalnızca yıkıntılardır."

Burada söz açılmışken, fırsat bu fırsat, bu açıdan bakınca Nietzsche'nin ünlü "Tehlikede yaşayın" buyruğunda ne denli hafiflik, hatta hatırı sayılır bir özenti payı bulunduğunu algılayalım. Aslında deyiş Nietzsche'nin de değil, İtalyan Rönesansı'nın eski bir deyişinin. Aretino'nun ünlü *Gözükara yaşayın* sözünün aşırılaştırılmış biçimi. *Tetikte yaşayın* demiyor çünkü, öyle dese iyi: *Tehlikede yaşayın* diyor. Bundan da şu anlam çıkıyor: Nietzsche, dehasına karşın, yaşamımızın doğrudan doğruya tözünün tehlike olduğunu, dolayısıyla onu sanki yeni, değişik, özgün bir şeymiş gibi aramaya, edinmeye çalışmamızın biraz özenti ve işgüzarlık olduğunu bilmiyordu. Zaten o fikir *fin de siècle* [yüzyıl sonu] denen çağın tipik düşüncesidir; 1900lerde doruğuna varan o çağ, tarihe, insanoğlunun kendini en güvenli duyduğu, ama aynı zamanda önlükleri, frakları, meşum kadınları, sapkınlık merakı ve Barresvâri Ben kültüyle- özentinin baştacı edildiği bir dönem olarak geçecektir. Her çağda, benim *fishing* [olta atmak] diye adlandırdığım türden fikirler hep olmuştur, tutmayacakları bilindiğinden ötürü bağıra çağıra ortaya atılan fikirler; olsa olsa oyun ve *folie* [çılgınlık] düzleminde düşünülen şeyler - tıpkı bundan yıllar önce, İngiltere'de kurt masallarının pek sevildiği gibi; çünkü İngiltere son kurdun 1668'de avlanmış olduğu, dolayısıyla gerçek kurt nedir bilmeyen bir ülkedir. Onun gibi, güvensizliğin ciddi bir deneyiminin bulunmadığı bir çağda da insanlar tehlikeli yaşamcılık oynuyorlardı.

{2} *[Obras completas (Tüm Yapıtları),* IV. cilt.)

{3} *sí mismo:* (kendi) kendisi; İspanyolca'da -o soneki adın (adılın) *eril, -a* soneki *dişil* olduğunun belirtisidir, (ç.n.)

Kaynak: José Ortega y Gasset, "İNSAN VE "HERKES", Özgün Adı: El hombrey la gente, 1957, İspanyolca'dan Çeviren: Neyire Gül Işık, Birinci Basım: Ekim 1995 İkinci Basım: Kasım 1999, İstanbul

.

El hombre y la gente “İNSAN” VE "HERKES” SEÇİLENLER

Hzl: José Ortega y Gasset

SOMA VE SEMA REMZİ

İnsan kendisini oldum olası bedenine hapsedilmiş duyar. Pitagorasçılar bunu anlatmak için sözcük oyunu yapmakta yerden göğe kadar haklıydılar - gülüp eğlenmek için değil, büyük bir ciddiyetle, acıyla, dramatik bir üzüntüyle oynuyorlardı o terimle. Yunanca'da bedene *soma,* mezara *sema* denir ya, onlar da *soma sema* diye yineliyorlardı mezar beden, hapishane beden, yani. sh: 96

**

“MAVİ GÖK” REMZİ

Mavi gökyüzü öyle ta tepelerde, pek dingin, masmavi, kayıtsız, bizi umursamaz olmakla başlamaz; ilkin üzerimizde yaşamımız açısından yararlı olan pek çok sayıda işaretlerin toplamı olarak etki yapmakla başlar, işlevi ve etkinliği bizi ona dikkat etmeye zorlar, onu o işaret lambası etkinliği içinde görmemizi sağlar. Gökyüzü bize işaretler verir. Bir kere mavi gökyüzü bizim için güzel havanın habercisidir; güneş gün boyu yolculuğunda, sanki kentin çalışkan ve sadık bir memuru gibidir; tuhaf bir rastlantı sonucu, ücret istemeyen bir belediye hizmeti verirmiş gibi, her gün doğudan batıya rotasını izler; gece bastırınca da, yılın mevsimlerini ve binyılları -Mısır takvimi Sirus yıldızının binyıllık değişimlerine dayanır- gösteren yıldız kümeleri, bize bir de saatleri gösterirler. Üstelik gökyüzünün işaretleme, uyarma, esinleme etkinliği burada da kalmaz. Boş inançları olan bir ilkel insan değil, koskoca Kant, bu konular için yakın sayılacak bir tarihte, 1788'de tüm şanlı bilgeliğini şu sözlerle özetliyordu: "İki şey var ki, ruhumu hep yeni bir şaşkınlık ve hayranlıkla dolduruyorlar; durup üzerlerinde ne denli sık, ne denli uzun, ne denli derin düşünürsem o şaşkınlığım ve hayranlığım o denli artıyor: başımın üstündeki yıldızlı gökyüzü ile içimdeki ahlak yasası."

Demek oluyor ki, gökyüzü tüm o yararlı, yararlı olduğu kadar da sıradan değişiklikleri -iklim, saatler, günler, yıllar, binyıllar- bize gösterdikten başka, anlaşıldığı kadarıyla, geceleyin yürek sızlatan varlığıyla, nedendir bilinmez ürperip titreşen yıldızlarıyla, bize evrenin muazzam varlığını, yasalarını, derinliklerini ve birisinin gözle görünmeyen varlığını esinler: o evreni hesaplamış, yaratmış, düzenlemiş, o haline sokmuş herşeyden güçlü bir Varlığı. Hiç kuşku yok, Kant'ın tümcesi yalnızca bir tümce değil, insan yaşamının bileşeni olan bir olguyu pek güzel betimliyor: Tertemiz bir gökyüzünün karanlık gecesinde, gökubbeyi dolduran yıldızlar durmadan göz kırparak bize bir şey söylemek ister gibidirler. Yıldızların gecenin altın düşüncesi olduğunu söyleyen Heine'yi çok iyi anlıyoruz. Onların her birinde mini mini, gökkubbe bütününde muazzam görünen o kırpışma bize, ortamımız olan bu dünyanın ötesine geçerek, kökten Evren'e ulaşmamız için tükenmez bir çağrıdır sanki.

Sh:92-93

ÖLÜM REMZİ

Tel qu'en lui-même enfin l'Eternité le change.

Sonsuzluk kendine dönüştürüyor onu sonunda.

Yaşam değişimdir; her yeni anda daha önce olduğumuzdan farklıyızdır, dolayısıyla asla değişmez bir kesinlikle *kendi kendimiz* olamayız. Ancak ölüm, yeni bir değişikliğin önünü alınca, insanı bir daha değişmeyecek bir kesinlikle kendi kendisine dönüştürür, onu sonsuza değin hareketsiz bir figür yapar; demek oluyor ki onu değişimden kurtarır ve sonsuzlaştırır. Bu da bize az önce söylediğimizin yeni bir yanını gösteriyor. Çevremdekilerin yaşamsal deneyimlerinin akışını izlerim. O deneyimler birbirini izlerler, o izleyiş de zamandır. Öyle ki ötekinin yaşamının aktığını gördükçe, yaşamsal zamanının aktığını, geçtiğini, harcandığını görür gibi olurum, çünkü saatleri sayılıdır. Ama onun zamanı önümde akar giderken, benimkinin durumu da aynıdır. Birlikte yaşadıkça, bizim iki yaşamsal zamanımızın eşit bir dilimi birlikte akar: demek oluyor ki zamanlarımız çağdaştır. *Sen, senler* bizim çağdaşımızdırlar. Schützîin pek güzel söylediği gibi, sen*ler* ile alışverişim süredursun, birlikte yaşlanırız. Uzun varolma uğraşı boyunca, her insanın yaşamı bir evrensel yaşlanmanın gösterisini izler, çünkü ihtiyar da çocukların nasıl yaşlandıklarını görmektedir elbette. Bunu önlemenin yolu yoktur, ancak belki de yersiz ama gelenekselleşmiş bir eğitimin bizi inandırdığı kadar üzücü bir şey de değildir.{1}

NOT

{1} Bu dünyada ölümsüzlüğün sakıncalarından söz etsek –inanılır gibi değil ama kimse yapmamış bunu– ölümlülüğün, yaşamın kısa, insanın bozulur maddeden olmasının ve doğduğumuzdan itibaren ölümün doğrudan doğruya yaşamımızın tözüne el atmasının, onunla işbirliği etmesinin, onu sıkıştırıp yoğunlaştırmasının, onu her an en iyisini yapma telaşına, kaygısına ve zorunluluğuna dönüştürmesinin ne kadar yerinde olduğu derhal gözümüze çarpardı. **Bugüne değin gelip geçmiş kültürlerimizin en büyük yetersizliklerinden, hatta denebilir ki utançlarından biri, içlerinden hiçbirinin insana doğası gereği neyse o olmasını öğretmemesidir; neyse o, yani ölümlü.** Bu demek oluyor ki, ölüm karşısında benim öğretim, özünde, varoluşçuluğun tamı tamına karşıtı.

Kaynak: José Ortega y Gasset, “İNSAN VE "HERKES”, Özgün Adı: El hombrey la gente, 1957, İspanyolca'dan Çeviren: Neyire Gül Işık, Birinci Basım: Ekim 1995 İkinci Basım: Kasım 1999, İstanbul

HARF DEVRİMİNİN NEDENLERİ ÜZERİNE

"Harf Devrimi geçmişin getirdiği bir mecburiyet olarak olgunlaşmış bir değişim mi? "

3 Kasım 1928'de" Türkiye modem dünya koşullan içinde çok cesur bir denemeye girdi.[85] Alfabe değiştirmek tarihte ilk kez görülen bir olay değildi. [86] Hatta en başta Türkler, tarih boyu birkaç kez alfabe değiştiren bir toplum olarak bu olayın önde gelen örneği sayılabilirler. Ne var ki alfabenin değiştirilmesi, ilk ve ortaçağ toplumları için köklü bir değişiklik sayılmayabilir. Yazı ve kayıt işleri ile dar bir bürokratik kadronun, birkaç rahib ve şairin uğraştığı geleneksel toplumlarda yazı ile ilgisi olmayan geniş yığınlar böyle bir değişimden haberli bile olmamışlardır, ilkçağın parlak uygarlık örneklerini veren Ahamanişler İranı çiviyazısını, Sasanîler İranı *Pahlavi* denilen kökü Aramî alfabesine dayalı yazıyı kullanmış ve Araplar İran'ı fethedince Arap alfabesi bunların yerini almıştı. Bu son olay her ne kadar eski İran uygarlığının kaynaklarını bir süre karanlıkta bırakmışsa da, 9-10. yüzyıllarda eski kültürün restorasyonu olanak kazanmıştı. Çünkü geleneksel toplumun bir özelliği, kültür ürünlerinin sözlü olarak saklanmasıdır. Böylece eski Iran kültürünün destan, şiir, masal gibi ürünleri, hatta dinî metinleri büyük oranda halkın tüm kesimlerinin belleğinde yaşadığından, sonraki dönemlerde yeniden yazılı olarak saptanması mümkün olmuştur. İran'ın ünlü şairi Farsçanın üstadı Firdevsî (Firdosî) bile *Şehname*'sini bu tip sözlü anlatımlardan derlemiştir.

Oysa basının, kitapların ve eski çağlara oranla yaygın eğitimin görüldüğü modern çağlarda, böyle bir değişiklik kolay cesaret edilip yürütülecek bir iş değildi. Nitekim toplumlar bu konuda çok ürkek ve tutucu davranmaktadır. Değişimden önemli sayıda kişi ve kümeler olumsuz biçimde etkilenir ve yeninin benimsenmesi birçok güçlük yaratır.

Bunlara karşın Türk inkılâbının bu konudaki ısrarlı tutumu nasıl olup da başarıya ulaşmıştır. Başarıyı gerçekleştirmeye yardım eden ilk nokta; 1928 Türkiye'sinde Arap harflerine muhalif, kökü 19. yüzyılın ilk yansına kadar uzanan edebî ve fikrî bir akımın varlığıdır. Bu akımın varoluş nedenini ve yayılışını bu yazıda göstermeye çalışacağız. Arap harflerinin yerine Türk dili için en uygun alfabenin hangisi olacağı sorusu ise, Latin harflerinin kabulü ile çözülmüştür, Bu da harf devrimini olanaklı kılan ikinci noktadır. Alfabe tarihine baktığımızda Latin harfleri, yazının gelişiminin doruk noktası olarak karşımıza çıkar. Fonetik bakımdan en mütekâmil alfabe olduğundan, seslilerin (vokal) önemli olduğu Türk dili için, Latin alfabesi en uygun görülmüştür. Bunu yazının gelişim tarihinde saptamak mümkündür.

İlk yazı M.Ö. XXXII. yüzyılda uygarlığın eşiği olan Mezopotamya'da Sümerler tarafından kullanıldı. Sümerce *ağlutinant* (ek ve kök yapısı ile kurulan kelimelerden meydana gelen, *iltisaki)* bir dildi. Sümer dilinin grameri, Mezopotamya'da daha sonra siyasî bir birlik kuran ve Samî bir toplum olan Akadlar tarafından yazılmıştır. Bilinen Sümer metinleri bir hece yazısı olan çiviyazısı ile yazılmıştır ve resim yazısından *(pictographique)* gelişerek ortaya çıkmıştır. Gerçi, Çin, Japon ve Proto-Hind (Mohanjo) kültürlerinin de yazılan vardı. Ancak bu yazılar resim yazısı olup, alfabetik değildir. Hitit hiyeroglifi, Aztek hiyeroglifi gibi yazılar da böyledir.

---

[85] Bu yazı: Türkiye Cumhuriyeti'nin Yetmiş Beş Yılı Armağanı, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Tarih Kurumu Yayınlan, Dizi XVI, S. 80. Ankara 1998, s. 68-84

[86] Yasa 1 Kasım 1928'de kabul edilip, 3 Kasım'dan başlayarak yürürlüğe girmiştir.

Fakat bunlarda tek ses gösteren bazı işaretler vardır. Bu nedenledir ki Mezopotamya kültürlerinin kullandığı yazı, modem alfabeyi doğuracak bir başlangıç olarak nitelendirilmektedir. Güney Mezopotamya'da, bugün *Varka,* Tevrat'ta ise *Erek* diye geçen eski Uruk şehrinde *Jordan* tarafından yapılan kazılarda, Lirai: *IV* katmanında ilk resim yazılan ele geçti. Bu yazı tahminen Sümerlerin Mezopotamya'ya gelişlerinden üç yüz yıl sonra bulunmuştur. Sümer sitelerinin bu dönemdeki toplumsal düzenine **'mabed sosyalizmi'** adı veriliyor. Bu düzende özel mülkiyet gelişmemişti. Her topluluğun üyeleri yığma tepeler üzerindeki tapınaklar etrafında yaşamakta ve elde ettikleri ürünü bu tapınaklardaki rahiblere teslim etmekteydiler. Teslim edilen ürünlerin yazım, sayım ve bölüşümü rahipler tarafından yapılıyordu. Rahipler getirilen ürünün cinsi, miktarı ve verenin adım kaydetmek için bazı özel işaretler kullandılar. Zamanla bu işaretleri her birinin anlayacağı şekilde sistemleştirdiler. Böylece resim yazısı doğmuş oldu.[87] Resim yazısından daha sistematik bir yazı olan çivi yazışma geçişin aşamaları tam olarak aydınlanmış değildir. Ama çivi yazısı şekilleri dört-beş tane sesli harfi verebiliyordu. Hele İranlılar tüm işaretlerin sayısını otuz dokuza indirerek çivi yazısını neredeyse alfabetik bir aşamaya getirdiler.

....

Bir toplumda zaman içinde değişen ve gelişen toplumsal ilişkiler nedeniyle daha standart ve mükemmel bir imlâya gerek duyulur. Bu da bir yerden sonra alfabeyi etkileyip değişime zorlamaktadır. Alfabe doğduğu günden beri değişmektedir ve halen de son şeklini aldığı söylenemez. Türk dilini konuşanlar da tarih boyu kullandıkları alfabeyi dört kez değiştirmişlerdir.

OSMANLI İMPARATORLUĞU'NDA REFORMLAR VE ALFABE SORUNU

Geleneksel toplumda bürokratik Örgütlerin kadroları dardır. İşlemleri az olduğundan bürokratik kayıtlar da sınırlıdır. **Böyle bir örgütte kayıt sistemleri ve yazışmalar da geniş yığınların değil, küçük bir yönetici tabakanın denetimi altındadır.** Okuma yazma oranı düşüktür ve yükseltilmesi için gerek de duyulmaz. Bu durumda karmaşık ve alışkanlığa dayanan imlâ bir sorun haline gelmemiştir. Hatta bürokrasinin içinde bazı uzmanlaşmış bölümlerin memurları kendilerine özgü bir yazı ve kayıt sistemine sahiptirler. (Örnek; Avusturya devlet arşivlerinde bulunan 18. yüzyıla kadarki belge ve kayıtların çeşitli dillerde [Latince veya İtalyanca-Fransızca] tutulduğu görülür. Kullanılan Almanca bile yabancı terim ve deyimlerle doludur. Bundan başka kullanılan kaligrafi türleri az kimsenin rahatlıkla okuyabileceği yazı türleriydi. Dönemin bazı kayıtlarını okumak uzmanların işidir).

Venedik devlet arşivleri yan Latince ve gotik türü bir yazıyla kaleme alınan belgeler ve kayıtlarla doludur. Belirtildiği gibi Büyük Petro'dan önce, Rus bürokrasisi, kilise Slavcası kalıntısı bir yazı türünden rahatsız olmamıştır. Osmanlı bürokrasisinin alışkanlıkları da bu durumun tipik bir örneğidir. **Her memurun güzel yazı yazması yetmez, adeta hattat olması istenir.** Yazışmalarda edebî bir uslûb yaratması doğal görülür ve takdirle karşılanır. Bir nişancının ve hattâ bir divan-ı hümayun kâtibinin kendine özgü edebî üslûbu fermanlara ve yazışmalara işlemesi, beğenilen doğal bir davranıştır. Kanunî devrinin ünlü nişancısı Celâlzade Mustafa (Koca Nişana) bu bürokrat tipinin en parlak örneğiydi. Divan-ı hü-

87 Fürüzan Kınal, 'Çivi Yazısının Doğuşu ve Gelişmesi', DTCF *Tarih Araştırmaları Dergisi,* C. VII, S. 12-13, Ankara 1973, s. 5-7.

mayundan çıkan fermanlar, *divanî* denen bir yazı türüyle kaleme alınırdı. Maliyeci grup, *siyakat* denen bir yazı ve rakam türü kullanırdı. Bu yazıyı okuyup anlayanlar da yine kendileri olurdu. Bugün bile bu belgeleri çok az sayıda uzman tarihçi değerlendirebilmektedir. Kısacası devlet arşivlerinin bürokrasi üyeleri dışında kimseye hitab etmesine gerek görülmüyordu. **Ama imparatorluk 19. yüzyılda modernleşme sürecine girince hükümet merkezindeki bürolarda ve vilâyetlerde memur ihtiyacı artmıştır.** Üstelik bürokrasinin yeni adaylarının, hukuk, maliye, yabana dil, coğrafya bilmeleri, daha önemliydi. Zaten bu çok sayıda memurun tümünün yetenekli hattat ve 'edib' kişiler olmaları mümkün olmadığından, Tanzimat bürokrasisinin kayıtlarında ve yazışmalarında bir üslûp sadeleşmesi, bir basitlik görülmektedir. Bu sadeleşme, fermanların *hitab* ve *elkab* bölümlerindeki (*titulaturde*) yazışma kurallarında görüldüğü gibi, kaligrafide de görülür. Tüm büroların belge ve yazışmaları *nesih* yazı ile yazılmaktadır. Zaten tersi de düşünülemez. Çünkü hükümet merkezi ile en uzak vilâyet arasındaki yazışmalar bile eskisine oranla çok artmıştır. Böylece Tanzimat dönemi kendiliğinden ilk yazı düzenlemesinin yapıldığı, yönetimin her kesiminde standart yazı türünün kullanıldığı bir dönem oldu.

Ülkede ortaokullar (rüşdiyeler) her yerde açılıyor, yeni yeni sivil okullar kuruluyordu. Yaygınlaştırılmak istenen eğitim dolayısıyla Arap harflerinin gücüğü, özellikle Türk dili ile bu alfabenin uyuşmazlığı sorunu kendini duyurdu. Bu sorunlarla salt Osmanlı bürokrasisi üyeleri değil, eğitim ve düşün alanında yeni bir uyanış dönemine giren Çarlık Rusya'sı periferi vilâyetlerindeki Müslüman aydınlar da uğraşmaya başlamıştı. Bu gruba girenler 19. yüzyıl başlarından beri ulusalcı bir bilinçle tarih ve dil araştırmaları yapan eğitimciler ve yazarlardı. Sözü geçen her iki grup da 'imlâ ıslahatı' önerileriyle işe girişip, Latin harflerinin kabulünü savunmaya kadar işi vardırdılar.

Osmanlı İmparatorluğu dışındaki ulusala aydınların ilk örneğine 19. yüzyıl başlarında Çarlık Rusyası'nda rastlıyoruz. Azerbaycanlı olup, Hıristiyanlığa geçen (Aleksandr) *Mirza Kâzım Bey* (kendisi 1835'te İmparatorluk Bilimler Akademisi üyeliğine seçilmiş, 1840'ta İngiliz Kraliyet Bilim Cemiyeti üyesi olmuştur) Türk lehçeleri ve dilleri üzerindeki araştırmalarıyla tanınmış bir bilgindir. Bu bilim adamı, Türk dilleri için ortak bir dil ve imlâ önermektedir. Yine 1863'te İstanbul'a gelen Azerbaycanlı ünlü dramaturg Mirza *Fethali Ahundzade,* Osmanlı Cemiyet-i İlmiyesi'ne sunduğu, 20 Safer 1280 (6 Ağustos 1863) tarihli bir öneride, imlânın düzeltilmesini önermektedir. Ancak Cemiyet bu öneriyi olumlu ve yararlı görmekle birlikte, imlânın bu yeni öneriyle pek de kolaylaşmayacağım belirtmiştir. Ahundzade aslında Türkçenin Latin harfleriyle yazılması gerektiği görüşünde olan bir düşünürdü. İmlâ ıslahatı' projesi Fuat Paşa ve Cemiyet tarafından 'ihtiyat' gerekçesiyle reddedilmiş, fakat Ahundzade'ye bir Mecidî nişan ihsan buyrulmuştur.[88]

Aynı dönem içinde Osmanlı devlet adamları, daha ihtiyatlı ve gerçekçi önlemler öneriyorlardı. Bu öneriler; 'Arap harflerinin ıslahı, yani imlânın Türk diline uydurulması..' düşüncesi etrafında toplanmaktadır. Bu, daha önce gördüğümüz Büyük Fetro tipi bir yenilikçiliktir.

88 Ahundzade'nin lâyihasını ise Cemiyet cevabında, "Fevaîd ve muhassenah tasdik ve teslim olunmuş ise de, mücerred icrasında derkâr olan müşkülât-ı azîmi ve eski âsâr-ı islamiyyenin nisyanında müeddi olacağını" ileri sürüyordu. Bkz. Agâh Sim Levetıd, *Türk Dilinde Gelişme ve Sadeleşme Safhaları,* T.D.K./D 31, T.T.K. Basımevi, Ankara 1949, s. 170; ayrıca bkz. Ş. Ülkütaşır, *Atatürk ve Harf Devrimi,* TDK Yayını, Ankara 1973, s, 19; Ahundzade projesine Cemiyet'in cevabı hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Tansel, *a.g.m.,* s. 225-226.

Tarih, modernleşme dönemine daha geç giren Osmanlı İmparatorluğu'nda benzer şartları yaratmaktadır. Nitekim; *Ahundzade'den* bir yıl önce Osmanlı devlet adamı *Münif Paşa* (Efendi) bir imlâ ıslahı önerisiyle ortaya çıkmıştı. Münif Paşa 13 Zilkaade 1278'de (12 Mayıs 1862) Osmanlı Cemiyet-i İlmîyyesi'ne sunduğu önergede, o gün kullanılmakta olan yazı üzerindeki eleştirilerini şu dört noktada toplamıştır

1. Dilin imlâsındaki kuralsızlık, okumayı alışkanlığa dayandırmaktadır. Örneğin, kürk (كورك), on (اون) uç (اوج) kelimeleri birkaç türlü okunabilir.

2. Arapça, Farsça tamlamalar okumayı daha da güçleştirir. Gerçekten de Arap harfleri, okumakla kelime dağarcığım artırmaz, ancak kelime dağarcığı yüklü olanların rahat okuyabilecekleri bir yazıdır.

3. Büyük harf olmaması, cümlelerin izlenmesini güçleştirir.

4. Arap harfleri baskı işlerinde güçlük doğurur. Başta, ortada ve sonda ayrı yazılmaları nedeniyle, bir dizgi kasasında 30-40 tane değil, 100'ü aşkın harf gereklidir.[89]

Birkaç yıl sonra, gene aynı konu üzerinde Namık Kemal ile İran'ın İstanbul büyükelçisi Mirza Melkom Han arasında *Hürriyet* gazetesinde bir tartışma açıldı. Gazetenin 13 Rebiülahır 1281 (9 Ağustos 1869) tarihli sayısında Melkom Han; **"Arap harflerinin halihazır durumu İslam çocuklarının maarif ve terakkiine mâni olmaktadır,"** diyerek harflerin yeniden düzenlenmesini ve aşağıdaki işlerin yapılmasını öneriyordu:

1. Sesli harflerin artırılması,

2. Harflerin ayrı yazılması,

3. Hareke sisteminin getirilmesi. (Hareke, Arap alfabesinde seslilerin yerine kullanılan işaretlerdir.)

Namık Kemal, Melkom Han'a aynı gazetede verdiği cevapta ve sonraları yayımlanan başka mektuplarında, Arap harflerini olduğu gibi savundu.[90] Namık Kemal'in buradaki savunması ve ileri sürdüğü tez sonraları Arap harflerini savunanlarca tekrar ele anılagelmiştir. Namık Kemal, okuma güçlüklerinin Fransız ve İngiliz dillerinde de bulunduğunu söylüyordu. Ancak Namık Kemal, Osmanlı imlâsının yalnızca güçlük değil bazı tutarsızlıkları da barındırdığını zikretmemeyi tercih etmiştir. Aynı kelimenin birkaç türlü okunabilmesi, imlânın saygın bir düzeyi olmadığını gösterir. Reform isteklilerinin tüm çabalan da bu durumu düzeltmekti. Mirza Melkom Han daha sonraları Londra'da büyükelçi iken 1885 yılında *Durub-u Emsal* adlı bir kitap bastırdı.[10] Mirza Melkom Han burada, önerdiği projeyi uygulamaya koyuyordu. Harfler ayn ayrı basılmıştı. Üstelik imlânın Türkçeye uydurulması için sesliler bol bol kullanılıyordu. Böylelikle sonraları *Huruf-u Munfasıla* adıyla Enver Paşa tarafından orduda kullanılacak olan bu alfabe. Mirza Melkom Han tarafından ortaya atılmıştı. Bu yazı türü vereceğimiz örnekte de görüleceği gibi okumayı kolaylaştırıyorsa da yazmak için pek pratik değildir. Örneğin, ak akçe kara gün içindir. Bunu yazı biçiminde yazıyordu. Namık Kemal ve

---

89 Münif Paşa'nın bu projesi *Mecmua-i Fünun* Hic, 1270/M, 1868 sayı 14, s. 74- 77'dedir. Bkz. Ş. Ülkütaşır, *a.g.e.,* s. 17.

90 F. A. Tansel, *a.g e.,* s. 231 ve Melkom Han'ın Farsça mektubunun metni ile Namık Kemal'in özel mektuplarını vermektedir.

Mirza Melkom Han arasındaki tartışma sürerken *Terakki* gazetesinde Hayreddin Bey, 'Maarifi Umumiye' adlı makalesinde Rusya'yı örnek göstererek elifbada değişikliği öneriyor ve Ebüz Ziya Tevfik Beyle tartışmaya giriyordu.[91] Bu tür tartışmaların İkinci Meşrutiyet'ten sonra yoğunlaştığını, üstelik daha cüretkâr değişiklik önerileri de yapıldığını görüyoruz. 19. yüzyıl boyunca Ali Suavi, Şemseddin Sami, Ebüzziya Tevfik gibi aydınlar önerilerini hep Arap harflerinin düzeltilmesi etrafında yoğunlaştırmışlardı. Oysa şimdi Latin harflerinin kabulünden söz edenler de vardır.

Latin harflerinin kabulünü önerenler içinde Abdullah Cevdet, Hüseyin Cahit (Yalçın) ve Celal Nuri (İleri) başta gelir. Bunlar Arap harfleriyle Türk yazı dilinin karışıklıktan kurtulamayacağını, bu harflerle hiçbir düzenlemenin mümkün olmadığım ileri sürüyorlardı. Türk dilinin ve eğitiminin gelişmesinin ancak Latin harflerinin kabulü ile mümkün olacağını savunmaktaydılar, Hüseyin Cahit Bey, uygulama için Arnavutların Latin harflerini almasını örnek gösterirken, Celâl Nuri, hiç değilse bir sancak merkezinde birkaç yıl bu sistemin uygulanmasını istiyordu. **Bu öneri ve tartışmaların sonucunda Arnavut halkını temsil eden bir grup, Meclis-i Mebusan'a Latin harflerinin kabulü için bir 'takrir" de verdirmiştir. Ancak Sinop mebusu Hasan Fehmi Efendi, bu takrir aleyhine Şeyhülislam'dan bir fetva alarak, yasalaşmasını önlemiştir.**[92]

Latin harflerinin, kendini gizleyen bir taraftarı da Sultan II. Abdülhamid gibi görünüyor. Ona göre: "Halkımızın büyük cehaletine sebep, okuma yazma öğrenimindeki güçlüktür. Bu güçlüğün nedeni ise harflerimizdir." Sultan Abdülhamid, "Belki bu işi kolaylaştırmak için Latin alfabesini kabul etmek yerinde olur," demektedir.[93] **İkinci Abdülhamid'in tersine bu konuda inandığını cesaretle savunanlar da vardır. Manastır vilâyetinin Görice Sancağı'nda Kuran-ı Kerim ve Ulûm-u Diniye muallimi olan Hafız Ali Efendi, Latin harflerine taraftar olduğu için işinden atılmıştır.** Ancak Manastır Valisi Ali Münif Paşa'nın ricasıyla 4 Kasım 1327 (16 Ocak 1911) tarihinde yeniden işe alınmıştır.[94] Taraftarlarının artmasına karşın, Latin harflerinin kabulü sorunu uygulamada cesaretsizlik nedeniyle hasır altı edilmektedir. Arap harflerinden memnun olmayanlar içinde Uygur harflerinin kabulünü savunanlar da vardır.[95]

Fakat İkinci Meşrutiyet döneminde Arap harflerinin 'ıslahı' taraftarları düşüncelerini kısmen uygulamaya koyabildiler. İranlıların daha VIII-IX, yüzyıllarda Arap harflerini bir ölçüde kendi dillerine uydurabilmelerine karşın, Türklerin aynı titizliği gösteremediğini belirtmiştik. Oysa Türk dilinin ek kök yapısına ve ses uyumu temeline dayanan morfolojik özelliği (analitik fleksibl), bu tür düzenlemeleri kaçınılmaz kılmaktadır. Bu dönemde ıslahatçıların başında gelenler, Milaslı İsmail Hakkı, İsmail Hakkı (Baltacıoğlu), Celal Sahir (Erozan) ve Cihangirli M. Şinasi'dir.[96] Bunlardan İsmail Hakkı ve Cihangirli M. Şinasi, 1912'de Tadîl-i Huruf Meselesi' adlı bir risale yayımlayarak önerilerini sundular. Bu kişiler, seslilerin bol bol kullanılmasını

---

91 F. A. Tansel, *a.g.m.,* s. 234-238.

92 Ülkütaşır, a.g.e., s. 31-32.

93 **Sultan Abdülhamid'in 1930'dan sonra yayımlanan bu görüş ve düşüncelerini içeren defter, dilimize çevrilmiştir. Bkz. Sultan Abdülhamid,** *Siyasi Hatıratım,* **çev. Salih Can, Hareket Yayınlan, İstanbul, 1974, s.** *177-178.*

14. Elif Naci, 'Harf Inkılabı ve Eski Bir Vesika', *Cumhuriyet, 29* Haziran 1963.

95 Ulkütaşır, *a.g.e„* s. 32'de Dobrucalı A. H. Mustafa Bey"in bu dönemde Uygur harflerinin kabulünü önerdiği belirtiliyor.

96 Levend, *a.g£.,* s. 356-357.

istemekteydiler.

...

İslahatçıların bu fikirlerini eğitim yoluyla uygulamaya koyan iki düşünür ve eğitimci üzerinde durmak gerekir kanısındayız. Üstelik bu iki eğitimcinin bu yoldaki katkıları bugüne değin literatürde yadsınmıştır. Bunlardan birincisi Satı Bey'dir. (Sonraları Arap ülkelerine göçen ve *Satı-Al Husrî* olarak tanınan ve Arap ulusalcılığının teorisini yapan kişidir) Satı Bey, meşrutiyetin fikir iklimi içinde önemli bir düşünür ve eğitimcidir. Daha çok fizik-pozitivist olan bu düşünür, bireyin eğitimi sırasında bireyci bir topluma yönelik değerlerin kazandırılması ve uygulamalı öğretime ağırlık verilmesi taraftarıydı. 1910 yılında kendisinin kurduğu ve bizdeki ilk örnek olan anaokuluna 'Yuva' adını vermiştir; Burada Satı Bey, Türk fonetiğine uygun bir imlâyı esas almış ve çocuklara kısa zamanda okuma yazma öğretmiştir. Satı Bey'ınkine benzer bir uygulamayı, daha önceden geniş bir şekilde gerçekleştiren ikinci kişi ise İsmail Gaspiralı (Gaspırinski) Bey'dir. Rusya periferisindeki Türk toplumlan, üzerinde eğitim ve basın organları ile etkili olan bu düşünür, Türk fonetiğine uygun imlâyı okullarda öğretmek için 1883'te Kırım Balıçesaray'da ilk *Usul-ü Cedid* mektebini kurmuş ve üç ayda okuma öğrettiği görülünce 20 yıl içinde Rusya periferisinin her yerinde bu okulların sayısı 500(76 çıkmıştır. Ayrıca çıkardığı *Tercüman* gazetesinin bazı makale ve haberleri bu imlâ ile yazılıyordu. Kuşkusuz bu imlânın uygulanması için Gaspiralı, dilde de sadeleşme yönüne gitmiş ve Azeri-Oğuz lehçelerinden alman kelimeleri bolca kullanmıştır,[97] Gaspıralı imlâ düzenlemesi konusunda Tanzimat'tan beri rastladığımız Osmanlı düşünürlerinin önerilerini de dikkate almış görünüyor.

İmlâ reformu konusundaki bu öneri ve uygulamalar meşrutiyetten sonra etkili olmuştur. Basılan kitaplarda yeni imlâya bir ölçüde dikkat edildiği, noktalamaya önem verildiği bilinen gerçeklerdendir. Bunlar dışında örneğini daha önce Mirza Melkom Han'ın verdiği ve tümü ile Türk fonetiğini dikkate alan bir yazının geliştirilip, Enver Paşa'nın emriyle orduda uygulamasına geçildiğini belirtmiştik. *Huruf-u Munfasıla, Enverî Yazı, Hattı Cedid, Orda Elifbası* denilen bu alfabenin pratik olmadığı ve harb muhaberatını sekteye uğratacağı' gerekçesiyle bırakıldığım biliyoruz.[19] Şu kadarını da belirtelim ki, Birinci Dünya Savaşı'nda Galiçya cephesinde haberleşme Latin harfleri ile yapılıyordu.

Bütün bu uygulama ve girişimler yeni Türkiye Devleti'ne bir miras olarak geçmiştir. Ancak bu miras bir şeyi gösteriyor ki, o da, Arap harflerinin modem bürokraside ve yaygın eğitimde kullanılabilecek bir araç olmadığıydı: Bu nedenle 1920'lerde Latin harflerinin kabulü konusu Türkiye içinde ve dışında tekrar canlılık kazandı. Daha 1923 yılında İzmir İktisat Kongresi'nde, delegelerden biri Latin harflerinin kabulü için bir öneride bulunduğunda Kâzım Paşa (Karabekir), "Latin harflerinin kabulü meselesi, Avrupalılarca bizi bölmek ve İslam âleminden koparmak için ortaya atılan bir nifak tohumudur' diyor ve Arnavutlarla Azerbaycanlıların bu yüzden çoktan pişman olduğunu ekliyordu. Görülüyor ki, yeni Türkiye Cumhuriyeti daha ilk günlerinden bu tartışmalarla karşı karşıya kalacaktır.[98]

---

97 Örneğin 23 Eylül 1895 (Ortodoks-Rus Tak. Göre) tarihli Tercümanda yer alan bir haberdi; "Yere atub, ayak ile basub... hanelerine kaytmaya mecbur bulundular" gibi kelimelere rastlıyoruz.

97 Bkz. *Ordu Salnamesi*, İstanbul 1330 (1914).

98 Gündüz Okçun (derleyen), *Türkiye İktisat Kongresi 1923 İzmir, Haberler, Belgeler, Yorumlar*, S.B.F., (ikinci baskı), Ankara 1971, s. 318-320.

1925'te Bakû'da toplanan Türkoloji Kongresi'nde Bekir Çobanzâde, Haşan Sabrı Ayvazof, Ağamalioğlu tüm Türk dillerini konuşanlar için Latin harflerinin kabulünü savundular ve bir genel alfabe projesi önerdiler. **Bu kongreye katılan Köprülüzade Mehmet Fuat Bey"in tutumu öğrenilemedi.**[99] Ancak kendisi, Aralık 1926'da *Millî Mecmua'* da yayımlanan bir makalesinde, 'harfler konusu ile ihtisas sahibi olmayanların uğraşmaması gerektiği halde, herkesin bu konuyu iş edindiği, bir milletin maarif ve kültür hayatında harflerin önemsiz bir mesele olduğu, Latin harfleriyle medeni terakki sağlanamayacağı, zaten yeni alfabenin yaratacağı zorluklar dolayısıyla tutunamayacağını yazmaktadır.[100] **Köprülü o sıralarda yeni harflerin aleyhindedir.** Nitekim Türk Ocağı'nda verdiği bir konferansta da bu düşüncelerini açıklamıştır.[101] **Türk Ocağı'nda verilen konferans, Darülfünun müderrislerinden Şekib (Hüsnü) Bey'in *Akşam* gazetesinde çıkan ve Türkçenin ilkel bir dil olduğunu, bir yabancı dilin kabulü gerektiğini savunan yazısı üzerine verilmiştir. Bu düşünceye karşı doğan haklı tepkileri Köprülü, 'ilmin sesi olarak', Latin harflerine karşı bir kampanya yürütmekle kullanmıştır. Fuat Köprülü, Türk imlâsı İle Arap harflerinin ne derecede bağdaştığı sorunu üzerinde durmaksızın, Namık Kemal'in bu konudaki itirazları etrafında Arap harflerinin savunmasını yapıyordu.** 1926 yılı bir yerde, bu konudaki tartışmaların doruk noktasını teşkil eder. Aynı yıl içinde Ali Seydî Bey, benzer fikirlere dayanarak Latin harflerinin aleyhinde bulunan bir risale yayımlamıştır. Ali Seydî Bey'in başlıca itirazı, Arapça kelimelerin Latin harfleri ile yazılmayacağıdır[102] Gerçekten de bu tür itirazlara cevap, 1930'larda harf devriminin hemen ardından başlayan dilde sadeleşme hareketi ile oldu. Bu sıralarda Dr. İsmail Şükrü, Latin harflerinin kabulüne karşı çıkmakta fakat Arap harflerinde de önemli bir düzenlemeyi gerekli görmektedir. Çıkardığı broşür, *Latin Harflerinden ve Arap Harflerinden Daha İyisini Bulalım* adını taşıyordu.[103]

Bütün bu tartışmalar 1927 yılında kesilmektedir. O tarihten sonra basında yalnızca Latin harflerinin savunucularına rastlanıyor. Anlaşılan Cumhuriyet yöneticileri bu konuda kesin ve kararlı tutumlarını duyurmuşlardır.

1927 ve 1928 yıllarında Falih Rıfkı (Atay), Yunus Nadi, Mithat Sadullah (Sander) basında sürekli olarak Latin harflerinin propagandasını yapmaktadırlar. Bir ara Latin harflerinin savunuculuğundan vazgeçen Celal Nuri (İleri) şimdi gene *İkdam*'da Ahmet Cevat (Emre) *Vakit'te* bu kafileye katılmışlardır. Mayıs 1928'de Büyük Millet Meclisi, Arap asıllı Latin (!) rakamlarını kabul etmiştir. Bu kanunun görüşmeleri sırasında, aslen ulemadan olan Haşan Fehmi, 'rakamlardan başka Latin hurufunun ne zaman kabul edileceğini, gecikmesindeki sebebi' hükümete sormaktadır.[104] 20 Mayıs 1928'de bir *dil encümeni* kuruldu. Üyeler; Falih Rıfkı, Yakub Kadri, Ruşen Eşref, R. Hulusi, A. Cevad, Fazıl Ahmet, M. Emin ve İhsan Bey'dir.

---

99 Bakû Türkoloji kongresi için bkz: Thedor Menzel 'Der. II. Türkologische Kongress in Baku (26.Il.bis 6.1II. 1926)' Sonderdruck aus der *Z. Der Islam* bd. XVI, Berlin Leipzig 1926, s. 176.

100 Köprülüzade Mehmet Fuat, 'Harf Meselesi', *Millî Mecmua, c.* 7, no: 75, Kânunevvel 1926, s. 1206*1207.

101 Konferansın metni, *Türk Yurdu,* c. *i,* no: 19, Temmuz 1926 sayısı, s. 473-476'da yer almaktadır.

102 Ali Şeydi, *Latin Harfleri lisammvza Kabü-i Tatbik Midir?* İkdam Matbaası, İstanbul 1340 (1926).

103 İsmail Şükrü, *Latin Alfabesi,* Latín *Harfleri ve Arap Harflerinden Daha İyisini Bulalım,* Kader Matbaası, İstanbul 1926.

104 Faik Reşit Unat, 'Latin Alfabesinden Türk Alfabesine', *Türk Dili,* c. 2, S. 23, Ağustos 1953, s. 721-737.

Encümen, Latin harflerinin kabulü ve uygulanması sorunuyla ciddî olarak uğraşıyordu. **9 Ağustos'ta Atatürk'ün Sarayburnu konuşmasından sonra, bir ölçüde uygulamaya geçilmiştir. Ağustos ayı içerisinde, İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü, gelecek yıl derslerin yeni harflerle yapılacağını açıkladı.** Latin harfleri kampanyasını yürütenlerin önde gelenlerinden Adliye Vekili Mahmut Esat (Bozkurt), Hukuk Fakültesi diplomalarının yeni harflerle basılmasını emretti [105] 1 Kasım 1928'de Atatürk, Meclis'i açış nutkunda, getirilen kanun, tasarısından söz ederek, Arap harflerini savunan görüşlerin inandırıcı olmadığını, bu kuşağın, gelecek kuşakların eğitimi ve ilerlemesi için, alışkanlıklarından fedakârlık etmek zorunda olduğunu bildirdi.[106] Gerçekten de yeni harflere direnme, yazı konusundaki yeteneğini kaybetmek korkusundan da geliyordu.

Devrimin ilk anda sarsıcı etkileri görüldü, 1 Ocak 1929'dan başlayarak Latin harflerinin istisnasız uygulanması, ders kitabı stoku yapan bazı yayınevlerinin iflâsına neden olurken, gazetelerin satışları da ilk aylarda düştü. Harf devrimini kısa sürede gerçekleştirmek biçimindeki "bu radikal uygulama, Falih Rıfkı'ya göre, Atatürk'ün, 'Latin harflerinin de Enverî yazının akibetine uğrayabileceği yolundaki endişesinden kaynaklanıyordu.[107] Fakat bu sarsıntı dönemi, kısa sürede sona ermiştir.

Türkiye'de yeni harflerin kabulünden önce, Latin harfleri 1924'te Kafkasya'da Azeriler, Kumık ve Karaçaylar tarafından, 1927'de de Özbekler ve Kazanlılar tarafından kabul edilmiştir. Ancak, anılan yörelerde Latin harfleri uygulaması sınırlı bir deneme niteliğinde kalmıştır. Oysa literatürde bu konuda bir yanılgı devam edegelmektedir.[108] **Türkiye'de Latin harflerinin kabulünden sonra, Sovyetlerdeki Türk cumhuriyetlerde de Latin harfleri yaygınlık kazanmıştır.** Üstelik 1928 sonlarında Kırım'da ve Kazakistan'da da Latin harfleri uygulamaya başlanmıştır. Latin alfabesi yayın yaşamı ve eğitim düzeyinin oldukça düşük bulunduğu bir dönemde kabul edildiğinden, değişikliğin büyük sorunlar yarattığı söylenemez. Eğer bu tür bir yenilik hareketi gecikseydi, daha büyük sorunlar yaratacağına kuşku yoktur. Nitekim, İran'da da Latin harflerinin kabulü tartışmaları uzun zamandır sürdüğü halde, değişikliğe kimse cesaret edememişti. 1946'da Ebulkasım Azâd Meragi tarafından kurulan 'Encümen-i Taraf taran-ı Elifbayı Asân'ın faaliyeti, bu konuda bir başlangıç olduğu halde, tartışmalar yakın zamana kadar sürmüştü.[109] Benzer tartışmayı yapan bir grup İsrail'de de vardır.

1927 Kasım 1928'de kabul edilen alfabe, o zamana kadar ileri sürülen alfabe projelerinden daha mükemmeldi. Aslında Türkçede Latin harflerinin Tanzimat'tan beri telgraflarda, bazı sözlüklerde;[110] Yunan harflerinin ise Karaman Rumlarının İncil'lerinde kullanıldığını biliyoruz.[111] Ancak, 1927 devrimi ile getirilen alfabe, bu örneklere göre Türk fonetiğine daha uygundu. Sadeleşen ve-konuşulduğu gibi yazılmaya başlanan Türkçe için bu harflerden

---

105 Sami N. Özerdim, *Harf Devriminin Öyküsü,* T.D.K., no: 202, s. 17-21.

106 *Zabıt Ceridesi, c.* 5, Birinci İnikâd, Birinci Celse, 1 Teşrinisani 1928, s. 5.

107 Falih Kıfkı Atay, *Çankaya,* Doğan Kardeş Mat. Sa. *A.Ş.,* İstanbul 1969, s. 440.

108 Bernard Lewis, *Emergence Of Madem Turkey,* Oxford University Press London, 1961, s. 271'de Sovyet Türkik cumhuriyetlerinde Latin harflerinin kabul edilme sinin Türkiye'yi etkilemek amacını taşıdığını söyler. Bu yanlış yargıya, olayı etraflıca incelemediği için varmaktadır.

109 'Alfabe', *Türk Ansiklopedisi,* c. E, MEB Basımevi, İstanbul 1966, s. 63.

110 Örneğin; Artin Hindoğlu, *Dictionnaire Abrégé Turc-Français,* Vienne 1838.

111 Panaia Dia tiki, *Gîani Teurati Şerif,* AtinataGeorgi Polumeri'nin Basmas'inde tab olunmuştur, 1838.

başkası da düşünülemezdi.

Kaynak: İlber Ortaylı, BATILILAŞMA YOLUNDA, Merkez Kitaplar, 2007

"İNİLTİ" den

BENİ

Gönül defterine unutma sakın
Satır, satır, ince, ince, yaz beni
O bembeyaz gülden beyaz göğsüne
Çekiç ile vura vura kaz beni
Geçecek mi senelerden zor günler
Gözüm, gönlüm, dilim, seni heceler
Hatırla da bazı bazı geceler
Göğsüne resmimi bas da, ez beni
Bu hasret, bu gurbet ne acı derken
Başlarsa bitecek ne kadar erken
Bir gün Çankaya'dan bensiz geçerken
Hatırlarsın dertli, dertli saz beni...

14-B. servisinden Ş...K... Prot. No. 1963/3641

**

TANRIM

Tanrım bana sabır ver
Tahammülüm yok artık
Gözüme bir perde ger
Tahammülüm yok artık.
Bu deliler âlemi
Büktü benim belimi
Bu bitmeyen elemi
Tanrım doldur çilemi

34. servisten G...K...

ALLAH MUHAFAZA

Zorba kız kaçırır,
Kamarot kurşun kaçırır.
Karaborsacı döviz kaçırır
Zengin hanım kürk kaçırır
Ağa koyun kaçırır
Orman eşkiyası kütük kaçırır
Ve sonunda kaçırmak için
bizlere Elbette akıl kalır.

33.B servisinden Y... K...

BİR HALK TÜRKÜSÜNE NAZİRE

- Kahveci oldum: Çayın cibresi ile çay sattın dediler, pılımı pırtımı haciz ettiler.
- Şoför oldum: Karınca ezmemek için caddelerde yalpa yaptırdım otoya. Sarhoş diye ehliyetimi aldılar.
- Ressam oldum: Tablo yaptım resimlerime bakıp güldüler.
- Çorapçı oldum: Sen ayağımıza değil başımıza çorap örersin dediler.
- Artist oldum: Sen çok meşhur bir jönsün perdeye sığmazsın dediler.
- Yarışçı oldum: Hiç tavuk kovalamasını bilmiyorsun diye müsabakaya almadılar.
- Tayyareci oldum: Evvela yerde yürümesini öğren diye beni bebek askısına taktılar.
- Sobacı oldum: Senin gibi boruları biz takmıyoruz dediler. Siz söyleyin boru mu bu?
- Kaptan oldum: Sen lenger takip denizin dibini su üstüne çektin ada yaptın, dediler.
- Hastanede hastabakıcı oldum: Yan gelip yatmasını bilmiyorsun, sen hastasın dediler.
- Doktor oldum: Çelikten kalp ve sinirlerin varsa sana servis şefliği verelim, dediler.
- Akıl hastası oldum: «Normalsin». Taburcu oldun, delirdin dediler.
- Nihayet bütün dünya benimdir, diye dayattım. Tımarhaneye yattım.
- Keşifler yaptım - Resimler sattım.

Sayın okuyanlar şimdi oldu mu?
Taş gediğini buldu mu?

14-B servisinden R...T...B...

GÜLDÜR ALLAHIM

Artık sen ağlatma güldür Allah'ım.
Derdimi dertsize bildir Allah'ım.
Buraya düşmüştü güldür Allah'ım.
Ben yaralı bir kuşum,
Bana çok çektirme öldür Allah'ım.

40. servisten Ş...A... Prot. No. 963/1360

TIMARHANE

Kimi garip
Kimi Veli
Kimi deli
Birlik şu ki:
Hepsi birbirinden dertli
Ağlayanı var
Güleni var
Bağıranı var
Anlaşılan, evet anlaşılan
Olmamış hiçbirine
Talihleri yar
Kimi bekler
Kimi gelir
Kimi gider
Ne kadar iyileşsen de
Gün gelir
Tımarhane görmüşsün denir.

7-B servisinden R...P...
Prot. No. 963/587

Kaynak: Derleyen: Bedia Tuncer, Akıl Hastalarının Yazdıkları Şiirler- İNİLTİ, 1964, İstanbul

HERKES KENDİ DOĞRUSUNDA

Nereden çıktı bu dünya işleri…

Ortada bir sorun var. Onun çözülmesi gerekiyor. Doğru söylüyorsun, fakat karşındakini bir türlü ikna edemiyorsun/olmuyor. Ne yapılsa, ne söylenilse hep boşuna gidiyor. Birde öteki düşman olup, seni/beni/onu yıkmak için elinden geleni yapıyor.

Desen ki, hakikatimle o kadar doğruyum/z, fakat o da yanlışında, o kadar hatalı, yinede ısrar edip beni/seni yıkmaya çalışıyor.

Karşıdaki hiçbir şekilde ikna olmuyor.

Ne yapsan boş.

İşte o zaman başka bir sorun başlıyor.

Yenmek/ yenilmek yok birde düşman olunuyor.

Düşman olmak bir yerde kalır mı bu sefer iş ileriye varıyor. Zarar verme unsuru ortaya çıkıyor.

Taraflar hep diyor ki sen/siz iyi ol, ben/biz de iyi oluruz. Yoksa..

diyorsun ki ben/biz haklıyım ve doğruyum, onun iyi olması gerek değil mi?

Olmuyor.

Mücadele başlıyor.

Taraflar arasında kim iyidir belli olmuyor. Doğru olanda artık kötü oluyor.

Mücadele içten içe kızışıyor.

Başta haklı olanda haksız duruma düşüyor.

Unutmayalım ki bu tür mücadelelerde iyi olan hep kaybediyor. Evet hep iyi olan kaybediyor.

Allah Teâlâ doğrunun yanındadır. Doğruyu ayağa kaldırır, deniliyor.

Bir şartla olsa gerek..

Cesur olursan ve karşındakinin mücadelesine sende mücadele etme yeteneğini kazanırsan.

“Pasif direnişle” bile olsa mücadele, mücadeledir, zamanla yılmadan yıkılmadan çalışarak.

300 Yazılar

İşte mücadelen var ama, Allah Teâlâ'nın emri ile muradının birleştiği noktayı bulunca zafere ulaşıyor.

O da biraz zor…

Başarısız kalmak ve yenilmek kimsenin arzusu değilse de, kader değişse de takdir değişmiyor.

Heyhat…Dünyada seven sevilene kavuşmuyor, doğru hep kaybediyor. Var olan yok oluyor, yok olan var oluyor. Hep bir umut, tek bir umut kalıyor. O da zamanla yıkılıp gidiyor.

Bu kubbede bir hoş sadâ değil, ölüm mü baki kalıyor?

Ölüm dünya hayatını düzenleyen ölüm.

Bir zalim bir mülke malik oluyor, ancak mülkü hayatıyla kaim. Sonra gerçeklerin açıldığı ölüm gelip hepsini birden değiştiriyor. Zülüm/devrân bitiyor, başka devir başlıyor. Bunun tersi de oluyor. Refah ve huzurlu bir hayat sürülürken, "ölüm bizi ayırana kadar" ile her şey bitiyor.

Bu hikaye ne zaman başlıyor.

İki insanın karşındakine kendini anlatamadığında..

Kısır döngü, dönüp duruyor.

İşte dünya hayatı dedikleri bu, karşındakine kendini anlatmamak.

Allah Teâlâ bile kuluna kendini anlatamayınca biz birbirimize kendimizi ne kadar zor anlatırız, bir düşünün.

Hulasa, her güzellikten daha güzel olan **"yok olmak/ölüm"** belki dünyanın en değerli hazinesi. İnsan belki de bu hazineye sahip olduğu için biraz fazladan isyan mı ediyor?.

Kutsal olan hayatlarımız "kutsal ölümlerimizle" daha doğrusu "ölmeden önce ölün" denilen "kutsal intiharımızla" süslenmeli gibi geliyor.

Herkes doğrusunda ısrar ediyor, bizde...

Doğru artık kimin tarafında belli olmuyor.

İhramcızâde İsmail Hakkı

BİR DAR GELİRSİZİN İSTİDASI (Dilekçesi)

Medeeed Ya Recep Peker Meded!

Kar yağdı ciğerimin üstüne...

Bir bacaklarım kaldı yakacak.

Titriyor mahdum köleniz.

Titriyor kerime cariyeniz ve titriyorum bendeniz.

Medeeed, meded ya Recep Peker meded.

**

Haltetmiş söyleyen Şair :

«Olamaz bir hanede mihman mihman üstüne.»

Gel gör bizim haneyi sen;

Kaynanam benim, ben kaynatamın,

çocuk anasının, anası dedesinin üstünde,

iğne atsan yere düşmez odamızda.

Medeeed! Meded ya Recep Peker meded

**

İflâs etmiş bütçeye döndü fakirhane.

Sıçan düşse, başı yarılır.

Satacak savacak bir canımız kaldı.

Eskiciler gayri uğramıyor.

Bâdi-saba yüz çevirmez oldu

hanemizden yana.

Medeeed! Meded va Recep Peker meded.

**

Meydan muharebesi var evimizde,

gırtlak gırtlağa millet,

meded, meded yüz bin kere meded !

Bir odayı bile çok gördü bize ev sahibi,

öte yanda bayımın şambrı,

rop dö şambrı, dam dö şambrı,

fam dö şambrı, şambr nuvarı,

sambr beyazı,

hulâsa şambr üstüne şambrı var;

kiminin de kambur üstüne kamburu var.

Amaaan, elamaaan ya Recep Peker.

Gariki bahri sefaletiz.

Dahilek ya Recep Peker Medeeeed, medet.

Kaynak: Marko Paşa Mizahi Gazete/ 25 Kasım 1946 Pazartesi

YAŞAYAN KİM?

Bana ağla diyorlar,

Hep ağlıyorum

Nasıl ağlayabilirim ki,

Bana gül diyorlar,

Gülmeyi bilmedim ki,

Nasıl güleyim

Sabret diyorlar,

Ben sabredenlerdenim

Niçin sabredeyim.

**

Ne diyorlar?

bir şeyler mi söyleniyor

Duymadım ki,

Ne

dedin

dedi

Her şey nihayetinde

Nihayet başta değil mi

**

Ağlamak ve gülmek yaşayana

Hiç yaşadın mı?

Evveli yok, sonu yok,

Bu işin

Bizde anlasaydık

düz cümle yazamadın ki

İhramcızâde İsmail Hakkı

ATEŞÇİ HASAN

4 Ocak 1949
BAŞDAN /Haftalık Siyasi Magazin

14 senelik
Emektarıydı şimendiferin o
35 senelik ömrünün
14 senesini
Makinenin kızgın ocağına
Kömür atmakla geçirdi.
Gece demez,
Gündüz demez
Verilen her vazifeyi
Yapardı Hasan.
Hasanın yola
Kuru ekmekle gittiği olurdu.
24 saat mütemadiyen
Çalışırdı da
Gık bile demezdi.
Yoldan yorgun döner
Bazen evde
Sıcak bir çorba bile
Bulamazdı;
Böyle günler
Aç uyumaya razıydı
Hasan;
Fakat çocuk bu
Yoktan anlarmı ya,
Onun 4 çocuğu vardı
«Baba bize ne getirdin?»
Demelerine;

Ekmek diye ağlamalarına,

Dayanamazdı Hasan

Evdeki faciayı görmemek İçin;

Eve gitmeden

Yoldan gelip

Aynı günde dönmeye razıydı

Hasan.

Hiçbir kurtuluş ümidi

Yoktu onun

Kurtuluş çaresini

Yalnız ölümde arardı

Nihayet o da oldu.

Kurtardı Hasanı

5 sene içinde çalıştığı

Kendi makinası;

Dikkatsiz makinistin

O büyük hatasına

Kaza dendi

Kabahat yine Hasan'a

Yüklendi

Sol kolu

Sol bacağı

Ayrıldı vücudundan

Ezildi göğüs kemikleri

Bir anda can verdi

Kendi makinasının

Altında Hasan.

Her tarafı mosmordu

Fakat yüzünde

Bariz bir tebessüm

Vardı onun

Bir dul

Dört yetim bıraktı

Sefaletin kollarına...

Kurtuluşu ancak

Ölümle buldu Hasan

****

BİZLER

Bizler

Aradıklarını bulamayanlar

özlediklerine hasret kalanlar

Bir mecmuanın yüzünü görmek için

Yüz suyu dökenler.

Bizler

Kitapları ancak

Kitapçı vitrinlerinde görenler

Okumaya can atıp

Yalnız Duvar ilânlarını okuyabilenler.

Bizler

İş bulmak için kapıdan kapıya

Kovulanlar.

Bizler

Yokluk yüzünden

Ana baba sevgisinden

Mahrum olanlar.

Bizler

Bu memleketin Öz evlâtları

Anadolu çocukları...

V. Sait

Kaynak: 4 Ocak 1949- BAŞDAN /Haftalık Siyasi Magazin Sahife : 4

FLASHFORWARD’DAN ALINTILAR

SİYAH KUĞU NEDİR?

Büyük sonuçlara yol açan olayları tanımlamada kullanılır. Çok nadir insanoğlunun hayal edebileceğinden öte bir şey için 17. yüzyıldan kalmadır. Bilim adamlarının, tüm kuğuların beyaz olduğunu varsaydığı bir dönemden kalma bir terim.

Yanılıyorlardı. Bir Sufi hikâyesi vardır.

"Bir oda var. Küçük bir çocuk, elinde mumla, içeri giriyor."

Odadaki adam, mumu göstererek sorar:

"Bana bu ışığın nereden geldiğini söyle."

Çocuk mumu söndürür ve cevap verir:

"Bana ışığın nereye gittiğini söylersen, ben de sana nereden geldiğini söylerim."

(FlashForward.S01E04)

KUANTUM SÜPERPOZİYONLARINDAN "ÇİFT YARIK" TEMEL KAVRAMI

Schrödinger'in Kedisi ile açıklanabilir. O kadar karmaşık değildir. Gözlerini kapat. Bir kedin olduğunu hayal et. Minicik, küçücük bir kedi. Avcuna sığabilecek kadar küçük. Ayrıca zehirli bir sardalyan da var. Avcunu kapattığımız zaman ortaya iki muhtemel senaryo çıkıyor. Kedi sardalyayı yer ve ölür ya da yemez ve yaşar.

Kuantum fiziği der ki avcunu açıp, kedinin kaderini görene kadar iki olasılık da aynı anda gerçekleşir. Bizim için kedi hem yaşıyordur, hem de ölmüştür. Ama bu nasıl mümkün olabilir?

Bu, kuantum mekaniğinin bir mucizesi.

Gözlemci karar vermelidir. Kedinin kararı belli. Ölü mü diri mi? Kendin bakarsın.

(FlashForward.S01E06)

HATIRLAMA İÇİN

Hatıralarımın yarısından çoğunu hatırlamıyorum diyorsanız **değiştirilmiş kalsinörin inhibitörü** sayesinde öngörülerinden kalan anılara ulaşabilirsiniz. Öngörüsünü hatırlamakta güçlük çeken insanlar bu tedavi sayesinde daha çok şey hatırlayabilir.

(FlashForward.S01E10)

66.6 SIRRI

Kuran'dan... 66. Tahrim Suresi’nin 6. ayeti**. "Kendinizi ve ailelerinizi bir ateşten koruyun ki onun yakıtı insanlar ve taşlardır!"**

(FlashForward.S01E14)

12 ARALIK 2016 NEYİN SONU?

Günümüze en uzak olan tarih oydu. Diğer olasılıklar da ona çıkıyor gibiydi. 12 Aralık 2016. Tarihinden sonra "Son" yazıyordu. Acaba Neyin sonu?

(FlashForward.S01E17)

GÜNLER İLE İLGİLİ HADİSLER VE SIRLARI

Hzl: ZEYNEP ŞAHİN

ZAMAN KAVRAMI

Evreni ve evrendeki her şeyi yoktan var eden Allah, yaratılmış şeyleri "zaman" ile sınırlandırmıştır. Zamanın belli dilimlere bölünmesiyle yıllar, aylar, haftalar ve günler oluşmuştur. İslam dininin iki temel kaynağı olan Kur'ân-ı Kerîm ve sünnet; yıllık, aylık, haftalık ve bilhassa günlük hayatın değerlendirilmesiyle ilgili ince detaylara yer vermektedir. Diğer yandan bazı ibadetler ve özellikle namazın zamanla doğrudan ilgisi vardır. Hatta farz, vacip ve nafile namazlar, zaman tanzimine yönelik gayeler taşımaktadır.[112]

I. KUR'ÂN-I KERÎM'DE ZAMAN

Kur'ân-ı Kerîm'de bizzat zaman kelimesine rastlanmamakla birlikte, zaman mefhumu çok çeşitli kelime ve kavramlarla ifade edilmiştir. Kur'ân, ilk sayfalarından itibaren en son sayfalarına kadar hiç fasıla vermeden okuyucusuna zaman kavramını hatırlatmaktadır. Bu hatırlatmaların sayısı sona doğru bariz artış kaydeder ki, bu da sonlardaki sûrelerin kısalığından ve namaz sûreleri olmaları sebebiyle en çok okunma şanslarına sahip olmalarından ileri gelmektedir.[113]

Kur'ân-ı Kerîm'de zaman kavramını ifade eden kelimeler, mutlak ve muayyen zaman olmak üzere temelde iki grupta ele alınabilir. Başlangıcı ve sonu belli olan bir zaman dilimini belirten muayyen zaman, Kur'ân'da zamanın belirsiz bir bölümüne işaret eden mutlak zamandan hem daha çok zikredilmiş hem de daha fazla tekrarlanmıştır. Bu durum bize Kur'ân'ın pratiğe verdiği önemi göstermektedir.[114]

Kur'ân-ı Kerîm'de Gün Kavramı

Dünyanın kendi ekseni etrafında bir kere dönmesiyle geçen ve yirmi dört saatten ibaret olan zaman süresine gün denmektedir. Arapçadaki "yevm" kelimesinin Türkçe karşılığı gündür ve bir gece ile bir gündüzü ifade etmek için kullanılır.

Kur'ân-ı Kerîm, zaman bildiren kelimeler içinde en çok "yevm/gün" üzerinde durmaktadır. Yevm kelimesi, Kur'ân'da çeşitli şekillerde (müfred, tesniye, cemi, marife, nekre) 474 defa zikredilmektedir. Bir günü oluşturan gece ile gündüzün ve günün belli bir bölümüne işaret eden kelimelerin geçtiği âyetler de ilave edildiğinde bu rakam 697'ye çıkmaktadır.

Âyetlerde zikredilen gün -değişik anlamları olmakla beraber- daha çok âhiret günü anlamındadır. Bununla birlikte dünya günü manasında kullanılmış olan yevm kelimesine de rastlanmaktadır. Allah Teâlâ, yılın her gününü bir tutmamış, kapalı veya açık biçimde bazılarının daha faziletli olduğunu belirtmiştir. Kur'ân'da faziletine vurgu yapılan günler

---

[112] Canan, *İslam'da Zaman Tanzimi,* s. 23, 24.

[113] Canan, *a.g.e.,* s. 27.

[114] Deliser, "Kur'ân-ı Kerîm'de Zaman Kavramı" (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi SBE), s. 11, 26.

arasında Zilhicce'nin ilk on günü, Kurban bayramı ve Arefe günleri[115] ile Kadir Gecesi[116] sayılabilir.

Haftanın günlerinden bir kısmı özel ismiyle Kur'ân'da yer almıştır. Örneğin, hafta manasına gelen Cuma kelimesi, haftalık farz namazı tespit etmek için bir kere zikredilmiş ve geçtiği sûreye ad olmuştur. Böylece Kur'ân-ı Kerîm bütün medeni sistemlerde görülen yedili haftalık sistemi te'yid etmektedir. Çünkü Cuma günü eski takvim sisteminde yedi günde bir kere gelmektedir. Arapçada Cumartesi anlamına gelen "sebt" kelimesi ise yedi farklı âyette geçmektedir.[117]

Kur'ân-ı Kerîm'de günün belli kısımları (leyl, fecr, nehar) üzerine yemin edilmiş ve yine günün belli dilimleri bazı sûrelere isim olmuştur (Leyl, Duhâ, Asr, Fecr). Bu da zamanın Allah katındaki değerini ve Kur'ân-ı Kerîm'in zaman tanzimine verdiği önemi göstermektedir.

Kur'ân-ı Kerîm'de Kullanılması Tavsiye Edilen Takvim

Kur'ân, takvim konusunda insanları ay'a yöneltmiş ve ay'ı zaman tanziminde bir ölçü birimi olarak ortaya koymuştur. Şu âyetlerde takvimde kamerî sisteme uyulması açık bir şekilde emredilmektedir: *"(Rasûlüm) sana yeni doğan (hilal şeklindeki) ayı sorarlar. De ki; O, insanlar için de hac için de vakit ölçüsüdür."*[1] *"Güneşi ışıklı ve ay'ı nurlu kılan, yılların sayısını ve hesabını bilmeniz için ay'a konak yerleri düzenleyen O'dur.. ,"*[118]

Âyetlerde görüldüğü gibi ay, takvim ölçüsü olarak alınmıştır. Bu durum, ayın yaratılış itibariyle başlı başına bir ölçü olmasındandır. Güneşin hacminde bir değişme görülmediğinden, yeryüzüne göre doğuş yerleri farklılık arz etmektedir. Güneş yılında ay açık bir ölçü değil, dört mevsime ve seneye göre itibarî ve gizli bir ölçü birimidir. Ayın zaman ölçüsü olarak alınması, insan tarafından takip edilebilen, açık, anlaşılır ve dosdoğru bir hesaptır.[119]

Sene içindeki ayların sayısının on iki olduğu da Kur'ân'da belirtilen bir husustur. Bir âyette; *"Allah'ın gökleri ve yeri yarattığı günkü yazısında, Allah katında ayların sayısı on ikidir Bunlardan dördü haram aylardır. Bu dosdoğru bir nizamdır. Öyleyse o aylar içerisinde nefsinize zulmetmeyin..."*[120] buyrulmaktadır. Bu mananın içinde -en azından dinle ilgili işleri tanzimde- bir başka takvime uyma yasağı açıktır. Zira bu davranış zulüm olarak tavsif edilmektedir. Nitekim müteakip âyet[121] nesi' denen ve mahiyet itibariyle kameri takvimle oynayarak, dini meseleleri güneş takvimine uydurmaktan ibaret olan câhiliye devri tatbikatını küfürde ileri gitmek olarak ilan etmiştir.[122]

---

115 el-Fecr 89/1-5.

116 el-Kadir 97/3.

117 el-Bakara 2/65, en-Nisâ 4/47, 154, el-A'râf 7/163, en-Nahl 16/124, el-Furkan 25/47, en-Nebe 78/9.

118 Yûnûs 10/5. Ayrıca Bkz. el-İsrâ 17/12, en-Nûr 24/12, Yâsîn 36/39-40.

119 Deliser, "Kur'ân-ı Kerîm'de Zaman Kavramı", s. 64.

120 et-Tevbe 9/36.

121 et-Tevbe 9/37.

122 Canan, *İslam'da Zaman Tanzimi* s. 30.

Kur'ân-ı Kerîm'de Zamanın İzâfîliği

Kur'ân-ı Kerîm'e göre zaman izâfîdir, yaşantıya ve zaman içinde olan şeyin varlık türüne bağlıdır. Âyetlerde farklı zaman bölümlerini ifade etmek için aynı kelimeler kullanılmaktadır. Bilhassa "yevm" kelimesi bu anlamda çok yerde zikredilmektedir.[123] Gün kavramı gece ve gündüzden müteşekkil bir zaman dilimini karşılamak için kullanıldığı gibi, sınırları belirsiz mutlak bir zamanı belirtmek için veya âhiretteki zamanı ifade için de kullanılmaktadır. Aşağıdaki âyetlerde "yevm" kelimesi bilinen anlamının dışında bir manaya işaret etmektedir:

"...*Gerçekten Rabbinin katında bir gün sizin saymakta olduklarınızdan bin yıl gibidir."*[1] *"O, gökten yere doğru işleri düzenler. Sonra da o işler sizin saydıklarınızdan bin yıl kadar olan bir günde O'na yükselir.*"[124] *"Melekler ve ruh (Cebrail) miktarı elli bin yıl süren bir gün içinde O'na çıkarlar.''*[125]

Bunun gibi göklerin ve yerin altı günde yaratıldığını belirten âyetteki gün ile anladığımız manadaki günün kastedilmiş olması da mümkün görünmemektedir. Çünkü gün ancak güneşin doğması ve batmasıyla meydana gelir. Gökler, güneş ve ay yaratılmadan önce bildiğimiz gün kavramından söz etmek çok da doğru değildir. Birçok müfessir altı günü, altı vakit veya altı vaktin altı günden daha uzun olması şeklinde yorumlamıştır. Bütün bu verilerden yola çıkarak "yevm" kelimesinin Kur'ân'daki ağırlık merkezinin rölatif olduğu anlaşılmaktadır.[126]

II. HADİSLERDE ZAMAN

Kur'ân-ı Kerîm'de olduğu gibi hadis-i şeriflerde de zaman kavramının değişken olduğu belirtilmiştir. Astronomi ilminin henüz teşekkül etmediği, dünya dışında başka gezegenlerin bulunduğunun dahi bilinmediği bir devirde, Hz. Peygamber, gün kavramının göreceliğinden bahsetmiştir. İlgili hadislerden birinde; *"Zaman yakınlaşmadıkça kıyamet kopmaz. Bu yakınlaşma öyle olur ki, bir yıl bir ay gibi, ay hafta gibi, hafta gün gibi, gün saat gibi, saat de bir çıra tutuşması gibi (kısa) olur."* buyrulmaktadır.[127] Hadis kıyamete yakın teknolojinin gelişmesiyle uzun zaman alacak işlerin kısa sürede halledilmesi şeklinde yorumlanabileceği gibi, bir sona doğru gitmekte olan evrendeki değişimlere de işaret ediyor olabilir. Örneğin, dünyanın ay ve güneşe olan uzaklığındaki değişiklik, bir sene ve bir ay içinde bulunan gün sayısını etkileyecektir. Muhtemel bir yakınlaşma halinde bir yıl üç yüz altmış beş günden, ay da otuz günden az sürecektir.

Hz. Peygamber kıyamet alametlerinden bahsederken, Deccal'in inişini de zikretmiş, orada bulunanlar onun dünyada ne kadar kalacağını sormuşlardır. Rasûl-i Ekrem'in verdiği

---

123 Bu kelimenin Kur'an'da hangi anlamlarda kullanıldığı hakkında daha detaylı bilgi için Bkz. Muhammed b. Mûsa, *Mefhûmu'z-zaman fi'l-Kurâni'l-Kerîm,* s. 103-113; Kalın, *Felsefe ve Bilim Işığında Kur'ân'da Zaman Kavramı,* s. 127-141.

124 es-Secde 32/5.

125 el-Meâric 70/4.

126 Günün fecrin doğuşuyla batışı arasındaki süre anlamında ele alınması halinde de gün kavramı rölatif olacaktır. Çünkü güneşin doğuşu ve batışı mekana bağlı olarak farklılık arz etmektedir. Kalın, *Felsefe ve Bilim Işığında Kur'ân'da Zaman Kavramı*, s. 130.

127 Tirmizî, Zühd 24.

cevap yine zamanın değişken olduğunu göstermektedir: *"Kırk gün (kalacak). (Onun) bir günü bir sene gibidir. Bir günü, bir ay gibidir. Bir günü bir hafta gibidir. Diğer günleri, sizin günleriniz gibidir."*[128]

Mutlak olarak gün kavramının ele alındığı hadislerin hâricinde, haftanın yedi günü, özel günler ve hicri aylar hakkında da hadisler rivâyet edilmiştir. Hz. Peygamber, aynı ölçüde olmamakla birlikte her günün faziletini belirtmiş, bu günlerde vukû bulan hadiseleri haber vermiş ve günlerle ilgili önemli tespitlerde bulunarak, belli günlerde bazı işlerin yapılmasını teşvik etmiştir. İşte tam bu noktada Onun her sözünün ardında bir hikmetin bulunduğu ortaya çıkmaktadır. Zira günümüzde ilim adamlarının belirttiği hususları, Allah Rasûlü bundan asırlar öncesinde dile getirmiştir.

Ümmetine oruç tutmayı tavsiye eden Hz. Peygamber, bu tavsiyesini bazı günlerde yoğunlaştırmıştır. Bunlardan Pazartesi ve Perşembe günlerini ay boyunca oruçlu geçirmeye güç yetiremeyenlere, o hicri ayın ilk Pazartesi ve Perşembe gününde oruç tutmaları önerilmiştir. Çünkü bu dönemde oruç ibadeti, ayın diğer zamanlarına göre bünyeyi daha az yormakta, kişiye daha kolay gelmektedir.[129]

Rasûl-i Ekrem'in dolunay günleri ile ilgili hadislerine de burada değinmek yerinde olacaktır. Günümüzde üniversitelerde dolunayın zararlarıyla alakalı araştırmalar yapılmaktadır. Cahiliye devrindeki insanların kavrayış düzeyinin üzerinde olması nedeniyle, bu konuda detaylı açıklama yapmayan Hz. Peygamber, ayın zararlarından korunmak için ümmetine oruç tutmalarını söylemiştir.

Dolunaydan sonraki dönemle ilgili olarak hadislerde kan aldırılması tavsiye edilmiştir. Hacamatın sağlık açısından yararları bilinmektedir. Ancak bunun özellikle ayın on yedinci gününde yapılmasının istenmesinin ardında bir hikmet bulunmaktadır. Zira dolunayın zararlı etkilerine maruz kalan insanların bünyeleri bu dönemde zayıflamakta, damarlarındaki kan miktarı azalmaktadır.

Konuyla ilgili yapılmış çalışmalar çoğunlukla mübarek gün ve geceleri sıralayıp bu günlerde yapılacak dua ve ibadetlere yer vermektedir. Bu sebeple çalışmamızda o eserler kaynak olarak kullanılmamıştır. Genel olarak Kur'ân-ı Kerîm ve hadis kaynaklarından istifade edilmiştir. Kütüb-i tis'a dışındaki hadis kaynaklarının pek çoğuna ulaşmaya gayret edilmiş ve hadislerin tahrici yapılmıştır. Aslına ulaşılamayan hadis kaynakları için el-Mektebetü'ş-şâmile isimli CD'den istifade edilmiş ve bu durum ilgili kısımlara ait dipnotta açıklanmıştır. Çalışmada yer alan tüm hadislerin sıhhat durumunun ayrı ayrı incelenmesi mümkün görülmediğinden sadece zayıflık alameti taşıyan hadisler dipnotta belirtilmiştir.

Kaynak: ZEYNEP ŞAHİN, Günler İle İlgili Hadisler, TC. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlahiyat Anabilim Dalı Hadis Bilim Dalı, İstanbul, 2007

---

128 Ebû Dâvûd, Melâhim 14.

129 Yeni ay zamanında .vücut sıvılarında artış, bedensel güçlenme, zekada canlılık görülür.Hastalar bedenen kuvvetlenir, iyileşme hızlanır. Ahmet F. Yüksel, "Astro Ay", *Astroloji*, 1998, http://sufizmveinsan.com/astroay.html (15 Nisan 2007), s. 3-4.

JOHN DOE: Vigilante (2014) Yasaklı kahraman

Bu film suçlunun penceresinden adalet sistemini, modern toplum düzenini incelemeye alıyor.. Yine filmde suç ve cezanın göreceli tarafını işlerken haklı ve haksızın kim olduğunu ararken, suçlu olarak "sen" biz" "o" nun üzerine parmak basarken yeni dünya düzeninde kaosun penceresini kapatmanın çaresini ararken, çağdaş düşünceyi inceden inceye sorguluyor. Bu film beşerin kendini yönetmede aciz olduğunu Allah Teâlâ'nın haklı olacağını gizliden gizliye ifşa ederek dine dönüşün propagandasını yapmaktadır. Gerçekten insan kendi kendine yeterli değil. Filmde en acı veren kısım suçlu olanın yargıç konumunda olmasıdır.

Yönetmen: Kelly Dolen

Senaryo: Stephen M. Coates, Kelly Dolen

Ülke: Avustralya

Tür: Suç, Gerilim

Vizyon Tarihi: 01 Aralık 2013

Süre: 93 dakika

Dil: İngilizce

Müzik: David Hirschfelder

Oyuncular: Jamie Bamber, Daniel Lissing, Lachy Hulme, Ditch Davey, Sam Parsonson

Özet

John Doe filminde; sıradan bir adam, bildiği tek şekilde vahşete karşı savaşıyor... Her seferinde bir suçluyu öldürerek. Bir kahraman mı, yoksa hain mi? Adalet mi, intikam mı? Siz karar verin.

Film içinde biraz namus, dürüstlük ve onur taşıyan herkes günümüzde adalet sisteminin geldiği noktayı görünce bir John Doe olmayı aklından geçirmiştir. Bu yüzden Dexter da çok sevildi.

Ben sırf filmin verdiği mesaj için bile bu yapımın izlenmesini tavsiye ederim. Ancak filmin kendisini de beğendiğimi ve izlerken hiç sıkılmadığımı belirtmek isterim.

Filmden

Gerçek hiç çarpıtıldı mı?

Gerçek mi?

Tek gerçek adamın bir sürü insanı öldürmüş olduğu. bunun dışındaki her şey zaten yorumdur. Birkaç gün önce yine John Doe 'nun yaptığı düşünülen bir cinayet işlendi.

**

İnsanlar öldürülüyor. Fakat John Doe 'nun anlatacak bir hikâyesi var. **Üstüne görev üstlenmiş bir adam o. Ve eğer dürüst bir vatandaşsanız. Size söyleyecek bir şeyim var. Korkacağınız hiçbir şey yok.**

**

! Xavier Edwards yaşlı bir adamdı. fakat yaşlıların en kötülerindendi. Çocuk tecavüzcüsü. Uzun yıllardı masum çocukları suiistimal ediyordu. Farkına vardınız öyle değil mi?

John Doe'nin deliliğinin bir sebebi var. Rasgele hareket etmiyor. **Anlamsız bir şey yapmıyor, dışarı çıkıp partilere gidebilirsiniz, gecenizi dışarda iyi geçirebilirsiniz çünkü korkacak bir şey yok.** Tabi eğer John Doe 'nin listesinde değilseniz.

**

John Doe son zamanlarda baya meşgul. fakat sizin için bir özetini çıkarmaya çalışacağım yaptıklarının. Cinayet zanlısı. Çocuk istismarcısı. Büyükanne katili. Seri tecavüzcü. John Doe 'nin bu kurbanlarının her biri, bizim adalet sistemimizle en az bir kez karşı karşıya geldiler. Her biri ikinci bir şans için geri salındı. Her biri suç işlemeye tekrar geri döndü bazıları tekrar yakalandı fakat bir şekilde tekrar salıverildi daha fazla acı ve cefa çektirmek üzere. John Doe bunları öldürdü. Nedenine gelince: Evlatlar, karı ve koca bu aileler şiddet ve aptallıkla paramparça edilmişti.

Bu masum insanlar olmadan dünyamız çok farklı bir yer. **Ve John Doe bu masum ölülerin sesi oluyor.**

"John Doe bu masum ölülerin sesi oluyor"?

Sanırım o olaylara böyle bakıyor. Yaptığın şey bu mu peki?

Ölülerin sesi olmak?

Onların için harekete geçmek, olabilir.

**

Cinayet işleyerek?

Sana bir soru sorabilir miyim?

Tabi ki. Eğer bu akşam araba otoparkında biri arkandan yaklaşıp boğazına bıçak dayasa ve 10 saniye öncesinde bunların olacağına dair flashback yaşasan ve elinde bir çekiç belirse o anda. Ne yapardın?

Senin hayatından çok önemli bir parçan alınsa çileden çıkıp, cinnet geçirip o kişinin kafasını ezmez misin?

Öldürülen insanların böyle bir fırsat eline geçse nasıl davranırdı bunu söyleme şansları bile olmadı, bunu söyleyebiliriz.

**

Evet, yorumladık. Peki ne buldunuz?

Hiçbir şey. Adam bir hayalet. Askeri bir geçmişi olduğunu duysam, şaşırmazdım. Özel bir ajan veya deltaforce askeri bile olabilir. Evet, deltaforce askeri daha çok uyardı. Evet, fakat Deltaforce'da falan değildi öyle değil mi?

Değildi.

Artık cezalar, suç ile uyuşmuyor. Dehşet verici, korkunç, affedilemez suçlar. Hepsi her gün yaşanıyor. Böyle olmamalı. İnsan hayatına saygı göstermemiz gerekiyor, onurlandırmalı, korumalıyız. Fakat sen öldürdün! Evet, yaptım. Peki kendini nasıl haklı çıkarıyorsun?

Haklılık?

Evet. Haklılık görecelidir. Ne demek istiyorsun?

Hadi gel otoparka geri dönelim. Eğlendir beni, bu sefer senin bir silahın var ve ben de yanındayım. Elinde balta olan bir adam, gölgelerden çıka gelir baltasını kaldırır ve benim kafama indirmeye hazırdır. Baltasını sallar ve sen onu vurursun. Haklı bir cinayet, öyle değil mi?

Peki ya onu vurmadan beni öldürmüş olursa?

Balta sana döner Ve bam. Onu öldürürsün. Hala haklı çıkarılabilir cinayet, değil mi?

Peki ne zaman bu adamı öldürmenin ismi cinayet olur. Beni öldürdükten ne kadar süre sonra?

5 saniye ardından?

10 saniye sonra?

Bir hafta sonra?

Bir ay?

Adamın topluma olan tehdidi ortadan kalkmayacak demek istiyorsun.

Akıllı çocuk. Anlatmak istediğim bu işte. Her biri defalarca suç işledi işlemeye devam edeceklerdi, topluma olan tehditleri asla bitmeyecekti. Tabi ortadan kaybolmadan önce. Dünyayı değiştirmek için garip bir yöntem?

Dünya şu an daha bir yer. Yani bu insanlardan hiç biri, kurbanlarından hiçbiri topluma hiç bir şekilde katkıda bulunmadılar.

Bulunmadılar.

**

"John Doe 'nun 25. kurbanı". "Kurbanların sayısı artıyor." "John Doe kontrolden çıktı." " Doe durdurulmak zorunda." "Toplumda Doe'yi onaylayanların sayısı artıyor. "Büyüyen cezalandırıcı harekâtı"?

Bugün size parlamentonun tam önünden sesleniyorum "Ölülerin sesi ol" harekâtı gurubu John Doe'ye desteklerini sunmak için buradalar. Arkamda görmüş olduğunuz gibi. Her tür fikirden insanlar toplanmış durumdalar. John Doe! John Doe! John Doe! John Doe! Herkes bugün burada neden bulunduğumuzu biliyor. John Doe' desteğimizi göstermek için! Hepimiz John Doe kim ve neler yapıyor biliyoruz. Hadi biraz daha geleceğe gidelim, ötesine bakalım. John Doe' dan sonra ne olacak?

Bize bir seçenek bırakmış olacak. Uyumaya devam et, ya da uyan! Sokakların yüzü bu. Bir baba 10 yaşındaki kızını 200 den fazla adama 50 dolar karşılığında satıyor. Piç! Prezervatif kullanmak istemeyenlere 20 dolar extra kesiyor. Bu zavallı kız, cinsel yolla bulaşan bütün hastalıklarla karşı karşıya. Ne alacak biliyor musunuz?

Kaç sene?

Maximum 10 sene hapis isteniyor. Aman tanrım! Büyük ihtimalle 5 alır. .

-"Hayvan" Bunun doğru olduğunu düşünen?

Kimse! Bunun adil olduğunu söyleyebilecek?

Kimse! Adalet sistemimiz burada doğru iş yapmış diyen?

Hayır! Jeffrey Wilson, 47 yaşında. 12 yaşın altında 3 kız çocuğuna cinsel istismardan suçlu bulundu 4 farklı mahkemeden sonra. Bu kızlara 2 yıldan fazla süreyle tecavüz etti, istismar etti. 2 sene boyunca! Fakat şunu dinleyin! Bundan önce 95 kez tutuklandı çoğu cinsel suçlardan. Jeffrey Wilson şu an özgür bir adam! Şu an burada olabilir. Aramızda bile olabilir. Bunu duydun mu Jeffrey?

Yanınızdaki adama bakın?

Wilson 'ı bulabilirsiniz?

95 adet suç işlemiş ve şu an özgür. Çocuklarınıza dikkat edin arkadaşlar! Çünkü bunun gibi yılda 100 binlerce dava oluyor. Ve bu kimin suçu?

Hükümet?

Evet! Polisin?

Evet! .

- Suçluların?

.

- Eveeet! Hayır, hayır, hayır.

HAYIR. BU BİZİM SUÇUMUZ!

Buradaki herkesin. Senin suçun. Senin suçun. Senin. Çünkü kenarda oturup, kendi toplumuzu sadece seyrettik. Kendi başımıza gelmedikçe sustuk. Koyunlar gibi izledik, yumuşak başlı vatandaşlar olduk. Kenarda çenemizi tutup bekledik, dilimizi ısırdık. Çözüm susmak olamaz! Doğru diyorsun. Çözüm bu değil. Ben diyorum ki bunları püskürtmenin zamanı geldi. Bu bir çözüm olabilir mi?

Ayağa kalmamızın zamanı geldi! Çözüm böyle olur?

Diyorum ki tek yumruk olup,

O YUMRUĞU YERİNE OTURTALIM.

Lanet olası çözüm böyle olur!

Ne diyorsun?

Evet!

**

Hey! Siz " ölüler için konuş" organizasyonun kurucu babası mısınız?

Hayır. Hiç de bile. Burada Bay. Murray Wills hakkında bir bilgi var, siz ona eskiden danışmanlık yapmışsınız. Bu doğru. Bunu inkar etmiyorsunuz. Evet etmiyorum. Hatta Murray 'ı başarılarımdan biri olarak sayıyorum. "ölüler için konuş" kampanyası yüzünden mi?

Hayır, çünkü problemlerini beraber çalışarak çözmeyi başardık. **"Ölüler için konuş"** harekâtının ve Murray Wills 'in tamamen kontrolden çıktığının farkında mısınız?

Evet. Farkındayım. Sanırım Bay Wills çözmesi gereken başka problemleri de var. Tabi ki sorunları var. Kendi babası tarafından istismara uğruyordu. Evden kurtulmayı başardı ve bana yardım isteyerek geldi. Eğer dışarda olsaydın, eğer özgür bir adam olsaydın.

Bay Wills listende olur muydu?

Eğer baş muritiniz yolunu şaşırırsa ne yapardınız?

O benim müridim falan değil. Bugün John Doe tarafından gönderilen bir mesaj aldık. Görünen o ki John Doe 'nin vermek istediği msj daha öncekinden çok daha basit bir mesajmış. Bodyguard Henry 'nin cani bir şekilde katledilmesi, yaptığım şeyleri tekrar düşünmeme sebep oldu. Bunun olmaması gerekiyordu, bu kadar ileri gidilmesini istememiştim.

10 milyon dolar karşılığında cinayetlere son vereceğim. John Doe olarak bilinen seri katil Avustralya hükümetinden fidye istedi. John Doe olarak bilinen Avustralyalı seri katil John Doe hükümetinden fidye istedi

John Doe olarak bilinen Avustralyalı seri katil John Doe olarak bilinen Avustralyalı seri katil Avustralya hükümetinden 10 milyon dolar fidye istedi. Hadi. Hadi hadi. Kıpırdamayın! Yere yat! Kıpırdama! Dinle, eğer kıpırdarsan. Ölürsün! Hikâyeyi ben yayınlamadım, öyle değil mi?

Onun John Doe olmadığını biliyordun öyle mi?

Tabiki, sadece herkesin bunu nasıl yuttuğuna inanamıyorum. Sanırım medyanın elindeki gücün aptalca kullanılmasından dolayı. Sana bir tavsiye, Sam. Ekmek yediğin tabağa pisleme. Belli ki John Doe ile bir iş geçmişiniz var. Benim sorum: Bundan nasıl polisin haberi olmadı?

Bana kasetleri gönderdi. Arabasının bagajında cesetlerin olduğu görüntülerini gönderiyor sana. Kesinlikle kaset alışverişinden daha çok ortak noktanız var. Bana sadece kasetleri gönderdi. Sam aptal biri değilsin, ben de değilim. Bazıları bu işin başından beri sen ve John Doe beraberdiniz diyor. Belki beraber planladınız ve beraber öldürdünüz. Gerçekten?

Bence bazı insanların hayal gücü çok güçlüymüş.

Öyle değil mi?

Kanıtları olduklarını söyleyenlerde var. Ne kanıtı Ken ?

Bu göze göz, dişe diş olayı adalet olamaz Öyle değil mi?

İşe yarıyor gözüküyor. **Yani Engizisyonu geri mi getirelim, giyotin, cellat, düello falan. Böyle bir şey demedim. Bak, burada oturup bütün cevaplara sahipmişim gibi davranmayacağım, Ken.** Fakat bildiğim bir şey varsa şu an elimizdeki sistem, işe yaramıyor. Her şey politika hep failin hakları üzerine bizim sistemimiz, suçluların haklıları savunulur, kurbanların ocağına incir ağacı dikilir. Ve mahkemeye çıktığında, tabi eğer mahkemeye

çıkacak kadar şanslıysan en başından Mahkeme her seferinde ceza indirimi uyguluyor. Neden?

Ceza indirimi, bu insanlık dışı. Ve kurban bu sefer de adaletin kurbanı oluyor. Bu uyuşukluğumuzdan nefret ediyorum. Herkesin elini taşın altına koymayıp onların yerine başkalarının problemleri çözmelerini beklemelerinden nefret ediyorum. Tıpkı " Ölüler için konuş" harekâtındaki gibi?

Grubun isminin dışında Sam, sorabilir miyim sana?

Bu grubun yükselmesinde her hangi bir payın oldu mu?

Tabi. Ben kendime düşeni yaptım. Ve ölen insanlarda sorumluluğun var mı?

Evet. Fakat " Ölüler için konuş" grubuna dahil olmak onların seçimi. Bir fikrin askeri olmak için riski göze aldılar. .

- Asker?

-Bence bu şekilde görüyorlar kendilerini. Sen nasıl görüyorsun, Sam?

Yasadışı bir kahraman bir suçluyu kanundışı yollarla doğru olduğuna inandığı şekilde cezalandırıyor. Onlar adaletin bu olduğunu düşünüyor. peki ya sen askerlerini diğer ülkelere savaşa gönderen tıpkı Afganistan'da, Irakta, Kore'de, Vietnam'da olan şeye ne diyorsun? onlarda haklı olduğunu düşündükleri fikirler uğruna gönderildi. Adalet için gönderildi. Sen buna İllegal kahraman diyorsun fakat bir ülke adalet için askerlerini gönderirse ahlaki kısmı atlayıveriyorsun. Fakat bir ülke ordu gönderdiğinde o kadar temiz çalışamıyor değil mi?

John Doe'nin yaptığı gibi. Ve savaşa gönderilen askerler yüzünden masum insanlar da ölüyor bir şekilde.

Kurunun yanında yaşta yanar!

Bu mu?

Sen şimdi bu olayı savaşta olanlarla mı kıyaslıyorsun?

Tabi ki kıyaslarım, Ken. **Hata yapma bu konuda, bu suça karşı açılan bir savaş, bu adalet için verilen bir savaş.**

**

Kate Johanson"John Doe kurbanlarından birinin annesi." Ben oğlumu geri istiyorum! Bu nasıl hissettiriyor John?

Kötü hissettiriyor tabiki. Kadın için üzgünüm.

Kate Johnson senin arkasında üzüntülü bir anne bıraktığın kurbanlarından sadece biri. Evet öyle. Bu kadın için üzülüyor musun?

Tabiki. Çocuğu içinde üzülüyorum. Nasıl yani. Anlayamadım?

Sen nasıl üzülüyorsan ben de o şekilde üzülüyorum. **Çocuğunun ağaç evindeki zehirli örümceği öldürdüğünde nasıl üzülürsen o çeşit bir üzüntü, gerçekten örümceği öldürmek istemezsin, fakat çocuğunu koruman gerekir.**

Peki ya avukatlardan ne haber?

Hadi biraz onlardan konuşalım.

Onları işkence görmekten ve yaralanmaktan kim korudu peki?

Evet, bu talihsiz bir olaydı. Talihsiz ha?

Bunlardan kendini sorumlu hissetmiyor musun?

Haçlı seferlerinin sorumlusu Hz. İsa mı? Peki ya engizisyon mahkemelerinin

11 Eylül saldırılarının sorumlusu Hz. Muhammed (sallallâhü aleyhi ve sellem) mi?

**

KİMİN SUÇU, ADAM?

KIZIMI NEDEN ÖLDÜRDÜN?

Neden?

Bilmiyorum. Bilmiyorum. Onu markete gördüm ve kaçırdım! Dayanamadım! Daha 9 yaşındaydı. Lütfen affet beni! Hepsini öldürdüm.

**

Bu sabah, Avustalyalı seri katil John Doe polise teslim oldu. 33 cinayet iddasıyla gözaltına alındı. Son cinayeti internette online yayınlandı. Tüm dünya, gözlerini dört açarak, bu cinayete tanık oldu.

-Adam McCleish'a kendini affettirmesi için bir şans tanıdın. Evet, tanıdım.

- Ciddi miydin?

- Hayır. Peki neden öyle dedin?

Kurtulmak için bir şansı olabileceğini, düşünmesini istedim. **O odadan canlı çıkabileceğini düşünmesini istedim Acı çekmesini istedim. Ona sadece umut etmenin verebileceği bir acı verdim.**

İçinde affetmek var mı?

Tabi!

Pek çok insan buna inanmıyor. 100lerce insanı affettim. Suç işlemeyi bırakanları, gerçekten pişmanlık duyduklarını düşündüklerimi vicdanlarıyla başbaşa bırakmanın en büyük ceza olduğunu düşündüklerimi listemden çıkardım.

Sence, sen affedilebilir misin?

**

Bir şey hissetmez misin sen?

Demiştin ki kurbanların ailesi için her şey. Fakat görünen o ki kurbanları falan umursadığın yok. Küçük Sally'i umursamıyor musun?

Bunu masumlar için yapmadın, değil mi, John?

Neden yaptın?

Konu ne?

Acaba eleştirmenler haklı mı, senin bu cinayetleri işlerken zevk aldığın için bunu yaptığın konusunda?

Onlar haklı mı John?

O insanları öldürürken zevk aldın mı?

Zevk aldın, öyle değil mi?

Haz aldın bundan. Hoşuna gitmiş olmalı.

Şimdi dinle. Sana iyilik ettim. Yapılması gereken şeyi yaptım. Hala birçoğu dışarda ve bazıları asla yakalanamayacak. Yaptıkları şeyleri yapmaya devam edecekler. Tekrar, tekrar, tekrar! Bu da seni aciz hissetiriyor olmalı, John. İçeri girmen ve tecavüzcülerin, katillerin, çocuk istirmacıların dışarda geziyor olmasını bilmek ve artık elinden gelen hiçbir şey gelmez. Sen kendini üzme. Onların zamanı da gelicek.

Gerçekten mi?

Nasıl yapacaksın peki bunu?

Çünkü artık benden çıktı. Benim inandığım toplumda bu adamlar durdurulmalı. Adalet dediğimiz çürük sistem vicdana, kefen giydiriyor. Artık koltuktan kalkmanızın zamanı geldi.

TELEVİZYONU KAPATMANIN ZAMANI GELDİ!

AYAĞA KALKMA ZAMANI! ve BAĞIR!

İŞE YARAMIYOR!

SİSTEM HATALI!

Hepimiz katkıda bulunmalıyız! Hepimiz sorumluluk almalıyız! Fark yaratmalıyız. Birbirimiz için canilere başkaldırmalıyız. Ben John Doe değilim! john Doe hepimiziz! Sensin! Onları durdurmak zorundasın. Ve düşünmen gerekiyor! Onlar tecavüz etmeden! Onlar parçalamadan! Onlar öldürmeden! Hayatları parçalamadan durdurmalısın. Caniler bilmeli ki, siz onların peşindesiniz. Soluklarınızı enselerinde hissetmeliler, herşeye hazır neferlerin soluklarını Ne olursa olsun, sonucuna hazır insanların olduğunu bilmeliler. Ben msjımı teslim ettim! Şimdi her şey sana bağlı. O ne?

Ağzında bir şey var! Ağzında bir şey var! Yüce isa! Gel buraya, kollarını tut! Ne?

Hadi! Buraya birilerini yollayın. Birilerini gönderin!

İşte bu yüzden seni seçtim.

Ken Rutherford'un, gizli özel hayatı hakkındaki bilgiler elimize ulaşmış durumda. Her şeyin John Doe'nun ustaca bir planın parçası olduğu anlaşılmış oldu. Jurideki bayanlar ve baylar bir karara varabildiniz mi?

Evet, vardık, sayın hakim. Davalı, ayağa lütfen. 33 cinayet suçlaması hakkında sanık hakkındaki kararınız?

Aylarca yapılmış çalışmanın, jüri kararının ve duruşmaların ardından şunu anons ediyorum ki bir karara varmış bulunmaktayız. Elimde kalan tek şey Tek şey umut bundan başka bir hayatın olduğuna dair bir umut. bu hayatında ötesinde bir yaşam belki bir gün başka bir

yerde onu bağrıma basabilirim yavrumun güzel gözlerine bakabilirim ve onu ne kadar sevdiğimi söyleyebilirim.

LAST KNİGHTS (2015)

İktidar olmanın dayanakları, erdemli/sadık insanların nelere katlanacağı, haksızlığın hiçbir şekilde rahatlık/zafer/iktidar vermeyeceği, dostun ve düşmanın yanıbaşınızda olduğu, erdemli insanlar için zaman ve sabrın ne olduğunu anlayacağınız harika bir film.

İyi seyirler.

Yönetmen: Kazuaki Kiriya

Senaryo: Michael Konyves, Dove Sussman

Tür: Aksiyon, Macera

Süre: 115 dakika

Dil: İngilizce

Müzik: Satnam Ramgotra, Martin Tillman

Oyuncular: Clive Owen, Morgan Freeman, Aksel Hennie, Daniel Adegboyega, Shohreh Aghdashloo

Özet

Bilinmeyen bir dönemde, sadık ve cesaretli Raiden (Clive Owen) ve hükümdarı (Morgan Freeman) yolsuzluk ve mutlak güce karşı koyar. Hayatlarını tehlikeye sokacak bir olaya bulaşırlar.

Filmden

Dikkat etmeniz gereken bölümler karartıldı

Uzun ve zorlu geçen büyük savaşların ardından elit bir savaşçı sınıfı yükselerek kendini gösterdi.

Kuralları basitti

Soylu bir kalp ve cesarete sahip olmak, adil bir yönetim ve tek bir efendiye olan bağlılıkları. Yıllarca dökülen kanın ardından, bir imparatorluk ortaya çıktı. Gücünü, bünyesinde barındırdığı farklı mezheplerden ve renklerden oluşan insanlardan alıyordu.

Tartışmasız tek kural soylu şovalyeler tarafından kabul gördü, Ama herkes kabul etmedi.

**

Kılıçlarınızı bırakırsanız çekip gidebilirsiniz. İmparatorun resmi elçisiyim.

- Lord Bartok'a mesaj getirdim.

- Kaleye hoşgeldin.

Mesajı ben iletirim.

Mesaj efendiniz için gönderildi.

Efendim ile kim konuşmak istiyor ise önce benimle konuşmalı. Sence de imparator için yazılan sözler senin gibi bir .asker için görülmesi uygun mu?

Eminim küstahlığın başka yerlerde etkili oluyordur. Bu yüzden bu affedebileceğim bir hata. Senin ismin ne asker?

Eminim İmparator elçisiyle arasına giren bu kişinin kim olduğunu bilmek istiyordur.

Sanırım kendimi tanıtmam herkes için daha iyi olacak. Ben 7.ordu komutanı Raiden İsminiz tarafımdan oldukça iyi biliniyor.

Lütfen cürretimi mazur görün. Lordum. Bu direk başkentten mi geldi?

Gözlerimin önünde İmparator tarafından mühürlendi.

Pekala.

Bakan Gezza Mott ile yeni protokolleri ve yeni görevleri gözden geçirmem ve ona rüşvet vermem için başkente çağrılmışım. Bu ne maskaralık ! Bu yeni protokol beni oraya nedensiz gönderip, O'nun tarafından .küçük düşürülmemden başka bir şey değil. Bakan'ın etkisi geçen dönemden bu yana oldukça arttı. Konsey başkanlığına kadar terfi etti. Bu tarz bir rüşvetin parçası olamam, ister kendi cebim olsun isterse başkentim.

- Sen ne düşünüyorsun?

- Ben sizi izlerim Lordum.

Ne zamandan beri doğruları söylemez oldun?

Ne düşündüğünü söyle.

Eğer sizi kızdıran gerçekten bu yozlaşma ise, O zaman belkide kendi mahkemenize gidip harekete. .geçmek için can atıyor olmalısınız. Tam olarak ne demek istiyorsun?

Yani eğer bu gurur meselesi ise .daha tedbirli davranmalısınız. Bu bir gurur meselesi değil, Bu onurumun sorgulanması.

- Yani görevi geri çevireceksiniz.

- Haraç vermeyi kabul etmeyeceğim!

Lordum, başkentteki bu yozlaşma yeni bir şey değil. Diğer verilen saçma vergilerden nesi farklı?

Eğer bunun gibi bir adam apaçık, korkusuzca böyle bir rüşvet talep edebiliyorsa, O zaman tehlikeli bir döneme giriyoruz demektir. Ne?

Sence artık varolmayan fikir özgürlüğüne çok mu bağlıyım?

Belkide.

- Efendim?

- Ben iyiyim.

- İzin verin doktoru çağırayım.

- Beni muayene etti.

Ne zaman ?

Ne dedi ?

Bunu kimseye anlatmayacaksın. Güzellerim geri dönmüş. Bugünkü derslerin nasıl gitti?

Lilly'nin müzik hocası dediki; O çok gelecek vaadeden bir öğrenciymiş.

- Tabiki öyle.

- Bence biraz abartıyor. Bence O tam bir yetenecek avcısı. Ya o şekilde ya da maaşına zam istiyorda olabilir. Peki benim için bir şeyler çalacak mısın?

Güzel. Her mücadele teke tek geçmeyebilir. Böyle bir senaryoda pratik yaptığımızın farkında değildim. Savaşta uyarı olmaz. Her düşman bizim gibi savaşçıların .prensiplerine saygı göstermeyebilir. Her zaman tetikte olmalısın.

Hemen ayrılmak için hazırlıklara başlamalıyız. Başkente çağırıldık.

Teğmenim, konvoya ben de katılabilir miyim?

Bu komutanın kararı. Efendim hazır olduğuma inanıyorum.

Eğer komutan adamlarının kendilerine olan inançları ile hareket etseydi, Bu adamların yarısı benim pozisyonumda olurdu.

Yola koyulmak için adamları topla! Korkuttun beni. Ne zamandır orada duruyorsun?

Saatlerdir. Espri anlayışın gizlenmen kadar iyi değil. Becerilerini karın üzerinde kullanman hiç adil değil. İnan bana, üzerimde avantajlı konumda olan sensin. Peki nasıl bir avantajım varmış?

Kraliyet elçilerinin geldiğini duydum. İyi bir mesaj getirmediklerini düşünüyorum. Neye dayanarak?

Kendini benden gizlemede iyi olabilirsin, ama düşüncelerini gizleyemiyorsun. Başkente çağırıldık. Sezon sonuna kadar gitmeyeceğini sanıyordum.

- Yeni Bakan böyle istemiş.

- Ne için ?

Geçireceğimiz akşamdan daha önemsiz bir sebeple. Yani bunu konuşmak istemiyorsun. Hayır, demek istediğim yakından senden ayrılacağım .ve bunları konuşmak yerine daha iyi şeylerle .zamanımızı geçirebiliriz. Bu mantıkla tartışmak biraz zor. Benimle gel. Büyük büyük dedem çok korkusuz bir savaşçıydı. Çok sevilmezdi, Ama sınırlarımızı bugünkü hale genişleten .kişi kendisiydi. O'da şimdiki sınırlarımızı büyük savaş sırasında korumayı başardı. O'nu tanımak senin çok hoşuna giderdi.

Oğlum. Benim bir varisim yok. Buraya gömülen 10. ve son jenerasyon olacağım.

30 yıl önce bu ay, konseyin düşüncelerinin aksine seni buraya kabul etmemin sebebi fikir özgürlüğü idi. Boş bir ruh hali ile gelen genç bir adam, kendini içkiye vermiş, Önüne çıkanları karanlık mezarlara gönderen. Ancak bardağın dolu tarafını görmemi sağlayan idealizmdi. Benden sonraki lideri. Şimdi ise bana kendimden bile daha iyi tavsiyeler veriyorsun. Ben bu dünyadan göçtüğümde, Bu topraklara sen bakacaksın.

- Lordum.

– İsmimi sen devam ettireceksin. Kılıcınız bir veliahta geçmeli. Ben sadece sizin sadık bir hizmetkarınızım.

Sen benim ruhumun velihahtısın. Bizim bağlılığımız kazanıldı, vesayet edilmedi.

– Hayır, efendim

– Kılıcı al.

– Dikkatli ol.

– Tabi ki. Güle güle, aşkım.

– Hazır mısın komutan?

– Evet, Lordum. Bakan Gezza Mott'a hediye mi götürüyoruz ?

Evet, herşey ayarlandı.

– Gabriel.

– Komutanım. Bu onuru bağışladığınız için teşekkür ederim. Anneni ve babanı iyi tanırdım. Hayatta olsalardı seninle gurur duyarlardı.

– Yine başlıyoruz demek.

– Aynen öyle.

Otur.

Efendim, size bir soru sorabilir miyim?

Tabi ki. Komutanı uzun zamandır mı tanıyorsunuz?

Senin yaşlarındayken tanıştık. Askeri sınıf düzeyinde doğmadığı doğru mu?

Köle sınıfından geliyor. Ailesi yüksek ateşten dolayı ölen yetim bir çocuktu. Lord Bartok O'nu o zaman mı yanına aldı ?

Hayır daha sonraları genç bir adam olduğunda.

– Neden soruyorsun?

– Hakkında çok hikaye anlatılıyor. Çok zalim ve öldürme eğilimli olduğu söyleniyor. Onurdan yada vicdandan yoksun. Uzun yıllar içkiye bağımlı yaşadı.

Karanlık sisler O'nu vahşi yaptı. Bunu bilmek O'na olan saygını etkiler mi?

Kendi geliştiren birine hayranlık duyulmalıdır, yargılanmamalıdır. Dinlen biraz. Yarın uzun bir yolculuk yapacağız. Hoşgeldiniz, Lord Bartok.

– Yolculuğunuz nasıl geçti?

– Fena değil. Uzun bir yolculuk. Kısa gibi geldi. Hediye getirdiğinizi görüyorum. Resmi bir görüşmeye getirilen nacizane bir hediye.

– Bir cüppe.

– Güzel bir cüppe. Ayrıca kutuyuda saklayabilirsiniz.

Danışmanın mı seçti hediyeyi ?

Hayır, kendim seçtim. Pekala. Yarın erken saatte başlarız.

Görünüşe göre konuşulacak çok şey var. Yeni protokollerin gözden geçirilmesini dört gözle bekliyorum. Evet, ek olarak Bartok topraklarının gelecekteki .akıbetiyle ilgili meseleleride gözden geçirmiş olacağız. Sanırım rengini beğenmedi. Böyle bir şey olduğunu bilseydim, Size daha fazlasını vermeniz konusunda ısrar ederdim.

Daha fazla mı?

Kutuyuda

O'na bıraktım. Bu kişisel eğlenceden daha önemli bir durum. Bunu kendisine yapılmış bir hakaret olarak algıladı.

- Yarın O'na daha uygun bir hediye getireceğim.

- Hayır getirmeyeceksin. Ben burada oldukça. Bakan'ın taleplerini olduğu gibi karşılayacaksın. Bir rüşvet olarak. Sahte tavırlar sergilemek .O'na hizmet etmekle aynı anlama gelir. Lordum, bu şekilde bir çıkış yapmak için iyi bir zaman değil.

Peki nasıl bir zamanda yapmamı önerirsin ?

Topraklarımın yarısını aldıkları zaman mı?

Eğer iş o raddeye gelirse kendi imparatorluğumu başkalarının oyuncağı gibi .rüşvet vererek mi yönetmeliyim ?

**

Kendini ne sanıyor ki ?

Belki de O'ndan ne istediğimizi tam olarak anlamadı. Kesinlikle anladı. Buraya gelip benim boyunduruğum altında kendisine isim falan mı yapmaya çalışıyor ?

Ya da çok mu onurlu olduğunu sanıyor?

Aşağılanmak gururuna mı dokundu ?

Al bakalım köpek!

Pisliklerin için ipekten kumaş.

Nereye bekleniyoruz ?

Size göstermek istediğim bir şey var.

Güzel bir kılıç.

Bakabilir miyim ?

Bu soylu birinin kılıcı ?

Eline nasıl geçti ?

Efendimden verilen bir hediye. Böyle bir cömertlik hiç duymamıştım. Bir Lord'tan bir askere..

Görünüşe göre sen kazandın. Burası en sevdiğim oda. Çünkü burada cömertliğin ve alçak gönüllülüğün .gerekli olduğunda soru sorulmaksızın ne gerekiyorsa .başkente verilen

hediyelerin simgelendiğini görüyorsun. Bütün diğer soylulardan .kabul ettiğim hediyeler. Konunun nereye vardığını anlamışsındır sanırım ?

Evet. Çok etkileyici. Gerçekten bütün bunlardan vazgeçmekmi istiyorsun ?

Sabrımın son noktasına geliyorum. Bu oyunu istediğin kadar oynayabiliriz. Ancak benden hiçbir rüşvet alamayacaksın. Bu sana bir oyun gibi mi geliyor?

Sence İmparator bunu nasıl karşılar ?

Sanırım elindeki tek koz, İmparatorun arkasından mızmızlanan. .bir çocuk olmak. O'na sormalısın.

- Hemde hemen.

-Sormama gerek yok.

Buraya İmparator tarafından çağırıldın. Yinede O'na karşı geliyorsun. Karşı geldiğim tek şey senin üstümde güç sahibi olduğunu düşünmen gibi bir hayale kapılman. Hayal dünyasında yaşayan sensin. Ben değil. Ben seni tehdit etmedim. Teklifte bulundum. Sadece sahip olduğun herşeyi almakla kalmayacağım, Aynı zamanda Bartok ismi geçen heryeri tarihe gömeceğim. Ve işim bittiğinde, sen yada senin jenerasyonun hiç varolmamış gibi olacak. Haddini aşmasan iyi edersin.

Bir şey mi oldu ?

Senin gibi çok insan tanıdım, Saçları biraz beyazlasın, azıcık kamburları çıksın .hemen tarih yazacaklarını düşünürler. Gerçek şu ki; senin en büyük korkun boş nedenlere bel bağlamak. Kendinle çelişiyorsun. Sen büyük Bartok Klan'ının gölgesinde saklanan bir hiçlikten başka bir şey değilsin. Hayattaki tek başarın soylu bir aileden doğmuş olmak ve hernasılsa arkasında varis bile bırakamayan bir hiç.

Gardiyan! İmparatorun Bakan'ına kılıç çektin ?

Bakanım, Kayınpederiniz geliyor. Ne oldu ?

Bana saldırıya uğradığın söylendi. Şu an çok fazla şey söyleyemem. Birazdan hepimiz İmparatorun öfkesine şahit olacağız.. Bilge ve yüce İmparatorumuz tarafından çağırıldınız. Karşınızda duran sanık Lord Bartok. İmparatorun Bakan'ına saldırı iddiası ile yargılanıyor. Biz hükmünü vermeden önce .sanık şimdi kendini ifade edebilir.

Hakkımda iddia edilenler doğrudur. Herhangi bir karşı iddia .yada kanıt sunmuyorum. Sadece gerçekler. Ancak bunlar benim gerçek suçlarımın yanında .bir hiç kalır. Onur, itiraf etmekten daha fazla eylem gerektirir. Bu yüzden size tüm ifademi ve gerçekleri sunuyorum. Uzun zamandır, kendi ikiyüzlülüğümü görme konusunda .başarısız oldum. Korkaklığımı görmezden geldim. .ve mevkimin arkasına saklanarak .politik davrandım. Peki ne için ?

Daha fazla şan ve şöhret sahibi olabilmek için. Şimdi karşınıza suçlu biri olarak çıkıyorum. Sonunda adaletsizliğe karşı çıkan .biri olarak. Tek utancım ve pişmanlığım .kendi mahkememe başarısız. .biri olarak sanık konumunda çıkmak. Orduları biz toplarız, Yolları biz yaparız, İnsanları biz çalıştırırız. Ceplerimiz boşaldığında ya da özgürlüğümüz elimizden alındığında .yine de sessiz kalırız. Adaletsizliğe karşı güçsüz olduğumuz zamanlar olsada protesto etmek için .herzaman vakit bulmalıyız. Bu adam, Gezza Mott, büyüyen bir kanser. Yapılacak en doğru şey ise onu kesip atmak. Neden bahsettiğimi hepiniz biliyorsunuz. Her biriniz bu şantaja maruz kaldınız. Sözlerim benim soylu yoldaşlarımı gücendirmesin, Bir uyarı olsun. Bu adama yardım ederek .bizi biz yapan hususları. .değiştirdiğiniz konusunda ne yaptığınızı düşünmenizi istiyorum. Buda beni gerçek suçumu itiraf edeceğim noktaya getiriyor. Böylece Onurumu tekrar kazanabilirim. Benim suçum .elime şans geçtiğinde Gezza Mott'u öldürme konusunda başarısız olmamdır. Ailemin önderliğinde yüzlerce yıldır barış içinde .yaşamaktan keyif aldık. Kaos hakimken .düzen getirdik. Kanlı savaşlar hüküm sürerken biz barışı getirdik. Emrim altındakiler, daha iyi bir dünya için hizmet ettiklerinin .bilincinde görevlerini yaptılar. Eğer sözlerinin senin yoldaşların tarafından kabul göreceğini sanıyorsan, çok yanlış anlaşıldın demektir. Hakkında vereceğim hükmü duymak ve onurunu tekrar kazanmak konusunda hazırlıklımısın?

Hükmünüzü duymak konusunda hazırlıklıyım, Ancak onurum bakidir.

İmparatorun sözlerine karşı mı geliyorsun ?

Topraklarında yaşayan herkes tahliye edilecek. Bartok Klan'ı artık yok. Ve senin kuruntuların daha sert önlemler gerektiriyor. Başkente karşı işlediğin bu cezanın tek karşılığı kellenin alınmasıyla ödenebilir.

– Bunu yapamazsınız!

– Bu ne cürret! Lordum bu tarz bir ceza bir soylu için biraz ağır değil mi ?

Bu küstahlık cevapsız kalamaz. Ne öneriyorsun ?

Komutanın sana çok sadık görünüyor Lord Bartok. Öyleyse en uygunu kelleni alan kılıcın .onun kılıcı olması. Emre karşı mı geliyorsun ?

Lord Bartok'un kan bağının olduğu herkes idam edilmeli.

–Bakanım!

– Konsey başkanı. İmparator söyleyeceğini söyledi. Komutan!

Bırakın geçsin.

– Bunu yapacaksın.

– Hayır.

- Ben zaten ölüyüm.

- Bunun bir parçası olacağıma .seninle beraber ölürüm daha iyi. Biliyorum. Peki bunun bize ne faydası olur ?

Lordum..

- Bunu yapamam.

- Karar verildi. Artık sonrasını düşün. Klanımızın ruhu artık senin ellerinde. Komutan Raiden! İmparatorun emri senin düşünmeni gerektiren bir şey değildir. Unutma Raiden, Onurun açtığı yaralar kendiliğinden olur.

- Çek kılıcını.

-Lordum, lütfen. Komutan, çek kılıcını. Tüzüğümüze olan bağlılığın kesin mi ?

- Evet, Lordum.

- O zaman senin Lordun ve Efendin olarak .bu görevi tamamlamanı emrediyorum. Bu andan itibaren, Yaptığın şey ile ilgili sakın pişmanlık duyma. Bu olay muhalifleri bir süre susturur.

**

Komutan Raiden olayıyla hemen ilgilenmeliyiz. Bunu Efendimizin yararı için mi yoksa kendi yararın için mi öneriyorsun ?

Size nasıl karşı çıktığını görmediniz mi ?

Vahşi bir köpeğin teki. Biz savaşçıları Efendilerine olan bağlılıkları ile test ederiz. Eğer onlardan birini öldürürsek geri kalan 2 milyon sence ne tepki gösterir ?

Sadakatlerinin karşılığı konusunda ?

Peki ya intikam almak isterse ?

O'na dokunulmayacak. Zaten bir çok kişi harekete geçmek için .bir neden arıyor. Eğer senden intikam alacağına dair geçerli bir kanıt getirirsen, Sadece o zaman öldürülmesini emrederim. Yoksa olmaz.

-Anlaşıldı mı ?

- Evet, Efendim. Bartok topraklarının tahliyesi ve dağıtımı konuları ile ilgilenmeye başlayayım mı ?

Topraklar eşit şekilde dağıtılacak. Her soylu eşit pay alacak. Tabi ki. Şimdilik sizi detaylar ile sıkmayayım. Konuyla kendim ilgileneceğim. Bundan eminim. Bakan konusunda dikkatli olmalısınız Lordum. Gezza Mott'u onaylamadığının farkındayım. Ancak hırsı ve açgözlülüğü şu an için çıkarlarımı gözetiyor. Evet, Lordum. Hannah. Baba. Auguste! Duyduğuma göre ekinlerin bu sezon iyi mahsüller vermişler. Evet. Yani benim alıp sana verdiğim topraklar ilk karşılaştığımız zamana oranla. .eskisine oranla oldukça verimli öyle mi ?

Evet. Harika. Söyle bakalım, Lord Bartok'u tanırdın. Danışmanı konusunda ne biliyorsun ?

Bartok'u çok iyi tanımazdım. Beraber bir kaç iş yaptık. Raiden'e gelince, Hakkında sadece bir kaç dedikodu duydum. Şiddet dolu geçmişi ile ilgili hikayeler. Onunla vakit geçirdin Senin yorumun ne ?

Eğer bu yaşananları görmezden gelirse çok şaşırırdım. Bu olay kapanana kadar güvenliğimi arttırmak için .senden 1000 kadar adam istiyorum.

– 1000 mi ?

– Evet. Bu benim ordumun yarısından da fazla. Onların hepsine benim sayemde sahipsin. Kızını karım olarak almadan önceki .sefil zamanlarına geri dönmek mi istiyorsun ?

Hayır, Bakanım. Tahliye ile ilgilen. Ne kadar sürerse sürsün, Raiden'ı her saniye takip etmeni istiyorum. Saldırdığında hazırlıklı olmalıyız. Efendim! Bunun olmasına izin verecek miyiz ?

– Savaşmadan vazgeçmeyeceğiz!

– Evet ! Herkes eşyalarını toplayıp ayrılsın. Saray muhafızı çoktan yola çıkmıştır. Hiç birşeyimiz olmaksızın sokağamı atılacağız ?

Nasıl geçineceğiz ?

Komutanım! Yani bizden .hiçbir şey yapmamamızı mı istiyorsunuz ?

Efendimiz öldü. Ben artık komutanınız değilim. Bundan sonra bağlılınız sadece kendinize. Beyler, Yemininiz bozuldu. Dokunma O'na! Bu insanlar evlerini terkediyorlar. Onlara karşı saygılı olun. Nereye gidiyorsun ?

Burada birşeyler içeceğim! Dostlarımın şerefine. 1 Yıl Sonra.. Hepsi bu kadar mı ?

Harcamalarımızı karşılamaya anca yeter. Bu akşam şehirde kendimize güzel bir ziyafet çekeceğiz. Sana iyi gelecek. Pekala. Yoluma çıksam iyi olur. Pazara giden yollar şimdiden kalabalık. Gördün mü ?

Baban bana kendi damgamı verdi. Bu harika. Hiçbir çaylağı bu kadar çabuk yanına almamıştı. Umarım artık yakında çaylak demeyiz .oğlum deriz. Şimdi işaretini ekle. Yola çıkmalıyız. Panelleri yüklemeyi bitirdiklerinde, Biz katlardan devam edeceğiz. Evet, efendim. Bu topraklarda buna benzer bir hançer görmemiştim.

– Saygılarımın bir belirtisi olarak.

– Desteklerinizden ötürü ..Ulusumuz giderek güçleniyor. Vergilerinizi hafifletme konusundaki isteğinin duyulduğundan emin olabilirsin. Teşekkür edeirm Bakanım.

– Tamam mısın ?

– Evet. Belkide vücudum gerçek bir doktor görse .bu hatıradan daha çabuk kurtulabilirdi. Uygun tedaviyi yaptım. Birşeyler yaranın kapanmasını engelliyor. Açıklaman bu mu ?

"Bir şeyler"?

Çık dışarı! Hizmetçiyi neden gönderdin?

Toplantılarının bölünmesini istemiyorsun. O hizmetçinin zehirlenmemem için yediğim herşeyi. .tatması gerektiğini bilmiyor muydun?

Hayır mı ?

Belkide biliyordun ama görmezden geldin.

– Tabii ki hayır.

– Yani sırf karım olduğun için .dediklerine inanmam mı gerekiyor ?

Çay soğuyor. Sanırım çay zehirli değilmiş. Kapı işi ne durumda ?

Bu demir kapı koca bir orduyu dışarıda tutmaya yetecek kapasitede. Belkide kapı tamamlandığında. .kayınpederinizden aldığımız ekstra birliklerin . ..bir bölümünü geri gönderebiliriz. Bütçemizide rahatlatmış oluruz. Maliyet önemli değil. Köşkün maliyeti tahmin ettiğimizden 5 kat daha fazla.. Altınlar olmadan Sen bu hesaplamaları yaparken . Komutan ile özel olarak görüşmek istiyorum.

– Bana ne haber getirdin ?

– Aynı

– Peki ya adamları ?

– Dağınık haldeler. Bulabildikleri işlere girmeye çalışıyorlar.

– Onlarla iletişime geçti mi ?

– Hayır. Yinede başkentte kalmaya devam ediyor ?

Gece gündüz onu takip ediyoruz. Sabırlı biri. Ancak bu durumu beni kandıramaz. Seni de kandırmamalı. Kışkırt O'nu. Ne sakladığını öğren. Lütfen beni takip et. Bak burada kim varmış.

– Teğmen.

– Millet lütfen oturun.

– Bize biraz daha içki getir.

– Gabriel. Yeni işim hakkında ne düşünüyorsun ?

– Tam senlik diyebilirim.

– Tam benlik. Peki ya sen neler yapıyorsun ?

Varlıklı bir tüccarın balıkçı teknelerini işletiyorum. Gabriel'de bu işte. Bu güzel kokunun nereden geldiğini açıklıyor. Ve bu sayede karım burada takılmama izin verebiliyor. Başka hiç bir kadın bana dokunamayacak. Bedel istemeden tabii.

– Senin için yarı fiyatına.

– Hayır, teşekkürler. Ben bu teklifi kabul edebilirim. İçkilerinin parasını ödedikten sonra. .indirimimden yararlanmanızı düşünebilirim. Beyler, zengin olmanıza içelim. Böylece beni daha çok zengin edebilirsiniz.

– Şerefe Şerefe

– Peki ya sen Jim?

– Hazır olunca çalışacağım. Belki limanda kendine bir iş bulabilirsin.

– Yardımcı olayım mı ?

– Hayır. O tarz bir iş bana göre değil. Senin fakirliğin ve onun kokusunu göz önüne alırsak . başkentteki en yalnız iki adamın ortasında oturuyorum diyebilirim. Aynen, biz en yalnız iki adamız. Artık günlerinin çoğunu burada geçiriyor. Bana eski günlerine geri döndü demiştinde. .ben inanmak istememiştim. Bugün normalden daha iyi görünüyor diyenbilirim.

– Gitmem lazım.

– Lütfen O'nun yüzünden gitme. Onu böyle görmek midemi bulandırıyor. Teğmen. Teğmen! Nereye gidiyorsun ?

Gel de benimle içki iç. Artık senin teğmenin değilim. Raiden, uyan. Al, bunu iç. Gel de seni eve götürelim. Ben iyiyim.

– İzin ver yardım edeyim.

– Yardımına ihtiyacım yok. Ben iyiyim. Oğluna kılıç kullanmayı öğretecek. .benden daha iyisini bulamazsın. Sana teklifimi söyledim. Burada ne kadar iyi olduğunu kanıtlayacağın birilerinide göremiyorum. Peki teklifimi kabul ediyor musun ?

Kaybedecek vaktim yok. Oğlunla sana bol şans. İhtiyacı olacak. Gezza Mott'un ön kapısından gelirken gördüm O'nu. Nasıl?

Bakanın duvarlarından içeri girmesine asla izin vermezler. Metal işçisinin çırağı kılığına girmişti. Yeni bir kimliği vardı. O'nun hakkında diğerlerine sorular sordum. Belkide işe ihtiyacı vardı. Eminim Bakan Bartok'un adamlarından birinin sahte kimlikle .burnunun dibinde çalıştığını söyleyen birine .güzel bir ödül verir. Yapalım mı ?

Yeni servetimle yapacağım ilk iş. .kendime yeni bir meyhane açmak olacak.

– Bunu duymak hoşuma gitti.

– Sonra da kendime Geç kaldın. Jim bugün Gezza Mott'dan ayrıldığını görmüş Ödül almak için bu bilgiyi Gezza'ya verecekti. Başka şansım yoktu.

– Bu benim hatam

– Senin hatan değil. Jim senin hayatını kendi çıkarları için feda etmeye hazırdı. Bu kadar yeter. Daha fazla hata yapamayız. Harita sen de mi ?

Gezza Mott'un bölgesi bu ulustaki en güçlendirilmiş mekan. İçeri girmek sadece zor olmamakla beraber . muhtemelen imkansız. Girilebilecek tek nokta ana kapı. Köprü gün

batımıyla beraber kaldırılıyor. Gündüz işçilerinin çıkarılması için. Geçebilmek için her iki taraftanda aynı anda hareket etmek gerekecek. Kontrolü ele geçirmeliyiz. Dışarıdan buradan. İçeriden ise buradan. Ana kapıyı geçince asker koğuşlarına geliyoruz. Her gece içeride 250 asker uyuyor. Tam teçhizatlı ve savaşa hazır. Onları uyandırırsak baş edemeyiz. Koğuşları geçtiğimizde ana bahçeye girmek zorundayız. Görünmez kalabilmemiz için gidilecek tek yol bu. Her ağacı budamakla kalmayıp . Bakan'ın yatak odası çok yukarıda olduğu için .bahçenin yukarıdan iyi göründüğünüde sağlamak zorundayım. Buda bizi köşke getiriyor. Kaleden önce gizleneceğimiz son yer. Üzerimize yağacak olan oklardan kurtulduğumuzu varsayarsak .Rezidans'ın demir kapılarına ulaşırız. Dışarıdan açmak kesinlikle imkansız.

– Efendim, gitmeliyim.

– Evet, tabii

– Nereye gidiyorsun ?

– Kız arkadaşını görmeye. Bu genç arkadaşın aşk hikayelerini dinlemek varken. .neden burada vakit kaybediyoruz ki ?

Çocuğu rahat bırak. İşine bak. İçeride çalışmanızda gerekli olacak belgeler burada. Gözetleme kulenizi tamir etmem gerekiyor. Senden önceli marangoz çokta iyi bir iş çıkartmadı. Bize verdikleri maaşı göz önüne alırsan, onu suçlayabilir misin ?

Bugün 3 sepet satabildim. Herşey yolunda mı ?

Pilav yemekten bıktım. Eğer tek çalışan ben olmasaydım .belki paramız başka şeyler almayada yetebilirdi. Neden hala bunu yapıyorsun ?

Yas tutmanda utanacak bir durum yok. Kendini mahvetmen..

–.. Lord Bartok'u geri getirmeyecek.

– Beni yalnız bırak. Elimizde tek kalan bu. Neden sadece bir gece benimle kalmıyorsun ?

Seni sepet hazırlarken görmek için mi ?

Lütfen, Raiden! Lütfen. Daha fazla dayanamayacağım. Nerede ?

–Nerede ?

– Ne?

Kılıcın. İşte burada. Ben gidiyorum. Katılıyorum. Burası senin gibi saygı değer bir kadına göre bir yer değil. Seni terk ediyorum. Bana geri geleceğin umuduyla mücadele edip durdum. Evlendiğim adam olarak döneceğin umuduyla.. Ama kılıcını satman bunun asla gerçekleşmeyeceğinin bir kanıtı. Eğer farklı düşünmemi sağlayacak bir sözün varsa. .bunun tam sırası. Efendim Bakan geldi. Bilgeliği ve sadakati her zaman hatırlanacak. Gel benimle. Konsey Başkanı ölmeden önce senin diğer soylularla. .olan ilişkilerin konusunda dikkatli olmamı söyledi. O'na göre metodların ve hareketlerin ahlaki sınırların çok ötesinde. Otoriter biri ile Baskın biri olmak arasında önemli bir çizgi vardır. Konsey Başkanı olarak ilk önceliğin

.vatandaşlar ve soylular arasındaki vergilendirmeleri düzene sokman. Bu benim için çok büyük bir onur. Ayrıca soylular ile olan rüşvet ilişkilerinide .bitirmen gerekecek. Bakan olarak aramıza mecburi .bazı mesafeler koydum .yine de sana istediğin özgürlüğü verdim. Ama artık olmaz. Buna ihtiyacımız yok. Ayrıca Raiden ile olan bu takıntında. .artık son bulmalı. Resmen benden daha sıkı korunuyorsun. Bu senin için utanç verici bir durum olmalı. O zaten kendini dağıtmış durumda. Daha güçlü ve cesur olduğun konusunu kabul et. Evet, Efendim. Rehberliğiniz ve bilge sözleriniz için teşekkür ederim. Kuşatma altında olduğumu anlamıyor mu ?

Lordum, bence Raiden artık sizin için bir tehdit değil.

- Neden ?

- Kılıcını sattı. Yani ?

Kılıcından vazgeçen bir savaşçı .sadece tek bir şekilde yorumlanabilir. Eski benliğine olan bütün inançlarından vazgeçtiği şeklinde.

Bunun beni avutacağını mı sanıyorsun ?

Bir metal parçası kimin umurunda olur ki ?

Başarısızlıklarını bu saçma sapan savaşçı prensiplerine .bağlayarak örtebileceğinimi sanıyorsun ?

Beni yalnız bırak. Ne yapılacağına ben karar veririm. Göster kendini. Göster kendini! Göster kendini! Kocam seni görmek istiyor. Bu dolambaçlı yollar, aslında düşündüğünde. .oldukça ilginç olabiliyor. Hırslanıp ne kadar çırpınırsam. .dibe o kadar batıyor. Bu simetriyi düşündüğünde O'nun yerinde olsan. .bu kişisel hoşnutsuzluğu arkanda bırakabilir miydin ?

Hayır. Sonunda düşündüm de çok fazla baskı altında bırakılmamış .yaralı biriyle uğraştığımızın farkına vardım. Bana Lord Bartok'un ailesini bul. Bu görevi tamamlaman senin için problem olur mu ?

Kesinlikle olmaz. Bu bedel için, problem edebileceğim bir görev olmaz. Komutanım. Size bu gece bir sürprizim var. Yeni bir kız. Bu arada bugün pazarlık yok. Kendisi hala bakire. Raiden. Raiden. Benim için geldin. Sorun ne ?

Benim için geldin. Öyle değil mi ?

Raiden. Lütfen! Lütfen! Lütfen! Hayır! Hayır! Raiden! Raiden! Raiden! Raiden, yardım edin! Hayır! Hayır! Beni bırakma.

Artık bitti. Yapılacak bir şey kalmadı. Emin misin ?

Belki de kızı hiç umursamadı.

Beni dinliyor musun ?

Efendisinin kızı kendisine orospu olarak sunuldu, Ve hiçbir şey yapmadı. Hiç bir şeyi umursamıyor. Ne Onuru, ne ailesi, ne de kendisi Ve ne de seni.

Sonunda, Bundan kurtuldum.

Aferin!

Küllerin olduğu yeri işaretledim. İyi iş çıkarttın. Plan yaptık, Fedakarlıklarda bulunduk, Doğru zaman için bekledik. Ve şimdi Zamanı geldi.

Auguste, hoşgeldin.

Bana bir hediye getirdiğini görüyorum. Sana özel bir hediye vermek istedim. Adamlarımın dönüşü üzerine .nacizane bir teşekkür maiyetinde. Bütün aldığım hediyeler içinde, Bu en favori olanı. Askerlerimle buradan ayrılmadan önce kızımla kısa bir görüşme yapmak istiyorum. Evet, evet tabii.

Onur herkese doğuştan olan bir şeydir. Sizden alınamaz. Ya da size bahşedilemez. Sadece kaybedilmemelidir. Şimdi son taaruzumuz için kapı önünde bekliyoruz. Bu akşam düşmanımız 7.Ordunun kırılamaz koduna şahit olmak üzere Bizden almaya çalıştıkları şeyleri geri alacağız. Efendimizin ismini temize çıkaracağız. Halkımızın sesini duyuracağız .ve ulusumuzun ruhunu onlara göstereceğiz.

Gardiyan! Gardiyan! Onları tutabildiğin kadar tut.

– Bu O!

– Yatak odanda kal. Sana neden güvendim ki ?

Sana demiştim seni embesil herif. Yatak odandan ayrılma! Yerlerinize geçin! Okçular hazır olsun! Lord Bartok benim en eski ve en yakın dostumdu. Bu aşağılamalara izin vermeyeceğini biliyordum.

– Efendim bana hep derdi ki ; Güvenecek kimse kalmadığında bile .sana her zaman güvenebilirmişim. Tek bir şartla .sana istediğin yardımı verebilirim. Kızımı O adamdan özgür bırakman ..şartı ile.

– Sana söz veriyorum.

– Bana neye ihtiyacın olduğunu söyle. Gizlenecek güvenli bir yer bul. Bekle. Teşekkür ederim. Haydi gidelim! İyi iş çıkarttım mı ?

İyi dövüştün. İyi dövüştün. Gezza Mott için geldik. Artık benimde yapabileceğim bir şey kalmadı. Kendini kahraman mı sanıyorsun ?

Sadece bir hain ve bir yüzkarası olarak hatırlanacaksın. Nasıl hatırlanacağımı sadece zaman gösterecek. Sende artık. .olmayan bir şey. Kim O ?

Kapalıyız. **Babanın onuru geri kazanıldı. Bartok ismi asla unutulmayacak.** Teşekkür ederim. Konseye yapılan bu saldırı. .yaşanan bu rezillikler .cevapsız kalmayacak. Tek soru ise, Bu ceza ne kadar şiddetli olmalı ?

Daha kaç jenerasyonu ortadan kaldırmalıyım ?

Hepinizin burada olmasının tek nedeni .Konsey Başkanımın olmayışı. İçinizden biri aklından geçenleri söyleyebilir mi ?

Lordum, bu adamların halkın gözünde kahraman olmalarını görmeniz akıllıca olur. – Kahraman mı ?

- İnsanların gözünde, Bu adamlar ulusumuzu muvaffak kılan "Erdem" unsuru için yaşıyorlar. Bir zamanlar bütün savaşçılarımıza örnek olan "Erdem" unsuru için. Bu zamanda pek bulunmayan bir özellik. Eğer vereceğiniz ceza adil bulunmaz ise bu savaşçılara davaları uğrunda size karşı şehit mertebesine ulaşma şansı tanımış olursunuz. Bunun yerine onlara saygı ile yaklaşırsak .gereken onuru bahşedersek .bu kahramanları yanımıza çekmiş oluruz. Böyle bir suçu cezasız bırakmam mümkün değil. Herkese hatırlatılmalı ki kimse İmparator'a karşı gelemez. İmparatorum..

Bir çözüm önerebilir miyim ?

Bir isteğim daha olacak. Eğer bu girişimde başarılı olursak İmparator'un ilk hamlesi bizim ve ailelerimizin kellelerini uçurmak olacak.

- Haklısın.

- Ama bütün kararlarında olduğu gibi önce tavsiye isteyecek. Yanında Konsey Başkan'ı olmadan diğerlerinin fikirlerine önem verecek.

- Benim fikirlerime demek istedin. Adamlarım bu görevi tamamladıklarında öldürüleceklerini zaten biliyorlar ve buna hazırlıklılar. Onlar 7.Ordunun savaşçıları. Cezalarının gecikmesini istemeyecekler. Ama ben onlar için istiyorum. Kendin için değil ?

Bu savaşçıların çoğu herkes tarafından bilinmiyor. Sadece biri tanınıyor. Herkes tarafından biliniyor.

Komutanım.

- Bu da ne ?

- Kalenin emirlerini uygulamakla görevlisin. Hayır. Komutanım. Komutanım. Bunu yapamazsınız. Biz sizinle birlikteyiz. Ben sizinle birlikteyim. Teğmen, tüzüğümüze olan bağlılığın kesindir öyle değil mi ?

Evet. O zaman komutanın olarak sana Bartok Klan'ını kontrol etme görevi veriyorum. İyiliksever bir bilgelikle İmparator, bu soylu savaşçıları halkın kahramanları olarak tanıttı. Onlar bizi birbirimize bağlayan büyük ulusumuzun birer değeridir. Yinede, şartlar ne olursa olsun. İmparator'un Konseyine yapılan bu saldırı .İmparator'un kendisine ve yüce ulusumuza yapılmış sayılır. Üzgünüm. Hepiniz buna katlanmak zorunda kaldığınız için çok üzgünüm. Rol yapma kısmı çok zor değildi.. Asıl dayanılmaz olan seni gerçekten kaybediyor olmam.

SAHABENİN YERLEŞİM VE VEFAT YERLERİ

Bugünkü İslam coğrafyasının temellerini atan Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemin ashabı, Arabistan yarımadasının küçük bir şehri olan Mekke ve Medine'de yaşıyorlardı. Çok kısa bir sürede fetih hareketleriyle İspanya'dan Hindistan'a İstanbul'dan Afrika içlerine, Kafkasya'ya Orta Asya'ya kadar yayılmaya başladılar. Bu fetihlerin idaresini elit tabaka diyebileceğimiz Sahâbe-i Kiram üstlendi. Askeri hareketler, fethedilen yerlerin idaresi, yargı, tebliğ ve irşad gibi vazifelerin tümünü sahâbe-i kiram yerine getirdi.

Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemin vefatından sonra Arabistan bölgesinden ayrılıp Irak, Şam, Mısır, Horasan bölgelerine yerleşen ve buralarda vefat eden sahabilerin isimlerini ve gidiş nedenlerini tespit etmeye çalıştık.

Sonuç olarak sahabenin İslam bayraktarlığını yaptığını, geniş bir coğrafyaya yayıldığını görüyoruz. Bu yayılma esnasında fethedilen yerlere yerleştirmeler yapılmıştır. Bunlar özellikle Şam, Irak ve Mısır olmuştur. Diğer bölgelere toplu göç sözkonusu olmasa da, fethedildikten sonra bölgede vali, kadı, amil gibi idari görev almış olan sahabiler kalmış ve buralara yerleşmişlerdir.

Kaynak: Abdulcelil ALPKIRAY, Sahâbenin Yerleşim Ve Vefat Yerleri, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı , Nisan 2005 KAYSERİ

ÇAĞDAŞ İNGİLİZ FELSEFESİNDE KÖTÜLÜK PROBLEMİ

hzl: Metin YASA

ÖNSÖZ

Düşünce tarihinde, uzun bir geçmişe sahip olmakla birlikte; sürekli aktüel kalan, bu nedenle de tekrar tekrar ele alınıp incelenmeyi gerektiren pek çok felsefî- teolojik problem vardır. Bunlardan biri de, şüphesiz, hakkında çok şey söylenmiş olan "kötülük problemi”dir. Çünkü yeryüzünde acı ve üzüntü kaynağı olan ve "kötü" diye nitelendirilen olguların varlık nedeni, ölüm ötesi hayatta karşılaşılabilecek sıkıntı ve dertlerin hikmeti; düşünen insanı öteden beri uğraştırmaktadır.

Kötülük problemi ile ilgili tartışma zenginliği, bizi hayrete düşürmemelidir. Unutulmaması gerekir ki, sözkonusu problem, felsefe ve teolojinin en eski, en köklü belki de en çok itiraza neden olan problemidir. Onun kadar filozofları ve din adamlarını düşündürmüş, meşgul etmiş bir başka problem yok gibidir. İşte kötülük probleminin böylesine önemli oluşu bizi bu konuda çalışmaya iten başlıca sebep olmuştur.

İslam düşünce tarihine baktığımızda, önceleri derinlemesine tartışılmış bir konu olarak karşımıza çıkan kötülük problemi, son zamanlarda bizde neredeyse hakkında hiçbir araştırma yapılmamış bir konu olarak kalmıştır. Buna karşılık sözkonusu problem Çağdaş Batı felsefesi ve teoloji çevrelerinde üzerinde çokça durulan bir konu olma özelliğini gün geçtikçe biraz daha artırmaktadır.

Metin YASA

SONUÇ

Tarihi seyri dikkate alındığında, kötülük problemi hakkında kimi zaman her ne kadar "o sadece bir sözde-problemdir" denilmiş olsa bile, böylesi bir problemin varlığı çağdaş İngiliz felsefesinde bir gerçek olarak kabul edilmiştir. Ancak bu gerçek aşkın Tanrı anlayışına zıt gibidir. Bu durumda; bilgi, güç ve iyiliği sonsuz, zerre miktar zulmetmekten yüce olan bir Tanrının yaşadığımız dünyadaki kötülüklere izin vermesi, şüphesiz açıklık kazandırılması gereken bir husustur.

Çağdaş İngiliz düşünürleri, kötülüklerin neden olduğu güçlük ya da itirazların cevaplandırılması bağlamında, iki tür yaklaşım biçimi benimsemişlerdir:

Ateolojik Yaklaşım; Teolojik Yaklaşım.

İlkini benimseyenler, Tanrıya atfedilen yüce sıfatların, daha doğrusu aşkın bir Tanrı anlayışının dünyadaki kötülüklerle bağdaşamayacağını ileri sürmekte; problemin, özü itibariyle, dayandığı önermelere **"Tanrı-güçlü olsa- kötülüklere izin vermezdi", "Tanrı -istese- kötülükleri ortadan kaldırırdı"** gibi bir takım önermeler eklemek suretiyle de problemin içinde taşıdığı güçlükleri ortaya koymakta; bu güçlüklerin çözümünün de ancak Tanrı'nın "herşeye güç yeterlik" sıfatının sınırlandırılması ile mümkün olabileceğini iddia etmektedirler. Buna göre, kötülük probleminin çözümüne ilişkin olarak ileri sürülen diğer

çözüm önerileri, Tanrı'nın var olan kötülüklere izin vermesinin haklı nedenleri olarak değerlendirilip, söz konusu problem bu yolla çözülemez.

Mackie, McCloskey ve Smith gibi düşünürlerin benimsedikleri bu yaklaşım biçiminin ağırlık noktasını, sınırlı olan bir Tanrı anlayışı oluşturduğundan, bu yaklaşım ile teistik görüşlerden çok, deistik ve polidaimonistik görüşlerin desteklendiği; böylece de Tanrı'nın aşkınlığının bir kenara itildiği görülmektedir. Bu ilklerin, kötülük problemi ile ilgili görüşleri dikkate alındığında, savunduklan iddianın fazlaca abartılı olduğu söylenebilir.

Nedeni ise böylesi bir iddianın bir tahmin olmaktan öteye geçmeyen, felsefi ve empirik herhangi bir dayanağı olmayan ön yargılı bir kabullenme oluşudur.

Bize göre, teolojik yaklaşım içinde, kötülük probleminin dayandığı önermelere, **"kötülükler nedensiz değildir", "kötülükler amaçsız değildir"** gibi bir takım önermeler ekleyerek, aşkın bir Tanrı anlayışının dünyadaki kötülüklerle bağdaşabileceğini ileri süren Plantinga, Pike ve Swinburne gibi düşünürlerin görüşlerinin temelde daha tutarlı olduğu ileri sürülebilir. Bu düşünürlere göre, kötülük probleminin çözümüne ilişkin olanak ileri sürülen, bizim de araştırmamızın ikinci bölümünde dile getirdiğimiz çözüm önerileri, Tanrı'nın var olan kötülükere izin vermesinin birer haklı nedeni olarak değerlendirilmeleri gerekir.

Bu sonuncuların savundukları görüşler dikkate alındığında, onlarla birlikte diyebiliriz ki; "Tanrı vardır" ile "kötülük vardır" önermelerinin birlikte düşünülmesi, aşılamayacak herhangi bir güçlüğe neden olmaz; kaldı ki dünyadaki kötülükler ne nedensiz ne de amaçsızdır. Tanrıya, kötülükler söz konusu olunca, etkin bir rol verilmediğinden, Tanrı; ateolojik yaklaşım içinde ya bütünüyle müdahalesiz ya da kısmen müdahalecidir. Oysa, dünya; bir bütün, var olan herşey yerinde, Tanrı iyi, bilen ve güçlü olarak değerlendirilmeli ki, dünya yaşanılacak bir yer, Tanrı da dini ibâdetin objesi olabilsin. Dahası insan, kendi imkanlarıyla, sınırlı bir ölçüde de olsa, neyin iyi neyin kötü olduğunu bilebilir; iradesini iyiye kullanarak hep iyiyi sezebilir; hep güzeli yapabilir. Eğer insan böyle bir imkandan bütünüyle yoksun olsaydı, ne kimi kötülüklere engel olabilir ne Tanrı'nın var olan kötülüklere izin vermesinin haklı gerekçelerini araştırır ve ne de Tanrıya aşkın sıfatlar atfedebilirdi. Disiplinden yoksun olmayan bir aklın şüphe etmeden kabul edeceği mutlak doğrulardan biri de, kanaatimizce, bu sıfatlara sahip olan bir varlığın, gelişi güzel iş yapmaktan yüce, abes bir iş yapmaktan uzak olacağı gerçeğidir.

Bir cümle ile; teolojik yaklaşımı benimseyenler, geçmişte olduğu gibi gelecekte de tartışılacağına inandığımız kötülük probleminin neden olduğu güçlükleri bir dizi çözüm önerisi ileri sürerek en aza indirgemeye çalışırlarken; ateolojik yaklaşımı benimseyenlerse, bu güçlüklerin ancak Tanrı'nın mutlak gücünün sınırlandırılması ile çözülebileceğini iddia etmektedirler; hepsi bu

Kaynak: Metin YASA, Çağdaş İngiliz Felsefesinde Kötülük Problemi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Haziran - 1994 Samsun

ERMENİ TERÖR ÖRGÜTÜ: ASALA

HZL: Zeynep KARAŞ

Bu çalışmada, esas olarak günümüz bakışaçısı ve bilgileriyle kanlı terörist örgüt ASALA incelenmektedir.

ASALA, Ermeni teröründen ve meselesinden ayrı tutulamayacağı için, genel olarak Ermeni terörü ve sözde Ermeni soykırımı iddiaları da gözden geçirilmektedir. Çalışmanın hazırlanması için, kapsamlı literatür taraması, sonuç çıkarma ve yorumlar yapma temel metodoloji olarak benimsenmiştir. Bu çerçevede, ilk olarak, tarihi bir perspektifle Ermeni sorunu, sözde Ermeni soykırımı iddiaları ve Ermeni terörü göz önüne alınmıştır. Daha sonra, ana konu olan ASALA, örgütün amaçları, örgütsel yapısı, diğer örgütlerle ve ülkelerle bağlantıları ve terörist faaliyetleri açısından incelenmektedir.

Bir sonraki bölüm, ASALA'nın Ermeni meselesine katkısını sorgulamakta ve çalışma, Türkiye'nin ASALA'ya yönelik politikalarının analizi ile son bulmaktadır.

ASALA, Türkiye Cumhuriyeti yakın tarihindeki yerini şiddet, cinayet, katliam benzeri kelimelerin tanımladığı olaylarla almış bir Ermeni terör örgütüdür. ASALA, etkin olduğu 1975-1985 döneminde, 4T olarak bilinen planın hedeflerine ulaşmak için Türkiye'ye yönelik olarak yurtiçi ve yurtdışında şiddet içeren birçok eylem gerçekleştirmiştir. **4T planı, Ermeni soykırım iddialarının dünyaya "tanıtılması"nı, Türkiye tarafından "tanınması"nı, Türkiye'den "tazminat" ve "Batı Ermenistan" olarak adlandırılan "toprak" parçasının alınmasını hedeflemekte ve genel Ermeni terörünün motiflerini oluşturmaktadır.**

Bu tez çalışmasında, Ermeni terörü ile özdeşleşmiş olan ASALA, farklı yönleriyle incelenmeye çalışılmıştır. ASALA'yı daha iyi analiz edebilmek amacıyla, Ermeni meselesi ve Ermeni terörü de tarihsel süreci içerisinde analiz edilmiştir.

SONUÇ

Bu çalışmada, Ermeni meselesinin ilk ortaya çıkışı 1877-1878 Osmanlı Rus Savaşı sonrası Ayastefanos Antlaşmasıyla başlamış ve günümüze kadar zaman zaman şiddetlenen ve ülkemize sıkıntılı dönemler yaşatan bir seyir izlemiştir.

Büyük Ermenistan olarak tabir edilen rüyayı gerçekleştirebilmek için, Ermenilerin 1915 yılında zorunlu olarak göç ettirilmesini soykırım olarak iddia eden Ermeniler ve çıkarcı destekçileri bu durumu istismar ederek; sözde soykırım iddialarının dünyaya tanıtılmasını, sözde soykırımın Türkiye tarafından tanınmasını, daha sonra Türkiye'den tazminat alınmasını ve nihai aşamada Batı Ermenistan olarak adlandırılan toprak parçasının Türkiye'den koparılmasını amaçlamaktadırlar.

"İstismar" kelimesi Ermeni meselesinin arkasında yatan gerçekleri çarpıcı bir şekilde yansıtmak amacıyla bilinçli bir şekilde yukarıdaki ifadede kullanılmıştır. Ermeniler bir yandan soykırım yapıldığını sürekli olarak iddia etmekte, bir yandan da hem söylemleri hem de eylemleri ile Türkiye'den toprak alınmasını hedeflediklerini göstermektedirler. Soykırıma uğradığını iddia eden bir toplumun, nihai aşamada toprak talebinde bulunması bu iddianın ciddiyetsizliğinin ve tutarsızlığının bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir.

Ermeni meselesine çözüm bulmayı kendisine görev edinen ve suikast türü kalleşçe yapılan silahlı eylem metoduna başvuran ASALA terör örgütü 1974-1985 döneminde tarih

sayfalarındaki yerini almıştır. Ermeni topraklarını kurtarmayı, Ermenistan'ı kurmayı ve "sözde katliam"ın tarihi bir gerçek olarak Türkiye tarafından kabulünü sağlayarak, Türkiye'yi tazminat ödemeye mahkum ettirmeyi hedeflediklerini açıkça ilan etmişlerdir.

Gerçekleştirdiği eylem sayısı açısından dünyada İRA'dan sonra ikinci sırada yer alan ASALA, 21 ülkenin 38 kentinde, 39'u silahlı, 70'i bombalı, biri de işgal şeklinde olmak üzere toplam 110 terör olayı gerçekleştirmişlerdir. Bu saldırılar sırasında 34 diplomatımız maalesef hayatını kaybetmiştir.

ASALA'nın faaliyetleri yakından incelendiğinde, gerek hedef seçimi, gerek eylem sayısı, gerek eylemlerin gerçekleştirilme biçimleri ve çapları ve gerekse eylem sırasında ve sonrasında istisnai durumlar dışında teröristlerin ele geçirilememeleri açılarından bir genel değerlendirme yapıldığında; ASALA'nın profesyonel destek ve yönlendirmeye sahip bir örgüt olduğu sonucuna varılmaktadır. Bu tür bir destek ve önderlikten yoksun bir yapılanmanın belirtilen faaliyetleri tasvir edilmeye çalışılan biçiminde gerçekleştirmesinin mantık sınırlarını zorlayacağı açıktır ve mümkün olamayacağı düşünülmektedir.

Ermeni meselesi açısından değerlendirildiğinde, ASALA'nın önemli bir etkiye sahip olduğu söylenebilir. ASALA'nın yaptığı eylemler vasıtasıyla, sözde Ermeni iddiaları sürekli gündemde tutulmuş ve özellikle Batı kamuoyu etkilenmiştir. Ayrıca, ASALA'nın yaptığı bu kanlı eylemlerin sözde Ermeni soykırımının intikamının alınması için yapıldığı fikri Ermeniler arasında, Ermeni bilincinin ve milliyetçiliğinin canlı tutulmasına ve Ermenilerin sözde Ermeni soykırımı tezine sıkı sıkıya tutunmalarına neden olduğu söylenebilir.

Yukarıda ifade edilmeye çalışılan görüşler, genel hatlarıyla Ermeni meselesinin için de geçerlidir. Direkt olarak konuyla ilgili olmayan ülkelerin, tarihi gerçekleri bilmeden, derinlemesine incelemeden, Ermeni meselesine dahil olması ve bir taraf gibi davranması; ön planda öne sürülen sözde Ermeni soykırımının kabul ettirilmesine yönelik bir çabadan ziyade arka planda sürekli sıcak tutulan gizli emellerin bir uzantısıdır.

Yukarıda bahsedilen gizli emeller ile kastedilen birçok farklı husus bulunmaktadır:

İlk olarak, güçlü bir Türkiye bahse konu ülkeler tarafından stratejik önemi yüksek Ortadoğu'da çıkarları engellenir korkusuyla istenmemektedir. Bu nedenle, Türkiye kaynakları farklı da olsa terör belası ve taviz verilmesini içeren çeşitli iddialar ile sürekli uğraştırılmakta, güç ve istikrar kazanması engellenmektedir. **Türkiye, dönem dönem ASALA, PKK, sol orijinli ve dini radikal örgütlerin saldırıları ve eylemleri ile karşı karşıya kalmakta, Ermeni, Kürt ve Kıbrıs meseleleriyle kuşatma altına alınmaktadır.**

İkinci değinilecek husus ise, Ermeni meselesi gibi konularla Türkiye'nin sürekli köşeye sıkıştırılarak, söz konusu ülkelerin Türkiye üzerindeki çıkarlarının daha kolay elde edilmesi ve/veya Türkiye aracılığıyla gerçekleştirilecek, Türkiye'nin ayak diredigi faaliyetlerin daha rahat gerçekleştirilmesidir. Özet olarak, bu baskıların anılan ülkelerce hafifletilmesi karşılığında, Türkiye yapmak istemediği bir faaliyete, kabul etmek istemediği bir icraata mecbur bırakılmaktadır.

Son olarak, bahse konu ülkelerin Ermenilerin savlarına ve el altından ASALA'ya destek vererek/göz yumarak, Ermenilerin arzuladıkları bölgede bir devlet olarak ortaya çıkmalarına katkı sağlamaları durumunda, stratejik bir bölgede bulunacak Ermenileri daha sonra çıkarları doğrultusunda "borçlusun baskısını yaparak" rahatlıkla kullanmak istemeleri, bu ülkelerin

diğer bir gizli emeli olarak ortaya çıkmaktadır.

Bu noktada ASALA ve Ermeni sorunu ile ilgili olarak günümüze kadar siyasi iradeler tarafından izlenen politikalarla ilgili bazı eleştiriler yapmanın yararlı olacağı düşünülmektedir.

Genel olarak bakıldığında, Türkiye'nin çeşitli konularda kendini yeterince ifade edemediği veya zamanında gerekli aksiyonları yapmadığı veya yapmakta yavaş kaldığı görülmektedir. Bunlara örnek olarak Ermeni meselesiyle ilgili gerçeklerin belgeleriyle dünya kamuoyuna anlatılamaması, geç kalınması, ASALA terörüne karşı verilmesi gereken ivedi reaksiyonun ancak 1980'lerden sonra, birçok kayıp ve karışıklık sonrası, verilmesi gösterilebilir. ASALA terörünün bütün şiddeti ile sürdüğü dönemde Türkiye'nin tamamıyla haklı bir durumda dahi kendisini ifade edemediği, dünya kamuoyunu kendi yanına çekemediği, aksine kanlı eylemleri yapan ASALA'nın Ermeni soykırımı iddialarının daha çok dillendirildiği bir kamuoyunu oluşturduğu gözlemlenmektedir. Ayrıca, Türkiye, Ermeni meselesinin gündeme geldiği dönemlerde ancak reaksiyon göstermeye çalışmış, kısaca günü kurtarma politikası izlemiştir. Bu da kalıcı bir çözümün yollarını tıkamış veya uzatmıştır. Türkiye haklı olduğu bir meselede dahi sürekli kendini savunan durumuna düşmektedir.

Eleştirilecek diğer bir nokta ise, yukarıdaki hususlarla iç içe geçmekle birlikte, Türkiye'nin kendisini ifade edeceği bilimsel tabanlı altyapıyı ve bu doğrultuda kendi yanında yer alacak dünya kamuoyunu oluşturamamasıdır.

Yukarıdaki eleştiriler bulunduğumuz konum ve bilgi birikimiyle yapılmıştır. Bununla birlikte, şunu da kabul etmek gerekir ki, görünenler her zaman gerçekleri yansıtmayabilmekte, bu da yanlış değerlendirmelere sebep olabilmektedir. Bu durum, muhalefet partilerinin iktidar olduklarında savundukları değerlere/fikirlere aksi istikamette icraat yapmaları ile özdeşleştirilebilir. Bu nedenle, yukarıda yapılan eleştiri konularının siyasi yönetimler tarafından bilinmemesine imkan bulunmadığından, siyasi düzeyde çözüm üretimine engel olabilecek farklı dengelerin olabileceği ihtimali de göz ardı edilmemelidir.

Sonuç olarak, ülkemizin gittikçe köşeye sıkıştırıldığı bu dönemde, Türkiye'nin "bekle ve gör" politikasını terk ederek proaktif bir rol üstlenmesinin, olası iddialara ve baskılara karşı gerekli altyapıyı oluşturarak hazırlıklı olmasının, kendisini savunma durumunda bulmadan bilimsel bazlı çalışmaları yapmasının ve çalışma sonuçlarını etkin bir şekilde kullanmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

Kaynak: Zeynep KARAŞ, Ermeni terör Örgütü: Asala T.C. Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi Ankara, 2007

DOYMAZLARIN KÜFÜRLÜ BİR TARAFIMI VAR?

Cehcâh el-Gıfarî anlatıyor:
‘Kavmimden İslâm'a girmek isteyen bir grupla Medine’ye gelmiştik. Akşam namazında mescidde bulunduk. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem selam verince:
‘Herkes yanında oturanın elinden tutsun (yemeğe götürsün)’ buyurdu. Ben yalnız kalmıştım. Ben ise iri ve uzun boylu bir kimseydim. Kimse beni gelip almamıştı. Beni de Rasülullah kendi evine götürdü. Benim için bir keçi sağdı. Hepsini içtim. Benim için bir keçi daha sağdı, onu da içtim. Böylece tam yedi keçi sağdı, hepsini içtim (daha da doymamıştım). Sonra bana bir tencere yemek geldi, onu da bitirdim. (Rasûlullah’ın hizmetçisi) Ümmü Eymen (dayanamayıp): **‘Rasülullah’ı aç bırakanı Allah aç bıraksın!’** dedi. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem: ‘**Sus. Ümmü Eymen! O rızkını yedi, bizim rızkımız Allah'a aittir!’** buyurdular.
Sabah olunca mescidde toplandık. Arkadaşlarım kendilerine ne ikram edilmişse söylediler. Ben de: **‘Benim için yedi keçi sağıldı, sağılan sütlerin hepsini içtim, bir tencere de yemek yedim’** dedim. İkinci gece olup akşamı kılınca Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem **‘Herkes yanındaki adamın elinden tutsun, evine götürsün’** buyurdu. Mescidde Rasülullah ile benden başka kimse kalmadı. Yine Rasülullah götürdü. Benim için bir keçi sağdı. Bu sefer içtim ve doydum. Ümmü Eymen şaşırmıştı: **‘Bu (dünkü) misafirimiz değil mi?’** dedi. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem **‘Bu gün. o mü’mindir. bir tek mideye yedi. Dün ise yedi mideye yemişti. Kâfir, yedi mideye yer. mü'min ise tek bir mideye yer.'** buyurdular.

Kaynak: Buhârî. Et’ıme. 5052; İbrahim. Canan. Hadis Ansiklopedisi. İstanbul, trsz. X/421; Kândehlevî, M. Yusuf, Hayatü’s Sahabe, çev.Sıtkı Gülle,İstanbul, 1996, II/246

KAÇ KERE ALDATIR İNSAN, KAÇ KERE ALDANIR ASLINDA…

Eski bir yazıdan

İnsanın en büyük korkusudur belki de aldatılmak, bazen sevgilinin, bazen ailenin, bazense dost bildiği insanların onu aldatmasından ne kadar da korkar…

Sırtındaki binlerce bıçak darbesi ve hala saplı duran bıçakların her biri akşam yatağa yattığında yerlerini belli eder, huzursuz uyku dedikleri havalardan değildir o bıçaklardandır aslında.

Saymak zor aldatılışları insan ömrü kadardır belki de…Her bir gün, yeni bir aldatılışa gebedir. Bir gerçek var ki; o gerçek varoldukça görülmesi kolayken, yıllar geçtikçe daha da hissedilmez, görülmez olur insanın gerçeği inkara giden o yollarında. Bir aldanmadır her aldatılış. Hayatı yaşarken her aldanma bir aldatılış olur. Suçu hiçbir zaman kendin de aramaz ya insan notu veren öğretmendir çalışmayan insan değil, her zaman hasta etmeyi kendine görev bilen havalardır ya suçlu ince giyinenin masumluğunda, işte aldatan suçludur bir de kendine aldananın ruhu duymadan…

Aldatan yoktur belki de hiç olmadı, insan eliyle varoldular, suçlanacak biri gerekliydi insanın kendi kişiliğine dokunmadan, çuvaldızı kendine batırmadan tüm yükü üstüne yıkacağı bir günahkar…

Aldatan yoktu, aldanan vardı hayatlarda…

Aldanılan bir de…Aldanan hep insandı kendi içinde, aldanılan ise kalbiydi, beyniydi. Görmek istediği renklerle kuşatmışken dünyayı, istedi ki herkes onu onun istediği gibi sevsin, onun istediği miktarda, onun verdiği değerle, onun istediği mevsimde, onun istediği gün, onun istediği saatte, üzerinde onun istediği giysiyle…Bencilliğini, duyarsızlığını çıkarmadan üstünden…

Ne büyük aldanmaydı yıllar yılı inandığı!

Güneş hiçbir zaman ben varsam hava sıcaktır demedi ki, mart kapıdan bakınca yaz geldi sanan insanlara, hiçbir yıldız demedi ki kaydığım an dilek tut gerçek olacak diye, hiçbir kalp sol yanından çıkıp ben doğru insana gidiyorum demedi insanlar "işte doğru insan bu" derken şimdi kimdir suçlu ya da suçlu var mıdır?

Kendi ektiklerini biçmesi gerekirken, herkes başkalarına attı tüm yükü, "benim istediğim gibi ekeceksin, biçmesi de senden" dedi. İçine hiç karşı tarafı katmadan. Bir çok insan olası anneler, babalar seçti doğmamış çocuklarına, ömür boyu çok mutlu olacağına emin olduğu eşler, sevgililer, hiç acı vermeyecek sandıkları nice değerler verdiler seçildiklerinin, değer verdiklerinin haberi olmadan. Onlar başkalarıyla mutlu hayatlar seçtiklerinde ise haklarıymış

gibi öfke ve nefret gönderdiler beddualara yükleyip, kendilerinden haberdar bile olmayan sevdiklerine…Hiç göremediler sevdiklerinin sevenleri olamayacağını gerçeğini…

Aldatılmadı kimse bugüne kadar hep aldandı.

Acılar… 7'sinden 77'sine her dönem, her olayda acılı roller biçtiler kendilerine, rolleri başarıyla uyguladılar. Hep "neden ben" ile başlayan sorular sordular en yakın arkadaşlarına, sırdaşlarına. Acının büyütüp olgunlaştırdığını bilmeden, aldandıklarını anlamadan. Aldandılar isteklerini gerçekten olması gereken sandıklarından, aldandılar varolmamış hayal hayatlarında biçtikleri rolleri rol sahipleri kabul etmediklerinde. Kendi seçtiği yolların sonundaki ışığa aldandırlar en çok, yolun sonundakini güneş ışığı sanarken cılız bir ampul olduğunu gördüklerinde. Alın yazılarına, kaderlere sövdüler çoğu zaman, nasıl olsa kendileri yazmamıştı. Ne kolaydı her şeyi, hatta hayatta tüm yaptıklarını inkar edip 3.tekil kişileri idam sandalyesine çıkarmak, kalem kırmak..

Ondan bile korktular yeri geldiğinde 3.tekil kişilerden istediler kendilerini asmalarını çoğu zaman, bazense onlara söylemeden kendilerini asmasını beklediler. Olmayınca da üzüldüler aldanmışlar.

Bir kadın kendine bile itiraf edemediği mutsuzluğunun, aynadaki aksine yansımasından bile korkuyorken; evliliğinin tek kalıntısı yüzük parmağındaki metale bel bağlayarak mutlu evliliği olduğuna inanarak aldandı, kocası asıl sevdiği kadının her akşam gördüğü değil de senelerdir burnunda kokusuyla yaşadığı sevdalısının onu düşündüğü her an sevdalısının da onu düşündüğünü sanarak aldandı, bir çocuk **"Dünya'nın en güzel oyuncak arabası benim kırmızı arabam"** derken aldandı bir okul günü sıra arkadaşının okula getirdiği son model oyuncak arabayı gördüğünde, acı çektirenlerden öc alma gününü bekleyen nice insan öc aldığında aldandı öc almanın dayanılmaz bir güzellik olduğuna…Sonrasında huzursuzluğu devam ettiğinde, yine de mutlu olamadığında yeteri kadar öc alamadığına inanarak…

Aldanılmış nice duygularla, düşüncelerle geçerken koca ömürler, son nefesin son nefes olduğu bilinmediğinden olsa gerek ömürlerin hiç bitmeyeceğine aldanıldı, ölüm vakti geldiğinde ne kadar çok şey yapmak gerektiği fark edildiğinde.

Aldatılan yoktur, aldanan vardır hayatta..

Aldatılmaz kimse başka birinin zoruyla, aldanır… Bazen saflıktan, bazen masumiyetten, bazense istedikleriyle yaşadıklarının aynı olma zorunluluğuna olan inancından…Aldanır sonunda işte…Acıları panzehir yapıp içindeki zehri akıtmadıkça, gözyaşlarını silinmesi gereken acizlik belirtileri değil de yaşadıklarının getirdiği duyguların sıvı hali olduğunu anlamadıkça, iki kişilik hayat oyunlarında her iki kişiyi de kendi oynadıkça aldanır nice kez hayatın onu aldattığını düşünerek. Geriye kalansa aldatan hayat değil, aldanan insan olur koca bir ömrü aldanmayla heba ettiğini bile bilmeyerek…

Şimdi sormalı mı insanın hayatta kaç kere aldatıldığını…Kaç kere aldandı kim bilir…

PORNOGRAFİ NASIL SANAT OLDU?

Kendisine ait "Profesör Unrat" romanının "Mavi Melek" isimli sinema uyarlamasını izleyen Heinrich Mann, film hakkındaki düşüncesini ironik bir üslupla şöyle dile getirir; "benim kafam ve bir artistin bacakları!"

Mann'ın yüzyılın ilk yarısına ait bu yargısı/analizi bugün için toplumsal hayatın her alanına sızan pornografinin nasıl olup ta bu kadar yaygınlık ve hatta saygınlık kazandığının ve rahatlıkla pazarlandığının ipuçlarını vermektedir. Buradan hareketle seks/sanat/ticaret üçgeninde devr-i daim olması için maksimum görünürlüğü hedefleyerek bedeni dikizleyen ve ifşa eden sinemanın, edebiyatın, resmin ve müziğin nasıl ve niçin sanat halesine/aurasına büründüğünü anlayabiliriz.

Nihilizmin kader olarak tarihte revan olduğu dünyamızda, pornografi, ahlakın sürekli saldırıya uğrayarak mevzi kaybetmesine paralel yeraltından yeryüzüne çıkarak özgürlükler elde etmiştir. Fakat hala dinsel, ahlaki ve törel yasakların tümden yok olmadığı yerlerde porno bir kısım kamusal alanlarda hala yasaktır. Dolayısı ile pazarı genişletmek isteyen pornocular bir çözüm/hile bulmak zorunda idiler ve buldular da; pornografinin kültüre/sanata sızdırılması ve zamanla ona dahil edilmesi.. Ve böylece, bu " gizlenme pratiği" ile pornografi, modern sanatın dokunulmaz, eleştirilemez saygın mabetlerinde, sanat galerilerinde ve müzelerde, yasanın takibine uğrama kaygısı taşımadan müşterisi ile buluşmakta ve kamusal alanlarda "ahlakçı"ların soruşturmasına ve saldırısına maruz kalmadan varlığını devam ettirmektedir.

Kamusal mekanlar gibi insan dolaşımının fazla olduğu yerler, belirli bir ahlakın ve onun yasaklarının (alkol, uyuşturucu, seks) hayat bulduğu son yasal sığınma noktalarıdır. Bu alanlara girebilmek için uluslararası kültür trafiği ile birleşen pornografi böylece kültürel faaliyete ile karışarak ve kaynaşarak kültürel faaliyete tanınan ifade özgürlüğünden faydalanmaktadır. Kültürle karışan ve kaynaşan porno, kalan son hukuki sınırlamalardan da kaçmayı başararak "hizmet" sektörünün ayrımcılık yapmayan niteliğinden de faydalanmaktadır.*

Bugün, pornografik bakışın odaklandığı "ticari beden" sanatı işgal etmiştir ve tersi. Seks/ticaret/sanat üçlüsü Mahrem olanı tüm ayrıntıları ile ışığa maruz bırakmış, teşhir ve ifşaata icbar etmiştir. Meta-sanat, derin bir şehvetle elektronik gözlerin "panoptik bakış"ına ve teslim edilen bedeni/teni/eti tüm ayrıntıları ile görüntü, söz ve müzik olarak pornografların şehvet masasına servis etmektedir. Nesnelleştirilmiş bedenin hoyratça harcanması ve işkenceye maruz bırakılması bir strateji dahilinde sanata dahil edilen pornografinin neticesidir. **Pornografi suret-i sanata/n bürünerek/görünerek kültürel etkinliklerin tekin mekânına yerleşiyor.**

Kalabalığın ticari amaçla sanat mekanlarına çekilmesi ve pazar pastasının büyütülmesi gayesi ile cinsel tahrike yönelen pornografik görüntü pazarına dönüşen galeriler, müzeler, sinemalar, müşterilerini kendilerine reklam afişlerinde sunulanın/gösterilenin daha fazlasını/devamını görmek için sinemaya, sergi salonlarına yahut müzelere davet etmektedirler.

Seks ve ticaret, sanat ile bütünleşmiş durumda. Sanat müşteri bulmak, para kazanmak için cinsel hazzın tahrikine ve davetiyesine kapıları açarken, seks pazarı son kadim kurumlar

tarafından korunan alanlarda rahatlıkla ticaretini yapmak için sanatın koruyucu kollarının/kanatlarının altına sığınmaktadır. Sonuç, sapkınlık ve saplantıların, cinsel hezeyanların sanat suretine büründürülmesi ve meşrulaştırılmasıdır. Fakat işin ticari hacminin büyüklüğü sanat korsanlarını bu konuda sürekli cesaretlendirmektedir. Kısaca, kâr güdüsü/tanrısı sanat ve pornografinin nikâhını kıymış ve izdivacını temin etmiş durumda.

Sanat, modern dünyanın en "kutsal!", ve en korunaklı alanıdır. Geleneğe karşı bir put kıran olarak işlev gören, saygın ve neredeyse eleştiriden münezzeh, ahlaktan muaf bir etkinlik alanıdır. Modern sanat ve ona dahil olan/edilen her unsur, ahlaka karşı bir dokunulmazlık zırhına bürünmektedir; "sanat, ahlakdışı olmaz" klişesi bu anlayışın göstergesidir. Bu aynı zamanda "yasadışı sanat yoktur" demektir, çünkü; ahlaki olan kolaylıkla yasak olmaz. Böylece müstehcen olan, sanat maskesi ve hilesi ile ahlakı askıya alırken, yasadan ve yasaklardan da paçayı sıyırmaktadır.

Pornografi, bugün müzikte, sinemada ve resimde güçlü sarsılmaz bir taarruz konumundadır. Sanat, ahlakın, yani "iyi" ve "kötü"nün ötesine taşınınca haliyle sınırlar kendiliğinden yok olurken, yeni sınırlar/sınırsızlıklar/tanımlar fetiş bir etkinlik olan sanattın bizzat kendisi tarafından tanımlanmaktadır. Artık sanat olan şeyin kötülük ile ilintilendirilmesi, yargılanması ve cezalandırılması söz konusu değildir.

"Yeni sanat"ın merkezinde hedonizm vardır. Amaç, hem kalite hem de kantite olarak olabildiğince daha çok arzunun tahrik ve tatminidir ve tabiî ki tüm bunlar kapitalin egemen araç ve amaç olduğu bir piyasa içinde vücut bulmaktadır. Ve tüm bunların ardında "hazların kullanımı ve denetimi" ile "toplumsal gövdenin" kontrolü sağlayan bir iktidar kavrayışı vardır.

* Paul Virilo (2003). Enformasyon Bombası.İstanbul: Metis Yayınları. (Çev; Kaya Şahin)

ESTETİK BEDEN TERÖRÜ

Karl Marx'ın yaklaşık 150 yıl önce, semizleyen kapitalistleri ürküten **"Avrupa'nın üzerinde bir hayalet dolaşıyor; komünizm hayaleti"** önermesini, "imparatorluk"a dönüşen küresel, sınırsız-mekânsız kapitalizme paralel olarak tüm dünyaya teşmil ederek şöyle demek mümkün; "Tüm dünyada bir hayalet dolaşıyor 'ideal beden' hayaleti". Elbete bu somut hayaletin çoğunluk iş bulma mekânının modern kadınlık alemi olduğu da gözden ırak olamayan bir olgu.

Dünya feminist hareketinin tüm hedeflerinin gerçekliği ve gerçekleşebilirliği gözden geçirilmeye ve sorgulanmaya muhtaç. Siyasal, sosyal, ekonomik kazanımlara ilave olarak tıp ve kozmetik sanayiinin kadınlara ne kazandırdığı ve **"kadın kimliği"**ni nasıl dönüştürdüğü yeniden gözden geçirildiğinde, **"büyüsü bozulmuş"** modern zamanların, kadın kategorisini, mitik zamanlara oranla çok daha baskıcı ve ekonomik kategorilere indirgeyerek, onu psiko-insan olarak **"arzunun nesnesi"** ve ekonomik **"vitrin"** olarak kurguladığını görmek mümkün. İlginç olan kadının kendisini ataerkil karşıtı "öteki" olarak inşa etme sürecinde "öteki"nin, erkeğin, adeta kendisi ile ontolojik bir birlikteliğe sahip olan değerleri tersten temellük etmesidir. Foucault'nun dili ile söylersek kadın kendisini **"özne olarak inşa ederken"**, kendi varlığını tanımlarken model olarak, erkek perspektifini, konum ve beğenisini, dişil bir renk katarak kendi cephesine taşıyor. Kendisi için dışardan belirlenen bir kaderi rahatlıkla içselleştirebiliyor.

Sonuçta, "kadınların bağımsızlık mücadelesi"nde bu silahlar asıl sahipleri için hizmet veriyor ve kadınların elinde infilak ediyor. Bu patlayıcıların en yaygın olanı ise "estetik silahı"dır. Geleneğin "Tanrı vergisi güzellik" kavrayışının yerini alan, ekonomik seküler değişimin ifadesi olan, "çirkin kadın yoktur; bakımsız kadın vardır" önermesini şöyle de okumak mümkün; **"Cirkin kadın yoktur; kozmetik kullanan ya da kullanmayan kadın vardır. Ürünlerimizi tüketin güzelleşin".**

Artık kapital dünyada güzellik-estetik verili değil, yapaydır. Bu estetik değerleri üreten ise tabii ki serbest piyasadır. Tüm metalar gibi bedenin değeri de piyasanın iktidarı tarafından belirlenir. İnsanoğlu, çoğunlukla seksüel tercihi ortodox heteroseksüellikten yana koyduğuna göre, önermemizi şöyle kurabiliriz: Kadının bedenini estetik kullanım ve değişim değerini belirleyen erkek iktidarıdır. Zaten iktidarın bizatihi kendisi eril-erkek değil midir? Kadınların estetik-kozmetik sanayisinin patronlarının ceplerini doldurarak ulaşmayı düşündükleri ideal nesne-beden'in, erkekleri lüks gecelere sponsor kılmakla beraber "etekli iktidar'ı mümkün kılmadığı gün gibi ortadadır.

Kadın bedeni-gövdesi teni **eril hazların kullanımı için** sürekli olarak teorik ve pratik olarak biçimlendiriliyor ve manipüle ediliyor. Bu dişil bedeni kuşatma-onarma süreci kadınların da rızası ile gerçekleşiyor.

Sözlükler terör kavramını, sistematik şiddet uygulama, korku içinde bırakma, ürkütme, yıldırma, paniğe düşürme olarak tanımlıyor. Bu haliyle estetize edilmiş beden, 90-60-90 sınırını ihlal eden tüm bayanları tehdit ediyor, aşağılıyor, psikolojik baskıya maruz bırakıyor. Kadını farklı kılan kimliği yerine onu erkek tarafından tercih edilir kılan görüntüsü geçirildi. Böylece estetik görüntü enformasyonuna uğrayan kadın kendi kimliğini görüntüsü üzerinden kurmaya çalışarak dışlanmışlıktan kaçınıyor. Her gün görsel ve yazılı medyada boy gösteren, varlığı vücudu olan manken-artist-şarkıcı grubu, tüm programlarda, lisan-ı halleri ve lisan-ı kavl'leri ile konuklarına izleyicilerine şantaj uyguluyor ve onları tehdit ediyor. Çoğunlukla, iktidarları erkekler tarafından tercih edilmekten kaynaklanan bu sanat erbabı!

Hemcinslerini "evde kalmakla" korkutarak onları kendilerini baştan yaratmak için, estetik cerrahinin harikalar yaratan diyarına, kozmetik ürün cennetlerine davet ediyorlar. Sonuç, beğenilen, koklanan çiçekler olmak adına müthiş bir terör; kendinden kaçış, kendinden utanma, kült bedenlerle ümitsiz bir yarış, aşırı stres, güzellik ürünlerinin yan etkileri, solaryumlar, bedeni tıbbın teneşir tahtasına yatırma, botokslar, silikonlar, yağ aldırmalar, eklemeler, çıkarmalar, uzatmalar, kısaltmalar, vs. yani saçtan tırnağa estetik, yap-boz tahtasına dönüşen bir nesne-beden. Check-up'lar. Çekmekle bitecek gibi değil.

Tarih boyunca kadınlar güzelliğin sembolü olarak görüldü. Elbette kadınların makul ölçülerde zatına hoşça bakmasında/kendilerine özen göstermesinde sorun yok. Sorun kadınların sadece beğenilme güdüsü ile kendilerine özen göstermesi ve kabul ettirmeye çalışması.

GÜNAH İŞLEME ÖZGÜRLÜĞÜ

"[...] bir 20. yüzyıl patolojisi olan 'totaliter İslam'ın neden yanlış olduğunu iyi anlamak ve anlatmak, açık ve çoğulcu toplumu kabul eden, insanların 'günah işleme özgürlüğünü' tanıyan bir Müslüman perspektif sunmak lazım. Din elbette 'tebliğ' edilebilir, ama empoze edilemez. Edilirse de zaten bir anlamı olmaz [...]."

Gerçekten de yobaz laiklerin insanları devlet eliyle, zorla "çağdaşlaştırma" çabası ne kadar sorunluysa kimi "İslamcı" devletlerin vatandaşlarını **zorla günahtan korumaya çalışması** o kadar yanlış.

Dikkat edilecek olursa her iki yaklaşımın ortak noktaları var:

- 1) Vatandaşları çocuklaştırmaları,
- 2) Bireysel sorumlulukların vatandaştan devlete transfer edilmesi,
- 3) Devletin (ve memurlarının) hata yapmaz, mutlak erdem sahibi kabul edilmesi.

Uygulamada ise gerek "komünist" gerekse "İslamcı" rejimlerde bu erdemi temsil eden ve adeta tapılan bir de "önder" var: Humeyni, Stalin, Lenin, Hitler, Mussolini... Bu önderler öldükten sonra bile bir yarı tanrı gibi gösteriliyor, mezarları Kâbe gibi ziyaret ediliyor. Bu konunun tarihi boyutunu Humeyni Lenin'i döver mi? Adlı yazımızda ayrıntılı biçimde anlatmış ve Demokrasimize mola verelim mi? isimli makalemizin sonunda da faşizmin kısa bir tarifini vermiştik. Daha ayrıntılı bilgi için buralara da bakılabilir:

- Ulus mu devlete aittir yoksa devlet mi ulusa?
- Ulus-devlet ne kadar ulusal?

Günah işleme özgürlüğü derken günah işleTme özgürlüğü demiyoruz elbette. Dindar bir insanın en doğal hakkı kendini ve çocuklarını günahlardan korumak. Ama İslâmî erdemi devlet eliyle kamulaştırmak isteyenler ister istemez faşizme yaklaşıyor. Yani yobaz Kemalistler ile yobaz Müslümanların çok büyük bir farkı yok bu bağlamda.

Tek yol liberalizm!

1970'lerde solcuların bir sloganı vardı: "Tek yol devrim!". Artık ideolojilerin, sloganlarla düşünmenin, devrimlerin sonunun geldiği bir çağdayız.

70 milyon insanız, 2000 km uzunluğunda, dikdörtgen biçiminde bir toprak parçasında yaşıyoruz. Sadece İstanbul'da bile öyle farklı yaşam tarzları var ki. Bunlardan birini ideal kabul edip geri kalanlara dayatmak bizi hiç bir yere götüremez.

Başörtüsü, içki yasağı, Kürtçe yayın, misyonerlik, ... Bunun gibi sorular ve sorunlar her zaman çıkacak karşımıza. Yapılacak tek bir şey var: Özgürlüklerden yana tavır almak. Özgürlükleri modası geçmiş bir "çağdaşlıkla", polis copuyla değil başka özgürlüklerle sınırlandırmak.

Günahtan sadece kendini değil toplumu ve hatta gelecek kuşakları korumak isteyen dindar Müslümanlara ise **İslâm'ı daha iyi öğrenmek ve anlatmak** düşüyor: Çünkü İslâm'ın tarif ettiği günahlar "modern" dünyanın kötüleriyle büyük ölçüde örtüşse de dinî referanslarımıza aykırı yaşamak zorunda kalıyoruz kimi zaman.

Cinayet, hırsızlık, çocukların cinsel istismarı gibi günahlar Müslüman olmayanların gözünde de kötü. Ama içki, zina, kumar?

Bir ara zinanın suç kabul edilmesi hararetle tartışılmıştı ülkemizde. Şimdi kendi kendimize soralım:

- 1) Zina yapanların devletçe cezalandırıldığı bir ülkede mi yaşamak istiyoruz yoksa insanların eşlerini aldatmadığı bir ülkede mi?

- 2) Zina hangi koşullarda, bölgelerde, yaş ve meslek gruplarında yaygın?
- 3) Erkekler eşlerini ilk defa neden birinci doğumdan sonra aldatıyor?
- 4) Aldatmaların % kaçı boşanmayla sonuçlanıyor?
- 5) Çocuklarda ne gibi izler bırakıyor bu olay?
- 6) Vs vs.

Eğer dindar Müslümanlar günah ile kötü (ve sevap ile iyi) arasında akılcı köprüler kurabilirlerse:

- 1) Kendilerini günahtan daha iyi koruyabilirler,
- 2) Sözleriyle değil örnek davranışlarıyla İslâm'ı temsil edebilirler,
- 3) Müslüman olmayan insanlarla da el ele çalışabilirler,
- 4) İslâm açısından değerli olan kavramları herkese anlatabilirler.

Bugünkü durum ise çok iç açıcı değil. **Her fırsatta batıya hücum eden, bütün yozlaşmaların, kötülüklerin kaynağını batıda gören birçok Müslüman var.** Oysa:

- 1) Başlık parası ile berdel ile kızlarımızı satmak,
- 2) Kan davası gütmek,
- 3) Arazi uğruna komşu vurmak,
- 4) Trafik "kazası" ile PKK'dan fazla adam öldürmek

için batıya ihtiyaç duymadık hiç bir zaman.

Hırsızlık yapanın kolun kesmekle, katilleri asmakla İran ve Suudi Arabistan gibi **ezber İslâmcılığı** gütmek mümkün. Ama ikinci bir alternatif sosyal bilimlerden ve diyalogdan istifade etmekten geçiyor ki bu da **idrak İslâmcılığı** diyebileceğimiz ikinci bir yol.

Birincisi yöntemlerin İslamî olmasını esas tutuyor ikincisi ise neticenin:

- 1) Gözlerimi kaparım, dinin gereğini yaparım,
- 2) Gözlerimi açarım, gerekeni yaparım.

"Kötü" eylemleri sadece bir suç gibi görmek cezayı, suçun önlenmesi ise daha fazla polis yetkisini dolayısıyla özel hayatın ihlâlini getiriyor. Suçu bir hastalık olarak görmek ise tedaviyi, önlemek de insanlar arası diyalogu, psikoloji ve sosyoloji gibi bilimleri devreye sokuyor.

Akla, bilime, vicdana dayanan, özeleştiri kapılarını kapatmayan bir siyaset için kendini Tanrı yerine koymayan, vatandaşlarına günah işleme hakkını tanıyan bir devlet sözde "İslamcı" devletlerden daha yakın duruyor dinimize…

Not: Liberal demokrasi ile İslam'ın bağdaşmayacağını düşünen dostlarımızın Mustafa Erdoğan'ın şu makalesini okumalarını tavsiye ederim: İslam ve Liberalizm: Kısa Bir Bakış

KUR'ÂN-I KERİM'DE BELİRTİLEN İNANÇ KONUSUNDAKİ SAPMALAR

Hzl: Salih TİMUR

BİRİNCİ BÖLÜM

YAHUDİLERİN İNANÇ SAPMALARI

1- YAHUDİLİK

Yahudiler tarih boyunca farklı karakterleri ve insanlarla olan sorunlu ilişkileri sebebiyle sürekli gündemde kalmışlardır. Kur'ân-ı Kerim'de en fazla bahsi geçen dini cemiyet Yahudilerdir. Bu nedenle biz de öncelikle çalışmamıza, Yahudiler'de meydana gelmiş ve Kur'ân-ı Kerim'de belirtilmiş olan inanç sapmalarını irdelemeye çalışacağız. Hedefimiz doğrudan herhangi bir dini veya o dinin mensupları arasındaki dini tezahürleri araştırmak olmadığından, sadece Kur'ân-ı Kerim'in belirttiği inanç sapmalarını irdelemeye çalışacağız. Kur'ân-ı Kerim'de belirtilen bazı inanç sapmaları bugün olmayabilir, ancak bu sapmalar kesin olarak yaşanmış ve tekrar yaşanması muhtemeldir.

1.1- YAHUDİLİĞE GENEL BİR BAKIŞ

Yahudilik İbrahimi bir gelenekten gelen tek tanrılı (monoteist) bir dindir. Kurucusu olarak kabul edilen Hz. Musa'ya[130] izafeten Yahudiliğe Musevilik de denir. Musevi geleneğine göre Allah, Hz. Musa'ya ahlak, din, ekonomi, hukuk gibi konuları ihtiva eden **"Tora"yı vermeden önce İsrail'in ataları ve onların torunları ile ittifak (antlaşma) yapmıştır.**[131] Yapılan bu anlaşma Kur'ân-ı Kerim'de şu şekilde geçmektedir:

"Sizden misak almış ve Turu üstünüze yükseltmiştik (ve demiştik ki:) "Size verdiğimize sımsıkı yapışın ve onda olanı (hükümleri sürekli) hatırlayın ki sakınasınız. "[132]

Bu nedenle Yahudi geleneğinde bu ahdin özel bir önemi vardır. Yahudi inanışa göre başlarına gelen her türlü felaketin sebebi bu ahde uymamalarıdır.

Yahudilik, Bâbil sürgününden sonra millî bir din haline getirilmiştir. Ancak bu din, tek Tanrı inancına sahip olması ve mukaddes kitaba ve peygamberlere yer vermesi sebebiyle millî dinlerden; millileştirilip bir ırka tahsis edilmesi sebebiyle de ilâhî dinlerden farklı bir mahiyet arz etmektedir. Aslında bugünkü Yahudiliğin bir din mi, ırk mı, yoksa millet mi olduğu pek net değildir. Tartışmaya girmeden önce onun kendine has nitelikleri bulunan bir din olduğu, benzerinin bulunmadığı ve bu yüzden de tanımının zor olduğu söylenebilir. Çünkü Yahudilik'te din ve ırk iç içe girmiş olduğundan birini diğerinden ayırmak güçtür.[133] "Ahid", Yahudilik tarihinde çok önemli bir yere sahiptir. Bu "Ahid", Tanrı-İsrail-Torah üçlü bağı olup, hiçbir şekilde çözülmez olduğuna inanılan bir bağdır.[134] Bu anlamda Yahudiliğe "Ahid Dini" de denmektedir. Bu Ahid çerçevesinde Yahudiler kendilerini Allah nezdinde üstün kılınmış, "imtiyazlı bir millet" olarak görürler. İleride açıklayacağımız gibi bu imtiyazın belli şartlara

---

130 Kesler Fatih, *Kur'an-ı Kerim 'de Yahudiler ve Hıristiyanlar,* T.D.V.Y., Ankara, 1995, s. 15.
131 Kaufmann Francine, *Din Fenomeni*, Trc., Mehmet Aydın, Din Bilimleri Yay., Konya, 2000, s. 90.
132 Bakara, 2/63.
133 Tümer Güney-Abdurrahman, Küçük, *Dinler Tarihi*, Ocak Yay., Ankara, 2002, s. 204.
134 Kaufmann , *a.g.e.*, s. 90.

bağlı olarak bir dönem vuku bulduğu Kur'ân-ı Kerim tarafından da desteklenmektedir:

"Ey İsrailoğulları, size bağışladığım nimetimi ve sizi (bir dönem) âlemlere üstün kıldığımı hatırlayın . [135]

Yahudilik ilâhî kaynaklı dinler arsında mensubu en az olan bir dindir. Mensuplarının çokluğu itibariyle ancak dünyanın 11. dini olabilmiştir. Günümüzde başta İsrail olmak üzere dünyanın çeşitli yerlerinde yaklaşık 15-24 milyon Musevi vardır. Bunun başlıca sebebi Yahudilerin kendilerini seçilmiş bir millet olarak görmeleri ve dinlerini milli bir din haline getirmiş olmalarıdır.[136] Bu anlayış aynı zamanda İsrail oğullarının kendilerini diğer milletlerden üstün görmelerine de sebep olmuştur. Bunun için Yahudilik, Yahudiler tarafından bir risalet olarak insanlığa sunulmamıştır.[137]

İsrailoğullarına ait bir din olarak kabul edilen Yahudiliğin tarihi, aslında Yahudilerin tarihinden başka bir şey değildir. Konumuzla doğrudan bir ilgisi olmadığı için bu konuya detaylı olarak girmeyeceğiz. Ancak şunu söylemek gerekir ki, Yahudilerin gerek esaret dönemlerinde ve gerekse egemen olduğu dönemlerde ciddi olarak dinlerini de mevcut koşullar çerçevesinde[138] şekillendirmişlerdir. Başka bir ifadeyle Yahudilik ve onun evrimi, bu insan gurubunun maruz kaldığı zilletle ve aşağılanmışlıkla[139] dolu tarihindeki değişikliklere kesin olarak bağlı kalmıştır.[140]

1.2- YAHUDİLERİN ALLAH İNANCI

Yahudiler genel anlamda Allah'a iman etmekle beraber, tarih boyunca imanlarında samimiyetsiz ve ciddiyetsiz bir tavır takınmışlardır. Yüce Allah'ın kendilerine verdiği nimetlere[141] ve gösterdiği onca mucizelere rağmen başta âlimleri olmak üzere Yahudilerin kahir ekseriyeti Yüce Allah'a karşı isyan içeren sorgulayıcı ve pazarlıkçı[142] bir tavır takınmışlardır. Yahudilerin Yüce Allah hakkındaki genel tutumları, onların Allah'a iman etmek istemediklerini[143] ve onun emirlerine boyun eğmediklerini gösteriyor. Bu bağlamada Yahudilerin Yüce Allah hakkındaki saplantılarını âyetler ışığında şu şekilde sıralayabiliriz:

1.2.1- PUTA TAPMALARI

İsrailoğullarının ilk sapmaları şirke olmuştur. Onlar taştan, tahtadan ve benzeri şeylerden yapılmış putlara tapmayı adet haline getiren bir kavmin putperest dinine meyletmişlerdir.[144] Hz. Ali kerremallâhü veche'nin ifadesiyle ayaklarında (mucizevî bir şekilde geçtikleri, Kızıldeniz'in) suyu kurumadan, peygamberine: "O Mısırlıların ilahları gibi, bize de ilahlar yap" [145] demişlerdir.

"İsrailoğullarını denizden geçirdik, orada kendilerine mahsus birtakım putlara tapan bir kavme rastladılar, Bunun üzerine: Ey Musa! Onların tanrıları olduğu gibi, sen de bizim için bir tanrı yap! dediler,

---

[135] Bakara, 2/47.
[136] M. Süreyya Şahin, "Yahudilik" *Şamil İslâm Ansiklopedisi*, Şamil Yay., İstanbul, 1999.
[137] En-Nedvi, Ebu'l Hasan Ali, *Rahmet Peygamberi*, Trc., Abdülkerim Özaydın, İz Yay., İstanbul, 2005, s. 17.
[138] Kesler, *a.g.e.*, s.52.
[139] Mustafa, İslâmoğlu, *Yahudileşme Temayülü,* Denge Yay., İstanbul, 1998, s. 11.
[140] Kaufmann , *a.g.e.*, s. 89.
[141] Bakara, 2/47-59.
[142] Bakara, 2/55, Maıde, 5/112, A'raf, 7/15.
[143] Kesler, *a.g.e.*, s. 78
[144] Elmalı'lı Muhammed Hamdl Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili,* Yenda Yay., İstanbul, 2000, IX. 177.
[145] Fahru'd-Din er-Râzi, Mefâtihu'l-Gayb (Tefslr-l Keblr), Trc., Heyet, Akçağ Yay., Ankara, XVI. 2627.

Musa: Gerçekten siz cahil bir toplumsunuz, dedi, [146]

Hz. Musa, Firavun'a ve onunla birlikte olanlara mesajını iletip İsrailoğullarını Mısır'dan çıkarıp denizden geçirinceye kadar yirmi üç sene geçmişti.[147] Bir toplumun dönüşümü için kısa olmayan bunca zamana ve peygamberleri tarafından eğitilmelerine rağmen İsrailoğulları özgün ve öncü bir toplum olmayı becerememişlerdir. Putperestliğin tortularını kalplerinde taşıdıkları ve firavunların hâkimiyetleri altında geçirdikleri kölelik hayatının etkilerinden kurtulamadıkları her hallerinden belliydi.[148] **Nitekim Hz. Musa (aleyhisselâm) içlerinden ayrılır ayrılmaz İsrailoğulları hemen puta tapmışlardır:**

"Musa'ya kırk gece (vahyetmek üzere) söz vermiştik. Sonra haksızlık ederek buzağıyı (tanrı) edindiniz "[149]

Böylece Hz. Musa'nın uyarısı ve nehyetmesi nedeniyle gerçekleştiremedikleri[150]niyetlerini, Hz. Musa'nın gıyabında gerçekleştirmişlerdir. Yüce Allah küfürleri sebebiyle kalplerine buzağı sevgisini koyarak onların basiretlerini köreltmiştir. Çünkü onlar "işittik ve itaat ettik" demeleri gerekirken, "işittik ve isyan ettik" demeyi tercih ettiler.[151]

Firavun tarafından erkeklerin öldürülmesine engel olamayan bu insanlar Hz. Harun (aleyhisselâm)ın uyarılarına rağmen buzağıyı ilah edindiler ve bunun Hz. Musa'nın ilahı olduğunu iddia edecek kadar ileri gittiler:

"Hakikaten Harun, onlara daha önce şöyle demişti: Ey kavmim! Siz bunun yüzünden sadece fitneye uğradınız. Sizin Rabbiniz şüphesiz çok merhametli olan Allah'tır. Şu halde bana uyunuz ve emrime itaat ediniz. Onlar: Biz, dediler, Musa aramıza dönünceye kadar buna tapmaktan asla vazgeçmeyeceğiz."[152]

Yahudilerin şirke olan yönelimi sadece Hz. Musa'nın dönemiyle sınırlı değildir. Hz. Süleyman'ın vefatından sonra, altından iki buzağı heykeli yapmışlar ve; " bizi Firavun'un zulmünden kurtaran ilahlar bunlardır" deyip insanları onlara tapmaya çağırmışlardır. Çok az bir kısmı hariç, Yahudilerin büyük bir çoğunluğu buzağı heykeline tapmışlardır.[153]

Yahudiliğin tarihteki durumu, insanlığın İslâmi tecrübesinin önemli bir kesitini teşkil etmektedir.[154]Yahudiler tutum ve davranışlarıyla doğrudan veya dolaylı olarak kendilerinden sonraki ümmetleri de etkilemiştir ve etkilemektedirler. Özellikle Hıristiyanların İsa(aleyhisselâm)ı "hâşâ" Yüce Allah'ın oğlu olarak telakki etmelerinde ve bilginlerini ilahlar edinmelerinde Yahudilerin büyük bir etkisi olmuştur.[155] Bu sebeple Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem) Yahudileri sürekli gündemde tutmuş ve ümmetini onların tavırlarına benzer tavırlardan sakındırmıştır. Günümüzde yaşanan birçok savaşın körükleyicileri Yahudilerdir. Aynı zamanda birçok materyalist fikirlerin de öncüleri Yahudi bilginleridir.[156] Dolayısıyla Rasûlullah (sallallâhü aleyhi ve sellem)'in bu uyarısının ne denli önem arz etiğini günümüzde

---

[146] A'raf, 7/138.
[147] Seyyld Kutub, *Fi-Zilalı'lKur'an,* Trc., Komisyon, Dünya Yay., İstanbul, 1991, IX, 408.
[148] Ebu'l Al'a Mevdudi, *Tefhimu'lKur'an* Trc., Heyet, İnsan Yay., İstanbul, 199, II, 88.
[149] Bakara, 2/51.
[150] A'raf, 7/138.
[151] Bakara, 2/95.
[152] Taha, 19/90-91.
[153] İbn. Hazm Ebu Muhammed Ali b. Ahmed ez-Zahiri, *el-Fasl fi'l Milel ve'l-Ehvai ve'n-Nihal*, Daru'l, Cil, Beyrut, I, 295.
[154] Ali İzzetbegoviç, *Doğu Ve Batı Arasında İslâm,* Trc., Salih Şaban, Nehir Yay., İstanbul, s. 215.
[155] Bayraktar Bayraklı, *Yeni Bir Anlayışın Işığında Asrın Kur'ân Tefsiri,* Bayraklı yay., İstanbul, 2006, VIII. 189.
[156] İzzetbegoviç, a.g.e., s. 216.

daha iyi anlıyoruz.

Rasûlullah (sallallâhü aleyhi ve sellem) ve beraberindeki mü'minler, Hayber Seferi'nde müşriklerin silahlarını astıkları ve yanında ibadet ettikleri "Zat el-Envat" denilen bir ağaca rastladılar. Müslümanlardan bazıları bunu gördüklerinde: "Ey Allah'ın Elçisi; onların Zat el-Envat'ları olduğu gibi bize de bir Zat el-Envat yap" dediler. Bunun üzerine Allah elçisi: "Allah'a yemin olsun ki, siz Hz. Musa'ya: 'Ey Musa! Onların tanrıları olduğu gibi, sen de bizim için bir tanrı yap' diyenlerin dediklerini söylüyorsunuz. Muhakkak ki siz, sizden öncekilerin yolundan gidiyorsunuz."[157] diyerek, ümmetini inanç konusundaki muhtemel sapmalara karşı sürekli uyarmıştır.

1.2.2- ALLAH'I AÇIKÇA GÖRMEK İSTEMELERİ

Yahudilerin Allah'a iman noktasındaki samimiyetsizliklerinden bir diğeri de Allah'ı açıkça görmek istemeleridir. İsrailoğullarının bu istekleri samimiyet içermiyordu. Amaç peygamberi güç durumda bırakmaktı. Hz. Musa (aleyhisselâm) da Yüce Allah'tan aynı şeyi istemişti.[158] İsteklerin gerisindeki niyetleri bilen Yüce Allah, benzer talebe farklı bir şekilde cevap vermişti:

"Bir zamanlar: 'Ey Musa! Biz Allah'ı açıkça görmedikçe asla sana inanmayız, ' demiştiniz de bakıp durur olduğunuz halde hemen sizi yıldırım çarpmıştı."[159]

Taberî şöyle der: İsrailoğulları, buzağıya tapmalarından dolayı Allah'a tevbe edince, Allah kendisinden özür dilemek üzere buzağıya tapanlardan bir grup erkeği seçip huzuruna getirmesini Hz. Musa'ya emretti. Bunun üzerine Hz. Musa İsrailoğullarının ileri gelenlerinden yetmiş kişiyi seçti. Nitekim Yüce Allah bu hususu şöyle açıklamıştır:

"Musa, tayin ettiğimiz vakitte kavminden yetmiş adam seçti.'[160]

Musa (aleyhisselâm) onlara, oruç tutmalarını, bedenlerini ve elbiselerini temizlemelerini emretti. Onlar da bu emri yerine getirdiler. Hz. Musa onları Tur-ı Sina'ya götürdü. Onlar, Hz. Musa'ya: "Bizim için, Rabbimizden O'nun kelâmını işiteceğimiz şekilde hitap etmesini iste." dediler. O da: "İsteyeyim" dedi. Hz. Musa dağa yaklaşınca üzerine bir bulut çöktü, her tarafını kuşatacak şekilde dağı sardı. Bu seçkin grup gelerek bulutun içine girdiler ve secdeye kapandılar. Hz. Musa' ya emir ve nehiyler veren Yüce Allah'ın kelamını işittiler. Bulut dağılınca Hz. Musa onlara döndü. Onlar Hz. Musa'ya: [161]

"Ey Musa, biz Allah'ı açıkça görmedikçe sana asla inanmayacağız."[162] dediler.

1.2.3- ALLAH'A OĞUL İSNAT ETMELERİ

Yahudilerin Allah konusundaki inanç sapmalarından biri de Yüce Allah'a oğul isnat etmeleridir:

"Yahudiler: "Üzeyir Allah'ın oğludur" dediler; Hıristiyanlar da: "Mesih Allah'ın oğludur" dediler. Bu, onların ağızlarıyla söylemeleridir; onlar, bundan önceki inkâr edenlerin sözlerini taklid ediyorlar. Allah onları

---

[157] İbni Kesir, İmaduddin Ebul Fida İsmail el-Kureyşi ed-Dımeşki, *Tefsirul Kur'ani'l Azim,* Trc., Bekir Karlığa, Çağrı Yay., İstanbul, 1988, VI. 3074.

[158] Nisa, 4/143.

[159] Bakara, 2/55.

[160] A'raf, 7/155.

[161] Taberi, a.g.e.,XII, 140-141.

[162] A'raf, 7/155.

kahretsin; nasıl da çevriliyorlar?"[163]

Yahudilerin bunu söylemelerinin sebebi, Tevrat ile amel etmeyi terk etmeleri, peygamberlerini de öldürmeye başlamalarıdır. Yüce Allah Tevrat'ı aralarından kaldırmış ve sinelerinden silmişti.[164] Tevrat'ı bilen kalmamış; Tevrat'ı bilenlerin kimi ölmüş, kimi öldürülmüş, kimi de unutmuş gitmişti. Nihâyet Tevrat ve Tabut (kutsal emanetlerin bulunduğu sandık) ortadan kaldırılmıştı. Daha sonra Üzeyir (aleyhisselâm) yüz senelik ölümden sonra Allah'a yalvarmış ve Tevrat kendisine ilham edilmiştir. Üzeyir (aleyhisselâm), İsrailoğullarına gelerek, Tevrat'ı yeniden yazmıştır.[165] Yazılan bu Tevrat, orijinaliyle olanıyla ayni çıkınca Yahudiler bunu yapanın ancak Allah'ın oğlu olabileceğini iddia ettiler.[166] Ancak Tevrat'ın vahiy veya ilham yoluyla, orijinal haliyle tekrar yazıldığı iddiası sadece Yahudilere aittir.[167] Genel kanaat ise, Üzeyir (aleyhisselâm)'ın İsrailoğulları tarihinde çok önemli bir yeri olan müceddid bir şahsiyet olduğu ve Tevrat'ı hafızasına dayanarak yazdığıdır.[168] Onun yazdığı Tevrat da, daha sonra

Suriye-Selevkos Krallığı döneminde Antiokhosn denilen zorba zamanında yok olmuştu.[169]

Hz. Musa'dan sonra İsrailoğulları için en önemli şahsiyet Üzeyir (aleyhisselâm)'dır. Üzeyir (aleyhisselâm)'ı Allah'ın oğlu olarak kabul edenler Yahudilerin sadece bir kısmıdır. Bazı rivâyetlere göre bunu söyleyen sadece "Fenhas" ismindeki bir Yahudi'dir. **"Şüphesiz ki Allah fakirdir. Biz ise zenginiz"** diyen de bu kişidir.

Abdullah b. Abbas'a göre ise, Üzeyir(aleyhisselâm)'in, Allah'ın oğlu olduğunu söyleyen kişi sadece bir Yahudi değil, bir kaç Yahudi'dir. Bunlar da Selam b. Mişkem, Numan b.Evfa, Şa's b. Kays ve Malik b. Sayf'dır. Bunlar, Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemin yanına gelip ona: "Biz sana nasıl tâbi olalım? Çünkü sen, bizim kıblemiz olan Kudüs'ü bıraktın. Üzeyir'in, Allah'ın oğlu olduğu inancını da kabul etmiyorsun." demişler ve bunun üzerine bu âyet nazil olmuştur.[170]

Yahudi teolojisine yöneltilen tartışmalı eleştirilerden bir tanesi de, Yahudilerin Allah'a çocuk isnat etmeleridir. Çünkü Yahudiler bunu kabul etmedikleri gibi, bu noktada Hıristiyanları da eleştirirler. Kur'ân-ı Kerim'de Hıristiyanlara paralel olarak Yahudilerin de Allah'a oğul isnat ettikleri belirtildiğine göre, Kur'ân'ın bu ifadesini nasıl yorumlamak gerekir? Elbette ki, başka kaynaklarda yer almadığı için Kur'ân'ın bu ifadesinin doğruluğunu tartışmak söz konusu olamaz. Kur'ân-ı Kerim de, tüm zamanlarda ve bütün Yahudilerin bunu iddia ettiklerine dair bir ifade kullanmaz.[171] Genel Yahudi din tarihinde Yahudilerin Allah'a oğul isnat ettiklerine ilişkin bir bilgi olmamakla birlikte, tarihte iz bırakmamış bir Yahudi grubunun böyle bir inanca sahip olduğunu söylemek, salt Kur'ân'ı doğrulama amacıyla girişilmiş bir çaba olarak görülmemelidir. Bilindiği gibi Kur'ân, indiği çevredeki dinî grupların inanç ve

---

[163] Tevbe, 7/30.

[164] ez- Zemahşeri, Ebu'l Kasım Mahmud b. Ömer, *el-Keşşaf an Hakkaiki Ğavamıdi't-Tezil ve Uyuni'l- Akavil fi Vucuhi't-Te'vil*, Mektebetü'l Ağabeykan, Riyad, 1998, III, 33.

[165] Yazır, *a.g.e.*, IV, 359.

[166] Mevdudi, *Tefhim'l Kur'an*, II, 221.

[167] Seyyid Kutub, *a.g.e*, V, 279.

[168] İslâmoğlu, *Yahudileşme temayülü*, s. 88.

[169] Begeny, *Dinleri Tartışmak*, Trc., Ulvi Murat Klavuz, İz. Yay, İstanbul,2005, s. 128.

[170] Ebu Cafer Muhammed b. Cerir et- Taberi, *Camiu'l- Beyan an Te'vili'l Kur'an*, thk. Mahmud Muhammed Şakir, Mektebetu ibn Teymiyye, Kahire, XIV, 202.

[171] Fahru'd-Din er-Râzi, *Hıristiyanlığın Reddine Yönelik Tartışmalar*, Trc., Hidayet Işık, İz.Yay., İstanbul, 2006, s. 23.

davranışlarından söz eder ve onları eleştirir. **Kur'ân'ın geçmişteki İsrail peygamberleri döneminde yaşayan Yahudilerden söz eden âyetlerinin dışındaki âyetler, Hz. Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellem zamanındaki Hicaz bölgesi Yahudilerini muhatap alır.** Hicaz Yahudileri ise, dinî kültür bakımından oldukça ileri seviyede olan Irak (Babil) ve Filistin Yahudileriyle mukayese edildiği zaman, Yahudi tarihinde yok sayılacak kadar önemsizdirler. İslâm kaynaklarının dışında onlardan bahseden başkaca kaynak yoktur. Yahudi tarihinde pek fazla önemi olmayan Hicaz Yahudileri Yahudi kaynaklarında hiç yer almamıştır[172]

İşte Yahudilerin bir kısmı tarafından benimsenen Allah'a çocuk isnat etme inancı, Kur'ân-ı Kerim'de kesin bir şekilde reddedilmekte ve Allah'a karşı büyük bir iftira olarak telakki edilmektedir:

"Allah çocuk edindi" dediler. Hâşâ; O, bundan münezzehtir. Göklerde ve yerde olanların hepsi O'nundur, hepsi O'na boyun eğmiştir. "[173]

Yahudilerin bu iddiaları birçok yönden batıldır:

Yüce Allah'ın dışında kalan bütün varlıklar muhdes olup, muhdes olan bir varlığın ise vacibu'l-vücud olan bir varlığın çocuğu değil ancak mahlûku ve kulu olur. Ayrıca çocuğun babasının cinsinden olması gerekir. Buna bağlı olarak da bazı yönlerden babasına benzemesi ve bazı yönlerden de ayrılması gerekir. Bu sebeple çocukta hem muhdes hem de murekeb iki yönünün olması gerekir ki bu benzerlik Allah için söz konusu değildir. Ayrıca Çocuk, babanın kendi işlerini yerine getirmede âciz kaldığı durumlarda, onun yardımı umulduğu ve yaşlılıkta kendisine ihtiyaç duyulacağı için istenir. Buna göre, çocuk yapmak ancak kendisine fakirlik, acizlik ve ihtiyaç arız olacak kimseler için düşünülür. Bütün bunlar Cenâb-ı Hakk için muhal olunca, Allah'ın çocuk edinmesi de muhal olur.[174]

Netice olarak Yüce Allah *"De ki: O Allah birdir. "*[175] âyeti ile zatında ve hakikatinde tek olduğu gibi, terkibin ve çokluğun bütün çeşitlerinden münezzeh olduğunu bildirmiştir.[176] Bu sebeple, bir insanı konumu ne olursa olsun yarı-tanrısal bir konuma yüceltmek ve mecazî anlamda da olsa Allah'a nispetle onu "oğul" yerine koymak, Allah'a iftira olacağından Yüce Allah onu affedilemez biçimde *"şirk"* kabul[177] etmekte ve bir inanç sapması olarak telakki etmektedir.

1.2.4- ALLAH'I CİMRİLİKLE İTHAM ETMELERİ

Yahudilerin Allah inancı konusundaki sapmalarından bir diğeri de Yüce Allah'ı cimrilikle itham etmeleridir. Yahudilerin bu sapması Kur'ân'ı Kerim'de şöyle ifade edilmektedir:

"Yahudiler: "Allah'ın eli bağlıdır. " dediler. Onların elleri bağlandı ve söylediklerinden dolayı lanetlendiler. Hayır; Onun iki eli açıktır, nasıl dilerse infak eder. Andolsun, Rabbinden sana indirilen, onlardan çoğunun taşkınlıklarını ve inkârlarını arttıracaktır. Biz de onların arasına kıyamet gününe kadar sürecek düşmanlık ve kin salıverdik. Onlar ne zaman savaş amacıyla bir ateş alevlendirdilerse Allah onu söndürmüştür. Yeryüzünde bozgunculuğa çalışırlar. Allah ise bozguncuları sevmez. "[178]

---

[172] Bernard Lewis, *İslâm Dünyasında Yahudiler,* Trc., B. Sina Şener, İmge Yay., Ankara 1996, s. 90.
[173] Bakara, 2/116.
[174] Râzi, *Mefâtihu 'l-Gayb,* III, 389-390.
[175] İhlas, 112/1.
[176] Vehbe Zuhayli, *Tefsiru'l-Münir,* Trc., Heyet, Risale Yay., İstanbul, XV, 671.
[177] Muhammed Esed, *Kur'an Mesajı Meal-Tefsir*, Trc, Cahit Koytak-Ahmet Ertürk, İşaret Yay., İstanbul, 1999, I, 356.
[178] Maide, 5/64.

Yahudilerin *"Allah'ın eli bağlıdır"* ifadesiyle neyi kastettikleri ve bu ifadeyi neden kullandıkları konusunda şu görüşler öne sürülmüştür:

"Elin bağlı olması" ifadesi her şeyden önce mecazi olarak cimriliği ifade eden bir tabirdir. Buna karşın *"elin açık olması"* tabiriyle de cömertlik ifade edilir:

"Elini boynunda bağlanmış olarak kılma, büsbütün de açık tutma. Sonra kınanır, hasret (pişmanlık) içinde kalakalırsın."[179]

Yahudiler bununla Yüce Allah'ın cimri olduğunu söylemek istemişlerdir. Çünkü Yüce Allah'ın kendilerine verdiği nimetleri her zaman az görmeleri ve onlara şükretmeyerek daha fazla istemeleri[180] Yahudilerin karakteristik özelliklerindendir. Yüce Allah Yahudilere verdiği nimetlerin sayısız olduğunu hatırlatarak, [181] onlara söyledikleri bu çirkin söz nedeniyle beddua etmektedir. Çünkü cimrilik Yüce Allah'ın sevmediği ve kulları için de büyük bir ahlâkî kusur olarak telakki ettiği bir tutumdur.[182]

Bu sözü söyleyen Yahudilerin bir kısmı olduğu halde tüm Yahudilere nispet edilmiştir. Bunun sebebi ise, Yahudi toplumunda sokaktaki adamın dahi bu sözü cahilce tekrarlar hale gelmiş olmasıdır. Genel bir ifadenin kullanılmasının başka bir sebebi de, Yahudi halkının kendisine itibar ettiği bir din adamı veya lider (rivâyete göre Finhâs b. Âzûrâ) tarafından söylenmesi[183] ve bunun adeta bir ümmetin genel kanaati haline gelmiş olmasıdır.[184]

Yahudilerin bu ifadeyle kastettikleri başka bir anlam ise, Yüce Allah'ın sınırsız bir güce sahip olmadığıdır. Onlar içerisinde, bunu iddia eden bilginlerin görüşlerini benimseyen kimselerin olması muhtemeldir. Bu bilginlere göre, Allah mucip liz-zât(zatından dolayı bir şeyi gerekli kılan)tır. Dolayısıyla sonradan meydana gelen varlıkların meydana gelişi ancak tek bir tarz ve tek bir şekilde mümkün olur. Yüce Allah o şeyleri meydana geldikleri şeklin dışında başka bir şekilde meydana getirmeye kadir değildir. Binaenaleyh bu bilginlerin görüşünü benimseyen Yahudiler, Allah'ın varlıkları değişik bir şekilde yaratmaya muktedir olmadığı yolundaki görüşlerini, "elinin bağlı olması" olarak ifade etmişlerdir.

Başka bir görüşe göre de, Yahudilerin bu sözü söylemelerinin sebebi Hz. Peygamber'in gönderildiği dönemde, Yahudiler ekonomik olarak en ileri topluluk iken İslâm karşısında prestij kaybına uğrayıp ekonomik olarak sıkıntıya düşmeleridir. İşte bu ekonomik sıkıntıları, onları hidâyete yöneltmesi gerekirken Yüce Allah hakkında kötü zanda bulunarak onu cimrilikle itham etmelerine neden oldu.

Bir diğer görüşe göre ise Yahudilerin bu sözü söylemelerinin sebebi, o gün Müslümanların yaşadıkları maddi sıkıntılardır. Bu sözü söylemekle hem Müslümanlara olan teveccühü kırmayı, hem de Müslümanları alaya alarak morallerini bozmayı amaçlamışlardır.[185]

1.2.5- ALLAH'I FAKİRLİKLE İTHAM ETMELERİ

Yahudilerin inanç konusundaki sapmalarından bir diğeri de Yüce Allah'a izafe ettikleri fakirlik sıfatıdır.

---

[179] İsra, 17/29.
[180] Bakara, 2/61.
[181] İbrahim, 14/34.
[182] Toshihiko Izutsu, *Kur'an-da Dini ve Ahlâkî Kavramlar,* Trc, Selahattin Ayaz, Pınar Yay., İstanbul, 2003, s.141.
[183] Hayreddin Karaman ve bşk., *Kur'an Yolu,* D.İ.B., Yay., Ankara, 2005, II/242-245.
[184] Zuhayli, *et-Tefsirü'l-Münir,* III, 513-514.
[185] er-Râzi, *Mefâtihu'l-Gayb*, IX, 144.

“Andolsun; ‘Gerçek, Allah fakirdir, biz ise zenginiz’ diyenlerin sözlerini Allah işitmiştir. Onların bu sözlerini ve peygamberleri haksız yere öldürmelerini yazacağız ve: "Yakıcı olan azabı tadın" diyeceğiz ”[186]

Bu hususta Abdullah b. Abbas diyor ki: “Ebubekir es-Sıddik, Yahudilere ait olan ve “Beytü’l-Makdis” diye adlandırılan, Yahudilerin içinde kitap okudukları medreseye girdi. Yahudilerden birçoğunun, âlimleri ve hahamları olan "Finhas" isimli birinin etrafında toplandıklarını gördü. Onun yanında yine, hahamların ileri gelenlerinden biri olan “Eşya” da bulunuyordu. Ebubekir, Finhas’a: "Vay haline ey Finhas, Allah’tan kork ve Müslüman ol. Allaha yemin olsun ki siz, Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellemin Allah’ın peygamberi olduğunu ve Allah katından size, doğru olanı getirdiğini biliyorsunuz. Siz onun, yanınızda bulunan Tevrat’ta ve İncil’de yazılı olduğunu görüyorsunuz." dedi. Finhas da Ebubekir’e: "Vallahi ey Ebubekir, bizim Allah’a bir ihtiyacımız yoktur. Biz fakir değiliz. O bize muhtaçtır. Bize göre o fakirdir. O’nun bize yalvardığı gibi biz O’na yalvaramayız. Bizim O’na ihtiyacımız yoktur. O ise bize karşı ihtiyaçsız değildir. Şâyet O’nun bize ihtiyacı olmasaydı, arkadaşınız Muhammed’in zannettiği gibi biz O’na mallarımızı ödünç olarak vermezdik. O, (Allah) size faizi yasaklarken, bize faiz veriyor. Şâyet O’nun bize ihtiyacı olmasaydı bize faiz vermezdi.” dedi. Bunun üzerine Ebubekir hiddetlendi ve Finhas’ın yüzüne dehşetli bir tokat indirdi ve şöyle dedi: "Hayatım kudret elinde olan Allah’a yemin olsun ki, eğer bizimle sizin aranızda anlaşma olmasaydı ey Allah düşmanı, elbette ki senin boynunu vururdum." Bunun üzerine Finhas, Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve selleme gitti ve ona : "Ey Muhammet! Bak, arkadaşın bana ne yaptı?" dedi. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem Ebubekir’e: "Seni bunu yapmaya sevk eden sebep nedir?" diye sordu. Ebubekir de dedi ki: "Ey Allah’ın Rasulü, bu Allah düşmanı aşırı bir söz söyledi. Bu zannediyor ki Allah fakir de kendileri zengin. İşte böyle söyleyince sözlerinden dolayı kızdım ve yüzüne vurdum." Finhas bunu inkâr etti. "Ben böyle bir şey söylemedim." dedi. İşte bunun üzerine Yüce Allah Finhas’ı yalanlayıp Ebubekir’i tasdik ederek bu âyeti indirdi.[187]

Bu konudaki başka bir rivâyette ise şöyledir:

“ Allah'a karşılığını çok arttırma ile kat kat arttıracağı güzel bir borcu verecek olan kimdir? Allah, daraltır ve genişletir ve siz O'na döndürüleceksiniz. ” [188] âyetinin nazil olması üzerine buradaki zarif ifadeyi anlamayan veya anlamazlıktan gelen Yahudiler bu âyetle alay etmiş ve "Allah servetini kaybetti, şimdi de kullarından borç istiyor" demişler, bunun üzerine bu âyet inmiştir. Başka bir rivâyete göre ise Bakara suresindeki âyet inince, Yahudiler Hz. Peygamber'e gelerek: "Ey Muhammed! Rabbin fakir mi ki kullarından borç istiyor?" diyerek âyeti hicvetmeye başladılar.[189]

Yahudiler Yüce Allah’ın fakir olduğuna inanmadıkları halde, Yüce Allah’ı alaya almak, fakir mü’minleri şüpheye düşürmek ve yaldızlı sözlerle alt tabakadakileri etkilemek için bunu söylemişlerdir.[190] Âyette her ne kadar Yahudilerden açıkça söz edilmemişse de, peygamberleri haksız yere öldürenler[191] âyetinin bağlamında düşünüldüğünde, bundan

---

186 Al-i İmran, 3/181.
187 et-Taberi, *Camiu’l- Beyan*, VII, 441-442.
188 Bakara, 2/245.
189 İbni Kesir, *a.g.e.*, IV, 1496.
190 Muhammed Ali Sabuni, *Safvetu’t Tefasir,* Daru İhyai’t-Turasi’l-Arabî, Beyrut, 2004, I, 207.
191 Bakara, 2/61.

kastedilenlerin Yahudiler olduğu anlaşılıyor. Peygamberi açıkça öldürenlerin bunu söylemekten de çekinmeyecekleri açıktır.[192] Bu sözü söyleyen Yahudilerin bir kısmı olmasına rağmen, diğerlerinin de buna rıza göstermeleri sebebiyle bu söz tümünü şamil olacak şekilde ifade

edilmiştir.[193]

Sonuç olarak, Yahudilerin bu inanç sapmasının tarihi bir olgu olarak sınırlandırılamayacağı açıktır. İnsanların sebep olduğu menfi durumların faturasını Allah'a kesenler her dönemde olacaktır. Bu psikolojik bir hastalıktır. Esasında Allah'tan başkasına karşı duyulan korkunun kendisi bir hastalık iken, özellikle fakirlik korkusu şeytanın kışkırtmasından kaynaklanan çok ciddi davranış ve tutum bozukluklarına da sebep olan ruhi bir hastalıktır. [194] İnsanların kendi ellerinin kazandığı dolayısıyla, karada ve denizde ortaya çıkan fesat,[195] onları tefekküre ve Allah'a yöneltmesi gerekirken bunun faturasını Allah'a kestiler. Ehl-i Kitap olması dışında, müşriklerle ruhi benzerlikleri tıpa tıp aynı olan Yahudiler, tutum ve davranışlarıyla müşriklerle aynı tavrı sergilemişlerdir. Bütün değerlendirmelerinde maddiyatı ölçü kabul eden, maneviyatta yer bırakmayan psikolojik bir ruh hali.. ,[196]

"Ve onlara: "Size Allah ın rızık olarak verdiklerinden infak edin" denildiği zaman, o inkâr edenler iman edenlere dediler ki: " Allah'ın, eğer dilemiş olsaydı yedireceği kimseyi biz mi yedirecekmişiz? Gerçekten siz, apaçık bir şaşkınlık içindesiniz. '[197]

Bu sadist ruh, kâfirin ruh yapısıdır. Allah'ı fakirlikle itham edenlerin ruhu gibi. Müminin ruh yapısı ise, kendileri zaruret içinde bulunsalar bile başkalarını kendilerine tercih eden ve nefislerinin cimriliğinden kendilerini koruyan ruh yapısıdır.[198]

1.2.6- ALLAH'I YORGUNLUKLA İTHAM ETMELERİ

Yahudilerin Allah inancı konusundaki sapmalarından bir diğeri de kudreti sonsuz ve sınırsız olan Yüce Allah'ı yorgun düşmek, istirahat etmek gibi sıfatlarla nitelendirip, yaratılmışların mahkûm olduğu seviyeye düşürmeleridir. Bu inanç sapması Yahudiler içerisinde en çok kabul edilen ve tezahürü en çok olan sapmadır. Bu sapma bu günkü muharref Tevrat'ta da yerini almıştır.[199]

Hz. Peygamber Medine'ye geldiğinde bunu iddia eden ve bu konuda Hz. Peygamberle tartışan Yahudiler olmuştur. İbn-i Abbas'tan gelen bir rivâyette, Yahudiler Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve selleme gelip ona göklerin ve yerin yaratılmasını sordular. Bunun üzerine Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: "Allah Tealâ yeryüzünü pazar ve pazartesi günleri yaratmıştır. Salı günü dağları ve dağlardaki faydalı şeyleri, çarşamba günü ağaçları, suyu, şehirleri, medeniyetleri ve harabeleri, perşembe günü ise gökyüzünü yaratmıştır. Cuma günü yıldızları, güneşi ve ayı yaratmış, geriye son üç vakit kalmıştır. Birinci vakitte ölümlü olan mahlûkların ölünceye kadarki ecellerini takdir etmiş, ikinci vakitte insanların istifade edeceği her şeyden afeti kaldırmış, üçüncü vakitte ise Âdem

---

[192] Nesefi, Ebul'Berakat Abdullah bin Ahmet, *Medarikü't Tenzi'l- ve Hakaiku't-Te'vil*, Trc, Heyet, Ravza Yay., İstanbul, II. 263.
[193] Yazır, *a.g.e.*, II, 458.
[194] İsra, 17/31.
[195] Rum, 29/41.
[196] Bayraklı, *a.g.e*, IX, 283.
[197] Yasin, 36/47.
[198] Haşr, 59/9.
[199] Bkz, *Kitab-ı Mukkades,* Yalçın Ofset, İstanbul, 1993, Cıkış, III/117.

(aleyhisselâm)'ı yaratıp cennete koymuş ve şeytana Âdem (aleyhisselâm)'a secde etmesini emretmiş, en son vakitte de onu cennetten çıkarmıştır. "Yahudiler 'Sonra ne oldu, ya Muhammed!' deyince Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem: 'Sonra Allah arşa istiva etmiştir. (arşı kuşatmıştır) ' buyurdu. Yahudiler: "Doğru söyledin, ama tamamını söyleseydin ya! Sonra da Allah dinlenmiştir." demeleri üzerine Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem buna çok kızdı. Bunun üzerine:

"Andolsun ki gökleri, yeri ve bu ikisi arasında bulunanları altı günde yarattık. Bize yorgunluk da dokunmadı. "[200] âyeti nazil oldu.[201]

Hasen ve Katade'den gelen başka bir rivâyette ise; Yahudiler Allah mahlûkatı altı günde yaratmış yedinci günde dinlenmiştir deyince, Allah Tealâ söz konusu âyeti indirmiştir. Bu yedinci gün cumartesi günüdür. Yahudiler bu günü dinlenme günü diye isimlendirmektedir.[202]

Yüce Allah birçok âyette; göklerin ve yerin yaratılışından bahsetmektedir. Ancak bunların hiç birisinin kendisi için zor olmadığını, bir şeyin var olması için "ol" demesinin yeterli olduğunu[203] ve her şeyin isteyerek veya istemeyerek O'na boyun eğdiğini[204] belirtmiştir. Yaratma konusunda Yüce Allah'ın kudretinde herhangi bir eksiklik veya kaos düşünülemeyeceği[205] gibi, yaratıklara arız olan yorgunluk gibi herhangi bir zaafla da nitelendirilemez.[206]

1.2.7- ALLAH'I KİŞİLEŞTİRMELERİ

Yahudilerin Yüce Allah'ı kişileştirerek beşerin seviyesine indirgemesi bu günkü muharref Tevrat'ın birçok âyetinde açıkça zikredilmiştir. Bu saplantının başında Yüce Allah'ın (hâşâ) bir insanla güreşmesi iddiası gelir. Bu iddiaya göre Hz. Yakup(aleyhisselâm) Allah ile güreşmiştir:

"Ve Yakub yalnız başına kaldı ve seher sökünceye kadar bir adam onunla güreşti. Ve onu yenmediğini görünce, uyluğunun başına dokundu ve onunla güreşirken Yakub'un uyluk başı incindi. Ve dedi: Bırak gideyim, çünkü seher vakti oluyor. Ve dedi: Beni mübarek kılmadıkça seni bırakmam. Ve ona dedi: Adın nedir? Ve o dedi: Yakub. Ve dedi: Artik sana Yakub değil ancak İsrail denilecek; çünkü Allah ile insanlarla uğraşıp yendin. Ve Yakub sorup dedi: Rica ederim, adını bildir. Ve dedi: Adımı niçin soruyorsun? Ve orada onu mübarek kıldı. Ve Yakub o yerin adını Peniel koydu; çünkü Allah'ı yüz yüze gördüm ve canım sağ kaldı, dedi." [207]

Yüce Allah bu mantıksız iddiayı cevap vermeye bile değer bulmamıştır. Musa (aleyhisselâm)'ın Yüce Allah'ı görmek istemesi üzerine, Yüce Allah'ın dağa tecelli etmesi ve dağın param parça[208] olması elbette Yahudilerin muttali olduğu bir gerçekti. Bu gerçeğe rağmen Yahudiler böyle bir saplantıdan kendilerini koruyamamıştır.

Yahudilerin diğer bir saplantıları ise Yüce Allah'ın yaptıklarından pişman olduklarını iddia etmeleridir. Bu iddia muharref Tevrat'ta da yerini almıştır:

---

200 Kaf, 50/38.
201 et-Taberi, *Camiu'l- Beyan*, XXI, 465.
202 Kurtubi, Ebu Abdillah Muhammed b. Ebibekir, *el-Cami li Ahkami'l-Kur'an,* Müesseset'ü-Risale, Beyrut, 2006, XIX, 460.
203 Yasin, 36/82.
204 Fusilet, 41/11.
205 Furkan, 25/2.
206 Ahkaf, 46/33.
207 Tekvin, XXXIII/24.
208 A'raf, 7/143.

"Ve Rab gördü ki, yeryüzünde adamın kötülüğü çoktu ve her gün yüreğinin düşünceleri ve kuruntuları ancak kötü idi. Ve Rab yeryüzünde adamı yarattığına pişman oldu ve yüreğinde acı duydu. Ve Rab dedi; Yarattığım adamı ve hayvanları, sürünenleri ve göklerin kuşlarını toprağın yüzü üzerinden sileceğim; çünkü onları yarattığıma pişman oldum"[209]

Yahudilerin bu inancı, ilmi ve kudreti sınırsız olan Yüce Allah'a karşı ne kadar cahil davrandıklarının bir göstergesidir. Zira Yüce Allah'ın, yaratıkları üzerindeki hükümranlığı devamlı olduğu gibi, dilediğini yok etmeye de he zaman kadirdir.

"Allah, yedi göğü ve yerden de onların benzerini yarattı. Emir, bunların arasında durmadan iner; sizin gerçekten Allah'ın her şeye güç yetirdiğini ve gerçekten Allah 'ın ilmiyle her şeyi kuşattığını bilmeniz, öğrenmeniz için. "[210]

Bu sapma, adeta Yüce Allah'ın yarattıkları üzerinde hükümranlığının kalmadığına ilişkin bir inanç sapmasıdır. Oysa Yüce Allah dileseydi bütün insanlar iman ederdi:

"Eğer Rabbin dileseydi, yeryüzündekilerin tümü, topluca iman ederdi. Öyleyse, onlar mümin oluncaya kadar insanları sen mi zorlayacaksın?"[211]

Ama hikmetine binaen insanlara iyiliği ve kötülüğü ilham edip[212] hidâyeti veya sapıklığı seçmeyi insanların seçimine bırakmıştır. Yüce Allah dilediğini yok etmeye ve onun yerine başka kimseleri getirmeye elbette kadirdir:

"Eğer dilerse, ey insanlar, sizi giderir (yok eder) ve başkalarını getirir. Allah, buna güç yetirendir". [213]

Yüce Allah'ın, kullarının günah işlemesine rıza göstermediği ve onların hayır işlerinden dolayı zatının bildiği şekliyle sevindiği gerçektir. Ancak bu gerçekle beraber Yüce Allah'ın yarattıklarından dolayı pişmanlık duyması her şeyden önce işin sonucunu kestirmeyen bir zaaf olacağından, Yüce Allah için bu söz konusu olamaz.

1.3- YAHUDİLERDE MELEK İNANCI

Melek inancı, başta semavi dinler olmak üzere birçok inançta vardır. Yahudiler meleklerin Allah'ın emrinde olan manevi varlıklar olduklarına inanırlar. Görevleri itibariyle onları, İslâm inancıyla uygunluk arz eden bir takım kategorilere ayırırlar.[214]Ancak gaybi konular olması ve mahiyetleri hakkında sınırlı bilgi verilmiş olması nedeniyle melek inancı konusunda birçok yanlış telakkiler ortaya çıkmıştır. İnanç sapması olarak belirttiğimiz bu yanlış telakkilerin en önemlisi Yahudilerde meydana gelmiştir. Çünkü Yahudiler bu inancı vahyi inkâr etmelerinin bir sebebi olarak ileri sürmüşlerdir. Zira onlar meleklerin önde geleni olan ve Allah'ın övgüsüne mazhar olan Cebrail(aleyhisselâm)'ı düşmanları olarak kabul etmişler ve kendileri de ona düşman olmuşlardır.[215]

Bu hususta Şehr b. Havşeb, Abdullah b. Abbas'ın şunları söylediğini rivâyet etmektedir:

Bir gün Yahudilerden bir topluluk Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve selleme geldi ve ona: "Ey Ebu'l Kasım, sana, Peygamber olmayanın bilemeyeceği bazı hususlar soracağız, sen onları

---

209 Tekvin, 6/ 5-7.
210 Talak, 65/12.
211 Yunus, 10/99.
212 Şems, 91/8.
213 Nisa, 4/133.
214 Ekrem Sarıkçıoğlu, *Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi,* Fakülte Kitap Evi, İsparta, 2004. s. 265.
215 Bkz. Tekvir, 81/19.

bize bildir" dediler. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem da: "Dilediğinizi sorun fakat siz bana, Allah'ı şahit tutarak yemin edin ve Yakup(aleyhisselâm)'ın oğullarından aldığı ahdî verin ki, eğer ben sizlere doğru olduğunu bildiğiniz şeyleri söyleyecek olursam, Müslüman olup bana uyacaksınız." dedi. Yahudiler: "Sana bu sözü veriyoruz," dediler. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem: "Şimdi dilediğinizi sorun." dedi. Yahudiler: "Sana soracağımız şu dört hususu bize bildir: Tevrat inmeden önce Yakub'un kendisine haram kıldığı yemek hangisidir? Söyle bize, erkeğin suyu (menisi) nasıl, kadının suyu nasıldır? O sudan erkek çocuk nasıl olur? Yine söyle bize, ümmi olan Peygamberin, meleklerden velisi kimdir?" dediler. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem: "Şâyet ben size bu şeyleri bildirecek olursam bana uyacağınıza dair Allah'a ahd ve misak eder misiniz? dedi. Onlar da Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemin istediği kadar ahd u misakta bulundular. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem: "Musa (aleyhisselâm)'a Tevrat'ı indiren Allah hakkı için söyleyin. Yakup(aleyhisselâm)'ın ağır bir şekilde hastalandığını, hastalığının uzun sürdüğünü, bu yüzden Allah'a yemin ederek, eğer Allah onu bu hastalığından kurtaracak olursa yiyeceklerin ve içeceklerin en sevimli olanını kendisine yasaklayacağına dair bir adakta bulunduğunu, Yakub'a yiyeceklerin en sevimlisinin deve eti olduğunu içeceklerin en sevimlisinin de deve sütü olduğunu biliyor musunuz?" dedi. Onlar da: "Allah için evet, biliyoruz." dediler.

Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem tekrar sordu: "Musa'ya Tevrat'ı indiren Allah hakkı için söyleyin. Sizler, erkeğin suyunun beyaz ve katı, kadının suyunun ise sarı ve ince olduğunu, bu sulardan hangisi diğerine galip gelirse çocuğun, Allah'ın izniyle onun cinsinden ve benzerinden olduğunu, eğer erkeğin suyunun kadının suyuna galip gelirse; Allah'ın izniyle çocuğun erkek, kadının suyu erkeğin suyuna galip gelirse, Allah'ın izniyle çocuğun kız olacağını biliyor musunuz?" Yahudiler: "Allah için evet, biliyoruz" dediler.

Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem da buyurdu ki: "Ey Allah'ım! Sen bunlara şahit ol." Yine Musa'ya Tevrat'ı indiren Allah hakkı için söyleyin bana, sizler bu ümmi peygamberin gözlerinin uyuduğunu, kalbinin ise uyumadığını biliyor musunuz?" dedi. Yahudiler: "Allah için evet, biliyoruz." dediler.

Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki: "Ey Allah'ım sen şahit ol." Yahudiler: "Şimdi sen, meleklerden kimin senin samimi dostun olduğunu söyle. İşte o zaman seninle beraber oluruz veya senden ayrılırız." dediler. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem: "Şüphesiz ki benim meleklerden en yakın dostum Cebrail'dir. Allah, hiçbir peygamber göndermemiştir ki onun yakın dostu Cebrail olmamış olsun." buyurdu. Yahudiler: "İşte şimdi o melek hususunda senden ayrılıyoruz. Şâyet senin meleklerden olan dostun ondan başka birisi olsaydı elbette ki sana uyar ve seni tasdik ederdik, dediler. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem: "Sizin, Cebrail'i tasdik etmenize mani olan nedir?" dedi. Onlar da: "O bizim düşmanımızdır." dediler.[216]

Konuyla ilgili başka bir rivâyette ise Hz. Ömer(r.a)'in Medine'nin yukarı tarafında bir tarlası vardı ve yolu Yahudilerin dersanelerinin önünden geçerdi. Hz.

Ömer ara sıra onların yanına oturur ve onları dinlerdi. Bir gün onlar: "Ya Ömer! Seni sevdik. Senin hakkında çok ümitliyiz" dediler. Hz. Ömer de: "Allah'a yemin ederim ki, sizi sevdiğim için yanınıza gelmiyorum ve dinim hakkında şüphelendiğim için size soruyor değilim. Ben sizin yanınıza Hz. Muhammed (sallallâhü aleyhi ve sellem)'in peygamberliği hususunda

---

[216] İbni Kesir, *a.g.e*, 2/432.

basiretim artsın ve O'nun alâmetlerini sizin kitabınızda göreyim diye geliyorum" dedi ve sonra onlara Cebrail (aleyhisselâm)'i sordu. Onlar: "O, bizim düşmanımızdır. Hz. Muhammed'i bizim sırlarımızdan haberdar ediyor. O, her türlü azap ve zelzelenin sahibidir. Mikail (aleyhisselâm) ise bolluk ve barış getirir" dediler. Bunun üzerine Hz. Ömer onlara: "Bu iki meleğin Allah katında dereceleri nedir?" diye sorunca onlar: "Bu ikisi Allah'a en yakın makamdadırlar. Cebrail Allah'ın sağında, Mikail ise solundadır. Mikail Cebrail'in düşmanıdır." dediler. Hz. Ömer de: "Şâyet sizin dediğiniz gibi ise o ikisi birbirine düşman olmaz ve siz eşekten daha ahmaksınız. Onlardan birine düşman olan diğerine de düşman olmuş olur. Onların ikisine düşman olan da Allah'a düşmanlık beslemiş olur" dedi. Sonra Hz. Peygamber (s.a.s)'in yanına döndü ve Cebrail (aleyhisselâm)'in kendisinden önce şu âyetleri indirdiğini gördü.

"De ki: "Cibril'e kim düşman ise, (bilsin ki) gerçekten onu (Kitabı), Allah'ın izniyle kendinden öncekileri doğrulayıcı ve müminler için hidâyet ve müjde verici olarak senin kalbine indiren O'dur. Her kim Allah'a, meleklerine, elçilerine, Cibril'e ve Mikail'e düşman ise, artık şüphesiz Allah da kâfirlerin düşmanıdır. "[217]

Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem); "Allah'a yemin olsun ki, ya Ömer, Rabbin sana muvafakat etti" dedi. Hz. Ömer de: "Yemin olsun ki bundan sonra sen beni din hususunda taştan daha kuvvetli göreceksin" dedi.[218]

Yahudilerin Cebrail(aleyhisselâm)'a düşman olmalarının başka bir sebebi olarak da şunu ileri sürerler: Allah Teâlâ, Peygamberimize, Buhtunnâsır adında bir kralın zamanında Beyt-i Makdis'in yıkılacağını vahyetmiş ve o adamın vasıflarını bize bildirmişti. Biz onu araştırdık ve (bir çocuk olarak onu) bulduk. Onu öldürmek için adamlar gönderdik. Bunun üzerine Cebrail (aleyhisselâm): "Eğer Allah sizi bunu öldürmeye musallat kılmış ise, Beyt-i Makdis'i harab edeceğini haber verdiği adam bu olmamış olur. Ki o zaman bunu öldürmede bir fayda yoktur" dedi. Sonra o çocuk büyüdü, kuvvetlendi, kral oldu, bize karşı savaştı, Beyt-i Makdis'i yıktı ve birçoğumuzu öldürdü. İşte bundan ötürü biz, Cebrail'i düşmanımız sayarız. Mikail'e gelince, o da Cebrail'in düşmanıdır" dediler.[219]

Ancak Yahudilerin Cebrail'(aleyhisselâm)'a olan bu düşmanlığın asıl sebebi, onun aracılığıyla vahyin Yahudilerden olmayan Hz. Muhammed (sallallâhü aleyhi ve sellem)'e gönderilmiş olmasıdır.

Meleklerin varlığına inanmak İslâm'ın temel esaslarından biridir.[220] Kur'ân-ı Kerim'de mümin olmanın en önde gelen niteliklerinin başında gayba iman zikredilmiştir.[221]Meleklerin varlığını inkâr etmek Allah'ı, elçisini ve kitaplarını inkâr etmekle birlikte zikredilmiştir:

"Ey iman edenler, Allah 'a, elçisine, elçisine indirdiği kitaba ve bundan önce indirdiği kitaba iman edin. Kim Allah'ı, meleklerini, kitaplarını, elçilerini ve ahiret gününü inkâr ederse, şüphesiz uzak bir sapıklıkla sapıtmıştır. [222]

Netice olarak meleklere düşmanlık gütmek, melek inancında küfür derecesinde bir sapmadır.

[217] Bakara, 2/97-98.
[218] Zemahşeri, *a.g.e*, I, 301.
[219] Razi, *Mefatihu'l Gayab*, III, 239.
[220] Bakara, 2/285.
[221] Bakara, 2/3.
[222] Nisa, 4/236.

Peygamberlerin arasını ayırmak nasıl ki küfür ise[223] meleklerin arasını da ayırmak küfürdür. Melekler Allah'ın emri olmadan hiçbir davranışta bulunmadıkları gibi[224] Allahın izni olmadan kimseye de vahiy indirmezler.[225] Hangi sebeple olursa olsun meleklerin arasını ayırmak suretiyle bazısını dost, bazısını düşman olarak telakki etmek Kur'ân-ı Kerim'de küfür olarak ifade edilmiştir:

"Her kim Allah'a, meleklerine, elçilerine, Cibril'e ve Mikail'e düşman ise, artık şüphesiz Allah da kâfirlerin düşmanıdır." [226]

1.4- YAHUDİLERİN KİTAP İNANCI

İslâm'ın temel esaslarından birisi de gerek Kur'ân-ı Kerim'e, gerekse Kur'ân- ı Kerim'den önce indirilen kitaplara iman etmektir.[227]Yahudiler de Tanah olarak isimlendirdikleri Tevrat'ı ve hahamların nesilden nesile naklettikleri Talmud'u kutsal kitap olarak kabul ederler. Yahudiler sahip oldukları kutsal kitaplar sayesinde İslâm'ın doğduğu ilk yıllarda, çevresindeki müşriklerin nezdinde daha bilgili ve daha itibarlı insanlardı. Ancak Kur'ân-ı Kerim'in nüzulüyle beraber onların kitap inancı konusundaki sapmaları da ortaya çıkmaya başladı. Yahudiler, her ne kadar kitap ehli olsalar ve bu sebeple kendilerine farklı bir konum atfetseler de, Kur'ân-ı Kerim'in sert eleştirilerine maruz kalmışlardır.

Yahudiler, tarihi süreç içerisinde kitaplarına karşı gösterdiği yanlış tutumu Kur'ân-ı Kerim'e karşı da göstermişlerdir. Sahip oldukları bilgileri kendilerini hakka yöneltmek için kullanmamışlardır. Kendi yanlışlarını düzelten ve gizlediklerini açıklayan Kur'ân-ı Kerim'e karşı inkârcı bir tavır sergilemişler ve içinde bulundukları duruma razı olmuşlardır.[228] Bu anlamda Yahudilerin kitap inancı konusunda birçok sapmaları olmuştur.

1.4.1- ALLAH'IN ÂYETLERİNİ İNKÂR ETMELERİ

Yahudiler başta Kur'ân-ı Kerim olmak üzere, diğer bazı peygamberlere verilen ilâhî kitapları inkâr ederler.[229] Bununla beraber, inandıkları kitapların da kendi nefislerine uymayan kısımlarını çarpıtmak suretiyle inkâr etmişlerdir. Dolayısıyla Yahudilerin peygamberimize karşı takınmış oldukları olumsuz tutum, bu türden tutumlarının ne ilki, ne de sonuncusudur. Onlar hakka karşı çıkmayı ve Yüce Allah'a verdikleri sözlerden dönmeyi, Yüce Allah'ın dinini bir yana bırakarak nefislerinin arzularını ilah edinmeyi, sürekli günah işlemeyi, hakka çağıranlara saldırmayı, hak çağrısına düşmanca karşılık vermeyi huy ve gelenek haline getirmişlerdir:[230]

"Hani İsrailoğulları 'ndan, "Allah'tan başkasına kulluk etmeyin, anneye-babaya, yakınlara, yetimlere ve yoksullara iyilikle davranın, insanlara güzel söz söyleyin, namazı dosdoğru kılın ve zekatı verin " diye misak almıştık. Sonra siz, pek azınız hariç, döndünüz ve (hâlâ) yüz çeviriyorsunuz. Hani sizden "Birbirinizin kanını dökmeyin, birbirinizi yurtlarınızdan çıkarmayın " diye misak almıştık. Sonra sizler bunu onaylamıştınız, hâlâ (buna) şahitlik ediyorsunuz. Sonra (yine) siz, birbirinizi öldürüyor, bir bölümünüzü yurtlarından sürüp-çıkarıyor ve günah ve düşmanlıkla aleyhlerinde ittifaklar kuruyor ve

---

[223] Nisa, 4/250.
[224] Enbiya, 21/27.
[225] Meryem, 19/64.
[226] Bakara, 2/98.
[227] Bakara, 2/4.
[228] Kesler, *a.g.e*, s. 92.
[229] Maide, 5/70.
[230] Seyyid Kutub, *a.g.e.*, III, 336.

size esir olarak geldiklerinde onlarla fidyeleşiyordunuz. Oysa onları çıkarmanız, size haram kılınmıştı. Yoksa siz, Kitabın bir bölümüne inanıp da bir bölümünü inkâr mı ediyorsunuz? Artık sizden böyle yapanların dünya hayatındaki cezası aşağılık olmaktan başka değildir; kıyamet gününde de azabın en şiddetli olanına uğratılacaklardır. Allah, yaptıklarınızdan gafil değildir"[231].

Yahudiler sıhhatine inandıkları Tevrat'ın hükümlerinden bir kısmını inandıkları halde, arzularına uymadığı gerekçesiyle uygulamamışlardır.[232] Kur'ân'ı Kerim'in inkâr olarak ifade ettiği âyetlerin hükmünün uygulanmaması yaklaşımı, Yahudilerin en büyük sapmalanndandır. Yahudiler bu sapma neticesinde bireysel ve toplumsal hayattın hiçbir aşamasında samimiyetle Allah'ın kitabının hükmüne başvurmamıştır.

1.4.2- ALLAH'IN ÂYETLERİNİ TAHRİF ETMELERİ

Yahudilerin dini sapmalarının başında âyetleri tahrif gelir. Bu sapma neticesinde Yahudiler âyetleri gerek mana, gerekse metin yönünden tahrif etmeye yeltenmişlerdir. İnandıkları Tevrat'a karşı sorumluluklarını yerine getirmemiş olan Yahudilerden, İncil ve Kur'ân karşısında farklı bir tutum sergilemeleri beklenemez. Zira Hz. Musa (aleyhisselâm) döneminde Tevrat yazılmıştı ve Yahudiler onu korumak ve ezberlemekle mükelleftiler. Ancak Yahudilerden hiç kimse Tevrat'ı ezberlemediği gibi onun yazılı nüshalarını da koruyamamıştır.[233] İleride açıklayacağımız gibi Hz. Musa (aleyhisselâm)'dan asırlar sonra sıhhati tartışılır bir şekilde Tevrat yeniden yazılmıştır. Dolayısıyla düşmanlarının eliyle tahrif edilmiş olan Tevrat, Yahudilerin eliyle de tahrif edilmeye devam edilmiştir. Kendi kitaplarında bu tahrifi meydana getirmiş olan Yahudiler, diğer kutsal kitaplara karşı da benzer bir tavır sergilemişlerdir. Bu tahrifin Kur'ân-ı Kerim'e yönelik olanının başında; müspet mâna ve değer ifade eden kelimeler alınarak, ya ses benzerliğinden veya kelimelerin diğer mânalarından yararlanılıp olumsuz, kötü, aşağılayıcı maksatlarla kullanılması gelir. **Meselâ "râinâ" kelimesi Arapça'da "Bizi gözet, durumumuzu göz önüne alarak konuş..." manasına gelir.** Müminler bu kelimeyi olumlu bir manada kullanmışlardır. Hz. Peygamber'den, onun söylediklerini iyi anlamaları ve yerine getirebilmeleri için durumlarını gözeterek konuşmasını, açıklamalarını buna göre yapmasını istirham etmişlerdir. **Yahudiler ise, İbrânîce'de ses itibariyle bu kelimeye benzeyen ve "ahmak, kalın kafalı" gibi mânalara gelen "râûnâ" kelimesinin mânasını kastederek "râinâ" demektedirler.** Tahrifin diğer şekilleri kelimelerin yerlerini değiştirmek, kelimeleri başkalarıyla değiştirmek ve lafızla alâkası olmayan veya kastedilme ihtimali çok uzak bulunan manalar vererek sözü asıl manasından saptırmak suretiyle yapılmaktadır:

" *Yahudilerden bir kısmı kelimeleri yerlerinden değiştirirler, dillerini eğerek, bükerek ve dine saldırarak (Peygambere karşı) "işittik ve karşı geldik", "dinle, dinlemez olası", "râinâ" derler. Eğer onlar "işittik, itaat ettik, dinle ve bizi gözet" deselerdi şüphesiz kendileri için daha hayırlı ve daha doğru olacaktı; fakat küfürleri gerçeği kabul etmemeleri) sebebiyle Allah onları lânetlemiştir. Artık pek az inanırlar.*"[234]

"Onlardan öyleleri vardır ki, dillerini kitaba doğru eğip bükerler, siz onu (bu okur göründüklerini) kitaptan sanasınız diye. Oysa o kitaptan değildir. "Bu Allah katındandır" derler. Oysa o, Allah katından

---

[231] Bakara, 2/83-85.
[232] İbni kesir, *a.g.e.*, II, 408.
[233] Muhammed Abduh, *Tefsiru'l Kur'ani'l Hakim*, Daru'l -Menar, Kahire, 1947, VI, 283.
[234] Nisa, 4/46.

değildir. Kendileri de bildikleri halde Allah 'a karşı (böyle) yalan söylerler. "[235]

Bir kısım Yahudiler ve Hıristiyanlar tahrifin bütün şekillerini yapmışlardır. Kitapların metnini değiştirdikleri gibi metinden kastedilen anlamı da değiştirmişlerdir.[236] Böylece icat ettikleri dini icatlara ve teorilere uygun olmayan kelime ve cümleleri değiştirerek, insanları zihni hatalara ve yanlış inançlara yöneltmişlerdir.[237]Böylece hem kendilerini aldatmışlar, hem de başkalarını saptırmak istemişlerdir. Kötü niyetle davranan, hidâyet karşısında sonuna kadar direnen kâfirler, akıl ve iradelerini böyle kullandıkları için ilâhî lanete müstehak olmuşlardır, lanetlenmişlerin ise inanmaları beklenemez.[238] Bu tahrifler neticesinde başta Yüce Allah olmak üzere, O'nun gönderdiği peygamberlere birçok iftiralar atmışlardır. Bu iftiraların başında Yüce Allah'ın (hâşâ) eşler edinmesi,[239] Hz. Nuh (aleyhisselâm)'ın kızlarıyla zina etmesi,[240] Hz. Harun'un put yaptığı iddiaları[241] gelir.

Yahudiler kasten Allah'ın Tevrat'taki kelamını değiştiriyor ve onu, Allah'ın kast ettiğinin dışında tefsir ediyorlar. Yüce Allah'ın söylemediklerini Allah'a isnat ediyorlar.[242]Nitekim Hz. Muhammed (sallallâhü aleyhi ve sellem)'in kendi kutsal kitaplarındaki vasıflarını, recim hükümlerini ve daha başka şeyleri değiştirmişlerdir.[243]

"Sözleşmelerini bozmaları nedeniyle, onları lanetledik ve kalplerini kaskatı kıldık. Onlar, kelimeleri konuldukları yerlerden saptırırlar. (Sık sık) Kendilerine hatırlatılan şeyden (yararlanıp) pay almayı unuttular. îçlerinden birazı dışında, onlardan sürekli ihanet görür durursun. Yine de onları affet, aldırış etme. Şüphesiz Allah, iyilik yapanları sever". [244]

Dünyayı ahirete tercih etmek Yahudilerin en belirgin vasfıdır. Dünya tutkusu ruhlarını o derece sardı ki, Allah katındaki sorumluluklarını unuttular. İstediklerini yapabilmek için Tevrat'taki haramı helal, helâlı haram kabul ederek Allah'ın kelâmını tahrif etmeye, değiştirmeye ve keyiflerince yorumlamaya başladılar.[245] Böylece kalpleri katılaştı ve Allah'ın lanetine müstahak oldular.

1.4.3- ALLAH'IN ÂYETLERİNİ GİZLEMELERİ

Yahudilerin kitap inancı konusundaki diğer bir sapmaları da Tevrat'ta zikredilen birçok gerçekleri gizlemeleridir. Yahudi din adamları kendi konumlarını korumak ve insanları özellikle İslâm dininden alıkoymak için bildikleri birçok hakikati gizlemişlerdir. Bunların başında, öz çocuklarını tanıdıkları gibi tanıdıkları Hz. Muhammed (sallallâhü aleyhi ve sellem.)'in peygamberliğini inkâr etmeleri gelir:

"Kendilerine kitap verdiklerimiz, onu (peygamberi), çocuklarını tanır gibi tanırlar. Buna rağmen içlerinden bir bölümü, bildikleri halde gerçeği gizlerler." [246]

---

[235] Al-i İmran, 3/78.
[236] Karaman ve bşk., *Kur'an Yolu,* I, 77-78.
[237] Mevdudi, *Tafhim, a.g.e.*, I, 273.
[238] *Kur'an Yolu,* II, 59.
[239] Tekvin, 6/2.
[240] Tekvin, 19/30-36.
[241] Çıkış, 32/1-6.
[242] İbni Kesir, a.g.e.,V, 2169.
[243] Sabuni, *a.g.e.*, I, 233.
[244] Maide, 5/13.
[245] Karaman ve bşk., *Kur'anyolu,* II, 185.
[246] Bakara, 2/146.

Yahudiler Tevrat'ta zikredilen Hz. Muhammed'in ismini ve sıfatlarını gizlemişlerdir. Bununla beraber recim cezası gibi işlerine gelmeyen ahkâmın bir kısmını da gizlemişlerdir.[247]

Yahudiler Hz. Muhammed'in peygamberliğinin ne kadar gerçek olduğunu ve insanlara tebliğ ettiği emirlerin ne kadar doğru olduğunu ellerindeki kutsal kitabın verdiği bilgilere dayanarak kesinlikle biliyorlardı.[248] Çünkü Kur'ân onların yanındaki birçok gerçekle uyum arz ediyordu. Fakat böyle olmasına rağmen Yüce Allah'ın kutsal kitaplarında kendilerine açıklamış olduğu gerçekleri gizliyorlardı. Gerek onlar ve gerekse tarihin herhangi bir dönemindeki benzerleri, Yüce Allah tarafından indirilen gerçeği, çeşitli sebeplerle gizli tutarlar. İnsanlar böylelerine çeşitli dönemlerde ve çeşitli yerlerde rastlıyorlar. Bunların ortak tutumu şöyle özetlenebilir: Bunlar bile bile hakkı, gerçeği söylemezler; gerçeği anlatan sözleri, belgeleri, kesinliklerinden emin olmalarına rağmen saklı tutarlar; Yüce Allah'ın kitabında yer alan kimi âyetlerden uzak dururlar, onları gün yüzüne çıkarmazlar, tersine onları sessizce geçiştirirler, dikkatlerden saklarlar:

"Peki) Onlar, Allah'ın gizli tuttuklarını da, açığa vurduklarını da bildiğini bilmiyorlar mı?"[249]

Bunu, söz konusu âyetlerin içerdiği gerçekleri saptırmak, onu insanların kulaklarından ve diğer duyu organlarının algısından gizlemek için yaparlar. Bu tutumlarının temelinde mutlaka dünyalarına dönük bir menfaat yatar. Bu tutumu biz birçok durumda ve bu dinin birçok gerçekleriyle ilgili olarak sık sık görüyoruz:[250]

"Gerçekten, apaçık belgelerden indirdiklerimizi ve insanlar için Kitapta açıkladığımız hidâyeti gizlemekte olanlar; işte onlara, hem Allah lanet eder, hem de (bütün) lanet ediciler."[251]

Allah'ın indirdiği âyetlere inanmak beraberinde bir takım sorumluluklar getirir. Bu sorumlulukların başında inandıkları gerçekleri başkasına da ulaştırmak gelir. Özellikle peygamberlerin varisleri olan âlimlerin bu noktada ağır sorumlulukları vardır. Allah'ın âyetlerini gizlemek, onları her ne sebeple olursa olsun insanlara tebliğ etmekten kaçınmak; Allah'ın, insanların, cinlerin ve bütün canlıların lanetine sebep olan çok ağır bir suçtur. Bu konuda Hz. Peygamber(sallallâhü aleyhi ve sellem); "dini bir konuda sorulan soruya bildiği halde cevap vermeyen kişinin, kıyamet gününde ateşten bir gem ile gemleneceğini" bildirmiştir.[252] Kendisine hidâyet ulaştırılmayan insanlar, bu hidâyeti gizleyenlerden hesap soracaklardır. Aynı çağda yaşayan insanların birbirlerine hakkı tebliğ etme sorumlulukları olduğu gibi, kendilerinden sonra gelen nesiller için de bu noktada iyi bir miras bırakma mükellefiyetleri vardır. Çünkü önce gelen her nesil, bir sonraki neslin öncüsü ve örneğidir.[253]

1.4.4- ALLAH'IN ÂYETLERİNİ DÜNYA KARŞILIĞINDA SATMALARI

Bu tutum aslında Yahudilere özgü bir tutum değildir. Her dönemde dini kendine tehdit olarak gören çevreler, bu tehdidi bertaraf etmek için dini kullanmışlardır. Çoğunlukla da bunu yapanlar, sözüne itibar edilen din âlimleri olmuştur:

"Artık vay hallerine; kitabı kendi elleriyle yazıp, sonra az bir değer karşılığında satmak için "Bu Allah

---

[247] Kurtubi, *a.g.e.*, II, 480.
[248] En'am, 6/20.
[249] Bakara, 2/77.
[250] Seyyid Kutup, *a.g.e.*, I, 159.
[251] Bakara, 2/159.
[252] Taberi, *a.g.e*, III, 2002, *Sahihi ibn. Hiban*, Kitabu'l İlm, s. 95.
[253] Fazlar Rahman, *Ana Konularıyla Kur'an,* Trc., Alparslan Açıkgenç, Ankara Okulu Yay., Ankara, 2003. s. 107.

katındandır" diyenlere. Artık vay, elleriyle yazdıklarından dolayı onlara; vay kazanmakta olduklarına. Dediler ki: "Sayılı günlerin dışında, ateş asla bize değmeyecektir." De ki: "Allah katından bir ahid mi aldınız? -ki Allah asla ahdinden dönmez- Yoksa Allah 'a karşı bilmediğiniz bir şeyi mi söylüyorsunuz? "[254]

Bu âyetin işaret ettiği anlam bakımından âlimlerin mesuliyetini Fazlur Rahman şu çarpıcı ifadelerle dile getirir: "Hidâyetin ve manevi gücün kaynağı olması beklenen din adamlarının bozulması, bir toplumun bozulmasındaki son adımdır. Bozulmanın takip ettiği tabii yol, bunların gevşek bilinçleri vasıtasıyla hakikatin ya zenginlerin ya da genel olarak toplumun huysuz "arzuları" ile uzlaştırılmasıdır. Her iki durumda da din adamları önce baskı altında kalır ve taviz verirler. Bu verilen tavizlerle beraber bilinçleri körelir. Para veya şöhret sebebiyle uzlaşmaya giderler ve bu nedenle halkın da gözünden itibar kaybederek düşerler ve artık ıslah edici olma vasıflarını yitirirler:"[255] Yüce Allah, dini bir söylemin her zaman samimiyetten kaynaklanmadığını kimi zaman dünyevi bir menfaat sebebiylede kullanılabileceğini belirtmiştir:

"Onların ardından yerlerine kitaba mirasçı olan bir takım 'kötü kimseler' geçti. (Bunlar) Şu değersiz olan (dünya)ın geçici-yararını alıyor ve: "Yakında bağışlanacağız" diyorlar. Bunun benzeri bir yarar gelince onu da alıyorlar. Kendilerinden Allah'a karşı hakkı söylemekten başka bir şeyi söylemeyeceklerine ilişkin Kitap sözü alınmamış mıydı? Oysa içinde olanı okudular. (Allah'tan) Korkanlar için ahiretyurdu daha hayırlıdır. Hâlâ akıl erdirmeyecek misiniz? "[256]

Ayette açıkça anlaşılıyor ki kitaba ilişkin sorumluklarını söz vermelerine rağmen dünyevi kaygılar sebebiyle yerine getirememişlerdir.

1.5- YAHUDİLERİN PEYGAMBER İNANCI

Yahudiler Eski Ahid'de yer alan peygamberlere inanmakla beraber en önemli değeri Hz. Musa(aleyhisselâm)'a atfederler.[257] Ancak gerek Hz. Musa(aleyhisselâm)'a karşı, gerekse diğer peygamberlere karşı takındıkları tutum nedeniyle Kur'ân-ı Kerim'in sert eleştirilerine muhatap olmuşlardır.[258]

Peygamberler, itaat ve ittiba[259] edilmesi gereken Allah elçileridir. Onlara karşı gösterilen olumsuz bir tavır sıradan bir insana karşı gösterilen olumsuz tavırla kıyaslanamaz.[260]Bu nedenle peygamberlerin peygamber olduklarına iman etmek, beraberinde onlara itaat etme ve onlara karşı belli bir saygı çerçevesinde hareket etme mükellefiyetini de gerektirir. Kuşkusuz peygamberlik makamı edep, terbiye, nezaket, vakar, ciddiyet, sevgi ve saygı makamıdır. Çünkü Onlar, Allah'ın elçileridirler. Onlara karşı saygı, Allah'a saygıyı ifade eder. Onlara hürmetsizlik de Allah'a hürmetsizlik sayılır.[261] Bu anlamda hiçbir peygamber diğerinden ayırt edilemez.[262]

[254] Bakara, 2/79-80.
255
Fazlar Rahman, *Ana Konularıyla Kur'an,Trc.,* Alparslan Açıkgenç, Ankara Okulu Yay., Ankara, 2003, s. 108.
[256] Araf, 7/169.
[257] Sarıkçıoğlu, *a.g.e.*, s. 266.
[258] Kesler, *a.g.e*, s. 83.
[44] Al-i İmran, 3/32, Nisa, 4/59, 64, Maide, 5/92, A'raf, 7/158.
[45] Hucurat, 49/52.
[46] Nisa, 4/80, Nur, 24/61.
[47] Bakara, 2/285.

1.5.1- PEYGAMBERLERE İSYAN ETMELERİ

Kur'ân-ı Kerim'de belirtilen Yahudi sapmalarının başında Allah'ın elçilerine karşı gösterdikleri olumsuz tavır gelmektedir.

Yahudiler inandıkları peygamberlere hiçbir zaman koşulsuz olarak itaat etmemişlerdir. Siyasi ve ırki asabiyet gibi nedenlerle peygamberlere[263] karşı sürekli şüpheli ve isyankâr bir tavır takınmışlardır.[264] Bunun en açık örneği kendilerini Firavun'un zulmünden kurtaran Hz. Musa (aleyhisselâm)'a ve peygamber olan kardeşi Hz. Harun'a karşı gösterdikleri menfi tavırlardır.

Hz. Musa (aleyhisselâm) aralarından ayrılır ayrılmaz Hz. Harun'a isyan ederek buzağıyı ilah edindiler. Hz. Harun'un uyarılarına uymak şöyle dursun, neredeyse onu öldüreceklerdi:

"Bunun üzerine Musa, kavmine oldukça kızgın, üzgün olarak döndü. Dedi ki: "Ey kavmim, Rabbiniz size güzel bir vaadde bulunmadı mı? Size (verilen) söz (ya da süre) pek uzun mu geldi? Yoksa Rabbinizden üzerinize kaçınılmaz bir gazabın inmesini mi istediniz de bana verdiğiniz sözden caydınız? Dediler ki: "Biz sana verdiğimiz sözden kendiliğimizden dönmedik, ancak o kavmin (Mısır halkının) süs eşyalarından birtakım yükler yüklenmiştik, onları (ateşe) attık, böylece Samiri de attı." Böylece onlara böğüren bir buzağı heykeli döküp çıkardı, "İşte, sizin ve ilahınız, Musa'nın ilahı budur; fakat (Musa) unuttu" dediler. Onun kendilerine bir sözle cevap vermediğini ve onlara bir zarar veya fayda sağlamaya gücü olmadığını görmüyorlar mı? Andolsun, Harun bundan önce onlara: "Ey kavmim, gerçekten siz bununla fitneye düşürüldünüz (denendiniz). Sizin asıl Rabbiniz Rahman (olan Allah)dır; şu halde bana uyun ve emrime itaat edin" demişti. Demişlerdi ki: "Musa bize geri gelinceye kadar ona (buzağıya) karşı bel büküp önünde eğilmekten kesinlikle ayrılmayacağız." (Musa da gelince:) "Ey Harun" demişti. "Onların saptıklarını gördüğün zaman seni (Onlara müdahale etmekten) alıkoyan neydi? Niye bana uymadın, emrime baş mı kaldırdın? Dedi ki: "Ey annemin oğlu, sakalımı ve başımı tutup-yolma. Ben, senin: "İsrailoğulları arasında ayrılık çıkardın, sözümü önemsemedin" demenden endişe edip korktum.[265]

Hz. Musa (aleyhisselâm), kendilerinden bir kurban kesmelerini emrettiğinde "işittik ve itaat ettik" demeleri gerekirken çok lakayt bir tavır takındılar:

"Hani Musa kavmine: "Allah, muhakkak sizin bir sığır kesmenizi emrediyor" demişti.[266]

Bu emir, bu biçimi ile içeriğini onaylayıp yerine getirmeleri için yeterli idi. Çünkü sözü söyleyen peygamberleri, aynı zamanda kendilerini Yüce Allah'ın rahmeti, gözetimi ve direktifi ile onur kırıcı bir işkence hayatından kurtarmış olan liderleridir. Üstelik bu peygamber, bu direktifin kendi emri, kendi görüşü olmadığını, bu emrin kendilerini hidâyeti doğrultusunda ilerletmek isteyen Yüce Allah'tan geldiğini belirtiyor. Bu emre karşı verdikleri cevap, küstahlıktan ve şanlı peygamberlerini alaycılıkla, dalgacılıkla suçlamaktan ibaret oldu. Sanki Yüce Allah'ı tanıyan sıradan bir insanın bile Yüce Allah'ın adını ve emrini alay ve maskaralık malzemesi yapması düşünülebilirmiş gibi, peygamberlerine şöyle soruyorlar:[267]

"Bizi alaya mı alıyorsun? dediler." Hz. Musa(aleyhisselâm) insanlarla alay etmeyi cehaletle eş tuttuğu için bu fiilden Allah'a sığınıyor:

---

[48] Bkz., İslâmoğlu, *Yahudileşme Temayülü,* s. 98

[49] Bakara, 2/87, 246.

[265] Taha, 21/86-94.

[266] Bakar, 2/67.

[267] Seyyid Kutub, a.g.e., II, 115.

" *Cahillerden olmaktan Allah 'a sığınırım"* dedi ve İsrailoğullarına:

"Haydi, (artık) size emredileni yapıverin "[268] diyerek işin ciddiyetinin farkında olmayı kavramalarına çalışıyor.

Hz. Musa(aleyhisselâm) hakkında kötü zan besleyerek, ona bedeni bir kusur atfedip bu suretle onu incittiler:

"Ey inananlar! Siz de Musa'yı incitenler gibi olmayın. Allah onu, onların dedikleri şeyden temize çıkardı. O Allah'ın yanında gözde, itibarlı bir kul idi. "[269]

Konuya ilişkin rivâyetlerde, Hz. Musa (aleyhisselâm'ın edepli, terbiyeli, vücudunu örten, utanıp hayâ duyduğu için de bedeninden herhangi bir yeri açık tutmayan bir kimse idi. O yüzden İsrailoğullarından bir kısmı; "Musa'nın kendini bu kadar örtmesi, sırf tenindeki alacalıktan veya debbelikten, ya da bir dertten dolayıdır" diyerek ona eziyet ediyorlardı. Ancak Yüce Allah, bir vesileyle onlara Hz. Musa'nın vücudunda herhangi bir kusurun olmadığını gösterdi.[270] Konuya ilişkin diğer bir rivâyette ise; "Musa ile Harun birlikte dağa çıkmışlardı. Harun orada vefat etmiştir. İsrailoğulları Musa'ya : "Onu sen öldürdün. O, bizi senden daha çok seviyor ve bize senden daha yumuşak davranıyordu." dediler. Böylece Musa (aleyhisselâm)'a eziyet etmiş oldular.[271]

Aynı şekilde Yahudiler Hz. İsa(aleyhisselâm)'ı da babası olmadığı gerekçesiyle -hâşâ- gayri meşru bir doğumdan olmakla itham etmişlerdir. Aynı şekilde Hz. İsa (aleyhisselâm)'ı, mucizelerinden dolayı sihirbazlıkla itham etmişlerdir[272] ve onu öldürmeye çalışmışlardır. Annesi Hz Meryem'e de iftira ederek onu iffetsizlikle suçlamışlardır. Onların bu iftiralarını Yüce Allah Kur'ân-ı Kerim'de "büyük bir bühtan" olarak nitelendirerek ilâhî lanete uğramalarının sebepleri arasında zikreder:

"Onların kendi sözlerini bozmaları, Allah 'ın âyetlerine karşı inkâra sapmaları, peygamberleri haksız yere öldürmeleri ve: "Kalplerimiz örtülüdür" demeleri nedeniyle (onları lanetledik.) Hayır; Allah, inkârları dolayısıyla ona (kalplerine) damga vurmuştur. Onların azı dışında, inanmazlar. (Bir de) înkâra sapmaları ve Meryem'in aleyhinde büyük bühtanlar söylemeleri, Ve: "Biz, Allah'ın Resulü Meryem oğlu Mesih İsa'yı gerçekten öldürdük" demeleri nedeniyle de (onlara böyle bir ceza verdik.) Oysa onu öldürmediler ve onu asmadılar. Ama onlara (onun) benzeri gösterildi. Gerçekten onun hakkında anlaşmazlığa düşenler, kesin bir şüphe içindedirler. Onların bir zanna uymaktan başka buna ilişkin hiç bir bilgileri yoktur. Onu kesin olarak öldürmediler. "[273]

Yahudiler, isyankâr tavırlarını nefislerine ağır gelen her emir karşısında sürdürmeye devam ettiler. Nitekim Hz. Musa(aleyhisselâm) kendilerine Allah'ın verdiği nimetleri hatırlatarak savaşmayı emrettiği halde, onun emrine uymayarak ona isyan ettiler:

"Hani, Musa kavmine (şöyle) demişti: "Ey kavmim, Allah'ın üzerinizdeki nimetini anın; içinizden peygamberler çıkardı, sizden yöneticiler kıldı ve âlemlerden hiç kimseye vermediğini size verdi. "Ey kavmim, Allah 'ın sizin için yazdığı (girmenizi emrettiği) kutsal yere girin ve gerisin geri arkanıza

---

[268] Bakar, 2/68.
[269] Ahzab, 33/69.
[270] Buhârî, Ebu Abdillah Muhammed b. İsmail *el-Cami'u's-Sahih*, Beyt'ul-Efkâr, Riyad, 1997, Tefsir, XXXIII, 11.
[271] et-Taberi, *Camiu'l- Beyan*, XIX, 194.
[272] İbni Teymiye, Ahmed b. Abdilhalim el-Harani, *el-Cevabu's-Sahih Limen Bedelde Dine'l-Mesih*, thk. Ali Hasan Nasır vd., Daru'l Asime, Riyad, 1999, II, 143.
[273] Nisa, 4/155-157.

dönmeyin; yoksa kayba uğrayanlar olarak çevrilirsiniz. Dediler ki: "Ey Musa, orda zorba bir kavim vardır, onlar çıkmadıkları sürece biz oraya kesinlikle girmeyiz. Şâyet oradan çıkarlarsa, biz de muhakkak gireriz. Korkanlar arasında olup da Allah 'ın kendilerine nimet verdiği iki kişi: "Onların üzerine kapıdan girin. Girerseniz, şüphesiz sizler galipsiniz. Eğer müminlerdenseniz, yalnızca Allah 'a tevekkül edin." dedi. Dediler ki: "Ey Musa biz, onlar durduğu sürece hiç bir zaman oraya girmeyeceğiz Sen ve Rabbin git, ikiniz savaşın. Biz burada duracağız. Bizimle fasıklar topluluğunun arasını Sen ayır." dedi. "[274]

Nihâyetinde Hz. Musa(aleyhisselâm) kendinden ve kardeşinden başkasına hâkim olamadığını belirterek, "fasıklar" olarak nitelendirdiği bu toplumdan Yüce Allah'a sığınıyor. Hz. Musa bu şekilde davranan topluma "fasık" sıfatını vermektedir. Çünkü onlar, Allah'ın emrine ve O'nun peygamberine en ufak bir saygıyı göstermeksizin karşı koyan insanlardır.

"(Musa:) "Rabbim, gerçekten kendimden ve kardeşimden başkasına malik olamıyorum. Öyleyse bizimle fasıklar topluluğunun arasını Sen ayır." dedi"[275]

Bu olayla kıyaslandığında İslâm ümmetinin Bedir'de Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'e karşı gösterdiği tavır İslâm ümmeti ile Yahudi toplumu arasındaki karakteristik farkı belirtme açısından son derece önemlidir:

Bedir savaşında Müslümanlarla müşrikler arasında büyük bir güç dengesizliği vardı. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem) Müslümanlarla bunu istişare ederken; Mikdad b. Amr kalktı ve:"Yâ Rasûlallah! Allah'ın emrettiği şeyi yerine getir! Biz senin yanındayız! Vallahi, biz sana, İsrailoğullarının Musa(aleyhisselâm)'a dediği gibi: 'Sen ve Rabbin gidip savaşın! Biz muhakkak burada oturucuyuz!' demeyiz. Fakat, 'Sen ve Rabbin gidip savaşın! Biz de sizinle birlikte savaşıcılarız!' deriz. Seni hak din ve hak kitapla peygamber gönderen Allah'a yemin ederiz ki, sen bizi Birkü'l-Gımad'a kadar yürütecek olsan, oraya varıncaya kadar seninle birlikte gider, senin önünde savaşırız!" dedi. Peygamberimiz(sallallâhü aleyhi ve sellem):"Hayra eresin!" diyerek Mikdad için hayır diledi"

Daha sonra Sa'd b. Muaz ayağa kalkarak şöyle dedi:

"Biz sana iman etmiş, seni doğrulamış, bize getirdiklerinin hak ve gerçekliğine şahadet getirmiş, bu yolda dinlemek ve itaat etmek üzere sana kesin sözler de vermiş bulunuyoruz! Ya Rasûlallah! Sen, istediğini yap! Seni hak peygamber gönderen Allah'a yemin ederim ki, sen bize şu denizi gösterip dalsan, seninle birlikte biz de dalarız, içimizden hiç kimse geri kalmaz! Senin, yarın bizi düşmanımızla karşı karşıya getirmenden de hoşnutsuzluk göstermeyiz. Savaşta sabır ve sebat göstermek, düşmanla karşılaşınca da sadakatten ayrılmamak, bizim şiarımızdır. Umulur ki Allah, sana bizden, gözünü aydın edecek şeyler gösterecektir! Yürüt bizi Allah'ın bereketine doğru!" dedi.[276]

1.5.2- PEYGAMBERLERİ İNKÂR ETMELERİ

Yahudilerin peygamber konusundaki diğer bir sapmaları da peygamberlerin arasını ayırmak suretiyle onlardan bir kısmına inanıp bir kısmını inkâr etmeleridir. Yahudiler başta peygamberimiz olmak üzere birçok peygamberin Allah'ın elçisi olduğunu bildikleri halde, nefsi hırslarından ve ırki asabiyetlerinden dolayı peygamberleri inkâr etmişlerdir. Örneğin Hz. Davud'un ve Hz. Süleyman'ın sadece hükümdar olduklarını kabul ederler ve kendi ırklarından

---

[274] Maide, 6/20-24.
[275] Maide, 5/25.
[276] M. Asım Köksal, *İslâm Tarihi,* Köksal Yayıncılık, İstanbul, 2005, III, 306-308.

olmadıkları gerekçesiyle, Hz. Salih, Hz. Nuh, Hz. Şuayb, Hz. İsmail[277] ve Hz. Muhammed(sallallâhü aleyhi ve sellem)'in da peygamberliğini inkâr ederler.[278]

"Kendilerine kitap verdiklerimiz, onu (peygamberi), çocuklarını tanır gibi tanırlar. Buna rağmen içlerinden bir bölümü, bildikleri halde gerçeği gizlerler. "[279]

Yahudiler, Hz. Muhammed'in peygamber olduğunu ve getirdiği dini ahkâmın Allah'tan olduğunu çok iyi biliyorlardı. Konuya ilişkin rivâyet edilen en çarpıcı örnek, Abdullah bin Selam'ın Müslüman olurken, çocuğunun kendisine aidiyetinden daha fazla Hz. Muhammed'in peygamberliğinden emin olduğunu ifade etmesidir.[280] Yahudi bilginleri Hz. Muhammed'in peygamber olduğunu çok iyi bildikleri halde sudan bahanelerle Hz. Peygamberin risaletini inkâr ederek İslâm'ın en azılı düşmanları oldular.[281]

1.5.3- BAZI PEYGAMBERLERİ ALLAH'IN OĞLU OLARAK NİTELENDİRMELERİ

Tüm peygamberler kendilerini Allah'ın kulu ve elçileri olarak ifade etmelerine rağmen, Yahudilerin peygamberlere karşı gösterdiği diğer bir sapmaları da, peygamberlerden kimilerini aşırı yücelterek Allah'ın oğlu olduğunu ifade etmeleridir:

"Yahudiler: "Üzeyir Allah'ın oğludur" dediler; Hıristiyanlar da: "Mesih Allah'ın oğludur" dediler. Bu, onların ağızlarıyla söylemeleridir; onlar, bundan önceki inkâr edenlerin sözlerini taklid ediyorlar. Allah onları kahretsin; nasıl da çevriliyorlar? "[282]

Bahsi geçen sebepten dolayı tüm Yahudiler değilse de, Yahudilerden bir kısmının bu inançta olduğu ve geri kalanlarının da buna karşı çıkmadıkları bilinen bir gerçektir. Bu nedenle hitap ve kınama tüm Yahudilere yöneliktir.

1.5.4- PEYGAMBERLERİ ÖLDÜRMELERİ

Yahudiler gerçeği bildikleri halde Allah'ın elçilerine karşı söz ve davranışlarıyla isyana ve inkâra dayalı bir tavır takınmakla yetinmeyerek, onlardan bir kısmını da acımasızca katletmişlerdir:[283]

"Siz şöyle demiştiniz: "Ey Musa, biz bir tek yemeğe asla dayanamayız; bizim için Rabbine dua et de bize yerin bitirdiklerinden, baklasından, acurundan, sarmısağından, mercimeğinden, soğanından çıkarıversin. "Musa şöyle demişti; "Siz daha aşağı bir nimete daha üstün bir nimeti mi değişmek istiyorsunuz? İnin bir kasabaya; istediğiniz sizin olacaktır. "Ve üzerlerine zillet, eziklik ve yoksulluk damgası vuruldu, Allah'tan bir gazaba çarpıldılar. Bu böyle oldu, çünkü onlar Allah'ın âyetlerini inkâr ediyor ve haksız yere peygamberlerini öldürüyorlardı. İsyan ettikleri için böyle oldu. Sınır tanımıyor, azgınlık yapıyorlardı. "[284]

Mevdudi'nin bu âyetin tefsirinde Kitab-ı Mukaddes'ten getirdiği örneklerle işaret ettiği gibi İsrailoğulları'nın tarihi, peygamberlerini öldürme vakalarıyla doludur:

---

[277] İslâmoğlu, *Yahudileşme temayülü,* s. 99.
[278] Sarıkçıoğlu, *a.g.e*, 266.
[279] Bakara, 2/146, En'am, 6/20.
[280] Ebu'l-Fadl Şihabüddin es-Seyyid Mahmud Alusi, *Ruhu'l-Meani fi Tefsiri-l Kur'an-il Azim ve'Sab'i'l-Mesani,* Daru'l-Turasi'l Arabi, Beyrut, I, 222.
[281] Taberi, *a.g.e.*, III, 189.
[282] Tevbe, 9/30.
[283] İbni Teymiye, *Sırat-ı Müstakim,* Trc., Salih Uçan, Pınar Yay., İstanbul, I, 14.
[284] Bakara, 2/61.

Kitab-ı Mukaddese bakıldığında İsrailoğulları'nın tarihi, peygamberlerini hapsetme ve öldürme vakalarıyla dolu olduğu şu örneklerde açıkça görülmektedir:

1- Yahuda kralı Asa (mö. 911-870) kendisini Allah'tan başkasına güvenmekle suçlayan dönemin peygamberi olan Bilici Hanani'yi ve onunla beraber bir çok kişiyi hapsetmesi:

"O sırada Bilici Hanani Yahuda Kralı Asa'ya gelip şöyle dedi: **"Tanrın RAB'be güneceğine Aram Kralı'na gündin." "Asa biliciye öfkelenip onu cezaevine attırdı. Çünkü söyledikleri onu kızdırmıştı. Halktan bazı kişilere de baskı yaptı."**[285]

2- Îlyas peygamber(aleyhisselâm) İsrailoğullarını Asurluların putu olan Baal'e taptıkları için suçlayıp onlardan bir tek Allah'a ibadet etmelerini istediğinde, İsrailoğulları onun azılı düşmanları oldular. Samarra'nın kralı Ahad onu ölümle tehdit etti:[286]

"Îlyas, "Her Şeye Egemen RAB Tanrı'ya büyük bir istekle kulluk ettim" diye karşılık verdi, "Ama İsrail halkı senin antlaşmanı reddetti, sunaklarını yıktı ve peygamberlerini kılıçtan geçirdi. Yalnız ben kaldım. Beni de öldürmeye çalışıyorlar."[287]

3- "Kral Ahab, hakkı söylediği için bir peygamberi daha, Mikaya'yı hapsetmiştir. Bunun üzerine İsrail Kralı, "Mikaya'yı kentin yöneticisi Amon'a kralın oğlu Yoaş'a götürün" dedi,"Ben günlük içinde dönünceye dek bu adamı cezaevine atmalarını, ona su ekmekten başka bir şey vermemelerini söyleyin! "[288]

Yahudilerin tarihi peygamberlere karşı işlenen cinayetlerle dolu bir tarih olduğu Yeni Ahide de açıkça ifade edilmektedir:

"Vay halinize ey din bilginleri ve Ferisiler, ikiyüzlüler! Peygamberlerin mezarlarını yaparsınız, doğru kişilerin türbelerini donatırsınız. Atalarımızın yaşadığı günlerde yaşasaydık, onlarla birlikte peygamberlerin kanına girmezdik' diyorsunuz. Böylece, peygamberleri öldürenlerin torunları olduğunuza siz kendiniz tanıklık ediyorsunuz. Haydi, atalarınızın başlattığı işi bitirin."[289]

4- Yahya(aleyhisselâm) Yahuda kralı Herod'un sarayında açıkça işlenen ahlaksızlıklara karşı çıktığı için önce hapsedildi daha sonra başı kesildi:

Hirodes bunları duyunca, "Başını kestirdiğim Yahya dirilmiştir!" dedi. Hirodes'in kendisi, kardeşi Filipus'un karısı Hirodiya'nın yüzünden adam gönderip Yahya'yı tutuklatmış, zindana attırıp zincire vurdurmuştu. Çünkü Hirodes bu kadınla evlenince Yahya ona, "Kardeşinin karısıyla evlenmen Kutsal Yasa'ya aykırıdır" demişti.[290]

5- Yahudi âlimlerinin ve sahiplerinin kötü düzenlemelerinin son kurbanı, onları ikiyüzlülükleri ve günahları yüzünden azarlayan, doğru yola gelmelerini tavsiye eden İsa Mesih'ti. Bu "suç"u nedeniyle ona bir tuzak kurup öldürmeyi planladılar. Onun on iki havarisinden biri olan Yahuda'yı (ihanet etmesi için para rerek) satın aldılar ve Hz. İsa(aleyhisselâm)'ı yakalamak ve başrahibin evine götürmek üzere, kılıçlar ve sopalarla büyük

---

[285] Tarihler, II, 7, 10.
[286] Mevdudi, *Tefhimu'l Kuran*, I, 80.
[287] Krallar I, 19/1-10.
[288] Krallar I, 22/26-27.
[289] Matta, I, 29-32.
[290] Markos, 6/16-19.

bir kalabalık gönderdiler. Onu bağladıktan sonra götürüp Roma valisi Pontius Pilate'ye teslim ettiler. Ona ölüm cezası verdirebilmek için hakkında yalan delilller öne sürdüler. O kadar ileri gittiler ki, Pilate'den festivalde lütuf göstererek bir katil olan Barabba'yı serbest bırakıp, Hz. İsa (aleyhisselâm)'ı çarmıha germelerini istediler.[291]

İsa'yla birlikte, biri sağında öbürü solunda olmak üzere iki haydut da çarmıha gerildi. Oradan geçenler başlarını sallayıp İsa'ya sövüyor, "Hani sen tapınağı yıkıp üç günde yeniden kuracaktın? Haydi, kurtar kendini! Tanrı'nın oğluysan in çarmıhtan diyorlardı. Baş kâhinler, din bilginleri ve ihtiyarlar da aynı şekilde O'nunla alay ederek, "Başkalarını kurtardı, kendini kurtaramıyor" diyorlardı. "İsrail'in Kralı imiş! Şimdi çarmıhtan aşağı insin de O'na iman edelim. Tanrı'ya güveniyordu; Tanrı O'nu seviyorsa, kurtarsın bakalım! Çünkü Ben Tanrı'nın Oğluyum' demişti." İsa'yla birlikte çarmıha gerilmiş olan haydutlar da O'na aynı şekilde hakaret ettiler.[292]

Peygamberlere karşı sürekli olumsuz bir tavır takınan Yahudiler hiçbir zaman erdem ve fazilet sahibi insanların önderliğini kabul etmemişlerdir. Bu sebeple birçok musibetlerle imtihan edildiler:

"Onların üzerine horluk ve yoksulluk (damgası) vuruldu ve Allah 'tan bir gazaba uğradılar. Bu, kuşkusuz, Allah'ın ayetlerini tanımazlıkları ve peygamberleri haksız yere öldürmelerindendi. (Yine) bu, isyan etmelerinden ve sınırı çiğnemelerindendi. "[293]

Kur'ân-ı Kerim bu âyette, İsrailoğulları'nın tarihindeki en utanç verici bölüme değinir ve onların Allah'ın lânet ve gazabını hak ettiklerini bildirir. Onlar, aralarından kanuna ve ahlâka en aykırı kişileri seçmişler, onları önder ve başkan yapmışlar, en iyi insanları ise ya zindana, ya da darağacına göndermişlerdir.[294]

Yahudilerin peygamber inancı konusundaki sapmaları, tarihin her döneminde benzer olduğu için, Yüce Allah, Hz. Peygamberin çağdaşları olan Yahudileri de kendilerinden yedi yüz yıl öncesindeki dindaşları tarafından peygamberlere karşı işlenen cinâyetlerden dolayı muhatap almakta[295]ve onlar da aynı şekilde bu cinâyetlere gösterdikleri rıza sebebiyle kınanmaktadır.[296] Nitekim Medine'deki Yahudiler başta olmak üzere, Hz. Peygamber'in dönemindeki Yahudilerin de Hz. Muhammed'e defalarca suikast girişiminde bulundukları bilinen bir gerçektir.[297]

"Allah bize ateşin yiyeceği bir kurban getirmedikçe hiçbir elçiye inanmamamız konusunda and verdi," diyenlere de ki: "Şüphesiz, benden önce nice elçiler, apaçık belgeler ve söylediklerinizle geldi; eğer, siz doğru idiyseniz, o halde onları ne diye öldürdünüz?"[298]

Sonuç olarak, kendilerine en çok peygamber gönderilen kavim olan İsrailoğulları değişik sebeplerle peygamberlere karşı isyan, inkâr, onları katletme ve aşırı yüceltme şeklinde tavırlar takınarak, peygamberlere iman noktasında sapmalar göstermişlerdir.

---

291 Matta, 27/22-26
292 Matta, 27/38-44.
293 Bakara, 2/61.
294 Ayrıca Konuyla İlgili bkz. Mevdudi, *Tefhim*,, I, 80-81.
295 Ali Arslan, *Büyük Kur'an Tefsiri,* Arslan Yay.,İstanbul, 1993, III, 195/198.

296 Kurtubi, *a.g.e.*, V, 445.
297 İhsan Süreyya Sırma, *Medine Dönemi Ve Cihad,* Beyan Yay., İstanbul, 2006, s. 112.
298 Al-i-imran, 3/183.

1.5.5- HZ. İBRAHİM'İN YAHUDİ OLDUĞUNU İDDİA ETMELERİ

Kur'ân-ı Kerim'de peygamber inancı konusunda Yahudilere yöneltilen eleştirilerden bir diğeri de Hz. İbrahim'in Yahudi olduğunu iddia etmeleridir:

"Ey Kitap ehli, neden İbrahim hakkında tartışıyorsunuz? Oysa Tevrat da, İncil de ondan sonra indirilmiştir. Düşünmüyor musunuz? Haydi, siz, biraz bilginiz olan şey hakkında tartıştınız; ama hiç bilginiz olmayan şey hakkında neden tartışıyorsunuz? Allah bilir, siz bilmezsiniz. (Yahudiler, Hz. İbrahim'i Yahudi, Hıristiyanlar da onu Hıristiyan kabul ediyor ve bu yüzden tartışıyorlardı. Kur'ân, İbrahim'in Yahudi ve Hıristiyan değil, bir Müslüman olduğunu vurguluyor.) *İbrahim ne Yahudi, ne de Hıristiyan'dı; dosdoğru bir Müslüman'dı. Müşriklerden de değildi.* "[299]

Tevrat, Hz. İbrahim'den iki bin yıl sonra, İncil de bin yıl sonra nazil olmasına rağmen,[300]Yahudiler ve Hıristiyanlar adeta Hz. İbrahim'le meşruiyet kazanmak istercesine her biri dayanaktan yoksun olarak onun Yahudi ve Hıristiyan olduğunu iddia etmeye çalışmışlardır.[301] Yüce Allah, Ehl-i Kitab'ın içinde bulunduğu inanca gönderme yaparak Hz. İbrahim'in müşrik olmadığını, tam aksine Müslüman olduğunu vurguluyor.[302]

1.6- YAHUDİLERİN AHİRET İNANCI

Yahudilerin ahiret ile ilgili inançları net değildir. Ahiret konusuyla ilgili Kitab-ı Mukaddes'te üstü kapalı birkaç ifadeden başka net bir bilginin olmaması ve amellerin karşılığı olarak ceza ve mükâfattan bahsedilmemiş olması da Yahudilik'te ahiret inancının olmadığı kanaatini kuvvetlendirmektedir. Yahudilerin içinde Ferisiler[303] ve Eseniler gibi bazı mezheplerin ahiret, cennet ve cehennem inancına sahip olmasına karşın, Sadukiler bunun Kutsal Kitap'ta olmadığı gerekçesiyle reddederler. Sadukiler, ahireti inkar ettiklerini Hz. İsa döneminde bile ifade ediyorlardı.[304] Ancak Yahudiler'de gerek ilk dönemlerden kalma inançların, gerekse de etkileşim içinde olduğu milletlerin etkisiyle olsun, ahiret inancının yaygın olduğu söylenebilir.[305] Buna rağmen Yahudilerin sahip olduğu ahiret inancı, mükâfat ve ceza inancı hiçbir zaman ilâhî risalete uygun bir inanç olmamıştır.[306]

Yahudiler mükâfatın ve cezanın daha çok bu dünyada gerçekleştiğine inanırlar. Mükâfatı daha çok maddi zafer ve uzun yaşam olarak değerlendirirler. Bu anlamda MÖ. II. yüzyılda Vaaz Kitabı'nda şunlar yazılır: "Yaşayan bir köpek, ölmüş bir aslandan daha üstündür. Çünkü yaşayanlar öleceklerini bilirler, ölüler ise hiçbir şeyi bilmezler." Bu anlayışta olan Yahudiler, ölümün bir yokluk olduğuna inanırlar.[307] Bu sebeple dünyaya aşırı bağlılıkları vardır:

"Oysa onlar, önceden ellerinin takdim ettiklerinden dolayı onu (ölümü) hiçbir zaman kesin olarak dilemiyeceklerdir. Allah, zalimleri bilendir. Andolsun, onları hayata karşı (diğer) insanlardan ve şirk koşanlardan (bile) daha ihtiraslı bulursun. (Onlardan) Her biri, bin yıl yaşatılsın ister; oysa bunca

---

[299] Al-i imran, 3/65-67.

[300] Zemahşeri, *a.g.e*, I, 567.

[301] Taberi, *a.g.e.,* VI, 489.

[302] Seyyid Kutub, *a.g.e.,* II, 104.

[303] Felicien Challaye, *Dinler Tarihi,* Trc., Semih Tiryakioğlu, Varlık Yay., İstanbul, 2002, s. 137.

[304] İzzetbegoviç, *a.g.e.,* s. 216.

[305] Sarıkçıoğlu, *a.g.e.,* s. 265.

[306] Kesler, *a.g.e,* s. 94.

[307] Challaye, *a.g.e.,* s. 137.

yaşaması onu azabtan kurtarmaz. Allah, onların yapmakta olduklarını görendir. "[308]

Yahudilerin tarih boyunca sergiledikleri tutum ve davranışlarına baktığımız zaman, ahiret konusuyla ilgili ne ortak bir inançları, ne de sahih bir inançları olmuştur. Bu bağlamda Yahudilerin sahip olduğu ahiret inancı da Kur'ân-ı Kerim tarafından sert bir dille eleştirilmiştir.

Yahudiler diğer birçok inanç konularında olduğu gibi ahiret inancı konusunda da sapmalar göstermişlerdir. Kendilerine gönderilen peygamberler onlara sahih bir ahiret inancını tebliğ etmişlerdir. Çünkü ahiret inancı tebliğ edilmesi gereken temel inanç esaslarından biridir. Zira peygamberler bu inanç temelinde insanları ilâhî emir ve yasaklara davet etmişlerdir. Yüksek ahlâkî davranışların kazandırılması için, kişide ahiret inancının olması şarttır.[309] Hz. Musa (aleyhisselâm)'a da peygamberliğin verildiği ilk andan itibaren ahiret inancı, kesinlikle inanılması gereken bir iman esası olarak bildirilmiştir:

"Muhakkak ki ben, yalnızca ben Allah 'ım. Benden başka ilâh yoktur. Bana kulluk et; beni anmak için namaz kıl. Kıyamet günü mutlaka gelecektir. Herkes peşine koştuğu şeyin karşılığını bulsun diye neredeyse onu (kendimden) gizleyeceğim.. Ona inanmayan ve nefsinin arzularına uyan kimseler sakın seni ondan (kıyamete inanmaktan) alıkoymasın; sonra mahvolursun! "[310]

Hz. Musa (aleyhisselâm)'ın tebliğ ettiği bu inanca binaen sihirbazlar Firavun'un karşısında haykırabilmişlerdir:

"Dediler ki: "Bize gelen apaçık delillere ve bizi yaratana seni asla 'tercih edip-seçmeyiz." Neyde hükmünü yürütebileceksen, durmaksızın hükmünü yürüt; sen, yalnızca bu dünya hayatında hükmünü yürütebilirsin. Gerçekten biz Rabbimize iman ettik; günahlarımızı ve sihir dolayısıyla bizi kendisine karşı zorlayarak-sürüklediğin (suçumuzu) bağışlasın. Allah, daha hayırlıdır ve daha süreklidir. "[311]

Mü'min kadınlara örnek olarak gösterilen Firavun'un karısı da ahirete kesin olarak inandığını şu ifadelerle dile getiriyordu:

"Allah, iman edenlere de Firavunun karısını örnek verdi. Hani demişti ki: "Rabbim bana kendi katında, cennette bir ev yap; beni Firavundan ve onun yaptıklarından kurtar ve beni o zalimler topluluğundan da kurtar."[312]

Bu âyetlerden açıkça anlaşılıyor ki, Musa (aleyhisselâm) kendisine iman edenlere bu inancı tebliğ etmiştir, ki ona gerçekten iman edenler koşulsuz olarak dünyevi her türlü beklentinin ötesinde mükâfatlarını ahirette göreceklerini ümit etmişlerdir. Yahudilerin bir kısmında ahirete ilişkin inanç olmasına rağmen, bununla birlikte bir sapmanın da olduğunu bu şekilde saptadıktan sonra, şimdi de Kur'ân-ı Kerim bağlamında sapmanın hangi noktalarda olduğunu tespite çalışacağız:

1.6.1- CENNETE SADECE YAHUDİLERİN GİRECEĞİNİ İDDİA ETMELERİ

Yahudilerin ahiret konusundaki en büyük sapmalarından biri de, sadece kendilerinin cennete gireceklerini iddia etmeleridir. Bu, Yahudilerin Müslümanları dinlerinden döndürmek için cenneti istismar ettiklerinin bir göstergesidir. Oysa bir dine inanmak ve o dinin öğretilerini

---

[308] Bakara, 2/95.
[309] Toshihiko Izutsu, *Kur'an-da Dini ve Ahlâkî Kavramlar,* Trc., Selahattin Ayaz, Pınar Yay., İstanbul, 2003, s.186.
[310] Taha, 20/14-16.
[311] Taha, 20/72-73.
[312] Tahrim, 66/11.

yerine getirmekle gözetilen en önemli amaçlardan biri de, cennete girmeyi hak etmektir:[313]

"Dediler ki: "Yahudi veya Hıristiyan olmayan hiç kimse kesin olarak cennete giremez." Bu, onların kendi kuruntularıdır. De ki: "Eğer doğru sözlüyseniz, kesin- kanıtınızı (burhan) getirin. "[314]

Yahudilerin bu konuda hiçbir delilleri olmadığı gibi, hak etmedikleri halde sadece zanna dayanarak[315] cennet konusunda da bencil ve milliyete dayalı bir anlayış içinde olmuşlardır. Kendilerini Allah'ın çocukları ve sevgilileri olarak kabul etmişler, imana ve amele dayalı bir mükâfat ve ceza anlayışının dışında milliyet eksenli bir karşılık beklentisi içerisinde olmuşlardır. Bu konuda kendilerini diğer milletlerden ayrıcalıklı bir konumda kabul etmişlerdir. Bu kuruntu Yahudilerin inancı haline geldiği için, kendilerini dünyanın efendileri olarak görmüşler; Allah'ın, diğer milletleri Yahudilerin emrine verdiğine inanmışlardır.[316] Yüce Allah onların bu iddialarını kesin bir dille reddetmektedir:

"Yahudi ve Hıristiyanlar: "Biz Allah'ın çocuklarıyız ve sevdikleriyiz" dedi. De ki: "Peki, ne diye sizi günahlarınızdan dolayı azablandırıyor? Hayır, siz Onun yarattığından birer beşersiniz. O, dilediğini bağışlar, dilediğini azaplandırır. Göklerin, yerin ve bunların arasındakilerin tümünün mülkü Allah'ındır. Son varış O'nadır. "[317]

Kendilerini Allah'ın çocukları olarak kabul ettikleri şeklindeki sapmalarının, İsa (aleyhisselâm) ve Zekeriya (aleyhisselâm) konusundaki sapmanın bir uzantısı olması kuvvetle muhtemeldir. Buradaki temel sorun, sadece inançtaki sapma değildir. Sorun aynı zamanda, tümüyle bu sapmaya dayalı hayat tarzının yozlaşmasıdır. Yahudiler ve Hıristiyanlar, Allah'ın oğulları ve sevdikleri olduklarına dair iddialarının yanısıra, "Allah'ın, onları günahları yüzünden asla cezalandırmayacağını", "onları asla cehenneme sokmayacağını, girseler bile orada sadece bir kaç gün kalacaklarını" söylemişlerdir. Bu ise; Allah'ın adaletinin yerine gelmeyeceği, O'nun kendi kullarından bir grubu kayırdığı, onları yeryüzünde bozgunculuk yapmakta serbest bıraktığı, diğer bozgunculara vereceği azabı da onlara vermeyeceği anlamına gelir.[318]

"De ki: "Eğer Allah katında ahiret yurdu, başka insanların değil de, yalnızca sizin ise, (ve) doğru sözlüyseniz, öyleyse hemen ölümü dileyin." Oysa onlar, önceden ellerinin takdim ettiklerinden dolayı onu (ölümü) hiç bir zaman kesin olarak dilemeyeceklerdir. Allah, zalimleri bilendir. Andolsun, onları hayata karşı (diğer) insanlardan ve şirk koş anlardan (bile) daha ihtiraslı bulursun. (Onlardan) Her biri, bin yıl yaşatılsın ister; oysa bunca yaşaması onu azaptan kurtarmaz. Allah, onların yapmakta olduklarını görendir. "[319]

Yahudiler her ne kadar kendilerini Allah'ın sevgili kulları[320] olarak görseler de, onlar peygamberleri öldürdüklerinden, Hz. Muhammed(sallallâhü aleyhi ve sellem)'in peygamberliğini bildikleri halde inkâr ettiklerinden ve Allah ile olan bağlarını kestiklerinden dolayı ölümü asla temenni etmezler. Çünkü Yahudiler kâfir olduklarını ve yaptıkları kötü ameller sebebiyle cennetten paylarının olmayacağını çok iyi biliyorlardı. Zaten bu inançlarında samimi olsalardı dünya hayatına karşı gösterdikleri şiddetli arzu yerine hemen

---

[313] Bayraklı, *a.g.e,* II.
[314] Bakara, 2/111.
[315] Taberi, *a.g.e.,* II, 508.
[316] Karaman ve bşk., *Kur'an Yolu,* II, *192-193.*
[317] Maide, 5/18.
[318] Seyyid Kutub, *a.g.e.,* III, 223.
[319] Bakara, 2/94-96.
[320] Cuma, 62/6.

cennete girmek için ölümü temenni ederlerdi. Oysa Yahudiler bu inançlarında samimi olmadıkları gibi cennete girmek için de ciddi bir çaba içinde olmamışlardır.

Yüce Allah adildir. Bütün kullarına, amellerinin dışında kalan her durum için, aynı mesafededir. Hiçbir günahkârın diğerinden ayrıcalıklı bir durumu yoktur:

"Sizin kâfirleriniz onlardan daha mı hayırlıdır? Yoksa sizin için Kitaplarda bir beraat mı var? "[321]

1.6.2- ATEŞİN SAYILI GÜNLERDE KENDİLERİNE DOKUNACAĞINI İDDİA ETMELERİ

Yahudilerin diğer bir saplantıları ise yaptıkları günahlar nedeniyle cehenneme atılmayacakları, atılsalar bile Yahudi olmaları sebebiyle cehennem azabının kendileri için sayılı birkaç günden ibaret olduğu zannıdır:[322]

"Dedilerki: "Sayılıgünlerin dışında, ateş asla bize değmeyecektir"[323]

Yahudileri bu düşünceye sevk eden temel etken, kendilerini seçilmiş bir millet olarak görmeleridir.[324] Tefsirciler, bu sayılı günlerin adedi hakkında onlardan çeşitli sözler de rivâyet etmişlerdir ki, bunların en belli başlısı kırk gündür. Bu sayılı günler de, buzağıya taptıkları günlerle sınırlı olan kırk gündür. Nitekim, Allah'ı bırakıp da buzağıya tapanların ateşe atılacağını bildiren âyetin nazil olması ve Yahudiler tarafından duyulması üzerine Yahudi halkının kuruntuları kırılmış ve İslâm dinine girmek temayülünü göstermeye başlamışlardı. Bunu gören Yahudi bilginleri, telaşa düşüp: "Buzağıya ibadet, Hz. Musa'nın yokluğunda ancak kırk gün sürmüştü. Şu halde biz Yahudiler cehennemde nihâyet kırk günden fazla kalmayacağız." şeklinde teselli ve müjde vermişlerdi.[325]

İbn Abbas ve Mücahid'den rivâyet edildiğine göre; Yahudiler "Dünyanın ömrü yedi bin senedir, biz de her bin sene için bir gün azap göreceğiz." demişler. Diğer bir rivâyette de Yahudiler, "Cehennemin bir tarafından zakkum ağacına kadar kırk senelik yoldur ve onlar bir senelik yolu bir günde alarak kırk günde tamam edeceklerdir." diye Tevrat'ta zikredilmiş bulunduğu iddiasını ileri sürmüşlerdir".[326]

Onların bu iddialarının ilmi hiçbir dayanaklarının olmadığını Yüce Allah açıkça bildirmektedir:

" De ki: "Allah katından bir ahid mi aldınız?-ki Allah asla ahdinden dönmez- Yoksa Allah 'a karşı bilmediğiniz bir şeyi mi söylüyorsunuz? "[327]

Zemahşeri'nin ifade ettiği gibi; *"sayılı günlerde ateş bize dokunur"* iddiasına verilen cevapta, ateşin Yahudilere ve günahı kendisini kuşatanlara ebedi olduğu anlamı da bulunmaktadır. Günahı kendisini kuşatanlar, işledikleri günahlardan dolayı tevbe etmeyenlerdir.[328]

Sonuç olarak her ne sebeple olursa olsun, ahirette görülecek hesaba karşı korku içinde olmamak, ciddiyetten ve ilmi dayanaktan yoksun bir tavır içinde olmak, ona gerçek anlamda iman edilmediğinin de bir göstergesidir.[329] Herhangi bir millete, mezhebe ve dine mensup

---

[321] Kamer, 54/43.
[322] Mevdudi, *Tefhim,* II, 90.
[323] Bakara, 2/80.
[324] Esed, *a.g.e,* I, 23.
[325] Taberi, *a.g.e.,* II, 175
[326] Yazır, *a.g.e,* I. 331.
[327] Bakara, 2/80.
[328] Zemahşeri, *a.g.e,* I, 289.
[329] Mearic, 70/28.

olduğunu iddia etmek, cennete girmenin garantisi değildir.[330] Bu gerçeğe rağmen, hakkı bile bile inkâr eden ve iman edenleri de saptırmaya çalışan Yahudilerin bu iddiası, boş bir kuruntudan ve bir sapmadan başka bir şey değildir

İKİNCİ BÖLÜM

HIRISTİYANLARIN İNANÇ SAPMALARI

2-HIRISTİYANLIK

Kur'ân-ı Kerim'de kitap ehli olarak ifade edilen ikinci dini topluluk ise Hıristiyanlardır. Hz. İsa(aleyhisselâm)'ın öğretilerine karşı gösterilen sapmalardan dolayı, Yahudilere yöneltilen eleştiriler kadar sert olmasa da, Hıristiyanlar da birçok yönden Yüce Allah'ın sert eleştirilerine muhatap olmuşlardır. Bu bağlamda, Kur'ân-ı Kerim'de geçen Yahudilere ilişkin sapmaları belirttikten sonra, şimdi de Kur'ân-ı Kerim'de yer alan Hıristiyanlara ilişkin sapmaları irdelemeye çalışacağız.

2.1 -HIRİSTİYANLIĞA GENEL BİR BAKIŞ

Hıristiyanlık kelimesi kökü itibariyle Grekçe olup "khristos" kelimesine dayanmaktadır. İbranice'deki "meşiah"ın karşılığı olarak Hz. İsa'nın sıfatı olan "Mesih" anlamını ifade etmektedir. Mesih'e bağlı olanları ifade etmek için ise "khristianos" kelimesi kullanılır. "Khristianos" batı dillerine "christian" olarak geçmiş ve "Mesih'e bağlı olanlar" anlamında kullanılmıştır.[331]

İslâmi literatürde ise Hıristiyanlar, Nasranî, Mesihi ve İsevi kelimeleri ile ifade edilmiştir. Kur'ân-ı Kerim, Hıristiyanları ifade etmek için on dört yerde "Nasârâ" kelimesini kullanır.[332] Nasara kelimesinin niçin kullanıldığı konusunda ise farklı görüşler ileri sürülmüştür.

İbn Abbas'a ve Katade'ye göre, Hıristiyanlara "Nasârâ" denmesinin sebebi, Kudüs yakınlarındaki "nasıra" adındaki bir kasaba sebebiyledir. Hz. İsa(aleyhisselâm) bu kasabada konakladığı için, kendisine "Nasıralı İsa" denmiştir. Ona iman edenlere de, Hz. İsa'ya nisbet edildiği için, "Nasârâ" ismi verilmiştir.

Cevheri'ye göre ise, Hıristiyanlara "Nasranî" denmesinin sebebi, adı nasıra olan, Suriye'deki bir kasaba sebebiyledir. Bu kasabaya "Nasıra" denmesinin sebebi, kasaba halkının bütün işlerini yardımlaşarak yapmalarıdır.

Bir diğer görüşe göre, Hıristiyanlara Nasranî adının verilişi, Hz. İsa(aleyhisselâm)'ın:

"Allah yolunda benim yardımcılarım (ensârım) kim olacak, demiş, havariler de Allah'ın yardımcıları (ensarı) biziz demişlerdi. "[333] âyetinde geçen ifade sebebiyledir.[334]

Hz. İsa(aleyhisselâm), İsrailoğullarının içinden seçilmiş bir peygamberdir. İsa (aleyhisselâm) döneminde Hıristiyanlık kelimesi kullanılmamıştır. İhtida edenler için genellikle şakirtler,

---

[330] Nisa, 4/123.
[331] Ali Erbaş, *Hıristiyanlık,* İnsan Yay., İstanbul, 2004, s. 11.
[332] Kürşat Demirci, "Hıristiyanlık", *İslâm Ansiklopedisi,T.D.V.Yay.,* İstanbul, 1998, XVII, 328.
[333] Al-i İmran, 3/52.
[334] Seyyid Kutub, *a.g.e.,* II, 161-162.

kardeşler, inananlar gibi isimler kullanırdı. Resullerin işlerinde geçen Hıristiyan ibaresi "Khristianos" isminin ilk defa Antakya'da kullanıldığı ve bunun da mil'adi 60. yıllara denk geldiği anlaşılmaktadır:[335]

" Ve onu bulunca(Tarsusa Saulu) Antakya'ya getirdi ve vaki oldu ki, bütün bir yıl kilise ile bir arada toplandılar ve çok kimselere öğrettiler ve şakirtlerin Hıristiyan diye çağrılması önce Antakya'da oldu."[336]

Hz. İsa(aleyhisselâm) kendisinden önce gönderilen Hz. Musa (aleyhisselâm)'ın şeriatını ıslah etmek için gönderilmiştir.[337] Hz. İsa'nın getirdiği temel prensiplere baktığımız zaman, bu prensiplerin dünyevi olan her şeyi öteleyen bir karakterde olduğunu görüyoruz. Hz. İsa(aleyhisselâm)'ın bu karakterde olması, Yahudilerin aşırı derecede dünyevileşmesinin etkisi olduğu söylenebilir. Başka bir ifade ile Ahdi Kadim'in aşırı gerçekçiliğinin hakkından, Ahdi Cedid'in aynı şekilde aşırı idealizmi ile gelinebilmiştir.[338]

Hz. İsa(aleyhisselâm) aynı zamanda Hz. Musa(aleyhisselâm)'ın şeriatının uygulanmasında ortaya çıkan bazı güçlükleri gidermekle de görevlendirilmiştir:

"İsa, açık belgelerle gelince, dedi ki: Ben size bir hikmetle geldim ve hakkında ihtilafa düştüklerinizin bir kısmını size açıklamak için de. Öyleyse Allah 'tan sakının ve bana itaat edin. Şüphesiz Allah, O, benim de Rabbim, sizin de Rabbinizdir; şu halde O'na kulluk edin. Dosdoğru yol budur. "[339]

"İsrailoğullarına elçi kılacak. (O, İsrailoğullarına şöyle diyecek:) "Gerçek şu, ben size Rabbinizden bir âyetle geldim. Ben size çamurdan kuş biçiminde bir şey oluşturur, içine üfürürüm, o da hemencecik Allah'ın izniyle kuş oluverir. Ve Allah'ın izniyle doğuştan kör olanı, alaca hastalığına tutulanı iyileştirir ve ölüyü diriltirim. Yediklerinizi ve biriktirdiklerinizi size haber veririm. Şüphesiz, eğer inanmışsanız bunda sizin için kesin bir âyet vardır. Benden önceki Tevrat'ı doğrulamak ve size haram kılınan bazı şeyleri helal kılmak üzere size Rabbinizden bir âyetle geldim. Artık Allah 'tan korkup bana itaat edin. "[340]

Yahudiler, İsa(aleyhisselâm)'ın öğretilerini kabul etmek yerine, bu öğretilere inkârla karşılık verdiler. Bu inkârın sebebi ise, İsa(aleyhisselâm)'ın niteliklerinin Yahudilerin beklediği Mesih'in niteliklerinden farklı olmasıydı.

Yahudiler, Mesih'in kendilerini düşmanlarına karşı zafere ulaştıracak güçlü bir hükümdar olmasını beklerken, Mesih Yahudilerin bu beklentisinin aksine halktan bir insan olunca onu inkâr edip öldürmeye çalıştılar.[341]

Hz. İsa(aleyhisselâm)'ın üç yıl süren tebliği, sadece Yahudilere yönelikti. Hz. İsa(aleyhisselâm)'ın tebliği, sadece Yahudilere yönelik olması, onun misyonunun evrensel olmadığı veya kendisinin bundan kaçındığı anlamına gelmez. Hz. İsa(aleyhisselâm)'ın üç yıl ile sınırlı olan tebliğ sürecinde, tebliğin alanını genişletmeye fırsat bulamaması ve yalnızca çekirdek bir cemaatin teşekkülüne yönelik bir gayret içinde olması kuvvetle muhtemeldir. Hz. İsa(aleyhisselâm)'ın vefatından sonra ona iman edenler, diğer milletlere de Hıristiyanlığı

---

335 Erbaş, *a.g.e,* s.14.
336 *Resullerin İşleri, 11/26.*
337 Kesler, *a.g.e,* s. 32.
338 İzzetbegoviç, *a.g.e.,* s. 218.
339 Zuhruf, 43/63-64.
340 Al-i İmran, 3/50-51.
341 Ebu'l Al'a Mevdudi, *Tarih Boyunca Tevhid Mücadelesi Ve Hz. Peygamber'in Hayatı,* Trc., Ahmed Asrar, Pınar, Yay., İstanbul, 1983. I, 177.

yaymaya çalıştılar.[342] Bu aynı zamanda Hıristiyanlığın, milli bir din haline getirilmiş Yahudilikten de ayrılması demektir.

Hz. İsa(aleyhisselâm)'ın vefatının dördüncü yılında, Hıristiyanlığı kabul eden Pavlus, Hıristiyanlığın putperestler arasında da yayılmasına öncülük etti. Ancak putperestlere tebliğ edilen din, Hz. İsa(aleyhisselâm)'ın getirdiği din olmaktan ziyade Pavlus'un yorumlarıyla oluşturduğu yeni bir dindi. Pavlus, Hz. İsa(aleyhisselâm)'ın getirdiği dinde istediği gibi tasarruf edebiliyordu. Hıristiyanlığın en büyük sapması olan "teslis", bu süreçte dine sokulmuştur. Pavlus, yine bu süreçte sünnet olmayı yasaklamış ve domuz etini serbest bırakmıştır.[343]

Pavlus bu tahrifin gerekçesini şu şekilde açıklar:

"Ve Yahudileri kazanayım diye Yahudiler gibi davrandım. Kendim şeriat altında olmadığım halde, şeriat altında olanları kazanayım diye şeriat altında olanlara şeriat altında gibi davrandım; Allah'a karşı olmayanlardan değil, ancak Mesih'in şeriatı altında olarak şeriatı olmayanları kazanayım diye, şeriatı olmayanlara şeriatı olmayan gibi davrandım"[344]

Pavlus Yahudilerin ve putperestlerin memnuniyetini kazanma adına dinden tavizler verdiğini açıkça itiraf etmektedir. Hıristiyanlık dininin teşekkülünde çok etkin olan Pavlus hakkında İngiliz tarihçi Wells şöyle demektedir:

"O sırada büyük bir muallim ortaya çıktı. Pek çok kişi onu Hıristiyanlığın gerçek kurucusunun çağdaşları arasında, güvenilir kimselerden biri olarak değerlendirmektedir. Bu kişi Tarsus'lu Saul yahut Paul'dur. Yahudi olan bazı hocalara öğrencilik yaptığı herkes tarafından kabul edilmekle beraber, bazı Yahudi yazarlar onun Yahudi olmadığını ifade etmektedir. Diğer taraftan Pavlus, Helenistik İskenderiye ilâhîyatında bir derya idi. Ayrıca Helenistik felsefi ekollerin ifadelerinden de etkilenmişti.[345] Böyle bir şahsiyetin düşünceleriyle şekillenen Hıristiyanlık, İsa(aleyhisselâm)'ın getirdiği dinden farklı olarak, Yahudi Mesihçiliğin, Yunan düşüncesinin ve Roma putperestliğinin bir harmanlaması olarak ortaya çıkıyordu. Dolayısıyla bugünkü Hıristiyanlık, Pavlus'un yorumlarına dayanır. Hıristiyanlığın aslî şekli ve kutsal kitapları tahrifata uğramıştır. Artık Hıristiyanlık muharref bir dindir. Bunun içindir ki, günümüz Hıristiyanlarının benimsediği Hıristiyanlık ile Kur'ân-ı Kerim'in bize bildirdiği Hıristiyanlık birbirinden tamamen farklıdır.[346]

Tahrif edilen Hıristiyanlık, bünyesinde şirkin birçok unsurlarını barındırmakla beraber, monoteist bir din olarak kabul edilmektedir. İleride ayrıntılı bir şekilde izah edeceğimiz gibi Hz. İsa(aleyhisselâm) Allah'ın oğlu olarak kabul edilmekte ve Hz. İsa(aleyhisselâm) ile Allah anlayışları iç içe kabul edilmektedir.[347] Hıristiyanlıkta en büyük figür İsa(aleyhisselâm)'dır. Bu anlamda Hıristiyanlık İsa merkezli bir dindir. İsa(aleyhisselâm) tanrılaştırılan bir insan olmaktan ziyade, insanlaştırılan bir tanrı konumuna getirilmiştir.[348] Bu sapmaya rağmen Hıristiyanlık, vahye dayanan ilâhî kaynaklı bir din olup buna bağlı olarak Müslümanların Hıristiyanlarla olan ilişkileri putperestlerle olan ilişkililerinden farklı bir durum arz

---

[342] Sarıkçıoğlu, *a.g.e,* s. 296.
[343] Kesler, *a.g.e.,* s. 41.
[344] *Korintoslular, I/20-21.*
[345] Muhammed Kutup, *Çağdaş Fikir Akımları,* Trc., Beşir Eryarsoy, İşaret Yay., İstanbul, 1993, s. 15.
[346] Güç, Ahmet, Hıristiyanlık, *Şamil İslâm Ansiklopedisi,* Şamil Yay., 2000, III, 248.
[347] Challaye, *a.g.e,* s. 175, Sarıkçıoğlu, *a.g.e.,* s. 284.
[348] Challaye, *a.g.e,* s. 189.

etmektedir. Örneğin Putperestlerin kadınları ile evlenmek ve onların kestiklerini yemek Müslümanlara yasak iken;

Müslümanların, Hıristiyanların ve Yahudilerin kadınları ile evlenmesine ve onların kestiklerini yemesine bir yasak getirilmemiştir.[349]

Hıristiyanlık, günümüzde en çok müntesibi bulunan dindir. İnsanlara Hıristiyanlık öğretilerini anlatmayı ve dünyanın her yerine Hıristiyanlığı götürmeyi dini bir vecibe olarak kabul eden bir dindir. Hıristiyanlar yaptıkları misyonerlik faaliyetleriyle dünyanın her yerine tebliği götürmektedirler. Son zamanlarda açtıkları kiliselerle, dağıttıkları neşriyatlarla, yürüttükleri sosyal yardım faaliyetleri ile İslâm ülkelerinde de Hıristiyanlık propagandasına hız vermişlerdir. Hıristiyan misyoner faaliyetlerinin yoğunluk kazandığı günümüzde, Kur'ân-ı Kerim bağlamında Hıristiyan sapmalarını irdelemek farklı bir önem arz etmektedir.

2.2- HIRİSTİYANLARIN ALLAH İNANCI KONUSUNDAKİ SAPMALARI

Hıristiyanlar Yüce Allah'ın varlığına inanırlar. Ancak Hıristiyanların Allah tasavvuru Müslümanların inancından çok farklıdır. Yahudilerde olduğu gibi Hıristiyanlar da Allah inancı konusunda Tevhid dışı bir yola sapmışlardır. Bu sapmanın boyutlarını şu şekilde sıralayabiliriz:

2.2.1- YÜCE ALLAH'A ŞİRK KOŞMALARI

Hıristiyanlar; Hz. İsa(aleyhisselâm)'ı ve annesi Hz. Meryem'i başta olmak üzere rahiplerini Allah'a ortak koşmuşlardır. Böylece Hıristiyanlar tüm peygamberlerin ortak ve evrensel daveti olan tevhidi çizgiden sapmışlardır. Bu gerçek Kur'ân-ı Kerim'in birçok yerinde zikredilmiştir:

"Onlar, Allah'ı bırakıp bilginlerini ve rahiplerini rabler (ilahlar) edindiler ve Meryem oğlu Mesih, 'i de. Oysa onlar, tek olan bir ilah 'a ibadet etmekten başka bir şeyle emrolunmadılar. O'ndan başka ilah yoktur. O, bunların şirk koştukları şeylerden yücedir."[350]

Âyette zikredilen hahamlardan maksat, Yahudilerin din âlimleridir. Papazlardan maksat ise, Hıristiyanların manastırlara çekilen ve dini konularda içtihatta bulunabilen âlimleridir. Yüce Allah, bu âyet-i kerimede Yahudilerin ve Hıristiyanların, din adamlarını rabler edindiklerini zikretmiştir. Ancak bu ifadeden maksat onların din adamlarını ilah edinerek onlara tapmaları değildir. Nitekim

Hıristiyanlığı terk edip Müslüman olan Adiy bin Hatem başta olmak üzere birçok Hıristiyan bunu reddetmişlerdir. Ancak "rabler edindiler" ifadesinden maksat, Allah'ın emir ve yasaklarını bırakıp, din adamlarının koydukları emir ve yasaklara uymalarıdır.[351] Küfürde, isyanda ve şeriatın koyduğu hükümlerde, onların yaptıkları tasarruflarda koşulsuz olarak onlara itaat etmektir.[352]

Müslüman olmadan önce Hıristiyan olan Adiy b. Hatem diyor ki: "Ben Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemin yanına gittim. Boynumda altından bir haç bulunuyordu. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem bana dedi ki: 'Ey Adiy, bu putu çıkarıp at.' Ben onun, Tevbe suresinin "Onlar, hahamlarını, papazlarını ve Meryem oğlu İsa Mesihi, Allah'tan başka rabler

---

[349] Maide, 5/5.
[350] Tevbe, 9/32.
[351] Taberi, XIV, 209.
[352] İbn Atiye, el-Kadi Ebu Muhammed Abdulhak el-Endülüsi, *el-Muharreru'l- Veciz fi Tefsiri Kitabi'l-Aziz*, thk. Abdusselam Abduşşafi, Daru'l-Kütüb'l-İlmiyye, Beyrut, 2001, I, 449.

edindiler." âyetini okuduğunu işittim. Dedim ki: 'Ey Allahın Resulü biz onlara ibadet etmiyorduk ki. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem da buyurdu ki: Dikkat edin, Yahudi ve Hıristiyanlar, din adamlarına tapmıyorlardı. Fakat onlar, hahamlar ve papazlar kendilerine bir şeyi helal kılınca onu helal sayıyorlardı, bir şeyi haram kılınca da onu haram kabul ediyorlardı."

Abdullah b. Abbas da demiştir ki: Hahamlar ve papazlar, Yahudi ve Hıristiyanlara, kendilerine secde etmelerini emretmemişlerdi. Fakat onlar, Allah'ın emirlerine aykırı emirler vermişler, onlar da bu emirleri tutmuşlardır. Bu sebeple Allah, hahamları ve papazları "edinilen rabler" diye ifade etmiştir."

Reb'i b. Enes diyor ki: "Ben, Ebu'l-Aliye'den; "Yahudiler ve Hıristiyanlar, hahamlarını ve papazlarını rabler edindiler." âyetinin manasını sordum ve dedim ki: "Îsrailoğullarının bu rab edinme olayı nasıldı?" O da dedi ki: "Hahamlar bize ne emrettiyse ona uyduk. Neyi de yasakladıysa, sözlerini dinledik. Hâlbuki bunların emrettikleri ve yasakladıkları şeylerin hükmü, Allah'ın kitabında mevcuttu. İnsanlar din adamlarının telkinlerini nasihat kabul edip aldılar ve Allah'ın kitabını arkalarına attılar. Böylece Allah'ı bırakıp din adamlarını rabler edinmiş oldular.[353] Hz. Peygamber onları bu sapmadan, tekrar tevhidi istikamete davet etmiştir. Bu çağrı aynı zamanda Hz. İsa (aleyhisselâm)'ın da çağrısıdır. Hz. İsa (aleyhisselâm) kıyamet günüde ümmetine bu çağrıyı yaptığını ifade edecektir:[354]

"Allah: "Ey Meryem oğlu İsa, insanlara, beni ve anneni Allah'ı bırakarak iki ilah edinin, diye sen mi söyledin?" dediğinde: "Seni tenzih ederim, hakkım olmayan bir sözü söylemek bana yakışmaz. Eğer bunu söyledimse mutlaka sen onu bilmişsindir. Sen bende olanı bilirsin, ama ben Sen'de olanı bilmem. Gerçekten, görünmeyenleri (gaybleri) bilen Sen. 'sin Sen. Ben onlara bana emrettiklerinin dışında hiç bir şeyi söylemedim. (O da şuydu:) 'Benim de Rabbim, sizin de Rabbiniz olan Allah 'a kulluk edin.' Onların içinde kaldığım sürece, ben onların üzerinde bir şahidim. Benim (dünya) hayatıma son verdiğinde, üzerlerindeki gözetleyici Sen 'din. Sen her şeyin üzerine şahid olansın. "[355]

Kur'an-ı Kerim, içine düştükleri şirke rağmen Hıristiyanları yumuşak bir üslupla tevhide davet ediyor:

"De ki: "Ey Kitap Ehli, bizimle sizin aranızda müşterek (olan) bir kelimeye (tevhide) gelin. Allah'tan başkasına kulluk etmeyelim, O'na hiç bir şeyi ortak koşmayalım ve Allah 'ı bırakıp bir kısmımız (diğer) bir kısmımızı Rabler edinmeyelim." Eğer yine yüz çevirirlerse, deyin ki: "Şahid olun, biz gerçekten Müslümanlarız. "[356]

Bu çağrı, aynı zamanda bütün peygamberlerin çağrısıdır. Müslümanların eğitimine yönelik bir çağrı olarak da düşünülebilir. Diğer ümmetlerde meydana gelmiş sapmaların İslâm ümmeti içerisinde de meydana gelme tehlikesi her zaman vardır:

"Ey iman edenler, Allah'ın ve Resulü'nün huzurunda öne geçmeyin ve Allah'tan sakının. Şüphesiz Allah, işitendir, bilendir"[357]

Sözlü ve fiili olarak, dini konularda belirleyici tek unsur kitap ve sünnettir. Peygamberlerin evrensel daveti olan tevhit konusunda Seyyid Kutub şu çarpıcı açıklamayı yapmaktadır:

---

[353] Taberi, *a.g.e.*, XIV, 212.
[354] Seyyid Kutub, *a.g.e.*, VIII, 300.
[355] Maide, 5/116-117.
[356] Al-i İmran, 3/64.
[357] Hucurat, 29/1.

“Müslümanlarla Allah'a rağmen birbirlerini Rabler edinenler arasındaki bu karşılaştırma, Müslümanların kimliğini net ve kesin olarak ortaya koymaktadır. Müslümanlar yalnız Allah'a ibadet edenler, kendisine kul olmaya yalnız Allah'ı lâyık görenler ve Allah'a rağmen birbirini Rabler edinmeyenlerdir. Müslümanları diğer uluslardan ve inançlardan ayıran temel nitelik budur.

İslâm, insanları kullara kulluktan kurtaran tam bir özgürlüktür. İslâm nizamı da diğer düzenler arasında özgürlük hareketini gerçekleştiren biricik düzendir. Yeryüzü kaynaklı düzenlerin hepsinde, İnsanlar birbirini Rabler edinirler. Bu birbirini rab edinme olayı en katı dikta rejimlerinde göze çarptığı gibi, en ileri demokrasilerde de ortaya çıkmaktadır. İlahlığın en başta gelen özelliği, insanları kendisine taptırma ve kurumlarını, sistemlerini, yasalarını, kanunlarını, değer yargılarını ve ilkelerini benimsetmedir. Bu, yeryüzü kaynaklı bütün düzenlerde şu veya bu şekilde birtakım insanların tekeline girmiştir. Şu veya bu konumda insanlardan bir topluluğa havale edilmiştir. Geniş halk kitlelerinin kendisinin belirlediği yasalara, değer yargılarına, ilkelerine ve düşüncelerine boyun eğdiği bu topluluk Kur’âni tanımlamaya göre, edinilmiş yeryüzü ilahlarıdır. İnsanların ilahlık ve rububiyet özelliklerini kendilerinde görmelerine izin vermeleri ve Allah'a rağmen birbirlerini rabler edinmelerinin tipik örneğidir. İnsanlar, bu ilahları böyle kabul etmekle, onlara secde etmeseler de, önünde eğilmeseler de Allah'a rağmen onlara kulluk etmiş olurlar. Zira kulluk Allah'tan başkasına yönelme imkânı olmayan bir ibadettir. İşte ancak İslâm nizamında insan bu boyunduruktan kurtulur. Özgürlüğe kavuşur. Düşüncelerini, düzenlerini, yaşam biçimlerini, yasalarını, kanunlarını, değer yargılarını ve ilkelerini yalnız Allah'tan alan bir özgürlüğe kavuşur. Bu konuda onun konumu diğer tüm insanların konumu gibidir. O ve diğer bütün insanlarla eşit konumdadır. Hepsi aynı düzeydedir. Hepsi Allah'ın emrindedir. Allah'a rağmen birbirlerini Rabler edinmezler. İşte bu anlamıyla İslâm, Allah katında kabul gören tek dindir.[358] Tüm Peygamberlerin Allah katından getirmiş olduğu tek din budur. Allah, peygamberleri bu din ile gönderdi ki, insanları kullara kulluktan kurtarıp Allah'a kul etsinler. Kulların zulmünden Allah'ın adaletine kavuştursunlar.”[359]

Hıristiyanların özellikle din adamlarını ilah edinmeleri yahut din adamlarının kendilerini ilah olarak telakki etmeleri ciddi bir sapmaydı. Bu anlamda ilahlaştırılan din adamları, dini tekellerine alarak adeta köleleştirilmiş halka, kutsal kitabın okunmasını dahi yasaklamışlardı. 1870’te Vatikan Kurulu papanın yanılmaz olduğunu ilan etmiştir.[360]13.yüzyılda inananlara kutsal kitabın izinsiz okunması yasaklanırken,[361] zamanla kilisenin söylediklerini koşulsuz olarak kabul etmek imanın bir şartı haline getirilmişti. Ondan kuşku duymak veya onu tartışmak küfür sayılırdı. Artık Hıristiyan din adamları kendilerini ilâhî yetkilerle donatılmış, yanılmaz bir otorite, halkı ise kendilerine itaat etmeleri gereken kul konumunda görüyorlardı. İnsanların cennete girmeleri dahi papazların elindeydi. Hıristiyan din adamları insanların vicdanlarını tehdit ediyorlardı. Bu yolla kilise insanları manen ve madden sömürüyorlardı. Kilisenin ortaçağda, sadece İngiltere’de arazilerinin üçte birine sahip olması ve haftada bir gün, insanları bu arazilerde ücretsiz çalıştırmayı ön görmesi insanları ne derece tahakkümü altına aldıklarının bir göstergesidir.[362] Tarih kilisenin din adıyla sayısız

[358] Al-i İmran, 3/19.
[359] Kutub, Seyyid, *a.g.e*, II, 79.
[360] Challaye, *a.g.e*, s. 199.
[361] Challaye, *a.g.e*, s. 200.
[362] Muhammed Kutub, *Çağdaş Fikir Akımları,* s. 66.

cinâyetler işlediğine şahit olmuştur. Kilise bu cinâyetleri putperestlere, Yahudilere, mezhep ayrılıkçılarına, bilginlere ve filozoflara karşı en acımasız işkencelerle, engizisyon mahkemelerinde uygulamıştır. Artık teslisi kabul etmek, Hıristiyan olmanın ve dolayısıyla hayatta kalabilmenin ilk şartıydı. 16.yüzyılda teslisi kabul etmedikleri için insanlar kilisenin emriyle diri diri yakılmıştır.[363]

2.2.2- YÜCE ALLAH'I BEŞER SEVİYESİNE İNDİRGEMELERİ

Hıristiyanlığın ayırt edici en temel özelliği teslistir. Bu inanç, tevhid diniyle Hıristiyanlık arasındaki ayrılığın temelini oluşturur.[364] Hıristiyanlığa teslis inancını ilk sokan kişi Pavlus olmuştur.[365] Ancak kavram olarak ilk defa miladi 180 yılında Antakyalı Theophilus tarafından kullanılmıştır. Teslis inancının dayandığı temeller Yeni Ahit'te mevcuttur. Özellikle Yuhanna incili, sanki bu doktrini yerleştirmek için yazılmış bir İncil'dir. Bu inanca binaen Hıristiyanlar, yıllarca Yüce Allah'ın içkinliği ve aşkınlığı konusunda tartışmışlar. Bu tartışmalarda teslisin unsurları olan Baba, Oğul ve Kutsal Ruhun konumlarını belirlemeye çalışmışlardır.

Hıristiyan inancına göre teslisin birinci unsuru babadır. Her şeyin yaratıcısı ve sahibidir. Her şeyi görür. Her ne kadar baba tanrı, oğul tanrı ve kutsal ruh tanrı olarak görünse de O özünde birdir. Bölünmez bir özdür, cevherdir. Bu cevher ruhtur. Ruhta bölünme kabiliyeti yoktur. Bu nedenle tanrı birdir ve mukaddes üçlüktür.[366] Her ne kadar tanrı birdir demeleri ile bir birleme (tevhid) görünse de, aslında bu birlikten kastedilen Mesih'tir.[367] Dolayısıyla baba dedikleri tanrı, İsa(aleyhisselâm)'da içkindir. Bu anlayış çerçevesinde Yüce Allah Hz. İsa'nın şahsında insanlaştırılmıştır.

Teslisin ikinci unsuru oğuldur. Hıristiyanlar Hz. İsa (aleyhisselâm)'ın tanrının gerçek oğlu olduğunu, tanrıdan doğma tanrı olduğunu kabul etmişler. Miladi 325 yılında İznik I. Konsülünde alınan kararla, bu inanç resmen kabul edilmiştir. Konsül bu karara karşı çıkan Aryos'u tekfir etme kararı almıştır.[368] Zira Hıristiyan inanışa göre Hz. İsa (aleyhisselâm) çeşitli mucizeleriyle tanrı olduğunu ispatlamıştır. Günümüz Hıristiyanların yüzde doksan beşi bu inancı kabul ederler.[369]

Aslında Hıristiyanları bu anlayışa götüren en önemli sebep, Yahudilerin kurtarıcı Mesih beklentisi ve Yunanlıların tanrının büyük adam yetiştirmek için ölümlülerle birleştikleri inancıydı. Böylece Hıristiyanlık, teslis inancı sayesinde kendisine ihtida eden müntesiplerinin eski dinlerinden kaynaklanan tereddütlerini de tatmin ediyordu.[370]

Teslisin üçüncü unsuru ise Kutsal Ruhtur. Birçok Hıristiyan perspektifine göre Kutsal Ruh, Tanrı'nın kendisi, Tanrı'nın bir yansıması ya da Tanrı'nın bir tezahürüdür. Kutsal Ruh, Tanrı'nın kendi varlığını insanda hissettirmesidir. Hıristiyanlığa göre insanın kendi içinde hissettiği iman gücü, inanç ve Tanrı'yla konuşma vb. duygular Kutsal Ruh sayesinde gerçekleşmektedir. Baba, Oğul ve Kutsal Ruh, tek bir cevherde toplanmış, üç ayrı uknumdur ve bu uknumların hepsi de ebedidir. Baba tanrı, yaratıcı; Oğul tanrı, kurtarıcı ve Kutsal Ruh

---

363 Challaye, *a.g.e*, s, 197.
364 Ebu Hamid Muhammed b. Muhammed el-Gazali, *Hıristiyanlık Üzerine Değerlendirmeler,* thk. Abdullah Şarkavi, Trc., Osman Cilacı, Beyan Yay., İstanbul, 1998, s. 54.
365 Kesler, *a.g.e*, s. 33.
366 Erbaş, *a.g.e.*, 62.
367 Yazır, *a.g.e.*, III, 210.
368 Yazır, *a.g.e.*, III. 212
369 Erbaş, *a.g.e.*, s. 63.
370 Challaye, *a.g.e.*, s. 190.

da takdir edicidir.[371] Bu üçlü uknumun ikincisi birinciden; üçüncüsü ilk ikisinden kaynaklandığı halde, üçü de bir tek tabiat içinde eşittir ve bölünme kabul etmezler. Bu üçlü unsur yaratma ve tabiatüstü düzeye yükselmelerde birlik içinde hareket ederler.[372] Hıristiyanların bu farklı üç unsurdan, özellikle birlik unsurunu vurgulaması politeizmin engellenmesi amacını gütmektedir.[373]

Hıristiyan teologları, teslis doktrinini farklı şekillerde izah etmişlerse de hepsinin ortak noktaları Hz. İsa'nın ilâhî sıfatlarla mücehhez bir tanrı veya tanrının kendisinde müşahhaslaştığı ve bizzat tanrının kendisi olduğudur.

Bu, kendisine kitap ve peygamber gönderilen ümmetler içerisinde meydana gelmiş en büyük sapmadır. Bu sapma neticesinde itikatlarındaki şirk özelliği o kadar açıktır ki, müşrikler kendi şirklerini onların şirkleri ile kıyaslayarak kendilerinkine meşruiyet kazandırmaya çalışmışlardır:[374]

"Bizim tanrılarımız mı hayırlı, yoksa o mu? dediler. Bunu sadece tartışma için sana misal verdiler. Doğrusu onlar, kavgacı bir toplumdur. O, sadece kendisine nimet verdiğimiz ve Israiloğullarına örnek kıldığımız bir kuldur.[375]

Zira putperestler bile tanrı edindikleri meleklere ve sanemlere Allah demiyorlardı. Putları Allah'a yaklaştıran aracılar olarak görüyorlardı:

"Allah'ı bırakıp kendilerine zarar vermeyecek ve yararları dokunmayacak şeylere kulluk ederler ve: "Bunlar Allah katında bizim şefaatçilerimizdir" derler. De ki: "Siz, Allah 'a, göklerde ve yerde bilmediği bir şey mi haber veriyorsunuz? O, sizin şirk koştuklarınızdan uzak ve yücedir. "[376]

Bu nedenle Hıristiyanların teslis inancı, putperestlerin şirkinden bile daha koyu bir şirktir:

"Andolsun, "Şüphesiz, Allah Meryem oğlu Mesih'tir." diyenler küfre düşmüştür. De ki: "O, eğer Meryem oğlu Mesih'i, onun annesini ve yeryüzündekilerin tümünü helak (yok) etmek isterse, Allah'tan (bunu önlemeye) kim bir şeye malik olabilir? Göklerin, yerin ve bunlar arasındakilerin tümünün mülkü Allah'ındır; dilediğini yaratır. Allah her şeye güç yetirendir. Andolsun, "Şüphesiz Allah, Meryem oğlu Mesih'tir" diyenler küfre düşmüştür. Oysa Mesih'in dediği (şudur:) "Ey Israiloğulları, benim de Rabbim, sizin de Rabbiniz olan Allah 'a ibadet edin. Çünkü O, kendisine ortak koşana şüphesiz cenneti haram kılmıştır, onun barınma yeri ateştir. Zulmedenlere yardımcı yoktur. Andolsun, "Allah üçün üçüncüsüdür" diyenler küfre düşmüştür. Oysa tek bir ilahtan başka ilah yoktur. Eğer söylemekte olduklarından vazgeçmezlerse, onlardan inkâr edenlere mutlaka (acı) bir azab dokunacaktır. "[377]

Yüce Allah Kur'ân-ı Kerim'de Hz. İsa (aleyhisselâm)'ın ve annesi Hz. Meryem'in kişiliklerini ve beşer oluşlarını belirterek, Hıristiyanlara bu sapmadan tevhide dönmelerini emreder. Zira Haç'ta eziyet çekmek,[378] ana rahminde cenin olarak kalmak, uyumak, susuzluk, açlık ve yorgunluk çekmek, konuşmak gibi insan tabiatının gerektirdiği şeyleri şahsında toplamış bir kişiye ilahlık atfetmek apaçık dalalettir. Hz. İsa(aleyhisselâm) için sayılan bu beşeri özelliklerin bir kısmı hem Kur'ân-ı Kerim'de hem de İncil'de yer almıştır:

---

[371] Erbaş, *a.g.e.,* s. 65.
[372] Albert Besnard, *KatolikMeshebi,* Trc., Mehmet Aydın, Din Bilimleri Yay., Konya, 2000, s. 133.
[373] Mehmet Aydın, "Hıristiyanlık", *Islâm Ansiklopedisi,T.D.V.Yay.,* İstanbul, 1998, XVII, 347.
[374] Muhammed Abdullah Draz, *En Mühim Mesaj Kur'an,* Trc., Suat Yıldırım, Işık Yay., İstanbul, 2003, 90.
[375] Zuhruf, 43/57-58.
[376] Yunus, 10/18.
[377] Maide, 5, 72-73.
[378] Markos, XV/ 34.

"Meryem oğlu Mesih, yalnızca bir elçidir. Ondan önce de elçiler gelip geçti. Onun annesi dosdoğrudur, ikisi de yemek yerlerdi. Bir bak, onlara âyetleri nasıl açıklıyoruz? (Yine) bir bak, onlar ise nasıl da çevriliyorlar."[379]

Hz. İsa (aleyhisselâm)'ın acıktığı İncil'de ise şöyle geçmektedir:

"Ertesi gün, Beytanya'dan çıktıkları zaman, acıktı. Uzaktan yapraklı bir incir ağacı görüp belki ondan bir şey bulurum diye geldi; yanına varınca üzerinde yapraklardan başka bir şey bulamadı; çünkü incir mevsimi değildi."[380]

Hz. İsa (aleyhisselâm)'ın sıra dışı yaratılışı, Yüce Allah'ın kudretine delalet etmektedir. Onun ve annesinin mucizeleri ise peygamberliğine ve Yüce Allah'a olan sadakatlerine işaret eder. Dolayısıyla Hz. İsa(aleyhisselâm)'ın ve annesinin Allah katındaki konumları peygamberliğin ötesinde değildir.[381]

"Hani Melekler, dediler ki: "Meryem, doğrusu Allah kendinden bir kelimeyi sana müjdelemektedir. Onun adı Meryem oğlu Isa Mesih, 'tir. O, dünyada ve ahirette 'seçkin, onurlu, saygındır' ve (Allah'a) yakın kılınanlardandır. Beşikte de, yetişkinliğinde de insanlarla konuşacaktır. Ve O Salihlerdendir. Rabbim, bana bir beşer dokunmamışken, nasıl bir çocuğum olabilir?" dedi. (Fakat) Allah neyi dilerse yaratır. Bir işin olmasına karar verirse, yalnızca ona "ol" der, o da hemen oluverir. Ona kitabı, hikmeti, Tevrat'ı ve Incili öğretecek. Israiloğulları'na elçi kılacak. (O, Israiloğulları 'na şöyle diyecek:) "Gerçek şu, ben size Rabbinizden bir âyetle geldim. Ben size çamurdan kuş biçiminde bir şey oluşturur, içine üfürürüm, o da hemencecik Allah 'ın izniyle kuş oluverir. Ve Allah 'ın izniyle doğuştan kör olanı, alaca hastalığına tutulanı iyileştirir ve ölüyü diriltirim. Yediklerinizi ve biriktirdiklerinizi size haber veririm. Şüphesiz, eğer inanmışsanız bunda sizin için kesin bir âyet vardır. "Benden önceki Tevrat'ı doğrulamak ve size haram kılınan bazı şeyleri helal kılmak üzere size Rabbinizden bir âyetle geldim Artık Allah 'tan korkup bana itaat edin. "Gerçekten Allah, benim de Rabbim, sizin de Rabbinizdir. Öyleyse O'na ibadet edin. Dosdoğru olan yol işte budur. "[382]

Hz. İsa (aleyhisselâm)'ın yaratılışı, mucizeleri ve misyonu ilk günden ortaya konmuşken, Yahudilerden ve putperestlerden Hıristiyan olanlar, önceki inançlarından kaynaklanan bir anlayış ile Yüce Allah'ın kudretine delalet eden Hz. İsa (aleyhisselâm)'ın sıra dışı yaratılışını ve onun peygamberliğine delalet eden mucizelerini onun ilahlığına yorumladılar. Oysa Hz. İsa (aleyhisselâm)'ın yaratılışı, Hz. Âdem'in yaratılışından farksızdı:

"Şüphesiz, Allah katında Isa'nın durumu, Adem'in durumu gibidir. Onu topraktan yarattı, sonra ona "ol" demesiyle o da hemen oluverdi. "[383]

Hz. İsa (aleyhisselâm)'ın annesi belli iken ve her ikisi de, Hz. Âdem'in çocukları olduğu halde nasıl ilah olabilirler. Hz. İsa (aleyhisselâm)'ın bu sıra dışı yaratılışı ilahlığa bir dayanak yapılıyorsa, bu daha çok Hz. Âdem için söz konusu olabilirdi. Çünkü Âdem(aleyhisselâm)'ın ne annesi ne de babası vardır.[384]

Sonuç olarak, Hıristiyanlar ilâhî bir dine sahip olmuş ümmetler içerisinde en büyük sapmayı göstermişlerdir. Felsefi olarak farklı yorumlar yapılsa da Hıristiyanların teologları bile "teslis"i

---

379 Maide, 5/75.
380 *Markos,* XI/12-13.
381 Zemahşeri, *a.g.e,* II, 277.
382 Al-i İmran, 3/45-51.
383 Al-i İmran, 3/59.
384 İbn Aşur, Muhammed Tahir, *et-Tahrir ve 't-Tenvir,* Daru't-Tunusiyye, Tunus, 1984, III, 263.

izah etmekte yetersiz kalmışlardır. Bu konunun bizim açımızdan önemi ise, bizzat Kur'ân'da yer alması ve Yüce Allah'ın bu konuyu kesin bir ifadeyle sapıklık olarak belirtmesidir. Zira Yüce Allah, Hz. İsa (aleyhisselâm)'ı sadece bir kul ve bir peygamber olarak kabul etmemizi emrediyor:

"O, yalnızca bir kuldur; kendisine nimet verdik ve onu Israiloğulları 'na bir örnek kıldık. "[385]

2.2.3- ALLAH'A ÇOKLUK İZAFE ETMELERİ

Hıristiyanların Allah inancı konusundaki diğer bir sapmaları ise O'na sıfatlarında olduğu gibi, bizzat zatına ilişkin de çokluk izafe etmeleridir. Hıristiyanlar teslisin her bir unsurunu ilah edindikleri gibi, bu unsurlara bizzat Allah da demişlerdir. Teslis inancının anlaşılmasındaki güçlük, Hıristiyanlar arasında bu konuda ortak bir fikrin oluşmasını engellemiştir. Teslis inancı konusunda ortak bir fikrin oluşmasını engelleyen diğer bir husus da, kimilerine göre teslisin unsurlarını konumlandırmada monoteizm inancının açıkça ihlal edilmesidir.[386]

Kur'ân-ı Kerim'in belirttiği sapmaların bazılarında ittifak bazılarında ihtilaf olmakla beraber bu sapmaların hepsi Hıristiyanlar arsında olmuştur ve halen devam etmektedirler.

Hıristiyanlardan, *"Şüphesiz Allah, Meryem oğlu Mesih'tir"* diyenlerin Ya'kubiyye; *"Allah üçün üçüncüsüdür"* diyenleri ise Nasturiyye ve *"Mesih Allah'ın oğludur"* diyenlerin de Melkaniler olduğu belirtilmiştir.[387]

"Ey Kitap Ehli, dininiz konusunda taşkınlık etmeyin, Allah'a karşı gerçek olandan başkasını söylemeyin. Meryem oğlu Mesih Isa, ancak Allah'ın elçisi ve kelimesidir. Onu ('ol' kelimesini) Meryem'e yöneltmiştir ve O'ndan bir ruhtur.

Öyleyse Allah'a ve elçisine inanınız; "üçtür" demeyiniz. (Bundan) kaçının, sizin için hayırlıdır. Allah, ancak bir tek ilahtır. O, çocuk sahibi olmaktan yücedir. Göklerde ve yerde her ne varsa O'nundur. Vekil olarak Allah yeter. "[388]

"Andolsun, "Şüphesiz Allah, Meryem oğlu Mesih'tir" diyenler küfre düşmüştür. Oysa Mesih'in dediği (şudur:) "EyIsrailoğulları, benim de Rabbim, sizin de Rabbiniz olan Allah'a ibadet edin. Çünkü O, kendisine ortak koşana şüphesiz cenneti haram kılmıştır, onun barınma yeri ateştir. Zulmedenlere yardımcı yoktur. Andolsun, "Allah üçün üçüncüsüdür" diyenler küfre düşmüştür. Oysa tek bir ilahtan başka ilah yoktur. Eğer söylemekte olduklarından vazgeçmezlerse, onlardan inkâr edenlere mutlaka (acı) bir azab dokunacaktır. "[389]

Yazır bu âyetin tefsirinde şöyle der:

"Hıristiyanlar, "Allah" ismi yerine, Meryem'in oğlu İsa'nın lakabı olan "Mesih" vasfını, "ehad-i ekmel" (eksiksiz tek) in bir ifadesi olmak üzere almışlardır. Bunun için kanaatlerinde "ilâh üçtür, fakat Mesih birdir." Her biri bir ilâh farz edilen ekânîm-i selâse (üç esas)de Yesu yalnız oğuldur. Fakat (Yesu' Mesih) hepsidir. Baba, kelime ve oğul kendi zatlarında farklı oldukları halde (Yesu' Mesih) de birbirlerini tasdik ederler ve " en mükemmel tek" bu sayılır. Bundan dolayıdır ki Hıristiyanlar, Yesu Mesih'ten önce âlemlerin kelime ile yaratılmış olduğunu ve her şeyin yaratıcı ve sahibi bir "baba ilâh" bulunduğunu kabul etmekle beraber, henüz âlemlerin

---

[385] Zuhruf, 43/59.
[386] Mehmet S. Aydın, *Din Felsefesi*, İzmir İlahiyat Vakfı Yay., İzmir, 2001, s. 137.
[387] İbn Teymiye, Takiyyüddin Ahmet b. Abdilhalim, *et-Tefsirul Kebir*, Daru'l Kütübi'l İlmiye, Beyrut, IV, 56.
[2/3] Nisa, 4/171.
[389] Maide, 5/72-73.

sağlam olmayıp, bu sağlamlığın cesetlenmesi "kelime" üzerine Yesû-i Mesih eliyle meydana geldiğini ilk İznik konsülünden beri inançlarının başına yazmışlardır. Demek ki bunlara göre "üçlü esas", birinci ve ikincisiyle değil, üçüncüsüyle en mükemmeldir. Üçünün oluşturduğu tek ilâh ve en mükemmel, tek baba değil, Ruhu'l- Kudüs değil, hepsi olan Yesû-i Mesih'tir, üçün üçüncüsüdür. Buna göre bunların nazarında bir olan Allah mutlak üçün biri değil, üçün üçüncüsüdür, kelimenin cesetlendiği Mesih'tir.

"Muhakkak Allah üçün üçüncüsüdür" demek, hem selâse (üç) kelimesi, hem de sâlis (üçüncü) kelimesi itibariyle olmak üzere iki yönden küfürdür. Birisi gerçekten bir ilâhtan başka ilâh olmadığı halde, üç ilâh farz etmek ve bunların her birine "hak ilâh" demektir ki katıksız şirktir. Birin hakkı olan ilâhlığı onunla beraber ikiye vermektir, yalandır, zulümdür. Allah'ın hakkını inkârdır. "Allah üç" demek gibi bir çelişkidir. Birisi de bu şirk ve çoğalma içinde yalan bir tevhid davasıyla Allah'ı bu üçün üçüncüsü farz etmek, Allah'tan başkasına Allah demektir ki, bu da Allah'ı ve

Allah'ın önceliğini inkâr etmektir. Hâlbuki Yüce Allah’a "yok" demekle yok olmayacağı ve yalan inanç ile hak ve hakikat değişmeyeceği için, bu da hadd-i zatında diğer bir şirktir. Ve gerçekte Hıristiyanlığın üçlemesinin böyle, biri şirk, biri tevhid görünen iki yüzü vardır ki, hakikatte ikisi de şirktir. Ve bu şirk aslında Allah'ın önceliğini inkâr etmeyen ve bununla birlikte açıktan şirk iddia eden bariz müşriklerin şirkinden daha ileri gitmiş olmakla beraber, onlarınki kadar açık değil kaçamaklıdır.”[390]

Sonuç itibariyle, tevhidin gerçekliğine ve açık bir ilah fikrine ulaşmaktan uzak olan[391] Hıristiyanların, Hz. İsa (aleyhisselâm)’ın şahsı etrafında oluşmuş birçok sapmaları olmuştur. Bu sapmaların en akıl almazı ise Hz. İsa (aleyhisselâm)’ın ve teslisin diğer uknumlarının -hâşâ- Allah olduğunu iddia etmeleridir. Oysa Hz. İsa (aleyhisselâm)’ın bir zamanlar hiç var olmadığı ve var olduktan sonra da normal insanlar gibi bir gelişim ve yaşam sürdürdüğü bilinen bir gerçektir. Hz. İsa (aleyhisselâm)’ın çarşılarda dolaştığı, yemek yediği gerçeğinin Kur’ân-ı Kerim tarafından ifade edilmesi, yemek yemeye mecbur olan birinin hacet yoluna da gitmeye mecbur olduğu ve dolayısıyla beşeri gereksinimlerin her türlüsüne mecbur olduğunu insanın zihninde çağrıştırması bakımından son derece önemlidir.[392]

2.2.4- ALLAH’A OĞUL İSNAT ETMELERİ

Kur’ân-ı Kerim’de Hıristiyanların belirtilen diğer bir sapmaları ise Yüce Allah’a çocuk isnat etmeleridir. Hıristiyanların, Yahudi kültürünün etkisiyle oluşan bu sapması, Kur’ân-ı Kerim’in birçok yerinde ifade edilerek yerilmiştir:

“Yahudiler: "Üzeyir Allah'ın oğludur" dediler; Hıristiyanlar da: "Mesih Allah'ın oğludur" dediler. Bu, onların ağızlarıyla söylemeleridir; onlar, bundan önceki inkâr edenlerin sözlerini taklit ediyorlar. Allah onları kahretsin; nasıl da çevriliyorlar?”[393]

Hıristiyanları bu inanca sevk eden birçok neden öne sürülmüştür. Bu nedenlerin başında, Hıristiyan inancının teşekkülünde Yahudi ve Yunan düşüncesinin çok belirleyici bir rol oynaması gelir. Âyette açıkça ifade edildiği gibi Hıristiyanlardan önce, Yahudiler Yüce Allah’a

---

[390] Yazır, *a.g.e.*, III, 342.
[391] İzzetbegoviç, *a.g.e*, s. 222.
[392] İbn Atiye, *a.g.e.*, II, 222.
[393] Tevbe, 9/30.

çocuk isnat etmişlerdir. [394] Bunun dışında Hıristiyanlığın Hinduizmden de etkilendiğini görüyoruz. M.Ö. I.yüzyıldan itibaren, Hıristiyanlığın ortaya çıktığı Filistin'de Helen kültürü hâkim olmuştu. Bilindiği gibi Helen kültürü Anadolu'dan Hindistan'a kadar olan kültürlerin bir senteziydi.[395] Özellikle Hıristiyan teslisi ile Hinduizm teslisinin benzer olması bu düşünceyi desteklemektedir. Hint teslisinde Brahma, Narayana ve Mahadeva uknumları, fiilleri farklı da olsa kökleri birdir ve bunlar birbirlerinden ayrılmazlar. Bunların üçüne de birden "Vişnu" derler. Bunları bir kökte birleştirmekle kalmaz, ilk iletende ayrılmazlar. Bu üç şahsı tek cevherde toplayan Hıristiyanların baba, oğul ve kutsal ruh inancıyla tam bir benzerlik arz eder.[396] Bundan anlıyoruz ki Hıristiyanlar Hint inancından etkilenmişlerdir.

Hıristiyanları bu inanca sevk eden diğer bir unsur ise, önceki nesillerin Yüce Allah'a nispetle baba ve oğul kelimelerini mecaz anlamlarıyla kullanmalarıdır. Baba kelimesi ile şefkat, merhamet ve sahiplik anlamı kast edildiği gibi, bütün varlıkların mucidi ve bütün kâinatın yöneticisi olarak da ifade edilirdi. Zira bütün Sami dillerinde "baba" meyve veren anlamına geldiği ve Yüce Allah'a yaratıcı ve kâinatın mucidi olduğu inancıyla da baba tabiri ile hitap edilirdi.[397] Oğul kelimesiyle de Allah katındaki şerefi ve sevgiyi ifade etmek istiyorlardı. Yahudi düşüncesinde 'Tanrının oğlu' ifadesi Allah ile olan güçlü ahlâkî bağı ifade ederdi.[398] Ancak Hıristiyanlar zamanla, yukarıda izah ettiğimiz gibi özellikle Hint putperestliğinden etkilenerek oğulla, hakiki manasını kastettiler. Allah'ın oğlu tabiriyle, Allah'ı ve Ruhu'l-Kudüs'ü anlar oldular. Bu üç unsur, birbirine girdi ve gerçekten birmiş gibi kabul edildi. Bunu ilk olarak, miladî 325'te toplanan İznik konsülü ilân etti. Baba, oğul ve Ruhu'l- Kudüs'ten ibaret bu üç varlık için -ki bunlar ilâhlıkta birleşmişlerdir- 'teslis' kelimesi kullanılır oldu. İnciller İsa (aleyhisselâm)'ın vefatından sonraki 1-3. yüzyıllar arasında değişen zaman içinde yazıldı. İsa (aleyhisselâm)'a inen İncil'in aslı kaybolmuş, yeniden yazılan İnciller de Roma putperestliğinden etkilenenler tarafından yazılmıştır.[399]

Oğul kelimesinin İsa (aleyhisselâm)'ın dışındaki insanlar için de kullanıldığını Kitab-ı Mukaddes'te de görüyoruz. Baba kelimesinin kullanılması da sadece İsa (aleyhisselâm)'a özgü değildir. Kutsal metinlerden de açıkça anlaşılıyor ki, oğul kelimesi Yüce Allah'a nispetle seçilmişlik anlamının dışında başka bir anlamda kullanılmamıştır:[400]

"Ve Firavun'a diyeceksin: Rab şöyle diyor: İsrail, oğlum ve ilkimdir. Ve sana dedim: Oğlumu salıver ki, bana ibadet etsin ve onu göndermek istemedin; işte ben senin oğlunu, senin ilkini öldüreceğim."[401]

"O beni çağıracak: sensin babam, Allah'ım ve kurtuluşu kayası. Ben de onu ilk oğlum, dünya krallarının en yükseği kılacağım."[402]

Kur'ân-ı Kerim özellikle İsa (aleyhisselâm)'ı beşer, kul ve tevhidin davetçisi olan bir peygamber olarak tanıtır. Sıradışı yaratılışını ve mucizelerini ise ilâhî kudretin ve İsa (aleyhisselâm)'ın peygamberliğinin bir delili olarak ifade eder.

---

394 Challaye, *a.g.e*, s. 190.
395 Demir, a.g.e., XVII, 329.
396 Tümer Günay, *Birüni'ye Göre Dinler Ve İslâm Dini,* D.İ.B., Yay, Ankara, 1986, s. 160.
397 Mustafa İslâmoğlu, *ÜçMuhammed,* Denge Yay., İstanbul, 2001, s. 52-53.
398 Muhammed Mustafa Azami, *Kur'an Tarihi,* Trc., Ömer Türker, Fatih Serenli, İz Yay., İstanbul, 2006, s. 362.
399 Vehbe Zuhayli, *a.g.e.*, V, 377.
400 İbni Teymiye, *el-Cevabu's-Sahih,* II, 153.
401 Çıkış, IV/22-23.
402 Mezmurlar, 89/26-27.

Yüce Allah çocuk sahibi olmaktan münezzehtir. Yüce Allah, kendisine çocuk isnat edenlerin, bu iddialarında hiçbir delile dayanmadıkları gibi aynı zamanda bu iddiaları sebebiyle kâfir olduklarını da açıkça belirtmiştir:

"Rahman çocuk edinmiştir" dediler. Andolsun, siz oldukça çirkin bir cesarette bulunup-geldiniz. Neredeyse bundan dolayı, gökler paramparça olacak, yer çatlayacak ve dağlar yıkılıp göçüverecekti. Rahman adına çocuk öne sürdüklerinden (ötürü bunlar olacaktı.) Rahman (olan Allah)a çocuk edinmek yaraşmaz. Göklerde ve yerde olan (herkesin ve her şeyin) tümü Rahman (olan Allah)a, yalnızca kul olarak gelecektir. Andolsun, onların tümünü kuşatmış ve onları sayı olarak saymış bulunmaktadır. "[403]

"Rahman'a çocuk isnat etmelerinden dolayı neredeyse gökler çatlayacak, yer yarılacak ve dağlar yıkılıp çökecek" mealindeki âyet, iftiranın korkunç boyutunu ifade etmesi bakımından çok önemlidir. Bu ifadeyi dört ayrı yorumla açıklamak mümkündür:

a) Böylesine çirkin ve ölçüsüz bir iddia, kevniyattaki mükemmel düzeni reddeder. Çünkü bu mükemmel düzeni yaratanın mutlaka her şeyden müstağni olması gerekir.

b) Allah'ın insanlara karşı rahmeti ve hilmi olmasaydı, bu sözün dehşetinden gökler parçalanır, yer yarılır ve dağlar yerinden kayardı. Çünkü evrendeki düzeni sağlayan ilâhî kanundur.

c) Bu gibi deyimler daha çok sözün ölçüsüzlüğünün, ilimden uzaklığının, ölçülüp tartılmadan şuursuzca söylendiğinin bir işaretidir.

d) Gökler, yer ve dağlar, eğer akledebilselerdi, tevhid inancına böylesine ters düşen çirkin bir iddiadan dolayı parçalanırlardı.[404]

Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem) da bu iftiranın hemen cezalandırılmamasını Yüce Allah'ın merhametinin bir eseri olarak belirtir:

"Duyduğu eziyete karşı Allah'tan daha sabırlı kimse yoktur. O'na ortak koşuluyor, evlât isnat ediliyor. Oysa O, o iftira ve isnatçıların hem rızıklarını verir, hem de onlara afiyet bahşeder."[405]

Yüce Allah, insanların bu yakışıksız isnatlarından münezzeh olduklarını belirterek bu konudaki isnatların her türlü delilden yoksun olduğunu belirtiyor:

"Allah çocuk edindi" dediler. O, (bundan) yücedir; O, hiç bir şeye ihtiyacı olmayandır. Göklerde ve yerde ne varsa O 'nundur. Kendinizde buna ilişkin bir delil de yoktur. Allah'a karşı bilmeyeceğiniz bir şeyi mi söylüyorsunuz? De ki: "Allah hakkında yalan uydurup iftira edenler, kurtuluşa ermezler. "[406]

Bu âyetten kastedilen kesimin Mekke müşrikleri olduğu söylense de, âyetin bu inanca sahip olan herkese hitap ettiği açıktır. İsa (aleyhisselâm) insanları Allah'ın kulluğuna davet ettiği gibi, kendisinin de bir kul olduğunu açıkça ifade etmiştir:

"Allah'ın çocuk edinmesi olacak şey değil. O yücedir. Bir işin olmasına karar verirse, ancak ona: "Ol" der, o da hemen oluverir. Gerçek şu ki Allah, benim de Rabbim, sizin de Rabbinizdir. Öyleyse O'na kulluk edin. Dosdoğru yol budur. "[407]

---

[403] Meryem, 19/88-94.
[404] Celal Yıldırım, *İlmin Işığında Asrın Kur'an Tefsiri,* Anadolu Yay., İstanbul, 1989.XVII, 3769.
[405] Buhari, edeb, 71.
[406] Yunus, 10/68-69.
[407] Meryem, 19/35-36.

Kur'ân-ı Kerim'de belirtilen çirkin inanç sapmalarından biri de, Yüce Allah'a çocuk isnat etmeleridir. Özellikle Hıristiyanlar, bunu temel inanç esasları arasında kabul etmişlerdir. Hz. İsa (aleyhisselâm)'da sadece ilahlık unsurunun bulunduğu, başka bir ifadeyle, kendisinde insani bir unsur bulunmayan bir ilah olduğuna inanılmıştır. Konsüller tarafından bu yönde birçok karar alınmış ve aksi inançta olanlar aforoz edilmiştir.[408]

2.3- HIRİSTİYANLARIN MELEK İNANCI

Meleklerin varlığına inanmak, Yüce Allah'ın temel inanç esasları arasında kabul ettiği bir konudur. Bu anlamda Allah inancı, peygamber, vahiy ve ahiret inancı, meleklere iman etmekle doğrudan ilintilidir:

"Ey inananlar, Allaha, Elçisine, Elçisine indirdiği Kitaba ve daha önce indirmiş bulunduğu Kitaba inanın. Kim Allah'ı, meleklerini, Kitaplarını, elçilerini ve âhiretgününü inkâr ederse o, uzak bir sapıklığa düşmüştür.[409]

Melekler; gayb âlemine ilişkin varlıklar olduğundan, ilâhî vahiyden bağımsız olarak nitelendirilemez. Meleklerin insanlar açısından en önemli yönünün, gönderilen peygamberlerle Allah arasında elçilik ile görevlendirmiş olmalarıdır.[410] Bununla beraber melekler, Yüce Allah'a isyan etmeyen, O'na sürekli kulluk eden [411] ve gerektiğinde inananlara yardım [412] ve istiğfar eden [413]varlıklar olarak tanımlanıyor. Melekler peygamberlerle beraber anıldığı gibi arş ile de anılmaktadır. Yüce Allah'ın, cennet ve cehennem sahnelerinden bahsederken, meleklerden de söz ettiğini görüyoruz.[414] Dolayısıyla bir müminin inanç dünyasında melekler çok önemli bir yer tutar.

Bütün peygamberler meleklerin varlığını vurgulamış olmalı ki, bütün toplumlarda melek inancı veya melek inancına benzer bir inanç bulunmaktadır. Ne yazık ki ilâhî mesajın diğer inanç esaslarında gösterilen sapmalar, melek inancında da olmuştur. Bu anlamda gerek Yahudilerin gerekse Hıristiyanların kutsal metinlerinde, meleklerin varlığına ilişkin bilgiler mevcuttur. Ancak buna rağmen Protestanlar gibi kimi Hıristiyan mezhepleri, meleklerin varlığına inanmayı temel inanç esasları olarak kabul etmezler.[415] Hıristiyan inancında vahiy meleği anlayışı yoktur.[416] Buna bağlı olarak vahiy telakkileri de İslâm'dan farklıdır. Bu sebeple Hıristiyan teolojisine göre en mükemmel vahiy, İncil'de değil İsa(aleyhisselâm)'da meydana gelmiştir.[417]

Kur'ân-ı Kerim, Cebrail(aleyhisselâm)'a düşmanlıkları sebebiyle Yahudileri; meleklere cinsiyet atfetmeleri ve onları yakışıksız bir şekilde Yüce Allah'a nispet etmeleri sebebiyle de müşrikleri kınadığı gibi, Hıristiyanları da, Cebrail(aleyhisselâm)'ı teslisin bir unsuru olarak kabul etmeleri nedeniyle kınamaktadır:

"Ey Kitap ehli, dininizde taşkınlık etmeyin ve Allah hakkında gerçek olmayan şeyleri söylemeyin!

---

408 Aydın, "Hıristiyanlık" *İslâm Ansiklopedisi,* XVII, 355.
409 Nisa, 4/136.
410 Nahl, 16/2.
411 Enbiya, 19/20.
412 Enfal, 8/9.
413 Mücadele, 58/22, Mümin, 40/7.
414 Müdessir, 74,30., Mülk, 67/8,
415 Sarıkçıoğlu, a.g.e., s. 333.
416 Ali Erbaş, "Melek", *İslâm Ansiklopedisi,* T.D.V.Yay., İstanbul, 1999, XXIX, 39.
417 Cristian w. Troll, *Tarihi Bir Olay Olarak Hıristiyanlık,* Trc., Talip Özdeş, Cümhuriyyet Ü. İlhiyat Fak. Dergisi, 1999, III, 62.

Meryem oğlu Isâ Mesih, sadece Allah'ın elçisi, O'nun Meryem'e attığı kelimesi ve O'ndan bir ruhtur. Allah'a ve elçilerine inanın, (Allah) "Üçtür" demeyin. Kendi yararınıza olarak buna son verin. Çünkü Allah, yalnız bir tek tanrıdır. Hâşâ O, çocuk sâhibi olmaktan yücedir. Göklerde ve yerde olanların hepsi o 'nundur. Vekil olarak Allah yeter. Ne Mesih, Allah 'a kul olmaktan çekinir, ne de (Allah'a) yaklaştırılmış melekler. Kim O'na kulluktan çekinir ve büyüklük taslarsa bilsin ki O, onların hepsini kendi huzurunda toplayacaktır. "[418]

"Andolsun, Musa'ya Kitabı verdik, arkasından peygamberler gönderdik. Meryem oğlu Isa'ya da açık deliller verdik ve onu Ruh'ül-Kudüs (Cebrâil) ile destekledik. Ne zaman ki, bir peygamber, size canınızın istemediği bir şey getirdiyse büyüklük taslamadınız mı? Kimini yalanladınız, kimini de öldürüyordunuz?"[419]

"Allah demişti ki: "Ey Meryem oğlu Isa, sana ve annene olan ni'metimi hatırla, hani seni Ruhu'l-Kudüs ile desteklemiştim... "[420]

"Onlarla kendisi arasına bir perde çekmişti. Biz de ruhumuzu (Cebrâil'i) ona gönderdik. (O) ona düzgün bir insan şeklinde göründü. (Meryem) dedi ki: "Ben senden, çok esirgeyen(Allah)a sığınırım. Eğer (Allah'tan) korkuyorsan (bana dokunma)." (Ruh): "Ben, dedi, sadece Rabbinin elçisiyim. Sana tertemiz bir erkek çocuğu hediye edeyim diye (geldim). "[421]

Ruh'ül-Kudüs, Hz. İsa (aleyhisselâm) ve Hz. Meryem ile beraber zikredildiği gibi, başka peygamberlerle beraber de zikredilmiştir. Bundan kastedilen de meleklerin efendisi Cebrail (aleyhisselâm)'dır. Bu sebeple Ruh'ül-Kudüs'ün Allah'ın bir sıfatı veya tapınılacak bir merci olmadığı açıktır.[422]

Yüce Allah vahyi Ruh'ül-Kudüs vasıtasıyla göndermiştir:

"Biz bir âyetin yerine başka bir âyet getirdiğimiz zaman, Allah ne indirdiğini bilirken "Sen (Allah 'a) iftira ediyorsun (bu sözleri kendin uydurup Allah 'ın üstüne atıyorsun)" derler. Hayır, onların çokları bilmiyorlar. De ki: "Inananları sağlamlaştırmak ve Müslümanlara yol gösterici ve müjde olmak üzere onu, Ruhu'l- Kudüs Rabbinden gerçek (bilgi) olarak indirdi." Biz onların, "Ona bir insan öğretiyor!" dediklerini biliyoruz Hak'tan saparak kendisine yöneldikleri adamın dili a'cemi (yabancıdır, açık değildir), bu ise apaçık Arapça bir dildir. Allah'ın âyetlerine inanmayanları Allah doğru yola iletmez, onlar için acı bir azâb vardır.» Yalanı ancak Allah 'ın âyetlerine inanmayanlar uydurur; yalancılar, işte onlardır"[423]

Ruh'ül-Kudüs olarak zikredilenin Cebrail (aleyhisselâm) olduğu açıktır:

"De ki: Cebrail'e kim düşman ise şunu iyi bilsin ki Allah'ın izniyle Kur'ân'ı senin kalbine bir hidâyet rehberi, önce gelen kitapları doğrulayıcı ve müminler için de müjdeci olarak o indirmiştir. Kim, Allah'a, meleklerine, peygamberlerine, Cebrail'e ve Mikail'e düşman olursa bilsin ki Allah da inkârcı kâfirlerin düşmanıdır. "[424]

Kur'ân-ı Kerim ruh tabirini Cebrail (aleyhisselâm) için kullandığı gibi diğer melekler için de kullanmıştır. Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'a inen Ruh'un Musa (aleyhisselâm)'a

---

[418] Nisa, 4/171-172.
[419] Bakara, 2/87.
[420] Mide, 5/110.
[421] Meryem, 19/17-19.
[422] İbni Teymiyye, *Cevabu's-Sahih*, II, 186.
[423] Nahl, 16/101-105.
[424] Bakara, 2/97-98.

inen ruh olduğunu, Varaka bin Nevfel Hz. Hatice'ye ifade etmiştir.[425]

Mukatil (v. 150 h.) ruhun; rahmet, semada bulunan bir melek, Cebrail, vahy ve Hz. İsa olmak üzere beş anlamda kullanıldığını belirtir.[426]

Kısaca Hıristiyanların Cebrail(aleyhisselâm)'ı melek statüsünden çıkartıp, onu ilah olarak telakki etmelerini ve melek inancını temel inanç esasları arasında saymamalarını, Hıristiyanların melek inancı konusundaki sapmaları arasında sayabiliriz.

2.4- HIRİSTİYANLARIN KİTAP İNANCI

Peygamberlere indirilen kitaplara fark gözetmeksizin inanmak İslâm'ın temel inanç esaslarından biridir:

"Ve onlar, sana indirilene, senden önce indirilenlere iman ederler ve ahirete de kesin bir bilgiyle inanırlar.[427]

Bu kitapları korumak,[428]onlara saygı duymak,[429]onların hükümleriyle amel etmek[430] ve kitapların ihtiva ettikleri gerçekleri insanlara açıklamak,[431]kitaplara iman etmenin gerektirdiği mükellefiyetlerdir.

Hıristiyanların kitap inancının sahih bir inanç olmadığını ve Hıristiyanların kitaba iman etmenin gerektirdiği mükellefiyetleri yerine getirmediklerini görüyoruz. Hıristiyan inancına göre tanrı kelamı, yazıya ve kitaba değil, Hz. İsa'nın şahsında ete ve kemiğe dönüşmüştür.[432] Bunun da Tevrat'ın bir tefsiri ve Hıristiyan inancının bir yorumu olarak ortaya çıktığını görüyoruz.[433]

Bugün ittifakla kabul edilen bir gerçek var ki, o da bugünkü İncil'in, peygamberimizi müjdeleyen,[434] insanlar için hidâyet ve nur olarak Hz. İsa'ya verilen İncil ile bir ilgisinin olmadığıdır. Başka bir ifade ile, Müslümanların tasavvurundaki İncil ile bugünkü Hıristiyanların elindeki İncil birbirinden tamamen farklıdır. Müslümanların tasavvurundaki İncil şu âyetlerde ifade edilen İncil'dir:

"Onların ardından, yanlarındaki Tevrat'ı doğrulayıcı olarak Meryem oğlu Isâ'yı gönderdik ve ona, içinde yol gösterme ve nur bulunan, önündeki Tevrât'ı doğrulayan, korunanlar için yol gösterici ve öğüt olan Incil'i verdik"[435]

"O, sana Kitabı Hak ve kendinden öncekileri doğrulayıcı olarak indirdi. O," Tevrat'ı ve Incil'i de indirmişti." [436]

"Ona kitabı, hikmeti, Tevrat'ı veIncili öğretecek."[437]

---

[425] İbni Teymiyye, *Cevabu's-Sahih,* II, 187.
[426] Mukatil, *a.g.e.,* s. 205-207.
[427] Bakara, 2/4.
[428] Meryem, 19/12.
[429] İsra, 17/107.
[430] Maide, 5/68.
[431] Al-i İmran, 3/187.
[432] Sarıkçıoğlu, s. 333.
[433] İsmail Karaçam, *En Büyük Mucize Kur'an-ı Kerim'in İlmi Ve Edebi Sırları,* Yeni Şafak Yay., İstanbul, 2005. s. 77.
[434] Saf, 61/6.
[435] Maide, 5/46.
[436] Al-i İmran, 3/3.
[437] Al-i İmran, 3/48.

"Onlar ki, yanlarındaki Tevrat'ta ve Incil'de (geleceği) yazılı bulacakları ümmi haber getirici (Nebi) olan elçiye (Resul) uyarlar; o, onlara marufu (iyiliği) emrediyor, münkeri (kötülüğü) yasaklıyor, temiz şeyleri helal, murdar şeyleri haram kılıyor ve onların ağır yüklerini, üzerlerindeki zincirleri indiriyor. Ona inananlar, destek olup savunanlar, yardım edenler ve onunla birlikte indirilen nuru izleyenler;işte kurtuluşa erenler bunlardır. " [438]

"Incil sahipleri Allah'ın onda indirdikleriyle hükmetsinler. Kim Allah'ın indirdiğiyle hükmetmezse, işte onlar, fasık olanlardır"[439]

Bu âyetlerde ifade edilen İncil, Hz. İsa(aleyhisselâm) ve onun arkadaşları dönemindeki İncil'dir. Bu İncil, Hz. İsa'nın getirdiği tevhid mesajını içeren ve henüz tahrif edilmeyen İncil'dir. Ancak sonradan eklendiği açık olan teslis gibi fikirler, bu İncil'e zaman içinde dâhil edildi. Matta, Markos, Luka birinci yüzyılın sonlarına doğru, bu ilk İncil'den yararlanarak kendi İncillerini yazdılar. Ancak bunlardan her biri kendi fikirleri doğrultusunda önceki metinleri çarpıttılar. Ve nihâyetinde Hz. İsa (aleyhisselâm)'ın İncil'i kaybolup yerini muharref İnciller aldı.[440] Bu İncillerin tenkidi de asırlar boyu günah sayılmış ve bunların öğrenilmesi imtiyazlı din âlimlerine bırakılmıştır.[441] Âyetlerde bahsi geçen İncil, günümüzde mevcut değildir. Bugünkü İncil'i meydana getiren kitaplar ise, Hz. İsa(aleyhisselâm) ve onun havarilerinden asırlar sonra, meçhul kişiler tarafından yazılmıştır.[442]

Hz. İsa'nın konuştuğu dil olan İbranice ile yazılmış İncil'in, bugün dünyada hiçbir nüshası mevcut değildir. Elimizdeki İnciller ise çelişkilerle doludur. Hz. İsa(aleyhisselâm) Hz. Musa'nın şeriatını tamamlamak için geldiğini ifade etmesine rağmen,[443] bugünkü İncil bunun aksini yerleştirmeyi hedeflemektedir. Elimizdeki İncil'de, edebe aykırı birçok şey mevcuttur. Saydığımız bu ve buna benzer sebeplerden dolayı birçok Hıristiyan âlimin de itiraf ettiği gibi İncil'in tahrif edildiği açıkça ortadadır.[444]

Hıristiyanlar kendilerine verilen kitabı koruyamadıkları gibi onu tahrif etmişlerdir:

"Onlardan bir grup var ki, Kitapta olmayan bir şeyi, siz Kitaptan sanasınız diye dillerini Kitapla eğip büker(sözlerini, Kitabın sözü imiş gibi göstermek için kelimeleri dillerinde bükerek okur, onları, Kitabın sözlerine benzetmeğe çalışır)lar ve: "O, Allah katındandır." derler. Oysa o, Allah katından değildir. Bile bile Allah 'a karşı yalan söylerler. "[445]

"*Kelimeleri dillerinde bükerek okurlar. "* bu ifadeyi, Mücahid, Şa'bi, Hasan, Katade, Rebi gibi âlimler, "tahrif ederler" şeklinde tefsir etmişlerdir.[446] Bazı müfessirler, âyetin Yahudileri işaret ettiğini iddia etseler de, bu âyetin sibakından anlaşılıyor ki muhatap hem Yahudiler hem de Hıristiyanlardır:

"Beşerden hiç kimsenin, Allah kendisine Kitabı, hükmü ve peygamberliği verdikten, sonra insanlara: "Allah'ı bırakıp bana kulluk edin." deme (hakkı veyetki)si yoktur. Fakat o, "Öğrettiğiniz ve ders verdiğiniz Kitaba göre Rabbaniler olunuz" (deme görevindedir.) O, melekleri ve peygamberleri rabler edinmenizi

---

[438] Araf, 7/157.
[439] Maide, 5/46.
[440] Azami, *a.g.e.*, 344.
[441] Morice Bucaille, *Tevrat, İnciller, Kur'an-ı Kerim Ve Bilim,* Trc., Suat Yıldırım, Işık Yay., İstanbul, 2005, s. 24.
[442] Karaçam, *a.g.e.*, s. 81.
[443] Al-i İmran, 3/50.
[444] Karaçam, a.g.e., s. 82-86.
[445] Al-i İmran, 3/78.
[446] İbn. Kesir, *a.g.e.*, IX, 1288.

emretmez. Siz, müslüman olduktan sonra, size küfrü mü emredecek?"[447]

Tahrif, metnin çarpıtılması şeklinde olduğu gibi, aynı zamanda bir ibareye, orijinal olarak kastedilen anlamdan başka bir anlam yüklemekle de olabilmektedir.[448] Yahudiler bu tahrifin iki şeklini de yapmışlardır. Kitabın anlam bakımından tahrif edilmesi bir ölçüde Müslümanlar için de söz konusu olmuştur.[449]

Hıristiyanların diğer bir sapmaları ise kendilerine indirilen kitabın hükümlerini uygulamamalarıdır. Tüm ilâhî kitapların indiriliş gayesi, hükümlerin bireysel ve toplumsal hayatta uygulanmasıdır. [450]

"De ki: "Ey Kitap Ehli, Tevrat'ı, Incil'i ve size Rabbinizden indirileni ayakta tutmadıkça hiçbir şey üzerinde değilsiniz." Andolsun, Rabbinden sana indirilen, onlardan çoğunun tuğyanlarını ve inkârlarını arttıracaktır. Sen de kâfirler topluluğuna karşı üzüntüye kapılma. "[451]

Seyyid Kutub'un bu âyetin tefsirinde dediği gibi: "Din; dille söylenen birtakım kuru sözler, okunan ve törenlere çeşni katan kitaplar, miras olarak devralınan ya da yakıştırma yolu ile sahip çıkılan bir takım sıfatlar ve yaftalar demek değildir. Din, hayat sistemidir, yaşama biçimidir. Kalplere işlemiş inancı, ibadetlerde somutlaşmış bir kulluk yaklaşımını ve hayatın tüm yönlerine yansıyan bir uygulama çabasını içeren bir hayat sistemidir."[452] Kısacası Allah'ın dini, pratik hayatta yeri olmayan bir takım kutsallardan ibaret olmadığını Kur'an-ı Kerim bize açık ve net olarak bildirmektedir:

"Incil sahipleri Allah'ın onda indirdikleriyle hükmetsinler. Kim Allah'ın indirdiğiyle hükmetmezse, işte onlar, fasık olanlardır.[453]

Yüce Allah, bu gerçeğin, hiçbir tepkiden kaçınmadan, açıkça tebliğ edilmesini emrediyor.[454]

Hıristiyanların diğer bir sapmaları ise, kendilerine indirilen kitabın bazı hükümlerini, özellikle Hz. Muhammed(sallallâhü aleyhi ve sellem)'in peygamberliğine ilişkin haberleri, gizlemeleridir.[455]

"Ey Kitap Ehli, Kitaptan gizlemekte olduklarınızın çoğunu size açıklayan ve birçoğundan geçiveren elçimiz geldi. Size Allah'tan bir nur ve apaçık bir Kitap da geldi. "[456]

"Hatırla ki, Meryem oğlu Isa: Ey Israiloğulları! Ben size Allah 'ın elçisiyim, benden önce gelen Tevrat'ı doğrulayıcı ve benden sonra gelecek Ahmed adında bir peygamberi de müjdeleyici olarak geldim, demişti. Fakat o, kendilerine açık deliller getirince: Bu apaçık bir büyüdür, dediler. " [457]

Hıristiyanların diğer bir sapmaları ise kendilerine indirilen Allah'ın âyetlerini inkâr ettikleri gibi,[458]diğer peygamberlere indirilen ilâhî kitapları da inkâr etmeleridir:

"Ey kendilerine kitap verilenler birtakım yüzleri silip de arkalarına çevirmeden ya da cumartesi

---

[447] Al-i İmran, 3/79-80.
[448] Esed, *a.g.e,* 105.
[449] Abduh, *a.g.e.,* III, 344.
[450] Nisa, 4/105.
[451] Maide, 5/68.
[452] Kutub, Seyyid, III, 328.
[453] Maide, 5/47.
[454] Yazır, *a.g.e.,* III, 312.
[455] İbn. Aşur, *a.g.e.,* VI, 150.
[456] Maide, 5/15.
[457] Saf, 61/6.
[458] Nisa, 4/155.

adamlarını (o gün yasağı çiğneyenleri) lanetlediğimiz gibi onları da lanetlemeden evvel, yanınızdakini (Tevrat ve Incil'i) doğrulayıcı olarak indirdiğimize (Kur'ân'a) iman edin. Allah'ın emri yapıla gelmiştir. "[459]

Hıristiyanların diğer bir sapmaları ise kitapta olmayan bazı şeyleri ihdas edip dini bir mükellefiyet olarak telakki etmeleridir:

"Sonra onların izleri üzerinde elçilerimizi birbiri ardınca gönderdik. Meryem oğlu Isa'yı da arkalarından gönderdik; ona Incil'i verdik ve onu izleyenlerin kalplerinde bir şefkat ve merhamet kıldık. (Bir bid'at olarak) Türettikleri ruhbanlığı ise, Biz onlara yazmadık (emretmedik). Ancak Allah'ın rızasını aramak için (türettiler) ama buna da gerektiği gibi uymadılar. Bununla birlikte onlardan iman edenlere ecirlerini verdik, onlardan birçoğu da fasık olanlardır.[460]

Sonuç itibariyle Hıristiyanlar, kitabın manasında ve metninde tahrif yapmak, hükümlerini uygulamayıp gizlemek, bir kısmını inkâr etmek, kitapta olmayan mükellefiyetlerin dışında kendilerine dini vecibeler ihdas etmek şeklinde kitap inancında sapmalar göstermişlerdir.

2.5- HIRİSTİYANLARIN PEYGAMBER İNANCI

Hıristiyanlar Eski Ahit'te ve Yeni Ahit'te zikredilen peygamberlere inanırken, Hz. Muhammed (sallallâhü aleyhi ve sellem)'in peygamberliğini inkâr ederler.[461] Hz. İsa (aleyhisselâm)'ı ise peygamberliğin ötesinde bir tanrı olarak kabul ederler. Bu çerçevede konuya baktığımız zaman Hıristiyanların peygamber inancı hiçbir zaman sahih bir inanç olmamıştır.

2.5.1- PEYGAMBERİ İLAHLAŞTIRMALARI

Hıristiyanlar, Yahudilerin peygamberlere karşı gösterdikleri aşağılayıcı tavrın aksine, aşırı yüceltici bir tavır ve inanç içinde olmuşlardır. Bunu da en açık bir şekilde Hz. İsa (aleyhisselâm)'a ve onun annesi Hz. Meryem'e karşı göstermişlerdir. Özellikle Hz. İsa (aleyhisselâm)'ı bir insan olmaktan çıkartıp -hâşâ- Allah olarak telaki etmişlerdir. Hz. İsa'nın ulûhiyetini kabul etmeyen birisi kilise açısından asla Hıristiyan olamaz.[462] Günümüzde bile Hıristiyanlar, peygamberin şahsında oluşturdukları şirk sebebiyle tek Allah inancına hala ulaşmaktan çok uzak bir noktada durmaktadır.[463]

Kur'ân-ı Kerim Hıristiyanların bu sapmasına açıkça işaret etmektedir:

"Allah: "Ey Meryem oğlu Isa, insanlara, beni ve anneni Allah 'ı bırakarak iki ilah edinin, diye sen mi söyledin?" dediğinde: "Seni tenzih ederim, hakkım olmayan bir sözü söylemek bana yakışmaz. Eğer bunu söyledimse mutlaka sen onu bilmişsindir. Sen bende olanı bilirsin, ama ben Sen'de olanı bilmem. Gerçekten, görünmeyenleri (gaybleri) bilen Sen. 'sin Sen. "[464]

Daha önce izah ettiğimiz gibi, Hz. İsa (aleyhisselâm) mucizelerini peygamberliğinin ispatı olarak insanlara sunmuştur. Hz. İsa (aleyhisselâm) insanları tevhide davet ederken, aynı zamanda kendi kulluğunu da vurgulamıştır:

"Ben onlara bana emrettiklerinin dışında hiç bir şeyi söylemedim. (O da şuydu:) 'Benim de Rabbim, sizin de Rabbiniz olan Allah'a kulluk edin.' Onların içinde kaldığım sürece, ben onların üzerinde bir şahidim. Benim (dünya) hayatıma son verdiğinde, üzerlerindeki gözetleyici Sen'din. Sen her şeyin üzerine şahid

---

[459] Nisa, 4/47.
[460] Hadid, 57/27.
[461] Sarıkçıoğlu, *a.g.e.*, s. 333.
[462] Mehmet S. Aydın, *a.g.e.*, s. 273.
[463] Kesler, *a.g.e.*, s. 220.
[464] Maide, 5/116.

olansın. "[465]

Âyettin işaret ettiği gibi Hz. İsa (aleyhisselâm) ve Hz. Meryem ilahlaştırılmıştır. Hz. Meryem'in ilahlaştırılması Hz. İsa (aleyhisselâm)'ın vefatından yaklaşık üç asır sonra olmuştur. 431 yılındaki Efes konsülünde, Hz. Meryem için -hâşâ- "Allah'ın annesi" ifadesi resmen kullanılmıştır.[466]

Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem) gerek Hıristiyanların ve gerekse önceki ümmetlerin peygamberleri ve salih kişileri aşırı yüceltici tecrübesine binaen,[467] kendisi için

Allah'ın kulu ve resulü denmesini emretmiş [468]ve kabrinin mescit edinilmesini yasaklamıştır.[469]

2.5.2- PEYGAMBERLERİ İNKÂR ETMELERİ

Hıristiyanların diğer bir sapmaları ise, Hz. Muhammed (sallallâhü aleyhi ve sellem)'in peygamberliğini inkâr etmeleridir. Hz. İsa(aleyhisselâm), peygamberimizin geleceğini haber verdiği gibi, Hıristiyanların bazı bilge kişileri de bundan haberdardı:

"Meryem oğlu Isâ da: "EyIsrâil oğulları, ben size Allah'ın elçisiyim, benden önce gelen Tevrât'ı doğrulayıcı ve benden sonra gelecek, Ahmed adında bir elçiyi müjdeleyici olarak gönderildim" demişti. Fakat (Isa'nın müjdelediği elçi) onlara apaçık deliller getirince: "Bu, apaçık bir büyüdür" dediler. "[470]

Kuşkusuz bu gerçek, tüm Hıristiyanlarca bilinmiyordu.[471] Ancak tetkik edildiğinde, her insaf sahibi kişinin kabul edeceği gibi, resmi olarak kabul edilen bugünkü dört İncil'den hiç birisi, tümüyle ne Allah'ın, ne de Hz. İsa'nın sözüdür.[472] Bu durumda âyetin işaret ettiği gerçeğin Hıristiyanların elindeki farklı metinlerde olduğu ve bunun da konsüllerin kararıyla yasaklanarak gün yüzüne çıkarılmasının kasıtlı olarak engellendiği kuvvetle muhtemeldir.[473] Ehl-i Kitap bilginlerinin peygamberimizi öz çocuklarını tanır gibi tanıdıklarına Kur'ân-ı Kerim şahitlik ettiği gibi Ehl-i Kitaptan Müslüman olan şahsiyetler de şahitlik etmektedir:

"Kendilerine Kitap verdiklerimiz, onu, oğullarını tanıdıkları gibi tanırlar,ama yine de onlardan bir grup, bile bile gerçeği gizlerler. [474]

"Kendilerine Kitap verdiklerimiz, oğullarını tanıdıkları gibi onu tanırlar (onun Allah tarafından vahyedildiğini bilirler), ama kendilerini ziyana sokanlar inanmazlar."[475]

Rivâyete göre Hz. Ömer, Abdullah b. Selam'a şöyle demiş: Sen gerçekten oğlunu tanıdığın gibi Muhammed (s.a)'ı tanıyor musun? O da şu cevabı verir: Evet, hatta bundan da öte. Allah, semasındaki eminini yeryüzündeki eminine niteliklerini belirterek gönderdi ve ben de onu bu nitelikleriyle tanıdım. Oğluma gelince annesinin neler yaptığını bilemiyorum.[476]

Ehl-i Kitab'ın peygamberimizin risaletinden emin ve haberdar olduklarına dair bundan başka

---

[465] Maide, 5/117.
[466] Mevdudi, *Tefhim,, a.g.e,* I, 525.
[467] Buhari, Muhammed b. İsmail, *el-Camiu's-Sahih,* Beytu-l Efkar, Riyad, 1998, Salat, 48.
Buhari, Enbiya, 48.
[469] Müslim b. Haccac el-Kuşeyri en-Nisaburi, *el-Camiu's-Sahih,* Beytu-l Efkar, Riyad, 1998, Mesacid, 532.
[470] Saf, 61/6.
[471] Sarıkçıoğlu, *a.g.e,* s. 334.
[472] Alusi, *a.g.e.,* XXVIII, 86.
[473] Esed, *a.g.e.,* s. 1145.
[474] Bakara, 2/146.
[475] En'am, 6/20.
[476] Seyyid Kutub, *a.g.e.,* II, 447.

birçok örnek vardır. Bunlardan biri de peygamberimize ilk vahiy geldiğinde, kendisine danışılan Varaka bin Nevfel'dir. Varaka bin Nevfel, başta İncil olmak üzere, kutsal kitaplardan haberdar olan biriydi. Bu zat Hz. Hatice'nin anlattıklarını duyduğu an, Hz. Muhammed (sallallâhü aleyhi ve sellem)'in peygamberliğini tasdik etmiştir.[477]

Hz. Muhammed (sallallâhü aleyhi ve sellem)'in peygamberliğinin bilindiğine dair diğer bir olay da, Habeş Kralı Necaşi ve onun yanındaki din adamlarının kendilerine okunan Kur'ân-ı Kerim karşısındaki tavırlarıdır. Ki bu olay mütevatir derecesinde bize şu şekilde nakledilmiştir:

Necaşi, Habeşistan'a sığınan Müslümanları, Mekke'ye geri götürmek ümidiyle giden müşrik heyete teslim etmeden önce Müslümanları dinleme gereğini duymuştur. Müşrik heyetinde bulunan Abdullah ibn Ebî Rebî'a ve Amr ibn el-As memnun olmadıkları halde Müslümanlar Necaşi'nin huzuruna çıkar ve Hz. Cafer söz alarak şöyle der:

"Ey Hükümdar! Biz cahil bir millettik. Putlara tapardık. Leşleri yerdik. Her kötülüğü işlerdik. Akrabalarımızla münasebetlerimizi keserdik. Komşularımıza kötülük yapardık. Kuvvetli olanlarımız, güçsüz olanlarımızı ezerdi. Yüce Allah, bize kendimizden soyunu, doğruluğunu, eminliğini, iffet ve nezahetini bilip tanıdığımız bir peygamber gönderinceye kadar, biz bu durumda ve bu tutumda idik. O peygamber, bizi Allah'a, Allah'ın birliğine inanmaya, O'na ibadete, bizim ve atalarımızın Allah'tan başka tapınageldiğimiz taşlar ve putları bırakmaya davet etti. Doğru sözlü olmayı, emanetleri yerine getirmeyi, komşularla güzel geçinmeyi, günahlardan ve kan dökmekten sakınmayı bize emretti. Her türlü ahlâksızlıktan bizi nehyetti. Biz de onu tasdik ve ona iman ettik. Onun Allah'tan getirip, tebliğ eylediği şeylere tâbi olduk. Bu yüzden kavmimiz bize düşman kesildi, zulmetti. Bizi dinimizden döndürmek, Allah'a ibadetten vazgeçirip tekrar putlara taptırmak için türlü işkencelere ve mihnetlere uğrattılar. Bizi perişan edip çeşitli zulüm ve işkencelere uğratıp, iyice sıkıştırınca biz de senin ülkene sığındık. Seni başkalarına tercih ettik. Senin himayene ve komşuluğuna can attık. Senin yanında zulme, haksızlığa uğramayacağımızı ummaktayız" dedi.

Bu sözler üzerine, Necaşî, Ca'fer'den Hz. Peygamber'in Allah katından getirdiği Kur'ân'dan bir şeyler okumasını istedi. Hz. Ca'fer (r.a.), Meryem suresinin başından bir miktar okudu. Ümm-ü Seleme'nin ifadesiyle Necaşi kendisini tutamayıp, sakalı ıslanıncaya kadar ağladı.[478] Sonra onlara şöyle dedi: "Gerçekten bu, İsa(aleyhisselâm)'ın getirdiği ile ayni kandilden fışkırmış bir nurdur" dedi. Kureyş elçilerine dönüp: "Gidiniz, vallahi ben ne onları size teslim ederim, ne de onlara bir kötülük düşünürüm" dedi.[479]

Bu durum üzerine Amr yeni bir hamle yaparak Müslümanların İsa-Mesih konusunda sahip oldukları inanç yüzünden güya kendisinin hafife alındığını göstermek üzere tekrar Necâşî'nin huzuruna çıktı. Kral ile yapılan bu ikinci görüşme, Müslümanlar arasında endişeye neden oldu. Ama yine de yalan söylememeye karar verdiler. Ca'fer tekrar söz alarak, İslâm anlayışına göre Hz. İsa'nın Allah'ın kulu ve elçisi olduğunu, bakire Meryem'den dünyaya gelmiş, Allah'ın ruhu ve kelimesi olduğunu açıkladı. Necâşî böylece Mekkelilerin kurduğu tuzağın farkına vararak, kendisine yapılan hediyeleri onlara iade ettirdi ve Müslüman sığınmacılara tanıdığı hakları yineledi. Necâşî, Hz. Peygamberin: "İsa, bir hurma çekirdeğinin

---

[477] İbnü'l-Esir, İzzüddin Ebu'l-Hasan Ali b. Ebi'l-Kerem eş-Şeybani, *el-Kamil fi't-Tarih,* thk. Abdullah el-Kadi, Daru'l Kütübi'l İlmiye, Beyrut, 1978, I, 576.
[478] İbni Teymiyye, *Cevabu Sahih,* I, 257, Ayrıca bkz., İbnü'l-Esir, *a.g.e.,* I, 599.
[479] El-Bûti, M. Said Ramazan, *Fıkhu's Siyre,* Gonca Yay., İstanbul, 1986, s. 132-134.

zarı kadar bile olsa, bir taşkınlık göstermemiştir." şeklindeki sözlerini onaylayıp kabul etti. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem onun bu tutumundan, İslâm'ı kabul ettiği sonucunu çıkarmış, Necâşî öldüğünde de, Medine'de gıyabi bir cenaze töreni düzenlemiştir.[480]

Buna benzer birçok olaydan, Ehl-i Kitab Hz. Muhammed'in Allah tarafından gönderilen hak peygamber olduğuna ilişkin kesin bilgilerinin olduğunu anlıyoruz:

"Artık sana gelen bunca ilimden sonra, onun hakkında seninle 'çekişip- tartışmalara girişirlerse' de ki: "Gelin, oğullarımızı ve oğullarınızı, kadınlarımızı ve kadınlarınızı, kendimizi ve kendinizi çağıralım; sonra karşılıklı lanetleşelim de Allah'ın lanetini yalan söyleyenlerin üstüne kılalım."[481]

Hakkında bu âyet nazil olan Necran heyetinin emiri ve kendisine danışılan bir kişi olan Akib, peygamberin kendilerini âyetin çağrısına icabet etmeye çağırması üzerine, kavmine şöyle diyerek bundan kaçınmalarını istedi:

"Ey Hıristiyanlar topluluğu! Siz muhakkak biliyorsunuz ki Muhammed Allah tarafından gönderilmiş bir peygamberdir. Hz. İsa'nın haberi konusunda kesin hüküm ortaya koydu. Biliyorsunuz, hiçbir kavim yoktur ki peygamberi ile lanetleşmiş olsun da büyükleri kalsın, küçükleri yetişsin. Eğer bunu yaparsanız kökünüz kazınır..."[482]

Hıristiyanlar, gerek önceden sahip oldukları bilgileri gerekse Kur'ân-ı Kerim'in ispatlayıcı delilleri karşısında peygamberimizin gerçekliğine kesin olarak inandıkları halde onu inkâr ettiler. Peygamberimiz, halen de kilise tarafından inkâr edilmekte ve kendisine asgari düzeyde de olsa saygı gösterilmemektedir. Bugün dinlerarası diyalog adı altında gösterdikleri göstermelik saygı ve tolerans Müslümanlar arasında yürütülen misyonerlik faaliyetlerinin zemin bulmasına yönelik bir amaç taşımaktadır.

2.5.3- HZ. İBRAHİM'İN HIRİSTİYAN OLDUĞUNU İDDİA ETMELERİ

Hıristiyanların peygamberler konusundaki diğer bir saplantıları ise, Hz. İbrahim'in Hıristiyan olduğunu iddia etmeleridir:

"Ey Kitap ehli, neden Ibrahim hakkında tartışıyorsunuz? Oysa Tevrat da, Incil de ondan sonra indirilmiştir. Düşünmüyor musunuz? Haydi, siz, biraz bilginiz olan şey hakkında tartıştınız; ama hiç bilginiz olmayan şey hakkında neden tartışıyorsunuz? Allah bilir, siz bilmezsiniz. Ibrahim ne Yahudi, ne de Hıristiyan dı; dosdoğru bir müslümandı. Müşriklerden de değildi. Doğrusu, insanların Ibrahim 'e en yakın olanı, ona uyanlar, bu peygamber ve müminlerdir. Allah 'da mü 'minlerin dostudur. "[483]

Bu âyette Yüce Allah, Hz. İbrahim'in gerçekliğini ortaya koyarak, Yahudilerin ve Hıristiyanların, bazı Müslümanları kendi dinlerine davet ederken, Hz. İbrahim'i bir figüran olarak göstermenin mantıksızlığını ortaya koyar. Yahudiler Hz. Musa'nın öğretilerini tahrif ettikleri gibi, Hıristiyanlar da Hz. İsa'nın öğretilerini tahrif etmişlerdir.[484] Yahudilik ve Hıristiyanlık Hz. İbrahim'den sonra ortaya çıkmıştır.[485] Dolayısıyla bunların hiçbir şekilde Hz. İbrahim'le kendi aralarında bir bağ kurmaya hakları yoktur.[486] İbrahim(aleyhisselâm) için söz konusu olan bu durum aynı zamanda İsa(aleyhisselâm) ve Musa(aleyhisselâm) başta olmak

[480] Hamidullah, Muhammed, *Islâm Peygamberi,* Trc., Salih Tuğ, İmaj Yey, Ankara, 2003, I, 300.
[481] Al-i İmran, 3/61.
[482] İbn Kesir, *a.g.e.,* IX, 1266.
[483] Al-i İmran, 3/67-68.
[484] Sabuni, *a.g.e.,* 1,174.
[485] Celalüddin el-Mahalli, Celalüddin es-Suyuti, *Tefsiru'l-Celaleyn,* Daru'l İbn Kesir, Beyrut, 1989, s. 58.
[486] Yazır, *a.g.e.,* II, 174.

üzere diğer bütün peygamberler için de geçerlidir:[487]

"Yahûdi veya hıristiyan olun ki, doğru yolu bulasınız." dediler. De ki: "Hayır, biz dosdoğruIbrâhim dinine (uyarız). O, (Allah'a) ortakkoşanlardan değildi.Allah'a, bize indirilene, Ibrâhim'e, Ismâ'il'e, Ishak'a, Ya'kub'a ve sıbt (torun kabile)lere indirilene, Mûsâ ve Isâ'ya verilene ve (diğer) peygamberlere Rabbleri tarafından verilene inandık, onlar arasında bir ayırım yapmayız, biz Allah 'a teslim olanlarız." deyin[488]

Getirdikleri öğretilerin ortak olması sebebiyle, gerek Hz. İbrahim'e ve gerekse diğer peygamberlere en yakın olanlar, Hz. Muhammed(sallallâhü aleyhi ve sellem) ve O'na iman edenlerdir.[489]

2.6- HIRİSTİYANLARIN AHİRET İNANCI

Hıristiyanlar ahiret âleminin var olduğuna inanırlar. Buna göre İsa-Mesih dünyaya dönüp kutsal devleti kurduktan sonra 1000 yıl sürecek bu saltanatın sona ermesiyle tüm insanlar için mahşer gerçekleşip hakemliğini İsa'nın yaptığı hesap günü gelecektir.

Hıristiyan teolojisine göre, suçlu Hıristiyanlar cezalarını çektikten sonra cennete girerlerken, Hıristiyan olmayanlar ise ya hayvanlar gibi dirilmemek üzere yok olacaklar veya ebedi olarak cehennemde kalacaklar.[490]

Hıristiyanlar cennet ve cehennemin ebediliğine[491] ve yapılan davranışların karşılık bulacağına inanırlar. Bu inançla beraber kendilerini diğer insanlardan farklı görerek, cennete sadece kendilerinin gireceklerine inanırlar. Bu cennet, Hz. İsa'nın geldiği ve tekrar döndüğü yerdir. Ahirette tanrının bir nizamı olduğuna ve bunun da cennet veya cehennem şeklinde insana yansıyacağına inanırlar.[492]

Kur'ân-ı Kerim'in ahiret inancıyla ilgili olarak Hıristiyanlara yönelttiği eleştirilere geçmeden önce, Hıristiyanlık tarihinde "endülüjans" olarak ifade edilen, "mağfiret belgeleri" maskaralığına değinmekte fayda var. Kilise, Hıristiyanlığı tarih boyunca tekellerine alarak, müntesiplerinin her türlü dini duygularını istismar ettiği gibi, ahirete ilişkin inançlarını da kendi çıkarları doğrultusunda istismar etmiştir. 1215 yılında toplanan Latiran konsülü, aldığı bir karar ile günahların bağışlanma yetkisini kiliseye vermiştir. [493] Kilisenin kendisine verdiği bu yetki, Hıristiyanların asli günah anlayışı ile birlikte düşünüldüğünde, ne derece baskı unsuru oluşturduğu daha iyi anlaşılacaktır.

Kur'ân-ı Kerim bağlamında düşünüldüğünde, her şeyden önce bu inancın bir sapma olduğu apaçık ortadadır. İslâm inancına göre, Allah'tan başka hiç kimse, peygamberler de dâhil olmak üzere, bir başkasının günahını affetme yetkisine sahip değildir.

"Onlar için ister af dile, ister dileme, onlar için yetmiş defa af dilesen, yine Allah onları affetmez. Böyledir, çünkü onlar Allah 'ı ve Elçisini tanımadılar; Allah, yoldan çıkan kavmi yola iletmez." [494]

Kur'ân-ı Kerim'in, ahiret anlayışı ile ilgili olarak Hıristiyanlara yönelttiği eleştirilerden biri de,

---

[487] Fazlur Rahman, *Islâm,* trc. Mehmet aydın, Mehmet Dağ, Ankara Okulu Yay., Ankara, 2000, s. 73.
[488] Bakara, 2/135-136. bkz, 2/140.
[489] Abdurrahman b. Muhammed b. Mahluf es-Se'alibi, *el-Cevahiru'l-Hisan Fi Tefsir'l Kur'an,* Daru'l-Türasi'l Arabi, Beyrut, 1997, II, 57.
[490] Sarıkçioğlu, *a.g.e,* s. 332-333.
[491] *Markos,* 9/43-48.
[492] Osman Cilacı, *Ilahi Dinlerde Cennet inancı,* Beyan Yay., İstanbul, 1995, s. 88.
[493] Muhammed Kutup, *a.g.e,* s. 88.
[494] Tevbe, 9/80.

ilmi dayanaktan ve gerçeklikten yoksun olarak cennete sadece kendilerinin gireceklerini iddia etmeleridir.

"Yahudi yahut Hıristiyan olandan başkası cennete girmeyecek," dediler. Bu, onların kuruntusudur. De ki: "Doğru iseniz, delilinizi getirin." Hayır, kim işini güzel yaparak özünü Allah 'a teslim ederse, onun mükâfatı, Rabbinin yanındadır. Onlara korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir." [495]

Kur'ân-ı Kerim, Yahudilerden ve Hıristiyanlardan bu konudaki iddialarını, doğruluğunda asla kuşkuya yer olmayan bir burhan ile ispatlamalarını istiyor.[496] Abduh, bu âyetin tefsirinde bu kuralın aynı zamanda Müslümanlar için de geçerli olduğunu, Müslümanların da iddialarında kesin delile dayanmaları gerektiğini belirtir.[497] Çünkü Kur'ân kendi tabiriyle, burhana veya basirete önem vermiştir:

"De ki: "İşte benim yolum budur: Allah'a basiretle davet ederim. Ben ve bana uyanlar... Allah'ın şanı yücedir, ben ortak koş anlardan değilim."[498]

"Onlar, sizin ve babalarınızın, (tanrı) diye isimlendirdiğiniz (boş, kavramsız) isimlerden başka bir şey değildir. Allah, onlara hiçbir güç (tanrı oldukları hakkında hiçbir delil) indirmemiş tir. O(putlara tapa)nlar zanna ve nefislerin hevesine uyuyorlar. Oysa kendilerine, Rableri tarafından yol gösterici gelmiştir." [499]

Bir iddianın doğruluğunu, burhanla kanıtlamak şeklindeki ilke, görüldüğü gibi Kur'ân'ın da vazgeçilmez saydığı evrensel bir ilkedir. Bu âyet dolaylı olarak Müslümanların da dinî, fikrî ve bilimsel görüşlerini savunurken, duygusal hükümlerden, taklitten sıyrılmaları; görüşlerini ve inançlarını doğruluğu kuşkulu delillere değil, kesin kanıtlar üzerine temellendirmeleri, dindarlıklarını bu düzeye yükseltmeleri gerektiğine işaret etmektedir. Nitekim bu durum her vesileyle Kur'ân-ı Kerim'in üzerinde durduğu bir öğreti ve mesajdır:[500]

"(Iş) Ne sizin kuruntularınızla, ne Kitap ehlinin kuruntularıyla olmaz. Kötülük yapan, onunla cezalandırılır ve kendisine Allah 'tan başka ne dost, ne de yardımcı bulamaz (Allah 'ın vereceği cezâyı hiç kimse ondan savamaz). Erkek veya kadından her kim inanarak güzel işler yaparsa, işte öyle kimseler cennete girerler ve zerre kadar haksızlığa uğratılmazlar. "[501]

Yahudiler ve Hıristiyanlar "*Biz Allah'ın oğulları ve sevgilileriyiz*"[502] diyorlardı. *"Sayılı günlerden başka katiyen bize ateş dokunmayacak."* [503]iddiasında bulundukları gibi, bazı Müslümanlar da kendilerini överek, insanlar arasında seçilmiş ümmet olmaları düşüncesinden hareketle, Müslüman olmalarından dolayı Yüce Allah'ın, kendilerinden kaynaklanan hataların hesabını sormayacağını düşünmüş olabilirler.[504]Dolayısıyla Yüce Allah gerek Müslümanlar olsun gerekse diğer kitap verilenler olsun vekâleten bir kefaret inancının[505] sapma olduğunu belirterek belirleyici unsurun iman ve amel olduğunu belirtmiştir.

2.7- HIRISTİYANLARIN GÜNAH ANLAYIŞI

---

[495] Bakara, 2/111-112.
[496] Karaman ve bşk., *Kur'an Yolu,* I, 110.
[497] Abduh, *a.g.e.*, I, 225.
[498] Yusuf, 12/108.
[499] Necm, 53/23.
[500] Karaman ve bşk., *Kur'an Yolu,* I, 111.
[501] Nisa, 4/123-124.
[502] Bakara, 2/80.
[503] Maide, 5/18.
[504] Kutub Seyyid, *a.g.e.*, III, 78.
[505] Esed, *a.g.e.*, s. 169.

Hıristiyan inancında, sapma olarak ifade edebileceğimiz diğer bir konu ise "asli günah" anlayışıdır. Bu anlayışa göre, Hz. Âdem'den ve Havva'dan kaynaklanan hata sebebiyle, doğan her çocuk günahkâr olarak dünyaya gelir. Bu günahtan kurtulmak için, kişinin vaftiz edilmesi gerekir. Bundan dolayı vaftiz Hıristiyan teologlarca birinci sakrament olarak kabul edilmiştir.[506]

Hıristiyanların bu anlayışı, Kur'ân-ı Kerim'de bir sapma olarak ifade edilmiştir. Bunun insanlara karşı bir baskı unsuru olarak kullanılmasının gerçekle bağdaşmadığını vurgulamıştır.

"Allah'ın boyası (ile boyan). Allah'ın boyasından daha güzel boyası olan kimdir? Biz ancak O'na kulluk ederiz. "[507]

Âyette ifade edilen *"Allah'ın boyası"* Yüce Allah'ın şeriatı, sünneti ve insanları üzerinde yarattığı fıtratıdır.[508] Allah'ın boyası aynı zamanda İbrahim'in milleti olarak da ifade edilmiştir.[509] Asıl ön plana çıkartılması gereken, kişinin Kur'ân'ın ahlakı ile ahlaklanması ve Allah'ın boyası ile boyanmasıdır. Bu da kişinin kendi benliğini şirkten ve küfürden koruyup[510] üzerinde yaratıldığı İslâm'a uygun olan fıtratını korumasıdır.[511]

"Sen yüzünü, Allah 'ı birleyici olarak doğruca dine çevir: Allah 'ın yaratma yasasına (uygun olan dine dön) ki, insanları ona göre yaratmıştır. Allah 'ın yaratması değiştirilemez. Işte doğru din odur. Fakat insanların çoğu bilmezler."[512]

Dolayısıyla insanın günahkâr olarak yaratıldığını kabul etmek, Yüce Allah'ın "Kişi, akıl ve irade ile sorumlu olur." hükmünden bir sapmadır.

2.8- HIRİSTİYANLARIN TEVBE ANLAYIŞI

Hıristiyanlığın önemli sakramentlerinden biri de tevbedir. Kişi asli günahından vaftiz edilerek kurtulurken, fiili günahlarından ise ancak tevbe ile kurtulur.[513] Ancak bir Hıristiyan'ın ferdi olarak tevbe etme yetkisi kilise tarafından elinden alınmıştır. Tevbe eden kişi, rencide de olsa, günahlarını bu konuda yetkili kılınmış papaza itiraf etmek zorundadır. Bu anlamda günahların affedilme yetkisi papaza verildiğinden,[514] inanan Hıristiyanlar günahlarını papaza çıkartmak zorundadırlar.

Bu anlayışın, ilâhî dinin tevbe anlayışından bir sapma olduğu açıkça ortadadır. Yüce Allah, hiç bir insana günahları affetme yetkisi vermediği gibi,[515] kişinin günahlarını itiraf etmek suretiyle rencide olmasını da dini bir zorunluluk kılmamıştır.

İslâm'da esas olan, kişinin gerek kendisinin gerekse başkasının, kul hakkına taalluk etmediği müddetçe, günahını gizlemesidir. Esas olan kişinin günahları için Allah'tan dileyerek[516]

---

[506] Erbaş, *a.g.e,* s. 111.
[507] Bakara, 2/138.
[508] İbn Atiyye, a.g.e., I, 216.
[509] ibn İshak İbrahim bin Seri ez-Zeccac, *Me'ani-l Kur'an Ve Î'rabuhu,* Alimu'l Kutub, Beyrut, 1988, I, 215.
[510] Mereği, *a.g.e,* I/217.
[511] Alusi, *a.g.e.,* I, 398.
[512] Rum, 30/30.
[513] Erbaş, *a.g.e.,* s. 22.
[514] Sarıkçıoğlu, *a.g.e.,* s. 336
[515] Tevbe, 9/80.
[516] Al-i İmran, 3/193.

kendisini ıslah edip[517] sadece Yüce Allah'a sığınmasıdır. Zira kullarından gerçek anlamda haberdar olan[518] ve kullarının günahlarını affeden ancak Allah'tır.[519]

2.9- HIRİSTİYANLARIN RUHBANLIK ANLAYIŞI

Ruhbanlık, kelime kökü itibariyle korkmak ve sakınmak anlamlarını ihtiva eder.[520] Ancak günümüzde ruhbanlık, rahiplerin teşkilatlı bir şekilde çalışabilmelerini sağlamak için, Hıristiyanlarca oluşturulmuş kurumu ifade eder. Bu teşkilatta yer alan din adamlarına da ruhban denir.[521]

Kur'ân-ı Kerim'de ruhbanlık, Allah'tan korkmak ve sakınmak yönüyle müspet anlamda kullanılmıştır.[522] Ancak Hıristiyanlar tarafından ibadette tahammül sınırlarını aşacak derecede aşırı gitmek[523] ve dünya hayatının hiçbir değerinin olmadığını iddia etmek şeklinde bir anlayışa dönüştürüldüğü için de yerilmiştir.[524]

Kur'ân-ı Kerim'de Hıristiyanlara yöneltilen eleştirilerden biri de, ruhbanlığı ihdas etmeleridir. Ruhbanlık, Yüce Allah'a bir yakınlık vesilesi olması gayesiyle ortaya çıkartılmıştır. Kimi Hıristiyanlar, Allah'a rağmen bunu dini bir erdemlilik sayıp, kendilerini bununla mükellef kılmışlar, ancak bu durum zamanla ıslah edici olmaktan çıkıp, ifsat edici bir hal almıştır:

"Sonra bunların peşinden ardarda elçilerimizi gönderdik. Meryem oğlu Isâ'yı da onların ardına kattık; ona Incil'i verdik ve ona uyanların kalblerine şefkat ve merhamet koyduk. Icat ettikleri ruhbanlığı, biz onlara yazmamıştık, yalnız Allah 'ın rızâsını kazanmak için kendiliklerinden uyguladılar ama ona gereği gibi uymadılar. Biz de onlardan imân edenlere mükâfâtlarını verdik. Fakat onlardan birçoğu da yoldan çıkmıştır.'[525]

Hz İsa'nın vefatından sonra, Hıristiyanların yaptıkları dini tahrifat, dinin bidatlere karşı çıkma direncinin kaybolmasına sebep olmuştur. Ruhbanlık da böyle bir dönemde bir bidat olarak Hıristiyanlığa girmiştir.

Ruhbanlık Hıristiyanlar arasında yaygınlaşan gayri ahlaki duruma karşı ortaya çıkmış aşırı bir tepkidir. Gayri meşru ilişkilere meşru ilişkiler yasaklanarak karşı çıkılmıştır.

Ayrıca dini sınırları net olarak belirleyen sahih dini kaynaklardan yoksun olan Hıristiyan uleması halkın beğenisini kazanmak içinde her türlü bidate rıza gösteriyorlardı. İşte bu çeşitli bidatlerden biri de kuşkusu ruhbanlıktır."[526]

Ruhbanlık insan vücuduna zarar vermekle, fıtri olan temizliği ve evlenmeyi yasaklamakla insan tabiatına adeta savaş açmıştır. Ayrıca ruhbanlık anlayışı çerçevesinde, evlilik anlamında her türlü meşru beraberlikte dahi gayri ahlaki olarak telaki edilmiştir. Özelikle bu günkü Avrupa'nın içine düştüğü ahlaki sefalet bu baskının bir sonucudur.[527]

Netice itibariyle ruhbanlık, dini yaşantıda insan fıtratına aykırı olan ve İslâm'ın kesin olarak

---

[517] Kasas, 48/68.
[518] İsra, 17/96.
[519] Mü'min, 40/3.
[520] Rağıb İsfahani, *"Ruhbanlık " a.g.e.* I, 512-513.
[521] *Osman Cilacı, "Ruhbanlık', Şamil Islâm Ansiklopedisi, VII, 56.*
[522] Enbiya, 21/90.
[523] el- isfahani, *"Ruhbanlık " a.g.e.* I, 512-513.
[524] Esed, *a.g.e,* s. 1118.
[525] Hadid, 57/27.
[526] *Mevdudi, Tarih Boyunca Tevhid Mücadelesi, II, 87-88.*
[527] *Mevdudi, Tarih Boyunca Tevhid Mücadelesi, II, 89-92.*

yasakladığı bir inanç sapmasıdır. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem dinden bıktırıcı bir dini yaşantıyı ve gereksiz yere kişinin kendine eziyet etmesini yasaklayarak[528] vasat, kolaylaştırıcı ve süreklilik arz eden bir dini yaşantıyı önermiştir.[529]

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MÜŞRİKLERİN-PAGANLARIN İNANÇ SAPMALARI

3.1- MÜŞRİKLERİN İNANCINA GENEL BİR BAKIŞ

Bu başlık altında sapmalarını irdeleyeceğimiz müşriklerden kasıt, Hz. Peygamber(sallallâhü aleyhi ve sellem)'in dönemindeki Arap müşrikleridir. Hz. peygamberin gönderildiği toplumun, İslâm öncesi durumunu bilmek, bu toplumun dini, sosyal, siyasi ve kültürel yönden İslâm düşüncesinin teşekkülünde ve anlaşılmasında menfi veya müspet yönüyle etkin rol oynamış olması sebebiyle büyük bir önem arz etmektedir. Zira İslâm'ın gerçekleştirdiği toplumsal değişim, özgün olmakla beraber bu değişimi müşrik toplumuna karşı kullanılan argümanlar ile aktarmıştır. İslam her ne kadar kullanılan terimlere, anlam itibariyle farklı bir hüviyet kazandırmışsa da, İslâm öncesi toplumun terimleriyle ifade etmiştir.[530] Bununla beraber cahiliye toplumunun sapmalarını bilmek İslâm'ın mükemmelliğinin daha iyi kavranmasını sağlayacaktır. Nitekim Hz. Ömer "Cahiliyeyi bilmeyen kişi İslâm'ı da bilemez." sözüyle cahiliyeyi bilmenin, İslâm'ın anlaşılmasında ve içselleştirilmesinde ne derece önemli rol oynadığını vurgulamıştır.[531]

Ferdi, ailevi ve toplumsal yaşamın değer yargılarını vahyin yol göstericiliğinden yoksun olarak belirleyen İslâm öncesi Arap toplumunu Kur'ân-ı Kerim "cahiliye toplumu" olarak tanımlar.[532] İslâm öncesi dönemin cahiliye dönemi olarak nitelendirilmesinin, İslâm'ın ilk yıllarında Müslümanlar tarafından da kullanıldığını, Cafer b. Ebu Talib'in Necaşi karşısında "ey Kral biz cahiliyye mensuplarıydık" diye başladığı konuşmasından anlıyoruz.[533]

Cehaletle nitelendirilen bu toplum için sıkça kullanılan diğer kavaramlar ise şirk ve müşrik kavramlarıdır. Bu sebeple bu kavramların da bilinmesinde yarar vardır.

Şirk; "Şe-ri-ke" fiilinin masdarı olup ortak olma demektir. "Eş-şirketü vel müşareketü – ki malın birbirine karıştırılmasıdır. Şirk kökünden gelen şirket ise ister maddi ister manevi olsun bir şeyin birden fazla kişiye ait olmasıdır.[534] Kur'ân-ı Kerim'de ve hadislerde şirk ortaklık anlamıyla şöyle geçer:

Hz. Musa, Hz. Harun'un kendisine destekçi kılınmasını Yüce Allah'tan talep ettiğinde *"Onu da işime ortak yap. "* [535] ifadesini kullanılmıştır. Birbirlerini kötü yola sevk etmeleri sebebiyle azapta ortak olanlar için:

"(Böyle söylemeniz) Bugün size bir yarar sağlamaz; çünkü zulmettiniz. Siz, azâb (çekme)de ortaksınız.

---

[528] İbn Aşur, *a.g.e.,* XXVII, 225.
[529] İbn Kesir, *a.g.e.,* XIV, 7762.
[530] *Izutsu, Kur'an'da Allah ve İnsan, s. 19.*
[531] Muhammed Kutub, *Çağdaş Fikir Akımları,* s. 9.
[532] Al-i İmran, 3/154, Maide, 5/50, Ahzab, 33/33.
[533] İbn. Esir, *a.g.e,* I, 599.
[534] İsfahani, "Şirk," *a.g.e,* I, 668.

[535] Taha, 20/33.

[536]ifadesi kullanmıştır.

Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem), insanların merada, ateşte ve suda ortak olduklarını ifade ederken “ ifadesini kullanmıştır. [537]

İnsanın ortak koşması ise dinde, ileride ayrıntılı olarak ifade edeceğimiz gibi, büyük şirk ve küçük şirk olmak üzere iki şekilde ifade edilir. Büyük şirk; Allah’tan başkasının ilahlığını kabul etmektir. Küçük şirk ise bazı ibadetlerde Allah’la beraber başkasının da hoşnutluğunu beklemektir.[538]

Kur’ân-ı Kerim’de Yüce Allah: *“Allah, kendisine ortak koşulmasını bağışlamaz, bundan başka herşeyi dilediğine bağışlar. Allah 'a ortak koşan da uzak bir sapıklığa düşmüştür. ”*[539]

Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem), müminler için gizli şirkin, karıncanın ayak sesleri gibi gizli olduğunu ifade etmiştir.[540]

3.1- MÜŞRİKLER İN ALLAH İNANCI

Yapılan bilimsel araştırmalar neticesinde, Allah inancının ilkel dinler de dâhil olmak üzere bütün inanç sistemlerinde var olduğu gerçeğinden hareketle politeizmin bir sapma olduğu ve insanların en eski inancının monoteist bir inanç olduğu anlaşılmıştır.[541] İslâm öncesi Arabistan’da tevhid inancının var olduğu, putperestliğin sonradan edinilen bir sapma olduğu herkesçe kabul edilen bir gerçektir.[542] İslâm öncesi Hicaz bölgesindeki Arapların, putperest olmalarına rağmen, Yüce Allah’ın varlığına inandıklarına ilişkin, başta Kur’ân-ı Kerim olmak üzere, elimizde birçok kaynak vardır. Müşriklerin putlara verdikleri sıfatlardan daha üstün sıfatlarla Yüce Allah’ı sıfatlandırmaları bunun en açık kanıtıdır.

Mekke müşrikleri[543] tevhidi bilince ulaşmamalarına rağmen göklerin ve yerin yaratıcısı olarak Allah’ı kabul ettikleri gibi kevniyattaki düzenin koruyucusu ve yönlendiricisi olarak da Yüce Allah’ı kabul ettiklerini itiraf ediyorlardı:

“Andolsun, onlara: "Gökleri ve yeri kim yarattı, güneşi ve ayı kim (sizin yararınıza) boyun eğdirdi?" desen; "Allah", derler. O halde nasıl Allah’ın (birliğinden) döndürülüyorsunuz?'[544]

“Onlara: "Kim gökten suyu indirip de ölmüş olan yeri onunla diriltti?" diye sorsan; "Allah", derler. De ki "Hamd (övgü), Allah 'a lâyıktır." Doğrusu çokları düşünmezler. ”[545]

“Andolsun onlara: "Gökleri ve yeri kim yarattı?" diye sorsan elbette diyecekler ki: "Onları, çok üstün, çok bilen (Allah) yarattı. '[546]

“Eğer kendilerine bir mu cize gelirse ona mutlaka inanacaklarına olanca güçleriyle Allah 'a yemin ettiler. De ki: "Mu cizeler ancak Allah 'ın yanındadır." Hem bilir misiniz o (mucize) gelmiş olsa da onlar yine

---

[536] Zuhruf, 43/39.
[537] İbn Manzur, *a.g.e.,* 2249.
[538] İsfahani, *a.g.e.,* I, 669.

[539] Nisa, 4/116.
[540] İbn. Manzur, *a.g.e.,* 2249.
[541] Topaloğlu, Bekir, *Allah İnancı,* İsam Yay., İstanbul, 2006, s. 13.
[542] Resul Öztürk, “İslâm Öncesi Arap Toplumunun Tanrı Tasavvuru ve Bu Tasavvurun İslâm’ın Tanrı Tasavvuruna Etkisi Sorunu”, *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi,* İstanbul, 2007, VII, I, s. 134.
[543] Zemahşeri, *a.g.e,* IV, 559.
[544] AnkEbut, 29/61.
[545] AnkEbut, 29/63.
[546] Zümer, 43/9.

inanmazlar? ”[547]

Müşriklerin Allah adına yemin etmeleri Allah’a gösterdikleri saygının başka bir ifadesidir:

“(Onlar), yeminlerinin bütün şiddetiyle: "Allah ölen kimseyi diriltmez!" diye Allah'a yemin ettiler. Hayır diriltecektir, bu, O'nun gerçek olarak verdiği sözdür. Ama insanların çoğu bilmezler. ”[548]

Müşrikler çaresiz kaldıkları zamanlarda yalnız Allah’tan yardım isterlerdi:

“De ki: "Düşündünüz mü kendinizi hiç? Size Allah'ın azâbı gelse, ya da o (Duruşma) sâ 'at(i) gelse, Allah 'tan başkasına mı yalvarırsınız? Doğru (sözlü) iseniz (söyleyin).Hayır, yalnız O'na yalvarırsınız; O da dilerse (kaldırmasını) istediğiniz belâyı kaldırır ve o zaman ortak koştuğunuz şeyleri unutursunuz."[549]

“Sizi karada ve denizde yürüten O'dur. Gemide olduğunuz zaman(ı düşünün): Gemiler, içinde bulunanları hoş bir rüzgârla alıp götürdüğü ve (yolcular) bununla sevindikleri sırada, birden gemiye, şiddetli bir kasırga gelip de, her yerden gelen dalgalar onları sardığı ve artık kendilerinin tamamen kuşatıldıklarını (bir daha kurtulamayacaklarını) sandıkları zaman, dini, yalnız Allah 'a hâlis kılarak O'na şöyle yalvarmağa başlarlar: "Andolsun, eğer bizi bundan kurtarırsan, şükredenlerden olacağız”[550]*.*

Dinin Allah’a has kılınması ifadesi üzerinde duran Izutsu bunun geçici bir tevhid inancı olarak da kabul edilebileceğini ifade eder:[551]

“Allah’ı bırakıp kendilerine ne zarar, ne de yarar veremeyen şeylere tapıyorlar ve: "Bunlar Allah katında bizim şefâatçilerimizdir!" diyorlar. De ki: "Allah’ın, göklerde ve yerde bilmediği bir şeyi mi Allah'a haber veriyorsunuz?" O, onların koştukları ortaklardan uzak ve yücedir. ”[552]

“İyi bil ki, halis din yalnız Allah’ındır. O'ndan başka veliler edinerek: "Biz bunlara, sırf bizi Allah’a yaklaştırmaları için tapıyoruz," diyenler(e gelince): Şüphesiz ki Allah, onlar arasında, ayrılığa düştükleri konuda hükmünü verecektir. Allah, yalancı, nankör insanı doğru yola iletmez. ”[553]

Bu âyetler bağlamında, müşriklerin Allah inancına sahip olmalarından ziyade bu inancın hayret verici bir şekilde İslâm inancıyla benzerlikler arz ettiğini de görüyoruz. Müşrikler Hz. Peygamberin risaletinden şüphe etmeleri sebebiyle, Yüce Allah’tan risaletin gerçekliğini ispatlamak için üzerlerine taş yağdırmasını istemişlerdir:

“Hani (o kâfirler) bir zaman da: Ey Allah 'ım! Eğer bu Kitap senin katından gelmiş bir gerçekse üzerimize gökten taş yağdır, yahut bize elem verici bir azap getir! Demişlerdi ”[554]

Zikredilen bu âyetlerle beraber, müşriklerin Yüce Allah’a inandıklarının en güçlü kanıtlarından bir diğeri de, cahiliye dönemindeki Arapların dualarında, deyim, şiir ve atasözlerinde, Allah kelimesini sıkça kullanmalarıdır. Müşrikler hac ve umre sırasında telbiyelerinde: “Buyur Allah’ım! Buyur! Senin ortağın yoktur. Bir ortağın varsa o da sana aittir. Sen ona ve onun sahip olduğuna da sahipsin.”[555]derlerdi. Kâbe’yi de “Allah’ın evi”[556] olarak kabul eden müşrikler, Allah’ı putlarından üstün kabul ederlerdi. Cahiliye şairlerinden olan Evs

---

547 Enam, 7/109.
548 Nahl, 16/38.
549 Enam, 7/40-41.
550 Yunus, 10/22.
551 *Izutsu,* Kur’an-da Allah ve İnsan, *s. 130.*
552 Yunus, 10/18.
553 Zuhruf, 29/3.
554 Enfal, 8/32.
Topaloğlu, *a.g.e.*, s. 17.
556 Kureyş, 106/ 3.

b. Hacer bir şiirinde şöyle der: "Lat'a Uzza'ya ve onlara ibadet edenlere and içerim. Allah'a da; çünkü Allah onlardan daha üstündür" Abdulmuttalib Ebrehe'nin Kâbe'ye saldırması sırasında Kâbe kapısının halkasını tutarak: "Ey Allah'ım, şüphesiz sen kendi yükünü korursun, o halde kendi beytinin metaını koru" diye dua etmiştir.[557] Bununla beraber müşriklerin Allah inancı, karmaşık ve gerçekle bağdaşmayan bir hal almıştı.

3.1.1- PUTLARA TAPMALARI

Arap müşriklerin Allah inancı konusundaki en büyük sapmaları, Hz. İbrahim'den birçok hatıranın olduğu bir bölgede olmalarına rağmen onun getirdiği ilkelerden uzaklaşarak, putlara tapmalarıdır. Genel anlamda Arabistan'da putperestliğin ve putçuluğun bu derece yaygın bir hal almasının arka planında yatan dini, psikolojik, sosyal ve ekonomik birçok neden sayılabilir.

İslâmi kaynaklar Araplardaki putperestliğin yabancı kaynaklı olduğunu belirtirler.[558] Konuyla ilgili olarak anlatılan rivâyette; Kâbe'nin Huzaa'nın eline geçmesinden sonra, başkanları Amr b. Luhay Suriye'ye gider ve orda insanların putlara taptıklarını görür. Amr putlara tapmanın sebebini sorunca da onlar, bu putların insan suretinde yapılmış yüce tanrılar olduğunu ve kendilerinden istendiğinde yağmur yağdırdığını söyleyince, Amr Mekke'ye götürülmek üzere onlardan bir put ister. Belkalılar da onlara "Hübel" isminde bir put verdiler. Amr b. Luhay, Hübel putunu Mekke'ye getirir ve herkesin buna ibadet etmesini ister. Halk da ona ibadet ederek Hacer-i Esvet kadar Hübel putuna hürmet gösterir.[559] Hübel putuyla ilgili anlatılan rivâyetlerde, bu put İsrailoğullarının da taptığı[560] ve Kur'ân-ı Kerim'de "Baal" adıyla zikredilen puttur.[561] Sami dillerinde rab, mülk sahibi, efendi manalarına gelen "Baal,"[562] Araplarda "Hübel" ismini almıştır.[563]

Arapların taptıkları belli başlı diğer putlar ise; Lat, Menat, Uzza,[564] Nesr, Suva, Ved, Yeük ve Yeğüs[565] putlarıdır. Bu putlardan başka, Araplarda putperestlik o denli yaygın bir duruma gelmişti ki, her kabilenin yanısıra her evin bir putu vardı. Kimileri de putlar için özel evler yaparlardı. "Tağut" denilen bu evlere Kâbe gibi saygı duyulurdu. Bu tağutların görevlileri vardı. Bunlar tağutlar adına kesilen kurbanları ve verilen hediyeleri kabul ederlerdi.[566] Ayrıca Araplar arasında fetişizm olarak tanımlanabilen bir inanç da doğmuştu. Bu inanca binaen, Araplar yolculukları sırasında kendilerini koruyacak bir ruhu barındırdıkları gerekçesiyle bazı taşlara da taparlardı. Çölün uçsuz bucaksız ve korkunç sessizliği bu inancın psikolojik sebebi olarak zikredilir.[567]

3.1.2- GÖK CİSİMLERİNE SECDE ETMELERİ

Müşriklerin diğer bir sapmaları ise aya ve güneşe secde etmeleridir:

---

[557] İbn Hişam, Ebu Muhammed Abdulmelik b. Hişam, *es-Siretü'n-Nebiyye,* Trc., Hasan Ege, Kahraman Neşriyet, İstanbul, 1993, I, 88.
[558] Mustafa Çağrıcı, "Arap" *D.İ.A.,* II, 317.
[559] Şemseddin Günaltay, *İslâm Öncesi Araplar Ve Dinleri,* Ankara Okulu Yay., Ankara, 1997, s. 69.
[560] İbn Aşur, a.g.e., XXIII, 166.
[561] Saffat, 38/25.
[562] Sarıkçıoğlu, a.g.e., 58.
[563] Hüseyin Atay, *Kur'an 'ın Reddettiği Dinler,* Atay ve Atay, Yay., Ankara, 1999, s. 71.
[564] Necm, 53/ 19-20.
[565] Nuh, 71/23.
[566] İhsan Süreyya Sırma, *İslâm Öncesi Mekke Dönemi ve Hz. Muhammed,* Beyan Yay., İstanbul, 2002, s.48.
[567] Günaltay, *a.g.e,* s. 66.

"Gece, gündüz, güneş ve ay O'nun âyetlerindendir. Eğer Allah'a tapıyorsanız, güneşe ve aya secde etmeyin; onları yaratan Allah'a secde edin. "[568]

Güneşi ve Ay'ı ilahlaştırmak ve bu ikisine ibadet etmek, Arap Yarımadası'nın Yemen ülkesinde, ona komşu Mısır, Şam ve Irak ülkelerinde eski zamanlarda yaygındı. Buralardaki eski nüfusun çoğu bu yarımadadan gelmişti. Hz. Peygamber dönemindeki bazı Araplar, Abduşşems (Güneşin kulu) adını kullanıyorlardı.[569]

İbni Abbas'tan gelen bir raveyette, Sabilerin yıldızlara ibadet ettikleri gibi bazı insanlar da aya ve güneşe secde ederek bununla Allah'a secde etmiş olduklarını iddia ediyorlardı. Onların bu iddialarının batıl olduğunu Yüce Allah Kur'ân-ı Kerim'de belirtmiştir:[570]

"Eğer Allah'a tapıyorsanız, güneşe ve aya secde etmeyin. "[571]

Müşriklerin taptıkları diğer bir nesne ise gökte en parlak yıldız olarak bilinen Şi'ra yıldızıdır. Bu yıldız "büyük köpek" olarak da adlandırılırdı.[572] Müşrikler bu yıldıza Nil nehrinin bereketini artırdığı gerekçesiyle taparlardı. Özellikle Kureyş'in komşu kabilesi olan Huzaa, bu yıldıza tapmakla bilinirdi.[573] Bu yıldıza ilk tapanın Huzaa kabilesinin reisi olan Ebu Kepşe olduğu rivâyet ediliyor. Müşrikler de Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'a kavminin putlarına muhalif davrandıkları gerekçesiyle, Ebu Kepşe derlerdi.[574]

Yüce Allah müşriklerin bu inancının batıl olduklarını belirterek Şi'ra yıldızının rab değil merbub olduğunu belirtmiştir:

"Ve şüphesiz Şi'râ'nın Rabbi O'dur. "[575]

Bu ifadeyle Yüce Allah bir anlamda evrenin yaratıcısının ve destekçisinin kendisi olduğunu mecazi bir anlatımla anlatmaktadır.[576]

Gök cisimlerinin ilah edinme anlayışının sadece Mekke müşriklerine özgü olmadığını Kur'ân-ı Kerim, Seba melikesi ile ilgili kıssada bize nakletmektedir:

"Çok geçmeden (hüdhüd) geldi: "Ben, dedi, senin görmediğin bir şey gördüm ve Sebâ 'dan sana gerçek bir haber getirdim. "Ben onlara hükümdarlık eden bir kadın buldum, kendisine her şey verilmiş ve büyük bir tahtı var." "Onun ve kavminin, Allah 'ı bırakıp güneşe secde ettiklerini gördüm Şeytan onlara işlerini süsleyip onları doğru yoldan çevirmiş, bu yüzden yola gelmiyorlar." "Göklerde ve yerde gizleneni açığa çıkaran ve gizlediklerini ve açığa vurduklarını bilen Allah'a secde etmeleri gerekmez mi?[577]

Rivâyetlerde Sebelilerin atası olan Seba, Abduşşems unvanı taşıyan biriydi.[578] Bu açıdan Abduşşems unvanının Arap müşriklerince de kullanılması, bu inancın eskiden devam edegelen bir inanç olduğu anlaşılıyor.

---

[568] Fusilet, 41/37.
[569] İzzet Derveze, et-Tefsirü'l-Hadis, Trc., heyet, Ekin Yay, İstanbul, 1998, III, 310,
[570] Zemahşeri, *a.g.e,* V, 386.
[571] Fussilet, 41/37.
[572] Zemahşeri, *a.g.e,* V, 649.
[573] Mevdudi, *Tefhimu'lKur'an,* VI, 39.
[574] Zemahşeri, *a.g.e,* V, 649.
[575] Necm, 53/49.
[576] Esed, *a.g.e.,* s. 1085.
[577] Neml, 27/22-24.
[578] Mevdudi, *Tefhimu'l Kur'an,* IV, 106.

3.1.3- MELEKLERE VE CİNLERE TAPMALARI

Müşrikler ayrıca meleklere ve cinlere de tapmışlardır. Müşrikler taptıkları putları melek suretinde düşünürlerdi. Yüce Allah meleklere, müşriklerin bu iddiaları hakkında soru sorup meleklerin ise bunu reddedeceğini bildirmiştir:

"O gün, onların hepsini bir araya toplar, sonra meleklere: "Bunlar size mi tapıyorlardı?" der. (Melekler) derler ki: "Sen yücesin, bizim velimiz (koruyucumuz) onlar değil, sensin. Hayır, onlar cinlere tapıyorlardı. Çokları onlara inanıyorlardı."[579]

Müşriklerin, kendilerinin meleklere taptığını sanmaları ise sadece kendi kuruntularıydı. Zira onların melek tasavvurları, meleklerin gerçekliği ile bir ilgisi yoktu. Müşrikler, gerçekte kendilerini saptıran şeytanlardan başkasına tapmıyorlardı:

"O(Allah'a ortak koşa)nlar, O'nu bırakıp birtakım dişilerden başkasına çağırmıyorlar ve onlar, (hayırsız) âsi şeytândan başkasına yalvarmıyorlar. "[580]

3.1.4- ALLAH'A ÇOCUK İSNAT ETMELERİ

Müşrikler, kulluk anlamındaki bu sapmalarının dışında Yüce Allah'ın zatı hakkında da zanna dayalı birçok sapmalar göstermişlerdi. Bu sapmalardan biri de Yüce Allah'a çocuk isnat etmeleridir:

"(Müşrikler:) "Allah çocuk edindi" dediler. Hâşâ! O bundan münezzehtir. O'nun (çocuğa) ihtiyacı yoktur. Göklerde ve yerde ne varsa O'nundur Bu hususta yanınızda herhangi bir delil yoktur. Allah hakkında bilmediğiniz bir şeyi mi söylüyorsunuz? De ki: Allah hakkında yalan uyduranlar asla kurtuluşa eremezler. "[581]

Müşrikler, meleklerin Allah'ın kızları olduğunu iddia etmişlerdir:

"Yoksa biz melekleri, onların gözleri önünde dişi mi yarattık (ki meleklerin dişi olduğunu söylüyorlar)? Iyi bilin, onlar iftirâları yüzünden diyorlar ki: Allah doğurdu." Onlar elbette yalancıdırlar. (Allah) Kızları seçip oğlanlara tercih mi etmiş? Size ne oldu, nasıl hüküm veriyorsunuz? Hiç mi düşünmüyorsunuz? Yoksa sizin, (meleklerin, Allah 'ın kızları oldukları hakkında) açık bir deliliniz mi var? Eğer doğru iseniz Kitabınızı getirin. "[582]

Kureyş'in ve Araplar'ın kökü sayılan Cüheyne, Ben-i Seleme, Huza'a ve Ben-i Müleyh kabileleri meleklerin Allah'ın kızları olduğunu iddia etmişlerdir.[583] Yüce Allah, bu iddianın her türlü bilgi kaynağından yoksun, çirkin bir iftira olduğunu belirtmiştir. Bu iddiayla müşrikler, Yüce Allah'a iftira attıkları gibi, Yüce Allah'ın mükerrem kıldığı[584] meleklere de iftira ediyorlardı. Zira müşrikler melekleri, yüz kızartıcı[585] ve basit yaratılışlı kızlar olmakla nitelendirmeleri onların meleklere olan bakış açılarını da ifade etmektedir. [586] Ayrıca bu iddia, müşriklerin kendilerine layık görmediklerini Yüce Allah'a layık görmekle[587] Allah'a karşı ne

---

[579] Sebe, 34/40-41.
[580] Nisa, 4/117.
[581] Yunus, 10/68-69.
[582] Saffat, 37/150-157.
[583] Razi, *Mefatih 'ul Gayb,* XIX, 14.
[584] Enbiya, 21/26,
[585] Zuhruf, 43/17.
[586] Yazır, *a.g.e.*, VI, 464.
[587] Nahl, 16/62.

denli saygısız olduklarının bir başka göstergesidir.[588]

Allah'a çocuk isnat etmek insanların yaratana karşı yaptığı iftiraların en büyüdür:

"Ama *onlar, kullarından bir kısmını, O'nun bir cüzü kıldılar. Gerçekten insan apaçık bir nankördür"*[589]

3.1.5- ALLAH'I GÖRMEK İSTEMELERİ

Müşriklerin Allah inancı konusundaki diğer bir sapmaları ise dünya gözüyle Yüce Allah'ı görmek istemeleri ve Yüce Allah'ın kendileriyle konuşması talebinde bulunmalarıdır:

"Bize kavuşmayı ummayanlar, dediler ki: "Bize meleklerin indirilmesi ya da Rabbimizi görmemiz gerekmez miydi?" Andolsun, onlar kendi nefislerinde büyüklüğe kapıldılar ve büyük bir azgınlıkla baş kaldırdılar. "[590]

"Bilmeyenler dediler ki: "Allah bizimle konuşmalı, ya da bize bir âyet (mucize) gelmeli değil miydi?" Onlardan öncekiler de onların dedikleri gibi demişlerdi. Kalpleri birbirine benzedi. Gerçekleri iyice bilmek isteyenlere âyetleri açıkladık. "[591]

Arap müşriklerinin bu talebi ile Yahudilerin Hz. Musa (aleyhisselâm)'dan talebinin benzer olması,[592] sapmanın aynı karaktere sahip olması açısından da dikkat çekicidir.

3.1.6- ALLAH İLE ARALARINDA ARACI TAHAYYÜL ETMELERİ

Müşriklerin diğer bir sapmaları da Yüce Allah'a ancak şefaatçiler vasıtasıyla ulaşabileceklerini iddia etmeleridir:

"Allah'ı bırakıp kendilerine ne zarar, ne de yarar sağlamayan şeylere tapıyorlar ve: "Bunlar Allah katında bizim şefâ'atçilerimizdir!" diyorlar. De ki: "Allah'ın, göklerde ve yerde bilmediği bir şeyi mi Allah'a haber veriyorsunuz?" O, onların koştukları ortaklardan uzak ve yücedir. "[593]

Bu inanç, Yüce Allah'ın insanlara şah damarından daha yakın olduğu ve kendilerine yapılan duaları işittiği ve kabul ettiği inancından bir sapmadır:

"Kullarım, sana benden sorar(lar)sa (söyle): Ben (onlara) yakınım. Du'â eden, bana du 'â ettiği zaman onun du 'âsına karşılık veririm. O halde onlar da bana karşılık versin(benim çağrıma uysun)lar, bana inansınlar ki, doğru yolu bulmuş olalar. " [594]

3.1.7- ALLAH'I SEVER GİBİ BAŞKA NESNELERİ DE SEVMELERİ

Müşriklerin diğer sapmaları ise, bazı unsurları Yüce Allah'a ibadet noktasında ortak koştukları gibi sevgide de ortak koşmalarıdır:

"İnsanlardan kimi, Allah'tan başka eşler tutar, Allah'ı sever gibi onları severler. İnananlar ise en çok Allah 'ı severler. Zulmedenler, azabı gördükleri zaman bütün kuvvetin Allah'a ait olduğunu ve Allah'ın azâbının çetin olduğunu anlayacaklarını keşke bilselerdi. "[595]

Allah gibi sevilen unsur kimi zaman peygamber, melek, cin olabileceği gibi kimi zaman da bir kahraman, bir fikir adamı veya bir ideoloji olabilir. Bu âyetin açıklamasında Elmalılı

---

[588] Zemahşeri, *a.g.e*, V, 231.
[589] Zuhruf, 43/15.
[590] Furkan, 25/22.
[591] Bakara, 2/118.
[592] Bakara, 2/55.
[593] Yunus, 10/18.
[594] Bakara, 2/186.
[595] Bakara, 2/165.

müşriklerin bu sapmasına değinmekle beraber Allah için sevilmesi gereken peygamberlerin, meleklerin, velilerin Allah gibi sevilmemesi gerektiği noktasında Müslümanların uyanık olması gerektiğini belirtir.[596]

3.1.8- ALLAH'A İFTİRA ATMALARI

Arap müşrikleri gök cisimleriyle beraber melekleri ve cinleri Yüce Allah'a ortak koşarak tabiattaki birçok nesneye değişik şekiller ve manalar vermek suretiyle, onları bir mahluk olduğu gerçeğinden çıkartarak tapınılacak bir konumda telakki etmişlerdir. Bu sapmaların dışında Kur'ân-ı Kerim'de yer alan müşriklerin diğer olumsuz tavırları ise; Yüce Allah'ı inkâr etmeleri,[597] O'na iftira atarak yakıştırmalarda bulunmaları,[598] Yüce Allah hakkında bilgiden yoksun olarak zan ile hareket etmeleri,[599] insanları Allah'ın yolundan alıkoymaları[600] Allah'a şirk koştukları varlıkların ve nesnelerin amacına hizmet etmeleri;[601] özetle Yüce Allah'ı hakkıyla takdir edememeleridir.[602]

3.2- MÜŞRİKLERİN MELEK İNANCI

İslâm'ın temel inanç esaslarından biri[603] olan melek inancı Âdem (aleyhisselâm)'ın yaratılmasıyla beraber insanda var olmuştur. Yüce Allah, Âdem (aleyhisselâm)'ın İblis'e aldanma gerekçelerinden biri olarak, Âdem (aleyhisselâm)'ın melek olma arzusunu zikreder:

"Derken şeytan, birbirine kapalı ayıp yerlerini kendilerine göstermek için onlara vesvese verdi ve: Rabbiniz size bu ağacı sırf melek olursunuz veya ebedî kalanlardan olursunuz diye yasakladı, dedi. "[604]

Yüce Allah meleklerin varlığına inanmayı temel inanç esasları arasında kabul etmiştir. Bu anlamda melek inancı sapma haliyle de olsa Kur'ân-ı Kerim'in bahsettiği tüm toplumlarda var olmuştur.

İnsanlığın ikinci atası olarak kabul edilen Nuh (aleyhisselâm), kavmini tevhide davet ederken, onlar Nuh (aleyhisselâm)'ın bir beşer olduğunu gerekçe göstererek kendilerine melek bir peygamberin gönderilmesi gerektiğini belirtmiştir:

"Andolsun ki, Nuh'u kavmine gönderdik ve o: Ey kavmim! Allah'a kulluk edin. Sizin için O'ndan başka bir tanrı yoktur. Hâla sakınmaz mısınız? dedi. Bunun üzerine, kavminin inkarcı ileri gelenleri şöyle dediler: "Bu, tıpkı sizin gibi bir beşer olmaktan başka bir şey değildir. Size üstün ve hâkim olmak istiyor. Eğer Allah (peygamber göndermek) isteseydi, muhakkak ki melekler gönderirdi. Biz geçmişteki atalarımızdan böyle bir şey duymadık. '[605]

Ad ve Semud kavimleri de Nuh (aleyhisselâm)'ın kavmine benzer gerekçeler ileri sürerek peygamberlerinin getirdiği daveti reddetmişlerdir:

"Eğer onlar yüz çevirirlerse de ki: İşte sizi Ad ve Semûd'un başına gelen kasırgaya benzer bir kasırgaya karşı uyarıyorum! Peygamberler onlara: Önlerinden ve arkalarından gelerek Allah'tan başkasına kulluk

---

[596] Yazır, *a.g.e.,* I, 466.
[597] Bakara, 2/28.
[598] Mide, 5/103.
[599] En'am, 6/116, Lokman, 31/6.
[600] Rad, 13/14.
[601] En'am, 6/22.
[602] Hac, 22/74.
[603] Bakara, 2/285.
[604] A'raf, 7/20.
[605] Mü'minûn, 23/23-24.

etmeyin, dedikleri zaman, "Rabbimiz dileseydi elbette melekler indirirdi. Onun için biz sizinle gönderilen şeyleri inkâr ediyoruz" demişlerdi. "[606]

Ad ve Semud kavimleri meleklerin gönderilmemesini, içinde bulundukları şirk inancının sahih olduğuna dayanak kabul ederek peygamberlere karşı çıktılar.[607]

Peygamberlere karşı dile getirilen aynı kuşkuyu[608] Firavun da öne sürmüştür:

"Ona altın bilezikler verilmeli veya yanında ona yardımcı melekler gelmeli değil miydi?" Firavun kavmini aldattı; onlar da kendisine boyun eğdiler. Onlar yoldan çıkmış bir kavimdir. "[609]

Önceki putperest toplumların öne sürdükleri gerekçelerin aynısını Mekke putperestleri de öne sürerek Hz. Peygambere karşı çıktılar.

Bu örnekler gösteriyor ki, tevhidi davetin temel esaslarından olan melek inancı, peygamberlerin gönderildiği tüm toplumlarda mevcuttur. Ancak peygamberlerin getirdiği birçok ilkeden sapmalar olduğu gibi melek inancında da sapmalar olmuştur. Kur'ân-ı Kerim'de zikredilen bu sapmaları şu şekilde sıralayabiliriz:

3.2.1- MELEKLERE TAPMA

Yüce Allah'a ibadet etmekten usanmayan ve çekinmeyen bu mükerrem[610] varlıklara karşı insanların gösterdikleri en büyük sapma, onları ilahlaştırmak olmuştur:

"Allah bir gün onların hepsini diriltip toplar, sonra meleklere: "Bunlar mı size tapıyordu?" der. "[611]

Müşrikler, taptıkları putların bir kısmını melek olarak tahayyül edip, onları Allah katında kendilerine şefaatçi olarak kabul ederlerdi. Araplardaki bu inanç Mısırlıların melek inancıyla benzerlik arz eder. Eski Mısırlılarda dokuz tanrıdan meydana gelen üçlü grubun üçüncü grubu dini metinlerde melek olarak geçmektedir. Mısırlılar bunları tanrı olarak kabul etmişlerdir.[612]

Yüce Allah, İsa (aleyhisselâm)'a yönelttiği sorunun[613] aynısını meleklere yöneltmek suretiyle müşriklerin içinde bulundukları saplantıyı meleklere ikrar ettirmiştir. Melekler kendilerinin de birer kul olduklarını, dolayısıyla Yüce Allah'tan başka kimsenin kulluk edilmeye layık olmadığını tasdik etmiştir:[614]

Melekler; *"Seni tenzih ederiz, bizim velimiz sensin. Onlar değil. Hayır, onlar cinlere kulluk ediyorlardı. Çoğu onlara inanıyordu, derler. "*[615]

Meleklerin bu beyanı, müşriklerin asla kendilerine tapmadıklarını değil buna razı olmadıklarını, buna karşılık cinlerin kendilerine tapılmasını istediğini belirtmek içindir.[616] Bu âyetin tefsirinde bazıları, cinlerin putların içine girmek suretiyle kendilerine tapınılmaya razı

---

[606] Fussilet, 41/14.
[607] Taberi, *a.g.e*, XX, 396.
[608] Seyyid Kutub, *a.g.e.*, IX, 25.
[609] Zuhruf, 43/53.
[610] Enbiya, 21/26.
[611] Sebe, 34/40.
[612] Atay, *a.g.e*, s. 83.
[613] Maide, 5/116.
[614] İbni, Aşur, *a.g.e.*, XXII, 222.
[615] Sebe, 34/41.
[616] Karaman ve bşk., *Kur'an Yolu,* IV, 393.

olduklarını söylemişlerdir:[617]

Yüce Allah'ın seçilmiş kulları olan melekleri ve peygamberleri aşırı yücelterek rab edinmek Tevhid diniyle hiçbir şekilde bağdaşmaz.

"Size melekleri, peygamberleri Rab olarak benimsemenizi emretmesi de yaraşmaz. Siz Müslüman olduktan sonra, size inkâr etmeyi mi emredecek?"[618]

Bu âyet Allah'tan başkasına yapılan ibadetin hiçbir şekilde Allah tarafından kabul edilmeyeceğinin açık delilidir. Bu sebeple buna yönelik herhangi bir emrin sahih dini metinlerde yer alması da söz konusu olamaz. [619]

Netice itibariyle gerçekte olmasa da, Arap müşriklerinin bazı nesneleri melek olarak telakki edip onları melek diye tapınılacak bir konumda gördükleri, bir sapma olarak Kur'ân-ı Kerim'de belirtilmiştir.

3.2.2- MELEKLERE CİNSİYET ATFETME

Arap müşriklerinin melek inancı konusundaki diğer bir sapmaları ise onlara cinsiyet atfetmeleridir:

"*Doğrusu ahirete inanmayanlar, melekleri dişi olarak isimlendiriyorlar. "*[620]

"Rahman 'ın kulları olan melekleri dişi saydılar. Onların yaratılışlarına mı şahit oldular? Onların bu şahitlikleri yazılacak ve onlara sorulacaktır. "[621]

Müşriklere yöneltilen bu soru, aslında cevap talep eden bir soru olmayıp kınama ve tehdit içeren bir sorudur.[622]

Müşriklerin, her türlü delilden yoksun olarak meleklere cinsiyet atfetmeleri kınandığı gibi, müşriklerin hor gördükleri melekleri dişilikle nitelendirmeleri de kınanmaktadır:

"Ve Allah 'a kızlar isnad ediyorlar, (haşa) O yücedir. Hoşlandıkları (erkek çocuklar) da kendilerinindir. Onlardan birine bir kız çocuğu müjdelendiği zaman, kederlenerek yüzü simsiyah kesilir. Kendisine verilen kötü müjdeden dolayı halktan gizlenmeye çalışır. Utana utana onu tutsun/yaşatsın mı; yoksa toprağa mı gömsün? Dikkat et, verdikleri hüküm ne kötüdür!"[623]

Meleklere herhangi bir şekilde cinsiyet atfetmeleri İslâm'ın melek inancıyla çelişen bir durum arz etmektedir. Melekler herhangi bir cinsiyete sahip değildir.[624] Kur'ân-ı Kerim İnsanların ve cinlerin neyden yaratıldığını haber verirken meleklerin hangi şeyden yaratıldığına ilişkin herhangi bir bilgi vermemektedir. Ancak hadislerde meleklerin nurdan yaratıldığı bildirilmiştir.[625]

3.2.3- MELEKLERİ NESEP YÖNÜYLE ALLAH'A NİSPET ETMELERİ

Melek inancı konusundaki diğer bir sapma ise onları nesep yönden Allah'a nispet etmeleridir:

---

[617] Zemahşeri, *a.g.e,* V, 128.
[618] Al'i İmran, 3/80.
[619] Mevdudi, *Tefhimu'lKur'an,* I, 275.
[620] Necm, 53/27.
[621] Zuhruf, 43/19.
[622] İbni, Aşur, *a.g.e.,* XXV, 184.
[623] Nahl, 16/57-59.
[624] Ahmet Halil Aziz, "Kur'an-da Cinsiyet Kalıpları", *Din Bilimleri Akademik Araşırma Dergisi,* Trc., İbrahim H. Karslı, İstanbul, 2004, sayı, 4, s. 197.
[625] Müslim, iman, I.

"Rabbiniz, oğulları size ayırdı da meleklerden kız mı edindi? Siz, çok büyük söz söylüyorsunuz. "[626]

İslâm öncesi Arapların kızlara olan bakış açıları dikkate alındığında, bunun ne denli anlamsız ve kendi içinde çelişkili bir durum olduğu anlaşılmaktadır.[627]

Meleklerin Allah'ın kızları olduğunu iddia eden müşrikler, kendi kızları sebebiyle zillet duygusuna kapılırlardı:

"Onlardan birine bir kız çocuğu müjdelendiği zaman, kederlenerek yüzü simsiyah kesilir. Kendisine verilen kötü müjdeden dolayı halktan gizlenmeye çalışır.

Utana utana onu tutsun/yaşatsın mı; yoksa toprağa mı gömsün? Dikkat et, verdikleri hüküm ne kötüdür! "[628]

"Onlara sor, kızlar Allah'ın da, oğlanlar onların mı? Yoksa bizim melekleri dişi olarak yarattığımıza mı şahitlik ettiler? Bak, onlar nasıl da uydurarak, "Allah'ın oğlu oldu" diyorlar. Gerçekten onlar yalancıdırlar. (Güya) Allah, kızları erkeklere tercih etmiş. Size ne oluyor? Nasıl hüküm verebiliyorsunuz? Hiç düşünmüyor musunuz? Yoksa sizin çok açık bir belgeniz mi var? Eğer doğru söylüyorsanız, haydi kitabınızı getirin. "[629]

Yüce Allah melekleri rab edinmenin ve onlara herhangi bir şekilde cinsiyet atfetmenin bir sapma olduğunu bildirmekle beraber, meleklerin Allah ile olan ilişkilerinin, yaratan ve yaratılan ilişkisinin bir sonucu olarak "abd" ve "mabud" ilişkisinden öteye geçemeyeceğini bildirmektedir.[630]

3.3- MÜŞRİKLERİN KİTAP İNANCI

Müşrikler, gerek Hz. Peygamberin şahsından, gerekse Kur'ân-ı Kerim'in bizzat kendisinden kaynaklan sebeplerle, Allah'ın kelamı olduğunu bildikleri halde, Kur'ân-ı Kerim'e karşı birçok olumsuz tavırlar takınmışlar ve iftiralar atmışlar. Müşriklerin Kur'ân-ı Kerim'e karşı gösterdikleri olumsuz yaklaşımların, günümüzde de devam ediyor olması, üzerinde önemle durulması gereken bir konudur. Bu olumsuz yaklaşımlara Kur'ân-ı Kerim bizzat kendisi cevap vermiştir. Müşriklerin kitap inancı konusundaki sapmalarını şu şekilde sıralayabiliriz:

3.3.1- İNKÂR ETME

Müşriklerin Kur'ân-ı Kerim'e karşı en olumsuz tavrı onu inkar etmeleridir. Bu inkâr sebebiyle gerçekle bağdaşmayan birçok şey ortaya atmışlardır:

"Onlara hak geldiği zaman: Bu bir aldatmacadır, biz onu tanımıyoruz. Dediler. Bu Kur'ân iki şehrin büyüklerinden bir adama indirilmeli değil miydi? Dediler. "[631]

İnsanlar tarih boyunca vahye karşı iman veya inkâr şeklinde iki zıt tavır takınmışlardır. İnanmayanlar, her zaman kendi değerler bütününe uygun bir tepki göstermişlerdir. Onlara göre değerli olan soy-sop, zenginlik, iktidar, sosyal itibar gibi maddî, dünya ile ilgili geçici şeylerdi; insanları ancak bu değerler büyük kılardı. Peygamberlik değerli bir şey idiyse Muhammed'e değil, kendilerine göre Mekke ve Tâif'in büyüklerinden birine gelmeliydi. Bu

---

[626] İsra, 17/40.
[627] Aziz, *a.g.e.*, s. 197.
[628] Nahl, 16/58-59.
[629] Saffat, 37/149-157.
[630] Enbiya, 21/19-20, 27.
[631] Zuhruf, 43/30-31.

gerekçe, küfrün değer yargılarının her çağda aynı olduğunu gösterir. Nitekim aynı gerekçeyle Nuh(aleyhisselâm) da inkâr edilmişti.[632] Bu mantığa Kur'ân'ın verdiği cevap, aynı zamanda İslâm'ın hedeflediği sosyal ve ahlâkî değişimin nirengi noktalarına ışık tutmaktadır. Allah, dünyada geçerli olan ve orada kalan nimeti, imtihan gereği herkese verir. Peygamberlik gibi, Allah nezdinde değerli ve bu yüzden rahmet olan manevî nimetini ise herkese değil, üstün meziyetleri sebebiyle seçtiği mümtaz kullarına verir ve bu rahmet, müşriklerin değer verdiği asaletten, servetten, iktidardan çok daha iyidir, hayırlıdır, insanlar için kurtuluş ve mutluluk vesilesidir.[633]

Müşrikler bu şuura ulaşamadıkları için, onların hakka karşı en başta gelen tavrı inkâr olmuştur.

Müşriklerin diğer bir tavrı ise gerçek olduğunu bildikleri halde Kur'ân-ı Kerim'i yalanlamalarıdır:

"Onlardan öncekiler de yalanlamıştı. Onlara verdiğimizin onda birine bile ulaşamadılar. Buna rağmen peygamberlerimi yalanladılar. Buna karşı benim cezam nasıldı? "[634]

Müşrikler, Kur'ân'ın ihtiva ettiği gerçekler üzerinde düşünemedikleri için, ondaki hakikatlerin doğru olduğuna akıl erdiremiyorlardı. Bu sebeple Kur'ân'ın yalan olduğunu iddia ederek şaşkın bir halde şirkin karanlıkları içinde kalmaya

devam ediyorlardı:[635]

"Onların söylediklerinin seni üzdüğünü elbette biliyoruz. Fakat onlar seni yalanlamıyorlar, o zalimler, bile bile Allah 'ın âyetlerini tanımazdan geliyorlar. "[636]

Müşrikler Kur'ân-ı Kerim'in gerçek olduğunu kalpleriyle kabul etmelerine rağmen dilleriyle onu yalanlıyorlardı.[637]

3.3.2- ALAYA ALMA

Müşriklerin Kur'ân-ı Kerim'e karşı gösterdikleri olumsuz tavırlardan bir diğeri ise onu alaya almalarıdır. Peygamberlerle ve onlara verilen mucizelerle alay etmek inkârcı toplumların genel karakteridir:[638]

"Onlara hak geldiği zaman onu hemen yalanlamışlardır. Alaya aldıkları şeyin haberleri yakında onlara gelecektir. "[639]

Yüce Allah, inkârcıların genel karakteri olan peygamberlerle alay etmeyi kınarken, Müslümanların da dinle alay edilen bir ortamda, seyirci kalmamalarını emretmektedir:

"O, size Kitapta: "Allah'ın âyetlerinin inkâr edildiğini ve onlarla alay edildiğini işittiğinizde, onlar bir başka söze dalıp geçinceye kadar, onlarla oturmayın, yoksa siz de onlar gibi olursunuz" diye indirdi. Doğrusu Allah, münafıkların ve kafirlerin tümünü cehennemde toplayacak olandır.[640]

---

[632] Hud, 11/27.
[633] Karaman ve bşk., *Kur'an Yolu,* IV, 665.
[634] Sebe, 34/43.
[635] En'am, 6/39.
[636] En'am, 6/33.
[637] İbn Manzur, *a.g.e,* 3841.
[638] Hud, 11/8.
[639] En'am, 6/5.
[640] Nisa, 4/140.

İslâm'ı ve İslâm'ın şiarlarını alaya almak nifakın en belirgin özelliğidir:

"Münafıklar, kalblerinde olanı kendilerine haber verecek bir sürenin aleyhlerinde indirilmesinden çekiniyorlar. De ki: "Alay edin. Şüphesiz, Allah kaçınmakta olduklarınızı açığa çıkarandır."[641]

"Sonra, Allah 'ın âyetlerini yalanlayarak ve onu eğlence edinerek kötülükler yapanların akibeti de kötü olmuştur."[642]

"Peygamberleri onlara apaçık belgelerle geldiği zaman, kendi bilgileri ile şımardılar ve alay ettikleri şey onları çepeçevre kuşatıverdi."[643]

Müşriklerin, peygamberleri alaya alma nedenlerinden bir tanesi de sahip oldukları yanlış bilgidir. Vahiyden uzak bir bilginin ne sahibine ne de insanlığa hayrı yoktur. İnsanın ulaştığı bilgi, eğer vahyin terbiyesinden yoksun olursa insanlığın başına bela olacak bir hal alır.[644]

3.3.3- ÇARPITMA

Müşriklerin vahye karşı diğer bir sapmaları ise, vahyi çarpıtmaya çalışmalarıdır. Bunun için müşrikler, Hz. Peygamberin davetinde bazı değişiklikler yapmasını talep ettiler:

"Onlar, senin kendilerine yaranmanı (uzlaşmanı) arzu ettiler; o zaman onlarda sana yaranıp-uzlaşacaklardı.

"Sana vahyettiğimizden başka bir şeyi bizim hakkımızda uydurarak neredeyse seni fitneye düşüreceklerdi. işte o zaman seni dost edineceklerdi" [645]

Bu, benzeri her zaman görülebilen bir durumdur. Batıl inanç ve ideoloji sahipleri doğru olan düşüncenin ve ahlaka dayalı hayat tarzının güçlenip yaşamasından rahatsız olurlar. Bu nedenle Hz. Peygamberin çağdaşları da Resûlullah'ı kendi çizgilerine çekmeye çalıştılar.[646][647] Bunun için de Hz. Peygamber'den putlara karşı hoşgörülü olmasını, fakir Müslümanların dışlanmasını talep ettiler.[648]

Hz. Peygamber Mekke'de en zor şartlarda bile dinini pazarlık konusu yapmamıştır. Daveti dört bir yandan kuşatıldığı ve bir avuç arkadaşı da Allah yolunda dayanılmaz eziyetlere, işkencelere uğratılmak üzere yakalanıp zincirlere vurulduğu halde, güçlü zorbaların yüzüne karşı söylenmesi gereken sözü gizlemeye yeltenmemiştir. Kalplerini İslâm'a ısındırmak veya müşriklerin baskı ve işkencelerini savmak için böyle bir manevraya gerek duymamıştır. Aynı şekilde, inanç sistemi ile ilgili olan herhangi bir gerçeği de açıklamaktan geri durmamıştır.[649]

İlahi daveti çarpıtıp iç dinamizmini yok etmek, İslâm karşıtlarının her zaman başvurduğu bir metottur.

3.3.4- KERİH GÖRME

Müşriklerin diğer bir tavrı ise, Allah'ın indirdiklerini kerih görmeleridir. Allah'ın indirdiklerini

---

641 Tevbe, 9/64.
642 Rum, 30/10.
643 Mü'min, 40/83.
644 Seyyid Kutub, *a.g.e*, VIII, 656.
645 İsra, 17/73.
646 Kalem, 58/9.
647 Karaman ve bşk., *Kur'an Yolu,* III, 439.
648 Kehf, 18/28.
649 Seyyid Kutub, *a.g.e.*, X, 127.

kerih görmek, yapılan salih amellerin boşa gitmesine sebep olmaktadır:

"inkârcılar ise, mahvolacak ve (Allah) çalışmalarını boşa çıkaracaktır. Bu, onların, Allah'ın indirdiğini kötü görmeleri sebebiyledir. Bu sebeple yaptıklarını iptal etmiştir ."[650]

Müşrikler, Kur'ân'ın içerdiği tevhid, peygamberlik ve ahiret gibi yüce değerleri kerih görerek İslâm'a buğz etmişler ve Müslümanlara karşı düşmanca bir tavır takınmışlardır.[651]

3.3.5- SİHİR OLMAKLA İTHAM ETME

Müşriklerin Kur'ân-ı Kerim'e karşı iftiralarından biri de sihir ve büyü olduğunu iddia etmeleridir. Ancak gösterdikleri yüce hedefler ve işlendiği ana tema açısından bakıldığında Kur'ân-ı Kerim, bir kahin sözü olmadığı gibi, sihir ve şiir de değildir:[652]

" *Onlara açık açık âyetlerimiz okunduğu zaman kendilerine gelen hakkı inkâr edenler: "Bu, apaçık bir büyüdür" dediler. "*[653]

Müslümanların İslâm'a gösterdikleri samimi bağlılık, dinleri uğruna annelerini, babalarını ve evlatlarını bırakmaları sebebiyle, müşrikler bunun ancak sihirle olabileceğini iddia etmişlerdir:[654]

" *Ve şöyle dedi: Bu sadece öğretile gelen bir sihirdir."*[655]

Bu âyetin nüzul sebebi, İbn Abbas'tan şöyle rivâyet edilmektedir: "Velid b. Muğire, Ebubekir b. Ebi Kuhafe'nin yanına gitti. Ona Kur'ân'dan sordu. Ebubekir ona Kur'ân okuyunca Velid onun yanından çıkıp Kureyş'in yanına gitti. Ve onlara şöyle dedi: "İbn-i Eb-i Kebşe'nin (Muhammed'in) söylediklerine şaşılır. Vallahi o ne şiirdir, ne de sihir. Ne de delilikten kaynaklanan saçmalık. Şüphesiz ki onun söylediği, Allah kelamıdır." Bunları işiten Kureyşliler aralarında toplandılar ve "Vallahi şâyet Velid dinini değiştirecek olursa bütün Kureyşliler dinlerini değiştirirler." dediler. Ebu Cehil bu meseleyi işitince "Vallahi ben ona yeterim. Bu meseleyi bana bırakın." dedi. Gidip Velid'in yanına vardı ve ona: "Kavmin sana sadaka topladı görmüyor musun?" dedi. Velid: "Ben onların mal ve evladı en çok olanı değil miyim?" diye cevap verdi. Ebu Cehil: "Senin, İbn-i Ebi Kuhafe'ye (Ebubekir'e), onun yemeğinden faydalanmak için gidip geldiğini söylüyorlar." dedi.

Velid: "Benim kabilem bunu mu söyledi? Onlar artık diğer Kusayoğulları hakkında da bir şeyler söylemekten geri durmazlar. Ben artık ne Ebubekir'e, ne Ömer'e ne de İbn-i Eb-i Kebşe'ye yaklaşırım. İbn-i Eb-i Kebşe'nin sözleri başkalarından alınan sihirli sözlerden başka bir şey değildir." dedi.[656]

Aynı ithamı Firavun da Hz. Musa'ya yapmıştı. Gerçek sihirbazlar ise Hz. Musa'ya iman etmişlerdi.[657] Netice itibariyle müşriklerin tavırları, tarih boyunca aynı olmuştur. Küfrün elebaşları ilâhî davetin etkisini kırmak için hiçbir ahlâkî ilkeye riâyet etmeden her türlü iftiraya başvurmuşlardır.

---

[650] Muhammed, 27/9.
[651] İbn. Aşur, *a.g.e.*, XXVI, 86.
[652] Derveze, *a.g.e*, IV, 242.
[653] Ahkaf, 46/7.
[654] Alusi, *a.g.e*, XXVI, 8.
[655] Müddessir, 74/24.
[656] İbn Kesir, XIV, 8182.
[657] Taha, 20/69-71.

3.3.6- BEŞER SÖZÜ OLMAKLA İTHAM ETME

Müşriklerin diğer bir iddiaları ise, Kur'ân-ı Kerim'in bir insan tarafından Hz. Peygambere öğretidiğini söylemeleridir:[658]

"Bu insan sözünden başka bir şey değil. "[659]

Müşriklerden bazıları da Kur'ân-ı Kerim'in Hıristiyan bir köle tarafından Hz. Peygambere öğretildiğini iddia etmişler:

"Onların, "Muhammed'e bir insan öğretiyor" dediklerini elbette biliyoruz. Kastettikleri kimsenin dili yabancıdır. Kur'ân ise apaçık Arapça'dır. "[660]

Zikredilen kişinin, Arab olmayan bir köle olduğu rivâyet edilmiştir. Bu rivâyet daha güçlü olmakla beraber, bu kişinin Hz. Peygambere vahiy yazan ve daha sonra mürtet olan biri olduğu da rivâyet edilmiştir.[661]

Ancak Kur'ân-ı Kerim'in belagat, içerik, ahenk ve yaptığı etki bakımından bir beşer sözü olmadığı açıktır.

3.3.7- ŞİİR OLMAKLA İTHAM ETME

Bilindiği gibi Hz. Peygamberin gönderildiği dönemde şiir ve edebiyat çok yaygındı. Yazılı kültürden yoksun olan Arab cahiliyesi, şiirleriyle meşhurdu. Panayırlarda şiir yarışmaları düzenlenirdi. Birinci olan şiir, altın harflerle yazılıp Kâbe duvarına asılırdı.[662] Muallaka-ı Seb'a bunların en meşhurlarıydı.[663]

Araplar arasında şiir kılıçtan daha etkileyiciydi. Bu bağlamda Kab b. Eşrefin şiirleri sebebiyle öldürüldüğünü hatırlarsak şiirin Araplar arasında ne denli bir etkiye sahip olduğu daha iyi anlaşılacaktır.[664]

Müşrikler, Kur'ân'ın insanlar üzerindeki etkisine binaen onun bir şiir olduğunu söylediler. Ancak Hz. Peygamberin şair olmadığı herkesçe bilindiği gibi Kur'ân-ı Kerim'in terkibi, üslubu ve diğer birçok özelliği de şiirden farklıdır.[665]

"Ona şiir öğretmedik, ona yakışmaz da. Bu, yalnızca bir hatırlatma ve apaçık Kur'ân'dır. "[666]

Kur'ân-ı Kerim'in şairlerin ve kâhinlerin secisi olmadığını herkes biliyordu.[667] Böyle olması durumunda benzerinin meydana getirilmesi mümkün olabilecekti.

3.3.8- MASAL OLMAKLA İTHAM ETME

Müşrikler, Kur'ân-ı Kerim'i içerdiği güzel ve etkileyici[668] kıssalar sebebiyle "eskilerin masalları" olmakla nitelendirmişlerdir. Ancak bu kıssaların gerçekliği, anlatmadaki hedefleri

---

[658] İbn Aşur, *a.g.e*, XXIX, 310.
[659] Müdessir, 74/24.
[660] Nahl, 16/103.
[661] İbn Kesir, *a.g.e.*, IX, 4549.
[662] Hamidullah, *İslâm Peygamberi,* I,25.
[663] Ejder Okumuş, *Kur'an-da Kur'an,* Dünya Yay., İstanbul, 1994, s. 45.
[664] İbn Esir, II, 38.
[665] Razi, Mefatih'ul Gayb, XXII, 109.
[666] Yasin, 36/69.
[667] Taberi, XIX, 380.
[668] Yusuf, 12/3.

ve amaçları düşünüldüğünde hikâyeden farklı olduğu gibi[669]masallardan da tamamen farklı olduğu görülür:

"İçlerinden seni dinleyenler vardır. Biz onların kalpleri üzerine, anlamamaları için örtüler, kulaklarına da ağırlık koyduk. Her mucizeyi görseler de ona yine inanmazlar. Seninle tartışmak için sana geldiklerinde, o küfredenler: " Bu, öncekilerin masallarından başka bir şey değildik derler."[670]

"Esâtîru'l-Evvelîn" Türklerin masal, Yunanlıların "misus" Frenklerin "mit" dedikleri eski kahramanlık öyküleri, efsaneleri, destanları gibi hurafeler manasında kullanılmıştır. Müşrikler "Esâtîru'l-Evvelîn" demekle Kur'ân'ın vahiy olmadığını, bunun ilham kaynağının eskiden yazılmış birtakım metinler olduğunu

kastediyorlardı.[671]

Bu iddianın benzerini günümüzdeki bazı müsteşrikler de ileri sürerler. Onlara göre Hz. Peygamber bu bilgileri başkasından öğrenmiştir.[672] Richard Bell ve C. C. Torrey gibi bazı müsteşrikler de Hıristiyanlığı ve Yahudiliği Kur'ân'ın kaynağı olarak göstermeye çalışmışlardır.[673]Ancak Hz. Peygamberin hayatının en ince ayrıntısına kadar hem dostları hem de düşmanları tarafından araştırıldığını ve bilindiğini düşünecek olursak, bu iddianın herkesçe bilinmesi gerekirdi. Kaldı ki Kur'ân'ın icaz yönleri düşünüldüğünde böyle bir şeyin mümkün olamayacağı da apaçık ortadadır.

Kur'ân-ı Kerim'e karşı gösterilen bu sapmaların dışında, Kur'ân'a karşı duyarsız olmak,[674] ondan yüz çevirmek,[675] onun duyulmasını engellemek,[676] insanları onun gösterdiği hayat tarzından alıkoymak,[677] Kur'ân'ın ortaya koyduğu hükümleri içtenlikle kabul etmemek[678] birer sapma olarak kabul edilmektedir.

Ne yazık ki müşriklere yöneltilen eleştirilerden bir kısmı günümüz Müslümanları için de söz konusu edilebilir. Müşrikler gibi Kur'ân açıkça inkâr edilmese de yüklenilen anlam ve biçilen rol itibariyle müşriklerin Kur'ân anlayışı ile benzerlik arz eden yorum ve yaklaşımlar görülebilmektedir. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'in *"Ya Rabbi, kavmim, bu Kur'ân'ı terk edilmiş bıraktılar. "*[679] şikâyetinin muhatabının müşriklerle beraber Kur'ân'a muhatap olup da gereğini yerine getirmeyen herkes olduğu kesindir.

3.4- MÜŞRİKLERİN PEYGAMBER İNANCI

Peygamberlere iman etmek, daha önce de izah ettiğimiz gibi, İslâm'ın temel inanç esaslarından biridir.[680] Yüce Allah dinini seçilmiş ve korunmuş peygamberler vasıtasıyla insanlara iletir. Peygamberler getirdikleri vahiyle insanların var oluş sebeplerini kendilerine hatırlatan, insanlara dünya ve ahiret saadetinin yolunu gösteren seçkin insanlardır. Bu

---

[669] Abdulbaki Güneş, *Kur'an Kıssaları Ve Medeniyetlerin İnşası,* Gündönümü, Yay., İstanbul, 2005, s. 13.
[670] En'am, 6/25.
[671] Yazır, *a.g.e,* III, 440.
[672] Mevdudi, *Tefhimu'lKur'an,* III, 574.
[673] Fazlur Rahman, *Ana Konularıyla Kur'an,* s. 221.
[674] Bakara, 2/171.
[675] En'am, 6/4.
[676] Fussilet, 41/26.
[677] Rad, 11/19.
[678] Ahzab, 33/36.
[679] Furkan, 25/30.
[680] Bakara, 2/285.

sebeple peygamberler rahmeti sonsuz olan Allah'ın insanlara bir lütfudur.[681] Yüce Allah bu lütfunu hiçbir milletten esirgememiştir.[682]

Peygamberlik müşriklerin yabancı olduğu bir olay değildi. Her şeyden önce Mekke, Hz. İbrahim'in hatıralarıyla dolu bir yerdi. Araplar Hz. İsmail'in soyundan geldiklerini, dolayısıyla ataları peygamber olan bir millet olmakla övünürlerdi. Bu durumun Mekkelilere ticaret ve güven açısından sağladığı birçok avantaj vardı. Yüce Allah bu nimeti Mekkelilere hatırlatarak gereğini yapmalarını emretmektedir.[683]

Arabistan'ın genelinde bir peygamber beklentisi vardı. Özellikle Yahudiler bu peygamberin kendilerinden çıkacağını ve bununla Araplara karşı üstünlük sağlayacaklarını dile getirirlerdi. Ancak beklenen peygamber geldiğinde ne yazık ki başta Yahudiler olmak üzere peygamberin akrabaları dâhil içinde yaşadığı toplumun geneli kendisine karşı en sert muhalefeti sergilediler. Hz. Peygamberi ve onun mesajını ortadan kaldırmak için her yola başvurdular.

Kur'ân-ı Kerim insanların kahir ekseriyetinin peygamberlere karşı değişik sebeplerle, olumsuz tavırlar sergilediklerini belirtmektedir. Bu anlamda peygamberimizin muhatap olduğu müşriklerin kendisine karşı sergilediği olumsuz tavırları Kur'ân-ı Kerim bağlamında irdelemeye çalışacağız. Şunu da ifade etmek gerekir ki insanlar, söz konusu müşriklerin öncesinde ve sonrasında şaşırtıcı bir şekilde benzerlik arz eden bir tutum içinde olmuşlardır. Yeri geldiğinde bunlara da değineceğiz.

3.4.1- PEYGAMBERİ İNKÂR ETMELERİ

Bilmenin ve tanımanın zıddı olan inkâr insanların peygamberlere karşı gösterdiği ilk tepkidir.

"Biz hangi ülkeye bir uyarıcı gönderdiysek mutlaka oranın varlıkla şımarmış kimseleri: "Biz, sizin gönderildiğiniz şeyi inkâr ediyoruz" dediler. "[684]

İnkârın temel sebebi cehalettir. Ancak Yüce Allah gösterdiği akli ve enfüsi delillerle insanların böyle bir mazereti ileri sürmelerinin kabul edilemez olduğunu belirtmiştir.[685] İnsanlar akıl yetisini kullandığı takdirde peygamberliğin akli olduğunu ve getirdiği ilkelerin de akla en uygun ilkeler olduğunu fark edecektir. Ancak gerçeği görmeye engel olan akli ve ruhi körelme peygamberlik gerçeğini de görmeye engel olmuştur. Zira insan, aklını kullanmayıp işlevsiz hale getirince, diğer duyuların sağlam olması, gerçekleri görme noktasında yetersiz kalmaktadır.[686]

Hz. Peygamber'in içinde bulunduğu toplumun inanç ve tutumlarına bakıldığında akletme yetilerini tamamen yitirdiklerini görüyoruz. Bu sebeple akli mucize olan Kur'ân-ı Kerim'e rağmen, Hz. Peygamber'e inkârla karşılık verdiler. Gerek Kur'ân-ı Kerim'de gerekse Hz. Peygamber'in şahsında peygamberliğinin ispatına ilişkin çok güçlü deliller vardı. Ancak bu deliller, düşünme melekesini kullananlara fayda sağlayabildi:

"İnkâr edenlere gelince, onları uyarsan da, uyarmasan da, onlar için birdir; inanmazlar. Allah, onların kalplerini ve kulaklarını mühürlemiş tir, gözlerine de perde inmiştir. Onlar için büyük bir azâb vardır.

---

[681] Şimşek, *a.g.e.,* s. 94.
[682] Fatır, 35/25.
[683] Kureyş, 106/1-4.
[684] Sebe, 34/34.
[685] Bakara, 2/164, A'raf, 7/172.
[686] Abdulbaki Güneş, *Kur'an-da İşlevsel Akla Verilen Değer,* Ahenk Yay, Van, 2003, s. 37.

”[687]

Bu akli körelme sebebiyle müşrikler Hz. Peygamber’i inkâr ettiler:

“Söyleneni hiç düşünmediler mi? Yoksa onlara, önceki atalarına gelmemiş bir şey mi geldi? Yoksa peygamberlerini tanıyamadılar da bunun için mi inkâr ediyorlar?”[688]

Burada Kur’ân-ı Kerim’e ve Hz. Peygamber'e inanmayı gerekli kılan üç nokta üzerinde durulmaktadır:

a) Kur’ân, iyi niyetli insanların kabul edebileceği bir makullük taşır; insanların aklına, sağduyusuna, vicdanına hitap eder; dolayısıyla art niyetli ve önyargılı olmayan her normal insan, Kur’ân üzerinde sağlıklı ve yeterli ölçüde düşündüğünde, incelediğinde onun ortaya koyduğu iman esaslarını ve hayat programını rahatlıkla kabul edebilir. Bu sebeple âyette putperestler Kur’ân üzerinde düşünmemekle suçlanmışlardır.

b) Kur’ân, insanlığın o güne kadar hiç bilmediği, duymadığı şeyler söylemiyor; aksine o, önceki peygamberlere bildirilen evrensel gerçeklerden söz edip geçmiş peygamberlere dair bilgiler veriyordu;[689] Arabistan’da insanları tevhide davet eden birçok peygamber biliniyordu. İbrahim, İsmail, Hud, Salih ve Şuayb bilinen peygamberlerdendi.[690]

c) Hz. Peygamber’in çocukluğu dâhil bütün hayatı herkesin gözü önündeydi. Güvenilirlik başta olmak üzere bütün erdemli özellikleri şahsında toplamış bir insanın Allah’a karşı yalan söylemesi nasıl mümkün olabilir? [691] Dolayısıyla peygamberi inkâr etmelerinin sebebi, getirdiği ilkelerin tutarlı ve inandırıcı olmamasından kaynaklanmadığı gibi Hz. Peygamber’in şahsından da kaynaklanmıyordu. İnkârın temel sebebi cehalet ve insan aklını körelten nefsi istek ve arzulardı.

3.4.2- PEYGAMBERİ YALANLAMALARI

Müşriklerin Hz. Peygamber’e karşı gösterdikleri olumsuz davranışlardan bir diğeri de onu yalanlamalarıdır. Yalanlamak tasdik etmenin zıddıdır. Yalanlamak insanların peygamberlere ve hakka karşı gösterdikleri en yaygın tavırdır. Birçok kavim bu sebeple Allah’ın gazabını hak etmiştir:

“Eğer seni yalanlıyorlarsa, onlardan önce de Nuh, Ad ve Semud kavmi de yalanlamıştı. İbrahim’in kavmi, Lut’un kavmi de. Medyen halkı da. Musa da yalanlanmış tı. Kâfirlere süre tanıdım; sonra da onları yakaladım. Beni inkâr nasılmış ?”[692]

Yüce Allah önceki kavimlerin de peygamberlerini yalanladıklarını ve bu sebeple kavimlerin helak olduklarını haber vererek Hz. Peygamber’i ve müminleri teselli etmektedir.[693]

3.4.3- PEYGAMBER’İ MECNUN VE DELİ OLMAKLA İTHAM ETMELERİ

Müşriklerin inkâr ve yalanlamayla başlayan peygamber karşıtı tutumları, iftiralarla devam etmiştir. Bu iftiraların başında peygamberi mecnun ve deli olmakla itham etmeleridir:

---

[687] Bakara, 2/6-7.
[688] Mü’minûn, 23/68-69.
[689] Karaman ve bşk., *Kur’an Yolu,* IV, 67.
[690] Mevdudi, *Tefhimi,* III, 225.
[691] Karaman ve bşk., *Kur’an Yolu,* IV, 67.
[692] Hac, 22/42-44.
[693] Kurtubi, *a.g.e,* XIV, 414.

"Nitekim şöyle demişlerdi: Ey kendisine zikir indirilen, kesinlikle sen delisin!"[694]

Bu iddia peygamberin davetini etkisiz kılmaya yönelik bir iftiradır. Zira peygamberlerin getirdikleri şeyler müşrik toplumundaki avam tabakasının yabancı olduğu şeylerdi. Dolayısıyla bu iddia halkın peygambere olan teveccühünü engellemek için ortaya atılmıştır.[695] Peygamberin insanlarla olan iletişimini kesmek için müşrikler Hz. Peygamber'in mecnun olduğu propagandasını yaparak insanların onunla görüşmelerini engellemeye çalışıyorlardı. Zira Hz. Peygamber bütün güçlüklere rağmen, özellikle hac mevsiminde, insanlara daveti götürmeye çalışıyordu.[696]

"Yoksa: "Onda bir delilik var" mı diyorlar? Hayır! O, onlara hakkı getirdi. Ama onların çoğu haktan hoşlanmıyorlar."[697]

Yüce Allah bu iftiranın hiçbir şekilde gerçekle bağdaşmadığını ve müşrikleri bu iddiaya sevk eden şeyin yalnız haktan hoşlanmamaları olduğunu bildiriyor.

"(Habibim) de ki: 'Ben âncak size bir şeyle öğüt veriyorum. Allah'a halis olarak buradan ikişer, teker teker kalkınız. Ve iyice düşününüz ki, arkadaşınızda divanelik yoktur. O, ancak sizin için bir nezirdir. Sizi önünüzdeki şiddetli azaptan korkutur."[698]

"Düşünmediler mi ki, sahiplerinde delilik ve cinnet yoktur. O, apaçık bir nezir (korkutucu) den başka bir şey değildir."[699]

Netice itibariyle Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem) Mekke'de doğmuştu ve Mekkeliler arasında doğup büyümüştü. Rasûlullah (sallallâhü aleyhi ve sellem) Mekkelilerin çok iyi bildiği ve tanıdığı bir kişi idi. Peygamberliğini ilân etmesinden önce Mekke ahalisi ve diğer Araplar kendisinin akıllı ve zeki bir kişi olduğunu biliyorlardı. Ama ne zaman ki peygamberlik payesine yükseldiğini ve Allah'ın kelâmının kendisine indiğini açıkladı, o zaman Mekkeliler onun bir mecnun ve divane olduğunu iddia etmeye başladı. Demek ki, bu delilik yakıştırması peygamberliğinden önce söylendiği sözler ve yaptığı hareketlerle ilgili değil, peygamberlikten sonraki söz ve davranışlarıyla ilgiliydi. Bu sebeple, burada deniliyor ki, bunlar hiçbir zaman düşünmeye zahmet etmişler midir? Rasûlullah (sallallâhü aleyhi ve sellem)'in söyledikleri sözler ve yaptığı tebliğlerden hangisi tutarsız ve şuursuzdur. Bunlardan hiçbiri bir deli veya çılgının sözleri olabilir mi? Bu ebedi parçalar, bu hikmet dolu sözler akli dengesi bozuk olan bir kişinin ağzından çıkabilir mi? Rasûlullah (sallallâhü aleyhi ve sellem)'in söyledikleri inkâr edilmez bir gerçektir. Kendisine karşı olanlar yerle göğün kuruluşu, işlemesi, Allah'ın yarattığı mahluklar ile eşya ve kevniyattaki diğer sayısız alâmeti görür ve onları tarafsızca incelerlerse, şirkin reddi, tevhidin ispatı ve Hz. Peygamber'in hak olduğu bilincine ulaşacaklardır.

3.4.4- PEYGAMBERİ SİHİRBAZ OLMAKLA İTHAM ETMELERİ

Müşriklerin diğer bir iftiraları ise Hz. Peygamber'in (hâşâ) sihirbaz olduğu iddiasıdır.

"İşte bunlar hikmetli kitabın âyetleridir. İçlerinden bir adama:-İnsanları uyar, iman edenlere Rab'leri katında yüksek makamlar olduğunu müjdele! diye vahyetmemiz insanların tuhafına mı gitti ki, kafirler:-

[694] Hicr, 15/6.
[695] Razi, *Mefatihu'l Gayb,* 16/412
[696] Ahmet, Önkal, *Rasulülah'ın İslâm'a Davet Metodu,* Esra Yay, İstanbul, 1990, s. 86.
[697] Mü'minûn, 23/70.
[698] Sebe, 34/46.
[699] A'râf, 7/ 184.

Bu açıkça bir büyücüdür, dediler. "[700]

Peygamberleri sihirbaz olmakla itham etmek genel olarak bütün inkârcıların ortak tavrıdır.

"İşte, böyle... Onlardan öncekilere de bir elçi gelmedi ki ona sihirbaz veya mecnun dememiş olsunlar. Bunu birbirlerine mi tavsiye ettiler? Hayır, onlar, taşkın bir toplum idiler. "[701]

Ancak Kur'ân-ı Kerim özellikle Hz. Musa (aleyhisselâm) ve Hz. Muhammed (sallallâhü aleyhi ve sellem)'a yakıştırılan sihirbazlık ithamını ifade eder:[702]

"Biz, onların seni dinlerken ne maksatla dinlediklerini ve gizli konuşmalarında zalimlerin "Siz büyülenmiş bir adama uyuyorsunuz. " dediklerini de çok iyi biliyoruz."[703]

Müşrikler Hz. Peygamber'in yemekten ve içmekten müstağni olmadığını, onun da kendileri gibi bir insan olduğunu, bu sebeple sözlerinin bu derece etkili olmasının sebebini (hâşâ) Hz. Peygamber'in sihirbaz olmasına bağlıyorlardı. Böylece insanların Peygamber'in davetinden etkilenmelerini engellemeye çalışıyorlardı.[704]

3.4.5- PEYGAMBER' İ KÂHİN OLMAKLA İTHAM ETMELERİ

Müşriklerin Peygamber aleyhindeki diğer bir propagandaları ise Hz. Peygamber'i kâhin olmakla suçlamalarıdır. Kâhinler, ilimden yoksun ve zanna dayalı olarak geçmişten haber verdiğini iddia eden kişilerdir.[705] Bunların özel kıyafetleri ve halkın konuşmalarından farklı bir üslupları vardı. Kendileri müşteri aradıkları gibi bazen müşteriler ayaklarına gelirlerdi. Verdikleri bilgi karşılığında insanlardan ücret alırlardı. Kâhinlere genellikle inançları zayıf olanların gittiklerine inanılırdı.

Müşrikler, Hz. Peygamber(sallallâhü aleyhi ve sellem)'e verilen vahiy ile kâhinlerin verdikleri yalan haberler arasında bir benzerlik kurarak Rasûlullah'a kâhin demeye başladılar. Ancak Rasûlullah ile kâhinler arasında birçok yönden ciddi farklar vardı. Her şeyden önce kâhinler yaptıkları işi belli bir menfaat karşılığında yapıyorlardı. [706] Bu kâhinlerin ahlaka, erdeme, bireysel ve sosyal hayata ilişkin bir söylemleri yoktu. Hz. Peygamber'e kâhin yaftasını Mekke'nin mele takımı (ileri gelenler) atmışlardı. Yüce Allah Hz. Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellemin bir kâhin olmadığını ve Kur'ân-ı Kerim'in de kâhin sözü olmadığını bildirerek bunu yalanlamıştır.[707]

"O halde (ey habibim) sen öğüt ve nasihate devam et. Sen Rabbinin nimeti sayesinde ne kâhinsin ne de bir mecnun."[708]

Hz. Peygamber(sallallâhü aleyhi ve sellem) da: "Kâhine ve arraf'a müracaat ederek onların söylediklerini tasdik eden kesinlikle Muhammed'e indirileni inkâr etmiştir." [709] buyurmuşlardır.

---

[700] Yunus, 10/2.
[701] Zâriyât, 39/52-53.
[702] Muhammed Adnan Salim, *El- Mu'i-Cemu'l Mufehres Li Me'ani'l Kur'an,* Daru'l Fikr, Dimeşk, 1995, I, 569.
[703] İsra, 17/47.
[704] Kurtubi, *a.g.e,* XII, 97.
[705] İsfahani, "Kahin", *a.g.e.*
[706] Mevdudi, *Tevhid Mücadelesi,* II, 395.
[707] Hakka, 69/52.
[708] Tur, 52/29.
[709] İbrahim Canan, *Kütüb-i Sitte,* Akçağ Yay., Ankara, 1990, IX, 8.

3.4.6- PEYGAMBER' İ ŞAİR OLMAKLA İTHAM ETMELERİ

Müşrikler, Hz. Peygamber'in şair olduğunu iddia edip Kur'ân'ın da şiir olduğunu dile getiriyorlardı:

"Hayır, dediler. Bunlar rüya saçmalıkları. Hayır, onu o uydurmuştur. Hayır, O şairdir! Haydi, önceki peygamberler gibi bize bir mucize getirsin! "[710]

Yüce Allah müşriklerin bu iddialarının yalan olduğunu belirterek Hz. Muhammed'in şairlikle hiçbir ilgisi olmadığı gibi, kendisine inen vahyin şairlere ilham veren şeytanlarla da bir ilgisi olmadığını belirtmiştir:[711]

"Şeytanların kime indiğini size haber vereyim mi? Onlar, her günahkâr, sahtekârlara inerler. Onlar (şeytanlara) kulak verirler, çoğu zaten yalancıdır. Ve şairler, onlara da azgınlar uyar. Bilmez misin ki onlar her vadide şaşkın şaşkın dolaşırlar Ve yapmadıkları şeyleri söylerler. "[712]

Bu âyetin tefsirinde Mevdudi, Hz. Muhammed'in şair olmadığını ve kendisine iman edenlerin de şairlere kulak verenlerden birçok yönüyle farkını belirtirken şu değerlendirmeyi yapar:

"Yani, şairlerin peşinden gidenler, Hz. Muhammed(s.a)'in peşinden gidenlerden karakter, davranış ve ahlâk bakımından bütünüyle farklıdırlar. Bunlar arasındaki fark öylesine açıktır ki, biri diğerinden kolaylıkla fark edilir. Bir tarafta ciddi, medenî ve kibar davranışlı, doğru, dindar, muttaki, sorumluluk duygusu sahibi, başkalarının haklarına saygılı, ilişkilerinde adaletli ve haksızlık yapmaktan uzak, iyilik ve ıslah dışında söz sarf etmeyen, sadık ve inançları ve amaçları uğruna tüm enerji ve yeteneklerini kullanan insanlar; karşı tarafta ise, işleri güçleri şehveti tahrik edici aşk ve içki sahneleri tasvir etmek, eğlenmek, alay etmek, gülünçleştirmek ve övmek ya da başkaları aleyhinde kin, nefret ve düşmanlık duyguları uyandırmak, ya da halkı memnun etmek, alkış ve beğenilerini kazanmak için genelevlerdeki fahişelerle, evlerinde oturan iffetli kadınların çekiciliklerini tanımlamak olan insanlar... Şiir toplantılarına katılan ve "ünlü" şairlerin peşinden giden kalabalıkların, hiçbir ahlâkî sınır tanımayan, hayatta hayvanlar gibi şehvet ve tutkularını doyurmaktan başka amaç taşımayan ve hayatta yüce ve soylu idealler nedir bilmeyen kişiler olduğu sonucuna varmaktan insan kendini alamaz. Bu iki insan türü arasındaki açık farkı görmeyen ancak kör birisidir. Görüp bilmediğinden değil, ancak hakka engel olmak amacıyla Hz. Muhammed'in (s.a) ve ashabının şairlerden ve izleyicilerden farkı olmadığını söyler; böylesi yalnızca yalancı değil, aynı zamanda bütün namus ve edep sınırlarını aşan birisidir."[713]

Dolayısıyla müşriklerin kast ettiği türden bir şiir Hz. Muhammed'e ve ona tabi olanlara yakışmadığı gibi, Yüce Allah da Hz. Peygamber'e şiir öğretmemi ştir.[714]

3.4.7- PEYGAMBERİ DERS ALMAKLA İTHAM ETMELERİ

Müşriklerin diğer bir ithamları ise Hz. Peygamber'in bir başkasından ders aldığını iddia etmeleridir:

"İnkâr edenler: "Bu, uydurduğu bir iftiradan başka bir şey değildir. Bu hususta bir topluluk da ona yardım etmiştir. " dediler de zulüm ve yalanı seçtiler.

---

[710] Enbiya, 21/5.
[711] Hakka, 69/41.
[712] Şuara, 26/221-226.
[713] Mevdudi, *Tefhimu'l Kur'an,* IV, 81.
[714] Yasin, 36/69.

"Öncekilerin masalları. Onu birisine yazdırmış, sabah akşam kendisine okunuyor, " dediler. "[715]

Müşrikle bu iddiaları ile Hz. Peygamber'in bazen görüştüğü ve Ehl-i Kitap'tan oldukları rivâyet edilen birkaç köleyi kast ediyorlardı.[716] Ancak kastedilen köleler Arapça'yı doğru düzgün bilmeyen acem insanlardı:

"Onların, "Muhammed'e bir insan öğretiyor" dediklerini elbette biliyoruz. Kastettikleri kimsenin dili yabancıdır. Kur'ân ise apaçık Arapça 'dır."[717]

Ancak bu iddianın her çağda ortaya atılma ihtimali olduğunu dikkate alan İslâm âlimleri, Kur'ân'ın icaz yönlerini ortaya çıkartmaya çalışmışlardır. Bu anlamda Kur'ân-ı Kerim'in dil ve üslup, telif, ihtiva ettiği konular, haber verdiği gaybi bilgiler ve ortaya çıkmış ilmi gerçeklere uygunluk bakımından, insanlar tarafından öğretilemeyeceği ve benzeri bir kitabın meydana getirilemeyeceğini açıkça ortaya koymuşlardır.[718]

3.4.8- PEYGAMBERLE ALAY ETMELERİ

Müşriklerin diğer bir olumsuz tavrı ise Hz. Peygamber(sallallâhü aleyhi ve sellem)ile alay etmektir:

"İnkâr edenler seni gördüklerinde, seni yalnızca alay-konusu ediyorlar (ve:) "Sizin ilahlarınızı diline dolayan bu mu?" (derler.) Oysa Rahman (olan Allah)ın sözünü (Kitabını) inkâr edenler kendileridir. "[719]

Hz. Peygamber'le alay etmenin temel sebebi, vurgulanan tevhid inancıdır. Tevhid inancı ve bu inancın müntesipleri her zaman müşriklerin alay konusu olmuştur. Müşrikler mal, mülk, makam konusunda kendilerini müstağni gördüklerinden, müminleri ve onların inancını alay konusu yaparlar. Yüce Allah bunu kınadığı gibi, müşriklerin karakteristik özelliği olan alaydan, müminlerin de sakınmalarını emretmiştir.[720] Çünkü başkasını alaya almak bir kişilik zaafiyetidir.

Alay etmek, genel olarak bütün peygamberlere karşı müşriklerin sergilediği bir tavırdır. Alaylı tavır, müşriklerin hakka karşı sürdürdüğü psikolojik bir mücadeledir. Bu nedenle peygamberler ve onlara tabi olan müminlerle, hangi yönüyle olursa olsun yapılan alay, birçok kavmin helakına sebep olmuştur:

"Zaten, senden önceki Resullerle de alay edilmişti de alay ettikleri şey, onlardan alay edenleri çepeçevre kuşatmıştı"[721]

3.4.9- PEYGAMBERİN İNSAN OLMASINI YADIRGAMA

Müşriklerin diğer bir tutumu ise Hz. Peygamber'in insan olmasını yadırgamalarıdır. Onlar kendileri gibi yiyen, içen, çarşılarda dolaşan, evlenen, çocuk sahibi olan bir insanın peygamber olmasını tuhaf karşılamışlardır:

"Dediler ki: "Bu elçiye ne oluyor ki, yemek yemekte ve pazarlarda dolaşmaktadır? Ona, kendisiyle birlikte uyarıcı olacak bir melek indirilmesi gerekmez miydi? "[722]

---

715 Furkan, 25/4-5.
Karaman ve bşk., *Kur'an Yolu,* IV, 128-129.
717 Nahl, 16/103.
718 İsmail Cerrahoğlu, *Tefsir Usulü,* T.D.V.Y., Ankara, 1997, s. 163-167.
719 Enbiya, 21/36.
720 Hucurât, 49/51.
721 En'am, 6/10.
722 Furkan, 25/7.

İnkarcılar her zaman peygamberlerin insan olmasına itiraz etmişlerdir:

"Kendilerine hidâyet geldiği zaman, insanları inanmaktan alıkoyan şey, onların: "Allah, elçi olarak bir beşeri mi gönderdi?" demelerinden başkası değildir. De ki: "Eğer yeryüzünde (insan değil de) tatmin bulmuş yürüyen melekler olsaydı, biz de onlara gökten elçi olarak elbette melek gönderirdik. "[723]

Müşriklerin bu itirazda bulunmalarının temel sebebi, peygamberlerin davetini, kendileri açısından bir tehdit olarak görmeleridir. Zira bir insanın tebliğ ettiği ve yaşadığı din, herkesçe yaşanabilir bir dindir. Yaşanabilir bir din, mevcut yaşam tarzına ve kurulu sisteme bir alternatif olarak, mazlumların ve mustazafların umudu olmuştur. Dolayısıyla peygamberin bir melek olması, dinin hayattan kopması için yeterli bir sebep teşkil edecekti. Çünkü bir meleğin insanlar için model olması düşünülemez. Oysa Hz. Peygamber, Allah tarafından bir örneklik olarak gönderilmiştir.[724] Hz. Peygamber, örnek olması sebebiyle dini mükellefiyetler açısından müminlerden farksızdır.[725]

3.4.10- PEYGAMBERİ SÜRGÜNE ZORLAMAK

Müşriklerin peygamberlere karşı takındıkları diğer bir tavır ise, onları yurtlarından çıkartmaktır. Peygamberleri sürgün etmek de, tarih boyunca inkârcıların ortak uygulaması olmuştur:

"Kâfir olanlar peygamberlerine dediler ki: "Elbette sizi ya yurdumuzdan çıkaracağız, ya da mutlaka dinimize döneceksiniz!" Rableri de onlara: "Zalimleri mutlaka helâk edeceğiz!" diye vahyetti. "[726]

Allah'ın izni olmadan peygamberlerin kendi yurtlarını terk etme yetkileri yoktur. Yüce Allah, Hz. Yunus(aleyhisselâm)'ın kahırla kendi kavmini terk ettiğini, bu sebeple sıkıntıya uğradığını ve *"Senden başka ilah yoktur, sen yücesin, gerçekten ben zulmedenlerden oldum'*[727] şeklinde dua ettiğini bildirmektedir:

"Şimdi sen, Rabbinin hükmüne sabret ve balık sahibi (Yunus) gibi olma; hani o, içi kahır dolu olarak (Rabbine) çağrıda bulunmuştu. Eğer Rabbinden bir nimet ona ulaşmasaydı, mutlaka yerilmiş ve çıplak bir durumda (karaya) atılmış olacaktı. Fakat Rabbi onu seçti ve onu salih olanlardan kıldı. "[728]

Müslümanların geneli Medine'ye hicret etmelerine rağmen, Hz. Peygamber(sallallâhü aleyhi ve sellem) Yüce Allah'ın iznini beklediğini Hz. Ebubekir'e söylemiş ve kendisine izin verildikten sonra hicret etmiştir.[729]Hz. Peygamber(sallallâhü aleyhi ve sellem)'ın her peygamber gibi yurdundan çıkarılacağını, Varaka bin Nevfel daha risaletin ilk günlerinde kendisine söylemiştir.[730] Nitekim Hz. Peygamber'in davetini etkisiz hale getirmek için toplanan müşrikler, sürgünü de Peygamber'e ve davetine karşı bir seçenek olarak ortaya atmışlardır:

"Hani o inkâr edenler, seni tutuklamak ya da öldürmek veya sürgün etmek amacıyla, tuzak kuruyorlardı. Onlar bu tuzağı tasarlıyorlarken, Allah da bir düzen (bir karşılık) kuruyordu. Allah, düzen kurucuların

---

[723] İsra, 17/94-95.
[724] Ahzâb, 33/21.
[725] Muhammed Hamidullah, *İslâm Anayasa Hukuku,* Trc., Heyet, Beyan Yay., İstanbul, 1993, s. 165.
[726] İbrahim, 14/13.
[727] Enbiya, 21/87.
[728] Kalem, 68/48-50.
[729] İbn Beleban el- Farisi, *Sahihiİbn Heban,* Müesesetu'r-Risale, Beyrut, XIV, 180.
[730] Ahmed Mustafa Meraği, *Tefsiru'l-Meraği,* Şeriketu'l-Mektebe, Mısır, 1946, XXX, 198.

(tuzaklarına karşılık verenlerin) hayırlısıdır. "[731]

"Yeminlerini bozan, peygamberi sürgüne göndermeye azmeden ve savaşa evvela kendileri başlayan bir toplumla savaşmanız gerekmez mi? Onlardan korkar mısınız? Eğer mümin iseniz kendisinden korkulmaya Allah daha layıktır."[732]

Hz. Lût'un ve Hz. Şuayb'ın kavimleri de aynı şekilde kendilerini sürgünle tehdit etmişlerdir:

Kavminin cevabı: Onları (Lût'u ve taraftarlarını) memleketinizden çıkarın; çünkü onlar fazla temizlenen insanlarmış! Demelerinden başka bir şey olmadı. "[733]

"Kavminden ileri gelen kibirliler dediler ki: "Ey Şuayb! Seni ve seninle beraber inananları memleketimizden kesinlikle çıkaracağız veya dinimize döneceksiniz" (Şuayb): İstemesek de mi? dedi. "[734]

Müşriklerin peygamberleri ve müminleri sürgüne zorlamalarının temel sebebi, tevhid inancını kendi otoritelerine bir tehdit olarak görmeleridir:

"Eğer Allah'ın, insanların kimini kimiyle defetmesi (yenilgiye uğratması) olmasaydı, manastırlar, kiliseler, havralar ve içinde Allah 'ın isminin çokça anıldığı mescidler, muhakkak yıkılır giderdi. Allah kendi (dini)ne yardım edenlere kesin olarak yardım eder. Şüphesiz Allah, güçlü olandır, aziz olandır. "[735]

3.4.11- PEYGAMBERİ ÖLDÜRMEYE ÇALIŞMAK

Yüce Allah, insanlara olan merhametinden dolayı sayıları binleri aşan peygamberler göndermiştir. Ne yazık ki peygamberlerin birçoğu, onlara iman etmeyenler tarafından acımasız bir şekilde öldürülmüşlerdir. Günümüzde ise bu durum peygamberlerin varisleri konumundaki âlimler için geçerlidir. Bu anlamda Mekke müşrikleri de defalarca Hz. Peygamber'i öldürmeye çalışmışlardır:

"Hani o inkâr edenler, seni tutuklamak ya da öldürmek veya sürgün etmek amacıyla, tuzak kuruyorlardı. Onlar bu tuzağı tasarlıyorlarken, Allah da bir düzen (bir karşılık) kuruyordu. Allah, düzen kurucuların (tuzaklarına karşılık verenlerin) hayırlısıdır. "[736]

Hz. Peygamber'e yönelik en meşhur suikast girişimi hicret ettiği gecede olmuştur. Bunu başaramayan müşrikler Hz. Peygamber'in başına ödül koymak süratiyile onu öldürmeye çalışmışlar.[737] Ancak her defasında Yüce Allah, müşriklerin planlarını boşa çıkartmıştır. Yine de birçok peygamber ve onlara iman eden müminler acımasız bir şekilde şehit edilmişlerdir.[738]

3.4.12- DAVASINDAN VAZGEÇİRMEYE ÇALIŞMAK

Müşriklerin yürüttükleri yöntemlerden bir tanesi de, Hz. Peygamber'i davasından vazgeçirmeye çalışmalarıdır. Bunun için müşrikler Hz. Peygamber'e değişik öneriler de sundular.

Ancak peygamberlerin kendilerine gelen vahyi, ne pahasına olursa olsun tebliğ etmeleri

---

[731] Enfal, 8/30.
[732] Tevbe, 9/13.
[733] A'raf, 7/82.
[734] A'raf, 7/88.
[735] Hac, 22/40.
[736] Enfal, 8/30.
[737] Hamidullah, *İslâm Peygamberi,* I, 162.
[738] Buruc, 85/3-8.

gerekir:

"Ey Peygamber! Rabbinden sana indirileni tebliğ et, eğer bunu yapmazsan, peygamberlik görevini yapmamış olursun. Allah seni insanlardan korur. Allah, kâfir topluma yol göstermez. "[739]

Müşrikler, Hz. Peygamber'in davetinin yayılmasına engel olamayınca, onunla diyalog kurarak, putperestliğin meşru görülmesi karşılığında, kendisine mal, makam, kadın gibi teklifler sundular. Ancak Hz. Peygamber: "Ne isterseniz yapın, zira bu iş benim halledebileceğim bir şey değildir."[740] şeklinde cevap vererek, müşriklerin bu konudaki beklentilerini boşa çıkarmıştır.

3.4.13- PEYGAMBERİ TAVİZ VERMEYE ZORLAMAK

Hz. Peygamber'in daveti karşısında çaresiz kalan müşrikler, karşılıklı taviz vermek için önerilerde bulundular:

"Onlar, senin kendilerine yaranmanı (uzlaşmanı) arzu ettiler; o zaman onlar da sana yaranıp-uzlaşacaklardı. "[741]

Müşriklerin Hz. Peygamberin davetine karşı bu derece direnmelerinin sebebi dinlerine olan samimi bağlılıklarından ziyade, putperestliğin kendilerine sağladığı dünyevi menfaatlere dayanıyordu. Bu konuda bazı Müslümanların da kaygılandığı bilinmektedir. Müşrikler, itibarı kaybolan putların Hz. Peygamber tarafından tanınmasını veya putlara saygı noktasında tolerans tanınması karşılığında geçici dönemlerle sınırlı da olsa İslâmiyet'e girmeyi kabul ediyorlardı.[742] Ancak Yüce Allah, hakkın herhangi bir şekilde müşriklerin arzuları doğrultusunda değiştirilmesinin mümkün olamayacağını bildirmiştir:

"Onlara âyetlerimiz açık açık okunduğu zaman (öldükten sonra) bize kavuşmayı beklemeyenler: Ya bundan başka bir Kur'ân getir veya bunu değiştir! dediler. De ki: Onu kendiliğimden değiştirmem benim için olacak şey değildir. Ben,

bana vahyolunandan başkasına uymam. Çünkü Rabbime isyan edersem elbette büyük günün azabından korkarım. "[743]

3.5- MÜŞRİKLERİN AHİRET İNANCI

İslâmiyet'in geldiği dönemde Araplar arasında herhangi bir konuda ittifak olmadığı gibi, inanç konusunda da bir birlik yoktu. Daha önce izah ettiğimiz gibi her bir kabile kendi putuna tapardı. Aynı şekilde ahiret inancı konusunda da Araplar ortak bir inanca sahip değillerdi. Ahiret inancı konusunda müşriklerin üç farklı eğilime sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Arapların bir kısmı Yüce Allah'a inanmadıkları gibi ahiret gününe de inanmıyorlardı:

"Dediler ki: 'Ne varsa dünya hayatımızdır, başka bir şey yoktur. Ölürüz, yaşarız. Bizi zamandan başkası helâk etmiyor.' Fakat onların bu hususta hiçbir bilgileri yoktur. Onlar sadece zannediyorlar. "[744]

Günümüzün materyalistleri ile benzerlik arz eden bu kişiler, İslâm tarihinde "dehriyye" olarak

---

739 Maide, 5/67.
740 Hamidullah, *İslâm Peygamberi,* I, 101-102.
741 Kalem, 68/9.
742 Taberi, *a.g.e,* XXIV, 802.
743 Yunus, 10/15.
744 Casiye, 45/24.

bilinir.[745]Bunlara göre dünyada olan her şey tabiattaki döngünün doğal bir sonucudur. Dolayısıyla herhangi bir failin müdahalesi söz konusu değildir.[746]Âyetin işaret ettiği kesim, aynı zamanda ölüm meleğine ve ruhların Allah'ın izni ile alındığına da inanmıyorlardı. Ölüme sebep olan şeyin sadece gece ve gündüz şeklinde cereyan eden zamanın akışı olduğu inancına sahiptiler. Bu döngü içinde insanlardan bir kısmının ölüp, bir kısmının ise yaşama devam ettiğini iddia ederlerdi.[747]

Müşriklerden diğer bir grup ise, Yüce Allah'a inanmakla beraber ahirete inanmıyorlardı:

"İnkâr edenler dediler ki: Biz de babalarımız da toprak olduktan sonra mı, biz mi (diriltilip) çıkarılacağız? Bu tehdid, bize de; önceden atalarımıza da yapıldı. Bu, öncekilerin masallarından başka bir şey değildir. "[748]

Ahiretin olmadığına dair müşriklerin Allah adına yemin etmeleri, inançlarının ne kadar yüzeysel olduğunu ve hayatta bir işlevinin olmadığını göstermektedir:

"(Onlar), yeminlerinin bütün şiddetiyle: 'Allah ölen kimseyi diriltmez!' diye Allah'a yemin ettiler. Hayır diriltecektir, bu, O'nun gerçek olarak verdiği sözdür. Ama insanların çoğu bilmezler. "[749]

Günümüzün seküler anlayışına benzeyen bu anlayış, dinin terbiye edici boyutunu tamamen ortadan kaldıran, insanı nefsi tutkuların esiri haline getiren hazcı bir anlayıştır.[750]Nitekim ahiret inancına sahip olmayan müşriklerin, Allah'a olan inançları kendilerini hiçbir ahlâkî erdeme yöneltmemi ştir. Dolayısıyla Allah inancı ancak ahiret inancıyla beraber kişiye fayda sağlar.

Müşriklerin diğer bir kısmı Allah'a inandığı halde ahirete ilişkin inançları belirsizdr. Ancak Arapların bir kısmı, ölen kişilerin mezarı başına bir deve bağlayıp deve ölünceye kadar o şekilde aç ve susuz bırakırlardı. Ölünün bu deveye binerek mahşere gideceğine inanırlardı.[751]

Sonuç olarak; Kur'ân-ı Kerim'e baktığımız zaman, Allah müşriklerin ahiret inancına ilişkin, olumlu herhangi bir ifade kullanmamıştır. Tam aksine onların içinde bulundukları inanç ve bu inancın bireysel ve toplumsal hayatlarına yansımaları, müşriklerin ahirete inanmadıklarının açık bir göstergesi olarak ifade edilir:

"Dediler ki: Biz kemikler haline geldikten, ufalanıp toprak olduktan sonra mı sahiden biz mi yeni bir yaratılışla diriltileceğiz? De ki: İster taş olun, ister demir, İster gönlünüzde büyüyen, (aklınıza tuhaf gelen) herhangi bir yaratık, (ne olursanız olun, Allah sizi mutlaka diriltecektir). Bizi kim tekrar (hayata) döndürebilir? Diyecekler. Sizi ilk defa yaratan (döndürür) de. Sana alaylı alaylı başlarını sallayacaklar ve: 'Ne zaman o?' diyecekler. 'Pekyakın olabilir' de. "[752]

Ahirette iman etmeden yapılan iyiliklerin de kişiye hiç bir faydası yoktur:

"Ayetlerimizi ve ahirete kavuşmayı yalanlayanlar, onların amelleri boşa çıkmıştır. Onlar yaptıklarından başkasıyla mı cezalandırılacaklardı?"[753]

---

[745] Atay, *a.g.e,* s. 84-85.
[746] Razi, *Mefatihu'l Gayb,* XIX, 617.
[747] Merağı, *a.g.e,* XXV, 158.
[748] Neml, 27/67-68.
[749] Nahl, 16/38.
[750] Karaman ve bşk., *Kur'an Yolu,* III, 354.
[751] Mustafa Fayda, *"Arap "* D.İ.A., II, 319.
[752] İsra, 17/49-51.
[753] A'raf, 7/147.

Amellerin “salih amel” niteliği kazanıp Allah katında bir değer ifade edebilmesi için, sahih bir iman şarttır. Ahrete iman bütün peygamberlerin önemle vurguladığı temel inanç esaslarından biridir.

SONUÇ

Sapma hidayetin karşıtıdır. Sapma için kullanılan dalalet sözcüğü lügatte “doğru yoldan sapma” ifade edilir. Dalalet, vahiyden habersiz olmak, bilmemek, şaşmak, kaybolmak, boşa gitmek, inkâr etmek gibi ifadeler için kullanılır. İnsanlar arasında sapma kelimesi kullanıldığında genelde olarak “doğru yoldan yanlış bir yola sapma” kastedilir.

İnsanların sapmasına sebep olan pek çok iç ve dış etken olabilir. Ancak vahiyin yol göstericiliğinden mahrum olmak ve aklını kullanmamak insanların sapmasına sebep olan temel faktörlerdir.

Konu edindiğimiz inanç sapmaları mahiyet itibariyle, toplumların içinde bulundukları psikolojik, ekonomik, sosyal ve siyasi şartlara bağlı olarak şekillenir.

Bu anlamda Yahudiler özgür kaldıkları dönemlerde, esaret ve kölelik dönemlerinde şekillenen karakterlerinin etkisiyle, yeryüzünde ifsat edici bir rol oynamışlar ve bütün inanç değerlerine karşı lakayt bir tavır takınmışlardır. Yahudiler genel olarak dini değerleri dünyaya tercih etmemişler ve haktan yana olmamışlardır.

Yahudiler Allah’ın belirttiği temel inanç esaslarını kabul etmekle beraber onlara karşı duyarsız ve samimiyetsiz olmuşlardır. Kur’ an-ı Kerim’de ifade edilen Yahudi üslubu bunun en açık kanıtıdır. Örneğin Allah için “Allah, rabbimiz” gibi ifadeler yerine “Musa’nın rabbi, sen ve rabbin” gibi ifadeler kullanılması, aynı şekilde Allah'ın resulü olan Hz. Musa içinde öteleyici ifadelerin kullanılması onların duyarsızlıklarının ve samimiyetsizliklerinin bir göstergesidir.

Bu duyarsız tavır sebebiyle Yahudiler Allah'a karşı pek çok yakışıksız ithamlarda bulunmuşlardır. Yüce Allah'a şirk koşmakla beraber O’na fakirlik, cimrilik, yorgunluk, unutkanlık gibi sıfatlar atfetmişleridir.

Yahudiler Yüce Allah'ın gönderdiği peygamberlerden kimilerini inkâr etmişler kimilerini de acımasızca öldürmüşleridir. İnandıkları peygamberlere karşıda isyankâr bir tutum sergilemişlerdir.

Yahudileri meleklere inanmakla beraber Cebrail (a.s)’a karşı uydurma haberler sebebiyle kin ve nefret duymaktadırlar.

Ahirete ilişkin inançları net olmayan Yahudilerin dünyayı önceledikleri tutum ve davranışlarından açıkça anlaşılmaktadır.

Hıristiyanların durumu Yahudilerinkinden farklı olmamıştır. Hıristiyan din adamları, dini bir sömürü aracı olarak kullanmışlar. İnsanların beğenisini kazanmak ve insanlar üzerinde etkinliklerini artırmak için dinde her türlü tasarrufta bulunmuşlardır.

Hıristiyanların sapmalarının en açık ve izah edilemez olanını “teslis” doktrini teşkil etmektedir. Bu çerçevede Allah'ı bir insan seviyesine indirgemektirler. Kimi Peygamberleri ise, hayranlık uyandıran durumlarını sebebiyle ilahi edinmelerine ve Allah'ın oğlu olarak telakki etmişler. Bu aşırı yüceltmeci inancın dışında Hıristiyanlar başta Hz. Muhammed

(sallallâhü aleyhi ve sellem) olmak üzere birçok peygamberi de inkâr etmişler asgari düzeyde bile onlara saygı duymamışlar.

Hıristiyanlar sahip oldukları kutsal kitabı da hem metin olarak hem de anlam olarak tahrif etmişler ve gönderilen son kitap Kur'an-ı Kerim'i de inkâr etmişlerdir. Vahyi getiren Cebrail(aleyhisselâm)'ı da teslisin bir unsuru olarak telaki etmişler.

Hıristiyanlar ahirete inanmakla beraber cennete sadece Hıristiyan olanların girebileceğini iddia ederek, doğan herkesi günahla dünyaya geldiğini ve affedilmeleri de kilisenin yetkisinde olduğunu bir inanç olarak insanlara dayatmışlar.

Arab müşrikleri ise Hz. İbrahim'in hatıralarıyla dolu bir coğrafyada yaşamalarına rağmen, tevhidin bir şiarı olarak inşa edilmiş olan Kabe'yi putlarla doldurmuşlardı. İçinde bulundukları şirk sebebiyle her türlü ahlaki meziyetlerini kaybetmişlerdi.

Nitekim Kur'ân-ı Kerim'in indiği M.VI. Yüzyılda Arabistan'da, Ehli Kitap ve putperestler olmak üzere etkin olan iki kesim vardı. Bunlar Hz. Peygamber'in tebliğ ettiği temel inanç esaslarının büyük bir kısmından haberdar insanlardı. Ancak bu kesimlerin inanç dünyasında kazandıkları anlam sebebiyle, var olan bu inançların İslâm'ın belirlediği inançlar arasında isim benzerliğinden öte ortak bir noktaları kalmamıştı.

Kur'ân-ı Kerim içerdiği kıssalar ile toplumların hak dinde gösterdikleri sapmaları bize aktarmıştır. Yaptığımız bu çalışmada da görüldüğü gibi gerek Ehli Kitap olsun gerekse putperestler olsun, sahip oldukları bir takım inançlar esas itibarıyla ilâhî dinde menşei olan inançlardır. Ancak yanlış telakkiler sebebiyle bu inançlar sapma olarak kabul edilir.

Bu sapmaya rağmen örneğin gayba ilişkin bir konu olan meleklerin varlığına inanmak, ilâhî dinin bir esası olmakla beraber, bu inancın müşriklerde de olduğunu gördük. Ancak müşriklerin melek telakkileri ile İslâm'ın melek inancı bir birinden tamamen farklıdır. Bu durum Ehli Kitabın ve putperestlerin, Allah, ahiret, peygamber ve kitap konusundaki diğer inançları için de geçerlidir.

Kur'ân-ı Kerim bireyin ve toplumun inanması gereken temel konuları belirtmekten ziyade bunlara nasıl inanması gerektiği üzeride durur. Bunun temel sebebi bu konuların bir şekilde insanların inanç dünyalarında zaten var olmasıdır. Bu bağlamda Kur'ân-ı Kerim'in Allah'ın varlığını ispatlamaktan ziyade rububiyyetinin ve ulûhiyetinin ortaksız olduğu üzerinde ısrarla durur

Hz. Peygamber, hak yola gelmeleri için hem Ehli Kitaba karşı hem de putperestlere karşı büyük bir çaba harcamıştır. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'in azimli çabaları sonucu insanların büyük bir kısmı şirk içeren inançlarını terk edip tevhid dinine girdiler. Ancak buna rağmen bu sapmaların Kur'ân-ı Kerim'de geniş bir şekilde yar almış olması ve Hz. Peygamber'in bu konu üzerinde hassasiyetle durması konunun önemini açıkça ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak; Yahudiler, Hıristiyanlar ve Arab müşrikleri Allah, melek, ahiret, peygamber gibi ilâhî dinlerde yer alan birçok inançlara sahip olmalarına rağmen bu inançlara ilişkin yanlış telakileri sebebiyle inançları Allah katında bir değer ifade etmemiştir. Dolayısıyla inanması gereken konuların ilâhî vahye dayanmaları gerektiği gibi bu konulara inanma biçimi de vahye dayanması gerekir. Vahiyle belirlenmiş dini ilkelerin, kültürün etkisiyle farklı bir mahiyet kazanmaları dini sapmaların en büyük sebebidir.

KAYNAKÇA

ABDUH, Muhammed, *Tefsiru'lKur'âni'lHakim,* Daru'l -Menar, Kahire, 1947.

ALUSÎ, Ebu'l-Fadl Şihabüddin es-Seyyid Mahmud, *Ruhu'l-Meani fi Tefsiri-l Kur'ân-ilAzim ve'Sab'i'l-Mesani,* Daru'l-Turasil Arabi, Beyrut.

ARSLAN, Ali, *BüyükKur'ân Tefsiri,* Arslan Yay., İstanbul, 1999.

ATAY, Hüseyin, *Kur'ân 'ın Reddettiği Dinler,* Atay ve Atay, Yay., Ankara, 1999.

AYDIN, Mehmet, "Hıristiyanlık" *İslâm Ansiklopedisi,* T.D.V.Yay., İstanbul, 1998.

AYDIN, Mehmet Said, *Din Felsefesi,* İzmir İlahiyat Vakfı Yay., İzmir, 2001.

AZAMİ, Muhammed Mustafa, *Kur'ân Tarihi,* Trc., Ömer Türker, Fatih Serenli, İz Yay., İstanbul, 2006.

AZİZ, Ahmet Halil, "Kur'ân-da Cinsiyet Kalıpları, *" Din Bilimleri Akademik Araşırıma Dergisi,* Trc., İbrahim H. Karslı, 2004.

BAYRAKLI, Bayraktar, *Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'ân Tefsiri,* Bayraklı Yay., İstanbul, 2006.

BEGENY, *Dinleri Tartışmak,* Trc., Ulvi Murat Klavuz, İz. Yay., İstanbul, 2005.

BESNARD, Albert, *Din Fenomeni,* Trc., Mehmet Aydın, Din Bilimleri Yay., Konya, 2000.

BUCAİLLE, Morice, *Tevrat, İnciller, Kur'ân-ı Kerim Ve Bilim,* Trc., Suat Yıldırım, Işık Yay., İstanbul, 2005.

BUHÂRÎ, Ebu Abdillah Muhammed b. İsmail, *el-Cami'u's-Sahih,* Beyt'ul Efkar, Riyad, 1997.

CANAN, İbrahim, *Kütüb-i Sitte,* Akçağ yay., Ankara, 1990.

CELALÜDDİN, el-Mahalli, Celalüddin es-Suyuti, *Tefsiru'l-Celaleyn,* Daru'l İbn Kesir, Beyrut, 1989.

CERRAHOĞLU, İsmail, *Tefsir Usulü,* T.D.V.Y., Ankara, 1997.

CHALLAYE, Felicien, *Dinler Tarihi,* Trc., Semih Tiryakioğlu, Varlık Yay.,

İstanbul, 2002.

ÇELİK, Ali, *İslâm 'ın Kabul Veya Reddettiği Halk İnançları,* Beyan Yay., İstanbul, 1995.

DEMİRCİ, Kürşat, "Hıristiyanlık", *İslâm Ansiklopedisi,T.*D. V.Yay., İstanbul, 1998.

DRAZ, Muhammed Abdullah, *En Mühim Mesaj Kur'ân,* Trc., Suat Yıldırım, Işık yay., İstanbul, 2003.

DOĞAN, Mehmet, *Büyük Tükçe Sözlük,* Acar Matbaası, İstanbul, 2002.

ECE, Hüseyin *İslâm'ın temel kavramları,* Beyan Yay., İstanbul, 2000.

EL-BÛTİ, M. Said Ramazan, *Fıkhu's Siyre,* Gonca Yay., İstanbul, 1995.

ERBAŞ, Ali, "Melek", *İslâm Ansiklopedisi,* T.D.V.Yay., İstanbul, 1998.

ESED, Muhammed, *Kur'ân Mesajı Meal-Tefsir,* Trc., Cahit Koytak-Ahmet Ertürk, İşaret Yay., İsatnbul, 1999.

FAZLUR RAHMAN, *Ana Konularıyla Kur'ân,* Trc., Alparslan Açıkgenç, Ankara Okulu Yay., Ankara, 2003.

FAZLUR RAHMAN, *İslâm,* Trc. Mehmet Aydın, Mehmet Dağ, Ankara Okulu Yay., Ankara, 2000.

GAZALİ, Ebu Hamid Muhammed b. Muhammed, *Hıristiyanlık Üzerine Değerlendirmeler,* thk. Abdullah Şarkavi, Trc., Osman Cilacı, Beyan yay., İstanbul, 1997.

GÜÇ, Ahmet, Hıristiyanlık, *şamil İslâm ansiklopedisi,* Şamil yay., İstanbul, 2000.

GÜNEŞ, Abdulbaki, *Kur'ân-da İşlevsel Akla Verilen Değer,* Ahenk Yay, Van, 2003.

GÜNEŞ, Abdulbaki, *Kur'ân Kıssaları Ve Medeniyetlerin İnşası,* Gündönümü, Yay., İstanbul, 2005.

GÜNALTAY, Şemseddin, *İslâm Öncesi Araplar Ve Dinleri,* Ankara Okulu Yay., Ankara, 1997.

HAMİDULLAH, Muhammed, *İslâm Anayasa Hukuku,* Trc., Heyet, Beyan Yay., İstanbul, 1993.

HAMİDULLAH, Muhammed, *İslâm Peygamberi,* Trc., Salih Tüğ, İmaj Yay, Ankara, 2003.

İBN ATİYE, el-Kadi Ebu Muhammed Abdulhak el-Endülüsi, *el-Muharreru 'l- Veciz fi Tefsiri Kitabi'l-Aziz,* thk. Abdusselam Abduşşafi, Daru'l-Kütüb'l- İlmiyye, Beyrut, 2001.

İBN AŞUR, Muhammed Tahir, *et-Tahrir ve't-Tenvir,* Daru't-Tunusiyye, Tunus, 1984.

İBN BELEBAN el- Farisi, *Sahihiİbn Heban,* Müesesetu Risale, Beyrut, XIV, 180.

İBN HAZM Ebu Muhammed Ali b. Ahmed ez-Zahiri, *el-Fasl fi'l Milel ve'l-Ehvai ve'n-Nihal,* Daru'l Cil, Beyrut, Trs.

İBN HİŞAM, Ebu Muhammed Abdulmelik b. Hişam, *es-Siretü 'n-Nebiyye,* Trc., Hasan Ege, Kahraman Neşriyet, İstanbul, 1993.

İBNÜ'L-ESİR, İzzüddin Ebu'l-Hasan Ali b. Ebi'l-Kerem eş-Şeybani, *el-Kamil fi't- Tarih,* thk. Abdullah el-Kadi, Daru'l Kütübi'l İlmiye, Beyrut, 1978.

İBNİ KESİR, İmaduddin Ebul Fida İsmail el-Kureyşi ed-Dımeşki, *Tefsirul Kur'âni'l Azim,* Trc., Bekir Karlığa, Çağrı Yay., İstanbul, 1988.

İBN MANZUR, *Lisanu 'l Arab,* Daru'l Mearif, Kahire, trs.

İBNİ TEYMİYE, Ahmed b. Abdilhalim el-Harani, *Sırat-ı Müstakim,* Trc., Salih Uçan, Pınar Yayınları, İstanbul, 1990.

İBNİ TEYMİYE, Ahmed b. Abdilhalim el-Harani, *el-Cevabu's-Sahih Limen Bedelde Dine 'l- Mesih,* thk Ali Hasan Nasır vd., Daru'l Asime, Riyad, 1999.

İBN TEYMİYE, Takiyyüddin Ahmet b. Abdilhalim, *et-Tefsirul Kebir,* Daru'l Kütübi'l İlmiye, Beyrut, trs.

İSFAHANİ, Rağıb, *Müfredatü Elfazil-Kur'ân,* Trc., Abdulbaki Güneş, Mehmet Yolcu, Çıra Yay., İstanbul, 2006.

İSLÂMOĞLU, Mustafa, *Yahudileşme Temayülü,* Denge Yay., İstanbul, 1998.

İSLÂMOĞLU, Mustafa, *Üç Muhammed,* Denge Yay., İstanbul, 2001.

İZZETBEGOVİÇ, Ali, *Doğu Ve Batı Arasında İslâm,* Trc., Salih Şaban, Nehir Yay., İstanbul.

İZZET Derveze, *et-Tefsirü'l-Hadis,* Trc., heyet, Ekin Yay, İstanbul, 1998

IZUTSU, Toshihiko, *Kur'ân-da Dini ve Ahlâkî Kavramlar,* Pınar Yay., İstanbul,

2003.

JUNG, Carl Gustav, *Din Ve Psikoloji,* Trc., Cengiz Şişman, İnsan Yay., İstanbul,

1997.

KARAÇAM, İsmail, *En Büyük Mucize Kur'ân-ı Kerim'in İlmi Ve Edebi Sırları,* Yeni Şafak Yay., İstanbul, 2005.

KARAMAN, Hayreddin ve bşk., *Kur'an Yolu,* D.İ.B., Yay., Ankara, 2005.

KAUFMANN Francine, *Din Fenomeni,* Trc. Mehmet Aydın, Din Bilimleri Yay., Konya, 2000,

KESLER, Fatih, *Kur'ân-ı Kerim'de Yahudiler ve Hıristiyanlar,* T.D.V.Y., Ankara, 1995.

Kitabı Mukkades, Yalçın Ofset, İstanbul, 1993.

KÖKSAL, M. Asım, *İslâm Tarihi,* Köksal Yay., İstanbul, 2005.

KURTUBİ, Ebu Abdillah Muhammed b. Ebibekir, *el-Cami li Ahkami'l-Kur'ân,* Müessese'tü-Risale, Beyrut, 2006.

KUTUB, Muhammet, *Çağdaş Fikir Akımları,* Trc., Beşir Eryarsoy, İşaret Yay., İstanbul, 1993

KUTUB, Seyyid, *fi-Zilal'ilKur'ân,* Trc. Komisyon, Dünya Yay., İstanbul, 1991.

KARAMAN, Hayrettin, Çağrıcı, Mustafa, Dönmez, İbrahim Kâfi, Gümüş, Sadrettin, *Kur'ân Yolu,* D.İ.B.Yay., Ankara, 2004.

LEWİS, Bernard, *İslâm Dünyasında Yahudiler,* Trc., B. Sina Şener, İmge Yay., Ankara, 1996.

MEVDUDi, Ebu'l Al'a, *Tefhimu'l Kur'ân,* Trc., Komisyon, İnsan Yay., İstanbul, 1991.

MEVDUDİ, Ebu'l Al'a, *Tarih Boyunca Tevhid Mücadelesi Ve Hz.Peygamber'in Hayatı,* Trc., Ahmed Asrar, Pınar, Yay., İstanbul, 1983.

MERAĞİ, Ahmed Mustafa, *Tefsiru'l Merağî,* Şeriketu'l Mektebe, Mısır, 1946.

MUKATİL, b. Süleyman b. Beşir el-Belhi, *el-Eşbab ve'n-Nezair Fi'l Kur'âni'l- Kerim,* thk. Abdullah Mahmud Şehhate, Trc., M. Beşir Eryarsoy, İşaret yay. İstanbul, 2004.

MÜSLİM, b. Haccac el-Kuşeyri en-Nisaburi, *el-Camiu's-Sahih,* Beytu-l Efkar,

Riyad, 1998.

NEDVİ, Ebu'l Hasan Ali, *Rahmet Peygamberi,* Trc. Abdülkerim Özaydın, İz Yay., İstanbul, 2005.

NESEFİ, Ebul'Berakat Abdullah bin Ahmet, *Medarikü't Tenzi'l- ve Hakaiku't-Te'vil,* Trc., Heyet, Ravza Yay., İstanbul.

OKUMUŞ, Ejder, *Kur'ân-da Kur'ân,* Dünya Yay., İstanbul, 1994.

CİLACI, Osman, *İlahi Dinlerde Cennet İnancı,* Beyan Yay., İstanbul, 1995.

ÖNKAL, Ahmet, *Rasulülah'ın İslâm'a Davet Metodu,* Esra Yay., İstanbul, 1990.

ÖZTÜRK, Resul, "İslâm Öncesi Arap Toplumunun Tanrı Tasavvuru ve Bu Tasavvurun İslâm'ın Tanrı Tasavvuruna Etkisi Sorunu" *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi,* İstanbul, 2007.

RÂZİ, Fahru'd-Din, *Tefsir-i Kebir Mefâtihu'l-Gayb,* Trc., Heyet, AKÇAğ Yay., Ankara, 1988.

SABUNİ, Muhammed Ali, *Safvetu't Tefasir,* Daru İhyai't-Turasi'l-Arabî, Beyrut,

2004.

SALİM, Muhammed Adnan, *El- Mu'ı-Cemu'l Mufehres Li Me'ani'l Kur'ân,* Daru'l Fikr, Dimeşk, 1995.

SEALİBİ, Abdurrahman b. Muhammed b. Mahluf, *el-Cevahiru'l-Hisan Fi Tefsir'l Kur'ân,* Daru'l-Türasi'l Arabi, Beyrut, 1997.

SIRMA, ihsan Süreyya, *Medine Dönemi Ve Cihad,* Beyan yay., İstanbul, 2006.

SIRMA, İhsan Süreyya, *İslâm Öncesi Mekke Dönemi ve Hz. Muhammed,* Beyan Yay., İstanbul, 2002.

ŞAHİN, M. Süreyya, "Yahudilik", *Şamil İslâm Ansiklopedisi,* Şamil Yay., İstanbul,

1999.

TOPALOĞLU, Bekir, *Allah İnancı,* İsam Yay., İstanbul, 2006.

TÜMER, Günay, *Birüni'ye Göre Dinler Ve İslâm Dini,* D.İ.B., Yay, Ankara, 1986.

TÜMER, Günay-Küçük, Abdurrahman, *Dinler Tarihi,* Ocak Yay., Ankara, 2002.

SARIKÇIOĞLU, Ekrem, *Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi,* Fakülte Kitap Evi, İsparta, 2004.

TABERİ, Ebu Cafer Muhammed b. Cerir, *Camiu'l- Beyan an Te'vili'l Kur'ân,* thk. Mahmud Muhammed Şakir, Mektebetu ibn Teymiyye, Kahire.

TOPTAŞ, Mahmut, *Kur'ân-ı Kerim Şifa Tefsiri,* Cantaş Yay., İstanbul, 1996.

TOSHİHİKO, Izutsu, *Kur'ân'da dini ve ahlâkî kavramlar,* Trc., Selahattin Ayaz, Pınar Yay., İstanbul, 2003.

TROLL, Cristian w, *Tarihi Bir Olay Olarak Hıristiyanlık,* Trc., Talip Özdeş, Cumhuriyet Ü. İlahiyat Fak., Dergisi, 3.sayı, 1999.

YAZIR, Elmalı'lı Muhammed Hamdi, *Hak Dini Kur'ân Dili,* Yenda Yay., İstanbul,

2000.

YILDIRIM, Celal, *İlmin Işığında Asrın Kur'ân Tefsiri,* Anadolu Yay., İstanbul, 1989.

ZECCAC, ibn İshak İbrahim bin Ser-i, *Me'ani-l Kur'ân Ve İ'rabuhu,* Alimu'l Kutub, Beyrut, 1988.

ZEMAHŞERİ, Ebu'l-Kasım Mahmud b. Ömer, *el-Keşşaf an Hakaiki Čavimidi't- Tenzil ve Uyuni'l-Akavil fi Vucuhi't-Te'vil,* Mektebet'ül-Ebikan, Riyad,

1998, I, 301.

ZUHAYLİ, Vehbe, *Tefsiru'l-Münir,* Trc., Heyet, Risale Yay., İstanbul.

SUÇLUYORUM- J'accuse!-Atatürk'ün OKUDUĞU KİTAPLAR dan

Yazan : BİR ALMAN

9. Baskı

Çankaya 928

Par un allemand. Neuv. éd. Paris 1018 Payot et Cie..334 S. 8°

SONUÇ

KARANLIĞI HİSSETMEYENLER HİÇBİR ZAMAN AYDINLIĞI ARAMAYACAKLARDIR

BUCILE

Bu kitabı bir Alman yazdı.

Bir Fransız, bir Rus ya da bir İngiliz değil.

Satın alınmamış ve satılık olmayan, namuslu ve bozulamaz bir Alman.

Herkes gibi ülkesini seven ve onu sevdiği içindir ki bu kitabı yazmış olan bir Alman.

Alman toprağında doğmuş, Alman kültürüyle büyümüş, köken, dil ve duygu bakımlarından Alman olarak, Alman halkının tüm erdemlerini biliyor, ama onun hata ve zayıflıklarını da biliyor. Alman halkında da bütün ötekilerde olduğu gibi, erdemler zayıflıklar doğuruyor: sadakatten, halkın inancının aldatılıp aldatılmadığını araştırmayan körü körüne güven doğuyor; bağlılık onda, gösterilen yolun suça ya da yıkıma götürüp götürmediğini sormayan edilgin itaata dönüşüyor

Alman halkının yöneticileri onun güvenini rezalete varan biçimde 'kötüye kullandılar; eskiden onca ileri görüşlü olan gözlerine cehalet bandı bağladılar. Barışçı kentlerini kin dolu ve intikam hırsıyla hareket eden savaşçılara; uygarlık ve bilginin temsilcilerini başarının fanatik ve kör hayranlarına; evrensel bir kültürün adamlarını dar ulusçulara; sanat ve bilimin ışıklarını kışla direklerine çevirdiler.

Alman halkı, öngörmediği bir savaşa kışkırtılmak için bozuldu ve körleştirildi...

S. 200'den

Nötr bir ülkeyi bir baştan bir başa geçmeyi masum bir davranış saymak, naivlikten öte birşeydir; bu yürüyüş Fransa'nın ülkeye girmesine izin verecekti ve Belçika kendisini düşünülebilecek en berbat durumda bulacaktı; eğer Alman ültimatomuna boyun eğse idi toprakları onları korumak için en küçük bir harekette bulunmamaksızın, taraflara savaş alanı görevi yapacaktı. İki ordu, arasında ezilmiş ve hangi taraf kazanırsa kazansın, o zaferi yitirmiş olacaktı.

Demek ki İngiltere'nin Alman güvencelerini kabul etmemesi ve Almanya'nın, Belçika'nın yansızlığına sıkı bir biçimde saygı göstermesini. istemesinde şaşılacak birşey yoktu. Fakat Almanya bu anlamda bir bildirge yayınlayamazdı; çünkü genel kurmayının çoktan beri hazırlanmış planları, Belçika'dan geçilmesini kaçınılmaz kılıyordu.

4 Ağustos'ta bile, Alman birlikleri Belçika sınırını geçmişken, Sör Edward Goschen, hükümetinin emri üzerine M. de Jagow'a, Belçika'nın ihlâlinden vazgeçilip birliklerin geri çekilmesinin halâ mümkün olup olmadığını sordu. M. de Jagow'un olumsuz yanıtı üzerine, İngiliz büyükelçisi meseleyi bir kez daha düşünmesini ve kendisine gece yarısından önce doyurucu bir yanıt vermesini rica etti. M. de Jagow hemen, **"düşünmek için yirmi ya da daha fazla saat bile tanınsa yanıtının değişmeyeceğini"** söyledi. Bunun üzerine Goschen pasaportlarını istedi.

S. 312 - 313'den

Bizi savaşa götüren ve sonuçlarını yalnızca işçi sınıfının temsilcilerinin değil, diğer sınıfların birçok kafası çalışan insanının da önceden söylemiş olduğu sistem herzamankinden daha güçlü uygulanacak ve ancak halk sesini yükselttiği gün sona erecektir...

Halklar arasında, Königsberg filozofunun birinci koşul olarak **her ülke anayasasının cumhuriyetçi olması gerekir'**i yüz yirmi yıl önce koyduğu süreğen barış, ancak ve ancak o zaman hüküm sürecektir.

Ona göre monarşi kurumu zorunlu ve kaçınılmaz olarak savaşları getiriyordu. Gösterdiği nedenler bütün değerlerini korumaktadırlar.

'"Cumhuriyetçi anayasa, aynı hukuk kavramının kaynağından çıkmış olmanın avantajını taşımanın yanı sıra, kendi temelini oluşturan süreğen barışı egemen kılacak tek anayasadır.

Savaş ilân edilip edilmeyeceğine karar vermek için yurttaşların onayı koşulu varsa, onların böylesine tehlikeli bir maceraya girişmeden önce uzun süre düşünmeleri -bizzat kendi varlıklarının oyuna sürülmesi, giderleri kendi mal varlıklarından ödemeleri, savaşın yolaçtığı yıkıntıları güçlükle onarmalar, barış zamanında hiçbir zaman ödenmeyecek (çünkü varsayıma göre daima yeni savaşlar olacak) bir ulusal borcun bütün ağırlığına katlanmaları gibi bütün felâketleri başlarına getireceği için- doğaldır.

Buna karşılık, uyruklarının yurttaş olmadığı yani cumhuriyetçi olmayan bir anayasada, devletin üyesi değil sahibi olan şefe **ne masa, ne av, ne kir ne de saray zevklerinden** en kücük bir özveriye malolmayacağı için, savaş ilânı karar verilmesi en kolay olan şeydir. Demek ki bir zevk oyunu gibi, en kof nedenlerle savaş ilân edebilir ve aldırmazlıklar görgünün gerektirdiği gerekçeleri mesleği bu gerekçeleri sağlamaya daima hazır olmak olan kordiplomatiğe bırakabilir."

Kant'ın sözleri böyle....

Haklı mıdır? Kararı Alman halkı verecek...

Fakat haklıysa çıkan sonuç nedir ...

(**Metin altındaki Atatürk'ün tuttuğu not**: "Bu harbe dair yazılmış bir çok kitap, Makâle, okudum; bir çokta ağızdan intişar eden hikâyata muttali oldum. Fakat öteden beri bende kök atmış ve kabili gayri mümkün bulunmuş olan bir itikadı, her fırtınadan sonra olduğu gibi ceyyid ve daha manidar olarak dırahşan [Parlak. Parıldayan. Parlaklık. Münevver, ziyâdar] buluyorum. **Siyaset-i umumiyye saatlerden, günlerden, aylardan, senelerden doğar.** Bunda iki kuvvet hakimdir.

Menfaat, Mücanebet [Sakınma. Çekinme. İnsanlardan uzağa bir tarafa çekilme] Birinciyi elde

etmek isteyen her hükümet...")

Sh : 163–169

Kaynak: Atatürk'ün OKUDUĞU KİTAPLAR-I, "Özel İşaretleri, Uyarılan ve Düştüğü Notlar ile" — Yabancı Dillerdeki Kitaplar —Derleyen: Gürbüz D. Tüfekçi, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

EDWARD BERNAYS (1891-1995)

Bugünlerde propaganda taarruzuna uğrayacağımız için okumanız gereken bir yazı

Hzl: Ece BABAN

http://www.papodehomem.com.br/o-seculo-em-que-venderemos-o-que-as-pessoas-realmente-precisam-e-nao-o-que-elas-apenas-querem/

Edward Bernays (1891-1995), modern propagandanın öncüsü olarak anılan, kitle psikolojisi ve ikna yöntemlerini kurumlar ve siyasal organizasyonların ihtiyaçlarını karşılamak için kullanmış halkla ilişkiler uzmanı.

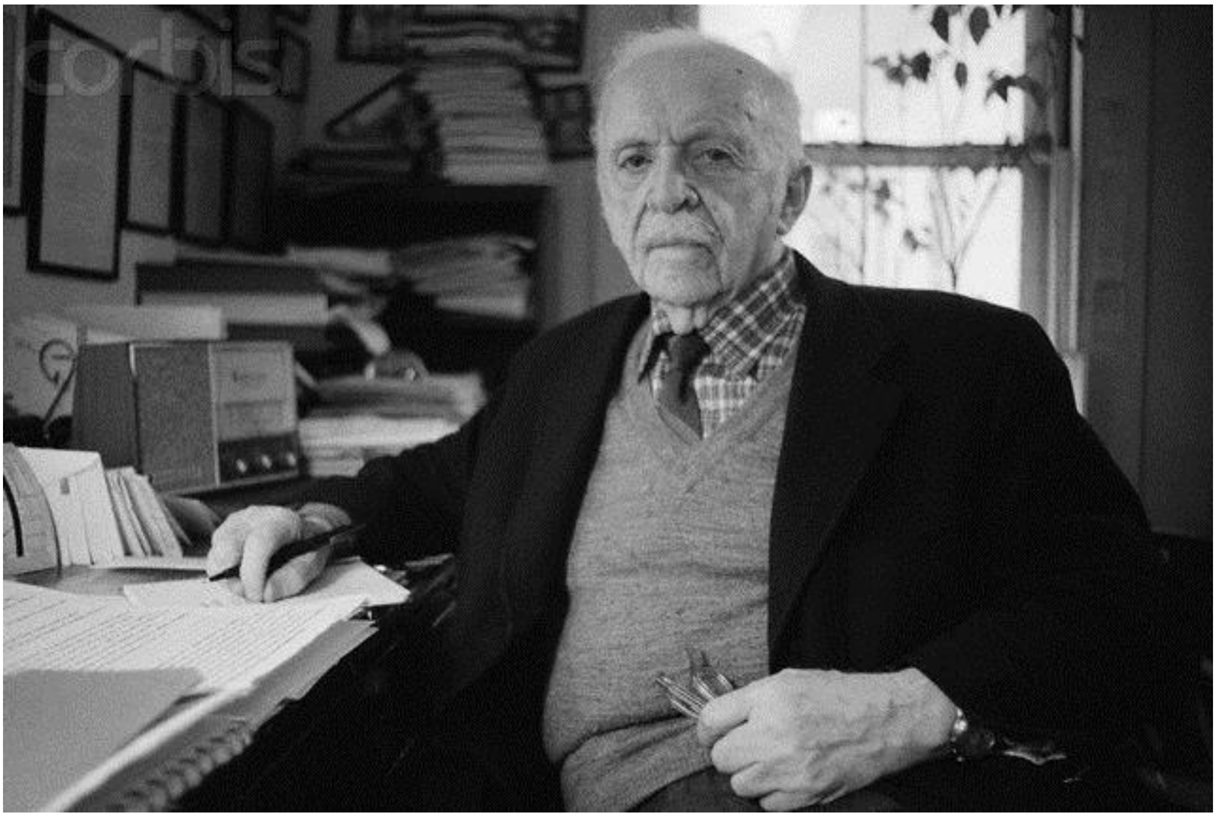
Avusturyalı-Amerikan olan Bernays, 1919 senesinde New York'ta ilk tanıtım bürosunu kurmuştur. 1995 yılında öldüğünde The New York Times gazetesi ve diğer gazetelerde ölüm ilanlarında Halkla İlişkilerin Babası olarak söz edilmiştir.

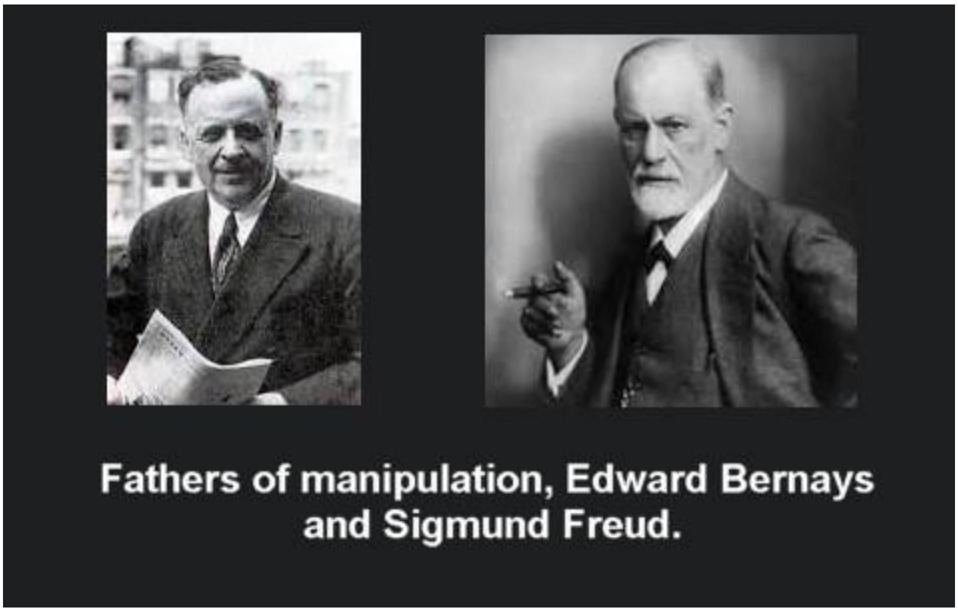
Önemli başarılarından bazıları

1920 yılında Procter&Gamble için başlattığı ve 40 yıl süren Ivory Soap kampanyası en başarılı kampanyalarındandır. Bu kampanyada Ivory Soap isimli sabunlarda heykel yarışması düzenlenmiştir.

Güzel bir kahvaltının sağlık üzerine olumlu etkilerini aktararak domuz pastırması ve yumurtayı Amerika'nın en temel kahvaltısı haline dönüştürerek domuz pastırması toptancısı müşterisinin satışlarını arttırmayı başarmıştır.

Sağlık Bakanlığı'nın sigaranın sağlığa zararlı olduğunu belirtmeden önce kadınların toplum içinde sigara içmesini kabul edilebilir bir hale dönüştürmek için Lucky Strike isimli sigarayı New York'un Paskalya Geçidinde kadınlara içirerek bir kampanya başlatmıştır

İKNA AMAÇLI KİTLE İLETİŞİM KURAMLARI VE EDWARD BERNAYS'IN HALKLA İLİŞKİLER UYGULAMALARI

Hayatımızın her alanında ikna çalışmalarının bireyden topluma uzanan geniş bir yelpazesi vardır. Gerçekte bu konudaki çalışmalar sonsuzdur. Sosyoloji, psikoloji, semiyoloji ve siyaset bilimi alanlarında çalışan uzmanlar bu konunun gelişimine birçok katkıda bulunmuştur. İknanın amacı, denge noktasını arayan insanı ileri doğru yöneltmektir. Bu çalışma iknanın ve kitle iletişiminde ikna amaçlı kullanılan kuramların Edward Bernays 'ın uygulamalarındaki yeri ve önemini saptamak amacını taşımaktadır.

EDWARD BERNAYS'IN HAYATI VE ÇALIŞMALARI [754]

Visiting Edward Bernays By Stuart Ewen

Edward Bernays, 22 Kasim 1891 yılında Viyana'da dünyaya gelmiş, 1 yaşındayken ailesi ile birlikte Amerika Birleşik Devletleri'ne göç etmiştir. Bernays ve ailesi New York'un kuzeyinde orta halli bir bölgeye yerleşmişler yeni çevrelerinde **Alman – Yahudi burjuvasnı** korumaya çalışmışlardır. Bu gelenek, ailenin Haham, üniversite profesörleri ve tüccar üyeleri tarafından belirlenmiştir. Bernays'ın dedesi ve babası kısa bir süreliğine Viyana'da sosyal bilimci Lorenz von Stein için sekreter olarak çalışmışlardır. ***Edward Bernays, Sigmund Freud'un hem baba hem de anne tarafından yeğenidir.*** Annesi Anna, Freud'un kız kardeşi, babasının kız kardeşi ise Marthada Freud'un karısıdır. Babasının belirlediği ancak Bernays'ın hiç sevmediği Cornell Üniversitesideki tarım eğitiminden sonra, babası onun aile şirketi olan Produce Exchange'de çalışmasını istemiş, ancak Bernays hiçbir zaman bu fikre sıcak bakmadığı için Damaged Goods adlı tiyatro oyunu ile ilgili ***"promosyon fikirleri"*** ona basın ajanı olarak iş getirene kadar kısa bir süre için Medical Review of Reviews, Dietetic and Hygienic Gazette gibi ziraat,

---

[754]Edward Bernays, Biography of an Idea: Memoris of Public Relations Counsel Edward L. Bernays, New York: Simon and Schuster, 1965, ss.252-276.

beslenme psikolojisi dergilerinde muhabir olarak çalışmış, 1913 yılında bir doktordan Medical Review of Reiews'a gelen makale yaşamını değiştirip halkla ilişkilere girmesine neden olmuştur. Daha sonra bu dergi ile birlikte Sosyolojik Fon Komitesi'ni kurarak oyunun New York'ta sahnelenmesini sağlamıştır.

Damaged Goods, toplumda büyük ses getirmiş, Bernays da tıp dergilerinde çalışmaktan sıkılmış, Freud'u ziyaretinden sonra basın ajanlığının büyüsüne kendisini kaptırmıştır.

Ailesinin köklü geçmişi ve sahip olduğu imtiyazlar onun muazzam fikir üretme gücünün gelişmesinde büyük rol oynamıştır. ***Bernays, 1920'lerin başında Freud'un eserlerini İngilizceye çevirmeye başlamıştır. Freud'la olan yakın ilişkisi, onun psikoanalitiğin kuralları ve halkla ilişkiler arasında bir bağ kurmasına yardımcı olmuş, psikolojinin halkla ilişkilerdeki iki yönlü iletişimin temel dayanağı olduğuna inanmasını sağlamıştır.***

Bernays, Freud'a hayatı boyunca destek olmuş, onun psikanalizle ilgili Almanca kitaplarını İngilizceye çevirmiştir. Bernays, eşi ile gittiği Avrupa gezilerinde amcasını ziyaret etmeyi hiç ihmal etmemiştir. Freud ile olan ilişkisinden dolayı insan davranışlarına önem vermeyi, karşısmdalciyle olan ilişkilerini buna göre düzenlemeyi öğrenmiştir.

Bernays, psikoanalitik kuramı ortaya atan Freud'a yaşamı boyunca destek olmaya çalışmıştır. Freud'u ekonomik sıkıntıdan kurtarmak için Avrupa'da yayınladığı psikoanalitik ile ilgili Almanca kitapları, Bernays'ın İngilizce'ye çevirterek maddi çıkar elde etme düşüncesi ile bu işe giriştiğini düşünmüştür. Zaman ile yeğeninin iyi niyetini, kavramış, Amerikalılar'a karşı fazla sempati duymadığı halde kitaplarının bu ülkede yayınlanmasını kabul etmiştir. Bunun yanı sıra Bernays, Amerika'da Freud'a tedavi etmesi için pek çok hasta bulmuş ama ünlü bilim adamı, bu teklifi birçok bahane ileri sürerek geri çevirmiştir. Bu arada Bernays, karısı Doris Fleischman ile birlikte gittiği Avrupa gezilerinde Freud'u ziyaret etmeyi ihmal etmemiştir. Ayrıca Freud'un doğum günü için 1931 yılında, New York'taki seçkinleri davet ederek bir parti düzenlemiş, bu partiye katılanlara Freud telgrafla teşekkür etmiştir. Bernays, 1936 yılında Freud'un 80. yaş günü nedeni ile bir parti daha düzenleyerek, Amerika'nın seçkin kesiminin psikoanalitiğin kurucusunu tanıması için büyük çaba sarfetmiş ve bunda da oldukça başarılı olmuştur. 1939 yılında Freud 10 yıldır savaş verdiği kansere yenilmiştir.

Bernays, aynı zamanda modern propaganda tekniklerinin ileri görüşlü bir mimarıdır. 1920'lerin ilk yıllarından itibaren kitle psikolojisi, A.Ş. Projeleri, politik inanç teorilerini birleştirmede yardımcı olmuştur.

Bernays, Damaged Goods projesinden sonra Metropolitan Musical Bureau'da çalışmaya başlamış, burada Diaglieff Rus Balesi ve Crauso için görkemli bir turne düzenlemiş, bu da o yıllarda büyük yankı uyandırmıştır.

Daha sonra, 1. Dünya Savaşı sırasında ABD'ye "foot soldier" olarak hizmet etmiştir. 1917'de seferberlik ilan eden büyük Amerikan propaganda aygıtı ***"Halkı Bilgilendirme Komitesi" ,*** savaşı "Demokrasi İçim Güvenli Dünya" adı altında paketlemiş, reklamını yapmış ve satmıştır. Halkı Bilgilendirme Komitesi'nin savaşı pazarlama tekniği günümüze kadar bir kalıp halinde gelmiştir.

1919 Haziran'ında müstakbel eşi Doris Fleischman ile birlikte ilk ofisini açmış ve o yıldan itibaren basın ajanlığını bırakarak halkla ilişkiler danışmanı olarak çalışmalarına devam etmiştir. 1922'de New York'ta ilk halkla ilişkiler dersini vermiş, 1923 yılında Cyristallizing

Public Opinion adlı kitabıyla da ilk halkla ilişkiler kitabını yazmış, bu konuda da bir ilk olmuştur.

1920'lerde Bernays, şirket indirim kampanyaları ile popüler sosyal nedenler arasındaki bağlantıyı bulmuştur. Bu arada, Amerikan Tütün Şirketi için çalışırken New York'taki kadın hakları savunucularını Lucky Strike sigaralarının "Özgürlüğün Meşalesi" olduğuna ikna etmiştir. 1929'un Ekim ayında Bernays, şu anda aşina olunan "Global Medya" olayını bulmuştur. O sıralarda Bernays General Electric firmasının sponsorluğunda, ampulün 50. Yıldönümü kutlamalarını dünya çapında "Işığın Altın Jübilesi" adı altında düzenlemekle meşgul olmuştur.

Bernays ayrıca, 1. Dünya Savaşı sonrasında Litvanya'nın bağımsızlığının Amerika tarafından tanınmasını sağlamış, Ivory Sabunları ve Dodge otomobilinin tanıtımını üstlenmiştir. Venida Saç Bonesi ve Philco gibi çalışmalarında da iki yönlü asimetrik modelin öncülüğünü yapmıştır.

Dr. Joseph Goebbels, Bernays'ın yazılarından ve çalışmalarından ilham aldığını söylemiştir. Bernays'ın savaşla ilgili çalışmaları, 2. Dünya Savaşı sırasında da devam etmiştir.

Diğerlerinin aksine Bernays'ın kariyeri, ABD'de halkla ilişkiler pratiği ve stratejisi üzerinde yoğunlaşmıştır. 1962 yılında halkla ilişkiler faaliyetlerini bırakmış ancak 1988 yılında halkla ilişkiler alanında makaleler yazmaya, röportajlar vermeye devam etmiştir. 8 Mart 1995 yılında vefat etmiştir.

Kitapları:

Cyristallizing Public Opinion (1923)

Propaganda(1928)

The Engineering of Consent (1947)

Bir Fikrin Biyografisi (1933)

Halka İlişkiler Danışmanının Anıları, Edward L. Bernays (1965)

Stuart Ewen, kitle iknası öğrencisiyken 1970 ve 1980'lerde Edward Bernays ile karşılaşmış ve kendisiyle sohbet etme imkanı bulmuştur. Sonra, kendi araştırması için Bernays'ın görüşlerine ihtiyaç duymuş ve onun Cambridge, Massachusetts'teki evine röportaja gitmeye karar vermiştir.

"O zaman kendisi 99. doğum gününün eşiğindeydi ve bu kadar yaşlı bir adam beni görecek miydi?, Bernays'ın halen meşgul olduğunu bir mesajım varsa bırkmamı söyledi. 100 yaşma gelmiş biri olarak Bernays, halen çok meşguldü. Telesekreterine şu mesajı bıraktım."

"Ben Stuart Ewen, bir tarihçi ve yazarım. Şu anda halkla ilişkilerin sosyal tarihi üzerinde bir kitap üstünde çalışıyorum. Yüzyüze bir tarih görüşmesi yapmak için Cambridge'e gelmek istiyorum."

"Numaramı verdim ve tekrar arayacağımı belirttim. 2 gün sonra Bernays, evimi aradı. Kendimi rüyada gibi, çok tuhaf hissettim. Sesi yaşlı bir adam olarak boğuk ve yumuşaktı ama kendinden emin ve iş konuşmaya hazır gibiydi. Bana benim nerede eğitim gördüğüm, geçmişim, yazdığım kitap hakkında sorular sordu. Bende ona benim bir kültür tarihçisi olduğumu ve kitle medyası, 20.yy Amerikan yaşamı ile ilgilendiğimi anlattım.

Reklam imajının Amerikan toplumunun sınırları üzerindeki etkisini ortaya çıkaran bir kitabı yayınlamak üzere olduğumu ekledim. Edward Bernays, bir cümle kaçırmadan dinledi ve ekledi: "Biliyorsun ki biz imaj ticareti yapmıyoruz, biz gerçeğin ticaretini yapıyoruz."

Edward Bernays ile büyüleyici bir konuşma çoktan başlamıştı. Daha şimdiden üstattan bir ders teklifi bile almıştım. Telefonla yaptığımız bu küçük röportajdan sonra onunla yüzyüze görüşmek için Bernays'ı evinde ziyarete gitmeden önce yayınlarını tekrar gözden geçirdim. Bernays, bana ayrıca Life Magazine'de çıkan 20. YY'ın 100 önemli Amerikalı içinde kendisinin de bulunduğu bir biyografi yolladı.

Buluşmaya gittiğimde kapıyı açan Çinli kadın onun hasta olduğunu söyleyince bir an umutsuzluğa kapıldım ama bir süre sonra kendisi tam karşımda duruyordu. Fiziksel görünüşü eskiden gördüğüm Albert Einstein fotoğraflarına benziyordu. Bana doğru yürüdü ve gülümsedi. Kendisine son yazdığım kitabın "Ali Consuming Images" bir kopyasını uzattım. Takdir eden bir ifadeyle başını salladı. Sonra bir çeşit sandalye – asansörle üst kata ofise çıktık. Bana daha önceden bu tarz bir asansöre binip binmediğimi sordu. Ben de resimlerde gördüğümü söyledim. Karanlık bir odaydı ve duvarları siyah beyaz fotoğraflarla doluydu.

Sonra konuşmaya başladık. Bana hakkımda sorular sordu. 20. yy. Amerikası'nın ilişkilerinin genişçe bir çalışmasını yapmaya beni neyin ittiğini merak ettiğini söyledi. Çok sanatsal bir cevapla başladım:

"Hiçbir şeye değinmeden nasıl 20.yy kültürüne değinebilirsiniz?" dedim, Bernays da "kültürün temeli fikirlerin değiş tokuşudur" diye cümleyi tamamladı. Farklı tarihlerin insanları olmamıza rağmen birbirimizi anlamıştık. Benim neyi aradığımı biliyordu. Ama röportaj boyunca dikkatimi çeken bazı ilginç noktalar da vardı. Örneğin hayatı boyunca demokrasiden bahsederken, demokrasinin halkla ilişkiler için önemli rol oynadığını savunan biri için Bernays, hiç demokrat değildi. Bir insanın içinde yaşadığı dünyada düşünme, anlama ve hareket etme kabiliyetine çok az saygı duyuyordu.

Bu röportajın diğer önemli bir sebebi vardı. Bernays, halkla ilişikilerin yükselişine neredeyse yüzyılın 3 çeyreğinde bulunmuş ve şahit olmuştu. Onun birikimlerini kullanarak yeni bir şeyler bulacağını ummuştum ama bu anlamda hayal kırıklığına uğradım. Bernays'a göre halkla ilişkiler eski amaçlara hizmet için geliştirilmiş ince tekniklerden ibaretmiş. Oraya hazırlıklı gittiğim için onun bu yorumu beni hayal kırıklığına uğrattı.

Bernays, sınıflar arasında uçurumlar olan, sınırları keskin bir dünyanın uşakları, hizmetkarları olan bir burjuvasıydı.

Toplumun alt kesimlerinden kaynayarak gelen, demokratik, modern halk atılımı karşısında düzen değişmeye başlamış ve sosyal bilinç oluşmuştur. Bu bağlantıda sosyal kuralların stratejileri değişmiş ve Edward Bernays'ın yaşamı ve kariyeri bu değişime vesiyet etmiştir.

Demokrasinin büyük idealleri, sosyal eşitsizlikle desteklenen eski adetlere meydan okumuş, bu değişmeler eşiğinde aristokrasi yerini tekıiorasiye bırakmıştır.

Aristokrasinin çocuğu Bernays, sosyal bilincin yaratıcısı olmuştur. Aristokrat doğan ve teknokrat olarak değişen Bernays'ın biyografisi 20.yy'da zenginliğin tarihini örneklemektedir. Demokratikleşmiş halkın kalbindeki zenginliğe gereksinim mütemadiyen doğrulanmaktadır. Bernays'a bunu nasıl planladığını ve halkla ilişkiler ev ödevini yapmaya nasıl karar verdiğini sordum:

Öncelikle Bernays **"birisinin aklındaki konvansyonal "basın ajanı" imajını okuması gerektiğini söyledi. Bizim 50 yıldır kitle medyası ile direkt kontağımız yoktu"** dedi. **"Halkla ilişkiler, iş hayatının akışını yarıda keserek medya tepkisi yaratacak aksiyonlar oluşturmaktır."** şeklinde devam etti.

Bunu nasıl yaptınız diye sordum. "Bana son kitabımı çok sayıda insanın okuması için ne yapmalıydım diye sordun diyelim. Hemen Amerika'nın en büyük tüketici cemiyetini arardım. Oranın başkanına şöyle derdim: **"Size tam yüzdesini söyleyemem ama müşterilerinizden imajlarla ilgilenen yüzde X'I, kapitalist finans toplumundan geliyor ve bunlar söyleyeceklerimi duymaktan hoşlanacaklardır. Neden 1 yıldaki 12 toplantınızdan sadece birini tüketici imajlarına (aynı zamanda kitabın adı) adamıyorsunuz? Her tüketici grubunun bir yerel gazete ile bağlantısı vardır. Ve ayrıca AP veya Reuters bunu haber yaparsa uluslararası bir yıldız olursun. Abracadabra!!!"** dedi.

Tamamen etkilendiğimi söylemeliyim. Bu konuşmadan 3 ay sonra Steven Brobeck (Amerikan Tüketici Federasyonu Başkanı) beni aradı ve Washington'daki Tüketici Kongresi'nde konuşmacı olup olamayacağımı sordu. Halen bu işte Bernays'ın parmağı olup olmadığını bilemiyorum, fakat delil bırakmamıştı.

Bu evin kapısından girmemden beri 5 saat geçti ve saati 1.000$'dan danışmanlık hizmeti veren bir uzman bana bedava halkla ilişkiler dersi vermişti. Bu seyahatten edindiğim en

büyük deneyim 100 yaşında bir adamın hala canlı hala aktif olmasıydı aslında.

Halkla ilişkiler tarihçisi Scott Cutlip'in "Belki PR'ın en mükemmel ve hayran bırakan hususi insanı ve hepsinin üstünde, yenilikçi düşünür ve mesleğinde filozoftur" dediği Edward Bernays, kuşkusuz bu mesleği en üstün yerlere taşıyan kişidir.

Yaptığı başarılı ve kusursuz çalışmalar, kuşkusuz onun Amerika'nın "Bir Numaralı Tanıtımcısı" olmasını sağlamıştır.

EDWARD BERNAYS VE KİTLE PSİKOLOJİSİ [755]

Edward Bernays, özellikle amcası Freud'un etkisi nedeniyle kitle psikolojisi ile çok yakından ilgilenmiş ve kitlelerin özelliklerini öğrenerek ona göre halkla ilişkiler kampanyalarını biçimlendirmiştir.

Bernays, 1920'li yılların başlarında Freud'un eserlerinin İngilizce olarak yayınlanmasına yardımcı olmuştur. Brown'un tezlerine göre, ancak 30'lu yılların sonlarında reklamın Freud'un düşüncelerini keşfetmesi ve 40'lı yılların sonları ile, 50'li yılların başlarında psikoanalitik düşüncenin reklamlara yansımaya başlamış olması, halkla ilişkiler için geçerli değidir. Halkla ilişkiler, Bernays'ın belirgin bir etksiyle başlangıcından itibaren Freud'un düşünceleriyle şekillenmiştir. Cline şunu belirtmektedir: "Modern halkla ilişkilerin kökenleri tamamıyla Freudçu psikolojinin ikna teorisine dayanmaktadır. Bu anlaşılabilir bir durumdur, çünkü Edward Bernays, Sigmund Freud'un hem anne hem baba tarafından yeğeniydi ve kampanya planlamalarında psikologlara sık sık başvuruluyordu. Bernays'ın kendisi de otobiyografisinde Freud'un kendisi üzerindeki etkisinkin yüksek olduğunu belirtmiştir.

Bernays'ın kitle psikolojisi ile dikkate aldığı düşünceler, hem Gustave LeBon'unkiler, hem de Freud'unkiler olmuştur. Hatta Kunzick'e göre Bernays'ın bu düşünceler altındaki uygulamalarının faşist Almanya'daki düşünce tarzına da benzediği iddia edilmektedir.

Kitlelerin psikolojisini bir Fransız doktor ve sosyolog olan Gustave LeBon incelemiştir. LeBon'a göre kitle, bir çobanı olmadan kendisine yardım etmeyi bilmeyen bir sürüdür. Güçlü bir kişilik, yönetilmek istenen kitlelere, kendi isteklerini kabul ettirir. LeBon'a göre bu tip insanlar birer düşünür değil, eylem insanlarıdır ve akim sınırlarında olan kişilerdir. (Örneğin Adolf Hitler) Bu kişilerin bir filere inançları, bu fikirler ne kadar mantıksız olursa olsun onları dürtmektedir. İnançlarının kuvveti, kelimelerine büyük bir güç vermektedir. Kitle kendi kendini yönetecek durumda olmadığı için, kendilerini onların efendisi olarak ortaya koyan herkes iç güdüsel olarak bağlanmakta ve sözünü dinleme güdüsü de o kadar güçlü olmaktadır.

LeBon'un "Kitlelerin Psikolojisinde" bir yandan liderlik araştırması ya da kitle psikolojisinin ve kitle iletişim araştırmasının ya da halkla ilişkilerin ortak kökeni oldukça netleşmektedir. Çünkü LeBon'a göre, kitlelere yol gösterici olarak liderin fonksiyonu "zorunlu olduğu zaman, ancak çok yetersiz biçimde, okuyucularına düşünmeyi gerekli kılmayan görüşlerini hazırlayan ve konuşma tarzlarını sunan gazeteler tarafından ikame edilebilir."

Günümüzde aynı durum hala, tüm kitle iletişim araçları için geçerli olmaktadır. Medya

---

755 Ayla ve Aydemir Okay, Halkla İlişkiler Kavram, Strateji ve Uygulamaları, İstanbul: Der Yayınları, 2001, ss.151-156.

gündemi belirlemekte ve insanların düşünceleri bu yönde şekillenebilmektedir. Bize tüm gerçeği yansıtmayan ve hatta gerçeği çarpıtarak veren medya, neyi öğrenip neyi öğrenemeyeceğimize karar vermektedir. Örneğin ABD'nin Irak ile olan savaşında medyaya, sadece ABD'nin istediği bilgiler yansımıştır.

Birinci Dünya Savaşı sırasında propaganda uygulayan ülkelerin (ABD'nin kendi vatandaşlarına yönelik propagandası, SSCB'deki Bolşeviklerin, İtalya'daki faşistlerin, Almanya'daki ulusal sosyalistlerin) elde ettikleri başarılar sayesinde kitle medyalarına çok büyük bir güç atfedilmiştir. Bu tür düşüncelere uygun bir biçimde medya araştırmasında ek unsurlara da ulaşılmıştır.. Totaliter güçlerin bu tür kandırmacalarına karşı koyabilmek için etki mekanizmalarını ortaya çıkarabilme çabası gerekmektedir. Bu düşünce tarzına Halkın Aydınlanma Komitesi'ndeki çalışmalarıyla Bernays da dahil edilebilir.

Bernays, çeşitli kitaplar ve makaleler yazmıştır. Bu eserlerin hemen hemen hepsinde Freud'un etkisi hissedilmektedir. Kunzick'e göre, Crystallizing Public Opinion isimli kitap, halkla ilişkileri teorik olarak saptamaya yönelik en başarılı eserlerden biridir. Burada halkla ilişkiler danışmanının mesleki rolü bir aracı olarak karakterize edilmektedir. **"Halkla ilişkiler danışmanı, müşterileriyle hedef kitle arasında tercümanlık yapmaya yardımcı olan ve tercümanlık yapan kişidir. Halkla ilişkiler danışmanı kamuoyu oluşturduğu gibi müşterisinin eylemlerinin şekillenmesine yardımcı olur."** Ayrıca halkla ilişkiler danışmanının sosyal değeri, kamunun dikkatine başka türlü kolaylıkla kabul edemeyeceği sosyal faydalar ve olayları getirmekte yatmaktadır.

1928 yılında Bernays, propaganda kavramını yorumladığı Propaganda adlı kitabını yayınlamıştır. Bu kitapta Bernays, insanlığın kitle psikolojisi bilgileri yardımıyla manüpile edilebileceğini ifade etmektedir.

Bernays, "Grup bilincinin mekanizmaları ve güdüleri anlaşıldığı taktirde, kitleleri kontrol etmek ve yönetmek mümkündür." demiştir.

Bernays'ın kitle psikolojisi açıkça, Freud'un lider ve kitle arasındaki ilişkiyi, hipnotize eden ile hipnotize olan arasındaki ilişkiye benzeten Kitle Psikolojisi ve Ben – Analizi geleneğine dayandırmaktadır. Aynı yıl American Journal of Sociology'de uyguladığı "Kamuoyunun Manipülasyonu: Niçin ve Nasıl" adlı makalesinde kamuoyu manipiilasyonunun temeli olarak introspektif psikoloji gösterilmekteydi. Kitle üretimi çağında yaşadığımız için, Bernays'a göre kamuoyunun yönetilebileceği fikirlerin kitlesel dağıtımı için de bir yöntem olmalıydı. Kamuoyu bilinçli olarak görüldüğü için Bernays, toplumu uzmanlar ve uzman birlikleri tarafından herkesin yararı için yönetilebileceğine inanan, sosyal mühendisler geleneğinin yanında yer almaktaydı.

Bernays için halkla ilişkilerin bir alternatifi yoktur: Yalnızca halkla ilişkiler aracılığıyla toplumda bir düzen sağlanabilir. Burada birey, insan toplumunun organizmasında bir hücre olarak görülmektedir. Önemli olan sosyal bedendeki sinirleri doğru yerde bulmaktır. O zaman Pavlov'un köpeğindeki gibi doğru tepki alınabilir. Lideri etkilemek mümkün olabilirse, otomatik olarak ona bağlı olan grup da etkilenebilir. Bernays'a göre halkla ilişkiler milyonerlerin kaderini kontrol etmektedir ve Olasky'nin ifadesine göre **"uslu bir dünya için uslu bir meslektir."**

Olasky, Bernays ile yaptığı görüşmede onun dünyaya dair üç görüşünü ortaya koymuştur.

1. Ateizm; 2. İkna olunmuş Freudçuluk; 3. Gizli olarak etkili olan fakat sosyal sorumluluk bilinciyle karakterize olmuş manipülatörlerin, insansal sürüyü doğru yöne sürebilmeleri için, kamuoyuna uygun biçimde düzenlenmiş halkla ilişkiler kampanyaları uygulamaları gerektiği ve uygulayabilecekleridir.

Halkla ilişkiler uzmanlarının insanlar için yapay tanrılıklar yaratmadıkları bir dünyada, tanrının olmadığı bir dünyada sosyal bir kaosa girilebileceği inancı, kendisini 1984'te Bernays'ın bir röportajda Tanrı'ya inanıp inanmadığına dair bir soruda vermektedir: **"Hayır. Fakat insanlık bir Tanrı sembolüne, bir Tanrı'nın olmasına ihtiyaç duyar ve halkla ilişkiler danışmanı onlara bu sembolü oluşturmada yardım etmelidir, insanlar şimdi (Lee) Ilacocca'nun tanrı olduğuna inanmaktadır. Bu kadın (Geraldine) Ferrano, pek çok kadın için bir mabut sembolüdür. Flubert Humphrey bir liberalizm ve eşitlik sembolüydü. Kaosa düşemeyiz. Havadan korunamayız. Kendi kendimizi korumalıyız. Burada halkla ilişkiler danışmanı sahip olduğumuz çıkarlarımız için bizi koruyan insan tanrılar olduğuna kamuoyunu inandırarak etkinliğini ispat edebilir. Amcam bunu çok iyi ifade etmiştir: İnsanlar kutsal danslara ihtiyaç duyarlar. Halkla ilişkiler danışmanları da düzene ilgi çekmek için eğitilmelidirler."**

3.2. Edward Bernays'ın Halkla İlişkiler Danışmanlığı

Bernays'a göre halkla ilişkilerin özü, kişisel çıkarla toplum çıkarını ortak bir noktada birleştirmektir. Bunu gerçekleştirmek için de, halkla ilişkiler herhangi bir konuda halk desteğini sağlamak için bilgi vermeye, iknaya ve yargılamaya dayanmaktadır. Sosyal Bilimlere dayanan bu kavram, bilimsel ilkeler doğrultusunda uzman kişiler tarafından yürütülmelidir.

Edward Bernays için halkla ilişkilerde halkı bilgilendirmek esastır, 2. aşamada ise ikna yoluyla halkın görüşlerininin değiştirilmesi vardır.

Edward Bernays, halkla ilişkiler kavramının toplumda saygı ve bilimsellik kazanması amacıyla, kendi bürosunu kurup, bu konuda yoğunlaşmıştır. Bernays, mesleğe başlarken basın ajansı modelini kullanmış, daha sonra bunu yetersiz hisettiği için **"halkla ilişkiler danışmanlığı"** terimini kullanmaya başlamıştır. Bernays, basın ajanlığı ile halkla ilişkiler danışmanlığı arasında farklılıklar olduğunu söylemiştir. Birincisinde tek yönlü, İkincisinde ise çift yönlü iletişim vardır. Bernays çalışmalarında üstlendiği rolleri şöyle ayırmıştır: 1913 Damaged Goods – Basın Ajanlığı, 1915 – Metropolitan Musical Bureau – Tanıtım Yöneticiliği, 1918 – 1919 I. Dünya Savaşı Halkı Aydınlatma Komitesi – Propagandacı (Bu dönemde Bernays, savaşın gelişimiyle ilgili halkı bilgilendirmek için geniş ölçüde propaganda tekniğinden yararlandığı için kendisini, propagandacı ilan etmekte sakınca görmemiştir, çünkü Bernays I. Dünya Savaşı'nda propagandayı halkın yararı için kullanmıştır. Ona göre halkı sömüren propaganda faaliyeti, topluma zarar verir.), 1919'da ilk ofisini açtıktan sonraki çalışmalarını ise halkla ilişkiler danışmanlığı oluşturmaktadır.

Bernays, savaş döneminde, basın ajansı modelinin tiyatro, müzik, bale gibi magazin dünyasının yanı sıra çok daha farklı alanlarda uygulanabileceğini anlamıştır. Fakat bu terimi halk arasında bir güvensizliğe neden olduğu için (çünkü basın ajansı daha önce de belirtildiği gibi halka tanıttığı konuyu kabul ettirmek için kullandığı bilgiyi tahrif etmekten kaçınmamış ve her bilgiyi propaganda aracı ile abartarak topluma yansıtmıştır. Bu nedenle halk, basın ajanlarını genelde dürüst olmayan, hilekar kişiler olarak görmektedir. Oysa Bernays tanıtım faaliyetlerini farklı bir anlayışla gerçekleştirmiş, çalışmalarında bilimselliğe sadık kaldığı için

halkın güvenini kazanmış, bu şekilde de basın ajanlığından daha üstün niteliklere sahip olmuştur.) çalışmalarını farklı biçimde tanımlamak istemiş fakat sadece "tanıtım" terimini de, yetersiz bulmuştur. Bernays, o zamanlar kamu kuruluşlarında kullanılan "halkla ilişkiler" tanımını duymadığı için "tanıtım" teriminin belirsizliğinden kaçınmak amacı ile, yaptığı işi "tanıtım yönetimi" diye adlandırmayı tercih etmiştir.

Bernays ortaya attığı, halkla ilişkiler danışmanlığı terimini daha önce Caruso davasında kullanmış, ama işlerlik kazanması için kendi ofisini açmayı beklemiştir.

Bernays halkla ilişkiler danışmanlığı ile müşterilerine kamuoyuyla olan ilişkilerinde, profesyonel anlamda öğüt vermeyi kastetmiştir. Aynı zamanda yeni terimin toplumun geneli tarafından benimsenmesinin oldukça zor olduğunun bilincindedir. Nitekim özellikle basın dünyası bu yeni terimin kendi konumlarını etkileyeceğinden korkarak, Bernays'ın keşfine şiddetle karşı çıkmışlar ve yoğun eleştriler getirmişlerdir.

Bernays, halkla ilişkiler danışmanlığı terimini ortaya attıktan sonra, bunun toplum tarafından benimsenmesinin zor olduğunun bilincindedir. Özelikle basının şiddetli eleştirilerine maruz kaldıktan sonra bu düşüncesinde haklı çıktığını anlamıştır. Ancak Bernays, bu eleştirilere sessiz kalmamış, halkla ilişkiler danışmanlığı terimini halka benimsetebilmek için bir kampanya başlatmıştır.

İlk önce, bu alandaki bilgisizliği gidermek için, Doris Fleischman ile beraber 1920'lerde 8.5* 11 cm ebatında "Contact" isimli bir kitapçık çıkarmıştır. Doris Fleischman bu yayının editörlüğünü yaparak, 15.000 yayıncı ve kamuoyu önderine bu kitapçığı yollamıştır. Bernays'ın bu çalışmaları başarılı olmuş, halkın büyük kısmı halkla ilişkiler danışmanlığının önemini kavramıştır. Ancak Bernays, çok yoğun olduğu için yayın 1930'da kesilmiştir.

Bernays "halkla ilişkiler danışmanlığının" yaygınlaşması için verdiği uğraşları yeterli bulmamış ve 1923 yılında bu konuyla ilgili görüşlerini belirten bir kitap yazmaya karar vermiştir. Yayınevi ile anlaştıktan sonra kitabın başlığında az sayıda insanın ilgisini çekeceği için "halkla ilişkiler" terimini kullanmaktan kaçınmış ve yaygın bir terim olan "kamuoyunu" kullanmayı tercih etmiştir. Bunun sonucu olarak da 1923'de Crystallizing Public Opinion'ı yayınlamıştır. Bernays kitabında halkla ilişkiler danışmanının, halkın karşısında bir düşüncenin savunuculuğunu yapan, halkı müşterisine ve müşterisini halka tanıtan, kamuoyu kadar müşterilerinin çalışmalarına yön veren kişi olduğunu söylemiştir. Halkla ilişkilere kazandırdığı bu büyük eser ile Bernays şu fikirleri öne sürmüştür: Halkla ilişkiler yeni bir saha olmasına rağmen toplumda çok önemli bir görev üstlenmektedir. Bu meslek, sirk tanıtımı statüsünden, dünya işlerinin yönetiminde söz sahibi olan önemli bir mevkiye yükselmiş ve ilk defa bu kitapta ortaya atılan "halkla ilişkiler danışmanı" nitelemesinde, bu işi tam anlamıyla yapan kişinin, yaşadığı topluma en yüksek faydayı sağlamakla yükümlü olduğu ileri sürülmüştür. Bernays, kitabın 10 yıl sonraki ikinci baskısında, kuruluşların faaliyetleri sürdürürken, halkla olan ilişkilerinde kamuoyunu dikkate almak zorunda olmaları gibi ilk baskıda iddia edilen temel ilkelerin doğrulandığını belirtmiştir. Bu süre içinde halkla ilişkiler danışmanının büyük gelişme kaydettiğini vurgulayan Bernays, birbiriyle çatışan yeni görüşlerin uyumlu hale getirilmesinin halkla ilişkiler liderlerinin ve tekniklerinin daha iyi anlaşılmasına ve uygulanmasına bağlı olduğunu ve endüstri biriminin yönetim biçiminde halka öncelik taşıyan anlayışa yer verilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Bernays'a göre gerek endüstri gerekse diğer kurum ve kuruluşlar kar amacı gütsün veya gütmesin, bu ilkeleri

halkla arasındaki iyi niyeti sürdürmek için benimsemelidir. Ayrıca Edward Bernays kitaptaki açıklayıcı materyallerin çoğunu, kişisel deneyimlerden ve olayları sosyal detaylı bir şekilde incelemesinden elde ettiğini belirtmiş ve bugün içinde yaşanılan sosyo ve ekonomik yapının, halkla ilişkilerdeki bu yeni yaklaşıma ihtiyaç duyduğunu vurgulamıştır.[756]

Bernays, 1928 yılında Propaganda isimli kitabını yayınlamış, burada halkla ilişkiler yeni propaganda olarak ele almış ve Crystallizing Public Opinion'da savunduğu tezleri daha geniş bir şekilde incelemiştir.

Bernays, propaganda hakkında bilgiler vermiş, halkla ilişkileri meydana getiren şartlarla, propaganda arasındaki ilişkileri incelemiştir. Eserde, propaganda türleri ve propagandacılar dışında, propagandanın fikirlerini yaymak için kullandığı radyo, telephoto gibi yeni çığır açan mekanizmalardan bahsedilmiş, konuyla ilgili çeşitli istatistiklere, yazarların, üniversite hocalarının, iş adamlarının görüşlerine yer verilmiştir. Bu prensipler göz önünde tutulduğunda propaganda asla ölmeyecek ve kar getiren sonuçlar elde etmek isteyen zeki kişilerin modern bir aracı olarak kalacaktır.[757]

Edward Bernays ve uzun yıllar birlikte çalıştığı karısı Doris E. Fleischman ile son yıllarda halkla ilişkiler faaliyetlerindeki önemli gelişmeyi inceleyip, bu alanda mevcut olan mesleki fırsatları değerlendirmiştir. Bu incelemeden elde edilen sonuç şu şekilde özetlenebilir: İlk kez Edward Bernays'ın ortaya attığı bir terim olan "halkla ilişkiler danışmaıı"nm görevi, grup, birey fikirleri ve faaliyetlerini değerlendirmek ve bunlarla bağlantı kurmaktır. Halkla ilişkiler danışmanı ele aldığı özel sorunlara şu şekilde yaklaşır: 1) Halkın temsil edilen kişi ile olan ilşkilerini incelemek. 2) Temsil edilen kişiyi ve hedeflerini incelemek. 3) Temsili politikalar oluşturmak. 4) Temsil edilen kişiyi, ürünü veya sunduğu hizmetleri halka anlatmak.

Pragmatik bir yaklaşıma sahip olan halkla ilişkilerin amacı, halkın istekleri hakkında üreticiyi, üreticinin gayeleri hakkında da halkı bilgilendirmek; böylece üretici ile tüketici arasındaki en yüksek uyumu sağlayarak üst düzeyde toplumsal yararı elde etmektedir. Halkla ilişkiler danışmanı ise, halk, temsil edilen kişi ve medya üçgeni arasındaki güveni sürdürür ve aralarında anlaşmazlık bulunan müşterilerin veya anti sosyal konuların temsilciliğini üstlenemez çünkü halkla ilişkiler danışmanı topluma mal olmuş konularla ilgilenen ve sorunları toplumsal yararı göz önünde tutarak çözümleyen kişidir.[758]

The United Automobile Aircraft Agricultural – Implement Workers of America'nın düzenlediği konferanstaki konuşmasında Bernays endüstri ilişkilerinin yarar sağlaması, için işçi sendikalarının etkin halkla ilişkiler politikalarını benimsemesi gerektiğini belirtmiş ve yönetim – işçiler – halk zincirinin ülkede egemen olan ekonomik sistemi iyice kavramalarının zorunluluğunu dile getirmiştir. Aynı zamanda bu üçlü zincirde insani değerlere önem verilmiştir. Ancak bu şekilde birimler arasındaki anlaşmazlık giderilip uyumlu bir çalışma sağlanabilmektedir. Edward L. Bernays bu uygulamalarda büyük bir sorumluluk yüklenecek

---

[756]Edward L. Bernays, **Public Relations,Edward Bernays and American Scene,** Norman: University **of** Oklahoma Press, 1952, s.3.
[757]Edward L. Bernays, **Public Relations, Edward Bernays and American Scene,** Norman: University of Oklahoma Press, 1952,s.4.
[758]Edward Bernays, **Public Relations, Edward Bernays and the American Scene,** s.26'dan Bernays, Doris E. Fleischman, **"Public Relations as a Career",** Occupations, Vol. XVI, No:2, Nov 1937, ss. 131 – 133.

olan işçi sendikasının ilk olarak birbirine bağlı 3 programı izlemesini öngörmüştür.

Ülkedeki sendikaların önemi hakkında halkı bilgilendirmek ve sendika liderliğini güçlendirmek. Sendikaların önemini işverenin anlamasını sağlamak ve insan unsurunu önplanda tutan birimi kullanması gerektiğine dikkati çekmek. Bu madde aynı derecede hem işverene, hem işçiye hem de halka yarar sağlayacaktır.

İşçiyi endüstriyel sistem hakkında bilgilendirmek. Bu şartlar uygulandığında her alanda olduğu gibi endüstriyel faaliyetlerde de anlaşmazlıklar ortadan kalkacak hem çalışan, hem işveren, hem de halk istediği yaşam standarmı yakalayabilecektir.[759]

Edward Bernays, halkla ilişkiler konusunda birçok yönden ilkleri gerçekleştirmeyi başarmış bir kişidir. Halkla ilişkiler danışmanlığı terimini de ilk kez kullanarak halkla ilişkiler tarihinde kendine yeni bir yer edinmeyi hak etmiştir.

EDWARD BERNAYS'IN UYGULAMALARI VE İKNA AMAÇLI KİTLE İLETİŞİM KURAMLARI

1891 yılında Viyana'da dünyaya gelen, ünlü psikiyatrisi Sigmund Freud'un yeğeni olan Edward Bernays, 1920'lerin başında Freud'un çalışmalarını İngilizce'ye çevirmesiyle, psikoloji ve halkla ilişkiler arasında bağlantıyı kurmuş ve bu görüşünü uzun yıllar boyunca savunmuştur.

Edward Bernays aslında Cornell Üniversitesi Tarım Fakültesi'nden mezundur ancak, bu işle uğraşmamış, bu alandaki bilgisini National Nurseyman'e makale yazarken kullanmıştır. Daha sonra aylık tıp dergileri, "Medikal Reviews", "Peitetic" ve "Hygienic Gazette" ile yayıncılığa başlamış, halkla ilişkilere geçişi ise, zührevi hastalıkları konu alan bir tiyatro oyunuyla ilgili olarak yazdığı yazılar ve daha sonra bu oyununun sahnelenmesi ile olmuştur.

Yaşamı ve mesleki uygulamalarına ilişkin konulara ayrıntılı biçimde yer verdiği 1965 yılında kaleme aldığı Biography of an Idea adlı kitabında halkla ilişkiler yaşamını 1891-1916 yıllarını başlangıç, 1917-1922 yıllarını intibak, 1923-1929 yıllarını başarıyı yakaladığı dönem olarak değerlendiren Bernays, New Deal programının yürürlükte olduğu 1930-1941 ve İkinci Dünya Savaşı ile savaş sonrasından kitabı yazdığı güne kadar olan dönemlerini ayrı bölümler halinde ele almıştır.[760]

Bu dönemleri incelediğimizde Damaged Goods, Metropolitan Musical Bureau, Caruso, Nijinsky ve Diaghileff in Rus Balesi'nin meslek yaşamının ilk dönemine ait uygulamalara örnek oluşturduğunu, Creel Comitte'deki görevi ile bir dönemin açıldığını, aynı dönem içinde Litvanya'nın bağımsızlığı içinde çaba sarfettiğini ve Venida Hairnet Company için yürüttüğü kampanyaları görürüz. Bu dönem Bernays'ın intibak dönemidir.

1923-1924 yılları arası ise, Bernays'ın yaratıcılığını kanıtlanayan eventlerden sıkça yararlandığı Procter & Gamble - Ivory Soap, Edison - Işığın Altın Jübilesi, Lucky Strike gibi uygulamalar, Büyük Bunalım'ın yaşandığı 1930'lu yıllardan 1940'lara kadar ise Philco ve General Motors, 1942'den kitabın yazıldığı güne kadar geçen dönemde ise United Fruit

---

[759]Edward Bernays, **Public Relations, Edward Bernays and the American Scene,** s. 31'den Edward Bernays, **"How to Build Industrial Peace and Prevent Strike",** A Talk Delivered as a Public Service at the Third Annual Educational Conference of the United Automobile - Aircraft - Agricultural Implement, Workers of America in Cleveland, Advanced Management, Vol. XII, No: 4, Dec 1947, ss. 154 - 158.

[760]Filiz Balta Peltekoğlu, **Halkla İlişkiler Nedir,** İstanbul: Beta Yayınları, 2001, s.83.

Company, Hindistan'ın bağımsızlık mücadelesi en sözü edilen kampanyalardır.

Damaged Goods

1912 yılında, Bernays'ın uzun zamandır görmediği okul arkadaşı Fred Robinson'un, haftada 25$ kazanmak karşılığında, Medical Review of Reviews ve Dietetic and Hygienic Gazette'nin yayınlanmasında kendisine yardım etmesi teklifini kabul ederek, geniş kitlelere fikirlerini aktarmayı düşünmüştür. Eskiden beri Bernays'ın tarımla uğraşmasını isteyen babası bu iş teklifine sıcak bakmasa da, annesi tüm kalbi ile oğlunu desteklemiştir. Bernays'ın görevi Gazette'yi yayına hazırlamak ve her iki derginin yayınlanmasına, dağıtımına, ilan, reklam toplama çalışmalarına yardım etmektir. Gazette temizliğin sağlıktaki önemi üzerinde dururken, Review doktorluğun geniş bir alanım kapsamaktadır. Bir süre sonra dergi, Amerikan Tıp Birliği'nin kendi yayını olan The Journal'ı tekel haline getirmek istemesi karşısında ayakta durabilmek için önemli tıp konularını ele alan simpozyum yönteminden yararlanmıştır.[761]

Simpozyum tekniği; birçok uzman görüşünün bulunduğu makalelerin birleşirdiği, okuyucuya en güvenli bilgilerin sunulduğu bir tekniktir. Bu tekniği Bernays bulmuş ve sonraki çalışmalarında kullanmıştır. Simpozyum tekniğinde okuyucuya seçilen konu hakkında en güvenilir ön veriler sunulurken, zıt fikirleri karşı karşıya getirilerek özgür bir tartışma ortamının doğması sağlanmıştır. Bernays bu dergide çalışırken, B. Shaw'ın "Hiç tartışmasız Moliere'den beri yetişmiş en büyük Fransız yazar" dediği Eugene Brieux'un Damaged Goods adlı oyunuyla ilgili, bir doktordan gelen mektup, yaşamını etkilemiştir. Mektup, Brieux'un cinsel ilişkide erdem taslamaya karşı duyduğu öfkeyi dile getiren oyundan bahsetmektedir. Oyun, frengili bir hastanın, doktorun 2-3 yıl evlenmesini yasaklamasına rağmen evlendiğini, kısa bir süre sonra frengili bir çocuğa sahip olduğunu, bunun üzerine doktorun, kocasını terk eden kadının babasını, bu konuyu üyesi olduğu Millet Meclisi'nin huzuruna götürmesi için ikna ettiğini konu etmektedir. Çünkü bu sayede halk, frengi tehlikesi karşısında bilinçlenerek sağlıklı karara varabilecektir.[124]

1913 yılının Şubat ayında, Bernays'ın eline kendisinin talep etmediği ve hayatını değiştirecek olan bir evrak geçmiştir. Bir doktor ona Eugene Brieux'nun Les Avaires adlı tiyatro oyunu hakkında bir makale göndermiştir. Makale, evlenmek üzere olan bir frengi hastası erkeğin tedavisi hakkında yaptığı araştırmaları ve doktorun onun evliliğini üç veya dört yıl erteleyerek, gelecekteki karısını ve muhtemel çocuklarını tehlikeye sokmamasına dair yaptığı uyarıya rağmen adamın yine de evlendiğini ve çocuğu frengili olarak dünyaya gelince, karısının dehşete düşerek, babasının evine döndüğünü anlatmaktadır. Babası da kızının kocasını terk etmesi konusunda kızı ile aynı fikirdedir. Doktor, kadına kocasına geri dönmesini önermiş ve babasından da üyesi olduğu parlemantoya cinsel hastalıklar hakkında bir açıklama yaparak, kamuoyunun frengi hastalığının tehlikeleri hakkında dikkatinin çekilmesini talep etmiştir. Bu sayede halkın frengi tehlikesi karşısında bilinçlenmesi hedeflenmiştir.

Bernays'a bu mektubu yollayan doktor, oyunun halkı kendi çıkarı için kullanan sahte doktorlara karşı etkili biçimde kullanılacağım düşünmüştür. Zira o yıllarda halkın büyük bir bölümü frengi tehlikesinin boyutlarından haberdardı. Bernays da bu makalenin

---

[761]Yücel Ertekin, **Halkla İlişkiler,** Ankara: TODAİE Yayını, 1986, s.6.

yayınlanmasının kamuoyunda yararlı bir etki yaratacağını düşünmüş ve makale o dönem için cesur bir girişim olarak Review'da yayınlanmıştır.[762]

Birkaç gün sonra, New York Times gazetesinde oyuncu Richard Bennett'in Les Avaires'I (Damaged Goods) sahnelemek istediğini ancak parasal eksikliklerden dolayı bu istediğini yapamadığını öğrenen Bernays, bu oyunun sahnelenmesi için "Medical Review of Review" dergisinin destek verebileceğini öneren bir mektubu, Bennett'e yollamıştır. Bernays'ın girişimi ile, derginin Sosyolojik Fon Komitesi'ne 4$ ödeyen herkes, Damaged Good'u sahnelendiği zaman seyredebilme imkanına sahip olacaktır.[763] Elde edilen gelir, Bennett ve diğer aktörler ücret almadıkları için, diğer giderleri karşılamıştır.

Bernays, oyunun etkinliğini artırabilmek için, zührevi hastalıkların önemini anlayıp, bu konulara hassasiyet gösteren kişilerin desteğini alarak, komiteye üye olmalarını sağlamıştır. Bu kişiler genellikle doktorlar, yazarlar çeşitli tıp dergilerinin ve kuramlarının başkanlarıdır. Kamuoyuna yapılan ilk duyurudan sonra yüzlerce insan, komiteye üye olmak istemiştir. Rockefeller Tıp Araştırma Enstitüsü'nün fahişeler halikında verdiği rapor ve bölgede yetkili kişi olan Jerome'un katkılarıyla harekete geçilmiştir. Bu zamana kadar konuya sessiz kalan toplum, Bernays sayesinde lcıpırdanmıştır. Tiyatrolar, polis baskısı nedeniyle oyunu izlemek için birbiriyle yarış halinde olmuşlardır. Gazeteler de başından itibaren bu faaliyete destek vermişlerdir. Oyunun sahnelenmesi konusunda ise toplumda söz sahibi kişilerden bazıları desteklerken, bazıları eleştirel yaklaşmışlardır. Fakat Bernays, oyunu sahnelemek için çok uygun bir zaman seçmiştir, zira progressivizm akımı oyunun mesajını halka benimsetmeyi kolaylaştırmıştır. 14 Mart 1913 tarihinde oyun sahnelendiğinde, izlemeye gelenler arasında doktorlar, araştırmacılar ve diğer meslek gruplarının oluşturduğu seçkin kalabalık dışında Mr. Ve Mrs. D. Roosevelt de bulunmaktadır. Oyun sahnelendikten sonra Amerikan basını olumlu ya da olumsuz görüşlerini belirterek konuya geniş yer vermiştir. Daha sonra oyun yeniden sergilenmek istenmiş, Bernays da uyuşturucu gibi diğer önemli konuları kapsayan oyunları da sahneye koymak istemiştir.

Ancak Bennett, Damaged Goods'un tüm haklarını satın aldığı için, Bernays ve Bennett yollarını ayırmak durumunda kalmıştır. Bennett, bir ay sonra oyunu kurduğu başka bir fon sayesinde değişik ülkelerde sergilemiş ve bundan büyük bir kazanç sağlamıştır. Ayrıca Damaged Goods'un filmi de yapılmıştır. Bernays, bu çalışmasından elde ettiği deneyimi, Broadway'de Klaw & Erlanger tiyatro kuruluşunda Elsie Ferguson adlı oyuncu ile birlikte çalışarak değerlendirmiştir.

"Damaged Goods" uygulamasında Bernays, sempozyum tekniğini kullanmıştır. Bernays'ın kullandığı bu teknik birçok uzman görüşün bulunduğu makalelerin birleştirildiği, okuyucuya en güvenli bilgilerin sunulduğu tekniktir ve bu tekniği Bernays bulmuştur. Sempozyum tekniğinde okuyucuya seçilen konu ile ilgili en güvenilir bilgiler verilirken tartışma ortamında da zıt fikirler karşı karşıya getirilmektedir. Böylece alıcı kaynağın kendisini ikna etme çabası içinde olduğunu anlamaz, bu bilgiler kamuoyu önderlerinin kullanımı (tartışma ortamında) Kanaat Grubu kuranımın bu aşamada kullanıldığını göstermektedir. Aynı zamanda tıp alanındaki kamuoyu önderlerinin kullanılması Çok Aşamalı Akış kuramının kitle iletişimindeki

---

[762]Grunig,, s.39.

[763]Edward Bernays, Biography of an İdea; Memoris of Public Relations Counsel Edward L. Bernays, New York: Simon and Schuster, 1965, ss.56-59.

etkisini çağrıştırmaktadır. Bernays oyunun etkinliğini artırabilmek için, zührevi hastalıkların önemini anlayıp, bu konulara hassasiyet gösteren kişilerin desteğini alarak komiteye üye olmalarını sağlamıştır. Kaynağın inanılır, güvenilir, konusunda uzman oluşu alıcıda mesajı daha çabuk algılama, inanma ve kabullenme gibi olumlu etkilere neden olur. Sonuç olarak oyun sonrasında toplumda bu konuyla ilgili kıpırdanmalar gerçekleşir. Damaged Goods halkla ilişkiler uygulamasında gazetenin desteğinin sağlanmasına özellikle dikkat edilmiştir. Suskunluk sarmalı kuranımın kitle iletişimindeki etkisinden yararlanılarak, gazetede çıkan haberler kamunun genel kanısı olarak verilmiş ve bu şekilde çoğunluğa uyma ihtiyacı duyan kitleye nasıl hareket etmesi ve düşünmesi gerektiği söylenmiştir.

Ayrıca frengi hastalığının toplum tarafından oyunun senaryosunda frengili bir erkeğin doktorun uyarısına rağmen karısı ile birlikte olması ve sonunda frengili bir çocuklarının doğması ile karısının bu durum karşısında eşini terk etmesi işlenmiş, izleyicinin olaydaki karakterler ile empati kurması sağlanarak, yaşanmış deneyimler ile olayı yorumlanması hedeflenmiş, böylece senaryo ve şema kuramının etkisinden yararlanılmıştır.

Metropolitan Musical Bureau

Bernays, Damaged Goods'un başarısından sonra, 1913 yılında Klaw and Erlanger firmasında Ruth Chatterton, Hnry Miller, Otis Skinner gibi dönemin ünlü sanatçılarının tanıtım faaliyetlerini başarıyla yürütmüştür.[764]

Edward Bernays, Broadway'de Klaw & Erlanger'de çalıştıktan sonra, 8 Mart 1916'da Metropolitan Musical Bureau'yu kurduğunda, ekonomik faaliyetlerin "almak ve satmak"tan daha fazlası olduğu gerçeğinin farkına varmıştır. Burada söz konusu olan ekonomik yaşamın dışındaki entelektüellerin inanmaya hazır oldukları çok daha karmaşık bir süreç söz konusudur. İşin içerisinde kontrolün dışında bulunan, belirlenebilen ve belirlenemeyen çok sayıda faktör vardır. Bunlar; insanlar, objeler, fikirlerdir. Önemli olan doğru zamanda doğru karar vermektir. 1915 'te müzik dünyasına adım attığı sırada hala basın ajanlığı yapan Bernays, New York Sun'da muhabirlik yapan ve Brooking and Promoting Corporation'ı kuran Maximilan Elser'in, Metropolitan Opera Şirketi'ne bağlı dönemin ünlü müzisyenlerini halka tanıtma teklifini, Damaged Goods'daki deneyimine dayanarak kabul etmiştir. O dönemde New York'ta opera sanatçılarının altın çağı yaşadığı halde, A.B.D.'nin ancak birkaç büyük şehrinde konser salonlarını destekleyen yeterince müziksever vardır. 1915'te toplumun ileri gelenleri, klasik müzik ile ilgilenmiş, klasik müzik konserleri, seçkin sınıfın gücünün, servetinin ve statüsünün sembolü olmuştur. Konser yöneticileri orkestra ve müzik klüplerine halkın desteğini sağlamaya çalışsalar da, bu o dönem için zorlu bir mücadele haline gelmiştir. Halkın klasik müziğe olan merakı zorla ayakta tutulurken, Bernays Metropolitan operaya bağlı olarak konser vermek için Amerika'ya gelen İspanyol soprana Barrientos'un tanıtım faaliyetini yine kendine özgü bir yöntemle gerçekleştirmiştir. A.B.D'de hiç tanınmayan İspanyol sanatçıyı Bernays, Amerika'da İspanyol kültürünün bir simgesi haline getirebilmek için, İspanyol şalının tanıtımından yola çıkmış, böylece moda dünyasında değişik bir hava estirmiştir. Barrientos'un konser fotoğraflarından ziyade İspanya'nın yerel kıyafetleriyle çektirdiği fotoğrafları, Vogue ve Harper's Bazaar gibi ünlü dergilerde yayınlanmış, ayrıca Barrientos'un en sevdiği İspanyol yemeklerinin tarifini vermesi, yemek pişirmeye meraklı Amerikalılar'ın gözünde, Barrientos'u İspanya'nın simgesi haline getirmiş

[764]Bernays, s.73.

ve Amerikalılar İspanyol sanatçıyı daima daima sevgi ile anmıştır.[765]

Amerika'da tanınmayan bir sanatçıyı, ilgi odağı haline getirmeyi başaran Bernays'ın bu uygulamasının ardından, şirkete tanıtımları için başvuran sanatçıların sayısında hayli artış olmuştur. Metropolitan Operanın genel müdür yardımcısı Francis Coppicus'un Brooking and Promoting Corporation'un yönetimini devralarak adını Metropolitan Opera ile ilişkileri daha da yoğunlaştırmıştır. Daha sonra Coppicus, Bernays'a haftada 8$ ve karının 1 / 4'ünü vermeyi kabul etmiştir.[766]

Gazeteler Metropolitan Musical Bureau'nun kuruluşunu haber vermişler, Bernays'ı da şirketin tanıtım temsilcisi olarak göstermişlerdir. Bu gelişmelerin ardından Bernays, yaptığı işi herkese kabul ettirmeye karar vermiş ve cahillik ile mücadele etmiştir. Bernays, büroya başvuran sanatçıların, senelik program çizelgesinin hazırlanmasından, konser salonlarının ayarlanmasına ve ilgili yerlere dağıtılacak basın kitlerinin hazırlanmasına, röportajların ayarlanmasına kadar birçok işi kendi başına yapmıştır. Bernays, modern İspanyol operası "Goyescas" m bestecisi, Enrique Granados'un içinde bulunduğu, Fransız yolcu gemisi The Sussex'in 24 Mart 1916'da bir Alman denizaltısı tarafından torpillenmesi sonucu ölümü üzerine, bu olayın kınanması için ünlü opera sanatçılarının gönüllü katıldıkları bir konser düzenlemiştir. Konser görünüşte Granados'un yoksul çocukları yararına düzenlense de, aynı zamanda denizlerdeki katliamı da protesto etmiştir. Bernays, konseri geniş kitlelere duyurmak için, The Aerolian Şirketi'ni New York Times'ta konserin ilanını vermek için ikna etmiştir. Gazetenin bir sayfası da konser günü Amerikalıların denizaltı savaşını protesto etmelerini isteyen bir duyuruya ayrılmıştır. Konser akşamı, Metropolitan Musical Bureau'nun kapısına müthiş bir kalabalık gelmiş ve bunların sonucunda hem

Granados'un çocuklarına yardım edilmiş hem de Amerikalılar'ın Alman denizaltıların oluşturduğu tehlikeye karşı duyduğu öfke dışarı çıkmıştır.

Bernays, kurduğu Metropolitan Musical Bureau'da Diaghileff in "Rus Balesi" ve ünlü tenor Enrico Caruso'nun tanıtım faaliyetlerinde bulunmuş; Caruso için yaptığı çalışma o kadar ünlü olmuştur ki, basın onun hakkında "basın temsilcilerinin Caruso'su" başlıklı bir haber bile yayınlamıştır.

Bernays'ın bu çalışması kuramsal açıdan incelendiğinde, Bernays, İspanyol sanatçı ABD'de hiç tanımadığı için, onu ABD halkına benimsetmesinin ilk başta pek kolay olmayacağım bildiğinden, Barrinetos'u İspanyol kültürünün bir simgesi haline getirmeyi hedeflemiştir. Önce Gündem Oluşturma Kuramı'ın kullanarak İspanyol şalının tanıtımından işe başlamıştır. Böylece moda dünyası ile çıkan haberlerin ardından Barrientos'u da İspanyol giysileri ile giydirip, sanatçının ünlü gazetelerde yer almasını sağlamıştır. Bu gazete ve dergilerde Barrientos ile ilgili çıkan haberler, Barrientos'un genelde çok sevildiği izlenimini vererek kitle iletişim araçlarının kamuoyunun genel görüşünü yansıttığı gerekçesi ile bireyi de çoğunluğu temsil eden bu görüşü benimsemeye ittiğinden "Suskunluk Sarmalı"; alanında eri çok tutulan dergi ve gazeteler kullanıldığından, bu dergileri kitle iletişimindeki kamuoyu önderi etkisinde bulunması açısından alıcıyı etkilemesi için Çok Aşamalı akış kuramından değişik alanlarda konusunda uzman faklı dergileri kullanarak yararlanmıştır.

---

[765]Bernays, ss.87-89., ayrıca bkz. Ulusoy, s.l 17.

ÜJ Peltekoğlu, s.85

Edward Bernays, Amerikan halkının yemek pişirmeye meraklı olduğunu bildiğinden kullanımlar ve doyumlar kuramını kullanarak, Amerikan halkını İspanyol yemekleri hakkında, Barrientos'un en sevdiği İspanyol yemek tariflerini vererek bilgilendirmiştir. Bernays'ın önce farkındalık yaratıp, ilgi uyandırdığı, hedef kitlesine deneme ve değerlendirme aşamasından sonra İspanya'nın simgesi olarak Barrientos'u benimsemesini sağladığı için Yayılma Kuramı'ın da kullandığını söyleyebiliriz.

Diaghileff Rus Balesi

Bernays, 1915 – 1916 yıllarında, aralarında ünlü balet Nijinsky'nin de bulunduğu Diaghileff Rus Balesi'nin tanıtım faaliyetini üstlenmiştir.

Bu yıllarda Bernays daha olgunluk dönemine erişmediği için, konunun bilimsel yönüne fazla Önem vermemiş, bu nedenle balenin sahneleneceği şehirdeki mevcut izleyici sayısını saptamak ve bu konudaki bilgisizliği, yanlış anlamayı ortaya çıkarmak için, kamuoyu araştırmasına ve halkın baleyle ilgili görüşlerini değerlendirmeye gerek duymamıştır. Halbuki bu çalışmaların ne kadar önemli olduğunu ileriki yıllarda anlamış ve "Biography of an Idea" adlı kitabında görüşlerini şu şekilde dile getirmiştir: "Kamuoyu ve pazar araştırmaları, halka yaklaşımı tamamen değiştirir. Elde edilen kanaatlerden yola çıkarak, olumlu görüşler üzerinde yoğunlaşıp, olumsuz görüşleri bertaraf edebilirsiniz. Bu, halkla ilişkilerdeki feed – back ilkesinin temelidir.[767]

Bernays topladığı materyaller ile, ilk olarak dört sayfadan oluşan "Metropolitan Opera Company Serge de diaghileff Imperial Rus Balesi Haberleri" başlığı altında, sergilenecek balenin sanatsal yönünü, sanatçılarını halkın anlayabileceği biçimde tanıtan, görsel malzeme ve vinyetler ile desteklemiş, bir basın duyurusu hazırlayarak, sanat, tiyatro, müzik eleştirmenleri, yazı işleri müdürleri, yerel yöneticiler ve diğer otoritelerin ilgisini kısa zamanda uyandırmayı başarmıştır. Kısa bir süre sonra, bale ile ilgili haberler ve fotoğraflar gazete ve dergilerin tam şayialarını kaplamış, böylece Bernays'ın ilk girişimi olumlu sonuç vermiştir. Bernays daha sonra üç kişiden oluşan ekibiyle sergilenecek balenin daha detaylı bir tanıtımına girişerek, 81 sayfalık bir basın kitapçığı hazırlamıştır. Kitapçıkta yer alan yazılar tiyatro ve müzik eserleri, Nijinsky, kadın sayfaları, Cumartesi hikayeleri gibi başlıklar altında toplanmış, bu arada organizasyonun repertuarındaki gösterilere 23 sayfa, Nijinsky'e ise 13 sayfa ayrılmıştır.

Ladies Journal, dizlerinin üzerinde etek giyen dansçıların fotoğraflarına yer veremeyeceklerini söylediklerinde bir önceki sayfada bulunan rötuşlu fotoğraflarını koymuşlardır. Editörlerin ihtiyaçlarını anlama yeteneği nedeniyle pek çok dergide baleyle ilgili haber yer almıştır. The American Hebrew, Collier's Creftsman, Every Weekly, Hearst Magazines, Harper's Bazaar, The Independent, Ladies Home Journal, Literary Digest, Munsey's, Musical America, Opera, Physical Culture, Stand, Spur, Town & Country, Vanity Fair, Vogue, Woman's Home Companion.

Bernays Amerika'lı üreticileri, kostümlerden, dekorların dizaynından ve renklerinden esinlenerek ürünler yapmalarım ve bunların reklamlarını ulusal mağazalarda yer alması konusunda ikna etmiştir. Bu stiller öyle popüler olmuşlardır ki, Beşinci Cadde'deki mağazalar

---

[767] Edward Bernays, Biography of an idea; Memoris of Public Relations Counsel Edward L. Bernays, New York:Simon and Schuster, 1965, s.105., ayrica bkz. Ulusoy, s.120. 121.

Bernays'ın hiçbir müdahalesi olmadan bu ürünleri satmaya başlamışlardır. Bernays, dansçıların önceden fark edilmelerini sağlamak amacıyla deniz aşırı ülkelerdeki dergilerden de yararlanmıştır. Bernays, New York'taki rıhtıma geldiklerinde onları bekleyen sabırsız kalabalığın resmini çekmiş ve ülkedeki tüm Pazar dergilerine göndermiştir. Bernays altı aylık yoğun çalışmasının yarattığı etkiden memnun olmasına rağmen, balenin beğenilmeyeceği endişesini uzun süre taşımıştır. Çünkü, her zaman çok mükemmel bir olayla karşılaşacağına ikna edilen insanların, daha kolay düşkırıklığma uğrayacağına inanmış ve bu endişesinin ancak ilk gösteriden sonra son bulacağını dile getirmiştir. Ancak bu şekilde balenin, halkın kafasında yaratılan imajla uyum sağlayıp sağlayamayacağı, bir diğer deyişle çalışmanın başarısı ortaya çıkacaktır. İşin en ilginç yanı ise, (Bernays bunu uzun yıllar sonra yaptığı araştırma sonucunda öğrenmiştir.) tiyatro organizatörü Diaghileff gösteriyi A.B.D.' de sergilemeye karar verdiğinde, çocukluklarından beri Diaghileff Rus Balesi'nde oynayan Niinsky, Karsavina ve Fokine'nin organizasyondan ayrılmış olmalarıdır. Diaghileff, A.B.D.'deki gösteri için Avrupa'nın çeşitli yerlerindeki Rus dansçıları bir araya toplamaya çalışmıştır. Bütün bunlar, Bernays Diaghileff Rus Balesi'ni tanıtırken, ne kadar büyük bir riskle karşı karşıya kaldığını göstermektedir. Balenin A.B.D.'ye geldiği gün, Bernays'ın yeni sanatçıları halka tanıtmak için düzenlediği basın konferansı ve diğer faaliyetler, sanatçıların kısa sürede Amerika'da tanınmasını sağlamıştır. Gala gecesinde izleyiciler gösteriyi, adeta büyülenerek izlemişlerdir. Bunun üzerine gazeteler, bale gösterisinin, şimdiye kadar ülkede sergilenen en mükemmel ve en etkileyici sanat faaliyeti olduğunu belirtmiştir. Bernays gösteriden çok, izleyicilerin tepkisi ve gösteriyi izlemek için çeşitli ülkelerden alcın eden gazeteciler ile ilgilenmiştir. Diaghileff Rus Balesi, gösterdiği başarılı perforsmandan dolayı, birkaç sezon üst üste A.B.D.'ye gösterilerini sergilemeye gelmiştir. Yeni sezonda, Bermays, hapishaneden çıkan Nijinsky'nin tanıtımında, ünlü baletin karısı ve kızıyla çekilen fotoğraflarını kullanmış, böylece sanatçının, baleyle yakından ilgilenenlerin bile bimediği yönünü gözler önüne sermiştir. Bu arada, Nijinsky'nin baş yıldız olduğunu ve elinde olmayan nedenlerle önceki gösterilere katılamadığını öğrenen halk, balenin sergileneceği gün meydana gelecek patlamayı sabırsızlıkla beklemiştir.[lj6] Bernays, gösterinin etkinliğini arttırmak amacıyla birkaç şehri kapsayan tur sırasında pekçok gazeteciyi röportaj yapması için ikna etmiş ama Nijinsky klasik sanatçı kaprisiyle bu kişilerle görüşmeyi, boşa harcanan zaman olarak değerlendirmiş, fakat sahnede izleyiciye unutamayacakları bir gösteri sunmuştur. Nijinsky'nın ilk gösterisi sırasında, tüm izleyiciler adeta büyülenmişcesine sanatçının performansına hayran kalmışlardır. Bernays'a göre Rus sanatçının izleyiciler üzerinde bıraktığı etki, sadece Caruso'nun yarattığı etkiyle eşdeğer kılınabilir. Bernays bu altı aylık çalışmasının yarattığı etkiden memnundu ancak, balenin beğenilmeyeceği endişesi taşıyordu. Çünkü onun düşüncesine göre, her zaman kusursuz bir olayla karşılaşacağını bekleyen insanlar hayal kırıklığına uğramıştır zira bu bale gösterisinin de aynı sonuca ulaşacağından korkuyordu. Bernays'ın yıllar sonra yaptığı bir araştırmadan öğrendiği sonuç çok ilginçti: Çocukluğundan beri Diaglieff Rus Balesi'nde oynayan Nijinsky, Karsavina ve Folcine organizasyondan çıkmıştı. Diaglieff, A.B.D.' deki gösteriler için Avrupa'nın çeşitli yerlerine dağılan Rus dansçıları toplamaya çalışmıştır. Ayrıca tanıtımlar hızla sürerken, Nijinsky Macaristan'da yabancı bir düşmen olarak hapsedilmiş ve partneri Karsavina'nın "ailevi sebeplerle" A.B.D.'ye gelemeyeceği haber verilmiştir. Bunun üzerine Bernays, bu iki sanatçının Amerika'da hiç gösteri yapmamasından yararlanarak Nijinsky'nin yerine Leonide Massine'yi seçmiş, Karsavina'nın yerine de başkasını bulmuş ve bunların tanıtımına başlamıştır. Tüm bunlar,

gösterinin tanıtım aşamasında Bernays'ın karşı karşıya kaldığı risklerdir. Ancak gala gecesinde izleyiciler gösteriyi hayranlıkla izlemişlerdir. Bernays, gösteriden fazla, izleyiciler ve gazeteciler ile ilgilenmiştir. Diaglieff, başarılı performansı ile birkaç sezon üst üste A.B.D.'ye gösteriye gelmiş, yeni sezonda, hapisten çıkan Nijinsky de kadroya girmiş ve tanıtım işini yine bizzat Bernays yapmıştır.

1916 Mayıs'ında I. Dünya Savaşı şiddetlendiği için Diaglieff Avrupa'ya dönmüş ancak Bernays Ekim ayında başlayıp, New York yakınındaki şehirleri kapsayan yeni bir turne için baleyi ikna etmiştir. Balenin kadrosu yine değişmiş, Diaglieff katılamamış, balenin işleriyle Nijinsky ilgilenmiş, Bernays da yine bu değişikliklerin tanıtımını yoğun bir şekilde yapmıştır. Bale, Nisan'da Amerika'ya dönmüş, birkaç gösteri sunmuş ve bir daha gelmemek üzere Amerika'dan ayrılmışlardır.[768]

Bernays, yaptığı tanıtımlarla küçük kızların balerin olmayı düşlemelerini sağlamış, Amerikalıların bale ve dans hakkmdaki fikirlerini sonsuza kadar değiştirmiştir. Ayrıca tanıtımların başarısı kendine güven getirmiş ve bu yolda ilerleme düşüncesini pekiştirmiştir.

Caruso

Bernays, Musical Bureau'da çalıştığı seneler boyunca pek çok başarılı tanıtımın arkasında yer almış, sayısız müşteri edinmiştir. Bu tanıtımını yaptığı müşterilerin arasında ünlü tenör Caruso da bulunuyordu.

Metropolitan Music Bureau'sunun yöneticisi olan Coppicus, meşhur İtalyan tenor Caruso'yu turne için A.B.D.'ye getirmek için çok uğraşmıştır. Caruso'nun gelmek istememesinin nedeni, 1906'da Central Park Hayvanat Bahçesi'ni gezerken, yanında duran bir kadının onu çimdiklekemekle suçlayıp hapse girmesine neden olmasıdır.[769]

Gazeteler bu olaya sütunlarında çok geniş yer ayırınca, olay tenoru karalama kampayasma dönüşmüştür. Mahkeme sanatçıyı suçsuz bulduğu halde kendisi, Caruso adının milyonlarca Amerikalı arasında, daima bu üzücü olay ile anılacağını düşünmüştür. Bu nedenle Caruso yabancısı olduğu mekanlardan ve tanımadığı kadınlardan korkar hale gelmiş ve Amerika'ya tekrar giderse, alay konusu olup zor duruma düşeceğini düşünmüştür.

Bu olayın dışında Caruso'nun 1908 – 1909 Amerika turnesi sırasında, sesinde meydana gelen rahatsızlık nedeniyle, İngiltere'ye dönüp ameliyet olması da, Amerika turnesine tekrar çıkmak istememesinde önemli rol oynamıştır.[770]

Yapılan uzun uğraşlardan soma, Coppicus, Caruso ve menajerinin Scognamillo, Musical Bureau yönetiminde Amerika'ya üç konser için gelmeye razı etmiştir. Bundan sonraki aşama Bernays ile Coppicus'un turne planını hazırlaması olmuştur.

Bernays, sanatçı A.B.D.'ye gelmeden önce sahneye çıkabileceği şehirleri araştırmış ve koşullarını uygun bulduğu şehirlerdeki gazetecilere Caruso ile ilgili basın malzemeleri vermiştir. Ayrıca seçtiği salonların dışına ve şehrin birimlerine asılmak üzere afişler hazırlatmış, ilgililere postalamak gişelere ve diğer yerlere dağıtmak için dört sayfalık

---

[768]Bernays, ss. 123–124.

[769] Bernays, s. 129.

[770] Nigar Ulusoy, "Tarihsel Gelişim Sürecinde Halkla İlişkilerin İki Temsilcisi: Ivy Lee, Edward Bernays" (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi SBE, 1994), s.124.

broşürler bastırmıştır.[771]

1917 yılında konser verilecek şehirlerin seçimi hiç kolay olmadığından, Bernays, konser salonları, yöneticiler ve konser izleyicileri hakkında bilgi toplamak için, her şehire ayrı ayrı gitmek zorunda kalmıştır.[772]

İlk Önce Indianapolis'e giden Bernays, burada Caruso'nun konser verebileceği yeterince büyük bir salon bulunmadığı için, validen izin alarak sığır - sergileme merkezini angaje etmeye çalışmışsa da, içerideki kötü koku yok edilemeyeceği için bu şehri turnenin dışında bırakmak zorunda kalmıştır. Bernays daha sonra, kültür yapısında müziğin önemli rol oynadığı ve Alman kültüründen etkilenmiş olan Cincinnati'ye gitmiştir. Bu şehirde Cincinnati Orkestrası ve Mayıs ayındaki geleneksel Müzik Festivali için yeterince büyük bir konser salonu bulunduğundan, konser için anlaşma imzalanmıştır. Daha sonra iki gündüz, iki akşam gazetesinin müzik eleştirmenleriyle görüşmüş, onlara konserden önce kullanmaları için Caruso'nun fotoğraflarım ve diğer malzemeleri bırakmıştır. Ayrıca müzik binasının dışına ve şehrin merkezindeki birimlere asılmak üzere afişler hazırlatmış, ilgilelere postalamak, gişeler ve diğer yerlerde dağıtmak için dört sayfalık broşürler bastırmıştır. Bu işlerini tamamladıktan soma da, Toledo'ya gitmiştir. Burada istenilen büyüklükte bir konser salonu bulunmamasına rağmen, büyük konserler verilmek üzere düzenlenen terk edilmiş demiryolu istasyonunu görünce, bu geniş alanın Caruso konseri için yeterli olduğuna karar vermiştir. Anlaşma sağlandıktan sonra Cincinnati'deki tanıtım faaliyetlerini burada da tekrarlamıştır.

Opera sezonu bittikten sonra Caruso, 29 Nisan'da Cincinnati'ye gitmiştir. Burada büyük bir gazeteci kalabalığı tarafından karşılanmış ve gazetelerin ilk sayfalarında yer almıştır. Sanatçı organizasyonlardakiler ile birlikte şehri dolaşmış ve halka Bernays'ın ümit ettiğinden daha sıcak davranmış, dolaştığı sırada trafik bloke olmuş ve iş akışı adeta durmuştur. Bernays Caruso'ya Cincinnati'nin en büyük otelinde bir suit ayırtmıştır. Konserden önceki gün ziyaretçi kabul etmeyen ve altı saat öncesinden hiçbir şey yemeyen Caruso'nun 4.000 kişilik Cincinnati Müzik Merkezi'ndeki konserine, dinleyiciler adeta hücum etmişler ve konser sonunda Ohio valisi dahil Cincinnati Senfoni Orkestrası eşliğinde, Caruso'ya katılmışlardır.[146]

Konser sırasında Bernays ile Coppicus gişenin önünde turun faaliyetinin ne derece başarılı olduğunu tartışmışlar, çalışmalarının etkinliğini tespit etmeye yönelik araştırmanın, yapılmasına karar vermişlerdir. Caruso'nun konserinin dolu olmasına rağmen Bernays'ın verdiği bu karar, onun yaptığını hiçbir zaman beğenmeyen ve bir sonraki çalışmasını daha mükemmel hale getirmek isteyen bir insan olduğunu ve halkla ilşkilerdeki feed - back'e verdiği önemi ortaya koymaktadır. Alman bu karardan önce Bernays, konser verilecek üç şehirde tanıtım amacıyla konser programını dağıtmış, afişlerin gerekli yerlerde bulunup bulunmadığını kontrol etmiş, haber bürolarına Caruso ve ekibiyle ilgili kendi yazdığı en yeni haberleri göndermiştir. Aynı zamanda, bir sonraki şehirdeki basın bürolarıyla bağlantı kurarak, Caruso'nun saat kaçta orda olacağını bildirmiş, böylece gazetecilerin sanatçıyı karşılamalarını ve kendisiyle kısabasın konferansı düzenlemelerini sağlamıştır. Bernays bu çalışmaları sürdürmek için, çoğu zaman sabah 07:00'den akşam 23:00'e kadar hiç durmadan

[14j] Bernays, s.133., ayrıca bkz. Ulusoy, s.123-129.
[772] Ertekin, s.7.

çalışmak zorunda kalmış ama sonunda istediği başarıya ulaşmıştır.[773]

Konserin verileceği ikinci şehir olan Toledo'da gerçekleşmiş, Toledo'da Caruso'nun konserin Cincinnati'den daha fazla ilgi görmüştür. Caruso konser sonrası kaldığı otelde hayranlarının yoğun ilgisine maruz kalmıştır.

Turnenin son durağı Pittsburg olmuştur. Burada sanatçı yine lüks bir otelde kalmıştır. Turne sırasında Caruso'yu misafir eden oteller, hem büyük bir kazanç elde etmişler, hem de bu sayede ülke çapında tanıtımlarını yapmışlardır. Otellerde ufak tefek aksaklıklar çıksa da, çalışan personel ve Bernays Caruso'yu rahat ettirmek için tüm imkanlarını seferber etmiştir. Konser sırasında sanatçı, yine 4.000 kişiyi büyülemiş herkes tarafından en sevilen eserlerini seslendirmiştir.[774]

Turne sanatsal ve maddi başarıyla son bulmuş, halk konserlere hücum etmiş, gazeteler konserlerle ilgili haberlere çok geniş yer ayırmış, eleştirmenler turneden övgüyle bahsetmiş; müzikle ilgili yayınlar müzisyenler ve müzik kulüplerini Metropolitan Musical Bureau'nun çalışmasından haberdar etmişlerdir.[775]

New York'a döndüğü zaman herkes kendi açısından son derece mutlu olmuştur. Caruso, turu zaferle noktalamış ve akimdan geçen hiçbir aksilik gerçekleşmemiştir. Coppicus tur sayesinde büronun prestijini arttırarak, kuruluşun geleceğini güvence altına almış ve tek amacı olan bol kazancı da sağlamıştır. Bernays da elde ettiği başarının yanında turdan elde edilen gelirin de % 25'ini almıştır.

Caruso'nun turnesinden üç yıl sonra, Bernays I. Dünya Savaşı'ndaki hükümet hizmetinde görev almak için Metropolitan Bureau'dan ayrıldıktan sonra, Scognamilo'nun dul eşi ile Coppicus arasında açılan davada tanıklık yapmak için çağrılmış ve kendisine mahkemede bu tanıtım sırasında ne görev üstlendiği sorulduğunda "Halkla İlişkiler Danışmanlığı" cevabını vermiştir. Bunun üzerine New York World gazetesi "Caruso davasında yenibir meslek keşfedildi" başlığını taşıyan bir haber yazarak, davanın sonucundan çok, Bernays'ın verdiği cevabı dikkate almıştır. Caruso 'nun konserler dizisi büyük bir başarı ile kazanmış, basın ve tüm halk, ünlü tenore büyük ilgi göstermiştir. Bernays, Caruso'nun konserleri dizisinde kişilerden nasıl kahramanlar yaratıldığını hayranlıkla izlemiştir. Bernays, çalışmalarında insanları sürekli olarak anlama çabası içerisindedir.

Ünlü halkla ilişkiler uygulayıcısının ifadesine göre, bir kişi ile çalışmadan önce kendisini öncelikli olarak karşısındakinin yerine koymak gerekiyordu. Bu da beraberinde sorunların üzerinden daha kolay biçimde gelinmesini getirmekteydi. Caruso'nun turnesi sayesinde Bernays, halkla ilişkilerdeki yeteneğini yeniden kanıtlamıştır. Bernays, bu çalışmasını "halkla ilişkiler danışmanlığı" olarak adlandırmıştır.

Edward Bernays daha önceki uygulamalarında olduğu gibi bu uygulamasında da basına ve basının gücüne önem vermiştir. Bale ile ilgili haberleri balenin sanatsal yönünü, sanatçılarını halkın anlayabileceği biçimde tanıtan basın duyuruları hazırlamış ve sanat, tiyatro, müzik eleştirmenleri, yazı işleri müdürleri, yerel yöneticiler ve diğer otoritelerin ilgisini uyandırmayı

773 Bernays, s.138.

774 Bernays, s. 142.

775 Ertekin, s. 10.

başarmıştır. Böylece bu kişilerin söyledikleri, yazdıkları kamu tarafından önemli bulunduğu için kabul görmüş ve tam sayfa bale ile ilgili haberlerin gazetelerde yer alması, kamunun **"herkes buna önem veriyor ben de vermeliyim"** gibi çoğunluğa uygun şartlanma göstermesi sonucunda Suskunluk Sarmalının kitle iletişim araçlarındaki etkisinin kullanıldığını, ünlü gazeteci ve köşe yazarlarının kamuoyu önderi olarak kullanılması ile de Çok Aşamalı Akış kuramının kitle iletişiminde ikna etkisi açısından uygulamaya yönelik olarak kullanıldığını göstermektedir. Bernays, bale tanıtımında insanların anladığı ve hoşlandığı bazı şeylerle bağlantılar kurarak, alıcının kaynaktan beklentilerini karşılamış, mesajı daha çabuk alıp anlamlandırmasını sağlamış, kitle iletişimindeki kullanımlar ve doyumlar kuramının etkisinden bu şekilde yararlanılmıştır.

Bernays Amerikalı üreticileri, kostümlerden, dekorların dizaynından ve renklerden esinlenerek ürünler yapmalarını ve bunların reklamlarının ulusal mağazalarda yer almasını sağlayarak hedef kitlesinin benimseme sürecinin daha kısa, bakış açısının daha olumlu olmasına katkıda bulunmuştur.

Ayrıca Edward Bernays, yaptığı tanıtımlarla küçük kızların balerin olmayı düşlemelerini sağlamış, Amerikalılar'ın bale ve dans hakkındaki fikirlerini sonsuza dek değiştirmiştir. Bu bağlamda küçük kızlar için Modelleme kuramının kitle iletişimindeki etkisini, yetişkinler için ise Ekinleme Kuramı'nı kullanmıştır diyebiliriz.

Halkı Aydınlatma Komitesi

Bernays, I. Dünya Savaşı sırasında Amerika'daki savaş faaliyetlerine katkıda bulunmak için A.B.D. tahvillerinin tanıtımım yapmak için, amerika2nm savaştaki durumunu destekleyen pulların satışı için, Kızılhaç baloları, yurtseverlikle ilgili büyük müzik festivalleri ve konserler düzenlemek gibi pek çok girişimde bulunmuş, fakat savaş döneminde daha etkin bir rol üstlenmek amacı ile, Başkan Wilson'un yakın arkadaşı gazeteci George Creel Başkanlığındaki Halkı Aydınlatma Komitesi'nin Dışişleri Basın Bürosu'nda görev almaya karar vermiştir. Bernays'ın Avusturya doğumlu olması işe alınmasını kolaylaştırmış, askeri istihbarat Bernays'ın geçmişini birkaç ay araştırdıktan sonra Dışişleri Basın Büro'sunda çalışmasını onaylamıştır.[776]

Büro çalışanları, Woodrow Wilson'un ideallerini ve Amerikan halkının diğer ülkelere karşı olan iyi niyetini vurgulayan; Amerika'daki tarım, çalışma hayatı, din, tıp ve eğitimle ilgili makaleleri, fotoğrafları, dış ülkelere ulaşan denizaşırı postaya ve Amerikan ticari yayınlarına göndermiştir. Bunun dışında, propaganda konularını destekleyen A.B.D.'deki olaylar gözler önüne serilmiş, Başkan, Dışişleri Bakanı ve toplumun diğer ileri gelenlerinin konuyla ilgili demeçleri gerekli birimlere gönderilmiştir.[777]

Halkı Aydınlatma Komitesi'nin diğer faaliyeti ise, müttefiklere destek vermek için, büronun savaş hazırlığını sergileyen, renki kartpostalların dağıtımıdır. Bu kartpostalların binlercesi İtalyan cephesindeki askerlere gönderilmiş ve İtalyanların moralleri yükseltilmiştir. Ayrıca İtalyan kültürünü Amerikalılar'ın benimsediklerini göstermek için, Cristof Colomb, Garibaldi gibi İtalyan kahramanlarının bronz heykellerinin fotoğrafları dağıtılmıştır. Böylece düşman kart yağmuruna tutularak, kağıt mermiler savaşın kazanılmasına katkıda bulunmuştur. 1918

[132] Bernays, ss. 151 -152., ayrıca bkz. Ulusoy, s.129.
[777] Bernays,s.l56.

yılında İtalyan ve müttefiklerin morali, Piave kıyısındaki yenilgiyle bozulunca Bernays'ın önerisi üzerine, yeni Amerikan kargo gemisine Piave adı verilmiş ve törenle kızaktan suya indirilmiştir. Bernays, New Jersey'deki bu törene, Amerika'daki İtalya ve A.B.D.kilerin destek vererek katılımını sağlamış, törenle ilgili haberler basın ajansları aracılığı ile İtalya'ya geçirilmiştir.

Edward L. Bernays, I. Dünya Savaşı ile gelişen propaganda tekniklerinin, değişen psikolojik yaklaşımların, halk moralini yüksek tutmaya yönelik halkla ilişkiler faaliyetlerinin temel özelliklerini, farklı kavramlara dayandırmıştır.

Bernays'a göre, herhangi bir tehlike anında düşmana, etkin bir şekilde karşı koymak için silah gücü kadar, psikolojik gücün de önemli olduğunu konusunda halk ikna edilmelidir. Bu gibi inançlar ise, bireylerin psikolojik ve ekonomik güvenliğine, demokrasinin gücüne ve buna duyulan güvene dayandırılmalıdır. Aynı zamanda bu inançların, ülke ordusuna olan güveni tam olmalıdır.

Bernays, savaşta etkin bir şekilde hareket etmek için, insan gücü, para, savaş malzemeleri ve kamuoyuna ihtiyaç duyulduğunu ileri sürmüştür. Bu kaynaklardan ilk üçünün önceden elde edilebileceğini belirtmiştir. Uzun vadeli yaklaşımdan kastedilen, halkın maddi ve manevi güvenliğini sağlayan yararlı toplumsal programları yürürlüğe sokarak; hükümet ve özel gruplar aracılığı ile sürekli demokrasiyi güçlendirmek, böylece halkı kuşatan hedefleri değiştirerek sağlıklı kamuoyu oluşturmaktır. Savaş başladıktan sonra kullanılan kısa vadeli yaklaşım ise, hükümet büroları aracılığı ile halka anlamlı semboller, kelimeler ve görüntüler sunmuştur. Bu şekilde Bernays ikna etme, bilgilendirme yönteminden yararlanır.

Bütün bunları yerine getirmek için ise dengeli bir halkla ilişkiler programı uygulanmalı, bu program çerçevesinde endüstri, sivil yaşam, ordu, denizcilik birimlerinde moral düzeyini yüksek tutmada, hükümete yardım edecek bir psikolojik danışmanlık departmanı kurulmalıdır.[778]

I. Dünya Savaşı patlak vermeden yıllar önce propagandaya başlayan Almanlar ile Reuter ve Agence Havas'ı propaganda aracı olarak kullanan İngiltere ve Fransa'nın ardından, ABD savaşta psikolojik kazanımın farkına varmış ve Başkan Wilson'un talimatı üzerine, 1917' de George Creel başkanlığında Committee on Public Information'ı bir gecede kurmuştur. ABD'nin savaşa katılış amacını anlatmak ve müttefiklerin moralini yükseltmekle görevli bu komitenin Dış İlişkiler Bürosu'nda görevlendirilen Bernays, daha önce edindiği tecrübelerle, kurulun en deneyimli elemanı olmuştur. Broşürler, diğer ülkelerdeki Amerikan firmaları ve diğer ülkelere gönderilen gazetelerden görüşlerini yaymak için yararlanan CPI, binlerce kartı bozulan morallerini yeniden canlandırmak için İtalyanlara postalamıştır.[779]

Bernays dış ilişkilerde görevliydi. Bernays burada gerçekleştirdiği kampanyalardan birini şu şekilde anlatır:

"Almanlar, Latin Amerika'da ekonomik bir fıltrasyon ve propaganda denemekteydiler. Bizim faaliyetlerimiz bu tehlikeye karşı etkide bulunmaktı. İhracat dergilerine İspanyol ve Portekiz dillerinde haberler ve fotoğraflar yerleştirdik ve bu dillerde, Amerikan ürünleri için

[778]Nigar Ulusoy, "Tarihsel Gelişim Sürecinde Halkla İlişkilerin İki Temsilcisi: Ivy Lee, Edward Bernays" (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi SBE, 1994),s.133.
[779]Peltekoğlu, s.87.

kullanılabilecek olan ilanlar hazırladık. Amerika'nın İtalyan kültürüne verdiği desteği kanıtlamak için Critopher Colombus ve Garibaldi gibi kahramanların bronz heykellerinin fotoğraflarını dağıttık." [780]

Savaşın sonlarına doğru Washington yurt dışı basın bürosundan, Alman ve Avusturyalı propagandacılara karşı koyacak bir propaganda faaliyetinin bastırılmasını istemişti. Wilson'un ondört maddelik programını gerçekleştirmek isteyen ABD, küçük ulusal devletlerin bağımsızlıklarını desteklemekteydi ve Avusturya – Macaristan monarşisini birbirinden koparmayı amaçlamaktaydı. Alman ve Avusturya propagandasına karşı koyma görevi Bernays'a verilmişti. Bernays da 1914 yılında tanıştığı Çekoslavakyalı bir siyasetçi olan Thomas Garnegie Masaryk ile Polonya'nın sembolü olan Ignancy Paderski arasında Carnegie Hall'da bir buluşma ayarlamış, her iki ülkenin temsilcisi çok sayıda izleyicinin karşısına omuz omuza çıkmıştır. Carnegie Hall tamamıyla kökeni çeşitli Avusturya – Macaristan İmparatorluğu'nun alt uluslarına dayanan Amerikalılar ile dolmuştu ve bunlar da yapılan konuşmaları büyük alkışlarla desteklemişti. Olay ABD'de çok fazla haber değeri taşımamış olsa da, bu durum Avrupa için bir yenilik olmuştur. Bernays da bu büyük yankı sayesinde başarısını uluslararası bir boyuta taşımış olmuştur. Dış işleri Basın Bürosu'nda Bernays'ın yöneticiliğini yapan Poole'un, Bernays'dan "Büroda çalışanların en sadık ve yetenekli olanıydı." şeklinde bahsetmesi Bernays'ı oldukça memnun etmiştir. Kasım 1918'de savaşın bitmesiyle birlikte Paris'te düzenlenecek olan Barış Konferansı'na gönderilmek üzere kimin seçileceği merak konusu olmuş ve mütakere imzalandıktan sonra, bürodaki birkaç kişi resmi basın heyeti üyeleri olarak konferansa katılmak üzere görevlendirilmiştir. Bu kişiler arasında Bernays da bulunmaktadır. Mütakere imzalandıktan bir hafta sonra (19 Kasım 1918) Bernays, komitenin seçilen diğer 15 üyesi ile beraber, Başkan Wilson da Paris'e gitmeye karar vermesi üzerine, ABD'nin Resmi Basın Heyeti'ni Paris Barış Konferansı'nda temsil etmek üzere, önce Liverpool – Londra, sonra Paris'e gidilecek şekilde, New York'tan yola çıkmıştır. Bu, Amerikan basınında büyük ses getirmiştir. Paris'e gönderilen heyetin, ülkedeki basın mensuplarına konferans hakkında bilgi verecek, Amerikan idealleri ve başarılarını yayan dünya çapındaki propagandaya devam edecektir. Brenays'a göre Başkan Wilson konferansta başarısızlığa uğrasa bile, bu başarısızlık kendinin yetersiz, Creel'in tutumundan kaynaklanıyordu. Zaten Wilson, Barış Konferansı'na gitmeden önce halkın gözünden düşmeye başlamıştı.[781]

Amerikalılar ve Avrupalılar, Wilson'un ilkelerini protesto etmiş ve Konferans böyle ona ermiştir. Ülkeler arası iletişim kesilmiş ve Paris Heyeti dağılmıştır. Bernays birkaç ay daha kalmak için ABD'den izin almıştır.[139]

BernaysTn bu çalışması, hedef kitlenin düşüncelerini ikna yoluyla değiştirdiği için iki yönlü asimetrik modele uyar. Ayrıca Bernays, burada kitle psikolojisini uygulamış, propaganda tekniklerinden yararlanmıştır. Artık, Bernays'ın yapacağı iş, halkla ilişkiler danışmanlığı olacaktır.

I. Dünya Savaşı Dönemi'nde Edward Bernays, psikolojik siperin gerçek siper kadar, moralin de etkin savunma aracı kadar önemli olduğunu vurgulayarak, ordu bünyesinde kurulan Halkla İlişkiler Bürosu'nun faaliyetleri için şu önerilerde bulunmuştur:

---

[780] Bernays,op.cit. ss. 157 – 158, ayrıca bkz. Ulusoy, s.133.
[781] Bernays, ss.159 – 162., ayrıca bkz. Ulusoy, ss. 133-135.

Silahlı kuvvetler gelenekleri ve uygulamaları hakkında, şimdiye kadar yapılandan daha etraflı bir inceleme yapmak.

Demokratik bir ordudan halkın neler beklediğini saptamak.

Halka ordu halikındaki bilgileri en iyi aktaracak kelimelerin, faaliyetlerin ve görsel malzemenin tespitine yönelik araştırmalarda bulunmak.

Halkla İlişkiler Bürosu aracılığı ile ordu liderlerinin seslerini kitlelere duyurabilmesi, ülkede hakim olan eğitim sisteminin incelenerek, yeni savaş politikası ve psikolojisi hakkında eğitim verilmesi.

Büronun ordu ile birlikte demokrasinin savunuculuğunu yapması.

Ülkede bilimsel eğitim almış kişilerin oluşturduğu zeka kaynağının sürekli kullanılması.

Görüldüğü gibi Bernays, sadece CPI'de görev almakla yetinmemiş, II. Dünya Savaşı sırasında kurulan OWI'nin de işleyiş sisteminin nasıl olması gerektiğine dair önerilerde bulunmuştur.[782]

Bernays, Creel Comité'de yürüttüğü faaliyetler sayesinde mesleki kariyerinde ilerlemiş ve halkla ilişkileri farklı bir alana taşımıştır.

Edward Bernays, Halkı Aydınlatma Komitesi ile Amerikan halkının diğer ülkelere karşı olan iyi niyetini Amerika hakkında bilgilerin yer aldığı makale, fotoğraf... gibi materyallerle dış ülkelere postalamıştır. Ayrıca Bernays müttefiklere destek vermek ve Amerikalılar'ın İtalyan kültürünü benimsediklerini göstermek için Cristof Colomb, Garibaldi gibi İtalyan kahramanlarının bronz heykellerinin fotoğraflarını dağıtmıştır. Bernays bu şekilde ikna amaçlı kitle iletişim kuramlarından özdeşleşme kuramını; gönderdiği fotoğraf, sembol, heykeller ile İtalyan halkı ile İtalyan kahramanlarını Amerikalılar'ın gözünde özdeşleştirdiğini göstererek, Amerikalılar'ın İtalyanlar'ı kahraman gibi gördüklerini, onların değerlerine sahip çıktıklarını belirtmiş ve bu şekilde İtalyanlar'ı ikna etmiştir. Bernays yaptığı propaganda çalışmaları ile psikolojik yaklaşımları önplanda tutmuş, halkın duymak ve görmek istediklerini onların moralini yüksek tutmak amacı ile kendilerine duyurmuş böylece Kullanımlar ve Doyumlar kuramının kitle iletişiminde alıcının üzerinde bıraktığı etkiyi bu alanda kullanmıştır. Bernays, ayrıca politik ve siyasal açıdan da hükümeti etkilemek için ikna etme ve bilgilendirme ile çalışmalar yapmış, her alanda sürekli aynı semboller ve mesajları vererek ekinleme kuramından yararlanmış ve hedef kitlede savaş ile ilgili istenilen tutum değişikliğini yaratmış, bu sayede Bernays, savaş ve Amerika'nın müttefikler ile olan ilişkisini ve imajını hedef kitlesinin kafasında halkla ilişkiler çalışmasında hazırladığı stratejik iletişim planına uygun olarak oluşturmuştur.

Litvanya

Bernays, Paris'ten döndükten sonra Komite'de beraber çalıştığı arkadaşı Cari Bloir'e rastlamıştır. Cari Bloir ABD'de Lithuanion National Council'ı kurmuş, Rusya'da ayrılan Litvanya'ınn, Amerika tarafından bağımsızlığının tanınması için bir kampanya hazırlamış ve bu görevi de Bernays'a vermiştir. Bernays da bu kampanyayı, Wilson İlkelerinin temeli olan

[782]Nigar Ulusoy, "Tarihsel Gelişim Sürecinde Halkla İlişkilerin İki Temsilcisi: Ivy Lee, Edward Bernays" (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi SBE, 1994), ss. 134 - 135.

azınlıkların şerefine self-determinasyonu maddesini benimsediği için desteklemiştir.

Bernays, bu çalışmasında, Diaglieff Rus Balesi ve Halkı Aydınlatma Komitesi'nde kullandığı tekniklerden yararlanmış, önceden edindiği deneyimler ile insanların kendisini cezbeden konuları tercih ettiklerini öğrenmiştir. Bernays, bundan yola çıkarak, ilk önce ansiklopedi ve diğer kitaplarda ABD'dekiler ile benzerlik gösteren ve bu nedenle Amerikalı insanların ilgisini çekecek olan Litvanya'nın adetleri ve geleneklerini araştırmıştır. Daha sonra da elde ettikleri bilgileri değerlendirmiş ve Amerikalıların müzikseverlerin ilgisini çeken, Litvanya müziği ile Amerikan müziği arasındaki benzerlik ve farklılıkları ortaya koyan, Amerikalı tiyatro severlerin merakla okuyacağı Litvanya tiyatrosu hakkında bir makale yazmıştır.[783]

Bernays, spor, iş hayatı, ulaşım, gıda, konfeksiyon aile görenekleri gibi konularda iki ülke arasındaki ortak noktaları ortaya çıkarmış, Litvanya halkının ilgi duyduğu konularla ilgili araştırmalar yapmış ve bunlara dayanarak kısa makaleler yazmıştır. Bu yazılar Baltık'da bulunan ve Bolşevizme karşı koruyucu bir siper görevi üstlenen Litvanya Cumhuriyeti'nin, Başkan Wilson'un ileri sürdüğü self- determinasyon ilkesine bağlı kalarak bağımsızlığının tanınması için büyük bir mücadele sürdürdüğü mesajını iletmiştir. İletilen bu mesaj özgürlük ve bağımsızlık ilkelerine sempati ile bakan Amerikalılar'ı cezbetmiştir.

Bernays, bunlardan başka, gıda, iş, ulaşım, giyim gibi konularda da iki ülke arasındaki benzerlikleri gözler önüne sermiş, Litvanya halkının ilgi duyduğu konuları araştırıp, bunlarla ilgili makaleler yazmıştır. Bunlar, Litvanya nakışı, Litvanya'da bile yasak olan Litvanya dili gibi konuları kapsıyordu. Bu yazılar, Litvanya'nın, Wilson'un self-determinizme ilkesine bağlı bağımsızlığının tanınması için bir mücadele verildiği mesajını iletmiştir. Bu mesaj, öğürlüğüne düşkün Amerikalılar'ın konuya sıcak bakmalarını sağlamıştır.[784]

Bernays, bu konu hakkında uzun araştırmalar yaparak halkın değişik yönlerden bilgilenmesini ve konuya ilgisini çekip, destek vermesini sağlamıştır.

Bernays, yazdığı makalelerin bir çok gazetede yer almasını sağlamış, müzikle ilgilenenlere Litvanya'nın müziğini tanıtmak için konserler düzenlemiştir. Bu konu ile ilgili son çalışması çok etkileyici olmuştur. Pitts Şarbon adında ki arkadaşı Paris'e gitmiş, Bernays da ondan Polonya'nın Litvanya'ya saldırıda bulunduğu söylentisini araştırmasını rica etmiştir. Sonucu bildiren telgraf, New York Times'ta Litvanya Ulusal Konseyi imzasıyla tam sayfa yayınlanmıştır. Böylece halkı, Polonya emperyalizmi ve Litvanyalı Yahudilerin katliamı için protestoya çağırmıştır. Bu olay üzerine, Meclis'e ve Dış İşleri Bakanlığı'na halkın Litvanya'nın bağımsızlığını desteklediği mektupların kopyaları gönderilmiş ve sonucunda 22 Ocak 1922'de ABD, Litvanya'yı resmen tanımış ve ülke 1940 yılında Rusya işgaline uğrayana kadar bağımsız olmuştur.[785]

Litvanya çalışmasından sonra Bernays, savaş nedeniyle işsiz kalanlara tekrar iş bulmak için Savaş Dairesi adına ulusal çapta bir tanıtım kampanyası düzenlemiştir, insanların yeniden işe başlamaları için halkın desteğini kazansa da bu konuya sıcak bakmayan çevreler kampanyayı etkisiz kılmış ancak Bernays, bu faaliyet ile yeterince kötü tecrübe edinmiştir.[786]

783Ertekin, s.8.

784Bernays, s. 189., ayrıca bkz. Ulusoy, s. 135.

Bernays, s. 190.

786Nigar Ulusoy, "Tarihsel Gelişim Sürecinde Halkla İlişkilerin İki Temsilcisi: Ivy Lee, Edvvard Bernays"

ABD'nin Litvanya'nın bağımsızlığını tanımasına yardımcı olan Bernays, bu kampanya ile yine uluslararası bir çalışmada başarılı olmuş, kendine olan güveni artmıştır.

Bu faaliyet de iki yönlü asimetrik modele iyi bir örnek oluşturmuştur. Çünkü Bernays, yürüttüğü faaliyet ile Amerikan halkının Litvanya'nın bağımsızlığı halikındaki görüşlerini değiştirmiş ve kampanyasını bunun üzerine oturtmuştur. Bu da, iki yönlü asimetrik modelin ikna yolu ile hedef kitlenin görüşlerinin değiştirilmesi amacına uyan bir uygulamadır.

Sonuç olarak Bernays, yürüttüğü bu başarılı kampanya ile yoluna devam etmiştir.

Litvanya'ınn özgürlüğünü kazandığı bu çalışmada Edward Bernyas öncelikle Amerikan halkının Litvanya halkına sempati kazanması için iki ülke arasındaki ortak noktaları belirlemiştir. Bernays'ın bunu yapmasındaki neden, insanların önceden edindiği deneyimler ile kendilerini cezbeden konuları tercih ettiklerini belirlemiştir. Bernays bu bilgiye yönelik olarak Kullanımlar ve doyumlar kuramının izleyicinin beklentilerini karşılama ve onu aldığı haberler ile tatmin etme özelliğini kullanmış; bu haberlerin henüz Litvanya'nın bağımsızlığı konusunu açmadan onların Amerikan kültürü ile ortak yönlerinin haberlerini yaparak gazetelerde yer almasını ve gündemde olmasını sağlayarak ise Gündem Oluşturma kuramının özelliklerinden yararlanmıştır.

Bernays, özgürlüğüne düşkün olan Amerikalılar'ın özgürlüğünü kazanmak için mücadele veren Litvanyalılar ile empati kurmasını sağlayarak, onları daha iyi anlamaları için mesajlarını özgürlük üzerine kurmuş ve Amerikalılar'da kuramsal bazda alıcının (bu çalışmada alıcı Amerikan halkı olmaktadır) zayıf ve güçsüz olduğu varsayımını safdışı bırakarak, aldıkları mesajlar ile Amerikalılar'ın üstünde mermi etkisi uyandırdığını söyleyebiliriz. Bernays'ın "Litvanya'ınn Bağımsızlığı" halkla ilişkiler uygulamasında dikkat çeken bir diğer unsur da Litvanya ile ilgili haberlerin gazetelerde Amerikan halkının Litvanyalılar'ı olumlu algılayacak şekilde verilmesidir. Haberin dili ve alıcıya ulaştırılış şekli alıcının mesajı algılayıp anlamlandırmasına etkide bulunur tezini savunan kültürleme kuramının Bernays'ın çalışmasında yer aldığını söylemek bu açıdan yanlış olmamaktadır. Litvanya'ya ilk başlarda sempati duymayan fakat "özgürlüğün öneminin" bilincinde olan Amerikalı azınlık kitle de zamanla Litvanyalılar'a daha sempatik yaklaşmış ve onların özgürlüklerini kazanmasını desteklemiştir. Bernays, bu tutarsızlığı gidermek için basında çıkan haberleri kullanmış ve karşı tavır takman ama bir yandan da Litvanya'ınn özgür olması gerektiğine inanan kitlenin tutarlı bir tavır içinde hareket etmesini sağlamıştır. Bu açıdan Tutarlılık kuramının çalışmanın bu aşamasında etkili olduğunu görmekteyiz.

Venida Hairnet Company

Bernays'ın bir diğer başarılı çalışması da Venida Saç Bonesi'ni üreten Venida Hairnet Company'dir.

Savaş döneminde kadınların kısa saçı tercih etmeleri ve bu yönde eğilimin giderek yaygınlaşması saç bonelerinin satışlarında ani bir düşüş yaşanmasına neden olmuş, Venida Hairnet Company'nin Edward Bernays'a başvurmasına yol açmıştır.[787]

Bernays'ın ilk iş olarak kadınların neden saç bonesi kullandıklarını araştırmış ve şu sonuçlara

(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi SBE, 1994), s.137.

[787]Peltekoğlu, s.88.

ulaşmıştır.

Saç bonesi kadınlarına yakışıyordu, güzelliklerini arttırıyordu.

Saç bonesi, gıda sektöründe, kadınlar yemek yaparken ve serviste hijyen sağlıyordu.

Kadınların fabrikada iş yaparken, saçlarını makineye kaptırmaktan korkuyordu.

Bu bilgiler ışığında Bernays, ilk önce Cosmopolitan'ın da kapağını çizen ünlü illüstratör Penrhyn Stanlaws'a giderek onunla kadının güzellik ideali hakkında konuşmuş ve sonuç olarak uzun saçın, -Çinli kadınların saçlarından hazırlanan - saç bonesi ile toplanmasının Amerikan güzeli idealine uyduğuna karar verilmiştir. İş birliğine hazır olan Stanlaws, Bernays ile birlikte bir mektup hazırlayıp, bunu imzalamış ve bu mektuplardan yüzlerce Amerikalı sanatçıya gönderilmesine katkıda bulunmuştur. Bu mektuplarda ideallerine katılıp katılmadıkları sorulmuştur. Sonuç, beklenilen gibi olmuştur.

Stanlaws'ın imzasıyla hazırlanan bir ikinci mektup, kadın dernekleri yöneticilerine gönderilmiştir. Gazeteler, onların da desteğini aldığını belirtmişlerdir. Saç bonesinin estetik yönü halledildikten sonra, Bernays aynı yöntemi olayın hijyenik kullanım amacına da uygulamıştır. Bu defa, hikayesini New York'un en yüksek sağlık memuru olan Dr. Royal S. Copeland'a anlatmış, Copeland'daıı tüm sağlık memurlarına, yemek yapan ve serviste bulunan kadınların saç bonesi takmaları gerektiklerini desteklemelerini istemiştir. Sağlık memurları da Copeland'ın kabul ettiği bu görüşe büyük bir coşku ile katılmışlardır. Yine Stanlaws'ın yaptığı gibi basına bilgi verilmiş, Seattle'ın sağlık memurunun milkshake ve başka içecekler hazırlayan kadınların saçlarının bu içeceklere düşmeleri halinde bunların kirleneceklerini söylemesi, olaya ayrıca bir haber değeri katmıştır. Üçüncü problemi vurgulamak amacıyla endüstri sorunları uzmanı, eyaletlerin ekonomi memurlarını, belediyeyi, makine yakınlarında çalışan kadınları, kendi ilgileri bakımından saç bonesi takmaları konusunda ısrar etmelerini istemiştir. Bu da aynı şekilde olumlu bir tepki ile sonuçlanmıştır.[788]

Bernays, bir yandan yiyecek ve içeceklerle karışan saçların neden olduğu hastalıklar hakkında konferanslar düzenlemiş, diğer taraftan, konuyla ilgili yazıların yayımlanmasına öncülük etmiştir. Fabrika usta başlarına makinaya kaptıran işçilerin öykülerini anlattırmış ve böylece, belediyelerin, bu gibi işlerde çalışanların saçlarını örtmelerini zorunlu kılan yasalar çıkarmasına zemin hazırlamıştır.[789]

Bernays, bu tanıtımına, olaya bir de esprili bir yön ekleyerek denize yeni indirilecek bir geminin adının "Venida" olarak konulmasını sağlamıştır. **"Çünkü Venida dalgalara hakimdir."** Sloganına ülkede herkes gülmüştür. Bernays'ın bu kampanyası sayesinde, Venida Saç Bonesi uzun bir süre gündemde kalmıştır.

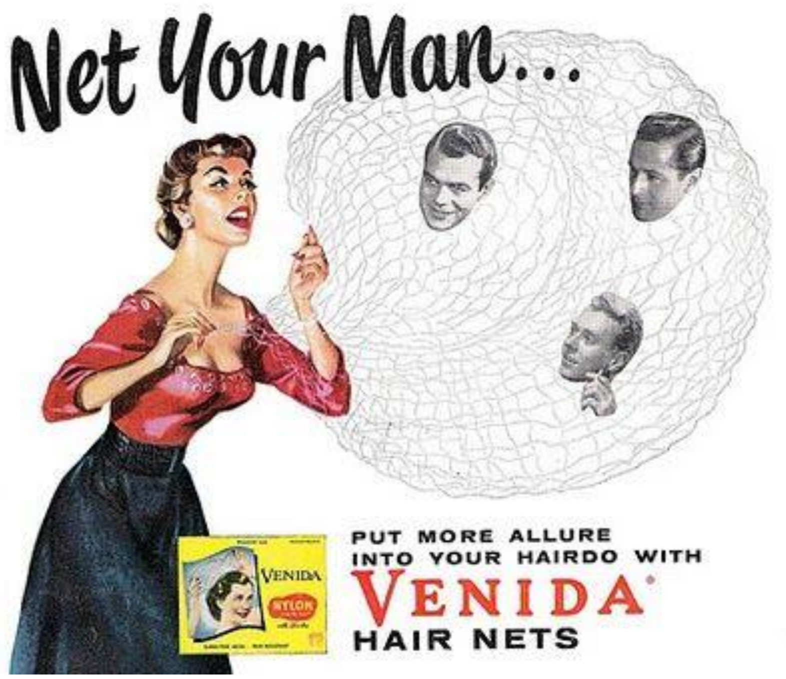
Sonuç olarak saç bonelerinin satışında patlama yaşanmıştır. Bernays'ın bu kampanya ile ilgili görüşleri şöyledir:

"Çalışmalarımın etkili olduğunu biliyorum. Kişiler kampanyaya toplumsal bir yararı olduğu için destek veriyordu. Ortak çıkarlar birleştirilince, toplumdaki değişim hızlanıyordu. Saç

Bernays, s.207.

[789]Peltekoğlu, s.88.

bonesinde uygulanan yöntem başka toplumsal sorunlara da uygulanabilirdi. ”[790]

http://www.neatorama.com/2012/11/09/America-Meet-Your-Puppet-Master/

Bernays, “Venida Hairnet Company” uygulamasında saç bonelerinin satışını artırmak için basının gücünden oldukça fazla yararlanmıştır. Bernays, öncelikle kadınların neden saç bonesi kullandıklarını bulmuştur. Sadece kadınları ilgilendirecek bir neden ile yola çıkmaktansa başka alanları da etkileyecek böylece saç bonesinin satılması için bir gündemi meşgul etmiş, çaba içinde olduğunu mesajını gönderdiği hedef kitlesine hissettirmeyecek nedenleri çıkış noktası olarak kullanmıştır. Özellikle ilk başta güzellik konusu üzerinde durulmuş ve bu açıdan aktörler kamuyu etkileyici unsur olarak kullanılmıştır. Daha sonra ele aldığı ilk konu saç bonesinin gıda sektöründe sağlık ve hijyen açısından ne kadar gerekli olduğunun saptanması ile ilgilidir. Gıda sektöründen sonra Bernays’ın saç bonesinin gerekliliğini vurguladığı diğer nokta da fabrikada iş yaparken kadınların saçlarını makineye kaptırma olasılığının olmasıdır. Son olarak Bernays, tekrar saç bonesinin kadınları güzelleştirdiği üzerinde durmuştur.

Bernays’ın bu çalışmasında izlediği yol Gündem Oluşturma Kuramı’nın kullanıldığını bize göstermektedir. Bernays, öncelikle bonenin gerekliliği için mantıklı ve satış arttırma çabasından bağımsız nedenler ile insanları bonenin bazı alanlarda kullanılması gerektiğine ikna etmiş daha sonra da Venida Saç Bonesi’nin tanıtımını yaparak, marka ile ürünü özdeşleştirmiş ve böylece satışları arttırmıştır.

Atlanta’daki NAACP Konferansı

New York’lu bir avukat National Association for the Advancement of Colored People (NNACP)’ın kurucusu olan Arthur B: Spingarn, 1920’de, Bernays’tan bölgesel konvansiyon için bir tanıtım düzenlemesini istemiştir. Bir çok insan “zenci” kelimesini kullanmasa da siyah halka “zenci” kelimesi layık bulunuyordu. Bu söyleyiş tarzını değiştirmek de bir meydan

---

[790] Bernays, s.208.

okuma olacaktı.[791]

Kampanya, başlangıç noktası olarak Atlanta Konferansı'nı seçmişti ve zencilerin vatandaşlık hakları konusunda mücadele verdiği Güney ve Kuzey'in farkına varmaları için bu konferansı kullanmayı amaçlamıştır. Linç edilme ve ırk ayrımcılığının kaldırılması, endüstriyel fırsatlar, eğitim hakkı ve oy verebilmek bu vatandaşlık hakları arasında bulunmaktaydı.

The New York Times, Atlanta'da NAACP Konferansı'ın düzenlemeyi ilginç bulmuştur. Bernays, Kuzeyli gazeteciler ve basın kuruluşlarının bu konferası seyredip, haber yapmaları amacıyla temasa geçtiğinde, ortağı ve müstakbel eşi Doris Fleischman, desteklerini göstermek ve kongreye gitmeleri amacıyla Georgia'dan seçilen kişilerle beraber Atlanta'ya gitmiştir.

Atlanta'da, Fleischman "zenci hakları"na karşı kişiler tarafından tehdit edilmiş ve politikacıların da cesareti kırılmıştır. Vali, Fleischman'a ördek avına gitmek zorunda olduğu için konferansa katılamayacğım söylemiştir. Fleischman, şiddete maruz kalırsa milis kuvvetlerinden yararlanabileceklerinin iyi bir fikir olacağını önermiş, vali de kabul etmiştir.

Bernays'ın New York'a vardığı sırada toplumun tansiyonu yükselmiş ve kitlesel şiddet tehditleri tekrarlamaya başlamıştır. Bernays ve Fleischman, bu olmusuzluklardan yılmamış ve medyada üç konunun altını çizmiştir:

Birincisi, "Zencilerin, Güney'in ekonomik gelişimine yaptığı katkı." Bernays **"Bu yaklaşım, işçiler göç ederse,(beyazların) karlarını kaybedecekleri korkusuna dayandırılmıştı"** demiştir.

İkincisi "Zencilere karşı bazı liderlerin daha az hoşgörülü olmaları"

Üçüncüsü "İzledikleri yolu takip etmeleri için Güneyli grup liderlerini ikna için, Kuzey'de bulunan önemli liderlerin NAACP'yi desteklemeleri yönünde Bernays aldığı açıklamaları basına vermiştir."

Konferans kazasız belasız toplanmış ve konferansa katılan delegeler, Başkan Wilson'a ve Kongre'ye kararlarını açıklayan bir mektup göndermişlerdir. Medyada olayın yer alması etkili olmuştur. The New York Globe, The Evening Post, The Chicago Daily ve başka basın organlarında konferans ile ilgili haberler yer almıştır.

"Ülkenin tarihinde ilk kez" diyen Bernays, Güney'in büyük endüstri kentlerinin tarihlerinde haberlerde ABD'nin tüm insanlarının birbirinden farksız beyazlar ve zencilerin, zenciler için yeni bir statü aradıklarını ve tüm ülkede alarma geçildiğinin yazıldığını ifade etmiştir.

Bernays, bu tanıtım kampayasında, kendi kampanyası ile Konferans arasında bir bağ kurmuş ve tanıtımını bu kongreye dayandırmıştır. Yaptığı çalışmalar ile olayın, gazetelerde yer almasını sağlamış ve yeni gelişen halkla ilişkiler anlayışının bir örneğini halkla ilişkiler danışmanı olarak sergilemiştir. Bernays'a'göre halkla ilişkiler danışmanı özellikleri şunlardır: **"Halkla ilişkiler danışmanı topluma belirli bir iyi niyeti temsil eder. Gerektiği zaman bir danışman olarak davranır. Müşterisine kamuyu anlatır, kamuya da müşterisini tanıtır. Müşterisinin davranışını etkiler, kamuoyunu şekillendirir."**

Zencilerin vatandaşlık hakları konusunda verdikleri mücadeleye destek sağlayan Bernays, zencilerin olumsuz imajını olumluya çevirmek için onların topluma fayda sağladıkları

---

[791] http://www.prniuseum.com/bernavs/bernavs- 1923.html,02.02.2005

yönlerini ön plana çıkartmış ve basında bu haberlerin yer almasını sağlamıştır. Bernays, bu uygulamaları ile gündem oluşturma kuramında, mesajların sıklıkla verilip, hedef kitlesinin haberi algılamasında olumlu etki yaratarak da ekinleme kuramından yararlanmıştır. Medyada çıkan bu haberler ile halkta oluşabilecek tutarsızlığı önlemek amacıyla basında lider olan kişileri ve kitleleri etkileyebilecek kamuoyu önderlerini özdeşleşme kuramının etkisinden yararlanmış, bu kuramı kamuoyu önderlerinin izinden gidecek kitleleri etkilemek amacı ile kullanmıştır.

Ivory Sabunu ve Sanat

Bernays, ilk ofisini açtıktan sonra, 1923 yılında ayda 12.000$'lık bir gelirle Procter & Gamble firmasının ilk halkla ilişkiler danışmanı olarak göreve başlamış ve 30 yıl gibi uzun bir süre görevine devam etmiştir. Procter & Gamble o yıllarda sabun üreten büyük bir firmaydı, diğer firmalara da halkla ilişkileri benimsetmede öncülük etmiştir. Önceden bazı aksilikler ile tanıtımı iyi yapılamayan şirket, Bernays göreve başladıktan sonra ürünleri ülke çapında tanınmıştır.

Bernays kuruluşun Criso ve Ivory sabunu adında iki markasıyla ilgileniyordu. Bernays, Ivory'nin basit özelliği olan beyazlığı, su üzerinde yüzmesi ve diğer sabunlara göre "parfümsüz" olma özelliklerini kullanarak ülke düzeyinde başarılı tanıtımını yapmıştır.[792]

Bernays, öncelikle, National Houshold Service'in danışmanı olan, Oliver J. Bartine'i hastane personeline beyaz, parfümsüz bir sabunun avantajları hakkında anket yapması için görevlendirmiştir. Personel, beyaz ve parfümsüz sabunu tüm ülke çapında Ivory sabunu adı hiç kullanılmadan duyurulmuştu. Zaten buna gerek yoktu çünkü piyasada beyaz ve kokusuz olan tek sabun Ivory'di.

Bernays'in önerisiyle bir iş adamı, başka girişimcilere renkli, parfümlü mü yoksa beyaz parfümsüz sabun mu tercih ettiklerini sormuştur. Saf, beyaz ve parfümsüz olanı büyük bir çoğunluğun onayım almıştır, elbette ki bu bilgi de basın aracılığıyla duyurulmuştur. Bundan sonra Medical Life dergisi, kadın derneklerine sabun ve suyu mu, yoksa pudra ve makyajı mı tercih ettiklerini sormuştur. Kazanan yine su ve sabun olmuş, bu olay hakkında da ülke çapında bir çok gazetede sayısız haber çıkmıştır. Bernays'a göre bu projeler Ivory Sabunu için yapılacak reklamın da gücünü artırmıştır.

Central Park'taki göldeki çocukların katıldığı **"Ivory Yat Yarışı" düzenlenmiş, dansçı kızlar ayarlanmış, bunlar "ılık su, saf beyaz, parfümsüz sabunla yüz yıkamayı"** önermişlerdir.

Daha sonra Bernays'ın akima tesadüfen gelen bir fikir ile "Sabundan Heykel Yarışması" düzenlenmiştir. Heykeltraş Brend Putnam, P & G'ye, Ivory'nin büyük kalıplarının kullanılarak, bunlardan heykel yapmayı istemesi ile bu yarışmaya esin kaynağı olmuştur. Bernays, okul çocukları arasında yapılan, jürisinde mimarlar ve heykeltraşların olduğu bir sabundan heykel yarışması düzenlemiş ve bu alanda da büyük başarı elde etmiştir. Bu yarışma basında büyük ilgi görmüş daha sonra da her yıl yapılan geleneksel bir yarışma halini almıştır. Bernays, yarışmadan sonra eserleri New York'ta bir sanat galerisinde sergilenmesini sağlamış ve sergiden sonra eserler tüm ülkede dolaştırılmıştır. The New York Times ve Illustrated News kazananlar hakkında haber yapmıştır. 1928 yılında ise yarışma, eller konulu bir fotoğraf

---

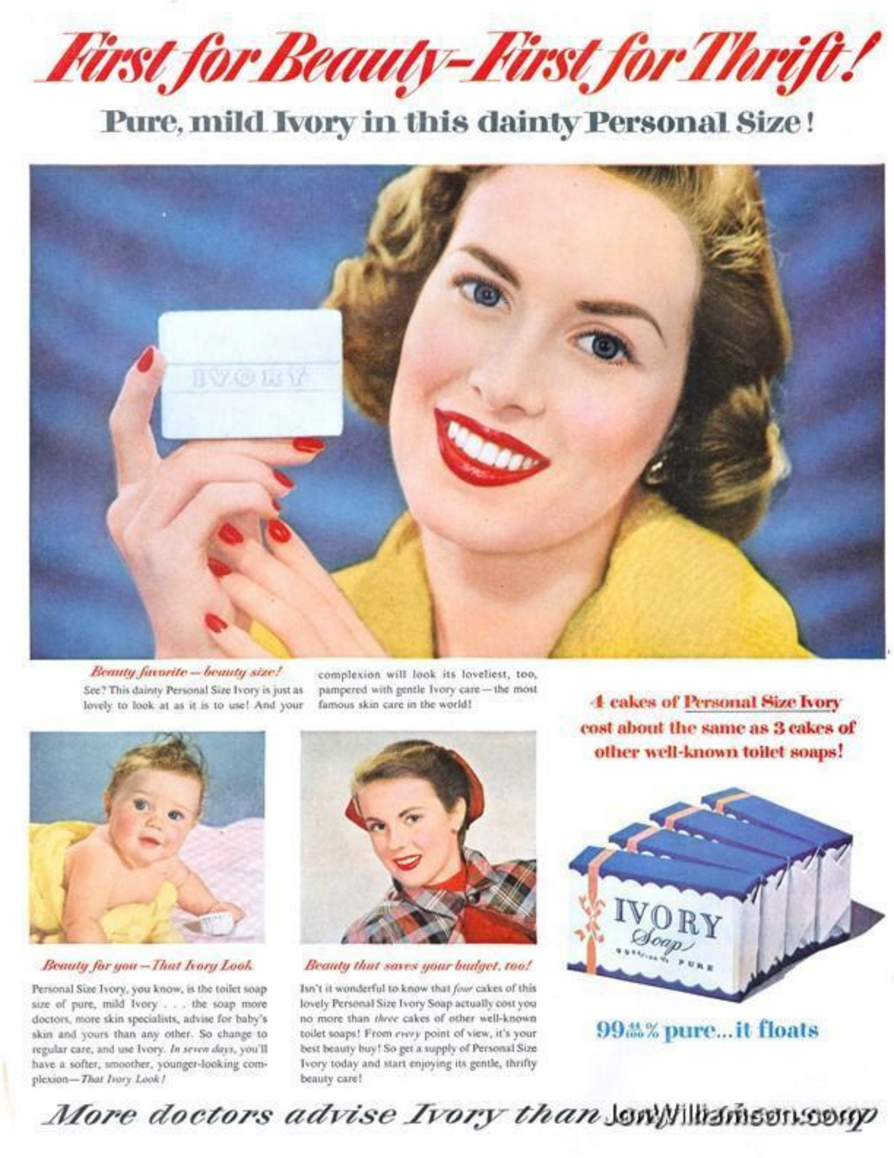
17j http://www.prmuseum.com/bernavs/bernays 1923.html,02.2005.

yarışmasına dönüştürülmüştür.[793]

Ivory sabunlarının ardından şirketin diğer tanıtımlarını üstlenen Bernays, Procter & Gamble için hizmet verdiği ilk 20 yılı, marka bazında tanıtım olarak tanımlamıştır. 1943 yılından, yolunun ayrıldığı 1953 yılma kadar her geçen sürede, şirketin halk ile, medya ile, çalışanları ile, sabun endüstrisi ile , hissedarları ile ilişkilerini düzenleyerek gerçek anlamda halkla ilişkiler danışmanlığı yaptığını dile getirmiştir.[794]

Edward L. Bernays Ivory Sabunu ve Sanat çalışmasında basını etkin olarak kullanmış, düzenlediği "Sabundan Heykel Yarışması"nda çocuklara yönelik yarışma düzenleyip, konuda uzman mimar ve heykeltraşları jüriye çağırmıştır. Bernays, bu şekilde kamuoyu önderlerini çocuklarda modelleme kuramının kitle iletişimindeki etkisini göstermesini hedeflemiştir. Ayrıca çocuklarda heykeltraşlığa karşı beğeni, sevgi, mutluluk gibi güzel duygu ve heyecanların uyanmasını sağlayarak yine kitle iletişimindeki uyandırma / kışkırtma kuramının etkisinden yararlanmıştır. Bernays, yine basında sıklıkla su ve beyaz sabun haberlerinin çıkması ve bu alanda Ivory'nin tek olduğunun vurgulanması ile ekinleme kuramının gücünü bu uygulamasında da kullanmıştır.

[793] Bernays, s.346-354., ayrıca bkz. Ulusoy, s. 138.
[794] Peltekoğlu, s.88.

Beraber Çalışma Sayesinde Tanınma: Endüstride Sanat

New York'ta İpek imalatı işine sahip köklü bir aile olan Cheney Brother's' m piyasada hisselerinin değer kaybetmeye başlaması üzerine bir sanat direktörü olan Henry Creange'ı tutmaya karar vermişlerdir. Creange da, şirkette bir stil duygusu yaratmak için Bernays ile anlaşmıştır. Bu kampanya başladığı zaman Fransa, stilde tekel durumdaydı. Bernays; bu rekabete rağmen bir kooperatif kurmuştur ve Cheney Stil Servisi oluşturmuştur. Bedava yüzey hizmeti veren bu servis, dükkan satıcılarına 300 küçük gazete, G. Harding'in Beyaz Saraya ipek bir elbise ile gitmesini sağlamıştır. Bunun sonucu medyaya, onun 3m. uzunluktaki bir ipeği, Lyon'daki tekstil müzesinde sergileyeceği ve onların harika ipek ürettikleri olarak yansımıştır. Fransız basını da Amerikan ürünlerini tastiklemiş, bunun da Amerika gazetelerinde yer alması üzerine, Cheney Brother's yeni bir kuvvet bulmuş ve güvenirliği artmıştır.

Sonra Bernays'ın akima "Mimarlar Birliği" tarafından "Endüstride Sanat Madalyası"nın verilmesi fikri gelmiştir. Bu ödül, Cheney Brother's'ın reklamını yapmış ve "Endüstride Sanat" olarak yeni bir kavramın çıktığını göstermiştir.

Daha sonra Creange, Fransız Edgar Brandt tarafından yapılan demir eşyalardan esinlenerek, Bernays'ın Brandt'111 demir eşyalarını Cheney'in ipek kumaşları ile ayarlamasını istemiştir. Eleştriler takdir edici olmuş ve moda gazeteleri bir kez daha Cheney Brother's'ı onaylamıştır.

Bernays'ın, Louvre'da Amerikan İpekleri Sergisi düzenlemesi ve bunun bir ilk olması, Fransız tastiğinin bir devamı niteliğindedir.

Medya Lourve Sergisi'ni takip etmiş ve uzaklardaki "Cheney Brother's"ı "Endüstri Sanatı Sözcüsü" yapmıştır.

Bernays, Creange ve Cheney Brother's, ressam Georgia O'Keefe'I Cheney Renklerinde yeni bir stil yaratsın diye görevlendirmiş ve Keefe'in resimleri bütün dükkan vitrinlerini kaplamıştır. Cheney Brother's'ın satışlarında büyük artış olmuştur.

Paris, 1925 'te "Uluslararası Modem Dekoratif ve ;Endüstriyel Sanat Sergisi"ne ev sahipliği yaptığında Bernays, Amerika'nın da temsilini garanti etmiştir. Sergi öncekinden uzun bir şekilde 17 hafta devam eder. Amerika Devleti "Endüstride Sanat"I kabul etmiş ve sergi de buna takviye olmuştur.

Uzun yıllar tekstil, reklam, mobilya, resim ve diğer endüstriler Cheııey Brother's'ın Fransız Stili tatbikini yansıtmıştır. Bernays halkla ilişkileri "Güzellikte kabul yaratmanın ürünün görüşü kadar önemli olduğunu" kanıtlamak için kullanmıştır.

Edward Bernays bu çalışmasında ipek elbise ile ilgili haberlerin basında çıkmasını sağlayarak gündem oluşturma kuramından yararlanmış, bu alanda Fransa tekel olduğu için, Fransa'nın Amerikan ürünlerini tastiklemesi ile konuda uzman ve herkes tarafından kabul görmüş bir markayı hedef kitlesini etkilemek amacıyla kullandığı görülmüştür. Ayrıca medyada konuyla ilgili haberlerin çıkması ile tutum değiştirmek maksadıyla değil, bir bilgiyi kabul ettirmek için mesaj verilmiştir. Bernays'ın bu çalışmasında yayılma kuramının bize gösterdiği beş faktöre uygun hareket edildiği görülmektedir. Önce farkmdalık yaratılmış, ilginin uyanması sağlanmış, karşı tarafa deneme ve değerlendirme süresi tanınmış ve sonunda benimsemeleri sağlanmıştır.

Calvin Coolidge Kampanyası

Bernays, 1928 yılında, ABD başkanı Calvin Coolidge'in yeniden seçilebilmesi için yapılan kampanyada çalışmıştır. Bernays, Coolidge'in göründüğü gibi "soğuk, sessiz bir buzdağı" olmadığını, aslında sıcak, insancıl ve sempatik bir kişilik olduğunu göstermek için sıcaklık sembolü, çevre ile ilgi kuran, aktör ve aktris grubunu Beyaz Saray'a kahvaltıya çağırmıştır. Bu organizsyon, Beyaz Saray'da aktör ve aktrislere verilen ilk kahvaltı olma özelliğini de taşımaktadır. Bernays bu bir grup aktörü, gösterileri bittikten sonra New York'tan, Washington'a gece treniyle getirme işini ayarlamıştır. Bu gösteride rol alan oyuncular; Al Jolson, Ed Wynn, The Dolly Sisters, Charlotte Greenwood, Raymond Hitchcook ve zamanın ünlü yıldızları olmuştur.

Kahvaltıya gelen misafirleri Bayan Coolidge karşılamış ve "sizleri sahneden tanıyordum fakat burada tanışmak çok farklıymış" demiştir. Başkan karşılamada bulunmamıştır. Bernays sonradan onun için "Başkan gerçekten konuşkandı ve duygularını açığa vurmayan gözlerinde bizleri görünce bir hareketlenme olmuştu" demiştir. Ne zaman grup kahvaltıda fotoğraf sırasına girdiğinde, başkanın yüzü olmadığı kadar gaddar olmuştur. Kahvaltıdan sonra grup Beyaz Saray'ın çimlerine gitmiş, Al Jolson, bu kampanya için bestelediği "Keep Coolidge"

şarkısını söylemiştir. Şarkıya başkan dışında herkes katılmıştır. Başkanın soğuk davranışlarına rağmen, ünlü yıldızlar işe yaramıştır. Gazetelerin başlıkları **“Başkan Coolidge ile aktörler kek yedi...” “Başkan neredeyse gülüyordu...” “Konuklar ağırbaşlı şakalardan kırıldı...” “Şarkılar söylendi ve Coolidge’i desteklemeye yemin edildi...”** şeklindeydi. Büyük bir ihtimalle bu organizasyondan sonra artık kimse Coolidge’e aynı gözle bakmacaktı.[795]

Bernays “Calvin Coolidge” çalışmasında tutum değiştirmeye yönelik çalışmalar yapmıştır. Coolidge’ın göründüğü gibi soğuk, sessiz bir buzdağı olmadığını, sıcak ve insancıl, sempatik bir kişilik olduğunu göstermek için Beyaz Saray’da medyanın, aktör ve aktristlerin Coolidge’i sevmesi sonucu hayran kitlelerinin de Coolidge’e sempati duyacağını düşünmüştür.

Aktör ve aktristlerin Coolidge’e olumlu yaklaşması onların kanaat önderi olarak algılanması ve bu şekilde geniş kitleleri etkilemesi açısından önemlidir. Bu anlamda Bernays aktörleri kanaat önderi olarak kullanarak Çok Aşamalı Akış kuramından yararlanmıştır. Ayrıca gazetelerde çıkan haberlerde mesajın algılanmasını kitle iletişim araçlarının mesajı verme şeklinin belirleyeceğini savunan kültürleme kuramı ile halkın ne düşüneceğini ve gündemi hangi konunun meşgul edeceğini belirleyen “Gündem Oluşturma Kuramı”nm etkilerinden bu çalışmada yararlanılmıştır.

Lucky Strike

Bernays, sonradan insanların sağlığına zarar veren bir amaca hizmet ettiğini düşünmesine rağmen sigara endüstrisinde halkla ilişkiler kampanyalarını sürdürmüştür. Sigara sektöründeki ilk müşterisi Chester sigaralarının yapımcısı Ligett & Mayers olmuştur. 1927 yılında Lucky Strike’ın başarılı reklam kampanyasıyla artan satışlarını dizginlemek için, Ligett & Mayers şirketi Bernasy ile anlaşmıştır.[796]

İşi esprili biçimde gerçekleştirmenin uygun olacağına karar veren Bernays, Lucky Strike’ın ilanlarının yer aldığı yayınlarda bunlarla dalga geçilen haberler ve makaleler yayınlanmasının, reklamın gücünü azaltacağına inanmıştır. Bunun üzerine Bernays, arkadaşı olan Henry Bern’den bir “ses kültürü için tütün derneği” kurmasını ve başkanı olmasını istemiştir. Bernays’ın ele aldığı ve Bern’in gazetecilere, karikatüristlere ve değişik yöneticilere gönderdiği bir mektupta şunlar yer almıştır:[797]

“Diş, sert içkiler, doğum ve ağız kokusu kontrolünün olduğu bu dönemlerde, ilginizi yeni bir harekete çekmek istiyoruz. Söz konusu olan New Jersey’de kayıtlara geçen “ses kültürü için tütün derneği”dir.

Bize hergiin sigarayı sadece tadı iyi olduğu, eğlence olduğu için değil, aynı zamanda bir ilaç olduğu için de içilmesi söylenmektedir..

Bu nedenle “ses kültürü için tütün derneği” kurulmuştur. Dernek ses telleri sigara reklamında yırtılmış olan şarkıcı ve oyuncular için bir yurt yaptırmayı amaçlamaktadır.”

Tepki hemen olmuş, gazeteler Lucky - Strike ilanlarının karşısına bu derneği anlatan yazılar koymuştur. Kampanya kısa sürede başarılı olmuştur.

---

795 http://www.prmuseum.CQm/bernays/bernavs 1928.com.02.2005

796 Ertekin, s.9.

797 Bernays, s.381., ayrıca bkz. Ulusoy, s.142.

Bernays'ın bir diğer müşterisi de Lucky Strike'ın üreticisi American Tobaccco Company olmuştur. Şirketin başkanı Goerge Washington Hill, Lucky Strike'ın satışlarını arttırmak, kamuya açık yerlerde sigara içilmesini engelleyen yasaların kaldırılması için Bernays ile anlaşmıştır.

George Washington Hill'in önerisi üzerine "Eline bir şekere uzatacağına, Bir Lucky'ye Uzat" sloganını taşıyan bir kampanya başlamıştır. Yüksek kilonun sağlık üzerinde olumsuz etki yapacağı anlayışı o dönemde yaygınlaşmaya başlamıştı. Hill'in bu kampanyası hemen kadınlarda bir tepki yaratmıştı: Sağlık ve Moda kadınlar için önem taşımaktaydı. Lucky'nin daha önceden kullandığı boğaz enfeksiyonu teması başarılı olmuştu, bu markada sağlık konularının ön plana çıkarılması tipik bir yaklaşımdı. **Hill, sigaranın iştahı azalttığını ve bununla kilonun dengede tutulması ile sağlığın korunduğunu iddia etmekteydi.**

Bernays, burada Venida'ya benzer bir strateji uygulamıştır. Öncelikli olarak başarılı bir fotoğrafçı olan arkadaşı Nicholas Muray'a başvurmuş ve o da onun önerisi üzerine önemli fotoğraf ve grafikerlere bir mektup yazarak, tatlı bir şeyler yemek yerine sigara yakan kadınları övmüştür. Ayrıca hazırladığı mesajla zayıflık idealini desteklemeleri de istemiştir. Kısa bir süre sonra bu hikaye basında yer almaya başlamış ve çok sayıda zayıf kadın fotoğrafları basım süslemeye başlamıştır. **Ancak, bu durum da tatlı yiyecek üreten sektörün tepkisini çekmiştir.**

Bernays, ayrıca Lucky Strike için bir araştırma yapmış, kadınların sigara kullanmasının psikolojik boyutunu araştırmış ve kadınların toplum içinde sigara içilebilmelerinin erkekler ile aralarındaki bir eşitlik olarak algıladıklarını saptamıştır. **Bunun üzerine, amcası olan Freud'un önerisi ile, on tane genç kızı New York'un en kalabalık yeri olan 5. Cadde'nin ellerinde sigara içerek dolaştırmıştır.**[798]

Bernays, bunu yapabilmek için sekreteri Bertha Hunt'un imzasını taşıyan bir telgrafın 30 kadın hakları savunucusuna gönderilmesini sağlamış ve bu telgrafta kadınlar sigara içme yeri olarak evler, taksiler, lokantalar olduğu ön yargısını yıkmaya davet edilmiştir. Benzer duygular, New York'taki gazetelere verilen ilanlara da yansıltılmıştı. Bu çağrılara gelen on kadının yürüyüşü ise ülkede büyük bir ilgi yaratmıştır. Bernays kadınların Lucky Strike'ı içmeme nedenini araştırırken, yeşil renkli paketin aslında kadınların kıyafetine hiç de uygun olmadığını görmüştür. Ambalajı değiştirmeyi öneren Bernays, Hill'in ret cevabıyla karşılaşmıştır. Çünkü Amerikan Tobacco, Lucky Strike için çok fazla reklam yapmıştı ve reklamlarda da yeşil paketler yer almaktadır. Bunun üzerine Bernays, yeşil rengi kadınlar için bir moda rengi yapmaya karar vermiştir. Bernays bunun için çok yoğun altı aylık bir dönem çalışmıştır ve bu amaçla 1934 yılında New York'ta yeşil bir balo düzenlemeye karar vermiştir. Bernays, bunun için bir mimar gibi çalıştığını ifade ederek, ayrıntılı bir plan, hedeflerin ve gerekli çalışmaların neler olduğunu, stratejiyi, konuları ve planlanan faaliyetlerin zamanlamasının belirtildiği bir yönerge hazırlamıştır. Çünkü Bernays, Hill'den bu iş için aldığı 25.000$'ı uygun bir biçimde kullanılmasını istemekteydi. Bunun üzerine Bernays'ın izlediği adımlar: Bernays yeşil rengin temsil etiiği değerleri taşımaktaydı. Yeşil ilkbaharın, ümidin ve zaferin rengiydi. istatistiki bir analiz, yeşilin %5 ile %50 arasında büyük Fransız moda evlerinin kolleksiyonunda kullanıldığını göstermekteydi. Ortalama değer ise, yaklaşık olarak

---

[798] Wilcox Denise L., Ault Philip H., Agee Warren Kendall, Public Relations Strategies and Tactics, New York: Harper Colins Publishers, 1990, s.50 – 51.

%20 oranındaydı. Bernays, ayrıca moda dergilerinin, cemiyetteki kadınların, tekstil dalının ülkedeki popüler rengin belirlenmesi üzerine olan etkilerini araştırmıştır. New York'taki bir kadın kliniğinin başkanı ve bu kliniğe para sağlayan bir kadın olan Mrs. Vanderlip, Bernays'ın temasa geçtiği ilk kişilerden biri olmuştur. Bernays bu kadına, Kliniğin himayesi altında klinik yararına bir balo düzenlemeyi önermiş ve adını açıklamak istemeyen bir meşenin bu organizasyonu için 25.000 dolarlık masrafı üstlendiğini söylemiştir. İstenilen tek şey yeşil rengin balonun motifi olması ve baloda giyilecek kıyafetlerin bu rengi taşımasıdır. Bernays'ın bundan sonra görüştüğü kişi, Ondanaga Silk Company'nin başkanı Philip Volgelman olmuştur. Bernays, Volgeman'a kuruluşunun Birleşik Devletler'deki moda renkleri için bir yönetici rolü üstlenmesi gerektiğini önermiştir. Bernays'ın programını dinleyen Vogelman bu örüşü kabul etmiş ve ilkbaharda Waldorf Astoria Oteli'nde bir "yeşil modanın sonbaharı" yemeği düzenlemiştir. Bu yemeğe moda redaktörleri ve moda uzmanları davet edilmiş ve Vogelman'ın seçtiği yeşil renk için kendisini takip etmeleri ve kabul etmelerini istemiştir. Yemek listesi Bernays tarafından yeşil kağıda bastırılmış ve yeşil yiyecekler servis edilmiştir – yeşil fasulye, kuşkonmaz uçları, şam fıstıkları, yeşil nane hazır bulunmuştur. Bir portre ressamı ve Hunter College'in sanat bölümü yöneticisi olan Joseph Cummings Chase, yeşil rengin büyük üstatlarından çalışmalarındaki önemi hakkında; psikolog Dr. Joseph Jastrow ise yeşilin psikolojik etkileri hakkında görüşlerini açıklamışlardır. Yemekten sonra basında bu yemeğe dair büyük bir tanıtım yapılmıştır. New York Sun gazetesi "yeşil kışın geleceğinden" New York Posi ise "yeşil bir sonbahardan" bahsetmiştir. Bernays'ın kendi danışmanlık şirketinin basın bildirisi ise **"moda ormandaki seyahati aracılığı ile kendine bir renk seçmekte ve yeşili sonbaharın rengi olarak tercih etmektedir."** haberini geçmiştir. Vogelman, perakendeci şeflerini yeni yeşil sonbahar renklerinin sergisine davet etmiş, Bernays ise Onondaga'yı basın bültenleri için yeşil antetli zarflari yeşil kağıtlar ile donatmış ve bir moda renk bürosu organize ederek buradan New York ve Paris'teki gazetecilere ve kadın dergilerine gönderilecek malzemeyi hazırlatmıştır. Bu büro, moda branşının, kadın modası ve aksesuarlarının tüm alanlarında yeşil renk için dikkatleri çekmiştir. Büro iç mimari için yeşil rengi duyurmaktaydı, çünkü bunların hepsi birbiriyle bağlantılı moda unsurlarıydı. Mayıs ayında iç mimarları, sanat gruplarına ve klüplerine 1.500 adet mektup gönderilmiş ve bunların yeşil rengine dikkat çekmesine çalışılmış; mağazalara ve perakende şeflerine beş bin bildiri gönderilmiştir. Bu planlı hareketi, planlı olmayan, toplumda kendiliğinden gelişen bir hareket izlemiştir. Yeşil kurşun kalem ve kağıtlar piyasaya çıkmış, yeşile uygun ojeler üretilmeye başlanmış, yeşil şapkalar ve çoraplar alıcılara sunulmaya başlanmıştır. "Yeşil Balo"nun organizsyonu için kurulmuş olan ve tanınmış kişilerden oluşan bir komisyon balo için giriş kartlan satmıştır. Bayan Vanderlip'in talebi üzerine, aralarında Bayan Roosevelt, Bayan Chryler, Bayan Berlin ve Bayan Harriman'ın da bulunduğu bir davet komitesi oluşturulmuştur. Bale komitesi aksesuar branşının çok sayıda temsilcisiyle yemekler düzenlemiş ve onları baloda davetlilerin taşıyacağı aksesuarların üretimi için heveslendirmeye çalışmıştır. Bernays'ın önerisi üzerine komite, balo hakkında kendi haber bültenini yayınlamıştır. Bernays'a göre, tekrar aracılığı ile vurgulama yapmak, özellikle de bu tekrar farklı kaynaklardan olursa fikrin kabul edilmesini kolaylaştırmaktaydı. **Vitrinler yeşil renkteki kıyafetleri sergilemeye başlamışlardı.** Kampanya Paris'ten getirtilecek Haute Couture kıyafetleri için kısmen Paris'e de taşınmış ve balonun duyurulmaya başlanmasıyla birlikte basın baloya daha da fazla ilgi göstermeye başlamış ve her yer artık yeşil renk ve bu renkteki baloyu konuşur olmuştu.

Prensip olarak Bernays, kendi organizasyonlarına katılmaktaydı, aynı durum bu balo için de geçerli olmuştur.[185]

Balo çok büyük bir başarı kazanmıştır. Bernays'ın yaptığı bu çalışma sayesinde şirketin tanmırlığı artmış ve balo, düzenlenme amacına ulaşmıştır. Ancak Bernays, 1960 yılında halkı "Sigaranın Zararlı" hakkında bilinçlendirmek için bir kampanya hazırlanmıştır.

Bernays bu çalışmasında yeşil rengin moda olmasını sağlamak amacıyla birçok çalışma yapmış ve bu çalışmalar ile gazetede birçok haber çıkmıştır. Bu şekilde özgürlüğü sigara içen kadınlarla özdeşleştiren Bernays, sokakta 10 genç kızı elinde sigara ile New York'un en kalabalık sokağında yürüterek diğer kadınlara "görerek öğrenme" açısından modelleme kuramından yararlanarak örnek göstermiştir. Ayrıca gazetede çıkan haberler ile gündem yaratma kuramından yarralanmıştır. Yeşil rengin her yerde kullanılarak sürekli yeşil rengi ile ilgili haberlerin çıkması ile "Ekinleme Kuramı"ndan yararlanılmıştır.

Bernays çalışmasının başında "Elini bir şekere uzatacağına, Bir Lucky Strike'a uzat!" solaganı ile kilo konusunu gündeme taşımış, **YİNE "GÜNDEM YARATMA KURAMI"NIN** etkisinden faydalanmıştır. Daha sonra moda ve sağlık konularından bahsederek hedef kitle olan kadınların daha çok merak edip, bilgi edinmek istedikleri,daha çok ilgilerini çeken konulara değinerek "Kullanımlar ve Doyumlar" kuramına da gönderme yapmıştır.

Yeşil Balo organizasyonunda da kamuoyu önderlerinden yararlanmıştır.

Light's Golden Jubilee(Işığın AItın Jübilesi)

1929 yılının Şubat ayında General Electric Şirketi, lamba üretiminde tekelci davranılmasının yarattığı kötü imajı silmek ve halkın desteğini sağlamak için elektriğin icat edilmesinin 50. Yılını kutlamaya karar vermiştir. Ancak General Electric'in bu organizasyonu Edison'a sormadan düzenlemek istemesi ve Edisoıı'un uzun yıllar boyunca General Electric ve Westinghouse tarafından sömürüldüğünü düşündüğü için bu kuruluşların böyle bir girişmde bulunmalarını istemiştir. Araya Edison'un dostu olan Henry Ford girmiş ve faaliyetleri üstlenerek General Electric'i saf dışı bırakmıştır. Aynı dönemde Flenry Fort, Dearborn'da Amerika'nın eski halini yeniden canlandırmak amacıyla, 19.yy'ın çiftlik kulübeleri, klişeleri ve hanlarından oluşan büyük yatırımlarla gerçekleştirdiği Greenfıeld Köyii'nü kurmuş ve 21 Ekim 1929 yılında gerçekleşen törenin bu köyde düzenlenmesini planlamıştır.

Bu törenin koordinesini Bernays üstlenmiş ve ilk olarak jübilenin sponsorluğunu üstlenecek kişilerin listesini hazırlamıştır. Bernays, görevi aldığı şubat ayından kutlamanın gerçekleştiği Ekim ayma kadar, hemen her ay değişik bir etkinliğin yapılmasını planlamıştır. Bernays'ın Ford'un yakın iş birliği ile bu jübile için gerçekleştirilmesine katkıda bulunduğu olaylar şunlar olmuştur:

Başkan Hoover'in Edison Teknoloji Enstitüsü'niin açılışı yapması planlanmıştır. Ford bu enstitü için en uygun yerin Philadelphia'daki Independence Hail'ın olacağını düşünmüş ve bu binanın Philedelphia'daki yetkililerden satın alınarak Deapborn'a taşınmasını istemiş, ancak belediye yetkililerinin karşı çıkması üzerine bu binanın bir taklidi "Greenfıeld Village" adı verilen Deapborn'da bir araziye kurulmuştur. Buraya ayrıca Edison'un 1879 yılında deneylerini gerçekleştirdiği Menlo Park adlı laboratuarı ve dönemin yapıları inşa edilmiştir.

Basının jübile hakkında bilgilendirilmesi için gazetelerin yazı işleri müdürlerine, jübileyi anlatan mektuplar gönderilmiştir. Bu mektuplara bir kartpostal konulmuş ve gazetecilerin almayı tercih edecekleri bilgiler arasında olan bilimsel, endüstriyel, ekonomik ve genel bilgi malzemesi şıkları bulunmuştur. Gazeteciler bunların yanlarına bir çarpı koyarak, istedikleri malzemenin kendilerine gönderilmesi için bunları geriye postalamışlardır. Bernays, gelen çok sayıda talebin karşılanmasını sağlamıştır. Ülkede enerji üretimi yapan tüm firmaların kutlamalara ne şekilde destek verebileceklerine dair planlar hazırlanmış; India House ve Bankerler Klübü'nde gazetecilerin ünlü kişilerin katılabilecekleri yemekler düzenlenmiş, Edison'un çok sevdiği bir çiçeğin yeni bir türüne araştırmacının adı verilmiş; çok sayıda gazete ve dergi konuyla ilgili haberler yayınlamış ve ekler çıkarmıştır. Jübile tanıtımı baştan çok düzenli bir şekilde yürütüldüğü için belirli bir aşamadan sonra, medya kendi talebiyle olayı tanıtmaya devam etmiş, bu da jübilenin halk tarafından ilgi görmesini kolaylaştırmıştır. Toplumun her kesimi projeye destek vermiştir. Üniversiteler bilimsel toplantılar yapmış, kütüphaneler konuyla ilgili kitap sergisi düzenlemiştir. Organizasyon çok başarılı olmuş, Bernays'ın başarısı ABD'nin dışına taşmıştır. Avusturya, Macaristan, Fransa, Almanya, İsviçre, İngiltere, Arjantin, Çin, Brezilya, Kanada, İtalya, Hollanda, Japonya, Meksika gibi birçok ülkeden Bernays'a tebrik mesajları gelmiştir. Bernays, hükümetin de jübileye katkıda bulunması için, jübilenin anısı ve elektrik sektöründe çalışanların yararına bir hatıra pulu basılmasını komiteye önermiş, kabul edilince 5 Haziran'da pullar çıkmış, önce 180 milyon sonra 150 milyon pul kısa sürede tükenmiştir. Bunların haricinde Edison için bir hatıra parası bastırılmış, George M. Cohan Edison ve jübileye adanan bir şarkı yapmış ve 10.000 adet

kopyası dünyanın çeşitli yerlerine dağıtılmıştır. Radyo istasyonları bu şarkıyı devamlı çalmış, okul koroları ile askeri korolar bu şarkıyı söylemeye başlamışlardır. Bernays, jübileye davet edilecek kişileri titizlikle seçmiş ve davet sırasında yapılacakları iyice gözden geçirmiştir. Bunların dışında da pek çok ayrıntının planlanmasını sağlayan Bernays, 21 Ekim'deki açılışa başkan Hoover'ın de gelmesiyle birlikte büyük bir başarı sağlamış ve hem basın, hem de halk uzun süre bu organizasyondan söz etmiştir. Hoover'ın, özel olarak sunduğu övgü dolu konuşmasının ardından, dünyadaki kuruluşların bir çoğu Edison'a şükranlarını sunmak için bir dakikalığına ışıklarını söndürmüşlerdir.[799]

Edison, 50 yıl önce elektriği nasıl bulduğunu özel olarak hazırlanan laboratuvarda bir kez daha gözler önüne sermiş ve bu olay, NBC, CBS ve diğer radyoların yayınları aracılığıyla milyonlarca insana duyurulmuştur. Genelde öldükten sonra değerleri anlaşılan sanatçı ve bilim adamlarının kaderini Edison değiştirmiş ve Bernays sayesinde ölmeden önce toplumun kendisine gösterdiği şükran ve minnettarlığı kucaklayabilmıştir.

Bernays, lamba üretiminde tekelci dayanılmasının yarattığı kötü imajı silmek ve halkın desteğini sağlamak için elektriğin icat edilmesinin 50. Yılını kutlamaya karar vermiştir. Bu organizasyonda basının gücünden oldukça fazla yararlanmıştır. Gazete ve dergilerde konuyla ilgili haber ve ekler çıkartmıştır. George M. Cohen, Edison ve Jübileye adanan bir şarkı yapmış şarkıyı radyo istasyonlarında sürekli olarak çalmış, okul ve askeri korolarda söyletmişlerdir. Bu şekilde **"Ekinleme Kuramı"**ndan faydalanmışlardır. Ayrıca Hoover'ın övgü dolu konuşması sonucunda Suskunluk Sarmalı'nın medyada çoğunluğun kabul ettiğini alıcının da kabul görme eğilimi kamuoyu önderi etkisi ile kullanılmış, bu şekilde Hoover'ın söyledikleri doğru ve geçerli algılanmış ve halkın tepkisi de bu yönde olumlu olmuştur.

General Motors[800]

Edward Bernays otomobil sektörü için ilk deneyimi 1927 yılında Dodge'un piyasaya çıkaracağı çıkaracağı bir arabanın sunumu için gerçekleştirilmiştir. Doğrudan doğruya Dodge yerine, Dodge'un danışmanlığını yitirmek istemeyen bir reklam ajansı sahibi olan George Harrison Phelps için çalışan Bernays, bu otomobolin duyurulması için öncelikli olarak uygun bir fikir ortamının yaratılmasını amaçlamıştır. Bernays, bu nedenle otomobilin teknik yönlerini ve insan sağlığı için çelikten olması gerektiğini bildiren (yeni otomobiller çelik ağırlıklıydı.) sempozyumlar düzenlemiştir. Bunu Dodge'un Victory otomobilleri için yaptırdığı ve dönemin ünlü sahne ve sinema sanatçılarının şarkılar söyleyip, konuşmalar yaptığı bir radyo programı izlemiştir.

Bernays'ın otomobil sektöründe çalıştığı ikinci kuruluş ise General Motors olmuştur. Aralık 1932'de GM'nin halkla ilişkiler müdürü olan Paul Garett, Bernays'dan GM'nin Şubat ayında New York'ta Grand Central Palace için birlikte çalışmayı önermiştir. Bernays, GM'nin diğer yöneticileri ile birlikte hazırlayacakları kampanyada üzerinde durulması gereken noktalar için bir oranlama çıkarmıştır. Buna göre hazırlanacak olan reklamın %40'ı cereyan yapmayan yeni bir camın icadına; %35'i daha az paraya, daha büyük değere ve %25'i ağaç ve çelikten olan yeni kasa üzerinde sunulacak biçimde tasarlanmıştır.

Bernays, 1933 yılının bu üç yeni satış fikrini vurgulamak için birbirleriyle koordineli

---

[799] Beranys, s.444-457., ayrıca bkz. Ulusoy, ss. 139-140.
[800] Bernays, ss.541-556.

programlar önermiştir. Cereyan yapmayan havalandırma tertibatı için küçük bir uzmanlar kurulu organize etmiştir. Bu da araçlarda daha iyi vantilatörler için çalışmayı gerektirmiştir. Ağaç ve çelikten olan kasa için bu yeniliği garanti edecek olan teknisyenlerin desteği alınmıştır. Kalitenin iyileştirilmesi için de, bir organizasyon oluşturularak ve müşteriye yüksek kalitenin ucuz otomobillerden daha önemli olduğu duyurulmuştur.

Bernays, GM yöneticisi olan Alfred P. Sloan Jr.'a üç ayrı hedef grubuna yemekler düzenlemesini vurgulamak için; biri uluslararası, anlaşma gücü olarak otomobil sporunun önemini vurgulamak için, diğeri de zayıf durumdaki ekonomide otomobilin önemini belirtmek için düzenlenmiştir. Yemeklerden her biri, bu anlayışları yerleştirmek bakımından başarılı olmuştur.

Bernays'ın GM için yaptığı çalışma, ayrıca halkla ilişkilerin büyük şirketler tarafından kabul edilmesi bakımından da önem taşımaktadır. Çünkü Bernays sayesinde Sloan GM'ye bağlı 51 şirketteki tüm yöneticilerin halkla ilişkiler konusunda eğitilmesini istemiş ve bu amaçla hazırlanan ve halkla ilişkilerin önemini ve tarihini anlatan beşyiiz broşür bu kişilere gönderilmiştir. Sloan 1935 yılındaki yıllık raporunda halkla ilişkilerin önemine de değinmiştir. Sloan, başka kuruluşlara karşı da halkla ilişkileri savunmuş ve bu konu hakkında şunları savunmuştur:

"Kuruluşların en önemli ilişkisinin kamu ile olan ilişkisi olduğu bilinmektedir. Kuruluşun başarısı kamunun ihtiyaçlarının ve görüşlerinin o günkü yorumuna bağlıdır, ayrıca kuruluşun ona sunacağı anlayışı da bunu etkilemektedir. İş uygulamalarını bu temel prensip ile uyumlu hale getirebilmek için, kamunun analiz edilmesi gerekmektedir. Çünkü kamu, kuruluşun gerçek ve potansiyel müşterisidir.."

Bernays, bu çalışmasında basının gücünden gündem yaratma kuramından yararlanmıştır. Gündem yaratma kuramını kullanırken direkt General Motors'dan bahsetmemiş, insan sağlığı açısından arabanın teknik yönlerinin çelikten olması gerektiğinden bahsetmiş ve bu şekilde haberlerin çıkmasını sağlamıştır. Daha sonra General Motors'un tanıtım çalışmalarını yaparken bu özelliğini ön plana çıkartmıştır.

Ayrıca bu çalışmada Sloan'ın halkla ilişkilere duyulan gereklilik ile ilgili yaptığı açıklamada halkla ilişkiler faaliyetlerinde kamunun ihtiyaçlarına ve görüşlerine göre mesajların hazırlanmasının önemine değinmiş, buna göre de ikna amaçlı kitle iletişim kuramında kullanımlar ve doyumlar kuramının halkla ilişkilerdeki önemini bir anlamda vurgulamıştır.

Philco Radyo ve Televizyonu

1935 yılında Philco Radyo ve Televizyon Şirketi hi – fı sistemiyle ürettiği radyoların tanıtımı için Bernays'a başvurmuştur. Bu radyolarda, teknik açıdan pek çok değişiklik ve kaliteli yayın mevcuttur. Bernays bu ürünün tanıtımı sırasında ilk önce, hi– fı sistemin üstünlüklerini ortaya koymuş ve ünlü müzik eleştirmeni Pitts Sanborn'dan binlerce müzikseverin, müzik dünyasındaki kaliteli radyo yayınlarının önemi hakkındaki görüşlerini tespit etmesini rica etmiş, bu bilgileri bültenlere dönüştürerek, Pitts Sanborn imzası ile gazetelere göndermiştir.[801]

[801] Nigar Ulusoy, "Tarihsel Gelişim Sürecinde Halkla İlişkilerin İki Temsilcisi: Ivy Lee, Edward Bernays" (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi SBE, 1994), s.143.

Radyo, buhran yılları boyunca, kitlelere pek bir şey verememiştir. Radyoyu hızla gelişen düşük sınıf kullanmış, daha zengin ve eğitimli sınıf ise radyonun “fakir oyuncağı” olarak nitelendirmiştir. Bu da, radyolarını bu düşünceden dolayı düşük fiyatlı satan kişiler için problem yaratmıştır.

Philco Radyo ve Televizyon Şirketi’nin yöneticisi James M. Skinner, radyonun satışlarını arttırmak ve dinleyici kitlesini genişletmek için Bernays’a başvurmuştur. Philco, daha zengin izleyici kitlesinin kendi radyolarını alarak radyoların fiyatını ve şirketin kazancını yükseltmek istemiştir.

Bernays’ın ilk projesi Philco’nun yüksek kaliteli ses veren radyo’yu üretmelerini sağlamak olmuştur. Bunun için Philco, yeni bir ürün geliştirmeliydi. Çünkü Bernays, satışların düşüklüğündeki en büyük problemin ses kalitesinin düşüklüğü olduğunu bulmuştur. Bu tanıtım için Bernays, hi-fi radyonun üstünlüklerini ortaya koymuş ve Philco’nun yeniliğini tanıtmak amacıyla, Grand Ballroom’u tutarak, Metropolitan Opera sanatçısı Lucrezia Bori’nin Waldorf Astoria Otel’de bir konser vermesini sağlamıştır. Bu konsere birçok müzisyen çağırılmış, konserden sonra aynı program misafirlere sahnenin karşısında bulunan hi-fi radyo kaydından birkez daha dinletilmiş ve bant kaydı ile konser arasında hiçbir fark olmadığı ispat edilmiştir. Ertesi gün gazeteler, hi-fi radyonun bir zorunluluk olduğunu yazmış ve bu radyonun “bir insan sesi kadar iyi ses verebildiğini” belirtmiştir. Hatta hi - fi sistemi ile geliştirilen radyoların, kaliteli müzik dinlemek isteyenler için artık bir zorunluluk olduğunu belirterek, radyo kaydının canlı konser kadar mükemmele ulaştığını ileri sürmüşlerdir.

Gazetelerin yaptığı iyi eleştiriler Bernays’ın başarısını pekiştirmiş ve bu radyoların toplum tarafından kolayca benimseyebilmesini sağlamış, Philco da kendisini halkla ilişkiler danışmanlığına getirmiş, bu beraberlik birkaç yıl sürmüştür.

Bernays için bir sonraki adım, marketler için yüksek fiyatlı radyoların yapılmasını sağlamak olmuştur. Bernays, radyo yayınlarının seviyesi yükseldikçe, Philco’nun daha eğitimli ve zengin izleyici kesimine sahip olacağına ve bunun da fiyatlara yansıyacağına inanmıştır. Daha sonra Bernays, radyo yayınlarının Radio Institute of the Audible Arts tarafından Philco sponsorluğunda yükseltilmesi için bir ulusal gayret başlatmıştır. Daha iyi yayın ile radyonun gücünün arttırılması, daha iyi müzik, kültürel ve eğitici programlar daha istekli bir radyo dinleyici kitlesi genişletmesi hedeflenmiştir. Bernays’ın teklifi üzerine ünlü müzik eleştirmeni Pitts Sarnborn RIAA’nın başına geçmiş ve halkın radyodan daha fazla yararlanması için, bu aracın önemini vurgulamak, kaliteli müzik ve eğitici program hazırlamak için bir kampanya başlatmıştır.

Bu kurumun çalışmaları ise yaramış, Philco’nun yüksek fiyatlı radyo satışında artış olmuş, halk radyoyu eğitim amaçlı kullanmış, kütüphanelerde ve okullarda radyo yayını yapılmış ve müzik klüpleri faaliyete geçmiştir. Bernays “RIAA, ülkede baştan başa tanındı ve bu da radyo için olumlu bir güç olmuştur.” demiştir.

Bernays, daha sonra yeni Rockefeller Plaza’da “siyah kravat” gecesi ve ünlü dekoratörlerin döşediği Philco’nun müzik odaları için bir sergi düzenlemiş, bu gecenin ardından radyo en büyük müzik araçlarından biri olarak kabul edilmiştir.

O dönemde araba radyosunun sürücülerin dikkatlerini dağıttığına inanılıyordu. Bernays ve

Philco da yaptıkları çalışmalarla radyonun dikkat dağıtmaktan çok uyarıcı olduğunu bilimsel araştırmalar yaparak ortaya koymuş ve araba radyosunun satışları yükselmiştir. 1936 yılında Bernays, siyasi konuşmaların radyodan serbestçe yayınlanabilmesi için halk siyasetine başlamıştır. Sonradan yayınlar, ulusal beyan standartım yakalayarak Bernays büyük bir başarı elde etmiştir. Sonraki yıllarda Philco'nun televizyon üretiminin tanıtılması için Bernays başarılı bir kampanya düzenlemiş, televizyon ile radyonun ayrı sahalarda topluma hizmet verdiğini söylemiştir. Bernays ve Philco televizyonu basına tanıtmak için Philadelphia Fabrikası'nda bir sergiye ev sahipliği ev sahipliği yapmışlardır.

Okuyucu ve dinleyici için gözlemin yeni teknolojik genişlemenin sonucu olduğu ortaya çıkmıştır. Bir kişi "TV, sonsuza kadar ulusal eğlence anlayışını değiştirecek" kehanetinde bulunmuştur. Ve bu icat, Philco'nun yeni gelişen çevrede lider olmasını sağlamıştır. Bernays'ın Philco için yaptığı faaliyetler bir halkla ilişkiler danışmanlığı örneğidir. Çünkü yapılan tanıtımlarla hem Philco'nun satışını arttırmış, hem de kamuoyunu bilinçlendirmiştir. Bernays, iki yönlü simetrik modele uygun bir çalışma yapmıştır.

Edward L. Bernays Philco'nun Hi-Fi sistemini tanıtmak için en güçlü araç olarak basını kullanmıştır. Kitle iletişiminden "Gündem Oluşturma Kuramı"nı basını hi- fı sistemi ile ilgili bilgi verirken kullanmıştır. Gündem oluşturma kuramından sonra hi - fisisteminin dinleyiciler için yararlarından bahsederek kullanımlar ve doyumlar kuramına gönderme yapmıştır. Özellikle opera sanatçısı Lucrezia Bori'nin opera konseri sırasında önce hi-fı sistemini kullanmadan sonra da hi-fı sistemini kullanarak gerçekleştirdikleri dinleti ile hedef kitlesine deneme - yanılma yöntemini kullanarak hi - fı sisteminin yararlarını göstermiştir. Basın mensuplarını da bu konsere davet ederek, gazetelerde bu haberin çıkmasını sağlamış ve gazete okuyan kişilerin hi-fı sistemini benimsemesini **"ekinleme ya da kültürleme kuramı"**nın etkisini kullanarak gerçekleştirmiştir. Ayrıca yüksek fiyatlı radyoların piyasa sürülmesi ile hedef kitlede senaryo ve şema kuramının etkisinden, "yüksek paraya satılıyorsa ürün iyidir" çıkarımının yapılması sağlanmış, hükümetin de bu olaya destek vermesi ile etkili bir kesimin desteği sağlanarak, hükmeden güce uyum sağlanması açısından suskunluk sarmalı kuramının etkisinden yararlanılmıştır.

The United Fruit Company

Edward Bernays, 1940 yılından itibaren The United Fruit Company'nin halkla ilişkiler danışmanlığını üstlenmiştir. O yıllarda şirket Amerika'nın muz ihtiyacının %55-60 oranında karşılamıştır. Orta ve Güney Afrika'ya muz ithal etmiş ve o yıllarda net kazancı 50 milyon dolara ulaşmıştır. UFC'nin yöneticisi olan Zemurray, Bernays ile iyi ilişkiler kurmuştur. Zemurray'ın şirketin yöneticisi olmasıyla, şirketin karı ve prestiji artmıştır. Zemurray işçilerine daha yüksek ücret ödemiş ve iyi çalışma koşulları sağlamıştır.Toplumda, Latin Amerika'da işletmenin sömürgeci politika izlediği ve karını bu yolla arttırdığı görüşü yayılınca, Zemurray Bernays'a başvurmuş, Bernays da araştırmalar yaparak sorunun işletmenin gizlilik politikasından kaynaklandığım ve Orta Amerika ülkelerinin özelliklerini kamuoyuna anlatarak, halkın şirket hakkmdaki görüşlerini değiştirmek gerektiğini belirtmiştir. Bu amaçla da Bernays, Middle America Information Bureau'yu kurmuştur. Büro, 25.000 grup lideriyle Orta Amerika hakkında bilgi vermek için faaliyete geçmiştir. Bu başarılı çalışmalar sayesinde halk, Orta Amerika hakkında bilgilendirilmiştir. Daha sonra Zemurray şirketin yönetim kurulu başkanı seçilmiş, yerine dar görüşlü biri atanmış ve büronun çalışmaları son buluşmuştur.

Şirket, II. Dünya Savaşı sırasında gemilerini Amerika Deniz Kuvvetleri'nin hizmetine sunmuştur, gemiler savaş malzemeleri taşımış, dönüşte muz getirip Orta Amerika ülkesine katkıda bulunmuştur. Bernays, Orta Amerika ve ABD'nin ilişkilerini düzeltmek amacıyla başarılı bir toplantı düzenlemiştir. Daha sonra Bernays, Latin Amerika'nın desteğini almak için, Guatemala'da bulunan Maya Uygarlığımın haberlerini restore etmek için yöneticileri ikna etmiş ve Bernays'ın fikriyle restoreden sonra haberler Guatemala pullarının üzerine basılmıştır.

Bernays, eşi Doris Bernays ile Orta Amerika'da işçilerin çalışma sistemini kontrol etmek için Honduras ve Guatemala'ya gitmiştir. Burada, kurum içi aksaklıkları tespit etmiştir. Bernays, bu aksaklıkları gidermek amacı ile kurum içi iletişimi yükseltmek istemiştir. Bunun için personelin ödüllendirilmesini ve kitapçıklar, toplantılar, bültenlerle bilgilendirilmelerini sağlamıştır. Şirkete, Maya harabelerinin fotoğrafının asılmasını önermiştir.

Bernays'ın önerilerinin çoğuna karşı çıkılmamış, büyük bir kısmı uygulanarak çalışması etkin kılınmıştır. 1949 yılında özellikle çocuklar arasında sindirim sistemi hastalıkları ortaya çıkmış ve New York'lu bir doktor olan Dr. Haas yaptığı uzun araştırmalar sonucunda muz diyetinin iyi geldiğini bulmuştur. Sonra United Fruit Company, Dr. Haas'ın yaptığı 100.000 adet bastırdığı kitabın tanıtımını üstlenmiş, bunu editörlere, diyet uzamanlarma, sindirim sistemi üzerinde araştırma yapan doktorlara dağıtmış ve Dr. Haas'ın bilime yaptığı katkılardan dolayı bir organizasyon düzenlemiştir. Tüm bu faaliyetleri Bernays üstlenmiştir. Tıptaki bu gelişme muzun sağladığı faydaları ortaya koyduğu için United Fruit Company'nin muz satışlarının artmasını sağlamıştır. Yine 1949 yılında muzun çocuk felci mikrobu taşıdığı iddiası ortaya atılmış, Bernays da bilimsel araştırmalar yaptırarak bu iddiayı çürütmeyi başarmıştır. 1950'den itibaren Latin Amerika'yı saran komünizm düşüncesi, şirket için tehtid edici olmuştur. Alt sınıf ile üst sınıf arasındaki uçurumdan doğan dengesizlik için Bernays şirket yetkililerini uyarmış ancak bu konuya gereken ilgi gösterilmemiştir. Bir yıl sonra durum kötüleşmiş, Guatemala'da şirketin demiryollarında çalışan 6000 işçi grev yapmıştır, bunun ardından Bernays, durumu Amerikan halkına anlatmaları için yöneticileri uyarmış ancak bu uyarısı 2 sene sonra dikkate alınmıştır. Şirket, Bernays'ın önerilerine çok fazla kulak asmadığı için, Amnerika'daki sosyo – ekonomik olumsuzluktan etkilenmiştir.

United Fruit Company, komünizmden olumsuz etkilenmiş ve şirket, Guatemala'daki arazilerini çok düşük bir elden çıkarmıştır. Bernays, Amerika'nın ilgisini Orta Amerika'daki olaylara çekmek için tekrar bir gezi düzenlemiş, ilgi buraya yönelince Latin Amerika'daki anti – komünist girişimlere yardım edilmiştir.

Bu rahatlama uzun sürmeyip, komünizm ülkede yeniden başgösterince şirketin Havana'daki toprakları Amerika tarafından ellerinden alınmıştır. Şirketin durumu iyice kötüleşince Bernays'ın işine son verilmiştir. Ancak Bernays bu 20 yıl içinde mesleki açıdan pekçok deneyim kazanmıştır.

Bernays'ın bir diğer faaliyeti radyumla ilgilidir. Bernays, bu maddenin kanser tedavisinde önemli bir rol üstlendiğini hala açıklamak için, Amerikan Radyum Kurumu'na yardımcı olmuş ve bu maddeyi tehlikeli olduğu bilindiği halde Buffalo'daki devlet hastanesine götürmekten kaçınmamıştır.

Ve Litvanya gibi Hindistan'ın da Amerika tarafından benimsenmesine katkıda bulunmuş, iki ülke arasında ilişkilerin geliştirilmesi için arabuluculuk yapmıştır.

Bernays “The United Fruit Company” adlı halkla ilişkiler uygulamasında yayılma kuramından beş faktörü kullanarak, basını bilgilendirerek yararlanmıştır.

Yaklaşık yüz yıllık ömrüne genç yaşta girdiği halkla ilişkiler mesleğinde ilk kitabı yazmak, ilk halkla ilişkiler dersini vermek, ilk halkla ilişkiler dergisini yayınlamak gibi pek çok konuda öncü olan Bernays, yaratıcı olma özelliğini uygulamalarında sonuna kadar kullanmıştır. Kimi zaman onaylanabilir bir davranış olmasa da Chesterfield ve Lucky Strike’da olduğu gibi, bir önceki uygulamasını inkar etmek durumunda kalan Bernays, aldığı sorumluluğu sonuna dek taşımıştır. Venida Hairnet Company’nin satışlarını arttırırken, yasal düzenlemeler için hayli etkin olan lobi faaliyetlerinden yararlanan ve yasal düzenlemelerin hazırlanmasında rol oynayan Bernays, aslında kitle iletişim teorilerinden, özellikle gündem yaratma teorisinden sonuna kadar istifade etmiştir. Philco ve Ivory sabunlarında günümüzde de sıkça başvurulan bir halkla ilişkiler yöntemi olan event (olay) yaratmanın gücünden yararlanan Edward Bernays, Lucky Strike’da gerçekleştirdiği event’li araştırma sonuçlarından elde ettiği bilgilere dayandırmıştır. Caruso’nun konserlerinde, Creel Comitte’nin uygulamalarında insanların duygusal yönlerini harekete geçirmiştir. United Fruit Company’de ise, bugünün en etkin iletişim tekniklerinden biri olan sponsorluğun etkinliğinden olumlu imaj yaratabilmek için yararlanırken, söylentilerle başa çıkmak için bugünkü kriz yönetiminin temel ilkesi olan sorunu sahiplenerek çözüm arama yollarını daha o yıllarda buluyordu. Bernays bu uygulamaları ile halkla ilişkiler anlayışının temelini oluşturmuştur.

SONUÇ

İkna amaçlı kullanılan kitle iletişim kuramlarını, Edward Bernyas’ın halkla ilişkiler uygulamalarında incelemeyi amaçlayan bu yazı, Edward Bernays’ın bu kuramlara yönelik halkla ilişkiler uygulamaları ile sınırlandırılmıştır. İknanın iletişimdeki önemi, iletişim sürecinde özellikle kaynak, alıcı ve gönderilen ileti açısından incelenmiştir.

İletişim disiplinlerinde ikna unsurunun önemine kişilerarası ve kitle iletişiminde ikna etkisi incelenerek değinilmiş, Edward Bernays’ın İki Yönlü Asimetrik Model başlığı altında gerçekleştirdiği halkla ilişkiler uygulamalarında propagandanın da etkisi bulunduğundan, iknanın tutum değişimine etkisi, propaganda ve halkla ilişkiler çatısı altında detaylı olarak ele alınmıştır. Bu bağlamda ikna amaçlı kullanılan kitle iletişim kuramları da eleştirel yaklaşımlara yer verilerek irdelenmiştir.

Edward Bernays’ın hayatı, Sigmund Freud ile çalışmaları sonucunda kitle psikolojisine bakış açısı, halkla ilişkiler danışmanlığı ve halkla ilişkiler alanındaki uygulamaları dönemsel olarak incelenmiştir. Bernays’ın halkla ilişkiler uygulamaları incelenirken ikna amaçlı kitle iletişim kuramlarının hangilerinden yararlandığı, nedenleri ve etkileri üzerinde durulmuştur.

Yine iletişim disiplinlerinde ikna unsuru anlatılırken, ikna unsuru ikna amacı ile stratejik iletişim planlaması yapan halkla ilişkilerci açısından, iletişim öğeleri ve öğeler arasındaki mesaj geçiş süreci açısından incelenmiş ve sonuç olarak iletişim öğelerinin özelliklerinin iletişimin etkinliği açısından tartışılmaz bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir.

Tutum değiştirme sürecinde iletişim çatısı altında etkili olan faktörlerden ilki kaynaktır. Kaynak iletişimi başlatan taraf olduğu için alıcının mesajı algılamasında sahip olduğu özellikler bakımından önemli bir yere sahiptir. Alıcı açısından kaynağın inanılabilirliği, saygınlığı, güvenirliği ve sevilmesi büyük önem taşımaktadır. İkinci önemli faktör mesajdır.

Kaynak hedeflediği tutum değişimini oluşturduğu mesaj ile gerçekleştirebileceğinden mesajın özellikleri iletişimin başarısına direkt etkide bulunmaktadır. İletişim sürecinin gerçekleşebilmesi için öncelikle bir kaynağın olması gerekmektedir. Propaganda ve halkla ilişkiler alanlarında iknanın kullanımında – tutum ve davranışlarda istenilen yönde değişiklik gösterme amacıyla kurulan iletişimde – kaynak, söylediği söz ile hedefini harekete geçirir, mesajını hazırlar, amaçlı ve planlı iletişim stratejisi geliştirdikten sonra söz, hareket veya yazı gibi araçlarla mesajını karşı tarafa – hedef kitlesine– aktarır.

Son olarak ikna amaçlı Edward Bernays'ın uygulamalarında irdelenmek üzere değinilmiştir. İkna amaçlı kullanılan kitle iletişim kuramları, kaynak ile alıcı arasındaki iletişimde kullanılan yöntemler ya da dikkat edilmesi gereken hususlar açısından incelendiğinde hem hedef kitlenin bakış açısının netleşmesi**, hem medyanın gücünün sınırlarının çizilip, bu gücün kimin eline ne zaman geçtiğinin ve ne gibi sonuçlar doğurduğunun bilinmesi, hem de bireyin kitle içindeki durumu ile tutum ve davranışlarında değişiklik yapmaya ikna olması, bir başka deyişle "bireyin kitle iletişim araçları kullanılarak manipule edilmesi" açısından büyük önem taşımaktadır.** İkna amaçlı kitle iletişim kuramlarından çalışmaya ışık tutuması açısından **"Kullanımlar ve Doyumlar Kuramı", "Sınırlı Etkiler Kuramı", "Kültürleme Kuramı", "Modelleme Kuramı", "Sistem Kuramı", "Özdeşleme Kuramı", "Uyandırma / Kışkırtma Kuramı", "Senaryo ve Şema Kuramı", "Ekinleme Kuramı", "Sessizilik Sarmalı Kuramı", "Gündem Oluşturma Kuramı", "Tutarlılık Kuramı", "Mermi Kuramı", "İki Aşamalı Akış Kuramı", "Çok Aşamalı Akış Kuramı", "Kanaat Grubu Kuramı", "Yayılma Kuramı"na değinilmiştir**.

Kullanımlar ve doyumlar kuramında kitle iletişim araçlarının kişilerin haber alma dışında hangi ihtiyaçlarını giderdiğini saptanmış ve bu ihtiyaçların belirli bir çerçeve içinde kişiden kişiye değişiklik gösterdiği ortaya konmuştur. Sınırlı Etkiler Kuramı; iletişim araçlarının inandırıcılık gücünün kısıtlı olduğu varsayımı söz konusudur. Bu kurama göre kitle iletişim araçları tek başlarına direkt ikna- inandırma etkisinde bulunmazlar ancak bu inandırmayı etkileyecek güçlerini tutum değiştirme sözkonusu olduğunda değişime yakın tutumları, diğer zamanlarda ise varolan tutumları destekleyerek kullanırlar. Kültürleme Kuramı, iletişim araçlarının içeriğindeki değişiklik ve düzenliliklerin o anki toplumsal gerçekliğin bir yönünü güvenilir bir şekilde yansıttığı veya aktardığı hipotezine dayanmaktadır. İncelenen bir diğer ikna amaçlı kullanılan kitle iletişim kuramı ise Modelleme kuramıdır. Modelleme kuramının temeli, adından da anlaşılacağı gibi, izleyicinin, küçükken ebeveynleri taklit ederek öğrenmeyi gerçekleştirdiği gibi, kendisine bazı aktörleri, hayali kahramanları örnek alarak ya da taklit ederek onlar gibi davranmak isteyebilmesine hatta bu davranışları hayata geçirebilmesine dayanmaktadır. Sistem kuramı, sosyal sisteme dahil tüm parçaların birbiriyle etkileşim içinde bulunduğu ve birinde yaşanan herhangi bir değişimin diğerlerini de etkileyebileceği görüşü üstüne kurulmuş bir kuramdır. Özdeşleme kuramı, sevilen ve beğenilen insanların taklit edilmesi ve örnek alınması konusunda modelleme kuramı ile benzerlik gösterir. Uyandırma ve Kışkırtma kuramı, televizyonun kişiler üzerinde yarattığı psikolojik ve duygusal değişiklileri inceler. Senaryo ve Şema kuramı kitle iletişim araçlarının etkisi ile ilgili değerlendirilen bir diğer kuramdır. Bu kuram kitle iletişim araçlarının izleyicinin dünyaya ilişkin imajlarını şekillendirdiğini ve bu yolla edinilen deneyimler sayesinde izleyicinin kafasında bir beklentiler şeması oluşturduğunu savunur. Çalışmamızın bu bölümünde incelenmiş bir diğer kuram ise Ekinleme kuramıdır.

Ekinleme kuramı, belirli bir mesaja sürekli olarak maruz kalan kişilerin kitle iletişim

araçlarının etkisi ile dış dünyayı gerçekte olduğu gibi değil televizyonda verildiği şekliyle algıladıkları gerçeğini öne sürmektedir.

Sessizlik Sarmalı kuramı, ikna amaçlı kitle iletişim kuramlarında grubun birey üzerindeki etkisini ele alan etkili kuramlardan biridir. Bu kurama göre insanlar kitle iletişim araçlarından tutarlı olarak aldıkları mesajlardan etkilenmekte ve çoğunluğun fikri karşısında izole olma endişesi ile kendi düşüncesini dile getirmeden çoğunluğa uyma davranışı göstermektedir.

Gündem Oluşturma kuramı ise günümüzde de sıklıkla kullanılan, kitle iletişim araçlarının insanların ne hakkında düşüneceklerine etkide bulunduklarını gösterir. Kuram, kitle iletişim araçlarının konulara verdiği önem ile kamuoyunun gündemini oluşturduğunu öne sürmektedir.

Tutarlılık kuramı, medyanın bazı durumlarda insanlar üzerinde neden etki bıraktığını açıklamak üzere kullanılmaktadır.

Mermi kuramına göre ise iletişim araçları ve mesajları o kadar güçlüdür ki, hedef alman kitleleri bir mermi gibi vurarak etki altına almaktadır.

İki Aşamalı Akış kuramı, hedef kitleyi ikna etmek için kamuoyu önderlerinin kullanılmasının mesajın etki derecesini artıracağı görüşünü savunur. Ancak her zaman hali hazırda kamuoyu önderleri bulunamayacağından bu kuram kitle iletişimin etkisinde sınırlı kalmaktadır.

Çok Aşamalı Akış kuramı da kamuoyu önderlerinin etkisinden bahsetmektedir ancak iki yönlü akış kuramından farklı olarak her grubu etkileyecek değişik konularda öne çıkmış kamuoyu önderlerinin bulunabileceğine dikkat çekmektedir.

Kamuoyu önderlerinin etkisine değinen bir diğer kuram da **Kanaat Grubu kuramı**dır. Bu kurama göre benzer çıkar ve görüşlere sahip kişiler belirli bir lider etrafından farkında olmadan toplanır ve fikir alışverişinde bulunurlar. Böylece gruba hakim görüş ve kanaatleri benimserler. Son olarak kitle iletişiminde ikna etkisi Yayılma kuramında İncelenmektedir.

Halkla ilişkilerin gelişim sürecinde Edward Bernays'ın uygulamaları kitle iletişiminde kullanılan ikna kuramları temel alınarak, kuramsal bazda incelenmiştir. Edward Bernays'ın incelenen halkla ilişkiler uygulamalarında, birinci bölümde anlatılmış olan ikna amaçlı kitle iletişim kuramları aranmıştır. Sonuç olarak olaylar tek tek, tüm iletişim öğeleri, iknayı etkileyen faktörler gözönünde bulundurularak incelenmiştir.

Bernays'ın, "Damaged Goods" uygulamasında kamuoyu önderlerinin görüşlerini tartışma ortamında halka duyurduğu için Kanaat Grubu kuramının, tıp alanındaki kamuoyu önderlerinin kullanılması ile Çok Aşamalı Akış kuramının kitle iletişimindeki etkisinden yararlandığı saptanmıştır.

Damaged Goods halkla ilişkiler uygulamasında gazetenin desteğinin sağlanmasına özellikle dikkat edilmiştir. Suskunluk sarmalı kuramının kitle iletişimindeki etkisinden yararlanılarak, gazetede çıkan haberler kamunun genel kanısı olarak verilmiş ve bu şekilde çoğunluğa uyma ihtiyacı duyan kitleye nasıl hareket etmesi ve düşünmesi gerektiği söylenmiştir.

Ayrıca izleyicinin oyundaki karakterler ile empati kurması sağlanarak, yaşanmış deneyimler ile olayı yorumlanması hedeflenmiş, böylece senaryo ve şema kuramının etkisinden yararlanılmıştır.

Metropolitan Musical Bureau; Bernays'ın bu çalışmasında Barrinetos'u İspanyol kültürünün bir simgesi haline getirmeyi hedeflemiştir. Önce **Gündem Oluşturma Kuramı**'ın kullanarak İspanyol şalının tanıtımından işe başlamıştır. Böylece moda dünyası ile çıkan haberlerin ardından Barrientos'u da İspanyol giysileri ile giydirip, sanatçının ünlü gazetelerde yer almasını sağlamıştır. Bu gazete ve dergilerde Barrientos ile ilgili çıkan haberler, Barrientos'un genelde çok sevildiği izlenimini vererek kitle iletişim araçlarının kamuoyunun genel görüşünü yansıttığı gerekçesi ile bireyi de çoğunluğu temsil eden bu görüşü benimsemeye ittiğinden **"Suskunluk Sarmalı";** alanında en çok tutulan dergi ve gazeteler kullanıldığından, bu dergileri kitle iletişimindeki kamuoyu önderi etkisinde bulunması açısından alıcıyı etkilemesi için Çok Aşamalı Akış kuramından değişik alanlarda konusunda uzman faklı dergileri kullanarak yararlanmıştır.

Edward Bernays, Amerikan halkının yemek pişirmeye meraklı olduğunu bildiğinden **Kullanımlar ve Doyumlar** kuramını kullanarak, Amerikan halkını İspanyol yemekleri hakkında, Barrientos'un en sevdiği İspanyol yemek tariflerini vererek bilgilendirmiştir. Bernays'ın önce farkındalık yaratıp, ilgi uyandırdığı, hedef kitlesine deneme ve değerlendirme aşamasından sonra İspanya'nın simgesi olarak Barrientos'u benimsemesini sağladığı için Yayılma Kuramı'ın da kullandığını söyleyebiliriz.

Diaghileff Rus Balesi; Edward Bernays daha önceki uygulamalarında olduğu gibi bu uygulamasında da basına ve basının gücüne önem vermiştir. Bale ile ilgili haberleri balenin sanatsal yönünü, sanatçılarını halkın anlayabileceği biçimde tanıtan basın duyuruları hazırlamış ve sanat, tiyatro, müzik eleştirmenleri, yazı işleri müdürleri, yerel yöneticiler ve diğer otoritelerin ilgisini uyandırmayı başarmıştır. Böylece bu kişilerin söyledikleri, yazdıkları kamu tarafından önemli bulunduğu için kabul görmüş ve tam sayfa bale ile ilgili haberlerin gazetelerde yer alması, kamunun **"herkes buna önem veriyor ben de vermeliyim"** gibi çoğunluğa uygun şartlanma göstermesi sonucunda Suskunluk Sarmalının kitle iletişim araçlarındaki etkisinin kullanıldığını, ünlü gazeteci ve köşe yazarlarının kamuoyu önderi olarak kullanılması ile de **Çok Aşamalı Akış kuramının kitle iletişiminde ikna etkisi** açısından uygulamaya yönelik olarak kullanıldığını göstermektedir. Bernays, bale tanıtımında insanların anladığı ve hoşlandığı bazı şeylerle bağlantılar kurarak, alıcının kaynaktan beklentilerini karşılamış, mesajı daha çabuk alıp anlamlandırmasını sağlamış, kitle iletişimindeki Kullanımlar ve Doyumlar kuramının etkisinden bu şekilde yararlanılmıştır.

Ayrıca Edward Bernays, yaptığı tanıtımlarla küçük kızların balerin olmayı düşlemelerini sağlamış, bu bağlamda küçük kızlar için Modelleme kuramının kitle iletişimindeki etkisini, yetişkinler için ise Ekinleme kuramını kullanmıştır diyebiliriz.

Halklı aydınlatma Komitesi; Edward Bernays, Halkı Aydınlatma Komitesi ile Amerikan halkının diğer ülkelere karşı olan iyi niyetini Amerika hakkında bilgilerin yer aldığı makale, fotoğraf... gibi materyallerle dış ülkelere postalamış, müttefiklere destek vermek ve Amerikalılar'ın İtalyan kültürünü benimsediklerini göstermek için Cristof Colomb, Garibaldi gibi İtalyan kahramanlarının bronz heykellerinin fotoğraflarını dağıtmıştır. Bernays bu şekilde ikna amaçlı kitle iletişim kuramlarından Özdeşleşme kuramını kullanmış; yaptığı propaganda çalışmaları ile psikolojik yaklaşımları ön planda tutmuş, halkın duymak ve görmek istediklerini onların moralini yüksek tutmak amacı ile kendilerine duyurmuş böylece Kullanımlar ve Doyumlar kuramının kitle iletişiminde alıcının üzerinde bıraktığı etkiden bu alanda faydalanmıştır. Bernays ayrıca her alanda sürekli aynı semboller ve mesajları vererek Ekinleme kuramından

yararlanmış ve hedef kitlede savaş ile ilgili istenilen tutum değişikliğini yaratmıştır.

Litvanya; Litvanya'nın özgürlüğünü kazandığı bu çalışmada Edward Bernyas öncelikle Amerikan halkının Litvanya halkına sempati kazanması için iki ülke arasındaki ortak noktalan belirlemiş, bu bilgiye yönelik olarak Kullanımlar ve Doyumlar kuramının izleyicinin beklentilerini karşılama ve onu aldığı haberler ile tatmin etme özelliğini kullanmış; bu haberlerin henüz Litvanya'nın bağımsızlığı konusunu açmadan onların Amerikan kültürü ile ortak yönlerinin haberlerini yaparak gazetelerde yer almasını ve gündemde olmasını sağlayarak ise Gündem Oluşturma kuranımın özelliklerinden yararlanmıştır. Bernays, özgürlüğüne düşkün olan Amerikalılar'ın özgürlüğünü kazanmak için mücadele veren Litvanyalılar ile empati kurmasını sağlayarak, onları daha iyi anlamaları için mesajlarını özgürlük üzerine kurmuş ve Amerikalılar'da kuramsal bazda alıcının (bu çalışmada alıcı Amerikan halkı olmaktadır) zayıf ve güçsüz olduğu varsayımını safdışı bırakarak, aldıkları mesajlar ile Amerikalılar'ın üstünde mermi etkisi uyandırdığı saptanmıştır. Bernays'ın "Litvanya'nın Bağımsızlığı" halkla ilişkiler uygulamasında dikkat çeken bir diğer unsur da Litvanya ile ilgili haberlerin gazetelerde Amerikan halkının Litvanyalılar'ı olumlu algılayacak şekilde verilmesidir. Haberin dili ve alıcıya ulaştıfılış şekli alıcının mesajı algılayıp anlamlandırmasına etkide bulunur tezini savunan **Kültürleme kuramının** Bernays'ın çalışmasında yer aldığını söylemek bu açıdan yanlış olmamaktadır. Litvanya'ya ilk başlarda sempati duymayan fakat "özgürlüğün öneminin" bilincinde olan Amerikalı azınlık kitlenin tutarsızlığını gidermek için basında çıkan haberleri kullanmış ve bu kitlenin tutarlı bir tavır içinde hareket etmesini sağlamıştır. Bu açıdan Tutarlılık kuramının çalışmanın bu aşamasında etkili olduğunu görmekteyiz.

Venida Hairnet Company; Bernays, "Venida Hairnet Company" uygulamasında saç bonelerinin satışını artırmak için basının gücünden oldukça fazla yararlanmıştır. Bernays, öncelikle kadınların neden saç bonesi kullandıklarını bulmuştur. Sadece kadınları ilgilendirecek bir neden ile yola çıkmaktansa başka alanları da etkileyecek böylece saç bonesinin satılması için bir gündemi meşgul etmiş, çaba içinde olduğunu mesajım gönderdiği hedef kitlesine hissettirmeyecek nedenleri çıkış noktası olarak kullanmıştır. Bernays'ın bu çalışmasında izlediği yol Gündem Oluşturma Kuramı'nın kullanıldığını bize göstermektedir. Bernays, öncelikle bonenin gerekliliği için mantıklı ve satış arttırma çabasından bağımsız nedenler ile insanları bonenin bazı alanlarda kullanılması gerektiğine ikna etmiş daha sonra da Venida Saç Bonesi'nin tanıtımını yaparak, marka ile ürünü özdeşleştirmiş ve böylece satışları arttırmıştır.

Atlanta'daki NAACP Konferansı; Bernays, zencilerin olumsuz imajını olumluya çevirmek için onların topluma fayda sağladıkları yönlerini önplana çıkartmış ve basında bu haberlerin yer almasını sağlamıştır. Bernays, bu uygulamaları ile Gündem Oluşturma kuramından, mesajların sıklıkla verilip, hedef kitlesinin haberi algılamasında olumlu etki yaratarak da Ekinleme kuramından yararlanmıştır. Ayrıca kamuoyu önderlerinin izinden gidecek kitleleri etkilemek amacı ile Özdeşleşme kuramım kullanmıştır.

Ivory Sabunu ve Sanat; Edward L. Bernays Ivory Sabunu ve Sanat çalışmasında çocuklara yönelik düzenlediği "Sabundan Heykel Yarışması"nda konuda uzman mimar ve heykeltraşları jüriye çağırmıştır. Bernays, bu şekilde kamuoyu önderlerinin çocuklarda Modelleme kuramının kitle iletişimindeki etkisini göstermesini hedeflemiştir. Bernays, yine basında sıklıkla su ve beyaz sabun haberlerinin çıkması ve bu alanda Ivory'nin tek olduğunun

vurgulanması ile Ekinleme kuramının gücünü bu uygulamasında da kullanmıştır.

Endüstride Sanat; Edward Bernays bu çalışmasında ipek elbise ile ilgili haberlerin basında çıkmasını sağlayarak Gündem Oluşturma kuramından yararlanmıştır. Ayrıca medyada konuyla ilgili haberlerin çıkması ile tutum değiştirmek maksadıyla değil, bir bilgiyi kabul ettirmek için mesaj verilmiştir. Bernays'ın bu çalışmasında Yayılma kuramının bize gösterdiği beş faktöre uygun hareket edildiği görülmektedir. Önce farkındalık yaratılmış, ilginin uyanması sağlanmış, karşı tarafa deneme ve değerlendirme süresi tanınmış ve sonunda benimsemeleri sağlanmıştır.

Calvin Coolidge Kampanyası; Yapılan organizasyonda aktör ve aktristlerin Coolidge'e olumlu yaklaşması, onların kanaat önderi olarak algılanması açısından Bernays, **"Çok Aşamalı Akış"** kuramından yararlanmıştır. Ayrıca gazetelerde çıkan haberlerde mesajın algılanmasını kitle iletişim araçlarının mesajı verme şeklinin belirleyeceğini savunan Külttirleme kuramı ile halkın ne düşüneceğini ve gündemi hangi konunun meşgul edeceğini belirleyen "Gündem Oluşturma kuramının etkilerinden yararlanıldığı tespit edilmiştir.

Lucky Strike; Bernays bu çalışmasında özgürlüğü sigara içen kadınlarla özdeşleştirmiş, 10 genç kızı elinde sigara ile New York'un en kalabalık sokağında yürüterek diğer kadınlara "görerek öğrenme" açısından Modelleme kuramından yararlanarak örnek göstermiştir. Ayrıca gazetede çıkan haberler ile Gündem Oluşturma kuranımdan yararlanmıştır. Yeşil rengin her yerde kullanılarak sürekli yeşil rengi ile ilgili haberlerin çıkması ile de "Ekinleme Kuramı"ndan yararlanılmıştır.

Bernays çalışmasının başında "Elini bir şekere uzatacağına, Bir Lucky Strike'a uzat!" solaganı ile kilo konusunu gündeme taşımış, yine "Gündem Yaratına Kuramı"nm etkisinden faydalanmıştır. Daha sonra moda ve sağlık konularından bahsederek hedef kitle olan kadınların daha çok merak edip, bilgi edinmek istedikleri,daha çok ilgilerini çeken konulara değinerek "Kullanımlar ve Doyumlar" kuramına da gönderme yapmıştır.

Işığın Altın Jübilesi; Bernays bu organizasyonda basının gücünden Ekinleme kuramını kullanarak faydalanmışlardır. Ayrıca Hoover'ın övgü dolu konuşması sonucunda Suskunluk Sarmalı'ınn medyada çoğunluğun kabul ettiğini alıcının da kabul görme eğilimi kamuoyu önderi etkisi ile kullanılmış, bu şekilde Hoover'ın söyledikleri doğru ve geçerli algılanmış ve halkın tepkisi de bu yönde olumlu olmuştur.

General Motors; Bernays, bu çalışmasında basının gücünden Gündem Oluşturma kuramından yararlanmıştır. Gündem Oluşturma kuramını kullanırken direkt General Motors'dan bahsetmemiş, insan sağlığı açısından arabanın teknik yönlerinin çelikten olması gerektiğinden bahsetmiş ve bu şekilde haberlerin çıkmasını sağlamıştır. Daha sonra General Motors'un tanıtım çalışmalarım yaparken bu özelliğini ön plana çıkartmıştır.

Ayrıca Sloan'ın halkla ilişkilere duyulan gereklilik ile ilgili yaptığı açıklamada ikna amaçlı kitle iletişim kuramında kullanımlar ve doyumlar kuramının halkla ilişkilerdeki önemini bir anlamda vurgulamıştır.

Philco Radyo ve Televizyonu; Edward L. Bernays Philco'nun Hi-Fi sistemini tanıtmak kitle iletişiminden "Gündem Oluşturma Kuramı"m basını hi-fı sistemi ile ilgili bilgi verirken kullanmıştır. Gündem Oluşturma kuramından sonra hi - fısisteminin dinleyiciler için yararlarından bahsederek Kullanımlar ve Doyumlar kuramına gönderme yapmıştır. Basın

mensuplarını da bu konsere davet ederek, gazetelerde bu haberin çıkmasını sağlamış ve gazete okuyan kişilerin hi-fı sistemini benimsemesini **"Ekinleme ve İki Aşamalı Akış"**ın etkisini kullanarak gerçekleştirmiştir. Ayrıca yüksek fiyatlı radyoların piyasa sürülmesi ile hedef kitlede Senaryo ve Şema kuramının etkisinden, "yüksek paraya satılıyorsa ürün iyidir" çıkarımının yapılması sağlanmış, hükümetin de bu olaya destek vermesi ile etkili bir kesimin desteği sağlanarak, hükmeden güce uyum sağlanması açısından Suskunluk Sarmalı kuramının etkisinden yararlanılmıştır.

The United Fruit Company; Bernays "The United Fruit Company" adlı halkla ilişkiler uygulamasında yayılma kuramından beş faktörü kullanarak, basını bilgilendirerek yararlanmıştır.

Sonuç olarak tüm bu incelemeler sonucunda, Bernays'ın çalışmamızda incelenen halkla ilişkiler uygulamalarında en çok kullandığı ikna amaçlı kitle iletişim kuramlarının **"Gündem Oluşturma", "Suskunluk Sarmalı", "Ekinleme", "Kullanımlar ve Doyumlar", "Yayılma", "Senaryo ve Şema", "Mermi", kamuoyu önderlerinin ikna amaçlı iletişimde kullanılması açısından "Çok Aşamalı Akış", "Modelleme", "Kanaat Grubu", "İki Aşamalı Akış" kuramları olduğu sonucuna ulaşılmıştır.**

KAYNAKÇA

Kitaplar:

Açıköz, H. Mustafa. **İletişim Felsefesine Giriş.** İstanbul: Birey Yayıncılık, 2003.

Aşna, Alaeddin. **Public Relations Temel Bilgiler.** İstanbul: Der Yayınları, 1993.

Atabek, Necdet ve Erdal Dağtaş. **Kamuoyu ve İletişim.** Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi, 1998.

Baldini, Massimo. **İletişim Tarihi.** Gül Batuş (çev.). İstanbul: AVCIOL Basım Yayın,

2000.

Barthenheier, Günter. Allgemeine Grundlagen der Öffentlichkeitsarbeit, in Öffentlichkeitsarbeit: Dialog zwischen Institutionen und Gesellschaft.

hrsg. Günther Haedrich, Günter Barthenheier, Horst Kleinert, Berlin: Walter de Gruyter, 1982.

Barthenheier, Günter. **Halkla İlişkilerin Temelleri.** Ayla Okay (çev.). İstanbul: Marmara Üniversitesi İletişim Dergisi, Sayı 5, Ocak 1994.

Baskin, Otis ve Craig Aranoff. Public Relations The Proffession and the Practice.

3.ed., WCB Publishers, Dupuque, 1992.

Bektaş, Arsev. **Kamuoyu, İletişim ve Demokrasi.** İstanbul: Bağlam Yayıncılık, 2000.

Bernays, L. Edward. **Biography of an Idea; Memoirs of** P.R. **Counsel Edward Bernays.** New York: Simon and Schuster, 1965.

Bernays, L. Edward. **Biograpy Einer Idee.** Ulf Pacher (çev.). Düseldorf: Econ Verlag, 1967.

Bernays, L. Edward. **Public Relations and The American Scene.** Norman: University of Oklahoma Press, 1952.

Bıçakçı, İlker. **İletişim Dünyamız.** İstanbul: MediaCat Kitapları, 2001.

Bıçakçı, İlker. İletişim ve Halkla İlişkiler – Eleştirel Bir Yaklaşım. İstanbul: MediaCat Kitapları, 2003.

Bilgin, Nuri. Sosyal Psikoloji Szölüğü; Kavramlar, Yaklaşımlar. İstanbul: Bağlam Yayıncılık, 2003.

Brody, E.W.,Lattimore, Dan. **Public Relations Writing,** New York: Pragear, 1990.

Bruce – Mitford, Miranda. **Singn & Symbols,**Londra: Dorling ICindersley,1996.

Burton, Graeme. **Medya Analizlerine Giriş, Görünenden Fazlası.** Nefın Dinç (çev). İstanbul: Alan Yayıncılık, 1995.

Chomsky, Noam, Edward S. Herman, David Peterson ve Justin Podor. **Medyanın Kamuoyu İmalatı.** Adnan Köymen, Ebru Kalak, Hale Alpmen, Özge İnciler ve Işıl Esendir (çev.). İstanbul: Chiviyazıları Yayınevi, 2004.

Chomsky, Noam. **Medya Denetimi.** Şen Süer (çev.). İstanbul: Tümzamanlar Yayıncılık, 1995.

Cohen, P. Anthony. **Topluluğun Simgesel Kuruluşu.** Mehmet Küçük (çev.). Ankara: Dost Kitabevi, 1999.

Cutlip, Scott M., Center, Allen H. ve M. Glen Broom. **Effective Public Relations.** 7.th. Ed. New Jersey: Prentice Hall Inc., 1994.

Cutlip, Scott M., Center, Aline H. and Broom, Glen M. **Effektive Public Relations,** New Jersey: Prentice – Hall, 1994.

Cticeloğlu, Doğan. İnsan ve Davranışı – Psikolojinin Temel Kavramları. İstanbul: Remzi Kitabevi, 2003.

Çaplı, Bülent. **Televizyon ve Siyasal Sistem.** Ankara: İmge Kitabevi, 2001.

Doob, Leonard. **Public Opinion and Propaganda,** Connecticut, Archon Boles, 1996.

Dunn S., Watson. **PR A Contemporary Approach.** Homewood: Richard D. Irwin. Inc, 1995.

Erdoğan, İrfan ve Korkmaz Alemdar. **Öteki Kuram.** Ankara: ERK Yayınları, 2002.

Erdoğan, İrfan., Alemdar, Korkmaz. **İletişim ve Toplum,** Ankara: Bilgi Yayınları, 1990.

Erengül, Bilge. **Kültür Sihirbazları.** İstanbul: Evrim Yayınevi, 1997.

Ertekin, Yücel. **Halkla İlişkiler.** 2. basım. Ankara: TODAİE Yayını, 1986.

Fiske, John. **İletişim Çalışmalarına Giriş.** Süleyman İrvan (çev.). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 2003.

Freedman, J.L., D.O. Sears ve J.M. Carlsmith. **Sosyal Psikoloji.** Ali Dönmez (çev.). Ankara: İmge Kitabevi,1998.

Frutiger, Andrian. **Uluslararası Grafik Ürünler Sergisi,** Mimar Sinan Üniversitesi, İstanbul: 2002.

Goldman, Eric. **Two Way Street,** Boston: Bellman Publishing Company,1948.

Grunig, James E. ve Todd Hunt. **Managing Public Relations.** New York: Holt, Rinehart and

Winston Inc., 1984.

Hançerlioğlu, Orhan. **Felsefe Sözlüğü.** İstanbul: Remzi Kitabevi, 2002.

Hermann, S. Edward, ve Noam Chomsky. **Medya Halka Nasıl Evet Dedirtir?.** Berfu Akyoldaş, Tamara Han, Metin Çetin ve İsmail Kaptan (çev.). İstanbul: Minerva Yayınları, 1999.

İnceoğlu, Metin. **Tutum, Algı, İletişim.** Ankara: Elips Kitap, 2004.

Jameson, Fredric. **Dil Hapishanesi.** Mehmet H. Doğan (çev.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2003.

Jamieson, Harry. **İletişim ve İkna.** Nejdet Atabek, Banu Dağtaş (çev.). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, 1996.

Jefkins, Frank. **Public Relations.** 4.th.ed. London: Pitman Publishing, 1992.

Kadıbeşegil, Salim. **Halkla İlişkilere Nereden Başlamalı?.** Ankara: MediaCat Kitapları. 2001.

Kağıtçıbaşı, Çiğdem. **Yeni İnsan ve İnsanlar.** İstanbul: Evrim Yayınevi, 2004.

Kaya, Raşit. **Kitle İletişim Sistemleri,** Ankara: TeoriYaymları,1985.

Kazancı, Metin. **Halkla İlişkiler.** 2. basım. Ankara: Savaş Yayınları, 1982.

Lasswell, Harold. **Propaganda Technique in the World War,** New York: Peter Smith, 1927.

Lazar, Judith. **İletişim Bilimi,** Cengiz Anık (çev.). Ankara: Vadi Yaymları,2001.

Lull, James. **Medya İletişim Kültür.** Nazife Güngör (çev.). Ankara: Vadi Yayınları, 2001.

Mardin, Şerif. **İdeoloji,** Ankara: Lurhan Kitabevi,1982.

Marshall, Gordon. **Sosyoloji Sözlüğü.** Osman Akın ve Derya Kömürcü (çev.). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 1999.

Maslow, Abraham. **İnsan Olmanın Psikolojisi.** Okhaıı Gündüz (çev.). İstanbul: Kuraldışı Yayıncılık, 2001.

Mattelard, Armand, **Michéle. İletişim Kuramları Tarihi.Merih** Zıllıoğlu (çev.). İstanbul: İletişim Yayınları, 2003.

Mattelard, Armand. **İletişimin Dünyasallaşması.** İstanbul: İletişim Yayınları, 2001.

McQuail, Denis.,Windahl, Sven. Communication Models For The Study of Mass

Communication, Longman, New york:Second Edition, 1993.

Mutlu, Erol. **İletişim Sözlüğü.** Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 1998.

Neumann – Noelle, Elisabeth. **Kamuoyu, Suskunluk Sarmalının Keşfi.** Murat Özkök (çev.). Ankara: Dost Kitabevi, 1998.

Okay, Ayla – Aydemir. **Halkla İlişkiler Kavramı,Strateji ve Uygulamaları,** İstanbul: Der Yayınları, 2001.

Oktay, Mahmut. **Davranış Bilimlerine Giriş.** İstanbul: Der Yayınları, 1996.

Oktay, Mahmut. Halkla İlişkiler Mesleğinin İletişim Yöntem ve Araçları. İstanbul: Der Yayınları, 1998.

Oktay, Mahmut. **Politikada Halkla İlişkiler.** İstanbul: Derin Yayınları, 2002.

Oskay, Ünsal. **İletişimin ABC'si.** İstanbul: Der Yayınları, 1997.

Oskay, Ünsal. **Kitle Haberleşmesi Teorilerine Giriş.** İstanbul: Der Yayınları, 1992.

Oskay, Ünsal. XIX. YY'dan Günümüze Kitle İletişimin Kültürel İşlevleri. İstanbul: Der Yayınları, 2000.

Özerkan, Şengül. **Medya, Dil ve İletişim.** İstanbul: Martı Yayınları, 2001.

Özerkan, Şengül. Ve İnceoğlu Yasemin. **İletişimde Etkileme Süreci.** İstanbul: Metinler Matbaacılık, 1997.

Özkalp,Enver. **Sosyolojiye Giriş,** 6. Baskı, Eskişehir:Anadolu Üniversitesi Y aymları,No: 87,1993.

Peltekoğlu Balta, Filiz. **Halkla İlişkiler Nedir?.** 2. Basım. İstanbul: Beta Yayınları,

2001.

Postman, Neil. **Televizyon Öldüren Eğlence.** Osman Alcmhay (çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 1994.

Scheriff, Muzaffer. **The Psycology of Social Norms.** İsmail Sandıkçıoğlu (çev.). İstanbul: 1985.

Severin, Werner., Tankard, James. **İletişim Kuramları: Kökenleri, yöntemleri ve Kitle İletişim Araçlarında Kullanımları,**Ali atıf Bir (çev.). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, 1994.

Swingewood, Alan. **Sosyolojik Düşüncenin Kısa Tarihi.** Osman Akmhay (çev.). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 1998.

Teber, Serol. **Davranışlarımızın Kökeni.** İstanbul: Say Yayınları, 2001.

Tutar, Haşan. **Örgütsel İletişim.** İstanbul: Seçkin Yayınları, 2003.

Uçar, Tevfık Fikret. **Görsel İletişim ve Semboller,** İstanbul: İnkılap Yayınevi, 2003.

Ulusoy, Nigar. "Tarihsel Gelişim Sürecinde Halkla İlişkilerin İki Temsilcisi: Ivy Lee, Edward Bernays" (Yaymlanmmış Yüksek Lisans Tezi) Marmara Üniversitesi SBE, 1994.

Vivian, John. **The Media of Mass Communication,** Boston, Londra, Sydney...: Allyn and Bacon, 1997.

Wilcox, Dennis, Ault, Philipp and Warren K. Agee. **Public Relations Strategies and Tactics.** 2.nd ed. New York: Harper & Row Publishers, 1989.

Zıllıoğlu, Merih. **İletişim Nedir?.** İstanbul: Cem Yayınevi, 2003.

İnternet:

http://www. prmuseum.com/bernays/bernavs 1923.html

http://www. prmuseum.com/bernavs/bernays 1924.html

http://www. prmuseum.com/bernays/bernavs 1928.html

http://www. prmuseum.com/bernays/bernavs 1931.html

http://www. prmuseum.com/bernays/bernays 1939.html

http://www.adbusters.org/oldwebsite/Articles/bernay.html

http://www.public relations.online.net/history.html.
http://www.wikipedia.Org/w/wiki/Edward Bernays.html.

Kaynak: ECE BABAN, İkna Amaçlı Kitle İletişim Kuramları Ve Edward Bernays'ın Halkla İlişkiler Uygulamaları, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim Bilimleri Anabilim Dalı Halkla İlişkiler Bilim Dalı, İstanbul, 2005

INTELLENGLİSH

- Home
- About
- VIP English Programs

Intellenglish 7 Taktik – Taktik 1

"Beyninizin Saklı Gücü"

Binyıllar önce – yeryüzünde aslında 2 insan türü mevcuttu – atalarımız *homo sapiens* ve onların uzak kuzenleri Neanderthaller.

Ancak bir süre sonra Neanderthaller'in nesli tükendi ve *homo sapiens* hayatta kaldı. **Neden?**

Kimse kesin olarak bilmiyor. Her iki tür de benzer büyüklükte beyne sahipti. Her ikisi de araç gereçler yaptı ve ilkel giysiler giydi. Ama *homo sapiens*'i Neanderthaller'den ayıran önemli bir fark vardı:

İletişim Kurma Becerisi

İnsanoğlunu diğer daha az başarılı kuzenlerinden ayıran en büyük fark son derece gelişmiş dilleriydi. Ve öyle ki bazı dilbilimciler insan beyninin dil öğrenimi için özel olarak tasarlanmış ***derin yapıları*** olduğunu ve böylelikle bunun şaşırtıcı biçimde küçük yaşlarda ana dilimizi öğrenmemize imkan verdiğini iddia ediyorlar.

Ve hepsi bu değil…

Yapılan en son bilimsel araştırmaya göre, beyniniz dünyanın en büyük süper bilgisayarından daha güçlü. İşte bazı istatistikler…

- Beyniniz bir milyon, milyon beyin hücresine sahip **(1,000,000,000,000)**
- Her bir beyin hücresinin 1.0 x 10^28 bağlantı olasılığı mevcut. (Bu 1'i takiben 28 sıfır demek)
- Beyninizdeki olası bağlantıların toplam sayısı 1'i takiben 10.5 milyon *kilometrelik* sıfır kadar!

Bu yüzden insan beyninin limitlerine dair yürütülen kötümser tahnminlerin herhangi birini kabul etmek çok saçma.

Öğrenme yetiniz hakkında neden iyimser olmalısınız?

Ben büyürken okulumda birçok öğrenci matematikten nefret ediyordu. Neden? Çünkü matematiğin zor olduğunu düşünüyorlardı.

Matematik testlerine girdiler, kötü notlar aldılar, ve sonra kendi kendilerine matematiklerinin iyi olmadığını söylediler. Ve matematikte iyi olmadıklarını düşündükleri için de çalışmak için de hiçbir sebep görmediler. Nasıl olsa başarısız olacaklardı, değil mi?

Birşey hakkında negatif fikirlere sahip olmak aslında becerinizi engelleyebilir.

Bu yüzden yapmanız gereken ilk şey, eğer İngilizce'yi hızla öğrenmek istiyorsanız, iyi İngilizce konuşmayı öğrenme beceriniz hakkında kafanızda olabilecek kötümser her ne fikir varsa bundan kurtulmanız.

Size şimdi kanıtlamış olduğum gibi – beyniniz güçlü! – ve doğal olarak dil öğrenmek ve dili kullanmak üzere tasarlandı. Bu yüzden **SİZ doğal ve güçlü bir İngilizce öğrencisisiniz.**

Intellenglish 7 Taktik – Taktik 2

"Korkularınızı Yenin ve Kendinize Güvenerek İngilizce Konuşun"

Japon bir üstâdı Zen hakkında araştırma yapmak için ziyarete giden bir profesörle ilgili ünlü bir hikaye var.

Zen ustası çay servisi yapmaya başlar ve misafirin bardağını ağzına kadar doldurur. Bardak ağzına kadar dolduğunda çayı dökmeye devam eder. Çay bardağın kenarlarından taşmaya başlar ve masanın her tarafına yayılır.

"Dur!" diye bağırır profesör. "Daha fazlasını almaz!"

"Aynı bu bardak gibi," dedi Zen ustası, " sen kendi fikirlerin ve tahminlerinle dolusun. Sen bardağını boşaltmadan sana nasıl Zen'i gösterebilirim?"

Bugün – sizlerden 'bardağınızı boşaltmanızı istiyorum'.

İngilizce öğrenmekle ilgili bütün fikir ve düşüncelerinizi – Unutun.

Sadece birkaç dakika için – İngilizce öğrenmekle ilgili hiçbir şey duymamış olduğunuzu düşünün. Gözlerinizi kapatın ve zihninizi tamamiyle boş bir kağıt haline getirin.

Şimdi, kendinizi nasıl hissediyorsunuz?

İngilizce Konuşurken Daha Az Endişeli ve Daha Güvenli Hissetmenin Sırrı

Bugünün modern dünyasında, düşünmeniz gereken milyonlarca şey var: işiniz, aileniz, ilişkileriniz, haberler, ekonomi, trafik, faturalar – bu hiç bitmez.

Her an, birşeyler hakkında düşünmek zorundaymışsınız gibi hissedersiniz – aksi taktirde geride kalırsınız.

Farketmiş olabileceğiniz gibi bu tip düşüncedeki problem – kolaylıkla dikkatiniz dağılır. Birşey hakkında düşünüyorken telefon çalar – ve konuşmanızı bitirdikten sonra biraz önce ne yaptığınızı hatırlayamazsınız.

Bu çok verimsiz ve doğal olmayan bir düşünce biçimi.

Eğer zihniniz sürekli olarak düşünce ve endişelerşe doluysa İngilizce konuşmakta zor anlar yaşayacaksınız demektir. Ve bu İngilizce'yi rahatça konuşma zorluğunuz yüzünden kendinizden şüphe duymaya başlayacaksınız. Ve kendinizden şüphe duymaya başlayınca da İngilizce konuşurken gittikçe daha fazla gerginleşmeye başlayacaksınız.

Bu yüzden **bardağınızı boşaltın**. Zihninizi İngilizce konuşmak hakkındaki bütün şüphelerden, korku ve karışıklıklardan arındırın. Sadece boş beyaz bir ekran hayal edin – ardından konuşmaya başlayın.

Bu teknik size İngilizce'yi kendinize daha fazla güvenerek konuşmanızı sağlamakla kalmayacak aynı zamanda İngilizce çalışırken ve konuşmanızı pratik ederken dikkatinizi de düzeltmenizi sağlayacak.

Öğrencilerimin birçoğu İngilizce derslerini uzun yorucu bir günün ardından alıyorlar. Ve öğrencilerimin birçoğu çok stresli işlerde çalışıyor! Kalp cerrahları, avukatlar, bankacılar, iş sahipleri.

Ders saatleri gelince işleri hakkında düşünmeyi bırakıp İngilizce'ye odaklanmaları onlar için çok zor. Benzer sorunları siz de yaşamış olabilirsiniz.

Ve şu anda şunu düşünüyor olabilirsiniz – "Tamam, sadece rahatla – zihnimi rahatlat. Söylemek yapmaktan daha kolay!"

Haklısınız. Bu dünyadaki yapması en kolay iş değil. Ama pratik ve sabırla etkili İngilizce öğrenmek ve akıcı İngilizce konuşmak için zihninizi doğru konuma ayarlamak gittikçe daha kolay hale gelecek.

Intellenglish 7 Taktik – Taktik 3

"İngilizce'yi Çalışma Süresinin Sadece ¼'i Kadar Sürede Öğrenebilmek Mümkün Mü?"

Bu dersleri takip ediyosanız, muhtemelen iyi İngilizce öğrenmek için yapmanız gereken en önemli 2 şeyi biliyorsunuzdur:

1. **Doğru Kafa Yapısına Sahip Olmak** – bu İngilizce'yi iyi öğrenebilme yetinizin olduğunu bilmek ve buna inanmak demek. Diğer bir deyişle, pozitif bir yaklaşımla işe başlamak. Ve…
2. **Zihninizi Berraklaştırmak ve Rahatlamak** – İngilizce öğrenmenizi ve akıcı biçimde konuşmanızı engelleyen ve dikkat dağınıklığıa yol açan düşüncelerinizi bertaraf etmek. Kendinizi stres, endişe ve kaygıdan kurtarmak.

Çoğu kişi bu iki adımı atmak için bile eyleme geçmiyor. Bu yüzden, pozitif düşünmekte ustalaşabiliyor ve zihninizi rahatlatabiliyorsanız o zaman diğer çoğu öğrenciden zaten daha hızlı öğreneceksiniz demektir.

Bugün anlatacağım teknikler aslında öğrenme ve çalışma sürecinin kendisi için. Bu teknikler bilimsel araştırmalara dayalı ve dünyadaki en saygın dilbilimci ve eğitim teorisyenlerinden geliyor.

Hatta, bu tekniklerden bazılarıyla önceden karşılaşmış bile olabilirsiniz – dil kurslarında veya internette.

Ancak, sizleri uyarmam gerekiyor. **Her İngilizce eğitimcisi bu teknikleri doğru biçimde kullanmıyor.** Ve eğer bu teknikleri doğru biçimde kullanmazsanız etkinlikleri büyük ölçüde sınırlı hale geliyor. Bu metodları kullanmanın asıl yolunu keşfetmek için okumaya devam edin:

"Tam Fiziksel Tepki" – Hareket Kullanarak İngilizce'yi Daha Hızlı Öğrenmek

Bu teknik size anaokulunu hatırlatabilir.

Hatırlıyor musunuz? 5 ya da 6 yaşındaydınız ve öğretmeniniz sizi sandalyenizden kaldırıp saçma bir şarkı söyletti veya dans ettirdi. Muhtemelen öğreniyor olduğunuzu bile farketmediniz, ama yıllar sonra, şarkının sözlerini muhtemelen hala hatırlıyorsunuzdur.

"Tam Fiziksel Tepki" (Total Physical Response) Amerikalı bir psikoloji profesörü olan Dr. James Asher tarafından dil öğrenimini hızlandırmak amacıyla geliştirilmiş bir tekniktir. Bu tekniği kullanırken öğrenciler öğretmen konuştuğunda fiziksel olarak yanıt vermeye mecburdurlar.

Örneğin, öğretmen "*Open your books*" (Kitaplarınızı açın) der. Ve öğrenciler kitaplarını açmak zorundadırlar.

Bu sadece basit bir örnek , ama araştırmalar gösteriyor ki bu tekniği kullanan öğrenciler öğrendikleri kelimelerin %80'ini hatırlıyorlar (her zaman olduğu gibi %80'ini unutmak yerine).

Bu Metodu Nasıl Kullanabilirsiniz:

Şimdi – bu metodla ilgili sorun şu bu metod esas olarak başlangıç seviyesi öğrencileri için etkili (çünkü cümleler çoğu zaman çok basit) ve çoğu yetişkin utanıp sıkılıyor ve bunun gibi hareketleri insan içinde sergilemek istemiyor.

Peki, bu metodun gücünden nasıl faydalanabilirsiniz?

Bu metodu kendi evinizin rahatlığı içerisinde kullanmanızı tavsiye ederim – ya da utanıp sıkılmayacağınız bir yerde. Actually, it's good to get rid of your inhibitions while learning a language – so do this exercise in a public area if you're brave. Yeni bir fiil öğrendiğinizde, yeni kelimeyi söylerken eylemi taklit etmeye çalışın.

Bir diyalog çalışıyorsanız, ayağa kalkın ve rolleri canlandırın. Her ne yaparsanız yapın, sadece oturup kalmayın. Yürümek bile beyninize olan kan akışını hızlandırıp öğrenmenizi geliştirecektir.

Hızlandırılmış İngilizce Öğrenimi – "5 Günde İngilizce"?

Hızlı İngilizce öğrenmenin ikinci metodu ise "Accelerated Learning" (**Hızlandırılmış Öğrenim**) bir arada anılan bir grup tekniği içermektedir. Bu teknikler ilk olarak Bulgar araştırmacı Georgi Lozanov tarafından açıklanmıştır, bu teknikleri kendisi ayrıca "Suggestopedia" olarak da adlandırmıştır – yeni dil ediniminde doğal bir metod. Soğuk Savaş sırasında bu teknikler Sovyet diplomatları kısa süre içerisinde eğitmekte kullanılmışlardı.

İşe yarıyorlar mı?

Araştırmalara göre Hızlandırılmış Öğrenme metodunu kullanan öğrenciler 4 ila 10 kat daha fazla kelime öğrenebiliyorlar. Ama dikkat edin.

Dr. Lozanov'un kendisi **"Hızlandırılmış Öğrenim"** adı altında kullanılan programların çoğunun aslında sahte olduğunu belirtmiştir. Bu teknikleri anadilinizi konuşabilen uzman bir öğretmen eşliğinde kullanmalısınız. Ve kendinizi tamamiyle bu programa damalısınız.

"Hızlandırılmış Öğrenim" programının ana unsurları şunları içeriyor:

1. **Doğal Edinim** – dil bilgisi çalışmak yerine öğrenciler dili hikayeler ve diğer rahatlatıcı aktivitelerle öğreniyor.
2. **Katılım** – öğrenciler aktif olarak derse katılıyorlar, pasif değiller.
3. **Öğrenme zihin ve vücudun tümünü içine alır** – sadece 'mantıklı' zihni kullanmak yerine programlar duyguları, duyuları ve sanatsal idrakı da kullanıyor.
4. **Pozitif ortam** – öğrenciler her zaman teşvik ediliyor ve rahat hissettiriliyor.
5. **Karşı karşıya bırakmak** – öğrenciler geleneksel sınıf derslerinde olduğundan çok daha fazla sayıda materyalle karşı karşıya kalırlar ve dili pasif ve/veya altbilinçsel olarak özümsemeleri beklenir.

Bu Metodu Nasıl Kullanabilirsiniz?

Unutmayın geleneksel İngilizce kurslarının çoğu sadece çok sınırlı sayıda metod kullanır ve bu yüzden de öğrenme yetinizin sınırlı bir kısmı kullanılmış olur.

Ne kadar farklı çeşitte ve sayıda öğrenme teknikleri kullanırsanız öğrenme deneyiminiz de o kadar zengin ve eksiksiz olacaktır. Ama Hızlandırılmış Öğrenme Teknikleri'ni kullandıklarını iddia eden okullara karşı dikkatli olun. Dr. Lozanov'un dediği gibi: Bu okullar bu metodları doğru biçimde kullanmıyor olabilirler.

Bunlardan hangisi sizin için en çok işe yarar? Her İngilizce öğrencisi farklıdır, ve bazı tekniklere diğerlerine olduğundan daha kuvvetli yanıt verebilirsiniz.

En önemlisi kişisel öğrenme stilinizi anlamak ve ardından uyum sağlayacağınız farklı metodları test etmektir.

Nasıl test edebilirsiniz? Sıfırdan kendi Hızlandırılmış Öğrenme Programı'nızı oluşturmanız zor. Daha fazla yardım için lütfen bizimle irtibat geçin. Kendinize iyi bakın ve iyi çalışmalar,

Intellenglish 7 Taktik – Taktik 4

"Konuşma ve Telaffuz Pratiğinin Doğru Şekli"

En son bilimsel araştırmaya göre (*How Languages are Learned*, Oxford University Press – 2002), anlamakta zorlanmak ve kendini anlatabilmek dil öğrenmenin esas unsurları.

Diğer bir deyişle, öğrendiğiniz dili manalı bir iletişim için kullanmak zorundasınız. Basit ezber ve tekrar İngilizce öğrenmede etkili metodlar değil. Karşılıklı etkileşim ve konuşma kilit önemde.

Ancak ya kendinizi anlatamıyorsanız? Ve ya anlayamıyorsanız? Yeni dilinizi nasıl**kullanabilirsiniz**?

Bu problemi Türkiye'ye ilk geldiğimde yaşamıştım. Türkçe öğrenmeye "başlamak" inanılmaz ölçüde zordu çünkü Türkçe'nin ses ve ritmleri bana çok farklı geliyordu. İnsanlar konuşurken onları anlayamıyordum – ve telaffuzun kötü olduğu için onların beni anlamasını sağlayamıyordum.

Özellikle bir olayı çok iyi hatırlıyorum: Döner ve ayran alıyordum, ve ustaya dedim ki:

502 Yazılar

“Bir ayran alabilir mi***yim?***” Ve sesim cümlenin sonunda yukarı çıktı, aynı İngilizce bir sorudaki gibi.

Ve o da dedi ki:

“Pardon?”

“Iııı. Bir ayran alabi***lir*** miyim?” İşte bu, bu sefer aksanı doğru yere koymuştum. Beni anlamalı. Ama dedi ki:

“Anlamadım.” Ahh! Bu çok sinir bozucu! Hadi bir sefer daha deneyeyim:

“Ayran” dedim. “Ayran.”

“Aaaaa.” Diye cevapladı usta. “Ay***ran*** ay***ran*** ay***ran.”***

Bu benim ilk Türkçe telaffuz dersimdi. O zamandan beri ayranı doğru telaffuz ediyorum.

Ama o gün birşey farkettim.

Eğer telaffuzum yeterince iyi olmasaydı beni **kimse anlayamazdı**, ve ben Türkçe’mi asla konuşarak düzeltme şansını elde edemezdim. Ve İngilizce öğretmeni olduğum için konuşma pratiğinin yeni bir dili öğrenmenin en iyi ve en eğlenceli yolu olduğunu biliyordum.

Telaffuzumu **iletişim kurabileceğim** noktaya getirmem *gerekiyordu*!

Ve işte bunu yaptım:

İlk önce hangi Türkçe seslerin bana en zor gelenler olduğunu belirledim.

Sessiz harfler kolaydı. Onları çalışmam gerekmiyordu. Ama bazı sesliler benim için çok yeniydi: ö, ü, ı. Ve bazı diğer seslileri doğru telaffuz etmediğimi farkettim.

Böylece bütün Türkçe sesli harfleri yazdım ve birer birer hepsini çalıştım: a, e, ı, i, o, ö, u, ü.

Sonra Türkçe’de bir cümleye baktım ve sadece sesli harfleri telaffuz ettim.

“Otobüs durağı nerede?”= “o, o, ü, u, a, ı, e, e, e.”

Ardından, tüm cümleyi söylemeyi çalıştım – ama sadece sesli harfleri doğru telaffuz edebildikten sonra.

Bunu İngilizce’de de deneyebilirsiniz.

İşte İngilizce teaffuzunuzu düzeltmek için kullanabileceğiniz kısa bir çalışma planı:

1. İngilizce’de hangi seslerin size zor geldiğini belirleyin. Bunları not edin ve her gün telaffuz etme çalışması yapın.
2. İyi bir kayıt edinin (CD ya da metinli bir Mp3) veya anadili İngilizce olan bir öğretmen size yardımcı olabilir. Önce dikkatle dinleyin ardından tekrar edin.
3. İngilizce’nin ‘müziğini’ dinleyin. Sadece doğru sesleri değil ama yükseklik, ton ve ritmi de taklit edin.

*** Unutmayın – yeterli derecede telaffuz öğrendiğinizde, bildiğiniz İngilizce’yi pratik durumlarda da kullanmaya başlamalısınız.***

Evet, günlük yaşamınızda kullanacağınız *pratik* cümleleri kullanmayı öğrenin. Ve sonra kullanın!

Bir sonraki ders yeni kelimeleri hızla öğrenmekte kullanabileceğiniz bir teknik üzerinde odaklanacak. – VE genel akıcılık ve İngilizce düşünmenizi geliştirecek. Bunu kaçırmayacağınızdan emin olun!

Intellenglish 7 Taktik – Taktik 5

"Daha Akıcı İngilizce Konuşmak İçin Beyninizin Her İki Yanını Kullanmak"

Beyninizin iki yanı olduğunu daha önce de duymuş olabilirsiniz. Ya da birilerinin **"Sol–beyinli"**veya **"Sağ–beyinli"** olduklarından bahsettiklerini duymuş olabilirsiniz.

Ama bu tam olarak ne anlama geliyor?

Sinirbilimcilere göre beynin sol kısmı bazı aktivitelerde baskın iken sağ kısmı da diğer bazı aktivitelerde baskın. İşte kısa bir özet:

Sağ Beyin	Sol Beyin
Ritm Uzamsal Bilinç Bütünsellik – Gestalt (remin bütününü kavramak) Hayal Gücü Hayal Kurmak Renk Boyut	Sözcükler Mantık Sayılar Ardışıklık Doğrusallık Analiz Listeler

Şimdi, kısa bir uyarı: Kendinizi ne sağ beyinli ne de sol beyinli bir kişi olarak düşünmeyin!

İşin gerçeği: Herkes beynin bütün alanlarında yatkınlık gösterir. Ancak çevre, iş veya eğitim dolayısıyla, beynin bir kısmı diğer kısmından daha fazla kullanılıyor olabilir.

Geleneksel eğitim daha çok sol beyin aktivitelerine odaklanır: Okuma, yazma, matematik, mantık, analiz.

Güçlü sağ beyin yatkınlığı taşıyan kişiler (hayal gücü, müzik yeteneği, yaratıcılık) çoğu zaman 'daha az akademik' ve daha fazla 'sanatçı ruhlu' olarak görülürler.

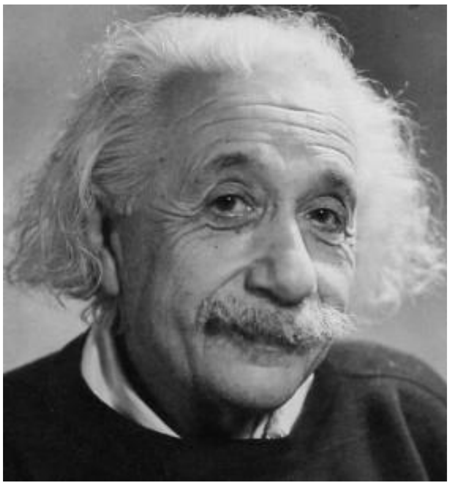
Ama, tarihteki en zeki bazı kişilere bir baktığımız zaman onların HEM sol HEM de sağ beyin aktivitelerinde yetenekli olduklarını görürüz.

Örneğin, Leonardo da Vinci. O ünlü bir sanatçıydı, ama aynı zamanda matematik, geometri, fizik ve diğer doğa bilimlerinde de kabiliyetliydi

Veya Albert Einstein. İlkokulda matematikte başarısızdı, ama sonra, güneşli bir günde dışarıda hayal kurarken ünlü İzafiyet Teorisine öncü olan şok edici bir sezgiye malik oldu. Ve aynı zamanda şunu söyledi:

"Yaratıcılık bilgiden daha önemlidir."

504 Yazılar

Araştırmacılar son günlerde **"bütün beyin"** ile öğrenmeyle ilgili bazı ilginç keşiflerde bulundular. Örneğin, müzik ve sanat eğitimi alan çocukların sadece sol beyin eğitimi alan çocuklardan daha yüksek matematik ve bilim nolatı aldığı ortaya çıktı.

Hiç şüphesiz – beynin her iki yanını kullanmak dünyanın en güçlü öğrenme tekniklerinden biri…Peki…

Daha Akıcı İngilizce Konuşmak İçin Beyninizin Her İki Yanındaki Gücü Nasıl Kullanabilirsiniz?

Eğer beyaz fon üzerinde siyah metinler olan geleneksel bir İngilizce kitabından İngilizce çalışıyorsanız, beyninizin farklı alanlarını kullanmıyor olacaksınız. Tüm yeteneğinizin sadece ufak bir bölümünü kullanıyor olacaksınız.

Bunun yerine, Birçok resim ve renk kullanarak beyninizin sol yanını olduğu kadar sağ yanını da uyaran bir İngilizce öğrenme sistemi kullanmaya ihtiyacınız var.

Buna ek olarak, not alırken farklı renklerde kalemler kullanmaya çalışın – ve ne zaman mümkünse resim veya diyagramlar çizin.

Peki ya müzik?

Tabii, İngilizce şarkılar öğrenmek yeni kelimeler öğrenmenin ve dinleme kavrayışınızı arttırmanın mükemmel bir yolu.

Ama kendi küçük parçalarınızı ve tekerlemelerinizi de önemli cümle veya gramer kurallarını hatırlamakta kullanmak amacıyla yaratabilirsiniz. Yaratıcı olun.

Unutmayın, eğer öğrenme sürecinize birçok sol ve sağ beyin aktivitesi eklerseniz hafızanız daha güçlü hale gelecek ve daha akıcı İngilizce konuşabileceksiniz. Sadece kelime ve mantığa odaklandığınız taktirde beyninizin sadece yarısını kullanmış olacaksınız.

Bu sizin sıkıcı İngilizce derslerinden kaçmanız için bir şans. Resim ve müziği kullanın; bu sayede sıkılmayacaksınız ve dikkatiniz sabit kalacak. Ve İngilizce konuşmanızı mümkün olan en etkili ve en keyifli şekilde geliştirebileceksiniz.

Intellenglish 7 Takitk – Taktik 6

"Türkçe ve İngilizce Arasındaki Can Alıcı Farklar"

İngilizce gramerin %80 en önemli kısmını yaklaşık 10 daika içerisinde öğrenebilirsiniz ve ben size bunu kanıtlayacağım.

Püf noktası "*Deconstruction*" ("Yapısal Çözümleme").

Yapısal çözümleme yapabilmek, Princeton üniversitesinden araştırmacılarca en hızlı dil öğrenenlerin en önemli özelliklerinden biri olarak kanıtlandı. Dolayısıyla, eğer İngilizce öğrenmek konusunda gerçekten ciddiyseniz bu ilk adımı tamamlamanız gerekiyor. Eğer halihazırda İngilizce öğrenmeye başladıysanız, ancak bu adımı atmadıysanız, bunu şimdi yapın.

"*Deconstruction*" ("Yapısal Çözümleme") nedir?

Çözümleme, İngilizce'deki ve anadilinizdeki basit cümleleri parçalarına ayırmak ve karşılaştırmaktır. Bunu yaparken Türkçe ve İngilizce arasındaki en önemli ayrılıkları farkedecek ve ilerideki öğreniminiz için önemli bir temel oluşturacaksınız.

Işte sadece sekiz cümlelik süper hızlı bir örnek:

The book is red. It is John's book. I give John the book. We give him the book. He gives it to John. She gives it to him. I must give the book to him. I want to give the book to her.	Kitap kırmızıdır. O John'un kitabıdır. Ben John'a kitabı veririm. Biz ona kitabı veririz. O onu John'a verir. O onu ona verir. Kitabı ona vermeliyim. Kitabı ona vermek istiyorum.

Sadece bu 8 basit cümlelerden İngilizce ve Türkçe arasındaki farklar hakkında öğrenebileceğiniz şeylerin tümüne dikkat edin:

Özne Zamirleri: I, You, He, She, It, We (Ben, Sen-Siz, O, Biz)

Nesne Zamirleri: It, him, her (Onu(nötr), onu(eril), onu(dişil))

Özne-Fiil-Nesne Cümle Yapısı

İngilizce'de Yardımcı Fiillerin (modal verbs) Nasıl Kullanıldığı

Muhtemelen, bu dersten çıkarabileceğiniz en önemli iki nokta:

1. He, she, it (yani Türkçe'deki o) İngilizce'de cinsiyete sahiptir. Türkçe'de hepsi aynıdır. (O)
2. İngilizce'nin genel yapısı Özne-Fiil-Nesne'dir. Ve her cümlenin bir fiili olması gerekir – sadece "is" bile olsa.

506 Yazılar

Ses kaydını dinlediğinizde ve cümlelere baktığınızda İngilizce ve Türkçe arasındaki diğer bir önemli ayrılığı farkedeceksiniz. İngilizce, Türkçe'nin tersine fonetik bir dil **DEĞİL**. Diğer bir deyişle bir kelimenin telaffuzunu hecelenişine bakarak her zaman anlayamazsınız.

Bu farklar İngilizce öğrenirken aklınızda bulunrumanız gereken önemli farklar. Daha ileri seviyelere eriştiğinizde çeviri yaparken bazı kelimelerin tam anlamıyla çevirilemediğini göreceksiniz.

Çoğu kez Türkçe'de birden fazla eylemi anlatmak için tek bir fiil kullanılır **beklemek örneğin**:

birini beklemek,

ya da birşeyin olmasını beklemek gibi.

Ancak İngilizce'de bu iki farklı eylemi anlatmak için iki farklı fiil kullanılır (***wait***– sadece birini beklemek gibi ve ***expect***– birşeyin olmasını beklediğinizde). Diğer zamanlarda Türkçe'de 2 farklı kelime mevcut, ancak İngilizce'de ise sadece bir kelime. (Örneğin **barış** ve **huzur**un İngilizce'deki karşılığı '***peace***' bir kelimedir.

Sonuç:

İngilizce ve Türkçe'nin farklı olduğunu kabul ettiğinizde ve İngilizce öğrenirken kendinizi ana diliniz ile düşünmeye zorlamayı bıraktığınızda İngilizce'niz ilerleyecek ve daha hızlı öğrendğinizi farkedeceksiniz.

Yeniliğe açık bir zihin yapısını korumaya çalışın ve farklarla savaşmak yerine sadece kabul etmeyi deneyin.

Bu ders nasıldı? Fazla mı yoğundu? Yeterince örnek içeriyor muydu? Bana bir e-mail gönderin ve anlatın: ian@intellenglish.com

Ders 7 için e-mailinizi kontrol etmeyi unutmayın – "İngilizce Öğrenmek İçin Motivasyon ve Eyleme Geçmek" Bu şu ana kadarki en temel ders olabilir.

7 Hızlı İngilizce Öğrenme Stratejileri

Read All 7 Fast English Learning Strategies Here!

Beyninizin Saklı Gücü

www.intellenglish.com

Intellenglish 7 Taktik – Taktik 7

"Motivasyon ve İngilizce Öğrenmek İçin Eyleme Geçmek"

Bu serinin ilk dersinde beynin nasıl uyuyan bir dev olduğundan – natürel olarak dilleri öğrenecek ve kapacak bir güçle donanmış olduğundan bahsetmiştik.

Ve sonra – bu güçten yararlanmak üzere birbirinden farklı yöntemleri araştırmıştık – Hızlandırılmış Öğrenme Teknikleri'nden, en son dilbilimsel araştırma buluşlarına dayanan pratik çalışma metodlarının geliştirmesine kadar.

İngilizce öğrenmenizi geliştirmek için şimdi bu araçlara sahip olduğunuza göre bunlar ile ne yapacaksınız?

İstatistiksel olarak, bu e-mail kursuna yazılmış olan öğrencilerin birçoğu **hiçbir şey yapmayacak**. Üzücü, ancak ne yazık ki bu insan doğasının gereği. Birşeylere başlarız, ve sonra, onları tamamlamaya vaktimiz yoktur.

Ama ümitsizliğe kapılmayın!

Çünkü, eğer bu dersi şu anda okuyorsanız – zaten çoğunluk nüfusun geçtiğinden daha fazla eyleme geçmişsiniz demektir. Tebrikler! Bu demektir ki İngilizce öğrenmek için gerekli olan arzuya **kesinlikle sahipsiniz.**

Şimdi, bu isteğinizden faydalanmanıza yardımcı olmak ve boşa harcamamanızı sağlamak içinİleri Motivasyon Teknikleri'nin kısa bir özetini yarattım.

Bu teknikler tüm dünyadaki en başarılı profesyoneller tarafından kullanılıyor ve bunları İngilizce öğrenme programınızın bir parçası haline getirdiğiniz taktirde, İngilizce'yi her gün daha da fazla çalışmak istediğinizi farkedeceksiniz.

İleri Motivasyon Teknikleri

Kişisel Gelişim alanındaki uzmanlara göre, herhangi bir hedefe başarıyla ulaşmak için yapmanız gereken 3 şey:

1. **Hedefinizi Net Bir Şekilde Görün**
2. **Hedefinizi Görüş Sahanızda Tutun**
3. **Hedefinize Ulaşana Kadar Hedefiniz Üzerinde Uğraşın.**

Basit görünüyor değil mi? Sorun şu ki çoğu kişi bu üç kolay adımı tamamlamak için zaman ayırmıyor.

1953 yılında bir grup araştırmacı Yale üniversitesinde mezun olmak üzere olan bir sınıfa basit bir soru sordu:

"Belirli hedeflerinizi, hedeflerinize ulaşmak üzere detaylı eylem planlarıyla yazarak not ettiniz mi?"

("Have you written down, on paper, your specific goals, with detailed plans of action for achieving those goals?")

Sadece sınıfın yüzde 3'ü bunu yaptı. Yirmi yıl sonra, 1973 yılında, araştırmacılar mezunlarla tekrar biraraya geldiler.

Hedeflerini ve eylem planlarını yazan sınıfın yüzde 3'lük bölümü diğerlerinden daha fazla varlığa ve %97'lik diğer kısmın tümünün birleşiminden daha fazla kariyer başarısına sahipti. Sadece bu da değil, bu kişilerin yaşamlarında daha mutlu ve daha fazla tatmin olmuş oldukları ve diğer sınıf arkadaşlarından daha uzun yaşadıkları tespit edildi.

İngilizce öğrenmekte başarılı olmak istiyorsanız , hedefinizin ne olduğu ve bu hedefe nasıl başarıyla ulaşacağınızla ilgili net bir fikrinizin olması gerekir. U yüzden İngilizce'niz üzerinde daha fazla zaman ve enerji sarfetmeden önce sizlerin oturup aşağıdaki soruları cevaplandırmanızı istiyorum. Ama cevaplar hakkında düşünmeyin. Bunları yazın!

1. **İngilizce'nizin ne kadar iyi olmasını istiyorsunuz?** – Spesifik olun. Örneğin, "3 dakika boyunca heyecanlanmaksızın bir yabancıyla konuşabilmek istiyorum." Ya da " TOEFL sınavından 80 almak istiyorum."
2. **Hedefinize ulaşmak için hangi adımları atmanız gerekiyor?** – Eğer İngilizce'ye henüz başlıyorsanız bu soruyu cevaplamak biraz güç olabilir– size özel hedeflerinize ulaşmak için en iyi adımların neler olduğunu tam olarak bilemeyebilirsiniz. Bu yüzden, şimdilik sadece hedefinize ulaşmak için gerekli olduğunu düşündüğünüz şeyi yazın. Bu "her gün 60 dakika çalış." Olabilir. Ya da "Özel ders almaya başla." gibi.
3. **Bu kağıdı her gün görebileceğiniz bir yere asın.** Biraz önce ne dediğimi hatırlıyor musunuz? "Hedefinizi Görüş Sahanızda Tutun." Günlük olarak kendinize hedeflerinizi ve eylem planınızı hatırlatın.

Çalışırken, motivasyonunuzun yükselip düştüğünü farkedebilirsiniz. Bu normal. Önemli olan iyi veya kötü bir gün geçiriyor olsanız dahi hedefinize erişmek için eyleme geçmeye devam etmeniz.

Hedefiniz ile ilgili olarak net bir fikriniz varsa ve İngilizce çalışmayı günlük yaşamınız içerisine bir alışkanlık olarak yerleştirdiyseniz – başarıyı neredeyse garantilediniz demektir.

Herkesin akıcı İngilizce konuşan birine dönüşme potansiyeli mevcut – ve siz bir istisna değilsiniz. Bu tekniği kullanın – bugün hedeflerinizi bir yere yazın. Ve İngilizce öğrenme başarısını tecrübe ettiğinizde bana bir e-mail yazıp haberdar edin.

Şimdi tam olarak ne yapmanız gerektiğini ve bu teknikleri nasıl uygulacağınızı merak ediyorsanız…

SuperFast Speaking Programına bakmanızı tavsiye ediyorum.

Eyleme geçmek isterseniz en iyi başlangıç noktası:

http://www.intellenglish.com/new-superfast-speaking/

****

İngilizce Öğrenip Hayatınızı Değiştirmek İçin 3 Önemli Ders

Posted on April 29, 2015

İngilizce öğrenmek

İngilizce çok iyi bir derecede konuşmayı öğrenirseniz hayatınızı değiştirecek. Sadece yeni iş imkanları ve daha yüksek bir gelirden bahsetmiyorum. Dünyaya farklı bakacaksınız. Kendinize daha fazla güveneceksiniz. Ve bir sürü yeni şeyleri de öğrenebileceksiniz. Bugün öğrendiğim birkaç önemli dersi sizlerle paylaşmak istiyorum. Sanırım bunları siz de faydalı bulacaksınız – ama SADECE bunları kendi ...

Read More

İngilizce Konuşmamı Doğal Olarak Nasıl Geliştirebilirim?

Posted on April 20, 2015

İngilizce Konuşma

Yeni öğrencilerimin çoğunluğu bana İngilizce Konuşmalarını nasıl geliştirebileceklerini sordular. Ben de onlara İngilizce Konuşmalarını geliştirebilecekleri en iyi yolun natürellikle olabileceğini söylüyorum. Eğer İngilizce'yi sadece geleneksel kurs ve ders kitaplarından öğrenmeye çalışıyorsanız, İngilizce'yi akıcı biçimde konuşmak çok zor olabilir. Buna karşılık eğer İngilizce'nizi doğal olarak ...

Read More

İngilizce Konuşmamı Nasıl Geliştirebilirim?

Posted on April 19, 2015

"İngilizce anlıyorum ama konuşamıyorum" diyor musunuz? Biliyorsunuz – Profesyonel kariyerinizi ileri seviyeye götürmek isterseniz – İngilizce konuşmanız lazım. Birçok kişi 'Intermediate' veya 'Upper-Intermediate'te takılıp kalıyor. İngilizce Konuşma problemlerini nasıl çözübileceğini bilmiyor. Ama siz de bir çözümü bulmak isterseniz – çok dikkatle dinleyin: İngilizce akıcı olarak konuşmak isterseniz: Se...

Read More

İngilizce Öğrenmek İçin Yetenek Gerekiyor Mu?

Posted on April 19, 2015

İngilizce öğrenmek istiyorsunuz. Konuşabilmek istiyorsunuz. Belki de 3-4 defa bir İngilizce kursuna gittiniz ama hala konuşamıyorsunuz? Kendi kendinize sormaya başlıyor olabilirsiniz:

İngilizce öğrenmek için özel bir 'yetenek' gerekiyor mu? Herkesin öğrenme hızı farklı olabilir ama hepimiz yabancı bir dil öğrenebiliyor. Aslında İngilizce öğrenmek (veya her hangi yabancı dil öğrenmek) spora benziyor. Bazıları...

Read More

İngilizce Konuşmanın En Önemli Kısmı

Posted on April 18, 2015

Biraz önce telefonda ileri düzeyde İngilizce’si çok büyük bir firmada iyi bir işi olan öğrencilerimden biriyle konuştum. İngilizce eğitim veren bir üniversiteden mezun olmuştu, düzenli olarak İngilizce gazete okuyordu ve çok geniş bir kelime haznesi vardı. İngilizce‘deki güçlü altyapısına rağmen konuşma becerileri üzerinde çalışması gerekiyordu. Ve, işi dolayısıyla oldukça sık yurtdışına seyahat ...

Read More

FORBİDDEN FİLM – A MOCKUMENTARY FİLM PROJECT / YASAK FİLM-BİR YALAN BELGESEL FİLM PROJESİ

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU BAŞKANLIĞI
Tez Merkezi

Tez No	İndirme	Tez Künye	Durumu
220130		Forbidden film – a mockumentary film project / Yasak film- bir yalan belgesel film projesi Yazar:BARIŞ ÖZKAYA Danışman: YRD. DOÇ. DR. ERKAN BÜKER Yer Bilgisi: Bahçeşehir Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü Konu:Radyo-Televizyon = Radio and Television Dizin:	Onaylandı Yüksek Lisans İngilizce 2007 33 s.

Bu tezin amacı belgesel kodlarını ve uzlaşımlarını kullanarak Yasak Film adlı ?mock-documentary? filmi çekmek ve belgesel araçları ile bir kurmaca film çekildiği zaman bu araçların gerçeği temsil etmek için güvenilir olmadığını göstermektir. Bunu yapabilmek için belgeselin hassas noktaları üzerine odaklanan bir inceleme yapılmıştır. Bu incelemeden faydalanılarak belgesel kodları ve uzlaşımlarının Yasak Film'i belli bir noktaya kadar belgeselmiş gibi göstermek için nasıl kullanıldığı açıklanmıştır. Herhangi bir aldatmacaya yol açmamak için Yasak Film kurmaca olduğu anlaşılacak şekilde tasarlanmıştır. Seyircinin bu filmi nereye kadar belgesel gibi izlediğini ve hangi sebeplerden kurmaca olduğunu anladığını ölçmek için röportajlar yapılmıştır. Röportaja katılan insanların çoğu filmin kurmaca olduğunu anlasa da belli bir noktaya kadar filmi belgesel olarak izlemiştir. Yasak Film seyircinin kurmacayı gerçek diye izlemesine yol açıyor ise, belgesel kodları ve uzlaşımlarının gerçeğin temsilinin güvenilirliği için yeterli değildir sonucuna varılmıştır.Anahtar kelimeler: belgesel, absürdlük, abartı, kodlar, uzlaşım

The aim of the thesis is to make a mock-documentary film that is called Forbidden Film with the codes and conventions of documentary and to exhibit that the possibility of making a fiction film with documentary tools will decrease the credibility of these tools to represent reality. In order to find out the vulnerable points of the documentary there is a literature review that mainly focuses on the documentary critiques. The project explains how these vulnerable codes and conventions applied to a fiction film to make it look like documentary to some extent. Forbidden Film is designed for audience to realize its fakeness to prevent the hoax. Interviews are conducted to find out to what extent audience watch the film as documentary and how they realize its fakeness. Although most of the audiences realized the fakeness, they watched it as a documentary for a while. It is cocluded that if Forbidden Film lead the audience to watch fiction as real, documentary codes and conventions are not sufficient to be credible to represent the reality.Key words: mock-documentary, documentary, codes, conventions, absurdity, exaggeration

512 Yazılar

Not: Zipli dosyadaki filmi seyredemeyenler için DAT uzantısını mp4 yaparlarsasa sorun düzeliyor.

TOZ'UM

Bir taş vardı.

Ağırsın,

kamil olman gerekir ,

gibi sözler duymuştu.

Ezil, büzül, dövül,

dediler.

Taş laftan anlamaz değildi ya,

"Taş taş olmuş yere yatmış,

onun kaderinde basılmak var.

Ama sen, sen ol, yolda bir taş gördüğün zaman,

sakın onu ayağınla itme!

Elinle bir kenara bırak"

Demişti, Efendi.

Taş duyar mı?

Duydu taş,

Özünü parça parça etti.

ateş, su ve hava..

hepsi

kalamamıştı cüssesi.

Oldu..

Taş yok, toza kaldı.

Tozum….

Toza özgürsün diyorlar.

Tozum, özgürüm.

Her yer mekanmış ona

Uçar yükseklere,

Uçmağa vardı,

Ateşin olmadığı yerlere,

Bir şey unutulmuştu.

Su.

Saçma ey göz eşkden gönlümdeki odlara su

Kim bu denli dutuşan odlara kılmaz çare su,

Su,

indirdi zirveden tozu,

Toz, yine yerlerde…

sürünüyordu.

Ey toz !

yüksekler, neyine,

taştı aslın

ateş, hava ve su ile

taş oldun

düştün yine

Tozum…tozum..tozum

Ah..

Çektiğim dertler, uçtuğum demler

hepsi boş muydu?.

Aslın altın olsa

Uçmak, makam..

ulaşılan yerler

Değildi, değil tozum.

Bil ki;

Kaderin, Ey toz !

Süpürülen, sürülen olmak

değil mi?

İhramcızâde İsmail Hakkı

“SON”UNDA

(M. 150) Cehennemlik nerede?

Acaba sonunda cehennem mi sonsuz kalacak, yoksa cennet mi?

O halde nerede cehennemlik kul?

Bütün âlemde tek cehennemlik (M. 151) yoktur.

Bunların cehennemi, cennettir.

Beni tanımaz!

Şu âlemde öyle ise kime taparlar?

**

(M. 263) Görüyorum ki benim sözlerim bir neticeye ermiyor.

Ötekilerin sözlerine nasıl sıra gelsin?

O zaman onun bu sözü ötekinden daha iyive tamam olurdu.

**

(M. 138) Aranılan gerçeğin Allah ile karşılaştırılması yolu ile, o âleme varabilmenin zamanını bilmek gerektir.

Nihayet nereye gidiyorsun?

Benim nazenin -dostum!

Bu tartışmadan sonra artık ne söyleyeyim.

Allah seninle beraber olsun derim.

Ama bu ayrılış dileği değil, ancak Allah lütfunun, inayetinin, Mevlâ dostluğunun ve sırları bilen Hakkın seni koruması için bir duadır.

«Dur, ey Devem!

Sevinç son kertesine geldi, iş bitti, yol kesildi.

Yeryüzü güzel bir cennete döndü.

Bayram geri geldi, işler düzeldi.»

**

(M. 74) Hazreti Peygamber sallallâhü aleyhi ve sellem, «Yarabbi biz sana senin ululuğuna yaraşan ölçüde 'kulluk edemedik!» buyurdu.

Bayezid-i Bistamî ise, «Kendimi kutlarım şanım ne yücedir!» diye öğündü.

Her çağda tek bir gerçek vardır.

Lâkin şeyhin gerçek müridi daima kendisi ile birlik olandır. Üst tarafı rüzgarla gelen, esinti ile savrulan tozlar gibidir. Ama sen üzülme! O biricik dost sen ol!

Çünkü o günahkârlardan binlerce gerçek dost arasında ancak bir tane bulunur ki, yabancı sayılmaz, perde arkasına alınabilir.

Yolculuk bittiği zaman o, ışıklı aklınınnuru ile kanadı dünyayı yakan bir melek gibidir. Ama nerede o gerçek dost?

**

(M. 102) Şeyh nedir?

Müridin varlığı nedir?

Ancak yokluk değil mi?

Zaten, mürid yok olmadıkça mürid olamaz.

**

(M. 154)

Beyit:

Çok damlacıklar, çiy danelerl gördüm,

Ben onda Samîrî ile danası gibi kaldım.

**

(M.13) Bütün Peygamberlerin öğütlerinin özeti şudur:

Kendine bir ayna ara!

Şimdi cevap vereceksen uygun söyle, yani nasıl ki kanatlı bir kapının karşılıklı her iki kanadı iyi takılınca biri birinden ne eksik ne fazla gelirse sende öylece soruya uygun karşılık ver.

Kaynak: Şems-i Tebrizi, Makalat (Konuşmalar) Çeviri, Mehmed Nuri GENÇOSMAN

DİNOSAUR 13 (2014)

Yönetmen: Todd Douglas Miller

Ülke: ABD

Tür: Belgesel, Macera, Dram, Gerilim

Vizyon Tarihi: 16 Ocak 2014

Süre: 95 dakika

Dil: İngilizce

Müzik: Matt Morton

Oyuncular: Stan Adelstein, Lanice Archer, Robert Bakker, Philip Currie, Kristin Donnan

Özet

Belgesel REX DAVASI: SUE'NUN İNANILMAZ HİKAYESİ. BİLİMİ, YASAYI VE HAYATIMI DEĞİŞTİREN DİNOZOR isimli kitaptan hazırlanmıştır. Bu belgeselde; 65 milyon yıllık, bugüne kadar bir araya getirilmiş en büyük T-Rex olan “Sue”nun bulunması ve ardından yaşanan vesayet tartışmaları anlatılıyor.

"Sue", 12.3 metre (40 ft) bir uzunluğa sahiptir. Şimdiye kadar korunmuş olan Tyrannosaurus rex bulunan en büyük, en kapsamlı %80 kısmıyla bulunan en iyi örnektir. 6.4 metrik ton ağırlığındaki fosil paleontolog Sue Hendrickson, tarafından 1990 yazında keşfedildi ve onun adını almıştır. takma adı FMNH PR 2081, verilen Sue nin standları 4 metre (13 ft) uzun boyundadır.

> **Paleontoloji ya da taşılbilim ya da fosilbilim, fosilleri veri olarak kullanarak dünyada yaşamın tarihini yazmak amacını taşıyan bilim dalıdır**

Mülkiyet anlaşmazlıkları mahkemelik durumlar söz konusu oldu. Daha sonra, Chicago, Illinois te 4 Ekim 1997 yılında ihalesi yapıldı hiç bir dinozor fosili için ödenmeyen en yüksek miktar, açık artırma ile 8.362.500 $, Chicago Field Müzesi (Doğa Tarihi Müzesi] 'nde kaldı. Fosilin [Sue] açılışı 2000 yılında yapıldı. milyonlarca insan tarafından görüldü ve tüm dünyadan bilim adamları, onunla ilgili çalışmaya devam ediyorlar.

Belgeselin Alt yazısı

1990 öncesinde, sadece 12 tane T-Rex bulunmuştur. O dinozorların vücutlarının da %40'ından azı toplanabilmiştir.

Güney Dakota'nın Çorak Arazileri T-Rex arazisi

Çalışma alanına inersin ve gökyüzüne bakıp yıldızları görürsün. Ve gözüne gelen ışıklardan bazıları milyonlarca yıldır seyahat ediyordur. Yani yukarı baktığında geçmişi görürsün ve sonra aşağı bakarsın ve yine geçmişi görürsün. O dinozor kemikleri milyonlarca yıllıktır. Ve yukarıda kalan ışık baktığınla aynıdır. Aslında dünyada sıkıştırılmış gibisindir. Ve o çalışma alanında bulunmak gerçekten inanılmazdır. Mükemmel bir hikayeydi. Yani, Larsonlar gibi yaşamak zorunda kalmazsan güzel bir Amerikan hikayesiydi. Birkaç dahi paleontolog için maalesef kötü bir sona sahipti. O beyaz kenarların anlamı ne, Susan?

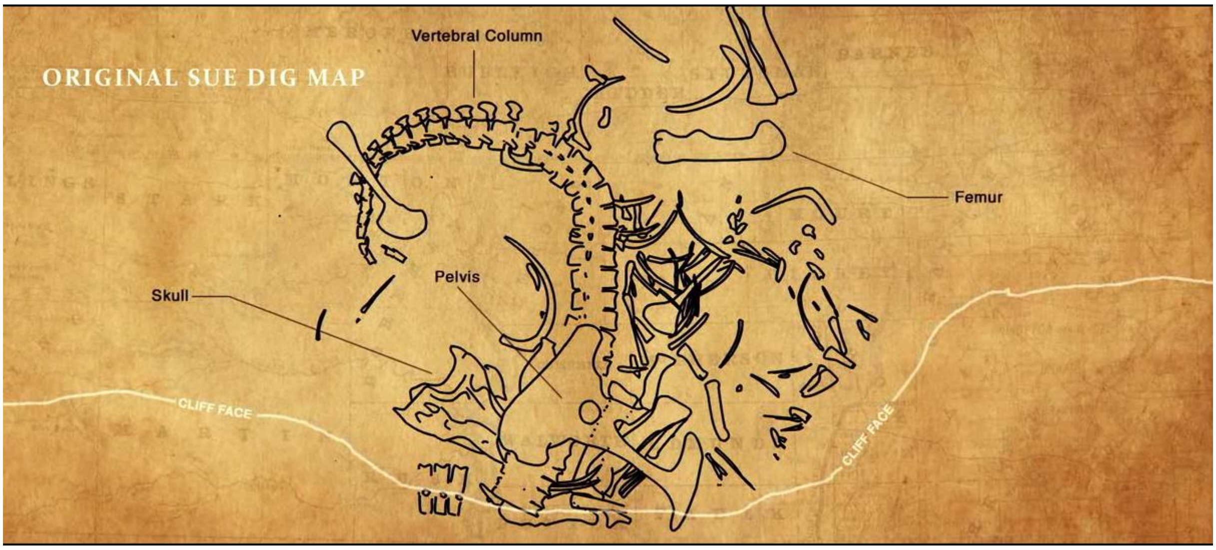
AĞUSTOS 1990

Faith'in Dışı, Güney Dakota Ruth Mason Taş Ocağını 1979'dan beri kazıyorduk. 1990 sezonu, sanırım 3. ayıydı. Kuzeyde çalışıyorduk. Aslında ocağın içinde çalışmıyorduk. Bilgi toplayıp fosil arıyorduk. Sharky Williams ve kardeşi Maurice Williams'ın çiftliğinde fosil arıyorduk. Ve gerçekten güzel şeyler bulduk. Ağustosun 12'sinde sisli bir havaya uyandık. Ovada sisin olması biraz garipti. Bu yüzden biraz geç başladık. Pek acele etmedik çünkü görüş gücü iyi değildi. Ve Suburban'ı doldurmaya başladık. Tamamen paslı 1975 model Suburban'ımız vardı. Ve baktım ki tekerlek patlak. "Lanet olsun" dedim. Neredeyse patlaktı, içinde az da olsa hava vardı. Bu yüzden stepneyi almak için içeri gittim ve stepne de patlaktı. Ben de lastik pompasını çıkardım ama lastik pompası da bozuktu. Bu yüzden, "En iyisi kasabaya gidelim." "Tekerlekteki hava bizi oraya götürür" dedik. Kasabaya gitmemiz gerekiyordu. Dört, beş haftadır oradaydım. Kasabaya yarım saat ya da bir saatliğine gitmek bana uyardı. Ama tabii ki, Susan-- Susan buna dayanamazdı. Bu onun için zaman kaybıydı. Tekerlek patlaktı. "Siz

kasabaya gidin." "Bana ihtiyacınız yok. Ben bu yeri incelemek istiyorum" dedim. Yolunu bulman için sınır işaretlerini takip etmeliydin. "Hava sisli. Daire çizmediğinize emin olun" demiştim. Ve iki saat sonra başladığım yerdeydim ve buna inanamıyordum. O kadar düz gitmeye çalışmıştım ki, buna inanamamıştım. Ben sanki-- Salak gibi hissetmiştim. Sanırım oraya kamerayla ertesi gün dönmüştük ve onu tekrar bulmaya çalıştım. Fosil ve kayanın farkını bilen herhangi biri onu görebilirdi. Çünkü birçok kırık kemik etrafa yayılmıştı. Kayalığın yaklaşık 2,5 metre üstünde üç boğumlu omurga ve başka birkaç parçanın da ucu gözüküyordu. Enkaz yığınının içinde, delikler bulunan birkaç parçayı yanıma aldım. Çünkü çalıştıkları yere geri döndüğümü bilselerdi bana inanmayacaklardı. Tekerleği tamir ettirdikten sonra kazı alanına döndük. İşleri yapmayı bitirmiştik ki Susan geldi. Ve ellerini açtı. Ve elinde iki güzel kemik parçası vardı. Sadece şu büyüklükteydi. Daha önce T-Rex omurgasının içini görmemiştim ama elindekinin ne olduğunu kesinlikle biliyordum. "Daha fazlası var mı?" dedim. "Çok daha fazlası var" dedi. Biz de koştuk, resmen kazı alanına koşarak gittik. Kayalığın üzerine çıktım ve üç boğumlu omurgayı gördüm. Ve o andan itibaren o zamana kadar bulduğumuz en iyi şey olacağına emindim. Ve bu, T-Rex'in tamamı olacaktı. Beni aradı ve "Neal, 10 santimlik alçılardan bir sürü getir" dedi. Her şeyi hazırlamam bir gün sürdü ve tüm malzemelerle oraya gittim. Beni o büyük kayalığa götürdü. Ve "Şöyle bir bak" dedi. O şeye baktım. Sonra ona baktım. "T-Rex mi bu?" dedim. "Evet" dedi. "Ve sanırım hepsi burada." Kazı yapmaya ya da çevreyi incelemeye başlamadık. Sadece ona bakıp resimlerini çektik. Ve nasıl çalışacağımızı düşünmeye başladık. Orada gerçek bir kemik yığını var. Bazıları katılaşmış halde ama çoğu mükemmel şekilde korunmuş durumda. Ve sanırım kuyruk bu tarafa, kafatası da bu tarafa doğru. Ama önce kazıp görmemiz gerekiyor. Fosilleri toplamak için çok uygundu. Doğa olayları sayesinde dışarıda kalıp keşfedilmişlerdi. Doğanın baskısı yağmur, rüzgarlar, donma, erime ve hatta kar yağışı o fosillere etki etmişti. Dışarıda kaldıkları her gün daha da bozulacaklardı. O binlerce kemik parçasını toplayıp, paketleyip etiketlemeye başlamıştık. Planımız, ilk olarak, dinozoru korumak ve sonra dinozorun üstünden aşağıya doğru kazımaktı. Böylece onu kayalıktan çıkarabilecektik. Temel olarak, 9 metre kazabilmek için hendek kazıcı, kazma ve kürekler kullandık. İskeletin sınırları olduğunu düşündüğümüz yere kadar kayalığın yüzeyini kazıyacaktık. Muhtemelen hayatımda yaptığım en zor işti. Bunu her gün 46 derece sıcakta yapıyorduk. Çok zor bir işti ama buna enerjimizi vermek çok kolaydı. Çünkü hepimiz iskeletin nasıl göründüğünü görmek istiyorduk. Başkasına engel olmamak için farklı bölümleri almıştık. Ve kemikleri çıkarmaya başlamadan önce dinozorun üstünde çalışmıştık. Bir kemik bulunduğunda, 'K' kemiği bulduk gibi şeyler deniyordu. "Kafatası" diyemezdik. Uğursuzluk getirmek istemiyorduk. Çok öncesinde sert bir şeye vurdum ve aniden durdum. Söylediğim 'K' kelimesiydi. Kafatasına vurduğumu düşünmüştüm. Daha da derine indiğimde ve daha küçük bıçakla çalışmaya başladığımda aşağıya indikçe fark ettik ki bu, kafatasının arkasıydı. Daha da aşağıya gittikçe kafatası şekilleniyordu. Kenarı belirginleşmişti ve onu Terry'ye temizlettim. Çünkü en iyi hazırlık yapan oydu. Pete, kafatasında çalışmama izin verdi ki bu inanılmazdı. **Dişleri, teker**

teker uğraşıp ortaya çıkarıyordu. Müthişti. Bu şekildeki dişler kafatasından dışarı doğru çıkıyordu. "Aman Tanrım. Şuna bak. Ne kadar da büyük görünüyor." "Amerika müzesinde bulunandan bile büyük." "Çok büyük. Mükemmel" diyorduk.

Dinozora, Susan Hendrickson şerefine Sue ismini verdiler. Daha önceden bazı dinozorları isimlendirmiştik ve bu dinozora, Susan Hendrickson adına 'Sue' ismini vermiştik ve bence bu, keşifleri yapan biz amatörler için çok güzel bir ödüldü. Sue'nun kazısı 17 gün sürdü. Kazıcılıkta uzmanlaşmıştık. Dikkat isteyen bir çabaydı. Dinozor üstünde çalışıyorduk, temizleyebildiğimizi temizliyor kalanları da koruyorduk. Sonra onları yerden çıkarıp laboratuvara götürüyorduk. Orada, dinozoru oluşturacak daha kontrollü bir çevre vardı. Sue'yu bulurken keşfettiğimiz bilimsel bulguların miktarı çok büyüktü. Çok güzel korunmuş, boğumlu kafatası leğen kemiğinin boğumlu omurgası kuyruğu ve kürek kemiği gibi şeyler mükemmel korunmuştu. Çok şahane kemiklerdi ki-- Zemin onlarla çok güzeldi. Ne zaman bir kemik çıkarsak ya da yeni bir keşif yapsak, Pete, kağıdını çıkarır kazıp çıkarılan her bir kemiği tek tek haritalardı.

ORİJİNAL SUE KAZI HARİTASI

Kazının sondan bir önceki günü, Black Hills Enstitüsü müzelerinde Sue'yu sergilemek niyetiyle arazi sahibi Maurice Williams'a 5 bin dolar ödedi. Pete ile tartışıyorduk, "Ne kadar versek adil olurdu?" 5 bin dolar zemindeki bir fosil için verilmiş o zamana kadar ki en yüksek paraydı. Böylece Pete, Maurice'e bir çek ve imzalaması için bir de sözleşme yazdı. Bunu Maurice'e gösterdim. "Bir şey imzalamamıza gerek yok." "Bu yeterli. Arkadaşlar arası el sıkışalım." "5 bin dolar yeterli. Bundan mutluyum" dedi. Zaten arazi sahibinin kazanabileceği en iyi paraydı. El sıkıştık. Dinozorun tamamlanmış halini müzede göreceği için heyecanlanmıştı. Sue'yu zeminden çıkartmanın son aşamasında büyük blokları taşımak için Mısır tekniğini kullandık. Yani, bir blok muhtemelen 4500 kilograma yakındı. Yüklediğimiz malzemeler toplamda 10 ton kadardı. Kafatasını, leğen kemiği bloğunu, kuyruk omurgasını

ve diğerlerini alabilirsek römorkörümüzle bir çok şeyi taşıyabilecektik. Tüm bu şeyleri nasıl alacağımız konusunda bir fikrimiz yoktu. Kardeşim John, önceki yıl art arda dizili akslardan oluşan bir taşıyıcı yapmıştı. Onunla ve diğer pikapla oraya gidersek fosili yükleyebilirdik. Fosilin altına paletler inşa edip kontrplakları onların altına kaydırdık. Zincirler ve manuel vinçlerle onu hareket ettirip taşıyıcılara alacaktık. Yaptığımız, bugün bile yapılmış en mükemmel kazıdır. Yaptığımız en inanılmaz şeydir. Çalışma alanında Sue'nun vücudunun %80'inden fazlası bulunuyordu. Bu da onu, çoğu tamamlanmış ve şu ana kadar bulunmuş en büyük T-Rex yaptı. Bana göre dinozorlar gezegenimizde yaşamış en inanılmaz yaratıklardır. 65, 100, 300 milyon yıl ya da daha fazla yaşamış bir şeye dokunuyorsunuz. Bir fosil aldığınızda ve o organizmanın kalıntısına dokunan ilk insan olduğunuzda bu olağanüstü bir histir. Dinozorlar sembolik hayvanlardır. Paleontolojiyi temsil ederler. Bilimi temsil ederler. Dinozorlar 150 milyon yıl yaşadılar ve o sürede dünyaya hükmettiler ama insanlar 3, 4 ya da 5 milyon yıldır buradalar. Şansımız nedir?

Böyle büyük problemlere yaklaşıyormuşuz gibi. Hayatın tarihinden neler öğrenilebileceği hala keşfedilmekte. Dışarıda ne var?

Zeminde ne var?

100 yıl öncesine ait bir şeyler bulunsa anlayışımıza daha büyük katkıları olur. Paleontologlar yoluyla öğrenmeseydik gezegenimizin tarihini hiç bilmiyorduk. Ve bu derinlemesine zaman hissi, geçmiş zaman hissi kim olduğun hissini ve buna nasıl uyum sağlayacağının bilgisini verir. 4 yaşlarındayken fosillere aşık olmuştum. Bu küçük dişi arkadaşımın çiftliğinden almıştım. O zamandan beri fosillerden çok etkileniyordum. Bunu durduramadım. Hava güzel olduğunda, hava mükemmel olduğunda hafta sonunda ya da okula giderken ya da yaz zamanı, babam, "Hadi kaya avına çıkalım" derdi. Larson Çiftliği Mission, Güney Dakota Bu küçük müzeyi oluşturarak başladık. Ailemizdeki yetişkinleri görevlendiriyorduk. Topladığımız şeyleri kaydediyorduk. Sadece fosiller ve kayalar yoktu antikalar hakkında da düşünüyorduk. Bu korkunç hobi hayatımızın her parçasını tutsak etmişti. Sonunda, paleontolojiye girmeye karar vermiştim. Bu yüzden, Rapid City'deki Güney Dakota Madenler ve Teknoloji okuluna gittim. İlk yıl, Mineral sergisine gitmiştik. Dinozorların, müzeler ve özel koleksiyoncular tarafından nasıl alındığını gördüm.

1973 Tucson Taş & Mineral Sergisi Tucson, Arizona Mezun olduğumuz zaman tedarik amaçlı, Black Hills Mineralleri adında bir iş yeri açtık. 1975 Tucos Taş & Mineral Sergisi En sonunda, Madenler Okulunda okuyan küçük kardeşim Neal Bob Farrar ve bir sınıf arkadaşım, beraberce çalışmaya başlamıştık. Üçümüzün de Madenler Okulu'na gitmemiz problemdi çünkü bu işin endüstrisine gitmeyi seçmemiştik. İlk yıl berbattı, ikinci yıl çok iyi değildi ama giderek bir işe dönüşmüştü. İşe devam ettikçe, fosil toplamaya da devam ediyorduk ve dinozorları oluşturdukça muhtemelen satarız fikri vardı. 1978'de çok güçlenmiştik. Çoğu fosili satmıştık. Dışarı çıkıp jeolojik keşifler yapıyorduk. 1979 yılında, Black Hills'in

merkezinde yeni bir kuruluş olan Black Hills Jeolojik Araştırma Enstitüsü'nü oluşturduk. Hill City, Güney Dakota Nüfus 535 (1980) Pete Larson ile ilk olarak Peru'da tanıştım. Arkadaşım Kirby Siber'ı ziyaret ediyordum. Çalışma alanına inip balina fosilleri topluyordu ve Pete'in de gelmesini istemişti ve üçümüz gittik. Susan Hendrickson'ı dinozor Sue'yu bulmadan önce 5 yıldır tanıyordum. Birkaç yıl öncesinde Peru'da tanıştığımızda Ruth Mason Taş Ocağı'nda çalışmaya gönüllü gelmişti. Onda beni çeken; uzmanlığı, hevesi ya da benim de paylaştığım fosil tutkusuydu. Pete en iyi paleontologlardan biridir. Birkaç kişi daha onun seviyesinde olabilir. O zamanlar Susan Hendrickson ile aramızda romantik bir çekim vardı gerçi fazla uzamadı. Kısa sürdü ve o noktada arkadaş kaldık. Seattle'a geri dönmeden önce bir dönem daha çalışacaktı. Hayatında bulunan diğer şey ise enstitüydü ve çok sorumluluğu vardı. Ve o kısım beni ilgilendirmedi. Yardım edip tavsiyede bulunuyordum ama bu kısmı hayatımda istemiyordum. Çalışma alanına inmek için çok bekliyordum ve kendi başıma inmemi istemiyordu. Çünkü kendi daha çok gitmek istiyordu.

EYLÜL 1990

Sue, Black Hills Enstitüsü'ne vardı Sue'yu Hill City'ye götürdük. Büyük blokları depoya taşıdık. Aslında Sue'yu koyduğumuz yere bir oda inşa ettik. Bu mükemmel fosil üstünde çalışmaya başladık. Hazırlıklar yaklaşık olarak 2 yıl sürdü. Sue'yu hazırlarken arka binanın köşesinde, keşiş gibi inzivaya çekilmiştim. Hazırlık yaparken, rahat bırakılmak istersin. Ama herkes oradaydı. Öğrenci gibiydik. Ertesi gün, bazı bilim adamları geldi. Pete, yaklaşık 30 bilim adamını bu T-Rex hakkında yazı yazması için toplamıştı. Yani, ses çıkartamazdım. Pete böyle istemişti. Bu dinozorun herkese açık olmasını istiyordu. Çok güzeldi. Mükemmel şekilde korunmuştu. Sadece "Vay be" dedim. Herkes Sue'yu biliyordu. Onu bulduğumuzu hiçbir zaman gizlemedik. Sue'nun kafatasını görmeye gelen iki bin kişi, ziyaretçi defterini imzalamıştı. O dinozoru gördüğümde şaşkına dönmüştüm. İlk olarak, büyüklüğü inanılmazdı. Ama ben daha çok, dinozoru hazırlarken yaptıkları iyi işten etkilenmiştim. Black Hills Enstitüsü çalışanlarının bir şeyler bulduğunu duymuştum. Gördüğüm ilk şeylerden biri, Sue'nun kafatasının parçasıydı ve hala kalıpla kaplıydı. 65 milyon yıl sonra bile tüylerinizi ürpertecek güce sahipti. Pete'in ve Neal'in yüzüne baktığınızda ne kadar gururlu olduklarını görebilirdiniz. Sizi bilgilendiriyorlardı. Okullara gidiyorlardı. Bizim için eğiticiydi. Ondan çok şey öğrendim. Ailelerimizin çiftliğinde o küçük müzeyi yaptıktan sonraki tek hayalimiz, Hill City'de bir müzeye sahip olmaktı. Tyrannosaurus Rex Sue'yu bulmak, müze için dayanak noktasıydı. Tüm kasaba arkamızdaydı. Hill City'yi daha önce olmadığı kadar popüler yapacaktı. Devam eden diğer projeler önemli değildi. Sue varken, Sue önde gelecekti.

Kemikler, Sue'nun tarihini ortaya çıkarıyor Bu dinozorla ilgili her şeyi bulmuştuk. Tüm iskelette kırılmış ve iyileşmiş kemikler doluydu. **Bu hayvan berbat bir hayat, çok sert bir hayat sürmüştü. Sue'nun kafatası gerçekten-- Alt çenenin sol tarafı yuvasından ayrılmıştı hala birleşim noktasında beraberlerdi alt çenenin arka tarafları ön tarafa gelmişti ama çene açılıp kapanmasına rağmen yuvasından yırtılarak çıkmıştı. Göz çukurunun arkasındaki kemik**

kırılmıştı ve dışarı sarkıyordu ve garip bir açıda duruyordu. Bence başka bir Tyrannosaurus Rex'in saldırısıyla ölmüştü. Hazırlığın ilk yılında, kafatası bloğunun etrafındaki kemikleri kaldırmaya odaklanmışlardı. Büyük bir işti. Yani, bir yıl, gerçekten bir yıl sürmüştü. Diğer kemikleri kafatasından ayırmak ve sonra-- Ve sonra onları burnundan alıp dev kalça kemiklerini oluşturmak. Leğen kemiğini zarar vermeden karafasından ayırmak çok riskli bir operasyondu. Mayıs 1992'de, leğen kemiğini Sue'nun kafatasından ayırmayı başarmıştık. Tamam. Başlayalım. - Yukarı mı?

- Hadi. MAYIS 1992

Leğen kemiğini kafatasından ayırma Kalçayı, Sue'nun kafatasından doğru şekilde ayırmak zordu çünkü ikinci bir şansınız yoktu.

- İyi misin, Terry?

- Tamam. İki büyük gemiyi düşünürseniz bu tür büyüklüklerle çalışıyorsanız istemeden yapılan küçük bir hareket bile içini boydan boya parçalayabilir.

- Tamam, çek. - Çek. Çek, çek, çek, çek, çek, çek. Evet. Ağırlık burada olmalı. - Evet. - Evet. - Pekala, iyi gözüküyor.

- Burası kurtuldu.

- Burası kurtuldu.

- Tanrım. Neye yaklaştım?

Sonunda ön tarafı serbest bıraktık!

- Pekala. - Evet!

O anda, ayırma işlemini yapmak muhtemelen hayatımın dönüm noktasıydı. - Nasıldı?

- Şampanya. Sakla onu. Kadeh kaldırmalıyız. Kime kaldıracağız?

Bence Bilemiyorum.

- Şerefe.

- Şerefe.

- Hazır mısınız?

- Hazırız. - Sue'ya.

– Yaşlı Sue'ya. – Sue. – Sue. Evet. Evet. Çok iyi bir şampanyaymış. Şuna bak. Biliyorum. Dünyanın zirvesindeydik. Her şey lehimize gidiyordu. Bir haftadan az bir sürede, her şey altüst oldu.

14 MAYIS 1992

Bob ile alt katta hazırlık laboratuvarındaydık. Kapımız çaldı. Biri gelirse diye, hazırlık laboratuvarında da zil vardı ve çaldığında gidip ön ofiste karşılıyorduk. Zil çaldığında sabah saat 7:00 idi. **Gelen iki FBI ajanıydı. Ellerinde Sue'yu ve Sue'ya ait tüm kayıtları almak için izinleri vardı. Binayı mühürleyip içeri girişleri yasaklamaya çalışıyorlardı. "Burada bekleyin. Pete'i almamız gerek."** Pete'i getirmemi istediler ve koşarak gittim. Enstitünün arkasındaki karavanda yaşıyordum. "FBI burada. Her yerdeler." Ana binayı sarı polis bantlarıyla sarmışlardı. "Geçemezsiniz. Polis hattı. Geçemezsiniz." O noktada gerçekte ne olduğunu bilmek zordu. Ofise indim ve orada iki FBI ajanı oturuyordu. **"Bunu federal araziden çaldınız, el koymak için buradayız."** Peter Larson beni aradı çünkü sadece FBI yoktu. Güney Dakota Okulu'nun personeli diğer federal bürolardan personeller ve Ulusal Muhafızlar vardı. Bu sırada, Amerika Başsavcı Vekili Kevin Schieffer Rapid City'deki Federal Bina'da röportaj veriyordu ve el koymanın devam ettiğini söylemişti. Bizim bu sabahki amacımız bilimsel bilgiyi ve o fosillerin bütünlüğünü korumaktır. Tabii ki, bütün gazeteciler arabalarımıza atlayıp Hill City'ye sürmüştük. Niyetleri Sue ile alakalı şeyleri almaktı ama her şeyi aldılar. Tüm ofisimizi, tüm masaları, mektup kutularını, mektupların açılıp açılmadığına kadar araştırdılar. Biri beni arayıp şöyle dedi; "FBI enstitüye suç mahalli bantlarından çekmiş ve Sue'yu alıyorlar." Telefonu kapadım ve olabildiğince hızlı enstitüye gittim. Kaç ajan vardı bilemiyorum, 30 kadar insan vardı. Çok deliceydi. Düşünmedim bile. Bandı tutup altından geçtim. Dinozora gitmek istiyordum. İlgilendiğim buydu. O aptalları görüyordum dinozorumu alıp uzaklara götürüp mahvedeceklerdi. Buna nasıl cüret ederler?

Bu insanlar buna nasıl cesaret ederler?

Mantıksız. Özgür bir ülke olan Amerika Birleşik Devletleri'nde birilerinin bunu yapması inanılır gibi değil. Dinozorun dikkatlice paketlenmesini garantiye almak için yardım ettik. Ne yaptıklarını bilmedikleri çok açıktı. Bu insanlar hiçbir şey bilmiyordu. Yani, çoğu sahaya bile yeni inmişti. Bir fosili hazırlama ya da paketleme konusunda ne biliyorlardı?

Larsonlar anlaşmaya çalışıyorlardı. "Hasarı önlemek için Sue'yu kilitleyin ve anahtarı bize verin." Kevin Schieffer'a dedim ki; "Sadece söyle ve fosil hiçbir yere gitmesin." "Bu, bir şeyin çantada kaybolmasına benzemez." İsteğimiz reddedilmişti. Birleşik Devletler'in izni olmadan eski eserleri, Birleşik Devletler topraklarından çıkarmak Eski Eserler Yasası'nı ihlal etmektir. Federal hükümet, bu sefer Ulusal Muhafızları getirmemişti ya da yardımcıları. Birleşmiş Milletler Başsavcı Vekilinin gösterişli bir şekilde olayı çözme yöntemi yolundan sapmıştı. Sue'ya el koyma işlemi, enstitü içinde 3 gün boyunca sürdü. İlk şoku atlattığımızda, dinozoru

paketleyen bizler bir çeşit paketleme moduna girmiştik ama günün sonuna doğru kasabada bir şeylerin olduğunu anlamıştık. Kasabadaki insanlar farkına vardı. Polis arabalarını, polis bantlarını fark ettiler. Ansızın, binanın önü imza toplayan insanlarla dolmuştu. İnsanların olan bitenden memnun olmadığı belliydi. Protesto çok çabuk gelişti**. Sokak insanlarla doluydu. National Geographic için çalışıyordum ve Sue'nun kafatasını alıp uzay mekiğinde kullanılan bilgisayarlı tomografiye koyacak ve Sue'nun kafatasının içini görebilecektik.** Terry Wentz telefonunu açtı ve "Sanmıyorum" dedi. Hemen uçağa atlayıp oraya gittim ve o yer polislerle çevrilmişti. Yani, gerçek bir T-Rex'in orada serbest kaldığını sanırdınız. Diğer gün geldiğinde birçok insanla beraber, takviye birlik getirdiler. Fikir, o eşyaları yükleyip başka bir yere taşımaktı. Askeri Destek Müdürlüğü'nden bir albay oraya vardığında beni aradı ve dedi ki; "Hey, General, bu beklediğimiz gibi değil. Bu bir medya olayı olmuş." "Öğrenciler burada." "Ebeveynler burada. Ne yapmalıyız?

" Ben de, "İşinizi yapmaya devam edin" dedim. Sue'yu Kurtar!

Acımasız Olma!

Sue'yu Kurtar!

Acımasız Olma!

Sue'yu Kurtar!

Sue'yu Kurtar!

Sue'yu Kurtar!

Tüm gün boyunca protestocular gelmeye devam etti. Hükümetin yaptığını protesto ediyorlardı. Sue'yu Kurtar!

Sue'yu Kurtar!

Sue'yu Kurtar!

Sue'yu Kurtar!

Sue'yu Kurtar!

Kendinizden Utanın!

Kendinizden Utanın!

Kendinizden Utanın!

Çocuk protestocular, yetişkin protestocular-- Bu olay, kanun yaptırım güçlerinin seveceği halkla ilişkiler olayı değildi. Çünkü, küçük bir şehirden, ona yarar sağlayacak T-Rex'i

alınıyordu. Üçüncü gün Ulusal Muhafızlar, forklift gibi büyük ekipmanlar getirmişti ve bu sürede kalabalık da büyümüştü. Sue'muzu Bırakın!

Sue'muzu Bırakın!

Sue'muzu Bırakın!

İnsanlar çok duyarlıydı. Bana göre en inanılmaz şey, sadece bizim olmamamızdı. Tüm kasaba-

- Tüm Hill City halkı dinozor götürülürken yas tutuyordu. Kasabanın rüyasıydı bu. Bizim dinozorumuzdu. Bizim müzemizdi. Parçalara ayrılan bizim hayatlarımızdı. Aradıklarında Fransa'daydım. Ve şaka olduğunu düşünmüştüm. İnanamamış ve ağlamıştım. Çok duygusaldım ama dinozorun alındığını duyduğum andan itibaren dinozora odaklanmıştım. Kanun ya da diğer saçmalıklar beni ilgilendirmiyordu. Dinozorun nakliyesinin olması ve güvenliğinin sağlanmasıyla ilgileniyordum. Orada benim-

- Benim-

- Üç çocuğum da oradaydı. Anlamaları çok güçtü. Bunu onlara anlatamamıştım. Sue buraya aitti ve olanlar doğru değildi. Yüklenen son kutu Sue'nun kafatasını içeriyordu. Cenaze töreni gibiydi. Sanki aileden birini kaybetmişiz gibi. Kabus gibiydi. Sanki gerçekten olmuyordu. Sanki-- Her yer karmakarışıktı. Aniden karışmıştı. Ve Sue'yu götürmüşlerdi. Peter ne yaptı bilmiyorum. **İzlemesi en zor şeylerden biriydi ve Peter'in gerçek manada o dinozora aşık olduğunu bilmek çok zordu. Sue, 50 km. uzaklıktaki Rapid City'ye nakledildi. Kutular, Güney Dakota Madenler ve Teknoloji Okulu'nda bulunan bir sevk konteynerine konuldu.** Hill City'de büyüdüm ve Sue keşfedildiğinde Los Angeles'da yaşıyordum. 1992'de, NBC'deki Çözülmemiş Gizemler isimli programda çalışıyordum. Masum olduklarını iddia eden suçu kanıtlanmış insanları araştırıyorduk. Dinozora el konulmasının ilk günü bu olayların ortasında Pete beni aradı. FBI'ın orada olduğunu ve bunun çok dramatik ve korku verici olduğunu ve bir teminat istediğini, desteğe ihtiyacı olduğunu söylemişti. Biraz izin alıp bir baş yapıt yakalayabilirdim ya da LA'dan sonsuza dek uzaklaşabilirdim. Emin değildim ama ne olacağını görmek ve bir hikaye bulmak için yıl sonunda toplanıp Güney Dakota'ya gittim. Amerika'nın Kızılderili kabileleri yıllarca birçok farklı konuda beyaz adamla savaşmıştı ama en yeni savaş bir dinozorla ilgili.

Federaller T-Rex fosiline el koydular Büyük ve alışılmadık bir hikayeydi. Federal hükümetin gelip Sue'ya el koyması patlak vermişti. İhtilaf, bu gece-- İhtilaf, enstitüyü ve en ünlü keşiflerini kapsıyor. Belki de asrın vesayet savaşı-- Bilim adamları, Kızılderililer, Amerika Hükümeti-- Fosil bulursanız hükümet elinizden alabilir. Sadece dinozoru götürmediler, çalışmalarımızı da götürdüler her fotoğrafı, bu dinozorla ilgili her kaydı ve bulunduğu mevki. Sue'ya arama izni uyarınca el konulmuştu ama asla bir suçlama olmadı. Pat ile dava açmak

hakkında konuştuk. Federal hükümeti, malımızı geri vermesi için dava ettik. Black Hills Enstitüsü, fosilin Maurice Williams'dan satın alındığını söyledi. Başta Maurice Williams da böyle söylemişti ama sonra iddiasını değiştirdi ve fosili satmadığını ve onun sahibi olduğunu söyledi. Bay Williams-

- Pete ve Neal, Maurice Williams ile 5 bin dolara anlaşmışlardı. O cumartesi, Sue'yu zeminden çıkarmadan bir önceki günde Maurice Williams'a 5 bin dolarlık bir çek vermiştik. Altında, "Dinozor Sue İçin" yazıyordu. 5 bin dolar fazla gözükmese de şirketimiz için fazla bir paraydı ve şu zamana kadar çıkarılmamış bir fosile kimse bu kadar vermemişti. Maurice Williams ile dinozora ne olduğu hakkında bir sürü sohbetlerimiz olmuştu. Hill City'ye geri getireceğimizi biliyordu. Buna kesinlikle emindi. İnşa ettiğimiz müzeyi biliyordu. Fosili nasıl hazırladığımızı biliyordu.

- Sadece bir tanesi hakkında. - Bunu nasıl isimlendireceksin?

Boğumu falan olan tek dinozor sadece Güney Dakota'da mı?

Tek değil. - Hemen hemen. - Hemen hemen. Ve bu-- Tamamı değil-- Ve eminim Pete şöyle diyecek, "Maurice Williams'tan çalındı."

- Hill City'de tutacaksınız değil mi?

- Evet. - Güzel. Maurice ve Sharky'yi tanıyan insanları tanıyordum ve Cheyenne River Kızılderili rezervasyonunda yaşayan renkli ve ihtilaflı karakterlerdi. Sayısız insan, "O çiftlikte olduğunuzu bilseydik sizi uyarırdık" demişti.

Çiftçi iddiasını değiştirerek Sue'yu istedi <i>Maurice Williams, Peter Larson'ın onu oyunu getirmeye çalıştığını söyledi. Bazı anlaşmazlıklar ortaya çıktı. Sue'nun Kızılderili topraklarından alınması ve mülkiyeti konusunda. **1969 yılında, Cheyenne River Kızılderili Kabilesinin bir üyesi Maurice Williams Amerika İçişleri Bakanlığının yediemine aktarılan mal yasası gereğince Sue'nun keşfedildiği bu topraklara yerleşmiştir. Bu Rex'i hukuki yönden daha karışık bir yerde keşfedemezdiniz. Cheyenne River Güney Amerika Kızılderili kabilesi sınırları dahilinde Maurice Williams'ın, yediemine aktarılan mal olarak aldığı topraklarda keşfedilmişti. Kabilenin arazisinde değildi. Federal arazide değildi. Gerçekte Sue, kimseye ait olmayan yasal bir araziden çıkarılmıştı. Ev sahipleri, Kızılderili halkına, tahsis yasası gereğince 160 dönüm arazi vermeliydi. Bu denendi ve toprak mülkiyetinden anlamayan insanlar toprak sahibi oldu ama aslında toprak sahibi değillerdi. Böylece yediemine aktarılan mal kavramı doğdu ve görünürde hiçbir şey, Kızılderili İşleri Bürosu vasıtasıyla federal hükümetin izni olmadan o topraklara değemeyecekti. Kızılderili rezervasyonlarında Birleşik Devletler, Kızılderili hak sahipleri adına araziyi tutar. Ve Birleşik Devletler'in her bir Kızılderili ve ailesine emanet sorumluluğu vardır ki o topraktan en yüksek verimi alabilsinler. Batının**

tümü, yasa ve yönetmeliklerle kare kare bölünmüştür. Paleontolojik olarak, çıkan ürünü kimin alıp kimin alamayacağını gösterir.

Bu kısmın şu çeyreğinde hakların vardır ama bunu biraz geçersen Unutmayın, bu GPS'den önceydi. Azıcık bile yanlış yere geçsen başka bir takım yönetmeliklerle uğraşabilirdin. Maurice Williams kabilenin bir üyesi olduğundan kabilenin iddiası şuydu 100 dolarlık izin ücretini ödemediğinden bir şey satamazdı bu yüzden ceza almalı ve fosilin sahibi kabile olmalıydı. Ve tabii ki hükümet kendi malları olduğunu söylüyordu. Çünkü burada yediemine aktarılan mal meselesi vardı. El koyma ve mahkeme celbi Birleşmiş Milletler Başsavcı Vekilinin aklına gelen parlak fikirlerdi. Kevin Schieffer, ihtilaflı bir başsavcı figürüydü. Çünkü hukuk mesleği alanında fazla bir tecrübesi yoktu. Bazı insanları delirtme kabiliyeti vardı. Hukuk davası konusunda tecrübeliyim. Mahkeme salonunda tecrübem yok. Schieffer'ın Sue'ya el koymaya karar vermesi ya da bütün bunlarla neden ilgilendiği belli değil. Maurice Williams ile mi yoksa kabile şikayetiyle mi başlamıştı belli değil. Gerçi, en sonunda bunu yapmaları Kevin Schieffer'ın kararıyla olan bir şeydi.

Ordu gerekli miydi?

Ayrıca bilimsel bakış açısıyla tüm zamanların en büyük paleontolojik buluşuna birinin böyle umarsızca davranması şok ediciydi. Dinozora el koymaları reklam kampanyası değilse başka nedir bilmiyorum. Bu kasabada bir çete olabilirdi bir depoda tonlarca kokain saklayabilirlerdi ve kirişlerinden insan cesetleri sarkabilirdi yine de federal hükümet, 35 ajan ve Ulusal Muhafızları yollamazdı.

YAZ 1992

Sadece bazıları araba çıkartması. Her araçta biraz var. Sue'yu Hill City'ye geri getirebilmek için halk desteği kazanmak istiyoruz. Hükümetin gelip yaptıklarını duyurursanız insanlar bunun yanlış olduğunu anlayıp daha iyi yanıt almanızı sağlar. Baskın sırasında 3 tam gün boyunca enstitü önünde protesto ettiler. İşleri bitmemişti. "Protesto etmek istiyoruz." Tamam. Gidip protesto edelim. Dakota Günleri Geçit Töreni Geride durun. Herkes geride dursun. Yere yatırılıp tutuklanırsınız. Burada her şey kontrol altında. Herhangi bir bela istemiyoruz. Tüm topluluklardan gelen insanlar Black Hills'in etrafında yardım etmeye çalışıyordu ve destekleri inanılmazdı. Düşünebildiğiniz her yerde savaşıyorduk, her şeyi yapıyorduk Sue Özgürlük Koşusundan, başkente verdiğimiz dilekçelere kadar. Grubun liderliğinde her yerde konuşuyordum. Terry, bu olaya çok karışmıştı. Yani, bunu yaşıyordu. Vali'nin Konferansı Hayatıma devam etmemi sağlayan en güzel şey buradaki mükemmel insan gruplarının Sue'yu almak için bizi desteklemeleriydi. Birleşik Devletler Başsavcı Vekili Kevin Schieffer Mayısın 14'ünde Hill City'ye gelmekle berbat bir hata yapmıştır. Bu olayda yapılabilecek en iyi şey dinozoru Hill City'ye iade etmektir. Evet, evet!

Sue için yapılan ilk dilekçede 20 binden fazla imza var ve bunlar 50 eyaletten ve 14 farklı ülkeden. Buradaki insanlar pek zengin değildi başka şekillerle katkı sağlıyorlardı. O yüzden bir sürü fon sağlayıcı, geçit törenleri, posterler vardı. Belki adaletin olduğunu göstermek için. Çünkü, bana göre, bu yapabildiklerini yapmaları büyük bir adaletsizlikti. Vesayet savaşı tam hız devam ediyordu. Bu insanlar için dramatik ve korkutucuydu. Pete ile röportaj yaparken onun gibi biriyle daha önce tanışmadığımı o anda anladım. İnandığının doğruluğuna olan candan uğraşı ve ayrıca duygusal telaşı benim için uygun biri olduğunu gösteriyordu. Onun hakkında yazmama ve yazımın konusu olmasına rağmen gazeteciliğin ilk kuralını kırmış ve hakkında yazdığım kişiye aşık olmuştum. Böylece flört etmeye başladık ve o anki duygusal karmaşada oraya gittikten birkaç ay sonra, gerçekten çok çabuk sürede evlendik. Ama sorun yoktu. Ama bu olanlarda sorun yoktu. Bunu beraber aşmıştık. Gazeteci olmaya çalışmak ve hislerimi işimden ayırmak gibi ekstra sorumluluklarım oluşmuştu. İki federal mahkeme Sue'nun hükümette kalması konusunda hemfikir oldu. Çünkü dinozorun hasar gördüğüne dair bir kanıt yok. Diğer federal mahkeme hala kemiklerin sahibinin kim olduğunu tartışıyor. Dava devam ederken gösterilen sert tepki beni çok şaşırtmıştı. Oldukça mantıklı olduğunu sandığım insanların aslında Black Hills hakkında söylediği şeyler doğru değildi. Omurgalı Paleontoloji Derneği OPD'nin, Peter Larson ve enstitüye karşı başından sonuna kadar, karşı olduğu çok belliydi. Omurgalı Paleontoloji Derneği'ne 70lerden beri üyeydim. OPD, olaylarda oldukça aktifti. İki farklı mektup göndermişlerdi. İlki, başsavcının dinozora el koymasını destekliyordu. Diğeri ise, sanırım şöyle yazıyordu; "Evet, gerçekten iyi bir yerde muhafaza ediliyor." Onu hiç görmediysen bunu nasıl söyleyebilirsin?

Dinozorun ticari amaçlı alınıp alınmadığı konusunda fikirler vardı. Akademik açıdan fosil toplamayla ticari açıdan fosil toplama farklıdır. Bazı insanlar, fosil satmanın bu meslekte manevi açıdan yanlış olduğunu düşünür. Üniversite öğrencisiyken beynim yıkanmıştı. Doktoranız yoksa dinozor toplamaya hakkınız yoktu. Black Hills ve Peter Larson'ın fosil topladığını duymuştum ve onların korsan olduklarını söylemişlerdi. Bu yüzden Pete Larson'ı, Black Hills Enstitüsünü ziyarete gittim ve hiç de korsan değillerdi. Ekibime öğrettikleri teknikleri vardı. Ekibimden daha iyilerdi. Akademisyenlerin şatoları vardır. Etrafları bu inşa edilmiş kulelerle çevrilidir. Çünkü işlerini yapmaları için gereken ödenekler ve diğer enstitülerden gelen paraya bağlıdırlar. Ancak bu mükemmel paleontologların bu sisteme ihtiyaçları yoktu. Deniz kenarında deniz kabuğu satan Mary Anning'di. Fosilleri satmıştı. O bir satıcıydı. Ve o zaman, bilim alanında kadın olarak en üst seviyedeydi.

1900lerin başına baktığımızda "ticari koleksiyoncular" müzeleri dinozorlarla doldurmuşlardı ve "akademik insanlarla" el ele çalışıyorlardı. **Sorun olmayan bir ilişkiydi. 70ler, 80ler civarı bu değişmişti. 1980lerde, profesyonel ticari koleksiyoncuların araştırma yapan koleksiyoncularla bölünmesini görebiliyorduk. Dünyanın geçmişini öğrenmek için yapılan bu yarış çok heyecan vericidir ve herkes bundan bir parça ister.**

OCAK 1993

Peter Larson'ın Evi Vesayet davası süresince Pete'in stresle başa çıkma yöntemi çalışmaktı. Aynı zamanda aşırı derecede üzgündü. Sanki sık sık yas tutuyor gibiydi. Sahadaki çalışmalarız ve hayatı hakkında bulduklarımız Sue'yu benim için yaşayan bir varlığa dönüştürmüştü. Ve gittiğinde onu gerçekten özlemiştim. Bununla başa çıkmanın tek yolu gidip onu ziyaret etmek ve camın arkasından konteynera bakarak onunla konuşmaktı. Onu görebiliyordum. Konteyner hala oradaydı. Timbuktu gibi bir yere taşınmamıştı. Onunla bir çeşit iletişime geçiyordum. Bu çok değerliydi. Bu-- Çok tatlıydı. Onun için insandı ve sonradan fark ettim ki tanıştığı ve tanışacağı diğer insanlardan daha üstündü. O dinozor ve Pete Larson birbirleri için yaratılmışlardı. Gidip onunla konuşmak zorundaydı ve olay buydu Böyle olmalıydı. Genelde o kutunun içinde çürümeyeceğini söylüyordum. Onu serbest bırakacaktım. Bir şekilde onu oradan çıkartacaktım. Sue'nun el konulduktan sonraki tutukluluk süresi: 229 gün

3 ŞUBAT 1993 Yerel Mahkeme, Rapid City, Güney Dakota Yerel Mahkeme Yargıcı Richard Bailey Sue'nun sahipliği konusundaki son kararını vermişti. Tüm bu vesayet savaşı ortaya çıktığında ilk olarak kabile, kabile mahkemesinde görülen davasını kaybetti ki bu oldukça şaşırtıcıydı ama yanlış iddiada bulunmuşlardı. Hükümet kendi davasını geri çekmişti. Çünkü yediemine aktarılan malı talep edemezdi. Sonra konu iki kişi arasında kaldı. Maurice'in miydi yoksa Black Hills Enstitüsü'nün mü?

Enstitünün yaptığı her bir dosyalamada bu öyle açıktı ki kazanacağımıza emindim. Onu satın almışlardı. Maurice çeki kabul etmişti. Bununla ilgili konuşurken videoya alınmıştı. Olayların olduğu sırada fosili sattığı çok açıktı.

T-Rex savaşı sona yaklaşıyor

Şimdi yargıç karar verecek.

Yargıç Battey kararını açıkladı o fosilde arkeolojik buluş olmasının aksine kemikler madenleştirilmişti. Bu yüzden, fosil toprak demekti. Kızılderililer o toprağı federal hükümetin izni olmadan satamazlardı çünkü hükümet, yediemine aktarılan mal olması sebebiyle onlar adına orayı tutuyordu. Bu, olayı sonuçlandırdı. Fosiller topraktır. Battey, T-Rex'in Black Hills Enstitüye ait olmadığına karar verdi.
"Yasalarımız olduğunu bilmek çok rahatlatıcı."

Maurice Williams Yargıç Battey, bu satışın geçersiz olduğunu söylemişti. Federal hükümet, Maurice'ın Black Hills Enstitüsü'yle bir anlaşmaya varacak yetkisi olmadığına karar verdi. Peter fosilini geri alamayacağını anladı. Yıkılmıştı. Yargıç, Sue'nun taşınmaz mal olduğuna karar verdi. Fosil Sue taşınmaz maldı. Peter için tam bir kalp kırıklığıydı. Belki bitmişti. Belki Peter Larson'ın tüm çocukluk hayallerini almak Schieffer'ın başlattığı her şeyi bitirmek için yeterli bir cezaydı.

Yargıç, T-Rex'in enstitüye ait olmadığına karar verdi.

Sue depoda kalacak. Sue'nun el konulduktan sonraki tutukluluk süresi: 263 gün Dinozor davasına dahil olmam, ilk olarak 1992'nin sonu 1993'ün başıydı. Tabii ki yaptığımız işten hoşlanmayacaklar. Yaptığımız işin doğasında var. Ama umarım daha geniş açıdan bakıp şöyle derler; "İnsanların ormana ya da parklara gidip fosilleri almamasına memnunum." "Ya da başka arazilerden bir şeyler çalmamasına ve bunun önlenmesine." Biz, bu konuyla ilgili bir şeyler yapan kişileriz. Sue için yapılan vesayet savaşı sonrası, Amerika Başsavcılığı ofisi Black Hills Enstitüsü soruşturma kurulu için kanıt toplamaya başladı. Sue'ya el konulmasından sonra bu konuyla ilgilenmeye devam ettik sadece Park Servisi yetkisi açısından değil devlet arazisinde çıkarılan şeylerin iş teamülü şartları açısından da. Ulusal Park Servisi, Black Hills Enstitüsünü 1985'ten beri devlet arazilerinde, yasadışı fosil toplamak sebebiyle araştırıyordu. Bu tür bir işte parasız bir şey yapamazsınız. Bu kuruluş, fosilleri çıkardığında ne gibi parasal işlem yaptılar ve o fosillerle ne yaptılar?

Sattılar mı?

O paraya ne oldu?

O fosillere ilgili nasıl kanıt toplayabiliriz?

Bu konuyla ilgili bir yanlış var mı?

Suçlanabilirler mi?

Daha ne kadar araştırma yapmamız gerek?

FBI ajanları Hill City'e geldiler. Black Hills Enstitüsü'ne mahkeme emri sundular. Mahkeme emri daha fazla bilgi talep ediyor. Ama enstitüdeki insanlar buna başka bir isim verdiler. Buna "taciz" diyorlar. Bunun olmasına izin vermemelilerdi. Burası Amerika Birleşik Devletleri.

Soruşturma kurulu Sue davası için 9 kişiyi çağırdı Davada şu ana kadar hiçbir ceza olmadı. Enstitünün üyeleri masum olduklarını söylüyorlar ve yeni idarenin Sue için yaptıkları yasal mücadeleyi bitireceğini umuyorlar. Amerika Senatosu, Başsavcı Vekili Kevin Schieffer'ı onaylamadı. Başsavcı Kevin Schieffer görevini bırakırken enstitü, problemlerinin bittiğini düşünüyordu ama görünüşe göre federal hükümetin hedefi olmaya devam edecekler. Amerika Yerel Mahkemesinin verdiği federal arama emrimiz var ve arama emrine uyuyoruz. Hükümet, onları suçlamak için inanılmaz paralar harcıyor. Toplum için hayati önem taşıyan bir grup insanı. Sue'nun depodan alınmasının üstünden neredeyse 18 ay geçti ve enstitüye karşı hala bir suçlama yok. Bize haklarımızı verin. Bizi bir şeyle suçlayın. Mahkemeye gidelim. Bırakalım buna jüri karar versin. Black Hills Enstitüsünün birkaç çalışanı ifade vermek için dokunulmazlık aldılar. Black Hills Enstitüsü'ndeki insanları suçlayacak bilgiler veremezdim. Enstitünün yaptığı berbat şeyleri anlatacağımı düşünmüşlerdi.

- Ama yanlış bir şey yapmamışlardı. - Bununla ilgili avukatımla görüştüler "Adamını getirsen iyi olur " " yoksa son şansı da bitecek." Avukatım da dedi ki, "Size anlatacak bir şeyi yok." Üç yıl boyunca enstitüyle görüşmedim. Bu berbat. Yani, onlar en iyi arkadaşlarımdı ve onları arayamadım. Sue, muhtemelen hükümet için bir uyarıydı ve peşini de ceza takibatı aldı. Sue, araştırdığımız bir şey değildi, potansiyel suç ihlali var mı diye araştırıyorduk. Çok fazla kemik vardı çok fazla omurga kemiği olmayan hayvan. Bunlar devlet arazisinden alınmıştı. Uluslararası alınıp uluslararası satılmıştı. O zamana kadar araştırılandan daha çoktu. Davaya Sue'yu dahil etmemezlik yapamazdık. Çok fazla malzemeye el konulduğundan herkes, çok büyük bir suçlama olacağını düşünüyordu. Bize bugünkü suçlamalardan bahsedin. Tam olarak hangi iddialardan bahsediyoruz?

Federal araziden alınan farklı tipte fosillerin hırsızlığı ile suçlanıyorlar. Para aklamayla alakalı olarak döviz işlemi yapılanması hükümet ajanlarına yalan beyan verme gibi konularda suçlanıyorlar. İddialar yığınla suçlamayı içeriyordu ve bunlar ağır belgelerdi ve görünüşe göre enstitü için öldürücü bir darbeydi. Hükümet delirmiş olmalıydı. Her şeyi dahil edip birkaçının tutmasını umdular. Her bir suçlama için istenilen cezaları toplarsak 353 yıl ceza alıyordum. ki bu, Jeffrey Dahmer'ın aldığı cezadan fazlaydı. Ve o, 13 kişiyi öldürüp yemişti. Hiç mantıklı değil. Suçlamaların çoğunun yasal olduğunu biliyorduk. Fosil topladığımız için 38 suç iddiası. Beni parçalara ayırmıştı. Eskiden bir şeyleri düzeltirdim ama bu düzeltilemezdi ve aptalcaydı. Öncelikle suçlamaları anlamalıydınız. Temel olarak dedikleri şuydu; Wyoming'de olduğumuzu düşünün ve ovanın ortasında duruyoruz. Ve bir an için çitlerin doğru yerde olduğunu farz edelim. Çitin bu tarafında durursanız, hükümete göre doğru yerdesiniz diğer tarafındaysa o inanılmaz fosil var. Ve temel olarak dedikleri Pete, Neal, Bob ve diğerleri çitin üstünden atlayıp haksız yere olduğunu bilerek, almamaları gereken fosilleri alıp çitin diğer tarafına geçip arabalarına yüklediler. Wyoming'den Güney Dakota'ya arabayla giderken "eyaletler arası çalıntı mal taşıma" kanununa aykırı hareket ettiler. Enstitüye döndüler. Diyelim ki Japonya'ya telefon ettiler, faks çektiler ve dediler ki; "Aradığınız şeyi bulduk." "Satın almak ister misiniz?

" Bu, "elektronik sahtekarlıktı".

Ve sonra Japonya müzesi o fosilleri satın almak istedi ve bankaya para yatırdılar, bu da "kara para aklamaydı". Yani, temel olarak onlar komplocuydu. Uluslararası bir şeyler çalıp bunları yasadışı satmak için özenle hazırlanmış bu komployu kuran kişilerdi. Mafyanın azılı suçluları. Pete, Neal ve Bob. Evet, şöyle bir resim çiziyorlardı. Yani, onlar-- Pete ve Neal fosil toplamayı öğrendiklerinde çiftlikte yaşayan çocuklardı. Birdenbire hırsıza dönüşmeye karar verdiklerini düşünmek deliceydi. Aylar geçtikçe olaylar giderek daha karanlık bir hale dönüşüyordu. Kısa bir süre, akıllarını başlarına alacaklarını ve bunun geçeceğini düşündük. Çok çekişmeli bir süreç olduğundan bu olayın, duruşmaya gitmeden çözülebileceğini düşünmüyordum. 94 yazının sonlarında, Amerika Başsavcılığı ofisinde muhtemel bir çözüm için uğraşlar olduğu düşünülüyordu. Bir sabah uyandığımda kahvemi ve Rapid City Gazetesi'ni almış otururken gördüm ki ön sayfada sanık-savcı anlaşması duyurulmuştu. Birileri Hugh O'Gara'ya itirafta

bulunmuştu ve resmen silahı alıp bizi vurmuştu. Makale, devletin kendi adına anlaşmaya razı olduğunu söylüyordu. Birine, çadırını toplayıp gideceğini söylediysen asla iyi bir anlaşma alamazsın. Bunu yayımlayan her kimse sonucunu da akıl etmeliydi. Hugh O'Gara'yı arayıp şöyle dedim, "Ne düşünüyordun?" "Bunu nasıl yaparsın?" Neredeyse ağlayacak gibiydi. Bana cevap vermedi. Hugh asla-- Belli ki kaynağını söylemeyecekti. Sormadım bile. Ertesi sabah yargıç, tüm avukatları odasına çağırdı. Hepimizi dolaşıp bu sızıntıdan sorumlu olmadığımıza emin oldu. Sorumluların en azından hapse gitmeleri gerektiğini düşünüyordu. Sanık-savcı anlaşmasını kabul etmeyecekti. Davayla ilgili önyargılıydı ve iki federal yasaya göre bu yargıç, davaya katılmaktan kendini men etmeliydi. Bu yüzden, yargıcın acilen çekilmesini talep ettik. Yargıç Battey'i en çok üzen şey adil olup olmaması değil bunun tartışılması olmuştu. Bu talebi anında reddetti. Tüm avukatlara gönderilen bir mektupta Yargıç Battey, sanıkların suçluluğu hakkındaki önceki görüşlerini hiçe saymalarını söylemişti. Sorumluluğum altında herhangi bir sızıntı olup olmadığını araştıracağım. Hugh O'Gara'nın makalesinin Rapid City Gazetesi'nde yayınlandığı gün bu davanın mahkemeye gitmesi kesinleşmişti.

Fosil davası mahkemeye gitmeyecek. Anlaşmalar tamamlandı. Hugh O'Gara Fosil davası mahkemeye gidecek. Sue'nun el konulduktan sonraki tutukluluk süresi: 961 gün Akranlarımızdan oluşan 12 kişilik jüriden korkmuyorum. Davaya bakıp, hükümetin mantıkdışı davrandığını görüp bizi temize çıkaracaklarını biliyorum. Suçlandığımız bütün şeylerde masumuz.

Fosil avcıları davası bugün başlıyor 10 OCAK 1995

Mahkeme salonunda, hemen ön tarafta Yargıç Battey'in kürsüsü bulunuyordu. Sol tarafta, ikisi alternatif olmak üzere 14 jüri vardı. Ortada, avukatların kanıtları sunmaları için geniş bir boşluk bulunuyordu. Ve sonra savcılık, bizim davada iki ya da üç avukatları vardı. Bizim tarafımızda, her davalı için bir avukat yani altı avukat, beş davalı vardı. Tabii ki, altı davalı da Black Hills Enstitüsü'ndendi. Duruşmamız, şu zamana kadar Güney Dakota'da yapılmış en büyük duruşmadır. Duruşmada "Sue" kelimesini kullanamazdınız. Yani, jüri şu şekildeydi, "Sue'ya ne oldu?" "Bu yüzden, bu adamları yargı sistemine aldılar, değil mi?" Bu duruşmanın uygulaması akıl almazdı. Savcılık, 90'dan fazla tanık çağırdı ve 600'den fazla eşyayı kanıt olarak gösterdi. Enstitü belki bir milyon fosil toplamıştı. Suçlama sadece 14 tanesini içeriyordu ve bu 14 fosil, 7 bölgeden toplanmıştı. Yedi olayda da, çalışma alanında oldukları yıllar içinde yanlış yerde olmakla suçlanıyorlardı. Hükümet, yetkililerinin gelip o özel bölge için önayak olup "Dinozorun nereden toplandığını buldum" demesini bekliyordu. "Buldum, hükümetin topraklarındaydı." Bana göre, bu olay, tüm olanların ne kadar saçma olduğunu vurguluyordu. Yani, 60 metre ileride bulunsa sorun dahi olmayabilirdi. Savcılığın kilit şahidi, eski Utah State Paleontoloğu James Madsen'di. Görevi, dava için el konulmuş fosillere fiyat saptamaktı ve tespitleri oldukça önemliydi çünkü bunun bir kabahat mı yoksa ağır suç mu olduğuna karar vereceklerdi.

100 dolardan fazlaysa ağır suç, değilse kabahat. Görevli adamın çalışma alanına inmediğini anlamak için çapraz sorgu yapılması bile yeterliydi. Henüz bakmadığı şeylerin ne kadar edeceklerini söylüyordu. Peter Larson'ın 2 ağır cezası, 10 bin dolardan fazla parayı ülkenin içine ve dışına, gümrüğe haber vermeden taşımaktan verilmişti. Bu iki olay, Susan Hendrickson'la yapılan uluslararası gezileri kapsar. Pete ile Peru'ya yaptığımız gezilerden birinde yanımıza 15 bin dolar almıştık. Çünkü oralarda kredi kartı gibi şeyler kullanamazsınız. 15 bin doları bankadan çekmişti ve bölüşmüştük. Birimiz soyulursa en azından her şeyi kaybetmeyecektik. Gezilerimizin birinde, Susan Hendrickson 8 bin ben ise 7 bin dolar nakit taşıyordum. Müze inşası için tuğla gibi şeylere ödemelerimiz vardı. Ayrıca İsviçreli arkadaşlarla da iş yapıyorduk. Savcılık, Larson'ın o parayı gümrüğe haber vermemesini federal yasa ihlali olarak görüyordu. Japonya'da, müzeler nakit ödeme yapar. Daima nakit. Uçaktayken nakit para bulundurmak istemedik. Bu yüzden, bankaya gidip parayı seyahat çekine yükledik. Cirolu seyahat çeklerinde çok sıkıydılar sadece bankadan veriliyordu ve alırken kaşe vuruyorlardı. Vergilerini ödüyorduk. Savcılığın 4 farklı şahidi vardı. Cirolu seyahat çeklerinin beyan edilmemesi gerektiğine dair tanıklık etmişlerdi. Savcılığın iddiasındaki sıkıntı çok karmaşık olmasındandı. İnsanlar, seyahat çeklerini bir ülkeye götürdüklerinde onların girdi çıktı gizliliğini ve devlet arazisindeki, enlem ve boylamlarını bilmeliydi. Sanırım bunun düzenlemesini iyi yapmışlardı ama bu çok ama çok karmaşık bir konuydu. Savcılık, davanın 6. haftasında savunmasını tamamladı. Savcılık savunmasını tamamladığında tüm kanıtları sunduğumuza inanıyordum. O fosilleri alırken çektikleri resimleri elimizdeydi. O fosilleri toplarken kaydettikleri çalışma alanındaki notları elimizdeydi. Ne yaptıklarını göstermek için %100 efor sarf etmiştik. Savunma toplamda 9 tanık çağırdı. Savunmanın gösterdiği bir kaç tanık şöyle söylemişti;

"O kadar da karışık değil." "Fosil topluyorduk. Orası için iznimiz var sanıyorduk." "Bu durumda, düşündüğünüz yerde değildik." "Şu durumda, oradaydık. Bu kadar basit." Duruşmanın son haftasında savunma, Larsonların tanıklık yapıp yapmayacağını tartıştı. Duruşmanın sonuna doğru yaklaşırken, Neal ile hissettiğimiz şuydu; İfade vermesi önemliydi. Üç buçuk gün boyunca tanık sandalyesindeydim ve sadece doğruyu söyleyeceğime yemin etmiştim. Yani, Tanrı yardımcım olsun.

Fosil avcılarının savunma tarafı savunmasını tamamladı

Koleksiyoncu Neal Larson, kardeşi Pete'in ifade vermeyeceğini açıkladı Pete hiç ifade vermedi. Eyalet, davasını kanıtlayamadı. Eyalet, davasını kanıtlayamadı. Müvekkil davada tanıklık yapmadı. Nokta. Hukuk danışmanımın tavsiyesiyle ifade vermedim. 45 günlük duruşma sonrası, dava jüriye taşındı. 18 gün sonra jüri bir karara vardı. Hill City fosil avcılığı ceza duruşmasında jüri kararını verdi. Jüri tekrar tekrar suçlu değil ya da oybirliğine ulaşılamadı dedi. 150'den fazla suçlamanın 13'ünden suçlu bulundular. Ve bu suçlardan beş tanesi hafif suç. Suçlamalar şu şekilde; Enstitü kurucularından Pete Larson iki kez hafif ceza ve ülke içine ve dışına yasadışı para transferinden iki kez ağır ceza aldı. Kardeş Neal Larson,

bir hafif ceza aldı. Jüri, ne Neal'i ne de diğerlerini beraat ettirmedi. Enstitünün 3. kurucusu Bob Farrar gümrük memurlarına yanlış ifade vermekten iki ağır cezaya çarptırıldı. Ve Black Hills Ensitüsü iki hafif ceza, bir ağır ceza ve iki defa da gümrük memurlarına yanlış ifade vermekten ceza aldı. Ayrıca jüri, enstitüyü yanlış ifadeyle eyalete mal getirmekten de suçlu buldu. Sanıklardan Eddie Cole ve Terry Wentz hiçbir suçlamadan hüküm giymedi.

Fosil avcılarının jüri kararı zaferi Jüri kararını açıkladığında, savunmanın zaferle çıktığına inanmak çok güçtü. Bunun yanında, oldukça önemli ağır cezalar almışlardı. "Neredeyse küçük dilimi yutacaktım!" deyimi. Neredeyse küçük dilimi yutacaktım!

4 kez suçlu bulundum ve ben, Pat ne diyecek diye bakıyordum. "Üzülme, beni dışarıya kadar takip et ve tek kelime etme" dedi. Pete ile beraber asansördeydik. Bir'e bastım. Aşağıya doğru inerken, Pete, "ben bittim" dedi. "Bu suçlamalar enstitüyü tamamen yok edecek." Takım elbisemin cebini gösterip, "dünyadaki en iyi desteği getirdim" dedim. Duffy, kapıyı açtığı anda ağzında büyük bir puroyla görüldü. Ve medyayla işleri iyi gibiydi. Purosunu tüttürüp davayı kazandığını söylüyordu. Halbuki o zaman müvekkilinin en azından bir süre hapse gireceğini ve çıktığında hüküm giymiş bir suçlu olacağını biliyordu. Bence puronun amacı sadece görsellik sağlamak içindi. Her şeyin kaybedilmediğini anlatabilmek için. "Suçlu" kelimesi dünyanın sonu değildi. Ve bu şehrin favori paleontoloğu iyi durumdaydı. Bob Farrar'ın ağır ceza davası, enstitüye karşı 4'e 3 oylamayla daha sonra düşürülecekti. Peter Larson'ın 2 ağır ceza suçu ise aynı kalacaktı. Mahkeme kararı gereğince, Larson en fazla 6 ay hapis cezası alabilecekti. Duruşma sonrası jürilerle görüştüm. Bazıları ağlayacak gibiydi. Sonucu sorduğumda, bütün suçlardan aklanmalıydı dediler. Bunu duruşmaya götürmek için bir şey bulmalıydılar ve tüm duruşma boyunca, bu şeyin ne olduğunu görmek için bekledim. Şüphe yok ki jürinin çoğu tüm davanın düşmesini istiyordu.

Jüri Üyeleri: 11-1 suçsuz bulunmaları yönünde oy kullandı Sue'yu bulan çiftçi Maurice Williams T-Rex için en azından altı teklif almış. Fosil, Williams'ın yediemine aktarılan malı kabul edildiğinden federal hükümet tarafından onaylanırsa satış yapılabilir.

Sue, 1992 yılında ajanlar tarafından el konulduğundan beri - Madenler Okulunda tutuluyor. - Bay Maurice Williams'la tanıştığımda Aberdeen'e gelmiş, bu fosille ne yapacağını öğrenmek için bir dizi toplantı yapıyordu. Onunla buluşmaktaki amacım fosilin, paleontologlarla beraber derinlemesine bir araştırmasını yapmak ve sonunun bir müze olmasını ummaktı. Ama bu arada, bu tartışılırken Bay Williams fosili satmaya karar verdi. Maurice Williams, her yerden, her çeşit insandan teklif almıştı. Yani, herkes onu istiyordu. Maurice'i aradım ve "İstersen Güney Dakota'ya gelip seni ziyaret edeyim?" dedim. Ve o da "mükemmel" dedi. Gerçekten Sue'nun bulunduğu Güney Dakota Madenler Okulu'ndaki kutuları ziyarete gittim. Daha önce oraya gitmemiş Maurice'in ailesiyle beraber gittik. Bu aslında Sue'yu ilk görüşleriydi. O garaj alanına benzer yerde gördüklerimiz olağanüstüydü. Neredeyse kutulardan oluşan Yurttaş Kane filmi versiyonu gibiydi. Maurice ile bir çok konuda konuştuk.

Bu olağanüstü fosille ilgilenmek için gereken sorumluluktan bahsetmiştik. Daha önce böyle bir şey satılmamıştı. Doğru yere gitmeliydi ama nerenin doğru yer olduğuna karar vermek zordu. Aslında açık artırma işlemi bu sorunu çözebilirdi.

22 OCAK 1996

Larson kardeşler, cezalarını öğrenmek için federal mahkemeye başvurdular. Mahkemeye girdik. Yargıcın bizden pek memnun olmadığı belliydi çünkü kendisini davadan men etmesini istemiştik. Yargıç Battey'in savunmaya gıcık kaptığı çok açıktı. Aynı masalarda avukatlarımızla oturduk ve Yargıç Battey bizi cezalandırırken ayağa kalktık. Ayrıca yaptıklarımız için üzgün olduğumuzu duymak istiyordu. Neil Larson, 1 hafif ceza için 2 yıllık şartlı tahliye ve bin dolarlık para cezası aldı. Peter Larson'ın suçlu bulunduğu iki ağır ceza için önerilen ceza sınırı sıfırdan altı aya kadardı. En az cezayı alacak gibiydi, muhtemelen de şartlı tahliye. Ceza verirken, altı aya kadar ceza vermek yerine bunu arttırdı. İki yıl hapis ve iki yıl şartlı tahliye cezası verdi. Peter Larson, gümrük bildirim formlarını yanlış doldurmaktan federal hapishanede 2 yıl hapis ve 5 bin dolar para cezasına çarptırıldı. Bu suçtan dolayı onu iki yıllığına hapse yollamanın hiçbir haklı yanı yoktu. Affedilemez, çirkin bir davranış. Bu adalet mi?

Yaşadığımız ülke bu mu?

30 yıl içindeki bütün doğa fotoğrafçıları hapiste olmalıydı. 10 bin dolarla dönüyorsunuz. Girerken rapor ediyorsun. Yine çıkıyorsun. Rapor ediyor musun?

Hayır. Çünkü ikincisi gereksiz. Yargıcın bunu yapmasındaki sebep üniversite müzelerindeki doktoralı adamlar tarafından zorlanması, ikna edilmesiydi. Bu yapılmalıydı. Bilimimiz ve fosillerimizin güvenliği için!

Ama bu çok yanlıştı. Peter Larson bir örnek oldu bu mahkeme kararı yüzünden. O zamanları çok iyi hatırlamıyorum. **O birkaç saati diyebilirim. Rapid City federal yargıcı, Peter Larson'ı iki yıl hapis ve 5 bin dolar para cezasına çarptırdı. Larson, geçen yıl Hill City'deki fosil avı yüzünden suçlu bulunmuştu. Tyrannosaurus Rex Sue'nun keşfiyle başlayan davada son bölüme gelindi.** Colorado'daki federal hapse teslim olmadan önce işlerini yoluna koyması için Larson'a 1 aylık süre verildi. 1 ay sonra

22 ŞUBAT 1996

Amerika Birleşik Devletleri Hapishanesi ADX Florence, Colorado Nam-ı diğer Kayalıklardaki Alcatraz Teslim olmak için kapıda bekliyordum. Timothy McVeigh ve John Gotti'nin gittiği aynı hapishaneydi. Ve baston kullanıyordum, zor yürüyordum. Birkaç ay öncesinde bacağımı çok kötü kırmıştım. Kapıda teslim olurken, "bastonunu almalıyız" dediler. "Bastonumu alırsanız düşerim." "Çünkü bastonsuz ayakta duramıyorum" dedim. "Görelim" dediler. Tökezleyerek yürüdü ve bu çok acıklıydı. Bu çok aşağılayıcıydı. Onun için çok kötü

hissetmiştim. Ve bir o kadar da güçsüz. Yapabileceğiniz hiçbir şey yoktu. Ağlayacak gibiydi. Bunun da ötesindeydi. Sadece-- Bu kalbimi kırmıştı. Adam, belli bir süre sonra "buradan gidin" dedi. Onun etrafında arabayla döndüm ve artık onu göremiyordum. Yapabileceğiniz tek şey yola çıkmak ve o ıssız yollarda eve gitmek için 10 saat boyunca araba kullanmaktı. Sanırım araba sürerken 10 dakika boyunca çığlık atmıştım. Bu çok barbarcaydı. Başka bir şansım yoktu. Gitmek zorundaydım. Bu çok zordu. Bu, yaptığım en zor şeydi. En zor. Görevli evrakları dolduruyordu. "Şunu gördün mü?" dedi. "Neyi gördüm mü?" dedim. "Buraya gel" dedi bir evraka bakarken. "Hapsedilme sebebi olarak evrakları yanlış doldurma yazıyor." "Ahbap, birilerini fena kızdırmış olmalısın." Maurice Williams, Sue'nun açık artırması için Sotheby müzayede şirketiyle anlaştı. ***Sue, 1600 gün boyunca Güney Dakota'daki depoda kaldıktan sonra 3 bin kilometre uzaklıktaki New York'a nakledildi. Kutular, açık artırmaya kadar bir depo tesisine koyuldu.*** Hapis çok acayipti.

Hapsin olayı, hapiste tutulmanız değil aileniz ve arkadaşlarınızdan uzak kalmanız. Birkaç hafta sonra, "bir fikrim var" dedim. "Burada eskiden Cumartesi sabahı konferansları olurmuş." "Ve insanlar ders anlatırmış." "Artık bunu yapmıyorlar. Bunu yeniden başlatmak istiyorum." "Avukatlarımız, doktorlarımız, fizik tedavi uzmanlarımız, emlakçılarımız var." "Uyuşturucu satıcılarımız ve kalpazan gibi insanlar da var." "Ama bu uyuşturucu satıcıları, hayatları boyunca başka bir iş yapmamışlar." "Sanırım bu, diğer şeyleri nasıl yapacakları konusunda yardımcı olacaktır." Oraya gittik. Tüm o açıklık-

- Oradaki her şey sizi çevreliyor. Üstünde numaralar bulunan bir kıyafet. "Tartışma kulübü yönetiyorum" dedi. "Ve çalıştığım paleontoloji kulübüm var." "Burada mükemmel mineraller var." Mahkumlara hapis topraklarında taş bilimini öğretiyordu. Pete böyle biriydi. Yani, çevresindeki her şeyde güzellik görürdü. Diğer tutuklular onu sevmişti ve onu korudukları çok açıktı. Filmlerdeki gibi onun için dövüşmek falan değil bir şekilde onunla ilgileniyorlardı. Sanki o özelmiş gibi, sanki kişisel çıkarları varmış gibi ve onların, onu olduğu gibi görmeleri çok hoştu. Larson, 24 aylık cezasının 18. ayında salıverilip Rapid City'deki sosyal rehabilitasyon merkezine yollandı. Nihayet o gün geldiğinde 5 dakikada bir duran o otobüsle tüm gece boyunca yol aldım. Pete'i almaya gitmemiştim. Otobüsle gelmeliydi, halk otobüsüyle. Çünkü teknik olarak hala hapisteydim. Hala cezamı çekiyordum. Otobüsle yolculuk yapmak tüm gece sürse de mükemmeldi. 18 aydır ilk kez özgürlüğü tadıyordum, hapisten çıkmıştım. Sonunda, diğer günün sabahı Rapid City'ye vardım. Kristin orada durup şöyle diyordu; "Geri çekilin, çünkü bu biraz daha sürecek." Mükemmeldi. Mükemmeldi. Evine dönmüştü. Ev hapsindeydi ama evindeydi. Onu görebiliyorduk. Nihayet uyum sağlama evinden sadece işe gidebileceğim evime dönmüştüm. Her sabah işe gidiyordum ve geceleri eve geri dönüyordum ve hepsi bu. Pete hapisten çıktığında, giderken bıraktığımız kişi değildi. Çok münzevi, çok içine kapanıktı. İnsanlarla yeniden iletişime geçmek için uğraşması gerekiyordu. Enstitü, eskiden olduğu gibi mutlu bir yer değildi. Her şey daha kasvetliydi. Biz

asla-- Bize bıraktığı uzun dönem etkilerini hala bilmiyoruz. Zamana tutunmaya ve yapabildiğimiz kadarıyla bununla başa çıkmaya çalıştık.

Sonbahar 1997 Ben hapisteyken, Sue da hapisteydi ve dedikodular vardı Sue, en yüksek teklifi verene açık artırma ile satılacaktı.

Sue'yu Maurice Williams'dan almanın tek yolu Sotheby müzayede şirketinden geçiyordu. Açık artırmanın olacağını hepimiz biliyorduk. Muhtemelen 1, 2 milyon dolara satılacaktı. ***Asıl korku, özel bir şahsa satılmasıydı. Birçok kişi bu konuyla ilgileniyordu, yabancı bir ülkedeki bir enstitü tarafından satın alınabilirdi.***

Medyanın ilgisi büyüktü. Satılıp bilim uğruna kaybolabilirdi ya da satılıp gizli bir yere konabilirdi. Bu fosili evine getirmek için olağanüstü bir zorunluluk hissediyorduk. İlgilenen bir sürü topluluk vardı. Dua edip şanslarını deneyeceklerdi. Açık artırma fikri geliştikçe onu geri alabilme fikri doğdu. Bizim eyaletten mükemmel bir hayırsever olan Stan Adelstein Sue'yu Güney Dakota'ya geri getirmek için yardım etmek istiyordu. Pete'i ziyaret ettiğimde, bu fantastik dinozoru ait olduğu eyalete getirme ihtimalinden büyülenmiştim. Stan, kendi parasından 1.2 milyon dolar harcamaya gönüllüydü. İşe yarayacağını umuyordum. **Sue'nun evine dönme umudu var.** Stanford Adelstein, Sue'yu Black Hills'e geri getirmeye çalışacak. Yarın açık artırmaya çıkacak dinozor Sue bulunduğundan beri zorlu bir süreçten geçmişti. Şu anda, Larson'ın kalbi kırık. En önemli keşfini kaybetti ve satılırken bile izleyemeyecek. - Çünkü Larson hala ev hapsinde.

- Hala çalışma iznim vardı. Benden oraya gitmemi istediler. Uçakla New York'a gittim ve bazı kemik paketlerini açmalarında yardımcı oldum. Hala çoğu paketliydi, öyle bıraktık, düşüncemiz-

- İlk olarak, bilimsel olarak yapmamız gerektiğini düşündük ama büyüleyici gözüküyordu, kesinlikle büyüleyiciydi ve tabii ki, en önemlisi şaşırtıcı kafatasıydı, kesinlikle mükemmeldi. Kristin ve Stan Adelstein oradaydı. Dinozoru bizim için almaya çalışıyorlardı. Ve bu dinozor için çok savaşmış Terry Wentz oradaydı. Susan Hendrickson oradaydı. Herkes bu açık artırmayı bekliyordu. "Şansımız var. Şansımız var" diye düşünüyordum.

4 EKİM 1997

Açık artırma günü, oradaki herkes çok heyecanlıydı. Kameralar her yerdeydi. Bir sürü muhabir. Oda tamamen doluydu. Maurice Williams açık artırma bölümünün yukarısında her şeyi görebileceği özel bir odadaydı. Sotheby, açık artırmada ne olduğunu anlatması için çalışanlarından birini telefonda beni haberdar etmesi için ayarlamıştı. Ben de enstitüdeydim. Telefondan dinlemeye dayanamazdım. Bu çok ağırdı. Günaydın, bayanlar ve baylar. Sotheby'ye hoş geldiniz. Bugün, Sue olarak bilinen Tyrannosaurus Rex için açık artırma yapacağız Amerika'nın sahip olduğu Güney Dakota'lı Maurice Williams'ın yediemine aktarılan malı. Ve şimdi izninizle, herkes hazırsa Tyrannosaurus Rex Sue için yarış başlasın. 500.000

dolarla başlıyorum. Şu anda teklif 500.000. Teklif 500 600.000. 700.000. Şimdi 7, 700.000 dolar. Teklif 800.000. Şimdi 8. 900.000. Şu an teklif 9. 900.000. Şimdi teklif 9. Hala 900.000. 1 milyon için iki teklif. Ortada ve arkada oturan. Şu an 1 milyona geldik. Şu an teklif 1 milyon. 1 milyon. Hala teklif 1 milyon. <i>Şimdi 1.1 milyon 6 dakika 29 saniye sonra telefonla geldi. Şimdi 7.4. 7.4'ü yükselten var mı?

7.400.000 öndeki telefondan geldi. Şimdi 7.400.000. Son uyarı.

- Yedi milyon—

- 7.5. 7.500.000 dolar. 7.600.000 dolar. 7 nokta 6. 7.600.000 dolar. O halde son uyarı. O tarafa 7.600.000 dolara. 7.6 milyon dolar. Açık artırma bittiğinde, o anda kimin olduğunu bilemezdiniz. Herkes etrafa bakıp, "Bakalım kim öne çıkacak?" diyordu. Tüm bu olanlar beni dehşete düşürse de açık artırma heyecan vericiydi. Teklifi iki defa yükselttim ve sonra dışarıdaydım. İşte böyle!

Şok ediciydi. Sue, çok hızlı ve bir o kadar yüksek fiyata satılmıştı. O kadar yükseğe satılınca şaşırmadım. Bence bundan daha fazla ederdi. Satılan fosiller içinde en pahalısıydı ve buna üzülmeme rağmen, alamamamıza daha çok üzülmüştüm. Şöyle düşünüyordum; **"Bu, Black Hills Enstitüsü ve çalışanları içindi." "İyi bir iş başarmıştık." yeni evi Michigan Gölü sahili.** Bu da, tabii ki, ***Chicago'da ünlü Field Doğa Tarihi Müzesi. Sue'nun kemikleri New York'taki Sotheby müzayede evinde satıldı.***

Açık artırma 500 binle başlamıştı ve 7.6 milyonla sona erdi. Müzayede evinin parasıyla beraber toplamda 8.4 milyon tuttu. McDonald's ve Walt Disney Şirketi hesaba yardımcı oldu ve Field Doğa Tarihi Müzesi de bundan yararlandı. Güney Dakotalılar kendilerinde kalmasını istiyordu. ***McDonald's, Walt Disney Şirketi ve başka şirketlerle desteklenen Chicago'daki Field Müzesi, Sue için toplamda 8.36 milyon dolar ödedi.*** Maurice Williams, yediemine aktarılan malının satışından vergiden muaf 7.6 milyon dolar aldı. İçişleri Bakanlığı satışı onayladı. Maurice Williams orada binadaydı ve ona baktığımda, hükümet tarafından desteklenen bu adam 7 küsur milyon dolar para almıştı ama bu fosil kendi evinin müzesinde kalmalıydı.

Black Hills'e dönmeyecekse onun için manevi açıdan en iyi yer Field Müzesi'ydi. Sue'nun gitmesini isteyeceğimiz türden bir yerdi. Rahatlamıştım, halkın ve bilim topluluğunun ulaşabileceği bir yerde sonlanmıştı. Bence bulunabileceği ikinci en iyi yerdi. Milyonlarca insan onu görecekti. Artık hapiste kalmayacaktı. Sue özgür, insanlar onu görebilir ve onun için yaşadığım aynı heyecanı yaşayabilirler ve benim gibi onu sevebilirler.

Sue'nun Field Müzesi'ndeki hazırlığı 3 yıl sürdü. Bana göre, o dinozor hala Hill City'ye ait. Pete, dışarı çıkıp yarım düzine daha T-Rex bulabilecek türde biriydi ama sadece bir tane Sue vardı. Hayatınız boyunca böyle bir şey bulabileceğinizi sanmazsınız ama biz bulduk ve bu

bana hala inanılmaz geliyor. Sonunda Sue'nun açılışı yapılacaktı ve tabii ki tahmin edersiniz Pete, Sue ile tekrardan buluşacağı için son derece heyecanlıydı. Davet edilmemişti. Altı, beş, dört, üç iki, bir!

Bu olanlara ve bunun olumsuzluğuna katlanmıştık ama başka bir olumsuzluk vardı. Hiç olmayanların ve olabileceklerin olumsuzluğu ve bu son derece utanç verici. Chicago, mükemmel bir dinozora sahip. Onu sevdiler ama onu Güney Dakotalıların sevebileceği kadar sevemezler. Sue'nun açılışına çağırılmayan Larson açılışa, Susan Hendrickson'ın misafiri olarak katılabildi. Sue'dan sonra, Peter Larson ve Black Hills Enstitüsü 9 tane daha T-Rex buldular ve buna devam ediyorlar Şimdiye kadar hiçbiri Sue kadar tamamlanmış değildi. Günümüzde, Black Hills Enstitüsü'ndeki müze açık ve dünyadaki en iyi dinozor koleksiyonlarından birine ev sahipliği yapıyor. Chicago Field Müzesinde, açılışı 2000 yılında yapılan Sue milyonlarca insan tarafından görüldü ve tüm dünyadan bilim adamları, onunla ilgili çalışmaya devam ettiler.

Bu belgesel Peter Larson ve Kristin Donnan'ın yazdığı, REX DAVASI: SUE'NUN İNANILMAZ HİKAYESİ. BİLİMİ, YASAYI VE HAYATIMI DEĞİŞTİREN DİNOZOR isimli kitaptan alınmıştır.

Susan Hendrickson, 2000 yılında, Chicago'daki İllinois Üniversitesinden fahri doktora unvanı almıştır. Hala sahada çalışmaya devam ediyor ve şu anda Orta Amerika'da yaşıyor.

Terry Wentz, artık fosil işinde çalışmıyor. Şu anda Seattle dışında yaşıyor ve orada çalışıyor.

Maurice Williams, 2011 yılında 85 yaşındayken öldü.

Kevin Schieffer, bir demiryolu şirketinin üst düzey yöneticisi oldu. 2008 yılında, şirket tarafından kovuldu ve bir federal mahkemeye şikayet edildi.

Yargıç Richard Battey 1999 yılında kıdemli sayıldı. Şimdi emekli ve şu anda Minnesota'da yaşıyor.

Peter Larson ve Kristin Donnan'ın evliliği bitti ama arkadaşlıkları bugün bile sürüyor. Bugüne kadar, beraber iki kitap yazdılar.

